

Díl pátý. Akciová společnost

Oddíl první. Základní ustanovení

§ 154 [Vymezení pojmu]

(1) Akciovou společností je společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem. Akcionář neručí za závazky společnosti.

(2) Firma společnosti musí obsahovat označení „akciová společnost“ nebo zkratku „akc. spol.“ nebo zkratku „a. s.“.

Související ustanovení: § 8 n., § 58, § 155 až 159, § 162 odst. 3

Z literatury: *Dědič, J.* Právní úprava akciových společností v obchodním zákoníku. Právní praxe, 1992, č. 7; *Dědič, J.* Novela obchodního zákoníku a problematika menšinových akcionářů. Obchodní právo, 1996, č. 5 (obecně); *Eliáš, K.* Příspěvek k dějinám akciových společností se zřetelem k vývoji jejich právní úpravy ve střední Evropě. Právník, 1994, č. 8; *Eliáš, K.* Akciové společnosti po novele obchodního zákoníku. EMP, 2001, č. 5, 6; *Havel, B.* Zaměřeno na akciovou společnost. Právní rozhledy, 2003, č. 10; *Kanda, A.* Evropská akciová společnost (Societas Europea) věčná vize nebo blízká realita? Právník, 1993, č. 8; *Mac Gregor, R.* Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. Právní rozhledy, 2004, č. 23; *Pelikánová, I.* Ochrana věřitelů v akciové společnosti. Obchodní právo, 1997, č. 7, 8; *Stuna, S.* Jaké naděje může splnit a jaké nemůže splnit forma akciové společnosti. Arbitrážní praxe, 1990, č. 6

Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že výše základního kapitálu akciové společnosti musí odpovídat součtu výše vkladů jednotlivých upisovatelů a současně i součtu jmenovitých hodnot všech akcií společnosti. Akciová společnost je považována za klasickou kapitálovou společnost. Všichni společníci (akcionáři) jsou povinni vložit do společnosti při jejím založení (a rovněž při zvýšení základního kapitálu) vklad, za trvání akciové společnosti však neručí za její závazky, a to ani do výše svého nesplaceného vkladu. Obchodní zákoník nesvětuje akcionářům účast na obchodním vedení společnosti, svůj vliv na společnost mohou vykonávat pouze zprostředkovaně, prostřednictvím valné hromady.

Výše splacení vkladů jednotlivých akcionářů se do obchodního rejstříku nezapisuje, zapisuje se pouze rozsah splacení základního kapitálu akciové společnosti [§ 36 písm. d)]. O ručení akcionáře po zániku akciové společnosti viz komentář k § 56 odst. 6. O vztahu mezi odpovědností společnosti za vlastní závazky a ručením společníka viz komentář k § 86. Společníky (akcionáři) akciové společnosti mohou být právnické i fyzické osoby, jediným zakladatelem však může být pouze právnická osoba. Obchodní zákoník však připouští, aby v průběhu trvání akciové společnosti nastal stav, kdy bude jediným akcionářem fyzická osoba. Pro tento případ pouze ukládá, že jediný akcionář musí být, stejně jako jediný zakladatel – právnická osoba, zapsán do obchodního rejstříku [§ 36 písm. d)]. Počet akcionářů obchodní zákoník nijak neomezuje.

Podle ustanovení § 56 odst. 1 lze akciovou společnost založit za účelem podnikání nebo i za jiným účelem, pokud to nezakazuje zvláštní právní předpis. Podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) je akciová společnost vždy podnikatelským subjektem, bez ohledu na to, k jakému účelu byla založena. V některých případech zákon pro určitý druh podnikatelské činnosti předepisuje formu akciové společnosti. Tak podle ustanovení § 60 odst. 1 a § 64 odst. 1 KI mohou mít investiční společnost a investiční fond pouze formu akciové společnosti. Podle ustanovení § 3 odst. 2 PfZ je penzijní fond vždy akciovou společností, podle § 3 odst. 2 a 3 PojZ může pojišťovna se sídlem na území České republiky provozovat pojišťovací činnost, pokud byla založena jako akciová společnost

nebo družstvo, zajišťovací činnost může provozovat pouze pojišťovna nebo zajišťovna se sídlem na území České republiky založená jako akciová společnost a podle ustanovení § 1 odst. 1 BankZ může být bankou pouze právnická osoba založená jako akciová společnost. Formu akciové společnosti má i burza cenných papírů (§ 57 odst. 1 PKT), zřízená podle zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění.

Akcionáři akciové společnosti mohou mít na rozdíl od společníků ostatních obchodních společností více podílů na základním kapitálu společnosti. Každá akcie totiž představuje jeden podíl, proto má každý akcionář tolik podílů, kolik akcií vlastní (§ 61 odst. 1).

Podle ustanovení § 9 odst. 2 musí být součástí firmy právnických osob též dodatek označující jejich právní formu. Ustanovení odstavce 2 obsahuje taxativní výčet možných dodatků, které lze použít k označení právní formy akciové společnosti. Výběr mezi jednotlivými dodatky je věcí rozhodnutí zakladatelů společnosti (popřípadě akcionářů při změně firmy). Jakmile však je firma zapsána do obchodního rejstříku, musí ji společnost používat v té podobě, ve které je zapsána v obchodním rejstříku, aniž by mohla jednotlivé dodatky zaměňovat. To však neznamená, že uvedení jiného dodatku ve smlouvě způsobuje samo o sobě neplatnost smlouvy, jak se v praxi někdy chybně dovozuje. Uvedení chybného dodatku označujícího formu obchodní společnosti není ani samo o sobě důvodem pro zamítnutí žaloby s odůvodněním nedostatku věcné legitimace, či dokonce pro zastavení řízení pro nedostatek právní subjektivity.

Zvláštní zákony, které předepisují pro některé podnikatelské subjekty formu akciové společnosti, zpravidla rovněž stanoví povinnost začlenit do firmy další povinný dodatek nad rozsah uvedený v odstavci 2. Tak např. firma investiční společnosti a investičního fondu musí kromě dodatku podle odstavce 2 obsahovat též označení „investiční společnost“, „uzavřený investiční fond“ (§ 4 odst. 3, § 14 odst. 3 KI), firma penzijního fondu musí podle ustanovení § 3 odst. 3 PíZ obsahovat označení „penzijní fond“ apod. Současně obvykle tyto zákony zakazují používání takového dodatku pro jiné subjekty.

Z judikatury:

SR 5/1996 s. 130: Z § 154 odst. 2 v návaznosti na § 9 odst. 2 ObchZ vyplývá, že akciová společnost si musí vybrat jedno z označení právní formy – „akciová společnost“ nebo zkratku „akc. spol.“ nebo „a. s.“ – které je jako dodatek součástí jejího obchodního jména; dvě nebo tři uvedené označení vedle sebe nejsou přípustná.

PPP 4/1998 s. 24: K zásadám, kterými se řídí právní úprava akciových společností, patří zásada ochrany minoritních akcionářů, zásada ochrany všech akcionářů před svévolným a nekorektním chováním představenstva a zásada včasného informování akcionářů o možnostech výkonu jejich práv.

BA 5/1998 s. 58: V případě, že žalobce uvedl v žalobě některou z přípustných alternativ označení žalované společnosti, ale ne tu, která je zapsána v obchodním rejstříku, nemá takový nedostatek v označení právní formy zásadní právní význam. Nelze proto dospět k závěru, že by v řízení vystupoval někdo, kdo z toho důvodu nemá způsobilost být účastníkem řízení. Uvedenou nepřesnost lze odstranit např. ústně do protokolu při jednání, eventuálně výzvou soudu podle § 43 OSŘ.

SJ 10/1998 s. 227: Není důvodem k postupu podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ nebo podle § 43 odst. 2 OSŘ, označil-li žalobce v žalobě účastníka řízení (společnost s ručením omezeným) tak, že v názvu, pod kterým je zapsán v obchodním rejstříku, uvedl místo malých velkých písmen a užil-li k označení jeho právní formy jinou zkratku, než která byla zapsána do obchodního rejstříku, jestliže jde o zkratku, kterou zákon jako ekvivalent pro označení společnosti s ručením omezeným výslovně připouští (§ 107 ObchZ). (*Poznámka autorů:* platí i pro akciovou společnost)

§ 155 [Akcie]

(1) Akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na

likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Osoba, která se podílí na základním kapitálu společnosti, je oprávněna vykonávat práva akcionáře jako společníka, i když společnost dosud nevydala akcie nebo zatímní listy, a to ode dne zápisu základního kapitálu, na němž se podílí, do obchodního rejstříku.

(2) Akcie mohou být vydány v souladu se zvláštním zákonem v listinné podobě (dále jen „listinné akcie“) nebo v zaknihované podobě (dále jen „zaknihované akcie“).

(3) Akcie musí obsahovat

- a) firmu a sídlo společnosti,
- b) jmenovitou hodnotu,
- c) označení formy akcie, u akcie na jméno firmu, název nebo jméno akcionáře,
- d) výši základního kapitálu a počet akcií k datu emise akcie,
- e) datum emise.

(4) Listinná akcie musí obsahovat i číselné označení a podpis člena nebo členů představenstva, kteří jsou oprávněni jménem společnosti jednat k datu emise. Zaknihovaná akcie musí obsahovat číselné označení v případech, kdy to stanoví zákon.

(5) Akcie téže společnosti mohou mít různou jmenovitou hodnotu, pokud zvláštní zákon nestanoví něco jiného.

(6) Je-li vydáno více druhů akcií, musí akcie obsahovat označení druhu a listinné akcie musí obsahovat i určení práv s nimi spojených alespoň odkazem na stanovy. Akcie, s nimiž nejsou spojena žádná zvláštní práva (kmenové akcie), nemusí označení druhu obsahovat.

(7) Nestanoví-li tento zákon jinak, musí být s akciemi téhož druhu spojena stejná práva. Akciová společnost musí zacházet za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně. Jiné druhy akcií, než které upravuje zákon, nesmějí být vydávány.

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 8 n., § 58 odst. 1, § 61 odst. 4, § 173, § 174 písm. a), § 178 n., § 191, 220

Související předpisy: zák. č. 591/1992 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění; vyhl. č. 260/2004 Sb.

Z literatury: *Bartošíková, M.* Hromadná akcie. Právní praxe v podnikání, 1996, č. 3; *Černá, S.* Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; *Černá, S.* Zaknihované akcie a anonymita akcionáře v české, francouzské a německé úpravě. Právní praxe v podnikání, 1994, č. 2; *Dědič, J.* Prospekt cenného papíru. Obchodní právo, 1994, č. 1; *Dědič, J.* Jsou přípustné akcie se zvláštními hlasovacími právy? Obchodní právo, 1994, č. 3; *Elek, K.* Práva spojená s dluhopisy a akciemi. Právní rozhledy, 2001, č. 12; *Elek, K.* Právní podstata cenných papírů. Právník, 2001, č. 10; *Hodek, J.* Druhy akcií podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 8; *Humlová, O., Uetzhofer L.* Existuje v českém právu hromadná akcie? Právní rozhledy, 1996, č. 4; *Jansa, L.* Vydání akcie dle § 5 odst. 4 zákona o cenných papírech. Bulletin advokacie, 2006 č. 3; *Kříž, R.* Je možná změna textu náležitostí na listinných akciích? Právní rozhledy, 1999, č. 11; *Mlejnský, J., Pohl, T.* Manažerské akcie a vyměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; *Salač, J.* Soumrak zlatých akcií. Právní zpravodaj, 2002, č. 9; *Salač, J.* Zlaté akcie v České republice. Právní zpravodaj, 2002, č. 9; *Salač, J.* Ještě jednou k (ne)přípustnosti zlatých akcií. Právní zpravodaj, 2003, č. 9; *Štenglová, I.* Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; *Štenglová, I.* Změna formy, druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8; *Štenglová, I.* Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Český právní řád (jako ostatně většina právních řádů) neobsahuje definici cenného papíru. Z ustanovení § 1 odst. 1 CenP vyplývá, že cennými papíry jsou kromě cenných papírů, jejichž příkladný výčet toto ustanovení přináší (a mezi něž zařazuje též akcie), i další listiny. Podle § 91 PKT mohou být zastupitelné (§ 2 CenP) listinné cenné papíry nahrazeny zápisem do centrální evidence cenných papírů; to platí i pro akcie. Z ustanovení § 1 odst. 2 CenP plyne, že se akcie (a ostatní cenné papíry) považují (ale teprve od 1. 1. 2001) za věci movité a jsou tedy předmětem vlastnického práva.

V každém cenném papíru jsou inkorporována určitá práva, která lze převádět (až na výjimky výslovně upravené zákonem) právě jen prostřednictvím tohoto cenného papíru, resp. spolu s tímto cenným papírem. V tom smyslu je akcie cenným papírem, ve kterém jsou inkorporována práva akcionáře jako společníka ve vztahu k akciové společnosti. Protože akcii lze vydat teprve poté, co je zcela splacen její emisní kurs (viz komentář k § 163a odst. 1), nahrazuje ji až do vydání zatímní list (viz komentář k § 176), popřípadě poukázka na akcie (viz komentář k § 204b).

Protože v praxi vznikají někdy pochybnosti, zda je akcionář „společníkem“ akciové společnosti ve smyslu obecných ustanovení o obchodních společnostech (§ 56 až 75b) a zda se tedy na něj vztahují ustanovení upravující obecně postavení a práva a povinnosti společníků, konstatuje odstavec 1 tuto skutečnost výslovně.

Ustanovení odstavce 1 zakotvuje pouze základní práva akcionářů spojená s akcií. Některá další práva upravují jiná ustanovení tohoto zákona. Tak se upravuje v

- § 56a odst. 2 právo na ochranu před jednáním směřujícím ke znevýhodnění zneužívajícím způsobem,
- § 66a odst. 14 právo na náhradu škody vzniklé akcionářům z požadavku ovládající osoby, s níž nemá společnost, jejímiž akcionáři jsou, uzavřenou ovládací smlouvu, aby společnost přijala opatření nebo uzavřela smlouvu, z nichž vznikne akcionářům nebo společnosti újma,
- § 66a odst. 12 a § 182 odst. 3 právo požádat za podmínek stanovených zákonem soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, jsou-li pro to závažné důvody,
- § 68 odst. 6 právo domáhat se v případech stanovených zákonem zrušení společnosti, pokud na něm osvědčí právní zájem,
- § 71 odst. 4 a § 219 odst. 2 právo domáhat se za podmínek stanovených zákonem odvolání likvidátora,
- § 75 odst. 2 právo domáhat se, aby soud přezkoumal výši podílu akcionáře na likvidačním zůstatku,
- § 75b právo domáhat se rozhodnutí o obnovení likvidace nebo zrušení zápisu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku a o obnovení likvidace či vstupu společnosti do likvidace,
- § 155 odst. 7 a § 183a odst. 10 právo na stejná práva a rovné zacházení,
- § 156 odst. 2 právo na vydání opisu seznamu všech akcionářů, kteří jsou vlastníky akcií na jméno nebo požadované části seznamu, a to jen za úhradu nákladů,
- § 156 odst. 4 právo na odkoupení akcií na jméno za cenu přiměřenou jejich hodnotě při odmítnutí souhlasu s jejich převodem,
- § 156 odst. 6 právo vlastníků akcií na jméno na zápis do seznamu akcionářů,
- § 160 odst. 6 přednostní právo na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů,
- § 176 odst. 1 a 5 právo na vydání akcie nebo zatímního listu při splacení emisního kursu či jeho splatné části,
- § 178, § 179 odst. 3 a § 220 právo podílet se na zisku společnosti a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti,
- § 180 n. právo podílet se na řízení společnosti, zejména účastnit se valné hromady a být na ni zákonem stanoveným způsobem pozván, požadovat a dostat na ní vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a to i ohledně záležitostí týkajících se osob ovládaných společností, a právo uplatňovat návrhy a protinávrhy,
- § 181 právo vynutit si za podmínek stanovených zákonem svolání valné hromady,
- § 182 odst. 1 písm. a) právo požadovat za podmínek stanovených zákonem zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady,
- § 182 odst. 1 písm. b) právo požadovat, aby dozorčí rada přezkoumala v požadovaném rozsahu výkon působnosti představenstva,

- § 182 odst. 1 písm. c) právo požadovat, aby dozorčí rada uplatnila právo na náhradu škody, které má společnost vůči členovi představenstva,
- § 182 odst. 1 písm. d) právo požadovat, aby představenstvo podalo žalobu na splacení emisního kursu akcií proti akcionářům, kteří jsou v prodlení s jeho splacením, anebo aby je vyloučilo ze společnosti,
- § 182 odst. 2 právo domáhat se náhrady škody nebo splacení emisního kursu jménem společnosti u soudu, pokud představenstvo bez zbytečného odkladu nesplní žádost o jejich vymáhání,
- § 183 právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem,
- § 183a odst. 10 písm. b) právo na dostatečné informace při nabídce převzetí tak, aby se mohli akcionáři rozhodnout s plnou znalostí věci,
- § 183b odst. 1 a 14 právo, aby osoba, která sama nebo jednáním ve shodě získá nebo překročí ve společnosti podíl na hlasovacích právech, který jí umožňuje ovládnutí společnosti, nebo dosáhne nebo překročí hranici dvou třetin a tři čtvrtin hlasovacích práv, anebo sama nebo společně s osobami, s nimiž jedná ve shodě, ovládne akcionáře, který má sám, nebo spolu s osobami jednajícími ve shodě, podíl na hlasovacích právech společnosti v uvedeném rozsahu, učinila nabídku převzetí na kótované akcie či jiné účastnické cenné papíry za cenu určenou podle zákona; tato povinnost platí i pro osoby jednající s takovou osobou ve shodě,
- § 183h odst. 1 právo požádat Českou národní banku, aby uložila akcionáři nebo akcionářům jednajícím ve shodě povinnost učinit, při splnění podmínek stanovených zákonem, nabídku na odkoupení účastnických cenných papírů od menšinových akcionářů,
- § 183h odst. 3 právo učinit za podmínek stanovených zákonem nabídku na odkoupení účastnických cenných papírů s tím, že po splnění závazků z této nabídky dojde k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu,
- § 184 odst. 4 právo na zaslání oznámení o konání valné hromady akcionářům s akciemi na majitele, jestliže o to požádají a zřídí ve prospěch společnosti zástavní právo alespoň k jedné akcií společnosti jako jistotu za úhradu nákladů za zaslání oznámení,
- § 184 odst. 8 právo vyžádat si zaslání kopie návrhu stanov na svůj náklad, má-li být na valné hromadě rozhodováno o jejich změně,
- § 186a právo, aby společnost odkoupila na základě veřejného návrhu smlouvy za zákonem stanovených podmínek účastnické cenné papíry osob, které nehlasovaly pro zrušení registrace akcií, změně druhu akcií nebo omezení či zpřísnění převoditelnosti akcií na jméno nebo se nezúčastnily valné hromady, která o nich rozhodla,
- § 189 odst. 2 právo požadovat vydání kopie zápisu o valné hromadě nebo jeho části za celou dobu existence společnosti,
- § 190a odst. 1 a 2 právo na poskytování přiměřeného vyrovnání při uzavření smlouvy o převodu zisku,
- § 190a odst. 3 právo domáhat se určení výše přiměřeného vyrovnání při uzavření smlouvy o převodu zisku soudem,
- § 190b odst. 4 právo domáhat se jménem společnosti náhrady škody, vzniklé jí v důsledku porušení povinnosti osob, které udělují společnosti jménem řídící osoby pokyny, postupovat s péčí řádného hospodáře,
- § 190c odst. 1 právo na uzavření smlouvy o úplatném převodu akcií nebo zatímních listů za přiměřenou cenu, jestliže byla uzavřena smlouva o převodu zisku nebo ovládací smlouva (tzv. odškodnění),
- § 190c odst. 2 právo domáhat se určení výše přiměřeného odškodnění soudem,
- § 192 odst. 1 právo seznámit se s obsahem řádné, mimořádné, mezitímní, popřípadě konsolidované účetní závěrky,
- § 204a přednostní právo upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu,

- § 208 a 209 právo podílet se na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti,
- § 208 odst. 7 právo podílet se na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti v poměru jmenovitých hodnot jejích akcií,
- § 220a, 220g, 220n a 220r právo na výměnu akcií zrušované společnosti za akcie nebo podíly nástupnické společnosti, popřípadě na doplatek na dorovnání,
- § 220d odst. 1, 2 a 4, § 220e odst. 2 a 3, § 220e odst. 13, § 220n odst. 1, § 220p odst. 3 a § 220t odst. 1 právo na zveřejnění upozornění na práva akcionářů při sloučení nebo splynutí společností a na včasné seznámení se stanovenými doklady týkajícími se fúze a na informace o ostatních zúčastněných společnostech,
- § 220e odst. 13 právo na svolání valné hromady nástupnické společnosti za účelem schválení sloučení,
- § 220k, § 220n odst. 1, § 220p odst. 3, § 220v odst. 2 právo na dorovnání v penězích, není-li výměnný poměr akcií spolu s případnými doplatky přiměřený,
- § 220l odst. 1, § 220n odst. 1, § 220p odst. 3, § 220w odst. 1 právo na náhradu škody vzniklé v důsledku porušení povinností členů představenstva a dozorčí rady a znalců pro fúzi či rozdělení,
- § 220m odst. 2 a § 220r odst. 3 právo na odkoupení akcií nástupnickou společností, jestliže se v důsledku fúze nebo rozdělení změní právní postavení akcionáře tak, že dojde k výměně akcií za akcie jiného druhu, ke změně práv spojených s určitým druhem akcií, k výměně kótovaných akcií za nekótované nebo akcií, jejichž převoditelnost není omezena, za akcie s omezenou převoditelností,
- § 220p odst. 2 právo na přiměřené vypořádání v penězích při zrušení společnosti s převodem jmění na akcionáře,
- § 220u odst. 1 a 2 právo na vypořádání v penězích při nerovnoměrném výměnném poměru při rozdělení společnosti, jestliže akcionář, který se zúčastnil valné hromady, nehlasoval pro projekt rozdělení,
- § 220zb odst. 2 právo na vypořádání při změně právní formy společnosti, jestliže akcionář se změnou nesouhlasí.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila do odstavce 1 výslovné ustanovení o tom, že vydání akcií či zatímních listů není podmínkou výkonu práv akcionáře a určila okamžik, od kterého může osoba, která se podílí na základním kapitálu, tato práva vykonávat.

Podmínky vydání cenného papíru, tedy i akcie, určují ustanovení § 5 CenP. Podle těchto ustanovení je cenný papír vydán dnem, kdy splňuje všechny náležitosti stanovené pro něj zákonem nebo jiným právním předpisem a kdy se v souladu se zákonem stanoveným způsobem stane majetkem prvního nabyvatele. Tento den označuje zák. č. 591/1992 Sb. jako den vydání cenného papíru. Datum označující den, kdy může dojít k vydání cenného papíru prvnímu nabyvateli, označuje jako datum emise cenného papíru. Datum emise cenného papíru určuje osoba, která cenný papír vydává – emitent (tedy pro akcie akciová společnost), nevyplývá-li ze zvláštního zákona něco jiného. Za takovou zvláštní úpravu označuje ustanovení § 5 odst. 1 CenP v poznámce pod čarou příkladmo ustanovení § 168 odst. 3.

Pro náležitosti postupu emitenta při vydávání cenného papíru platí ustanovení zák. č. 591/1992 Sb. a zák. č. 256/2004 Sb. a zvláštních právních předpisů. Pro akcie a cenné papíry je nahrazující je takovým právním předpisem obchodní zákoník, který případně odkazuje na jiný zvláštní předpis.

Akcie a poukázky na akcie mohou být vydány nejen jako jednotlivé akcie či poukázky na akcie, ale i jako hromadné listiny (§ 5 odst. 3 CenP) nahrazující jednotlivé akcie či poukázky na ně. Práva spojená s hromadnou akcií či hromadnou poukážkou na akcie nemohou být převodem dělena na podíly. Za podmínek předem stanovených emitentem

má majitel hromadné listiny nahrazující akcie či poukázky na akcie právo na její výměnu za jednotlivé akcie či poukázky na ně, nebo na jiné hromadné listiny. Hromadná akcie či poukázka na akcie musí mít náležitosti stanovené pro listinnou akci či poukázku na akcie. Na výměnu hromadné listiny za zaknihované cenné papíry se vztahují přiměřeně ustanovení § 112 n. PKT. Má-li být vydána hromadná akcie či poukázka na akcie, musí to, podle našeho názoru, umožňovat stanovy (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1397). Stanovy by měly rovněž obsahovat pravidla pro výměnu hromadné akcie za jednotlivé akcie.

Novela zák. č. 591/1992 Sb. provedená zák. č. 308/2002 Sb. zařadila do zákona ustanovení určující, že obsahuje-li cenný papír všechny náležitosti stanovené pro něj právním předpisem, je řádně vydán i přesto, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při jeho vydání, nebo že se nestal zákonem stanoveným způsobem majetkem svého prvního nabyvatele. To však platí, jen byl-li první nebo kterýkoliv další nabyvatel v dobré víře, že nabyvá řádně vydaný cenný papír. Není-li prokázán opak, má se za to, že nabyvatel jednal v dobré víře. Uvedeným ustanovením jsou sice za podmínek v něm stanovených zhojeny nedostatky při vydávání cenných papírů, není jím však dotčena odpovědnost osob, které porušily povinnosti při vydávání cenných papírů. Začleněním této úpravy do § 5 CenP byl vyloučen dřívější stav právní nejistoty vznikající v případech, že emitent při vydávání cenného papíru nedodržel důsledně všechny požadavky zákona, zejména stanovený postup při vydání cenného papíru, např. vydal akcie před jejich úplným splacením, anebo vydal cenný papír osobě, které jej vydat neměl, zejména jestliže vydal akcie jiné osobě než upisovateli na základě neplatné smlouvy o převodu akcie apod.

Osoby, do jejichž práv bylo vydáním cenných papírů takovým postupem zasaženo, mají právo na náhradu škody jak vůči emitentovi, tak vůči osobám, které jménem emitenta nebo na jeho účet v této věci jednaly. Tato odpovědnost za škodu se řídí úpravou náhrady škody podle obchodního zákoníku.

Akcie nebo zatímkné listy lze vydat až po zápisu společnosti nebo zvýšení jejího základního kapitálu do obchodního rejstříku, poukázky na akcie lze vydat při splnění podmínek § 204b odst. 1 již před tímto zápisem.

Zvláštním zákonem podle odstavce 2 je zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, který upravuje vedení evidence zaknihovaných cenných papírů podle § 91 n. PKT. Podle těchto ustanovení mohou být zastupitelné listinné cenné papíry nahrazeny zápisem do centrální evidence zaknihovaných cenných papírů. Centrální evidenci cenných papírů je evidence všech zaknihovaných cenných papírů vydaných v České republice, s výjimkou

- a) zaknihovaných podílových listů otevřeného podílového fondu, pokud jsou vedeny v samostatné evidenci (§ 93 PKT),
- b) zaknihovaných cenných papírů vedených v evidenci České národní banky podle zák. č. 6/1993 Sb., v novelizovaném znění.

Centrální evidenci cenných papírů vede centrální depozitář a osoby oprávněné vést evidenci navazující na centrální evidenci cenných papírů vedenou centrálním depozitářem.

Evidenci navazující na centrální evidenci cenných papírů vedenou centrálním depozitářem může vést

- a) obchodník s cennými papíry, který má v povolení uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- b) investiční společnost, která má v povolení uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- c) Česká národní banka,
- d) zahraniční osoba, jejíž předmět podnikání odpovídá činnosti osob uvedených v písmenech a) a b) a která je oprávněna poskytovat investiční služby v České republice,

e) zahraniční centrální depozitář nebo zahraniční osoba oprávněná vést evidenci investičních nástrojů.

V samostatné evidenci investičních nástrojů mohou být evidovány

- a) zaknihované podílové listy otevřeného podílového fondu,
- b) listinné investiční nástroje v úschově,
- c) zahraniční investiční nástroje svěřené obchodníkovi s cennými papíry za účelem poskytnutí investiční služby,
- d) investiční nástroje, které nejsou uvedeny v písmenech a) až c) a jejichž povaha to umožňuje.

Samostatnou evidenci investičních nástrojů může vést centrální depozitář a v závislosti na uděleném povolení též

- a) obchodník s cennými papíry, který má v povolení ke své činnosti uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- b) investiční společnost, která má v povolení ke své činnosti uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- c) provozovatel vypořádacího systému, pokud vede tuto evidenci pro investiční nástroje uvedené v § 93 odst. 1 písm. b) až d) PKT, u kterých je oprávněn vypořádat pohledávky a závazky z obchodů,
- d) banka, která má v bankovní licenci uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- e) zahraniční osoba, jejíž předmět podnikání odpovídá činnosti některé z osob uvedených v písmenech a) až c) a která je oprávněna poskytovat investiční služby v České republice.

Evidenci navazující na samostatnou evidenci může vést

- a) obchodník s cennými papíry, který má v povolení ke své činnosti uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- b) investiční společnost, která má v povolení ke své činnosti uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- c) provozovatel vypořádacího systému, pokud vede tuto evidenci pro investiční nástroje uvedené v § 93 odst. 1 písm. b) až d) PKT, u kterých je oprávněn vypořádat pohledávky a závazky z obchodů,
- d) banka, která má v bankovní licenci uvedenou investiční službu úschova investičních nástrojů,
- e) zahraniční osoba, jejíž předmět podnikání odpovídá činnosti některé z osob uvedených v písmenech a) až c) a která je oprávněna poskytovat investiční služby v České republice,
- f) zahraniční centrální depozitář nebo zahraniční osoba oprávněná vést evidenci investičních nástrojů.

Způsob vedení samostatné evidence investičních nástrojů a evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů stanoví prováděcí právní předpis.

Osoba, která vede samostatnou evidenci investičních nástrojů, zasílá podle § 93 odst. 6 PKT České národní bance informace a podklady potřebné pro výkon státního dozoru. Lhůty pro zasílání informací a podkladů, podrobnosti o jejich obsahu, formě a způsobu zasílání stanoví prováděcí právní předpis.

Evidence zaknihovaných cenných papírů se vede na majetkových účtech. Ustanovení § 94 odst. 1 PKT dělí majetkové účty na účty vedené pro vlastníky investičních nástrojů evidovaných na těchto účtech (účty vlastníků) a účty vedené pro osoby, které nejsou vlastníky investičních nástrojů evidovaných na těchto účtech a které vedou evidenci navazující na evidenci centrálního depozitáře nebo samostatnou evidenci (účty zákazníků).

Každý majetkový účet musí obsahovat údaje o osobě, pro kterou je veden, a u fyzické osoby též rodné číslo. Na majetkovém účtu se evidují alespoň investiční nástroje, samo-

statně převoditelná práva spojená s investičními nástroji, zástavní právo k investičním nástrojům a pozastavení výkonu práva vlastníka nakládat se zaknihovanými investičními nástroji. Dále se evidují údaje o osobě oprávněné tato práva vykonávat a údaje o osobě, která je zástavním věřitelem. U fyzické osoby oprávněné vykonávat tato práva a u fyzické osoby, která je zástavním věřitelem, se eviduje též rodné číslo. Nebylo-li fyzické osobě přiděleno rodné číslo, eviduje se datum jejího narození. U cenných papírů se dále eviduje omezení výkonu práva nakládat s cenným papírem stanovené emitentem. Provozní řád centrálního depozitáře (§ 104 PKT) u centrální evidence a prováděcí právní předpis (§ 93 odst. 4 PKT) u samostatné evidence blíže stanoví, jaké údaje se evidují na jednotlivých druzích majetkových účtů.

Vlastníkem investičních nástrojů evidovaných na účtu vlastníka je osoba, pro niž je účet vlastníka zřízen, pokud není prokázán opak.

Na účtu zákazníků se evidují všechny investiční nástroje, které jejich vlastníci svěřili majiteli účtu.

Centrální depozitář eviduje investiční nástroje na účtech vlastníků nebo účtech zákazníků. Osoba, která vede evidenci navazující na evidenci cenných papírů vedenou centrálním depozitářem, vede tuto evidenci na účtech vlastníků.

Osoba, která vede samostatnou evidenci investičních nástrojů, vede tuto evidenci na účtech vlastníků nebo účtech zákazníků. Osoba, která vede evidenci navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů, vede tuto evidenci na účtech vlastníků.

Centrální depozitář vede vždy též evidenci emise zaknihovaných cenných papírů. Osoba, která vede evidenci investičních nástrojů, vede evidenci emise investičních nástrojů, pokud ji o to emitent požádá.

Některé zvláštní zákony předepisují, že akcie mohou být v určitých případech vydány pouze v určité podobě. Tak podle § 4 odst. 2 PojZ může tuzemská pojišťovna nebo zajišťovna vydat akcie, s nimiž je spojeno hlasovací právo, pouze v zaknihované podobě. Totéž platí podle § 20 odst. 1 BankZ pro banky. A konečně podle § 20 odst. 1 ObalZ, může autorizovaná společnost vydávat pouze kmenové zaknihované akcie znějící na jméno.

Pro akciovou společnost České dráhy stanoví zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění, v § 5 odst. 1, že vydává pouze listinné akcie.

Zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, upravuje evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů v § 111, postup při vydávání zaknihovaných cenných papírů však nestanoví. Tento postup stanoví dle § 104 odst. 1 PKT centrální depozitář ve svém provozním řádu.

Podle ustanovení § 111 PKT vede centrální depozitář evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů na základě smlouvy s emitentem.

Centrální depozitář předá emitentovi výpis z evidence emise při vydání nebo zrušení emise cenného papíru nebo na jeho žádost; výpis obsahuje údaje o majiteli účtu, na kterém je cenný papír evidován, počet kusů cenného papíru a další údaje stanovené provozním řádem. Centrální depozitář zahrne do výpisu též další předepsané informace, které obdržel od majitele účtu zákazníků.

Pro účely výpisu z evidence emise je majitel účtu zákazníků povinen sdělit centrálnímu depozitáři prostřednictvím účastníka centrálního depozitáře údaje o majiteli účtu vlastníka a další údaje stanovené provozním řádem.

Na žádost České národní banky poskytne centrální depozitář výpis z evidence emise akcií banky. Na základě této žádosti vyzve prostřednictvím svých účastníků všechny majitele účtu zákazníků, aby mu poskytli údaje o vlastních akciích, které jsou evidovány na těchto účtech, a tyto údaje zahrne do výpisu z evidence emise.

Na základě žádosti autorizované obalové společností centrální depozitář vyzve prostřednictvím svých účastníků všechny majitele účtu zákazníků, aby mu poskytli údaje o vlastnicích akcií této společnosti evidovaných na těchto účtech. Tyto údaje zahrne do výpisu z evidence emise.

Zák. č. 256/2004 Sb. upravuje v § 112 až 114 přeměnu podoby cenného papíru. Podle těchto ustanovení emitent, který rozhodl o přeměně listinného cenného papíru na zaknihovaný cenný papír, takové rozhodnutí bez zbytečného odkladu zveřejní a uveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup, včetně lhůty, ve které je mu vlastník cenného papíru povinen odevzdat listinný cenný papír; tato lhůta nesmí být kratší než 2 měsíce a delší než 6 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o přeměně. Emitent, kterému zvláštní právní předpis ukládá vést evidenci vlastníků cenných papírů (takovou evidenci je i seznam akcionářů podle § 156 odst. 2), zašle osobě, uvedeně v této evidenci, oznámení o přeměně jejich cenných papírů na zaknihované cenné papíry; oznámení se posílá na adresu sídla nebo trvalého pobytu uvedenou v evidenci vlastníků cenných papírů.

Je-li vlastník listinných cenných papírů v prodlení s jejich vrácením, vyhlásí emitent dodatečnou lhůtu pro jejich odevzdání. Po uplynutí této lhůty prohlásí neodevzdané cenné papíry za neplatné. Na tuto skutečnost upozorní při vyhlašování dodatečné lhůty.

Vlastník listinného cenného papíru, jehož emitent rozhodl o jeho přeměně na zaknihovaný cenný papír, sdělí emitentovi při odevzdání listinného cenného papíru číslo majetkového účtu, na který má být zaknihovaný cenný papír zaevidován.

Po uplynutí lhůty pro odevzdání listinných cenných papírů nebo před jejím uplynutím, byly-li emitentovi odevzdány všechny listinné cenné papíry, nebo po uplynutí dodatečné lhůty, požádá emitent centrálního depozitáře, aby zaevidoval zaknihované cenné papíry do centrální evidence obdobně jako při vydání zaknihovaného cenného papíru. Současně mu sdělí, na jaké majetkové účty mají být cenné papíry zaevidovány. Od podání žádosti emitenta o zaevidování cenného papíru do centrální evidence do zaevidování celé emise nelze s cenným papírem obchodovat na regulovaném trhu.

Centrální depozitář vede zvláštní evidenci listinných cenných papírů, které nebyly odevzdány; to neplatí, pokud vedení takové evidence svěřuje zvláštní právní předpis jiné osobě. Tyto cenné papíry eviduje centrální depozitář na zvláštním technickém účtu neznámých vlastníků cenných papírů, jehož majitelem je emitent; zaevidováním na zvláštním účtu jsou tyto cenné papíry přeměněny.

Nárok na vyplacení výnosu z cenného papíru evidovaného na technickém účtu za dobu, která uplynula ode dne, kterým skončila lhůta k odevzdání listinného cenného papíru stanovená ve zveřejnění rozhodnutí o přeměně, vzniká až po odevzdání listinného cenného papíru emitentovi.

Po prohlášení neodevzdaných listinných cenných papírů za neplatné prodá emitent zaknihované cenné papíry z technického účtu prostřednictvím obchodníka s cennými papíry. Pokud budou cenné papíry prodávány ve veřejné dražbě, zveřejní emitent místo, dobu a předmět dražby nejméně 2 týdny před jejím konáním. Výtěžek z prodeje cenných papírů po započtení pohledávek vzniklých v souvislosti s prohlášením cenných papírů za neplatné a jejich prodejem vyplátí emitent bez zbytečného odkladu osobě, jejíž cenné papíry byly prohlášeny za neplatné, nebo jej uloží do úřední úschovy.

Emitent, který rozhodl o přeměně zaknihovaného cenného papíru na listinný, takové rozhodnutí bez zbytečného odkladu zveřejní a uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup a oznámí je centrálnímu depozitáři a organizátorovi regulovaného trhu, na kterém je tento cenný papír přijat k obchodování.

Centrální depozitář do 30 dnů ode dne, kdy obdrží oznámení emitenta o přeměně zaknihovaného cenného papíru na listinný cenný papír, předá emitentovi výpis, který

obsahuje údaje o emisi cenného papíru a údaje o vlastnicích cenných papírů s uvedením údajů o pozastavení nakládání s cenným papírem a údajů o zastavení cenného papíru včetně údajů o zástavním věřiteli. Údaje o vlastnicích cenných papírů (s uvedením údajů o pozastavení nakládání s cenným papírem a údajů o zastavení cenného papíru včetně údajů o zástavním věřiteli) je povinen sdělit centrálnímu depozitáři majitel účtu zákazníků. Od vyhotovení tohoto výpisu nesmí centrální depozitář ani majitel účtu zákazníků provést ve své evidenci žádný zápis týkající se cenného papíru, jehož podoba se přeměňuje.

Poté, co vyhotoví výpis, zruší centrální depozitář evidenci emise zaknihovaného cenného papíru, který se přeměňuje na listinný, a to ke dni stanovenému emitentem, nejdříve však ke dni vyhotovení výpisu. Od vyhotovení výpisu do zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru nesmí uplynout více než 30 kalendářních dnů.

Zrušení evidence emise zaknihovaných cenných papírů oznámí centrální depozitář organizátorovi regulovaného trhu, na kterém jsou tyto cenné papíry přijaty k obchodování, a svým účastníkům, kteří tuto skutečnost oznámí vlastníkům cenných papírů; majitel účtu zákazníků zruší evidenci cenných papírů ke stejnému dni jako centrální depozitář.

Dnem zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru vzniká vlastníkově přeměněného cenného papíru právo, aby mu emitent vydal listinné cenné papíry.

Je-li ke dni zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru pozastaveno nakládání s cenným papírem, k němuž dal příkaz

a) organizátor regulovaného trhu nebo provozovatel vypořádacího systému, pokud má být zaknihovaný investiční nástroj prodán,

b) centrální depozitář, jestliže je to nezbytné v souvislosti s vypořádáním, případně jinými službami centrálního depozitáře podle § 100,

c) depozitář fondu kolektivního investování podle zvláštního právního předpisu upravujícího kolektivní investování,

d) emitent v případě žádosti o výpis z evidence emise nebo v případě žádosti o zápis změny do evidence emise,

e) někdo jiný, pokud dává příkaz ve svůj prospěch a má k tomu souhlas vlastníka. Vlastníkovi tohoto cenného papíru vznikne právo na vydání listinného cenného papíru až po uplynutí doby, na kterou bylo pozastaveno nakládání s cenným papírem, nebo před uplynutím této doby v okamžiku, kdy osoba, která je oprávněna zrušit pozastavení nakládání s cenným papírem, dá emitentovi souhlas s odevzdáním listinného cenného papíru. Je-li ke dni zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru pozastaveno nakládání s cenným papírem, k němuž dal příkaz soud nebo státní orgán, vzniká právo na vydání listinného cenného papíru tomuto soudu nebo státnímu orgánu.

Je-li ke dni zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru cenný papír zastaven, zůstávají účinky zastavení nedotčeny a právo na vydání listinného cenného papíru vzniká zástavnímu věřiteli. Povinnost vydat listinný cenný papír emitent splní též tím, že jej uloží se souhlasem zástavního věřitele do úschovy a předá schovateli prvopis nebo úředně ověřenou kopii zástavní smlouvy. Jde-li o přeměnu listinného cenného papíru na řad, vyznačí na cenném papíru prohlášení o jeho zastavení za majitele emitent.

S cenným papírem, který byl přeměněn na listinný cenný papír, nelze obchodovat na regulovaném trhu, dokud Česká národní banka neschválí jeho vzorový výtisk.

Bez zbytečného odkladu po zrušení evidence emise zaknihovaných cenných papírů emitent zveřejní a uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup výzvu vlastníkům těchto cenných papírů k převzetí listinných cenných papírů ve lhůtě stanovené podle § 112 odst. 1 PKT. U cenných papírů na jméno emitent zašle též výzvu k jejich převzetí na adresu sídla nebo trvalého pobytu jejich vlastníků uvedenou v evidenci vlastníků cenných papírů.

Nepřevezme-li vlastník listinný cenný papír ani v dodatečně stanovené lhůtě, prodá jej emitent prostřednictvím obchodníka s cennými papíry. Ustanovení § 112 odst. 8 PKT o zveřejnění konání veřejné dražby a ustanovení § 112 odst. 9 PKT platí obdobně.

Přeměna podoby cenného papíru není podle ustanovení § 114 odst. 1 PKT novou emisí. Přeměňuje-li se zaknihovaný cenný papír na listinný cenný papír, který musí obsahovat podpis člena nebo členů představenstva, musí listinný cenný papír obsahovat podpis nebo otisk podpisu člena nebo členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti ke dni zrušení evidence zaknihovaných cenných papírů. Soudíme, že i když předchází právní úprava přeměny podoby cenného papíru výslovně takový postup neupravovala, z logiky věci bylo možno jej dovodit.

Zatímco způsob evidence zaknihovaných cenných papírů stanoví zák. č. 591/1992 Sb., ve znění do 30. 4. 2004, i zák. č. 256/2004 Sb. jednotně, způsob provedení listinných cenných papírů je záležitostí emitenta. Obecně tedy platí, že např. listinná akcie může být napsána rukou anebo na stroji na jakémkoli papíru anebo vytištěna v tiskárně cenin v úpravě požadované akciovou společností. Pro kótované (dříve registrované předtím veřejně obchodovatelné) cenné papíry však vyhl. č. 260/2004 Sb. předepisuje náležitosti technického provedení.

Kótovaným cenným papírem se přitom podle § 44 odst. 1 PKT rozumí cenný papír, který je přijat k obchodování na oficiálním trhu. O přijetí cenného papíru k obchodování na oficiálním trhu rozhoduje za podmínek stanovených zákonem organizátor regulovaného trhu.

Cenný papír může být přijat k obchodování na oficiálním trhu, pouze pokud jsou splněny všechny předpoklady, které na něj a na jeho emitenta klade zákon (bližší viz komentář k § 163).

O tom, zda budou akcie či poukázky na akcie vydány v listinné či zaknihované podobě, rozhodují zakladatelé v zakladatelské smlouvě. Určení podoby akcií však je též podstatnou náležitostí stanov a rozhodování o podobě akcií proto patří do působnosti valné hromady [§ 187 odst. 1 písm. a) a § 173 odst. 1 písm. d)]. Valná hromada rozhoduje o změně podoby akcií, stejně jako v ostatních případech změn stanov, kvalifikovanou dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis.

Výčet povinných náležitostí akcie uvedených v odstavci 3 musí být dodržen jak u listinných, tak u zaknihovaných akcií. Pokud některá z obligatorních náležitostí chybí, nejde o akcii.

O firmě a sídle společnosti viz komentář k § 2 odst. 3 a § 8 n.

Jmenovitou (nominální) hodnotu akcií musí podle § 157 určit stanovy. Před novelou provedenou zák. č. 362/2000 Sb. definoval § 6 odst. 1 CenP jmenovitou hodnotu cenného papíru jako peněžní částku, která je na něm uvedena. Poté, co citovaný zákon tuto definici ze zák. č. 591/1992 Sb., v novelizovaném znění, vypustil, již jmenovitá hodnota akcie v českém právním řádu definována není. Pro praxi však může i nadále uvedená – byť již ne legální – definice jmenovité hodnoty sloužit s tím, že tato částka se musí shodovat se zápisem výše jmenovité hodnoty v obchodním rejstříku. Bude ovšem použitelná pouze pro listinné cenné papíry. Pro zaknihované cenné papíry lze říci, že jmenovitá hodnota je částka uvedená jako jmenovitá hodnota cenného papíru v evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů.

Český právní řád nepřipouští, na rozdíl od některých zahraničních právních řádů (např. Belgie, Francie či Spojených států amerických), vydání akcií bez jmenovité hodnoty.

Jmenovitá hodnota akcií musí být vyjádřena v korunách a součet jmenovitých hodnot všech vydaných akcií musí být roven výši základního kapitálu. Jmenovitá hodnota akcií

nemusí být vyjádřena v celých tisících korun, jak to předepisovala úprava akciové společnosti do roku 1992, a zákon neobsahuje ani žádné jiné její omezení.

Akcie může mít podle § 156 odst. 1 formu akcie na jméno nebo na majitele. Akcie znějící na jméno jsou podle § 3 odst. 3 CenP cenným papírem na řad. Akcie znějící na majitele jsou podle § 3 odst. 2 CenP cenným papírem na doručitele.

O základním kapitálu viz komentář k § 58 a § 162 odst. 3.

Datum emise je podle § 5 odst. 1 CenP datum označující den, kdy může dojít k vydání cenného papíru prvním nabyvateli; určuje jej emitent, pokud ze zvláštního zákona nevyplývá něco jiného. Pro určení data emise zatímních listů a akcií obchodní zákoník v § 168 odst. 3 a § 176 odst. 5 modifikuje toto ustanovení tak, že datum emise lze stanovit až po zápisu společnosti do obchodního rejstříku a u akcií též až po úplném splacení emisního kursu.

Ustanovení odstavce 4 rozšiřuje výčet povinných náležitostí odchýlně pro obě podoby akcií. Mají-li být listinné akcie vydané v České republice kótované, musí být podle ustanovení § 44 odst. 2 písm. k) a § 45 PKT vytištěny v tiskárně oprávněné k tisku cenných papírů podle povolení České národní banky (dříve Komise pro cenné papíry, ještě dříve Ministerstva financí) v souladu se zvláštními předpisy. Členy představenstva oprávněné jednat jménem společnosti, jejichž podpis je jednou z náležitostí listinné akcie, určuje § 191 tak, že nevyplývá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Způsob jednání členů představenstva jménem společnosti se podle § 35 f) zapisuje do obchodního rejstříku. Číselné označení zaknihované akcie požaduje zákon při vzetí akcií z oběhu při snížení základního kapitálu společnosti na základě losování (§ 213b odst. 2).

Ustanovení odstavce 5 o tom, že akcie též společnosti mohou znít na různou jmenovitou hodnotu, se vztahuje jak na akcie téhož druhu, tak na akcie různých druhů. Akcie jedné společnosti téhož druhu však zpravidla nemají různou jmenovitou hodnotu. Požadavek, aby celá emise akcií měla stejnou jmenovitou hodnotu, upravuje jako jednu z podmínek přijetí cenného papíru k obchodování na oficiálním trhu ustanovení § 44 odst. 2 písm. n) PKT. Dalším zvláštním zákonem ve smyslu odstavce 5 je zák. č. 42/1994 Sb., v novelizovaném znění, který v ustanovení § 4 odst. 2 předepisuje, že penzijní fond může vydávat pouze akcie stejné jmenovité hodnoty (znějící na jméno). Odchylnou úpravu má i ustanovení § 5 odst. 2 KI, které určuje, že akcie investičního fondu mohou mít pouze jednu jmenovitou hodnotu.

Obchodní zákoník nestanoví minimální přípustnou jmenovitou hodnotu akcie ani to, že hodnota musí být celým násobkem tisíce, jak to stanovil zák. č. 104/1990 Sb.

Obchodní zákoník rozlišuje dva druhy akcií – akcie prioritní a kmenové. Zák. č. 210/1993 Sb., kterým se mění zák. č. 92/1991 Sb., v novelizovaném znění, upravil možnost vydávání tzv. zlatých akcií, tj. akcií, se kterými jsou spojena zvláštní práva při výkonu hlasovacího práva (např. právo veta). Zvláštní práva spojená s těmito akciemi však mohl uplatňovat pouze Fond národního majetku České republiky nebo Pozemkový fond České republiky. Možnost vydávání tzv. zlatých akcií zrušil zák. č. 179/2005 Sb. V současné době upravuje český právní řád pouze kmenové akcie a akcie prioritní. Prioritní akcie lze vydat pouze do výše poloviny základního kapitálu.

Za zvláštní druh akcie se nepovažují tzv. hromadné akcie, možnost jejichž vydání upravuje ustanovení § 5 odst. 3 CenP. V tomto ustanovení se určuje, že akcie a poukázky na akcie mohou být vydány jako hromadné listiny nahrazující tyto jednotlivé cenné papíry. Práva spojená s hromadnou listinou nemohou být převodem dělena na podíly. Za podmínek předem stanovených ve stanovách (v emisních podmínkách dluhopisů nebo ve smluvních podmínkách pro koupi a odkup podílových listů) má vlastník hromadné listiny právo na její výměnu za jednotlivé cenné papíry nebo jiné hromadné listiny. Hromadná

listina musí mít náležitosti stanovené pro listinný cenný papír. Na výměnu hromadné listiny za zaknihované cenné papíry se vztahují přiměřeně ustanovení o změně podoby cenného papíru, tj. ustanovení § 112 n. PKT (dříve § 9 n. CenP).

Mezi případy, kdy upravuje obchodní zákoník odchylku od ustanovení odstavce 7, patří zejména ustanovení § 180 odst. 2 a lze sem zařadit i ustanovení zakládající některá zvláštní práva akcionářů, kteří nesouhlasili s rozhodnutím valné hromady, zasahujícím do jejich práv (§ 186a odst. 3, § 220zb odst. 2 apod.).

Z judikatury:

SJ 11/2000 s. 420: Akcie může být postižena výkonem rozhodnutí podle ustanovení § 320 OSŘ.

R 58/2000: Obecnou cenu (§ 175o OSŘ) veřejně obchodovatelných akcií (*Poznámka autorů:* nyní kótovaných), které v době smrti zůstavitele nebyly obchodovány na veřejném trhu (*Poznámka autorů:* nyní oficiálním), nebo veřejně neobchodovatelných akcií soud stanoví ve výši ceny, za kterou by je bylo možné v době smrti zůstavitele prodat s dodržením případných cenových předpisů, platných v době smrti zůstavitele. Není-li možné zjistit, za jakou cenu byly tyto akcie v době smrti zůstavitele obchodovány, určí se jejich obecná cena v době smrti zůstavitele částkou, která se rovná podílu akcie na čistém obchodním jmění akciové společnosti, určeném na základě účetní závěrky sestavené za období, v němž zůstavitel zemřel. (*Poznámka autorů:* nyní se uplatní ustanovení § 183c odst. 3).

ÚS/Usn. 324/97 Sv. 10 s. 363: Pokud je někdo vlastníkem akcií o určité jmenovité hodnotě, nese toto jeho postavení určité riziko spočívající v možném omezení či zasahování do vlastnického práva. Opatření, která k tomuto stavu směřují, však musí vést ke spravedlivé rovnováze mezi požadavky obecného zájmu a imperativy na ochranu základních práv jednotlivce. Musí tedy existovat rozumný vztah proporcionality mezi použitými prostředky a sledovaným účelem.

R 46/2003: 1. Z ustanovení § 14 odst. 1 a § 18 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 95/1945 Sb. vyplývá, že původní vlastníci akcií, které nebyly uloženy do otevřené úschovy dle dekretu, pozbyli v důsledku propadnutí těchto akcií státu svá akcionářská práva.

2. Jestliže byly akcie složeny do otevřené úschovy dle § 14 odst. 1 dekretu, zůstala jejich majitelům zachována akcionářská práva s výjimkou již vzniklých majetkových práv (např. práva na již přiznanou dividendu).

SJ 12/2005 s. 941: 1. Správce konkursní podstaty je ve smyslu ustanovení § 14a odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, oprávněn a povinen vykonávat veškerá akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty; to platí bez zřetele k tomu, zda akcie byly sepsány jako majetek úpadce nebo (ve smyslu § 6 odst. 3 uvedeného zákona) jako majetek jiných osob.

2. Správce konkursní podstaty má v rámci výkonu akcionářských práv spojených s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty zejména právo účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, požadovat a dostat na ni vysvětlení ohledně záležitostí týkajících se akciové společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protinávrhy; má rovněž právo na podíl na zisku akciové společnosti (dividendu), který valná hromada schválila k rozdělení. Má-li akciová společnost jediného akcionáře, vykonává správce konkursní podstaty působnost valné hromady; tato akcionářská práva je správce konkursní podstaty oprávněn vykonávat i v průběhu sporu o vyloučení akcií ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce (§ 19 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

3. Jestliže ohledně majetku sepsaného do konkursní podstaty postupem podle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nastane nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu (§ 19 odst. 2 věta druhá uvedeného zákona), není při úvaze o právu správce konkursní podstaty s takovým majetkem dále nakládat významně, že výzva, jež soupisu majetku předcházela, postrádala náležitosti předepsané ustanovením § 27 odst. 5 tohoto zákona.

§ 156 Forma akcie

(1) Akcie může znít na jméno nebo na majitele.

(2) Jestliže společnost vydala akcie na jméno, vede seznam akcionářů, v němž se zapisuje označení druhu a formy akcie, její jmenovitá hodnota, firma nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je akcionářem,

popřípadě číselné označení akcie a změny těchto údajů. Společnost je povinna každému svému akcionáři na jeho písemnou žádost a jen za úhradu nákladů vydat opis seznamu všech akcionářů, kteří jsou vlastníky akcií na jméno, nebo požadované části seznamu, a to nejpozději do sedmi dnů od doručení žádosti. Vydala-li společnost zaknihované akcie, mohou stanovy určit, že seznam akcionářů nahrazuje evidence zaknihovaných cenných papírů vedená podle zvláštního právního předpisu.

(3) Práva spojená s akcií na jméno je oprávněna ve vztahu ke společnosti vykonávat osoba uvedená v seznamu akcionářů, nestanoví-li tento zákon jinak, ledaže se prokáže, že zápis v seznamu neodpovídá skutečnosti. Neodpovídá-li zápis v seznamu akcionářů skutečnosti, je oprávněn vykonávat akcionářská práva vlastník akcie na jméno. Jestliže však vlastník akcie na jméno způsobil, že není zapsán v seznamu akcionářů, nemůže se domáhat prohlášení usnesení valné hromady za neplatné proto, že mu společnost neumožnila účast na valné hromadě nebo výkon hlasovacího práva.

(4) Stanovy mohou omezit, nikoliv však vyloučit, převoditelnost akcií na jméno. Nejsou-li splněny podmínky pro převod akcií na jméno určené stanovami, je smlouva o převodu těchto akcií neplatná, ledaže nabyvatel akcií jednal v dobré víře. Osoba, která takto převedla akcie na jméno, odpovídá za škodu, která z toho důvodu vznikla. Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu akcií nemůže nabýt účinnosti dříve, než tento orgán udělí souhlas, nestanoví-li smlouva jinou lhůtu. Nenabude-li smlouva účinnosti do tří měsíců od uzavření, může kterýkoliv z účastníků od smlouvy odstoupit. Jestliže stanovy podmíní převoditelnost akcie na jméno souhlasem některého orgánu společnosti, mohou též určit, v jakých případech a za jakých podmínek je tento orgán povinen udělit k převodu souhlas, popřípadě v jakých případech je povinen udělení souhlasu odmítnout. Jestliže tento orgán odmítne udělit souhlas k převodu akcie na jméno v případech, kdy podle stanov nebyl povinen udělení souhlasu odmítnout, je společnost povinna na žádost akcionáře tuto akcii odkoupit za cenu přiměřenou jejich hodnotě. Jestliže příslušný orgán společnosti nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti, platí, že byl souhlas udělen. Právo na odkoupení akcie lze uplatnit do jednoho měsíce ode dne, v němž bylo akcionáři doručeno odmítnutí souhlasu s převodem akcie, jinak zaniká. Pro postup při uzavírání smlouvy o koupi akcií platí přiměřeně ustanovení § 186a odst. 6.

(5) Je-li převod akcií na jméno podmíněn souhlasem orgánu společnosti, je nutný souhlas tohoto orgánu též k zastavení těchto akcií. Smlouva o zastavení akcií na jméno nemůže nabýt účinnosti dříve, než příslušný orgán společnosti udělí souhlas k jejich zastavení. Jestliže příslušný orgán společnosti o souhlasu nerozhodne do dvou měsíců od doručení žádosti společnosti, platí, že byl souhlas udělen. K prodeji zastavených akcií na jméno při uplatnění zástavního práva se souhlas příslušného orgánu společnosti nevyžaduje.

(6) Listinná akcie na jméno je převoditelná rubopisem a předáním. V rubopisu se uvede firma nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, na niž se akcie převádí, a den převodu akcie. Na rubopis se jinak použijí přiměřeně předpisy upravující směnky. K účinnosti převodu akcie na jméno vůči společnosti se vyžaduje zápis o změně v osobě akcionáře v seznamu akcionářů. Společnost provede zápis týkající se změny v osobě akcionáře bez zbytečného odkladu poté, co jí bude taková změna prokázána.

(7) Akcie na majitele je neomezeně převoditelná. Práva spojená s listinnou akcií na majitele vykonává ten, kdo ji předloží, nebo ten, kdo prokáže písemným prohlášením osoby, která vykonává úschovu nebo uložení podle zvláštního právního předpisu, že akcie je pro něho uložena podle zvláštního právního předpisu. V prohlášení musí být uveden účel, pro který se prohlášení vydává, a den jeho vystavení. Osoba, která

prohlášení vystavila, nesmí akcií, o které je vystavila, vydat uschovateli (uložiteli) ani třetí osobě do uplynutí doby stanovené pro uplatnění práva, k jehož uplatnění prohlášení vystavila, nebo do uplatnění tohoto práva. Práva spojená s zaknihovanou akcií na majitele vykonává osoba vedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů podle zvláštního právního předpisu.

(8) Na převody akcií se jinak použijí ustanovení zvláštního právního předpisu.

(9) Akcie může být společným majetkem více osob. Spolumajitelé akcie se musí dohodnout, kdo z nich bude vykonávat práva spojená s akcií, nebo musí určit společného zmocněnce. Na vzájemné vztahy mezi spolumajiteli akcie se použijí obdobně ustanovení občanského zákoníku o spoluvlastnictví.

(10) Zemře-li akcionář, je oprávněn vykonávat práva s akcií spojená dědic, nestanoví-li tento zákon něco jiného. Je-li více dědiců, platí ustanovení odstavce 9 obdobně. Pokud se dědicové nedohodnou, určí na návrh společnosti osobu oprávněnou vykonávat práva spojená s akcií do doby skončení řízení o dědictví soud.

Související ustanovení: § 1, § 58 odst. 2, § 156b, § 160 odst. 4, § 174 písm. a), § 178 odst. 9, § 184 odst. 2, § 204a odst. 4

Související předpisy: § 1 odst. 3, § 3, § 13 až 25 CenP; § 31 n. a § 583 ObčZ; § 161 odst. 3, § 175f, 175i OSR; čl. 1 § 11 n. SSZ; § 80a n. NotR

Z literatury: Černá, S. Lze zjistit, kdo je akcionářem? DHK, 1999, č. 7; Eliáš, K. Kniha akcionářů. Právník, 1993, č. 6; Kalss, S., Bučková, J. Převod akcií a obchodních podílů s. r. o. v Rakousku a České republice. Právní rozhledy, 1996, č. 3; Plíva, S. Některé otázky omezení převoditelnosti akcií. Právo a podnikání, 1998, č. 7, 8; Štenglová, I. Změna formy, druhu a podoby akcie. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8; Štenglová, I. Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4; Weinhold, D. Obchodní podíl a akcie náležející více osobám. Právní rádce, 1995, č. 5

Akcie znějící na jméno podle odstavce 1 je podle ustanovení § 3 odst. 3 CenP cenným papírem na řad (ordrepapír, rektapapír), akcie znějící na majitele je podle ustanovení § 3 odst. 2 CenP cenným papírem na doručitele (au porteur papír). Rozhodnutí o tom, zda vydá akcie znějící na jméno nebo na majitele, je zásadně věcí akciové společnosti, popřípadě, při založení společnosti, jejich zakladatelů. Zák. č. 142/1996 Sb. zrušil možnost založit ve stanovách právo akcionářů na výměnu akcií jedné formy za akcie druhé formy. To však neznamená, že by nemohlo dojít ke změně formy akcií společnosti. Podle ustanovení § 187 odst. 1 písm. a), § 173 odst. 1 písm. d) a § 186 odst. 3 patří rozhodnutí o změně formy akcií do působnosti valné hromady. Valná hromada o ní rozhoduje tříčtvrtinovou většinou hlasů přítomných akcionářů vlastnicích ty akcie, o změně jejichž formy se rozhoduje, a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis. Vlastníci ostatních akcií rozhodují prostou většinou. V některých případech však formu akcií předepisuje zákon. Tak podle ustanovení § 4 odst. 2 PfZ může penzijní fond vydávat pouze akcie stejné jmenovité hodnoty znějící na jméno, podle § 20 odst. 1 ObalZ může autorizovaná společnost vydávat pouze kmenové akcie, a to pouze jako akcie zaknihované znějící na jméno, v zaknihované podobě. Podle § 60 odst. 1 písm. a) KI udělí Česká národní banka (dříve Komise pro cenné papíry) povolení k činnosti investiční společnosti jen akciové společnosti, která vydává pouze akcie na jméno, to platí podle § 6 odst. 1 písm. a) PKT i pro udělení povolení k činnosti obchodníka s cennými papíry, podle § 57 odst. 1 písm. a) PKT pro povolení k činnosti burzy, podle § 74 odst. 1 písm. a) PKT pro povolení k činnosti organizátora mimoburzovního trhu, podle § 83 odst. 3 písm. a) PKT pro povolení k provozování vypořádacího systému, podle § 103 odst. 2 písm. a) PKT pro činnosti centrálního depozitáře a podle § 3a odst. 1 zák. č. 231/2001 Sb., v novelizovaném znění, je předpokladem k tomu, aby akciová společnost získala licenci nebo registraci na provozování rozhlasového a televizního vysílání to, že její akcie znějí na jméno.

Pokud stanovy společnosti nevyužijí možnosti nahradit seznam akcionářů evidenci zaknihovaných cenných papírů, musí společnost vést seznam akcionářů podle odstavce 2. Za vedení seznamu akcionářů odpovídá představenstvo akciové společnosti. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. nově založila právo všech akcionářů požadovat na společnosti opis seznamu akcionářů vedeného podle odstavce 2, když dříve měli právo domáhat se výpisu pouze vlastníci akcií na jméno, přičemž nemohli požadovat výpis v částech, které se jich bezprostředně netýkaly, ale mohli požadovat výpis pouze z té části seznamu, ve které byly uvedeny údaje o nich a o jejich akciích. Nahrazení seznamu akcionářů evidencí zaknihovaných cenných papírů má určité výhody spočívající např. v menší pracnosti, rychlé aktualizaci apod. Je však třeba upozornit i na určité nevýhody. Práva spojená s akcií na jméno je totiž podle odstavce 3 oprávněna vykonávat ve vztahu ke společnosti osoba vedená v seznamu akcionářů, a pokud společnost seznam sama nevede, zbavuje se do určité míry vlivu na jeho obsah. Chybný zápis v evidenci zaknihovaných cenných papírů může potom společnosti způsobit značné problémy např. v souvislosti s hlasováním na valné hromadě. Změny údajů zapisovaných do seznamu akcionářů musí společnost, která je povinna tento seznam vést, promítnout do seznamu bez zbytečného odkladu poté, co se o nich průkazně dozví (viz ustanovení odstavce 6).

Není-li vlastník akcie na jméno zapsán v seznamu akcionářů, může se přesto domáhat na společnosti umožnění výkonu svých akcionářských práv, musí však prokázat, že je skutečně vlastníkem akcií, ze kterých práva uplatňuje. (To neplatí podle ustanovení § 20a odst. 4 BankZ pro účast na valné hromadě, když podle tohoto ustanovení nesmí banka připustit na valné hromadě účast osoby neuvedené ve výpisu z emise akcií bez ohledu na formu akcií. Podle § 20 odst. 6 ObalZ pak nesmí autorizovaná společnost umožnit účast na valné hromadě osobě, která nebyla uvedena ve výpisu z emise akcií.) Kromě toho se může domáhat zápisu do seznamu akcionářů, a to pokud společnost neprovede na jeho žádost bez zbytečného odkladu příslušnou změnu zápisu v seznamu, soudní cestou. Odchylnou úpravu od ustanovení odstavce 3 má zákon v odstavci 9 až 11, v § 156b a v ustanoveních na něj navazujících, zejména v § 160 odst. 3, § 178 odst. 9, 10 a 11, § 184 odst. 2 a v § 204a odst. 4. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. začlenila do odstavce 3 výslovné ustanovení odpovídající současně i prvorepublikové judikatuře Nejvyššího soudu, umožňující vlastníku akcie na jméno prokázat, že mu svědčí práva spojená s akcií, ačkoli není zapsán v seznamu akcionářů. Prokáže-li vlastník akcie na jméno, který nebyl zapsán v seznamu akcionářů, že mu neprávem upřeno právo hlasovat na valné hromadě, může to být důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady – s výjimkami stanovenými v poslední větě odstavce 3 a § 183.

Na rozdíl od převodu obchodního podílu společnosti s ručením omezeným obchodní zákoník sám nijak neomezuje ani nepodmiňuje možnost převodu akcie, umožňuje pouze, aby převoditelnost akcie na jméno omezily stanovy, a to tak, že stanoví podmínky jejich převoditelnosti. Ustanovení odstavce 4 výslovně řeší v zájmu ochrany třetích osob jednajících v dobré víře právní důsledky uzavření smlouvy o převodu akcie na jméno, jejíž převoditelnost stanovy omezily, bez splnění podmínek převoditelnosti určených stanovami. Důkazní břemeno toho, zda nabyvatel jednal v dobré víře, nese ten, kdo napadá platnost smlouvy. Určitým nedostatkem úpravy však podle našeho názoru je, že zákon nestanoví předpoklad dobré víry v případě pochybností. Jestliže však je podmínkou převodu akcií souhlas určitého orgánu, nezpůsobuje nedostatek takového souhlasu neplatnost, ale neúčinnost smlouvy. Pokud jde o možnost smlouvy o převodu akcií stanovit „jinou“ lhůtu pro účinnost, byla by přesnější formulace „pozdější“, neboť možnost odchylné úpravy se nepochybně vztahuje pouze na možnost odložit účinnost smlouvy, nikoli na možnost vyloučit účinky nedostatku souhlasu stanovené zákonem stanovením dřívější účinnosti, než je udělen souhlas. Orgánem rozhodujícím o možnosti převodu akcie je zpravidla představenstvo, může to však být i dozorčí rada či zvláštní orgán vytvořený k tomu účelu. Neurčí-li stanovy případy, kdy je orgán povolující převod akcie povinen odepřít

souhlas s jejím převodem, je společnost povinna odkoupit akcie, kterých se odmítnutí týká, stejně jako v případech, kdy příslušný orgán souhlas odmítne, ačkoli nejde o případ, kdy k tomu je podle stanov povinen. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. začlenila do obchodního zákoníku nevyvratitelnou domněnku udělení souhlasu v případě, že příslušný orgán zůstane nečinný. Z čl. VIII. bodu 23. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že pokud vlastník akcie na jméno požádal orgán společnosti o udělení souhlasu s převodem akcie přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, a příslušný orgán společnosti nerozhodne o žádosti do dvou měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, platí, že souhlas byl dán. Z bodu 24. čl. VIII. téhož zákona pak vyplývá, že pokud přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona vzniklo akcionářské právo na odkoupení akcií na jméno podle odstavce 4, postupuje se podle dosavadních předpisů, pokud se účastníci nedohodnou do jednoho měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona na použití tohoto zákona.

Lhůta podle předposlední věty odstavce 4 je lhůtou propadnou. Ustanovení § 186a odst. 6, na které odkazuje poslední věta odstavce 4, stanoví, že nepřijme-li společnost návrh smlouvy na odkoupení akcií do patnácti dnů od doručení písemného návrhu akcionáře, může se akcionář domáhat uzavření smlouvy u soudu, nebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením závazků. Akcionář může požadovat i náhradu účelně vynaložených nákladů. Návrh, jímž se akcionář domáhá uzavření smlouvy, musí obsahovat znění této smlouvy, které musí být v souladu s ustanovením odstavce 4. Pravomocný rozsudek soudu ukládající uzavření takové smlouvy nahrazuje uzavření smlouvy (§ 161 odst. 3 OSŘ).

Odchylná úprava od ustanovení odstavce 4 umožňujícího omezit převoditelnost akcií na jméno je obsažena v ustanovení § 5 odst. 1 KI, které určuje, že převoditelnost akcií investičního fondu nesmí být, s výjimkou stanovenou v § 56 odst. 2 KI, omezena. Zvláštní úpravu převoditelnosti akcií na jméno má zákon o podnikání na kapitálovém trhu, který v ustanovení § 57 odst. 1 písm. a) a § 63 určuje, že akcie burzy znějí na jméno a jsou převoditelné na jiné osoby jen s předchozím souhlasem burzovní komory.

Zák. č. 370/2000 Sb. začlenil do obchodního zákoníku nové ustanovení odstavce 5, ve kterém upravil dosud neupravený režim souhlasu se zastavením akcie na jméno, jejíž převoditelnost je omezena. Protože pro zastavení takové akcie je nutný předchozí souhlas příslušného orgánu, nevyžaduje již zákon souhlas k realizaci zástavního práva – požadavek takového souhlasu by totiž do značné míry vyloučil účinky zástavního práva.

Z přechodných ustanovení k novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. (bod 22) vyplývá, že pokud byly akcie na jméno zastaveny přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, použijí se na prodej takto zastavených akcií ustanovení tohoto zákona.

Listinná akcie na jméno se převádí smlouvou podle § 13 n. CenP. Tato smlouva nemusí mít písemnou formu. Provedením rubopisu a předáním přechází akcie do vlastnictví kupujícího. Na rubopis, kterým se převádí listinná akcie na jméno, se nepoužije ustanovení § 18 odst. 1 CenP o tom, že rubopis musí být bezpodmínečný. Zák. č. 191/1950 Sb., v novelizovaném znění, na který odkazuje ustanovení odstavce 5, má v § 12 odst. 1 pro podmínky v rubopisu zvláštní úpravu stanoví, že jakákoli podmínka, na níž byl rubopis učiněn závislý, platí ze zákona za nenapsanou.

Obchodní zákoník v odstavci 6 podmiňuje účinnost převodu akcie na jméno zápisem změny do seznamu akcionářů pouze ve vztahu ke společnosti. Ve vztahu ke smluvním stranám a třetím osobám není účinnost převodu nedostatkem zápisu ze zákona omezena. Pokud seznam akcionářů nahrazuje evidence zaknihovaných cenných papírů podle odstavce 2, spadá účinnost smlouvy ve vztahu ke společnosti v jedno se splněním závazku převést cenný papír (viz § 96 PKT).

Ani stanovy akciové společnosti nemohou omezit převoditelnost akcie na majitele. I když to zákon v odstavci 7 výslovně nestanoví, platí podle § 156b i pro zaknihované

akcie na majitele, že v případech, kdy je v souladu se zákonem stanoven rozhodný den pro výkon konkrétního práva akcionáře, může toto právo vykonat pouze akcionář, na jehož účtu byly akcie vedeny k rozhodnému dni.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. upravila výslovně možnost řešenou dříve jen judikatorně, nahradit předložení listinných akcií (což může v praxi zejména větším akcionářům působit problémy), potvrzením o úschově nebo uložení (§ 34, 35 a 37 CenP, § 82 n. NotŘ). Aby však nemohlo dojít ke zneužití uvedeného práva, stanovila současně náležitosti potvrzení a povinnosti osoby, která úschovu nebo uložení vykonává. Důsledkem porušení uvedených povinností bude odpovědnost osoby, vykonávající úschovu či uložení, za škodu z tohoto porušení vzniklou.

Zvláštním právním předpisem podle odstavce 8 je zák. č. 591/1992 Sb., v novelizovaném znění, který upravuje převody cenných papírů v § 13 n., a v některých aspektech též zákon č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění. Z uvedených ustanovení vyplývá, že i o převodu listinných akcií na majitele a zaknihovaných akcií se uzavírá smlouva, která nemusí být písemná. K převodu listinných akcií na majitele dochází jejich předáním nabyvateli, nestanoví-li dohoda stran něco jiného. Podle § 96 odst. 1 PKT dochází k převodu vlastnictví zaknihovaného cenného papíru v okamžiku zápisu na účet zákazníků. Majitel účtu zákazníků je povinen neprodleně, nejpozději do závěrky dne určené v provozním řádu centrálního depozitáře (§ 104 PKT), zapsat tuto změnu na účet vlastníka. Změna se zapíše k okamžiku zápisu na účet zákazníků. Převádí-li se zaknihovaný cenný papír a změna se nezapisuje na účet zákazníků, dochází k převodu vlastnictví k okamžiku zápisu na účet vlastníka; změna se zapíše neprodleně, nejpozději však do závěrky dne. Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, stává se ten, na koho je zaknihovaný cenný papír převáděn, vlastníkem tohoto cenného papíru i tehdy, jestliže převodce neměl právo zaknihovaný cenný papír převést; to neplatí, jestliže ten, na koho je zaknihovaný cenný papír převáděn, věděl nebo musel vědět, že převodce toto právo v době převodu neměl. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá (§ 96 odst. 2 PKT).

Odstavec 9 upravuje spoluvlastnictví akcie. Podle § 93 odst. 4 PKT stanoví způsob vedení samostatné evidence investičních nástrojů a evidence navazující na samostatnou evidenci, a tedy i evidenci spoluvlastnictví akcií, prováděcí předpis.

Spoluvlastníci akcie musí udělit zmocněnci speciální plnou moc oprávnující k výkonu práv akcionáře. Náležitosti plné moci a důsledky jejího udělení se řídí ustanovením § 31 n. ObčZ. Z ustanovení § 22 odst. 2 ObčZ vyplývá, že zmocněncem nemůže být osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Pokud bude vykonávat práva spojená s akcií jeden ze spoluvlastníků akcie, musí se na takovém postupu spoluvlastníci dohodnout. Pro dohodu spoluvlastníků podle odstavce 9 obchodní zákoník nepředepisuje žádnou formu. Uzavření takové dohody však bude muset ten, kdo má podle ní práva vykonávat, společnosti prokázat. Bude tedy praktické písemné uzavření dohody anebo alespoň písemné oznámení adresované společnosti o uzavření takové dohody, podepsané všemi spoluvlastníky.

Za dědice pro účely odstavce 10 se považuje osoba, kterou soud podle ustanovení § 175i OSŘ vyznamenej o jejím dědickém právu, pokud dědictví neodmítne. Osobou, která bude z rozhodnutí soudu oprávněna vykonávat práva spojená s akciemi více dědiců, je správce dědictví nebo jeho části ustanovený podle § 175e odst. 1 OSŘ. Z ustanovení § 175e odst. 4 OSŘ vyplývá, že správce dědictví ustanoví soud především z okruhu dědiců nebo z okruhu osob blízkých zůstaviteli. Správcem dědictví může být jmenován i notář. Činnost správce dědictví po dobu dědického řízení a ukončení jeho činnosti upravuje ustanovení § 175f OSŘ.

Z judikatury:

Vážný R II 92/25 4873: Vlastníky akcií proti společnosti nejsou osoby, které ve skutečnosti vlastníky akcií být přestaly, třebaž byly ještě v knize akcií zapsány.

PR 12/2000 s. 562: 1. Soud je oprávněn v rámci řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady zkoumat, zda je osoba, která na valné hromadě hlasovala, majitelkou akcií, ze kterých uplatnila hlasovací právo.

2. Samotná skutečnost, že jsou akcie evidovány na účtu určité osoby vedeném Střediskem cenných papírů, není nespochybnitelným důkazem o tom, že osoba, na jejímž účtu jsou tyto akcie evidovány, je jejich majitelem.

SJ 6/2003 s. 480: Ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., ve znění účinném do 31.3.1998, platilo i pro převod akcií dlužníka.

R 62/2003 s. 308: K převodu listinných cenných papírů, které jsou součástí podniku, postačuje uzavření smlouvy o prodeji podniku, aniž by bylo třeba uplatnit další postup stanovený pro převod cenných papírů v zákoně o cenných papírech a v zákoně směnečném a šekovém.

SJ 5/2004 s. 184: 1. Ze zákona neplatí akciové společnosti povinnost v případě, že se dozví o smrti akcionáře držícího akcie na jméno, nicméně jí není oznámen přechod akcií na dědice, popřípadě není doložen přechod akcií, resp. ani úmrtí akcionáře, zjišťovat, na koho akcie zemřelého akcionáře přešly.

2. Je věcí samotného akcionáře, aby v případě změny majitele akcií včetně změny v důsledku úmrtí učinil vůči společnosti takové úkony, na základě nichž bude do seznamu akcionářů zapsán.

§ 156a Samostatně převoditelná práva

(1) Převodem akcie se převádějí všechna práva s ní spojená, pokud zákon nestanoví jinak.

(2) Samostatně lze převádět právo na vyplacení dividendy, přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů (§ 160) a právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku spojené jinak s akcií (dále jen „samostatně převoditelné právo“).

(3) Samostatně převoditelné právo spojené s akcií se převádí smlouvou o postoupení pohledávky. Osoba, která uplatňuje samostatně převoditelné právo na základě smlouvy o postoupení pohledávky, je povinna prokázat, že jí toto právo bylo postoupeno osobou, která byla v době jeho postoupení akcionářem společnosti a byla oprávněna z tohoto samostatně převoditelného práva, nebo osobou, která byla v době jeho postoupení oprávněna ze samostatně převoditelného práva.

(4) Pokud společnost podala příkaz k zápisu samostatně převoditelného práva spojeného se zaknihovanou akcií osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, převádí se toto právo zápisem převodu v evidenci zaknihovaných cenných papírů. Na postup při zápisu samostatně převoditelného práva a jeho převody se použijí obdobně ustanovení zvláštního zákona upravující vydávání a převody zaknihovaných cenných papírů.

(5) Pokud tak stanoví zákon, může být právo spojené jinak s akcií od akcie odděleno a spojeno s cenným papírem vydaným k této akci.

(6) Pokud byl vydán k akcií cenný papír nebo bylo v evidenci zaknihovaných cenných papírů evidováno samostatně převoditelné právo, nepřechází spolu s akcií právo, na které byl vydán cenný papír podle odstavce 5 nebo které bylo evidováno podle odstavce 4. Převod samostatně převoditelného práva musí být na listinné akcií nebo v evidenci zaknihovaných cenných papírů vyznačen.

Související ustanovení: § 75, § 160 odst. 6, § 178, 204a, 220

Související předpisy: § 121 odst. 3, § 524 až 530 ObčZ; § 5, 12, § 13 n., § 95 PKT

Z literatury: *Dědič, J.* Nad novelou zákona o cenných papírech. Právo a podnikání, 1996, č. 6, 7; *Dědič, J.* K novele zákona o cenných papírech. Právní rádce, 1996, č. 7; *Štenglová, I.* Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

V ustanovení § 155 odst. 1 se určuje, že akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka akciové společnosti. Převodem akcie se tedy zásadně převádějí i všechna práva spojená s akcií. Z této zásady však obchodní zákoník a další zákony stanoví některé výjimky.

Do obchodního zákoníku doplnil možnost samostatně převádět některá práva spojená s akcií zák. č. 142/1996 Sb. Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že samostatně nelze převádět všechna práva spojená s akcií, ale pouze ta, o kterých to stanoví zákon. Ustanovení odstavce 2 pak specifikuje, která práva lze podle obchodního zákoníku samostatně převádět. Možnost samostatně převádět některá práva spojená s cenným papírem může stanovit i jiný zákon.

O samostatné převoditelnosti práva na výplatu dividendy se v ustanovení § 178 odst. 12 určuje, že je lze převádět až ode dne, kdy valná hromada rozhodla o výplatě dividendy. Před tímto dnem právo na výplatu dividendy převádět nelze a nelze tedy ani převádět právo na výplatu dividendy za více budoucích účetních období.

O samostatné převoditelnosti přednostního práva na upisování akcií se v ustanovení § 204a odst. 3 určuje, že je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu zapsáno do obchodního rejstříku podle § 203 odst. 4. [To neplatí, upisují-li se akcie poté, co byl podán návrh na zápis usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku s rozvazovací podmínkou, již je právní moc rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zápis usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku (§ 203 odst. 4)]. Je-li převoditelnost akcií, se kterými je spojeno přednostní právo na upsání akcií na zvýšení základního kapitálu, omezena, platí stejné omezení i pro převod přednostního práva; to neplatí, jestliže na jednu dosavadní akcií nepřipadá jedna akcie nová, neboť tím by došlo k podstatnému omezení možnosti majitelů akcií převádět je tak, aby mohli využít přednostního práva bez zbytku (např. připadá-li právo upsat jednu novou akcií na dvě dosavadní akcie, může majitel lichého počtu akcií dosáhnout plného využití přednostního práva pouze koupí další akcie).

Pro samostatnou převoditelnost práva na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku určuje obchodní zákoník v § 220 odst. 1, že je samostatně převoditelné ode dne, k němuž byl schválen návrh rozdělení likvidačního zůstatku. Jestliže nebude tento návrh schválen (viz § 75 odst. 1 poslední věta), nebude podíl na likvidačním zůstatku možno převádět.

Smlouvu o postoupení pohledávky podle odstavce 3 upravuje občanský zákoník v § 524 až 530. Pro postoupení pohledávky předepisuje písemnou formu smlouvy. Z úpravy postoupení pohledávky v občanském zákoníku vyplývá, že k převodu samostatně převoditelného práva není nutný souhlas společnosti (nestanoví-li zákon něco jiného – viz např. § 204a odst. 3) a že s ním přechází i jeho příslušenství (úroky z prodlení a náklady spojené s jeho uplatněním) a všechna práva s ním spojená. Převod samostatně převoditelného práva je akcionář povinen bez zbytečného odkladu oznámit společnosti. Z úpravy v občanském zákoníku vyplývá i odpovědnost akcionáře za splnění povinností společnosti vyplývajících z převedeného práva, povinnost oznámit převod práva případnému zástavci, povinnost poskytování potřebných podkladů a informací a podmínky pro námitky, započtení a vymáhání práva. Pro zvýšení právní jistoty doplnil zák. č. 370/2000 Sb. do odstavce 3 povinnost osoby, která uplatňuje samostatně převoditelné právo na základě smlouvy o postoupení pohledávky, prokázat, že je řádně nabyta – důkazní břemeno tedy nese v případě sporu tato osoba, nikoli společnost.

Samostatně převoditelné právo spojené se zaknihovanou akcií lze podle ustanovení odstavce 4 samostatně zapsat do evidence zaknihovaných cenných papírů. Pokud společnost využije možnost zapsat samostatně převoditelné právo do této evidence, převádí se takové právo smlouvou podle odstavce 3 s použitím postupu určeného pro převody zaknihovaných cenných papírů.

Na úpravu možnosti oddělit od akcie právo s ní spojené a spojit je se zvláštním cenným papírem vydaným k akcií navazuje jednak ustanovení § 217a, které upravuje vydávání opčních listů, a jednak ustanovení § 12 CenP, které upravuje vydávání kupónů.

Opční listy jsou cenné papíry pro uplatnění přednostního práva na získání prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů nebo přednostního práva na upisování akcií ke zvýšení základního kapitálu (a na uplatnění přednostního práva na upisování akcií spojeného s dluhopisy). Lze je vydat pouze jako cenné papíry na doručitele, a to jak v listinné, tak v zaknihované podobě. Kupóny jsou cenné papíry pro uplatnění práva na výnos z akcie, zatímního listu, dluhopisu nebo podílového listu. Lze je vydat pouze jako cenné papíry na doručitele. Protože opční list i kupón jsou cenné papíry a obchodní zákoník nemá zvláštní úpravu pro jejich převod, platí pro jejich převod ustanovení § 13 n. CenP.

Nabyvatel akcie, který chce získat spolu s akcií samostatně převoditelné právo příslušející k této akcií, na které byl vydán cenný papír, nebo které bylo samostatně evidováno v evidenci zaknihovaných cenných papírů, musí uzavřít též smlouvu o nabytí takového cenného papíru či zapsaného samostatně převoditelného práva.

Pro zvýšení právní jistoty předepsal zák. č. 370/2000 Sb. povinnost vyznačovat na listinné akcií anebo v zákonné evidenci cenných papírů oddělení samostatně převoditelného práva od akcie. Protože současně nepředepsal způsob tohoto vyznačení, může být vyznačení provedeno jakýmkoli způsobem, ze kterého jednoznačně vyplývá oddělení samostatně převoditelného práva, včetně jednoznačné identifikace, které ze samostatně převoditelných práv bylo odděleno.

§ 156b Rozhodný den

V případech určených zákonem může samostatně převoditelné, popřípadě jiné právo spojené se zaknihovanými cennými papíry uplatňovat vůči společnosti pouze osoba, která je oprávněna vykonávat toto právo k určitému dni stanovenému zákonem (dále jen „rozhodný den“), a to i v případě, že po rozhodném dnu dojde k převodu cenného papíru. Jestliže společnost vydala zaknihované akcie na jméno a práva spojená s akcií na jméno může vykonávat pouze osoba, která měla tato práva k rozhodnému dni, je oprávněna je vykonat osoba, která byla k rozhodnému dni zapsána v seznamu akcionářů nebo, nahrazuje-li tento seznam evidence podle § 156 odst. 2, osoba zapsaná v této evidenci.

Související ustanovení: § 156 odst. 2, § 160 odst. 3, § 178 odst. 9 a 10, § 184 odst. 2, § 204a odst. 4, § 217a odst. 5

Z literatury: *Dědič, J.* Nad novelou zákona o cenných papírech. Právo a podnikání, 1996, č. 6, 7; *Dědič, J.* K novele zákona o cenných papírech. Právní rádce, 1996, č. 7; *Štenglová, I.* Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Ustanovení tohoto paragrafu doplněné do obchodního zákoníku zák. č. 142/1996 Sb. legalizovalo postup do uvedené novelizace sice běžně používaný pro uplatňování hlasovacího práva spojeného se zaknihovaným cenným papírem na valné hromadě, ale

zákonem neupravený. Z povahy zaknihovaného cenného papíru totiž vyplývá, že v konkrétním případě může být obtížné zjistit, komu vznikl nárok vykonat určité právo s ním spojené. Přitom k zajištění právní jistoty emitenta i vlastníků zaknihovaných cenných papírů je takové zjištění nezbytné.

Uvedený problém může vzniknout tam, kde se jako průkaz oprávnění vykonat určité právo používá výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů. Pokud však dojde po předání výpisu emitentovi k převodu cenného papíru, hrozí situace, že emitent, který o takovém převodu neví, umožní výkon konkrétního práva osobě, která již není akcionářem, ale je uvedena jako akcionář ve výpisu, který emitent obdržel z evidence zaknihovaných cenných papírů. Zákon čelí této situaci tím, že stanoví den rozhodný pro výkon vybraných akcionářských práv.

Obchodní zákoník stanoví rozhodný den pro uplatnění výměnného nebo přednostního práva z vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů v § 160 odst. 3 a 5, kde se určuje, že jestliže společnost vydala vyměnitelné nebo prioritní dluhopisy v zaknihované podobě, může výměnné nebo přednostní právo vykonat osoba, která je uvedena v evidenci zaknihovaných cenných papírů v den, kdy toto právo mohlo být vykonáno poprvé, přičemž datum rozhodného dne musí obsahovat emisní podmínky těchto dluhopisů [§ 7 odst. 2 písm. m) a n) DluhZ]. Rozhodný den pro uplatnění přednostního práva spojeného se zaknihovanými akciemi upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu stanoví obchodní zákoník v § 204a odst. 4, kde se určuje, že pokud společnost vydala zaknihované akcie, je rozhodným dnem pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé, a pro uplatnění přednostních práv z opčního listu jej stanoví v § 217a odst. 5, kde se určuje, že jestliže společnost vydala zatímní listy v zaknihované podobě, je rovněž rozhodným dnem pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé. Určení rozhodného dne pro uplatnění práva zúčastnit se valné hromady svěčuje zákon stanovám či předchozí valné hromadě s tím, že stanoví nepřekročitelný limit, ve kterém se musí rozhodný den pohybovat, když určuje, že tento den nemůže o více než sedm kalendářních dnů předcházet dnu konání valné hromady, a pro případ, že stanoví ani valná hromada rozhodný den neurčí, určuje rozhodný den sám tak, že je jím sedmý kalendářní den přede dnem konání valné hromady (§ 184 odst. 2).

Ustanovení § 178 odst. 10 a 11 určuje rozhodný den pro uplatnění práva na výnos akcie tak, že právo na dividendu ze zaknihovaných akcií má osoba, která byla akcionářem ke dni konání valné hromady, jež rozhodla o výplatě dividendy, pokud valná hromada neurčila rozhodný den jinak. Rozhodný den určený valnou hromadou však nesmí předcházet dnu jejího konání a nesmí následovat po dnu splatnosti dividendy.

Poslední věta tohoto paragrafu, kterou doplnil zák. č. 370/2000 Sb., odstraňuje výkladový problém týkající se toho, kdo může vykonávat akcionářská práva, jestliže společnost vydala akcie na jméno v zaknihované podobě. Z předchozí právní úpravy jednoznačně nevyplývalo, zda oprávněnou osobou je osoba, která k rozhodnému dni byla evidována v seznamu akcionářů, anebo osoba uvedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů, nenahrazovala-li tato evidence seznam akcionářů.

§ 157 [Jmenovitá hodnota akcií]

Stanovy musí určit jmenovitou hodnotu všech druhů akcií, které mají být vydány. Součet jmenovitých hodnot těchto akcií musí odpovídat výši základního kapitálu.

Související ustanovení: § 58, § 155 odst. 3 písm. b) a odst. 5, § 173

Související předpisy: § 6 odst. 1 CenP

Z literatury: Bartošíková, M. Hromadná akcie, Právní praxe v podnikání, 1996, č. 3; Humlová, O., Uetzhoffer, L. Existuje v českém právu hromadná akcie? Právní rozhledy, 1996, č. 4

Před novelou provedenou zák. č. 362/2000 Sb. ustanovení § 6 odst. 1 CenP definovalo jmenovitou hodnotu cenného papíru tak, že má-li cenný papír svou jmenovitou (nominální) hodnotu, je ji peněžní částka, která je na něm uvedena. Poté, co citovaný zákon tuto definici ze zák. č. 591/1992 Sb., v novelizovaném znění, vypustil, již jmenovitá hodnota akcie v českém právním řádu definována není. Pro praxi však může i nadále uvedená – byť již ne legální – definice jmenovité hodnoty sloužit s tím, že tato částka se musí shodovat se zápisem výše jmenovité hodnoty v obchodním rejstříku. Uvedená definice však je použitelná pouze pro listinné cenné papíry. Pro zaknihované cenné papíry lze analogicky říci, že jmenovitá hodnota je částka uvedená jako jmenovitá hodnota cenného papíru v evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů.

Jmenovitá hodnota akcií musí být vyjádřena v korunách. Nemusí však být vyjádřena v celých tisících korun, jak to předepisovala úprava akciové společnosti do roku 31. 12. 1991, a zákon neobsahuje ani žádné jiné její omezení.

Z ustanovení § 155 odst. 5 vyplývá, že jak akcie různých druhů, tak i akcie téhož druhu mohou mít různou jmenovitou hodnotu – nestanoví-li zvláštní zákon něco jiného. Zákon nijak neomezuje určení jmenovité hodnoty akcií, nestanoví ani její minimální přípustnou výši a neurčuje ani, že akcie téže emise musí mít stejnou jmenovitou hodnotu.

Vydání akcií stejné jmenovité hodnoty předepisují pro některé subjekty, které mají formu akciové společnosti, i zvláštní zákony, které tyto subjekty upravují. Takovým zvláštním zákonem je zák. č. 42/1994 Sb., v novelizovaném znění, který v ustanovení § 4 odst. 2 předepisuje, že penzijní fond může vydávat pouze akcie stejné jmenovité hodnoty (znějící na jméno) a zák. č. 189/2004 Sb., v novelizovaném znění, z jehož § 5 odst. 2 vyplývá, že investiční fond může vydávat pouze akcie jedné jmenovité hodnoty. Požadavek, aby celá emise akcií měla stejnou jmenovitou hodnotu, upravuje jako jednu z podmínek přijetí cenného papíru k obchodování na oficiálním trhu ustanovení § 44 odst. 2 písm. n) PKT.

Český právní řád nepřipouští, na rozdíl od některých zahraničních právních řádů (např. Belgie, Francie či Spojených států amerických), vydání akcií bez jmenovité hodnoty.

§ 158 [Nabývání akcií zaměstnanci]

(1) Stanovy mohou určit, že zaměstnanci společnosti mohou nabývat akcie společnosti za zvýhodněných podmínek uvedených v odstavci 2.

(2) Stanovy nebo usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu mohou určit, že zaměstnanci nemusi splatit celý emisní kurs akcií vydávaných podle odstavce 1 nebo celou cenu, za něž je společnost pro zaměstnance nakoupila, pokud bude rozdíl pokryt z vlastních zdrojů společnosti. Souhrn částí emisního kursu nebo kupních cen všech akcií, jež nepodléhají splacení zaměstnanci, nesmí překročit 5 % základního kapitálu v době, kdy se o upsání akcií zaměstnanci nebo jejich prodeji zaměstnancům rozhoduje.

(3) Zvláštní práva podle odstavce 1 mohou uplatnit pouze zaměstnanci společnosti a zaměstnanci společnosti, kteří odešli do důchodu.

Související ustanovení: § 156 odst. 1 a 2, § 174 písm. c), § 186

Související předpisy: § 42 až 58 ZPr; § 6 CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: Černá, S. Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; Černá, S. Zaknihované akcie a anonymita akcionáře v české, francouzské a německé úpravě. Právní praxe v podnikání, 1994, č. 2; Dědič, J. Prospekt cenného papíru. Obchodní právo, 1994, č. 1; Dědič, J. Jsou přípustné akcie se zvláštními hlasovacími právy? Obchodní právo, 1994, č. 3; Hodek, J. Druhy akcií podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 8; Mlejnský, J., Pohl, T. Manažerské akcie a vyměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; Štenglová, I. Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; Štenglová, I. Změna formy, druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8; Štenglová, I. Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3

Před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb. upravoval obchodní zákoník jako zvláštní druh akcií zaměstnanecké akcie. Přitom zvláštní zákony pro některé podnikatelské subjekty mající formu akciové společnosti vydání zaměstnaneckých akcií vylučovaly. Podle ustanovení § 7 odst. 6 InvF nesměly vydávat zaměstnanecké akcie investiční fondy. Obdobné ustanovení obsahoval zák. č. 214/1992 Sb., v novelizovaném znění, v § 4 odst. 1 pro burzu cenných papírů.)

Podle ustanovení § 5 odst. 3 písm. c) KI nesmějí vydávat akcie podle tohoto paragrafu investiční fondy, podle ustanovení § 4 odst. 3 PfZ penzijní fondy.

Důvodová zpráva k zák. č. 370/2000 Sb. ke zrušení zaměstnaneckých akcií uvádí, že jejich právní úprava v pojetí začleněném do obchodního zákoníku před novelou je v evropském právu neznámá. Právní řády států Evropské unie umožňují zaměstnancům společnosti nabývání jejích akcií a prodej za zvýhodněných podmínek. S takovýmto postupem počítá i Druhá směrnice v souvislosti s nabýváním vlastních akcií od zaměstnanců. Tyto zvláštní výhody poskytované zaměstnancům společnosti v souvislosti s nabýváním akcií společnosti však nečiní z akcií, se kterými jsou spojeny, zvláštní druh akcií. Koncipování akcií nabývaných zaměstnanci společnosti za zvláštních podmínek jako zvláštního druhu akcií je pro společnost a rovněž z národohospodářského hlediska velmi nevýhodné, protože nezainteresovává zaměstnance na růstu tržní hodnoty kmenových akcií, tady akcií, které jsou v majetku ostatních akcionářů společnosti, neboť zaměstnanecké akcie nejsou prodejně na regulovaných trzích a společnost je povinna při skončení pracovního poměru od zaměstnanců takové akcie odkoupit. To může mít pro společnost neblahé důsledky zejména v době, kdy se dostává do ekonomických potíží. Jestliže se za takové situace zaměstnanci rozhodnou ukončit pracovní poměr, je společnost povinna od nich odkoupit akcie, a tím se může zhoršit její platební schopnost nebo zadluženost. Zaměstnanci nejsou zainteresováni ani na tržní ceně těchto akcií, neboť společnost od nich odkupuje tyto akcie buď za jmenovitou hodnotu, nebo za jinou částku určenou stanovami společnosti, která nemusí být nijak závislá na tržní ceně akcií společnosti. Úprava, která umožňuje zaměstnancům za zvýhodněných podmínek nabývat kmenové akcie společnosti s možností následně je prodat volně na trhu, více zainteresovává zaměstnance společnosti na dobrých hospodářských výsledcích a na zvyšování tržní ceny a likvidity akcií dané společnosti na regulovaných trzích.

Na rozdíl od dřívější úpravy zaměstnaneckých akcií mohou zaměstnanci (bývalí zaměstnanci), kteří nabyli akcie za zvýhodněných podmínek, akciemi volně disponovat a nemusí je tedy již prodávat pouze mezi sebou či akciové společnosti. Tato úprava spolu s možností nabytí akcie za nižší částku, než odpovídá emisnímu kursu, naplňuje účel, ke kterému byly původně konstruovány zaměstnanecké akcie, spíše než dřívější stav.

Díke odstavce 1 nebyla před novelou provedenou zák. č. 501/2001 Sb. zcela jasná – nevyplývalo z ní jednoznačně, zda zvýhodněné podmínky podle tohoto ustanovení se mohou týkat pouze výhod upravených v dalším odstavci, nebo zda stanovy mohou přiznat zaměstnancům i další výhody. Od 1. 1. 2001 však je ustanovení odstavce 1 ve vazbě

na ustanovení odstavce 2 v tom směru zcela jednoznačně – výhodami poskytovanými zaměstnancům mohou být pouze výhody podle odstavce 2.

Z čl. VIII. bodu 25. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že dřívější zaměstnanecké akcie přestaly být zvláštním druhem akcií dnem, kdy valná hromada rozhodla o jejich změně na kmenové akcie bez zvláštních práv podle tohoto paragrafu nebo rozhodla o změně stanov, jež upravily podmínky pro nabývání kmenových akcií zaměstnanci společnosti podle tohoto paragrafu, nejpozději však uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Do té doby se používaly na zaměstnanecké akcie dosavadní předpisy.

V praxi se objevily pochybnosti, zda v případě, že valná hromada rozhodne o změně zaměstnaneckých akcií na kmenové podle čl. VIII. bodu 25. zák. č. 370/2000 Sb., tedy rozhodne o změně druhu akcií, vzniká společnosti odkupová povinnost podle § 186a odst. 3 n. Soudíme, že tomu tak není. V takovém případě vlastně valná hromada nerozhoduje o změně druhu akcií – k té dojde i bez takového rozhodnutí nejpozději uplynutím dvou let od účinnosti zák. č. 370/2000 Sb. – ale fakticky rozhoduje pouze o době, kdy ke změně druhu dojde.

§ 159 [Prioritní akcie]

(1) Stanovy mohou určit vydání druhu akcií, s nimiž jsou spojena přednostní práva týkající se dividendy nebo podílu na likvidačním zůstatku (prioritní akcie), jestliže souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřekročí polovinu základního kapitálu.

(2) Vydání akcií, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti, není dovoleno.

(3) Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, mohou stanovy určit vydání prioritních akcií, s nimiž není spojeno právo hlasování na valné hromadě, ledaže zákon vyžaduje hlasování podle druhů akcií. Jejich vlastníci mají všechna ostatní práva spojená s akciemi. Ode dne, který následuje po dni, v němž valná hromada rozhodla o tom, že prioritní dividendy nebude vyplacena, nebo ode dne prodlení s výplatou prioritní dividendy nabývá akcionář hlasovacího práva do doby, kdy valná hromada rozhodne o vyplacení prioritní dividendy, a pokud byla společnost v prodlení s výplatou prioritní dividendy, do doby jejího vyplacení. Vlastníci prioritních akcií, kteří přechodně nabyli hlasovací právo, mají právo hlasovat ještě na valné hromadě, která rozhodne o vyplacení prioritní dividendy v rozsahu celého jejího programu.

Související ustanovení: § 58, 174 písm. a), § 178 odst. 2, 6 a 7, § 185 odst. 2, § 186, 186c, 204, 220, § 764 odst. 3

Z literatury: Černá, S. Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; Černá, S. Zaknihované akcie a anonymní akcionáře v české, francouzské a německé úpravě. Právní praxe v podnikání, 1994, č. 2; Černá, S. Prioritní akcie po novele obchodního zákoníku. Právo a podnikání, 1997, č. 2; Dědič, J. Prospekt cenného papíru. Obchodní právo, 1994, č. 1; Dědič, J. Jsou přípustné akcie se zvláštními hlasovacími právy? Obchodní právo, 1994, č. 3; Hodek, J. Druhy akcií podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 8; Mlejnský, J., Pohl, T. Manažerské akcie a vyměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; Štenglová, I. Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; Štenglová, I. Změna formy, druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8; Štenglová, I. Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Rovněž právo vydat prioritní akcie stanoví obchodní zákoník obecně pro všechny akciové společnosti a některé zvláštní zákony toto právo pro některé podnikatelské subjekty

mající formu akciové společnosti vylučují. Podle ustanovení § 5 odst. 3 písm. b) KI nesmějí vydávat prioritní akcie investiční fondy. Obdobné ustanovení má zák. č. 42/1994 Sb., v novelizovaném znění, v ustanovení § 4 odst. 3 pro penzijní fondy a zákon č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, v § 101 odst. 3 pro centrálního depozitáře.

S prioritními akciemi podle tohoto paragrafu mohou stanovy spojit buď právo na přednostní výplatu dividendy nebo podílu na likvidačním zůstatku, anebo právo na vyšší dividendu či vyšší podíl na likvidačním zůstatku. Přes použití spojky nebo lze usoudit, že s toutéž akcií mohou být spojena i obě práva. Možnost výplaty dividendy z prioritních akcií omezuje pouze ustanovení § 178 odst. 2 a 6.

Zák. č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech, zrušený obchodním zákoníkem, umožňoval vydání tzv. úrokových akcií, jejichž vlastníkům náležel úrok z jmenovité hodnoty akcií podle úrokové sazby zapsané v akcií, a to i tehdy, neměla-li společnost v daném roce zisk. Kromě úroků měli vlastníci úrokových akcií též právo na dividendu přesahující úroky. Ustanovení odstavce 2 vydání úrokových akcií výslovně zakazuje. Z ustanovení § 764 odst. 3 pak vyplývá, že vlastníci dříve vydaných úrokových akcií ztratili dnem účinnosti obchodního zákoníku právo na výplatu úroků z jmenovité hodnoty akcií.

S prioritními akciemi zpravidla není spojeno právo akcionáře hlasovat na valné hromadě. Vydání prioritních akcií bez hlasovacího práva však musí stanovy výslovně upravit. Nemají-li stanovy takovou úpravu, mají i vlastníci prioritních akcií hlasovací právo. Stanovami nelze omezit právo vlastníka prioritní akcie hlasovat na valné hromadě po dobu, po kterou mu není vyplácena prioritní dividendy, a nelze omezit ani právo hlasovat v případech, kdy zákon vyžaduje oddělené hlasování podle druhů akcií. Zvláštním právním předpisem odkazovaným v odstavci 3 je zák. č. 21/1992 Sb., v novelizovaném znění, který v § 20 odst. 2 určuje, že kromě akcií, s nimiž je spojeno hlasovací právo, mohou banky vydávat prioritní akcie. S těmito akciemi však není spojeno hlasovací právo, a to ani v případech, kdy obchodní zákoník stanoví něco jiného. Na tomto stavu nemohou stanovy banky nic měnit.

I vlastník akcie, se kterou není spojeno hlasovací právo, je oprávněn zúčastnit se valné hromady. Z ustanovení § 186c odst. 1 vyplývá, že i když se vlastník prioritní akcie zúčastní valné hromady, k jeho účasti se při stanovení schopnosti usnášení valné hromady nepřihlíží. To neplatí, pokud zákon vyžaduje oddělené hlasování. Tak se podle ustanovení § 186 odst. 2, pokud valná hromada rozhoduje o zvýšení a snížení základního kapitálu, vyžaduje i souhlas alespoň dvou třetin přítomných akcionářů každého druhu akcií, které společnost vydala, nebo místo nichž byly vydány zatímní listy. Podle ustanovení § 186 odst. 3 se pro rozhodnutí valné hromady o změně druhu nebo formy akcií, o vyřazení akcií z obchodování na oficiálním trhu, o změně práv spojených s určitým druhem akcií anebo o omezení převoditelnosti akcií na jméno vyžaduje i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů majících tyto akcie. A konečně podle ustanovení § 186 odst. 4 rozhoduje o vyloučení nebo omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů, o vyloučení nebo omezení přednostního práva na upisování nových akcií podle § 204a, o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady, o schválení ovládací smlouvy (§ 190b) a smlouvy o převodu zisku (§ 190a) a jejich změn valná hromada alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných akcionářů, a jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se k rozhodnutí i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií.

§ 160 Vyměnitelné a prioritní dluhopisy

(1) Pokud tak určují stanovy společnosti, může společnost na základě usnesení valné hromady vydat dluhopisy, s nimiž je spojeno právo na jejich výměnu za akcie

společnosti (dále jen „vyměnitelné dluhopisy“) nebo přednostní právo na upisování akcií (dále jen „prioritní dluhopisy“), pokud současně rozhodne o podmíněném zvýšení základního kapitálu (§ 207).

(2) Usnesení valné hromady podle odstavce 1 musí být přijato alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných akcionářů, pokud stanovy nevyžadují vyšší počet hlasů, a musí obsahovat

- a) jmenovitou hodnotu dluhopisů a určení výnosu z dluhopisu,
- b) počet dluhopisů,
- c) místo a lhůtu pro uplatnění práv z vyměnitelného dluhopisu nebo práv z prioritního dluhopisu s uvedením, jak bude oznámen počátek běhu této lhůty; lhůta pro uplatnění práva na výměnu dluhopisů za akcie (výměnné právo) nebo přednostního práva na upisování akcií nesmí být kratší než dva týdny,
- d) druh, formu, podobu, jmenovitou hodnotu a počet akcií, které lze za jeden dluhopis vyměnit nebo upsat; jmenovitá hodnota akcií, které mohou být vyměněny za vyměnitelné dluhopisy, nesmí být vyšší, než je součet jmenovitých hodnot dluhopisů, za něž mohou být vyměněny,
- e) emisní kurs akcií upisovaných s uplatněním přednostního práva z prioritních dluhopisů nebo způsob, jak bude stanoven, anebo zmocnění pro představenstvo společnosti, aby stanovilo jeho výši, ledaže je vyloučeno nebo omezeno přednostní právo akcionářů na získání těchto dluhopisů.

(3) Pokud společnost vydala vyměnitelné nebo prioritní dluhopisy v zaknihované podobě, může výměnné nebo přednostní právo vykonat osoba, která je uvedena v evidenci zaknihovaných cenných papírů v den, kdy toto právo mohlo být vykonáno poprvé (rozhodný den).

(4) K tomu, aby bylo přednostní právo z prioritních dluhopisů vydaných v zaknihované podobě samostatně převoditelné, se vyžaduje vydání opčního listu (§ 217a).

(5) Na přednostní právo z prioritních dluhopisů se použijí ustanovení § 204a odst. 1 až 5 obdobně. Na vyměnitelné a prioritní dluhopisy se vztahují ustanovení zákona upravujícího dluhopisy, pokud tento zákon nestanoví něco jiného. Pokud společnost vydává dluhopisy v zaknihované podobě, musí emisní podmínky vyměnitelných dluhopisů a prioritních dluhopisů obsahovat datum rozhodného dne pro určení osoby oprávněné vykonat práva z těchto dluhopisů.

(6) Akcionáři společnosti mají přednostní právo na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů. Na toto přednostní právo se použije ustanovení § 204a obdobně.

(7) V dalším platí pro dluhopisy ustanovení zvláštních právních předpisů.

Související ustanovení: § 156a, 156b, 204a, 207, § 213a odst. 2 a 3, § 214 a 217a

Související předpisy: zák. č. 190/2004 Sb., v novelizovaném znění; § 4 odst. 1 a 2 CenP; § 5 odst. 3 písm. f) a § 14 odst. 5 PKT; § 34 odst. 7 PfZ

Související předpisy ES: směrnice č. 2003/71/ES; nařízení č. 809/2004

Z literatury: *Brychca, P.* Dluhopisy akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 43; *Černá, S.* Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; *Eliáš, K.* Cenné papíry vydávané akciovými společnostmi. Ad Notam, 1998, č. 1; *Fiedler, M.* Emise dluhopisů akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 22; *Haškovcová, T. N.* Některé úvahy nad problematikou financování akciové společnosti z cizích zdrojů. Právní rozhledy, 1998, č. 9; *Jehlička, O., Švestka, J.* Nad předkupním právem. Právní rozhledy, 1994, č. 5; *Mlejnský, J., Pohl, T.* Manažerské akcie a vyměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; *Štenglová, I.* Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11

Obchodní zákoník připouští vydání dvou zvláštních druhů dluhopisů (obligací). Z povahy věci vyplývá, že dluhopisy vyměnitelné za akcie (konvertibilní dluhopisy) a prioritní (přednostní) dluhopisy nemůže vydávat nikdo jiný než akciová společnost. (Z ustanovení § 33 odst. 1 DluhZ však plyne možnost vydávání dluhopisů vyměnitelných za jiné dluhopisy.) Ustanovení § 5 odst. 3 písm. f) a § 14 odst. 5 KI zakazuje investičním společností a investičním fondům vydávat jakékoli dluhopisy, nemohou proto, přestože mají formu akciové společnosti, vydávat ani dluhopisy vyměnitelné a prioritní. Obdobné ustanovení je obsaženo v § 34 odst. 7 PfZ pro penzijní fondy. Pro vyměnitelné a prioritní dluhopisy platí kromě obchodního zákoníku i zák. č. 190/2004 Sb., v novelizovaném znění.

K vydání vyměnitelných a prioritních dluhopisů je nutné schválení emisních podmínek, popřípadě prospektu, pokud jeho schválení vyžaduje zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, Českou národní bankou (dříve Komisí pro cenné papíry) podle § 8 DluhZ. Podle § 7 odst. 3 DluhZ mohou tvořit prospekt dluhopisu a emisní podmínky jeden dokument a mohou být schvalovány společně. Centrální depositář přidělí dluhopisu označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů (ISIN), vyžaduje-li to zákon (do doby, než centrální depositář převezme evidenci zaknihovaných a imobilizovaných cenných papírů přiděluje ISIN Česká národní banka). Emisní podmínky dluhopisu musí společnost uveřejnit (§ 10 DluhZ).

Přílohou žádosti o schválení emisních podmínek jsou

- emisní podmínky, popřípadě
- smlouva o zajištění, je-li splatnost závazku vyplývajícího z dluhopisu zajištěna třetí osobou, popřípadě
- nezabezpečuje-li vydání dluhopisů společnost, písemné prohlášení pověřené osoby, že se zavázala zabezpečit vydání dluhopisů.

Emisní podmínky dluhopisu vymezují práva a povinnosti společnosti a vlastníka dluhopisu a musí obsahovat

- firmu společnosti, její sídlo a identifikační číslo,
- název dluhopisu, který obsahuje označení jeho druhu, tj. vyměnitelný nebo prioritní dluhopis,
- identifikační označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů (ISIN), je-li přidělováno, nebo jiný údaj identifikující dluhopis,
- jmenovitou hodnotu,
- údaj o schválení emisních podmínek,
- výnos dluhopisu nebo způsob stanovení jeho výše,
- datum emise,
- způsob a místo výplaty jmenovité hodnoty dluhopisu a výnosu z něho,
- formu dluhopisu,
- prohlášení společnosti, že se zavazuje splatit dlužnou částku způsobem a v místě uvedeném v emisních podmínkách,
- data splatnosti dluhopisu a výnosu z něho, není-li výnos určen rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho nižším emisním kurzem,
- údaj o podobě dluhopisu,
- lhůtu pro upisování emise dluhopisu (emisní lhůta),
- emisní kurz, případně způsob jeho stanovení, a pro případ, že emisní kurz bude určen kurzem dosaženým v aukci, způsob aukce,
- předpokládanou celkovou jmenovitou hodnotu emise dluhopisu,
- způsob a místo upisování dluhopisu a způsob a místo splácení emisního kurzu upsaného dluhopisu,
- způsob případného výpočtu výnosu dluhopisu,
- údaje o zdaňování výnosu dluhopisu,

- údaje o osobách, které se podílejí na zabezpečení vydání dluhopisu, splacení dluhopisu a na vyplácení výnosu z dluhopisu, s uvedením způsobu jejich účasti na těchto činnostech,
- informace o promlčení práv z dluhopisu,
- způsob oznamování svolání schůze vlastníků dluhopisů podle § 21 DluhZ; stanovení rozhodného dne pro účast na schůzi vlastníků zaknihovaných dluhopisů, který nesmí předcházet o více než 7 kalendářních dnů den konání schůze vlastníků, a způsob uveřejňování dalších informací o dluhopisu,
- informaci o tom, kým, kdy a s jakým výsledkem bylo provedeno ohodnocení finanční způsobilosti společnosti (rating), nebo informaci, že ohodnocení nebylo provedeno,
- označení regulovaného trhu nebo volného trhu, na kterém hodlá společnost požádat o přijetí dluhopisů k obchodování, nebo informaci, že nehodlá o takové přijetí požádat.

Emisní podmínky obsahují též vymezení dalších práv a povinností společnosti a vlastníka dluhopisu, jakož i podrobnější informace o emisi dluhopisů, pokud přicházejí v úvahu podle podmínek vydání a záměrů emitenta, a to zejména

- údaj o tom, že je splacení dluhopisu nebo vyplacení výnosu z něho zajištěno třetí osobou, a údaj, kde je smlouva o zajištění přístupná veřejnosti,
- údaj o případných dalších právech vlastníků dluhopisů, jsou-li s dluhopisem spojeny,
- v případě zaknihovaných dluhopisů údaj o tom, kdo povede jejich evidenci, a případně rozhodnutí společnosti, že právo na výnos má osoba vlastníci dluhopis k jinému dni, než je den splatnosti výnosu dluhopisu (§ 17 odst. 1 DluhZ),
- znění rozhodčí doložky, mají-li být spory o právech a povinnostech spojených s dluhopisem řešeny v rozhodčím řízení,
- u vyměnitelného dluhopisu způsob oznámení dne, od kterého lze uplatnit právo na výměnu za akcii či akcie, a místo a lhůtu pro uplatnění tohoto práva; pokud jsou vyměnitelné dluhopisy vydávány v zaknihované podobě, datum rozhodného dne pro určení osoby oprávněné vykonat práva z těchto dluhopisů,
- u prioritního dluhopisu způsob oznámení dne, od kterého lze uplatnit právo na přednostní úpis akcií, a místo a lhůtu pro uplatnění tohoto práva; pokud jsou prioritní dluhopisy vydávány v zaknihované podobě, datum rozhodného dne pro určení osoby oprávněné vykonat práva z těchto dluhopisů.

Neobsahují-li emisní podmínky předepsané náležitosti, nebo nejsou-li připojeny požadované přílohy, vyzve Česká národní banka (dříve Komise pro cenné papíry) žadatele, aby je ve stanovené lhůtě doplnil. Podle § 8 odst. 4 DluhZ Česká národní banka emisní podmínky neschválí, jestliže neobsahují zákonem předepsané náležitosti ani po uplynutí lhůty k doplnění, nebo není-li cenný papír dluhopisem podle zák. č. 190/2004 Sb., v novelizovaném znění. Z toho lze dovodit, že v ostatních případech je povinná emisní podmínky schválit. Své rozhodnutí je povinna oznámit společnosti do 60 dnů ode dne doručení žádosti nebo ode dne jejího doplnění. Informaci o schválení emisních podmínek uveřejní Česká národní banka ve Věstníku České národní banky.

Emisní podmínky musí být uveřejněny nejpozději k datu emise; k jejich uveřejnění však nesmí dojít před nabytím právní moci rozhodnutí o jejich schválení. Emisní podmínky se uveřejňují v plném znění ve formě inzerátu alespoň v jednom celostátně distribuovaném deníku nebo ve formě brožury bezplatně poskytované v sídle emitenta a u emitenta způsobem umožňujícím dálkový přístup, pokud zákon nestanoví jinak. Zvolený způsob a místo uveřejnění musí být zveřejněny.

Emisní podmínky musí být uveřejněny ve formě brožury též v sídle osoby, která zajišťuje vydání dluhopisů, vyplácení výnosů z dluhopisů a splacení dluhopisů, a musí být uveřejněny u této osoby způsobem umožňujícím dálkový přístup. Na požádání musí

být emisní podmínky zájemci poskytnuty zdarma, přičemž náklady spojené s jejich zasláním nese zájemce.

Emisní podmínky dluhopisů přijatých k obchodování na regulovaném trhu musí být bezplatně k dispozici též v sídle organizátora příslušného trhu nebo být u této osoby uveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Jsou-li emisní podmínky schváleny společně s prospektem, uveřejní se společně s prospektem způsobem, který stanoví § 36h PKT pro uveřejnění prospektu.

Prospekt vyžaduje zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, mají-li být dluhopisy přijaty k obchodování na regulovaném trhu, nebo mají-li být veřejně nabízeny. Veřejnou nabídkou dluhopisů se podle § 34 odst. 1 PKT se rozumí jakékoli sdělení širšímu okruhu osob obsahující informace o nabízených dluhopisech a o podmínkách pro jejich nabýtí, které jsou dostatečné k tomu, aby investor učinil rozhodnutí je koupit nebo upsat.

Česká národní banka (dříve Komise pro cenné papíry) může povolit zúžení obsahu prospektu o některé náležitosti, pokud se tím prospekt nestane klamavým a pokud bude zúžen pouze o náležitosti, které nejsou podstatné pro účely veřejné nabídky a pro přijetí na trhu, pro posouzení majetkové a finanční situace společnosti nebo ručitele a jejich budoucího vývoje ani pro posouzení dluhopisu, jejichž uveřejnění by bylo v rozporu s veřejným zájmem, nebo jejichž uveřejnění by mohlo společnost významně poškodit a jejichž neuveřejnění neuvede veřejnost v omyl ohledně skutečností podstatných k posouzení společnosti a předkladatele nabídky a dluhopisu a práv s ním spojených.

Prospekt schvaluje (s výjimkou podle § 36c odst. 4 PKT) Česká národní banka na žádost osoby, která jej vyhotovila (§ 36 odst. 5 PKT). K žádosti o schválení prospektu musí být přiloženy 2 výtisky návrhu prospektu, popřípadě doklady o tom, že společnosti už má cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu nebo už veřejně cenné papíry nabízela; v případě listinného cenného papíru též vzorový výtisk cenného papíru a údaje o tiskárně, která jej vytiskla.

Jsou-li předložené dokumenty neúplné nebo je nutné doplnění dalších údajů, požádá Česká národní banka o doplnění prospektu. Lhůta pro vydání rozhodnutí počíná běžet znovu ode dne, kdy Česká národní banka obdrží požadované doplňující údaje. Prospekt, který obsahuje veškeré náležitosti vyplývající ze zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, Česká národní banka schválí.

Prospekt se uveřejňuje jedním nebo více následujícími způsoby:

a) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách společnosti a na internetových stránkách obchodníka s cennými papíry, pokud dluhopisy umísťuje nebo prodává,

b) v úplném znění v alespoň jednom celostátně distribuovaném deníku a současně způsobem podle písmena a),

c) v podobě brožury, která je bezplatně dostupná veřejnosti v sídle a provozovně organizátora regulovaného trhu, na kterém mají být dluhopisy přijaty k obchodování, nebo v sídle společnosti a v sídlech a provozovnách obchodníků s cennými papíry, kteří je umísťují nebo prodávají, a současně způsobem podle písmene a),

d) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách organizátora regulovaného trhu, na kterém je žádáno o přijetí k obchodování, nebo

e) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách nabízejícího, pokud cenné papíry veřejně nabízí jiná osoba než společnost.

Je-li prospekt uveřejněn pouze způsobem umožňujícím dálkový přístup, musí společnost, předkladatel nabídky, osoba, která žádá o přijetí k obchodování na oficiálním trhu, nebo obchodník s cennými papíry, který dluhopisy umísťuje nebo prodává, na požádání investorovi bezplatně doručit listinnou kopii prospektu.

Dojde-li po schválení prospektu, ale ještě před ukončením veřejné nabídky nebo zahájením obchodování na oficiálním trhu, k podstatné změně v některé skutečnosti uvedené v prospektu, nebo byl-li zjištěn významně nepřesný údaj a tato změna nebo nepřesnost by mohly ovlivnit hodnocení cenného papíru, musí osoba, která vyhotovila prospekt, předložit České národní bance ke schválení dodatek prospektu a po schválení ho uveřejnit stejným způsobem jako uveřejněný prospekt. Je-li to nezbytné, osoba, která vyhotovila prospekt, doplní shrnutí prospektu a všechny jeho překlady v souladu se schváleným dodatkem prospektu. Investor, který před uveřejněním dodatku prospektu souhlasil s koupí nebo upsáním cenných papírů, je oprávněn ve lhůtě 2 pracovních dnů po uveřejnění dodatku od koupě nebo upsání odstoupit.

Jednou z podmínek vydání prioritních a vyměnitelných dluhopisů je též usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu podle § 207. Částka podmíněného zvýšení základního kapitálu nesmí přesáhnout polovinu základního kapitálu, jež je ke dni usnesení valné hromady o vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů zapsáno v obchodním rejstříku (§ 207 odst. 2).

Vyměnitelné a prioritní dluhopisy musejí obsahovat náležitosti podle § 6 odst. 1 a 2 DluhZ, tj. firmu, sídlo a identifikační číslo společnosti, označení, že jde o vyměnitelný nebo prioritní dluhopis, jeho jmenovitou hodnotu, ISIN nebo jiný údaj dluhopis identifikující, údaj o schválení emisních podmínek, výnos dluhopisu nebo způsob stanovení jeho výše, místo a způsob splacení, formu a datum emise dluhopisu a prohlášení emitenta, že se zavazuje splatit dlužnou částku způsobem a v místě uvedeném v emisních podmínkách. U listinných dluhopisů znějících na jméno musí dluhopis obsahovat i označení jeho prvního vlastníka, u všech dluhopisů vydaných v listinné podobě též jeho číselné označení a podpis nebo otisk podpisů členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti.

Kromě vyměnitelných a prioritních dluhopisů může akciová společnost vydávat i jiné dluhopisy podle zák. č. 190/2004 Sb., v novelizovaném znění.

Usnesení valné hromady o vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů musí kromě náležitostí uvedených v odstavci 2 obsahovat též náležitosti, které předepisuje ustanovení § 207 odst. 3 pro podmíněné zvýšení základního kapitálu, tj. důvody zvýšení základního kapitálu, určení, zda je určeno pro vykonání výměnných nebo přednostních práv z dluhopisů, rozsah podmíněného zvýšení základního kapitálu a druh, podobu, formu, počet a jmenovitou hodnotu akcií, které mohou být na zvýšení základního kapitálu vydány.

Představenstvo akciové společnosti je povinno do 30 dnů ode dne, kdy valná hromada přijala usnesení o podmíněném zvýšení základního kapitálu, podat návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku. Před provedením tohoto zápisu a následným zveřejněním usnesení valné hromady nemůže společnost vyměnitelné nebo prioritní dluhopisy vydat (§ 207 odst. 4).

Ustanovení odstavce 2 písm. d) navazuje na ustanovení § 163a odst. 1, které určuje, že emisní kurs akcie nesmí být nižší, než její jmenovitá hodnota. Proto také nesmí být jmenovitá hodnota akcií, které mohou být vyměněny za vyměnitelné dluhopisy vyšší, než je souhrn emisních kursů dluhopisů, za které mohou být vyměněny. Toto ustanovení je důležité zejména proto, že podle § 16 písm. b) DluhZ lze obecně vydávat dluhopisy s nižším emisním kursem, než je jejich jmenovitá hodnota. Rozdíl mezi jmenovitou hodnotou a emisním kursem dluhopisu je v takovém případě výnosem dluhopisu. Pokud vlastník dluhopisu využije výměnné právo a namísto výplaty emisního kursu dluhopisu a jeho výnosu nabude akcie, může být součet jmenovitých hodnot takto nabytých akcií roven pouze součtu emisních kursů vyměnitelných dluhopisů a výnos dluhopisu po odečtení daně bude podle předem stanovených podmínek buď emisním áziem, nebo

bude vlastníkoví vyplacen. Z uvedeného vyplývá, že emisní kurs akcie nabývané za vyměnitelný dluhopis nemůže být vyšší, než je jmenovitá hodnota dluhopisu, za který se tato akcie nabývá, po sražení příslušné daně. To platí i pro případy, že lze za jeden dluhopis nabýt více akcií. (Opačný případ, kdy by se za více dluhopisů nabývala jedna akcie, je nepraktický.)

Podle ustanovení § 156b může v případech určených zákonem uplatňovat vůči společnosti právo spojené s cenným papírem pouze osoba, které je oprávněna vykonávat toto právo k určitému dni stanovenému zákonem, který se označuje jako rozhodný den. To platí i v případě, že po rozhodném dnu dojde k převodu cenného papíru – viz též komentář k § 156b. Ustanovení odstavce 3 navazuje na ustanovení § 156b a určuje rozhodný den pro výkon výměnného a přednostního práva. Dnem, kdy mohlo být právo vykonáno poprvé, je první den lhůty určené usnesením valné hromady podle odstavce 2 písm. c).

Z ustanovení odstavce 4 vyplývá, že o přednostním právu z prioritních dluhopisů vydaných v zaknihované podobě nelze podat příkaz k zápisu samostatně převoditelného práva osobě vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů, jak to umožňuje pro samostatně převoditelná práva spojená s akcií ustanovení § 156a odst. 4. Podle odstavce 4 se vyžaduje k tomu, aby bylo přednostní právo z prioritních dluhopisů vydaných v zaknihované podobě samostatně převoditelné, vydání opčních listů – s odkazem na ustanovení § 217a. V ustanovení § 217a odst. 1 se upravuje právo společnosti vydávat opční listy pro uplatnění přednostního práva na upisování akcií spojeného s prioritními dluhopisy, a to bez ohledu na to, zda jde o dluhopisy listinné nebo zaknihované. Uvedená ustanovení na sebe, pokud jde o úpravu samostatně převoditelnosti přednostního práva na upisování akcií spojeného s prioritním dluhopisem, příliš nenavazují. Lze učinit závěr, že toto právo je samostatně převoditelné, jak pokud je spojeno s dluhopisem vydaným v zaknihované podobě, tak pokud je spojeno s listinným dluhopisem. Je nesporné, že přednostní právo spojené se zaknihovaným dluhopisem je samostatně převoditelné, jen pokud společnost pro jeho uplatnění vydala opční listy. Sporné však je, zda i přednostní právo spojené s listinným dluhopisem je převoditelné, jen pokud společnost k jeho uplatnění vydala opční listy, nebo zda je lze převést i smlouvou o postoupení pohledávky obdobně podle ustanovení § 156a odst. 3, když zákon tento způsob převodu pro přednostní právo z prioritního dluhopisu neupravuje. I když to není příliš logické, lze podle našeho názoru z obdobného použití ustanovení § 204a odst. 3, založeného ustanovením odstavce 5 ve spojení s výkladem a contrario odstavce 4 dovodit, že přednostní právo spojené s listinnými prioritními dluhopisy je samostatně převoditelné i bez vydání opčního listu.

Z uvedeného odkazu též vyplývá, že přednostní právo spojené s prioritními dluhopisy je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo do obchodního rejstříku zapsáno usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu. Je-li převoditelnost akcií omezena, platí stejné omezení i pro převod přednostního práva. Jestliže nepřípadá na jednu dosavadní akcii jedna nová akcie, je přednostní právo na upisování akcií vždy volně převoditelné. Přednostní právo zaniká uplynutím lhůty stanovené pro jeho vykonání (§ 204a odst. 3).

Opční list nelze vydat dříve, než byl vydán dluhopis, ke kterému přednostní právo, které je spojeno s opčním listem, náleží.

Výměnné právo z vyměnitelných dluhopisů samostatně převoditelným právem není.

Ustanovení § 204a, na jehož obdobné použití odkazuje odstavec 5, upravuje postup a podmínky pro uplatnění přednostního práva akcionářů na upsání nových akcií při zvýšení základního kapitálu. Odkaz na obdobné použití ustanovení § 204a odst. 1 však není příliš případný, případnější by bylo použití příměřené. Tak ustanovení § 204a odst. 1 o rozsahu, v jakém může akcionář upsat akcie na základě přednostního práva, není použitelné, když pro přednostní dluhopisy tento rozsah určuje ustanovení § 160

odst. 2 písm. d). Z obdobného použití první věty tohoto ustanovení i. f. vyplývá, že při podmíněném zvýšení základního kapitálu vydáním prioritních dluhopisů připadá v úvahu pouze zvýšení peněžitými vklady.

Z obdobného použití ustanovení § 204a odst. 2, na které odkazuje odstavce 5, vyplývá, že představenstvo akciové společnosti je povinno zveřejnit a způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady uveřejnit informaci o přednostním právu vlastníků prioritních dluhopisů, která obsahuje alespoň:

a) místo a lhůtu pro vykonání přednostního práva, která nesmí být kratší než dva týdny, s uvedením, jak bude oznámen počátek běhu této lhůty,

b) počet akcií, které lze upsat na jeden prioritní dluhopis společnosti o určité jmenovité hodnotě, nebo jaký podíl na jedné akcií připadá na jeden dluhopis o určité jmenovité hodnotě s tím, že lze upisovat pouze celé akcie,

c) jmenovitou hodnotu, druh, formu, podobu a emisní kurs akcií upisovaných s využitím přednostního práva nebo způsob jeho určení anebo pověření představenstva, aby jej určil; emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být stejný pro všechny akcie, které lze upsat s využitím přednostního práva,

d) rozhodný den pro uplatnění přednostního práva, jestliže společnost vydala zaknihované dluhopisy.

Přestože ustanovení odstavce 5 odkazuje též na obdobné použití ustanovení § 204 odst. 5, domníváme se, že toto ustanovení pro přednostní právo z prioritních dluhopisů použít nelze.

Přednostní právo z vyměnitelných dluhopisů lze přiznat jak ve vztahu ke kmenovým, tak ve vztahu k prioritním akciím.

Z obdobného použití ustanovení § 204a, na které odkazuje odstavce 6, vyplývá, že akcionáři společnosti, která vydává vyměnitelné nebo prioritní dluhopisy, mají přednostní právo na získání těchto dluhopisů v rozsahu jejich podílu na základním kapitálu společnosti. Toto přednostní právo lze vyloučit nebo omezit jen usnesením valné hromady, která rozhoduje o podmíněném zvýšení základního kapitálu vydáním prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů, a to jen v důležitém zájmu společnosti. Vyloučit nebo omezit lze přednostní právo jen ve stejném rozsahu pro všechny akcionáře nebo pro majitele těchto druhů akcií. Podle ustanovení § 186 odst. 4 rozhoduje o vyloučení nebo omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů valná hromada alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií, které společnost vydala, a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis. Z ustanovení § 156a odst. 2 plyne, že přednostní právo akcionářů na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů je samostatně převoditelné.

Z ustanovení § 207 odst. 5 až 7 vyplývá, že výměnné právo spojené s vyměnitelným dluhopisem se uplatňuje u společnosti doručením písemné žádosti o výměnu dluhopisů za akcie společnosti. Doručení této žádosti nahrazuje upsání a splacení akcií. Přednostní právo spojené s prioritním dluhopisem se vůči společnosti uplatňuje upsáním jejich akcií na podmíněné zvýšení základního kapitálu. Na postup při upsání akcií se použijí ustanovení § 204.

Představenstvo společnosti je povinno podat návrh na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu po uplynutí lhůty pro uplatnění výměnných nebo přednostních práv, a to v rozsahu uplatněných výměnných a přednostních práv.

Akcie na podmíněné zvýšení základního kapitálu vydá – v rozsahu uplatněných výměnných a přednostních práv – společnost až po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Pro postup při výměně dluhopisů za akcie se použijí přiměřeně ustanovení § 213a odst. 2 a 3 a § 214.

Nabývání vlastních zatímních listů a akcií

§ 161 [Omezení možnosti nabývat vlastní akcie]

(1) Společnost nesmí upisovat vlastní akcie. Společnost může nabývat jí vydané zatímní listy nebo akcie, jen pokud to zákon dovoluje.

(2) Upíše-li akcie osoba, která jedná vlastním jménem, avšak na účet společnosti, jejíž akcie se upisují, platí, že tato osoba upsala akcie na svůj účet.

(3) Zakladatelé anebo v případě zvýšení základního kapitálu členové představenstva jsou povinni společně a nerozdílně splatit emisní kurs akcií upsaných v rozporu s odstavcem 1 a stávají se tím jejich vlastníky. Tohoto závazku se zproští, pokud prokáží, že o takovém upsání akcií nevěděli ani vědět nemohli.

(4) Osoba, na jejíž účet platí akcie za upsané podle odstavce 2, ani osoba, jež je vlastníkem akcií podle odstavce 3, není oprávněna vykonávat práva s takto upsanými akciemi spojená.

Související ustanovení: § 158, § 164 odst. 1 písm. d), § 165, 202, § 204 n., § 261 odst. 6, § 293, § 409 n., § 577 n.

Související předpisy: § 511, § 724 až 736 ObčZ; § 28 až 32, § 36 a 37 CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: Černá, S. Vytváření holdingu a jeho právní úprava. Právo a podnikání, 1994, č. 3; Křetínský D. Vybrané otázky právní úpravy nabývání vlastních akcií. Právní rozhledy, 2003, č. 7

Právní úprava nabývání vlastních akcií a zatímních listů v obchodním zákoníku doznala podstatné změny při novelizaci provedené zák. č. 142/1996 Sb., která na jedné straně rozšířila možnost nabývání vlastních akcií, na druhé straně však zpřísnila podmínky pro jejich nabývání a sankce při nedodržení těchto podmínek. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. pak již tuto úpravu pouze zpřesnila, takže je plně v souladu s požadavky Druhé směrnice.

Ustanovení odstavce 1 bezvýjimečně zakazuje akciové společnosti upisování vlastních akcií. Jestliže by totiž společnost upsala vlastní akcie, stala by se současně osobou oprávněnou i povinnou z takového upsání, což je právní stav, který český právní řád zásadně nepřipouští a jehož důsledkem je obvykle zánik závazku. Nabývání vlastních akcií jiným způsobem je dovolené jen v případech a za podmínek stanovených zákonem. To platí i pro nabývání akcií společností jí ovládanou osobou (§ 161f).

Nabytí (upsání) vlastních akcií prostřednictvím jiné osoby podle odstavce 2 připadá v úvahu na základě komisionářské smlouvy či jiné smlouvy obstaravatelského typu, kterou uzavírá obstaratel vlastním jménem na účet společnosti. Aby mohla jiná osoba upsat akcie společnosti vlastním jménem na účet společnosti, musí s ní společnost dříve uzavřít smlouvu, která tuto osobu k takovému postupu opravňuje, zejména tedy komisionářskou smlouvu. Právní domněnka upravená v odstavci 2 je domněnkou nevyvratitelnou a osoba, která akcie takto upsala, se stává jejich vlastníkem bez možnosti tento stav zvrátit.

Ustanovení odstavce 3 postihuje případy, kdy akcie společnosti upíše jejím jménem sami zakladatelé či členové představenstva, nebo osoby jimi zmocněné či z jiného titulu oprávněné jednat jménem společnosti. Z úpravy odstavce 3 přitom vyplývá, že jestliže upíše jménem společnosti akcie zakladatelé nebo osoby jimi zmocněné, neuplatní se ustanovení § 64, s výjimkou první věty odstavce 1. Jestliže takto upíše akcie

společnosti v jejím zastoupení osoba, která nemá právo společnost při upisování akcií zastupovat, uplatní se zřejmě ustanovení § 33 ObčZ. Případy, kdy zakladatelé či členové představenstva nevěděli a vědět nemohli o upsání akcií podle odstavce 1, budou v praxi spíše výjimečné, nelze je však vyloučit přinejmenším pro některé zakladatele či členy představenstva. Zprostiti-li by se svého závazku takto všichni zakladatelé či členové představenstva, byl by podle ustanovení § 33 odst. 2 ObčZ z tohoto jednání zavázán ten, kdo takto jednal, když společnost nesmí takový úkon dodatečně schválit.

Ustanovení odstavce 4 upravuje do té míry citelné sankce za porušení povinnosti podle odstavce 1, že bude nepochybně až na úplné výjimky takovému porušení bránit.

§ 161a [Podmínky nabývání vlastních akcií]

(1) Společnost může sama nebo prostřednictvím jiné osoby jednající vlastním jménem na účet společnosti nabývat své vlastní akcie, pokud

a) se na nabytí vlastních akcií usnesla valná hromada; usnesení valné hromady musí obsahovat podrobnosti předpokládaného nabytí akcií, alespoň

1. nejvyšší množství akcií, které může společnost nabýt,

2. dobu platnosti usnesení valné hromady nepřesahující 18 měsíců, a

3. při nabytí akcií za úplatu nejvyšší a nejnižší cenu, za niž může společnost akcie nabýt,

b) jmenovitá hodnota všech vlastních akcií a zatímních listů v majetku společnosti, včetně akcií, které získala osoba ovládaná společností nebo jiná osoba, která získala akcie vlastním jménem na účet společnosti, nepřesáhne 10 % základního kapitálu společnosti,

c) společnost má zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie podle § 161d odst. 2 a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) po vytvoření zvláštního rezervního fondu podle § 161d odst. 2 nepřesáhne výši vlastního kapitálu.

(2) Podmínka stanovená v odstavci 1 písm. a) nemusí být splněna, je-li nabytí vlastních akcií nutné k odvrácení značné škody, jež bezprostředně hrozí společnosti. Představenstvo je povinno seznámit nejbližší valnou hromadu s důvody a účelem uskutečněných nákupů, s počtem a jmenovitou hodnotou nabytých akcií, s jejich podílem na základním kapitálu společnosti a s cenou, která za ně byla zaplacená. Takto nabyté akcie je společnost povinna zcizit do 18 měsíců od jejich nabytí.

(3) Ustanovení odstavce 1 písm. a) se nevztahuje na nabytí akcií, jež nabývá společnost nebo jiná osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti za účelem jejich prodeje zaměstnancům podle § 158. Takto nabyté akcie je společnost povinna zcizit nejpozději do 12 měsíců od jejich nabytí.

(4) Za splnění povinností podle odstavce 1 písm. b) a c) odpovídá představenstvo.

Související ustanovení: § 6 odst. 4, § 66a, 158, § 161 odst. 1, § 161b odst. 2 a 4, § 161d, 216a, 217 a § 261 odst. 6

Související předpisy: § 13 n. CenP; § 611 a § 628 n. ObčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: Čech, P. Nařízení Evropské komise o podmínkách přípustného nabývání akcií a stabilizace kursu. Právní rozhledy, 2004, č. 9

Nabytím vlastních akcií podle odstavce 1 se rozumí jejich koupě, směna anebo úplatná půjčka. Naproti tomu se režimem odstavce 1 vzhledem ke zvláštnímu ustanovení v § 161b odst. 2 neřídí darování akcií a bezúplatná půjčka, i když ze samotné dikce písmena a) bod 3 by bylo možno dovozovat opak. Na nabývání vlastních zatímních listů se ustanovení tohoto paragrafu nevztahuje.

Při rozhodování podle odstavce 1 písm. a) bodu 1 o nejvyšším přípustném množství akcií, které může společnost nabýt, je valná hromada vázána ustanovením písmena b). Ustanovení odstavce 1 písm. a) bodu 2 původně znělo: „dobu, na jakou může společnost akcie nabýt, která nesmí být delší než 18 měsíců“; toto ustanovení tedy určovalo dobu, na kterou mohla společnost na základě usnesení valné hromady podle písmena a) nabývat vlastní akcie. Zák. č. 554/2004 Sb. upravil formulaci tohoto ustanovení v souladu se zněním čl. 19 odst. 1 Druhé směrnice tak, že oprávnění nabývat akcie je omezeno dobou stanovenou usnesením.

Za cenu podle odstavce 1 písm. a) bod 3. pak bude třeba považovat nejen kupní cenu, ale i cenu za půjčení akcií podle § 16a odst. 1 CenP a závazek převést na věřitele akcie větší hodnoty, než mají akcie nabývané podle § 16a odst. 2 CenP. (Určitou nesrozumitelnost však vnáší do vztahů z „půjčky“ cenných papírů poněkud nejasné odkazy v zák. č. 591/1992 Sb., v novelizovaném znění, jednak na použití ustanovení obchodního, jednak občanského zákoníku.)

K usnesení valné hromady podle písmena b) postačí prostá většina hlasů přítomných akcionářů.

O ovládané osobě podle písmena b) viz komentář k § 66a odst. 2. O povinnosti vytvářet při nabytí vlastních akcií zvláštní rezervní fond podle písmena c) viz komentář k § 161d. Podmínky nabývání vlastních akcií v odstavci 1 jsou kumulativní, musí tedy být splněny současně, s výjimkami podle odstavců 2 a 3. Akcie nabyté podle odstavce 1 je společnost povinna ve lhůtě podle odstavce 1 písm. a) bod 2. zcizit pod hrozbou sankce podle ustanovení § 161b odst. 4.

Z dikce ustanovení odstavce 1 vyplývá, že souhlas valné hromady s nabytím vlastních akcií musí být dán před jejich nabytím.

Ustanovení odstavce 2 upravuje především právo představenstva i bez souhlasu valné hromady provádět za stanovených podmínek tzv. intervenční nákupy k odvrácení škody bezprostředně hrozící společnosti. Značná škoda podle tohoto odstavce může společnosti hrozit např. ze strmého poklesu kursu akcií společnosti na regulovaných trzích. Nákupem většího množství vlastních akcií lze, v některých případech, dosáhnout opětovného zvýšení kursu. Současně se v odstavci 2 ukládá představenstvu informační povinnost ve vztahu k valné hromadě o množství a jmenovité hodnotě nakoupených vlastních akcií a o důvodech a podmínkách takového nákupu. I v případech podle odstavce 2 musí být splněny podmínky podle odstavce 1 písm. b) a c) a společnost musí zcizit akcie ve stejné lhůtě, jako v případech podle odstavce 1 písm. a).

Důsledky nesplnění povinnosti prodat do 12 měsíců zaměstnancům akcie za tím účelem nabyté, stanovené v odstavci 3, upravuje ustanovení § 161b odst. 4. Rovněž v případech podle odstavce 3 musí být splněny podmínky podle odstavce 1 písm. b) a c).

Ustanovení odstavce 4 upravuje nově po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. přímou odpovědnost představenstva za porušení povinností při stanovení nepřekročitelné hranice podílu vlastních akcií na základním kapitálu a při vytváření zvláštního rezervního fondu proti takto nabytým akciím, bez ohledu na to, zda valná hromada takový postup schválila. To odpovídá i ustanovení § 194 odst. 5.

§ 161b [Zvláštní případy nabývání vlastních akcií]

(1) Společnost může nabývat vlastní akcie i bez splnění podmínek uvedených v § 161a, nabývá-li je

a) za účelem provedení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu,

b) jako právní nástupce vstupující do všech práv osoby, která byla jejich vlastním,

c) z důvodu plnění povinností uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů, zvláště při fúzi nebo rozdělení, změně právní formy nebo zavedení omezení převoditelnosti akcií na jméno anebo vyřazení akcií z obchodování na oficiálním trhu podle zvláštního právního předpisu, upravujícího podnikání na kapitálovém trhu,^{3a}

d) v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společnosti proti vlastníku splacených akcií.

(2) I bez splnění podmínek uvedených v § 161a může společnost nabýt vlastní akcie bezúplatně. Pro nabývání vlastních zatímních listů platí obdobně ustanovení odstavce 1 písm. a) až c). To platí i pro zatímní listy nabývané od upisovatele, který je v prodlení se splácením vkladu, jestliže společnost rozhodla o uplatnění postupu podle § 177 odst. 3 až 7.

(3) Akcie a zatímní listy nabyté podle odstavce 2 je společnost povinna zcizit do 18 měsíců od jejich nabytí a akcie a zatímní listy nabyté podle odstavce 1 písm. b) až d) je společnost povinna zcizit do tří let ode dne jejich nabytí.

(4) Jestliže společnost vlastní akcie nebo zatímní listy ve lhůtách stanovených v odstavci 3 nebo v § 161a nezcizí, je povinna bez zbytečného odkladu o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál. Společnost je povinna snížit bez zbytečného odkladu základní kapitál i tehdy, vykáže-li v rozvaze vlastní akcie a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) přesáhne hodnotu vlastního kapitálu, a to nejméně o částku, která se rovná tomuto rozdílu. Nesplní-li společnost povinnost snížit základní kapitál, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařít její likvidaci.

(5) Nabytím zatímního listu společností nezaniká závazek splatit emisní kurs akcií, které zatímní list nahrazuje, ledaže jde o nabytí z důvodu, že společnost rozhodla o snížení základního kapitálu.

Související ustanovení: § 6 odst. 3, § 69, 69a, § 161 odst. 1, § 161a odst. 1 a 3, § 161d odst. 1 až 4, § 186a, 216a, 217 a 220a

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. b), § 200e, 251 n. OSŘ; § 611, 628 n. ObčZ; § 16a CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Zatímco ustanovení § 161a umožňuje pouze nabývání vlastních akcií společností, ustanovení tohoto paragrafu umožňuje i nabývání vlastních zatímních listů [na nabývání vlastních zatímních listů se však nevztahuje ustanovení odstavce 1 písm. d)]. Pro jejich nabytí však není nutný souhlas valné hromady a rozsah jejich nabytí není limitován 10 % jako v případech podle ustanovení § 161a. Pro nabytí akcií se neuplatní ani požadavek dodržení stanoveného poměru mezi hodnotou vlastního kapitálu a základního kapitálu zvýšeného o hodnotu rezervního fondu v rozsahu, ve kterém se vytváří povin-

^{3a} Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

ně a v jakém slouží k úhradě ztrát společnosti, předepsaný jinak v ustanovení § 161a odst. 1 písm. c).

O případy upravené v odstavci 1 písm. a) půjde, pokud společnost snižuje základní kapitál vzetím akcií z oběhu podle ustanovení § 213b a 213c, nebo upuštěním od vydání akcií podle ustanovení § 213d. Tyto případy nejsou u listinné akcie nabytím akcií v pravém slova smyslu, ale jen nabytím substrátu, ve kterém je akcie zhmotněna. U akcií zaknihovaných nelze o nabytí mluvit vůbec, jde vlastně o nabytí práva akcie zrušit. Akciová společnost nezískává „nabytím“ těchto akcií práva z nich vyplývající. V ostatních případech podle odstavce 1 může společnost vykonávat práva spojená s akcií, popřípadě se zatímním listem ve stejném rozsahu jako při nabytí podle § 161a, tj. v rozsahu stanoveném v § 161d odst. 1.

Právním nástupcem podle ustanovení písmena b) se společnost může stát při fúzi, rozdělení či převodu jmění na společníka, jsou-li akcie nebo zatímní listy v majetku některé ze zanikajících právnických osob, při koupi podniku nebo jeho části, popřípadě – zcela výjimečně – při jeho nájmu a při vložení podniku nebo jeho části jako nepeněžitého vkladu do společnosti, jsou-li součástí podniku akcie nebo zatímní listy společnosti (§ 59 a 476 n.), a pokud se stane dědicem vlastníka jejich akcií či zatímních listů.

Kromě případů, uvedených v ustanovení písmena c) výslovně, se toto ustanovení vztahuje též na odkoupení akcií v případech, kdy orgán, jehož souhlasem je podmíněna možnost převodu akcií na jméno, odmítne dát souhlas k převodu, ač k tomu není povinen (§ 156 odst. 4), na odkoupení akcií při změně jejich druhu podle ustanovení § 186a odst. 3 n. a zřejmě i v případě, kdy povinnost odkoupit akcie uložila společnosti Česká národní banka (dříve Komise pro cenné papíry) podle ustanovení § 183h odst. 1 a 2 – i když zde to vyplývá z povahy věci, nikoli z výslovného ustanovení zákona.

Ustanovení písmena d) se vztahuje na postup podle ustanovení § 334 a 334a OSŘ.

Ustanovení odstavce 2 rozšiřuje ustanovení odstavce 1 [vyjma případu pod písmenem d)] na darování a bezúplatnou půjčku akcií a na případy, kdy společnost rozhodla o vyloučení upisovatele ze společnosti. I když takový postup podle našeho názoru není logický, z formulace ustanovení odstavce 2 vyplývá, že společnost nemůže bezúplatně nabývat vlastní zatímní listy jinak než v případech podle odstavce 1 a při postupu podle § 177 odst. 3 až 7, zejména tedy, že je nemůže nabýt darem.

Zcizením akcií podle odstavce 3 se rozumí především jejich prodej, vyloučit však nelze ani darování, směnu či půjčku. Případná směna však nemůže být provedena tak, aby ji došlo k obcházení zákona. Při zcizování akcií musí představenstvo postupovat s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5).

Ustanovení odstavce 4 upravuje důsledky nedodržení lhůt stanovených v odstavci 3 a v § 161a odst. 1 písm. a) bod 2., odst. 2 a 3 pro zcizení vlastních akcií. Ustanovení druhé věty odstavce 4 koresponduje ustanovení § 161a odst. 1 písm. c). Toto ustanovení zakazuje akciové společnosti (až na výjimky uvedené v dalších ustanoveních) nabývat vlastní akcie, pokud by součet hodnoty základního kapitálu a rezervního fondu v rozsahu, ve kterém se vytváří povinně k úhradě ztrát a v důsledku nabytí vlastních akcií, popřípadě v rozsahu, ve kterém se vytvořil ze snížení základního kapitálu, přesáhl hodnotu vlastního kapitálu. Ustanovení odstavce 4 pak řeší důsledky nesplnění stanovených podmínek.

Považuje se za sporné, zda v případech podle ustanovení odstavce 3 anebo § 161a musí společnost rozhodnout o snížení základního kapitálu v rámci tam stanovené lhůty, anebo zda postačí, když o něm rozhodne bez zbytečného odkladu poté, co lhůta uplynula. Formulace ustanovení odstavce 4 nasvědčuje spíše druhému řešení. V případech podle druhé věty odstavce 4 musí společnost rozhodnout o snížení základního kapitálu bez zbytečného odkladu, jakmile nastanou důvody snížení a, pokud existují již v době nabytí akcií, bez zbytečného odkladu po nabytí akcií. Ztotožňujeme se s názorem, že

pokud před rozhodnutím valné hromady odpadne důvod snížení základního kapitálu podle odstavce 4, není již nutné základní kapitál snižovat; v této souvislosti je však třeba zdůraznit povinnost svolat valnou hromadu, která má rozhodnout o snížení základního kapitálu bez zbytečného odkladu poté, co vznikl důvod pro snížení.

Ke zrušení společnosti podle odstavce 4 je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. V řízení sice není nutno nařizovat jednání, v praxi však s sebou rozhodování o zrušení společnosti vesměs ponese nezbytnost dokazování, zejména pokud jde o to, zda k nabytí akcií došlo v dobré víře a je tedy platné (viz § 161c odst. 1), takže bude spíše pravidlem, že soud svolá ve věci jednání. O zrušení společnosti rozhoduje soud usnesením.

Z ustanovení odstavce 5 podle našeho názoru vyplývá povinnost společnosti, popřípadě dalšího nabyvatele zatímních listů, uhradit z vlastních zdrojů nedoplatek emisního kursu akcií, jež nahrazuje zatímní list, který nabyla podle § 161b. Lze se setkat i s názorem, že v takovém případě trvá povinnost osoby, od které společnost zatímní list nabyla, splatit emisní kurs akcií, které nahrazuje – viz *Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. Praha: Linde, 1996, s. 152. Takovému závěru však podle našeho názoru nenásvědčuje především to, že v některých případech podle § 161b odst. 1 písm. b) přestává původní majitel existovat. Nepochybně však lze konstatovat, že ustanovení odstavce 5 je do té míry nejasné, že nelze učinit jednoznačný závěr, kdo a v jaké lhůtě musí nesplacenou část vkladů ze zatímních listů, nabytých společnostmi, splatit.

Pro případ podle odstavce 5 se tedy neuplatní ustanovení § 584 ObčZ o zániku závazku splnutím, a to přesto, že dlužníkem i věřitelem pohledávky a dluhu na splacení vkladu je společnost, která nabyla vlastní akcie či zatímní listy. Ustanovení odstavce 5 má ve vztahu k ustanovení § 584 ObčZ povahu speciálního ustanovení.

§ 161c [Důsledky porušení povinností při nabývání vlastních akcií]

(1) Právní úkon učiněný v rozporu s § 161a a 161b není neplatný, ledaže druhá strana nebyla v dobré víře.

(2) Společnost je povinna zcizit akcie nebo zatímní listy nabyté v rozporu s ustanovením § 161a a 161b do jednoho roku ode dne, kdy je nabyta, jinak je povinna o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál. Nesplní-li společnost tuto povinnost, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci.

Související ustanovení: § 161 až 161b

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. b), § 200e OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Podle ustanovení § 39 ObčZ je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu, neplatný. Jde o neplatnost absolutní. Ustanovení odstavce 1 je speciálním ustanovením ve vztahu k ustanovení § 39 ObčZ a odstraňuje podle našeho názoru pochybnosti o platnosti smlouvy, popřípadě jiného právního úkonu směřujícího k nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů v případech, kdy to zákon zakazuje aniž by současně výslovně upravoval důsledky porušení takového zákazu, tj. buď nad rámec případů upravených v § 161 až 161b, anebo v případech uvedených v těchto ustanoveních, ale s nedodržením podmínek tam uvedených. Ustanovení odstavce 1 však nevylučuje použití § 39 ObčZ zcela, ale jen pro případy dobré víry druhé strany. Pokud druhá strana (tj. ten, od koho společnost akcie či zatímní listy nabyla) v dobré víře nebyla, uplatní se ustanovení § 39

ObčZ a smlouva, popřípadě jiný právní úkon, na základě kterého akciová společnost nabytí vlastní akcie nebo zatímní listy, bude neplatný. Nedostatek dobré víry musí prokazovat ten, kdo namítá neplatnost právního úkonu. Pokud se nedostatek dobré víry neprokáže, je nutno považovat právní úkon za platný (viz též komentář k § 161 odst. 2 až 4).

Ustanovení odstavce 2 se vztahuje na případy, kdy je právní úkon učiněn v rozporu s ustanoveními § 161a a 161b podle odstavce 1 platný. Upravuje kromě lhůty pro zcizení takto nabytých akcií též důsledky porušení povinnosti akcie ve stanovené lhůtě zcizit, a to obdobně jako se stanoví pro řádně nabyté akcie či zatímní listy.

Lhůta pro zcizení akcií nabytých v rozporu s ustanoveními § 161a a 161b je kratší než lhůta pro zcizení akcií nabytých v souladu se zákonem, což lze považovat za určitou sankci za porušení zákona. Ke snížení základního kapitálu podle odstavce 2 dojde v souladu s ustanovením § 213 odst. 1 a 2 tak, že společnost použije ke snížení základního kapitálu vlastní akcie nebo zatímní listy ve svém majetku. Ustanovení § 213 odst. 2 pro takový případ stanoví, že pokud jde o zatímní listy nebo listinné akcie, společnost je zničí a u zaknihovaných akcií dá příkaz osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů k jejich zrušení.

Ke zrušení společnosti podle odstavce 2 je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. V řízení sice není nutno nařizovat jednání, v praxi však bude spíše pravidlem, že soud svolá ve věci jednání. O zrušení společnosti soud rozhoduje usnesením.

§ 161d [Důsledky nabytí vlastních akcií]

(1) Jestliže společnost nabude vlastní akcie nebo zatímní listy, nemůže vykonávat hlasovací a přednostní práva s nimi spojená. Rozhodne-li v takovém případě valná hromada o rozdělení zisku mezi akcionáře podle § 178, společností nevznikne právo na dividendu a valná hromada současně určí, zda zisk, připadající na vlastní akcie nebo zatímní listy bude poměrně rozdělen mezi ostatní akcie nebo zatímní listy, nebo zda zůstane na účtu nerozděleného zisku minulých let.

(2) Vykáže-li společnost vlastní akcie nebo zatímní listy v rozvaze v aktivech, musí vytvořit zvláštní rezervní fond ve stejné výši. Tento zvláštní rezervní fond zruší nebo sníží, pokud vlastní akcie nebo zatímní listy zcela nebo zčásti zcizí nebo použije na snížení základního kapitálu. Jiným způsobem tento rezervní fond využít nelze.

(3) Na vytvoření nebo doplnění rezervního fondu pro účely uvedené v odstavci 2 může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může společnost použít podle svého uvážení.

(4) Ustanovením odstavců 2 a 3 není dotčena povinnost vytvářet a doplňovat rezervní fond podle § 217 odst. 2.

(5) Nabude-li společnost vlastní akcie nebo zatímní listy, obsahuje zpráva o stavu majetku společnosti předkládaná valné hromadě podle § 192 odst. 2 také alespoň tyto údaje:

- a) důvody nabytí akcií, k němuž došlo v průběhu účetního období,
- b) počet a jmenovitou hodnotu akcií nabytých a zcizených v průběhu účetního období,
- c) součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnížší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplatu,
- d) počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období.

Související ustanovení: § 192 odst. 2, § 208 odst. 7, § 216a, 217

Související předpisy: § 28 n., § 36 a 37 CenP; § 724 a 733 ObčZ; § 21 a § 25 odst. 1 písm. f) ÚčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J.* Novela obchodního zákoníku a problematika menšinových akcionářů. Obchodní právo, 1996, č. 5

Ustanovení odstavce 1 je jedním z ustanovení obchodního zákoníku, ve kterých se projevuje zásada ochrany akcionářů před zneužitím funkce členy představenstva. Pokud by společnost mohla vykonávat hlasovací právo k vlastním akciím nebo zatímním listům ve svém majetku, bude výkon tohoto hlasovacího práva v rukou představenstva, které by pak toto právo mohlo vykonávat k prosazení vlastních zájmů, bez ohledu na zájmy akcionářů. Pokud pak by společnost mohla vykonávat přednostní práva, umožňovalo by jí to svůj podíl na vlastním základním kapitálu ještě zvětšovat. Ostatní práva spojená s akcií, s výjimkou práva na dividendu, společnost vykonávat může. Tak zejména se podílí na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů podle ustanovení § 208 odst. 7.

Ustanovení odstavce 2 upravuje důsledky nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů pro tvorbu rezervního fondu. V účetní hodnotě vlastních akcií v majetku společnosti (kromě akcií „nabytých“ za účelem zničení nebo zrušení) se povinně vytváří zvláštní rezervní fond, a to vedle rezervního fondu vytvářeného podle § 217. Pokud společnost vlastní akcie či zatímní listy ve svém majetku zcizí nebo o jejich hodnotu sníží základní kapitál, uvolní tím prostředky vázané v rezervním fondu podle odstavce 2 a může je nadále využívat bez jakéhokoli omezení. Z toho vyplývá, že zvláštní rezervní fond musí společnost vytvořit pouze tehdy, pokud nezcizí vlastní akcie nebo zatímní listy do dne, v němž bude poprvé po jejich nabytí sestavovat účetní závěrku, a ještě pouze v případě, že předpisy o účetnictví vyžadují, aby společnost vlastní akcie vykazovala v rozvaze, neboť povinnost vytvořit rezervní fond podle odstavce 2 vzniká až v době, kdy společnost vykáže své akcie v rozvaze, která je povinnou součástí účetní závěrky.

Ustanovení odstavce 3 vymezuje vlastní zdroje, které může společnost použít pro doplnění rezervního fondu na výši požadovanou v odstavci 2. Pokud hodnota rezervního fondu společnosti přesahuje hodnotu, ve které je společnost ze zákona povinna zvláštní rezervní fond vytvořit, může společnost prostředky v této výši – nejsou-li jinak účelově vázány – použít k vytvoření zvláštního rezervního fondu. To neplatí, pokud ze stanov společnosti vyplývá něco jiného. Zdroje používané pro vytvoření zvláštního rezervního fondu podle odstavce 2 jsou stejné, jako zdroje pro vytváření rezervního fondu podle ustanovení § 217. Vytváření rezervního fondu podle ustanovení § 217 má však, jak vyplývá z ustanovení odstavce 4, přednost před vytvářením rezervního fondu podle odstavce 2 v tom smyslu, že pokud není rezervní fond vytvořen ve výši předepsané v ustanovení § 217, musí společnost použít dostupné zdroje nejprve k vytvoření tohoto fondu a teprve po jeho doplnění může použít zbývající zdroje k naplnění zvláštního rezervního fondu podle odstavce 2.

Ustanovení § 217, na které odkazuje odstavec 4, stanoví základní rozsah, ve kterém je každá akciová společnost povinna vytvářet rezervní fond, postup při jeho vytváření v tomto rozsahu a výši minimálního povinného přídeľu ze zisku k jeho naplnění.

V ustanovení § 192 odst. 2, na které odkazuje odstavec 5, se určuje, že představenstvo akciové společnosti je povinno ve lhůtách určených stanovami, nejméně však jednou za účetní období, předkládat valné hromadě zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku. Ustanovení § 192 však nespécifikuje obsah této zprávy. Ustanovení odstavce 5 určuje některé náležitosti zprávy pro případ, že společnost nabyla vlastní akcie nebo zatímní listy, neboť údaje o takovém nabytí akcií mají důležitý význam

z hlediska akcionářské struktury společnosti a mají dopady i do jejího majetku – blíže viz komentář k § 192.

§ 161e [Finanční asistence]

(1) Společnost nesmí při nabývání vlastních akcií poskytovat zálohy a nesmí poskytovat půjčky ani úvěry pro účely nabytí jejích akcií ani úvěry nebo půjčky poskytnuté na tyto účely nebo jiné závazky související s nabýváním jejích akcií zajišťovat.

(2) Společnost může vzít do zástavy vlastní akcie jen za podmínek stanovených v § 161a odst. 1 a 4, § 161b, 161d a § 161e odst. 1; toto omezení se nevztahuje na banky.

(3) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na nabývání vlastních akcií pro zaměstnance společnosti podle § 158 odst. 1. Ustanovení odstavců 1 a 2 se použijí i na zatímní listy.

Související ustanovení: § 261 odst. 6, § 497 n.

Související předpisy: § 151a n., § 552, § 628 n., § 657, 658 ObčZ; § 13 n. CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z. literatury: *Havel, B.* Zaměřeno na akciovou společnost. Právní rozhledy, 2003, č.10; *Havel, B.* Finanční asistence – vzpomínka na budoucnost českého soukromého práva. Právní rozhledy, 2004, č. 12; *Chobola, T.* K zákazu finanční asistence akciových společností. Právní rozhledy, 2005, č. 23; *Rychlý, T.* Záhady ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 2003, č.10; *Rychlý, T.* Tzv. zákaz finanční asistence: česká úprava a evropské perspektivy. Právní rozhledy, 2004, č. 4

Ustanovení odstavce 1 upravuje jednu z forem ochrany společnosti před zneužitím práva osobami oprávněnými jménem společnosti či za společnost jednat.

Ustanovení o zákazu poskytování záloh bylo před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb. dosti nejasné, teprve tato novela je upravila do podoby znemožňující zneužití majetku společnosti ve prospěch osoby, která má akcie společnosti opatřit, popřípadě ve prospěch třetích osob. (Poskytování záloh upravuje občanský zákoník obecně v ustanovení § 498 tak, že na to, co bylo dáno před uzavřením smlouvy některým účastníkem, se hledí jako na zálohu.)

Smlouvu o půjčce upravuje občanský zákoník v ustanovení § 657 a 658. Smlouvu o úvěru upravuje obchodní zákoník v ustanovení § 497 n.

Závazky související s nabýváním akcií společnosti jsou jednak závazky ze smlouvy o koupi akcií, jejich směně či půjčce, jednak závazky z úvěrové smlouvy či smlouvy o půjčce, popřípadě z jiné smlouvy, jíž byly získány prostředky k nabytí akcií společnosti. Za zajištění závazků podle odstavce 1 lze považovat především převzetí ručení, zřízení zástavního práva, zajištění závazku převodem práva či postoupením pohledávky. Z ustanovení § 38 odst. 1 ObčZ vyplývá, že dohoda o poskytnutí zálohy, půjčky či úvěru pro účely nabytí akcií společnosti, anebo úkony směřující k zajištění závazků k jejich nabytí, bude pro rozpor se zákonem neplatná. Za sporné je ovšem třeba považovat, jaký bude osud smlouvy, kterou společnost poskytne zálohu půjčku či úvěr, aniž bylo ve smlouvě určeno, k jakému účelu se poskytují, a prostředky takto získané využije osoba, které byly poskytnuty k účelům uvedeným v odstavci 1. V takovém případě bude podle našeho názoru třeba zkoumat, zda záloha, půjčka či úvěr byly fakticky poskytnuty k účelu uvedenému v odstavci 1 a tento účel pouze nebyl ve smlouvě vyjádřen, anebo zda byly

poskytnuty k jinému účelu a nabyvatel je využil k nabytí akcií. Shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1606.

Ustanovení odstavce 2 stanoví pro vzetí vlastních akcií do zástavy, tj. uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva k akciím společnosti k zajištění její pohledávky, stejný režim jako pro nabývání vlastních akcií. Ustanovení § 161b odst. 4 a § 161d odst. 2 a 3 se však v případech podle odstavce 2 nepoužijí, neboť společnost, která vzala do zástavy vlastní akcie, se nestává jejich vlastníkem a nevykazuje je tedy ve svém účetnictví jako svůj majetek. Použitelné není podle našeho názoru ani ustanovení § 161c, neboť nakládání akciemi, které jsou zástavou k zajištění pohledávek společnosti, se řídí ustanovením § 44 CenP. Tyto akcie nejsou ve vlastnictví společnosti a ta s nimi může nakládat jen za podmínek v tomto ustanovení určených.

Rovněž smlouvy uzavřené v rozporu s ustanovením odstavce 2 budou neplatné za stejných podmínek jako v případech podle odstavce 1 a plnění z nich poskytnutá jsou plněními bez právního důvodu.

Ustanovením odstavce 3 odstranila novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. dosavadní výkladový problém spočívající v tom, že nebylo zcela zřejmé, zda se úprava tohoto paragrafu vztahuje i na zatímní listy.

§ 161f [Nabývání akcií ovládanou osobou]

(1) Na upisování, nabývání a zastavování akcií nebo zatímních listů ovládající osoby ovládanou osobou a na poskytování záloh, půjček a úvěrů pro účely nabytí akcií ovládající osoby ovládanou osobou a na zajišťování závazků týkajících se nabývání akcií ovládající osoby ovládanou osobou se použijí obdobně ustanovení § 161, § 161a odst. 1 a 2, § 161b odst. 1 písm. b) až d), § 161b odst. 2 až 5, § 161c, § 161e.

(2) Nezciží-li ovládaná osoba akcie nebo zatímní listy ovládající osoby v zákonem stanovené lhůtě, může ji soud zrušit a nařídít její likvidaci. Ustanovení § 161d se použije přiměřeně.

(3) Ustanovení odstavce 1 a 2 se nepoužije, jestliže ovládaná osoba

a) jedná na účet jiné osoby, ledaže jedná na účet osoby ji ovládající nebo jí ovládané, anebo na účet jiné osoby ovládané touto ovládající osobou,

b) je obchodníkem s cennými papíry a jde-li o činnost uskutečněnou v rámci jejího podnikání jako obchodníka s cennými papíry, nebo

c) získala postavení ovládané osoby až po nabytí akcií nebo zatímních listů.

(4) Hlasovací práva spojená s akciemi nebo zatímními listy nabytými podle odstavce 3 nelze vykonávat a tyto akcie a zatímní listy se zahrnují do 10 % podílu na základním kapitálu podle § 161a odst. 1 písm. b).

(5) Ustanovení § 161a až 161d a § 161e se použijí i na případy, kdy akcie nebo zatímní listy nabývá třetí osoba svým jménem na účet společnosti, která je vydala, nebo na účet osoby ovládané touto společností.

Související ustanovení: § 66a, § 161 až 161e, § 164 odst. 1 písm. d), § 165, 204, § 261 odst. 6

Související předpisy: § 151a až 151m, § 628 n. ObčZ; § 13 n. CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Definici ovládající a ovládané osoby upravuje ustanovení § 66a odst. 2. Přímou ovládanou osobou označuje obchodní zákoník jako „dceřinou společnost“, ovládající společ-

nost jako společnost mateřskou. Ovládající či ovládanou osobou však nemusí být vždy obchodní společnost, může jí být i fyzická osoba, družstvo apod.

Ustanovení odstavce 1 rozšiřuje režim platný pro upisování, nabývání a zastavování vlastních akcií i na akcie společnosti nabývané její dceřinou společností, popřípadě dceřinou společností této dceřiné společnosti a dalších společností v dceřiné posloupnosti. Rovněž pro poskytování záloh, půjček a úvěrů a zajišťování závazků pro účely nabytí akcií ovládající osoby ovládanou osobou se použije režim platný pro mateřskou společnost.

Z ustanovení § 161a odst. 1 písm. b), na které odkazuje ustanovení odstavce 1 i.f., vyplývá, že jmenovitá hodnota všech vlastních akcií v majetku společnosti a v majetku jí (přímo či zprostředkovaně) ovládaných osob, nebo jiných osob, které získaly akcie vlastním jménem na účet společnosti, nesmí přesáhnout 10 % základního kapitálu společnosti – v tom směru je ustanovení odstavce 1 ve vztahu k ustanovení § 161a odst. 1 písm. b) vlastně duplicitní. Ustanovení odstavce 2 však rozšiřuje 10 % hranici i na nabývání akcií podle ustanovení § 161b – viz též *Pelikánová, I.* Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996, s. 160.

Z ustanovení odstavce 2 – zcela logicky – vyplývá, že pro ovládanou osobu nelze použít k odstranění důsledku nezákonného jednání při nabývání akcií mateřské společnosti snížení základního kapitálu, neboť z povahy věci nepřipadá v úvahu snížení základního kapitálu dceřiné společnosti použitím akcií mateřské společnosti v jejím majetku. Zákon však v tomto ustanovení stanoví jiné citelné sankce za porušení zákona. Před novelou provedenou zák. č. 501/2001 Sb. byl tento postup v odstavci 2 vyloučen výslovně.

V ustanovení odstavce 3 upravuje výjimky z podmínek nabývání akcií a zatímních listů společnosti jí ovládanou osobou. Tyto výjimky vesměs souvisejí s tím, že ovládaná osoba v době, kdy nabyla akcie ovládající společnosti, je nehodlala využít k výkonu vlivu na tuto společnost, ale nabyla je za jiným účelem. Přesto ale ustanovení odstavce 4 zakazuje výkon hlasovacích práv spojených s těmito akciemi a započítává je do limitu přípustného nabytí podílu na základním kapitálu.

Ustanovení odstavce 5 se vztahuje na případy nabytí akcií či zatímních listů na účet společnosti či jí ovládané osoby na základě komisionářské smlouvy.

Z ustanovení čl. VIII. bodu 26. a 27. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že v případě, že v důsledku použití tohoto zákona vznikne mezi určitými osobami vztah ovládající a ovládané osoby, ačkoliv podle dosavadní úpravy takovými osobami nebyly, jsou povinny uvést své vzájemné vztahy do souladu s tímto zákonem do šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jestliže takovou povinnost dosud neměly. Ovládaná osoba je povinna zcizit obchodní podíl nebo akcie ovládající osoby, jež má ve svém majetku, do 18 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak ji soud může i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci. Ovládaná osoba je povinna vytvořit rezervní fond vyžadovaný podle tohoto zákona do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud ke dni účinnosti tohoto zákona má ve svém majetku obchodní podíl nebo akcie ovládající osoby a tuto povinnost dosud neměla, jinak je povinna bez zbytečného odkladu tyto akcie nebo obchodní podíl zcizit.

Oddíl druhý. Založení a vznik společnosti

§ 162 [Základní podmínky založení]

(1) Společnost může být založena jedním zakladatelem, je-li zakladatel právnickou osobou, jinak dvěma nebo více zakladateli. Soustředění akcií v rukou jedné

osoby nezakládá neplatnost společnosti ani není důvodem pro zrušení společnosti soudem.

(2) Zakládají-li společnost dva nebo více zakladatelů, uzavřou zakladatelskou smlouvu. Jediný zakladatel zakládá společnost zakladatelskou listinou.

(3) Základní kapitál společnosti založené s veřejnou nabídkou akcií musí činit alespoň 20 000 000 Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis vyšší částku. Základní kapitál společnosti založené bez veřejné nabídky akcií musí činit alespoň 2 000 000 Kč.

(4) Jestliže zvyšuje společnost, jejíž základní kapitál je nižší než 20 000 000 Kč, základní kapitál veřejnou nabídkou, musí jej zvýšit nejméně na 20 000 000 Kč.

Související ustanovení: § 57, 58, § 163 odst. 1 a 2, § 173, 174

Související předpisy: § 18 a 21 ObčZ; § 62 n., § 72 NotŘ.; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; § 4 odst. 4 PfZ; § 4 odst. 1 BankZ

Související předpisy ES: První a Druhá směrnice; směrnice č. 2003/71/ES; nařízení č. 809/2004

Z literatury: *Brychca, P.* Akciová společnost o jednom akcionáři. *Ekonom*, 1993, č. 46; *Eliáš, K.* Založení a vznik akciové společnosti. *Ad Notam*, 1995, č. 5; *Eliáš, K.* Založení a vznik akciové společnosti. *Právní praxe v podnikání*, 1998, č. 4; *Eliáš, K.* Založení a vznik akciové společnosti. *Právní praxe v podnikání*, 1999, č. 3; *Eliáš, K.* Neúčinnost dlužnickovy účasti na založení společnosti. *Právní rozhledy*, 1999, č. 4; *Fiedler, M.* Několik poznámek k založení a vzniku akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 1994, č. 8; *Pakosta, V.* Založení akciové společnosti v Rakousku a v ČR. *Právní rozhledy*, 2005, č. 15

Z ustanovení § 56 odst. 1 vyplývá, že akciová společnost může být založena i k jinému účelu než k podnikání. I v takovém případě však bude v souladu s ustanovením § 2 odst. 2 písm. a) podnikatelem.

Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným může být jediným zakladatelem akciové společnosti pouze právnická osoba. V souladu s ustanovením § 21 ObčZ a § 28 odst. 1 zák. č. 219/2000 Sb., v novelizovaném znění, může být jediným zakladatelem akciové společnosti i stát. Obchodní zákoník (se shora uvedenou výjimkou) nijak neomezuje počet zakladatelů a ani společníků akciové společnosti jak to činí u společnosti s ručením omezeným.

Zák. č. 370/2000 Sb. nově začlenil do odstavce 1 výslovné ustanovení o tom, že akciová společnost může mít po svém založení jediného společníka – fyzickou osobu. Tento závěr se do té doby dovozoval pouze z ustanovení § 28 odst. 2 písm. d), ve znění účinném v té době, který stanovil, že pokud má společnost jediného akcionáře, zapisuje se do obchodního rejstříku i jeho firma nebo název a sídlo nebo jméno a bydliště. Z ustanovení odstavce 2 ve vazbě na ustanovení § 163 odst. 1 písm. i) a § 173 odst. 1 vyplývá, že teprve zakladatelská smlouva či zakladatelská listina spolu se stanovami obsahují náležitosti, které v jiných formách společnosti obsahuje společenská smlouva. Přitom zakladatelská smlouva (listina) se omezuje na náležitosti nezbytné pro založení společnosti a teprve stanovy upravují práva a povinnosti společníků, vztahy mezi společníky a společností a pravidla řízení společnosti. Zakladatelská smlouva i zakladatelská listina akciové společnosti musejí mít podle ustanovení § 57 odst. 1 a 3 formu notářského zápisu.

V praxi se vyskytují názory, že pro akciovou společnost, která se nezakládá společenskou, ale zakladatelskou smlouvou, se neuplatní ustanovení § 57 odst. 2, které zakladatelskou smlouvu (a ani zakladatelskou listinu) nezmiňuje a upravuje pouze smlouvu společenskou. Pochybnosti se vyslovují zejména v té souvislosti, zda musí být plná moc k uzavření zakladatelské smlouvy nebo sepsání zakladatelské listiny opatřena

úředně ověřenými podpisy, jak to předepisuje ustanovení § 57 odst. 2 pro společenskou smlouvu, nebo zda se pro ni uplatní obecná ustanovení občanského zákoníku o plné moci (§ 31 n. ObčZ), která úřední ověření podpisů na plné moci nepředepisují. Domníváme se, že ověření podpisů na plné moci k uzavření zakladatelské smlouvy nebo sepsání zakladatelské listiny je nezbytné, neboť zakladatelskou smlouvu (listinu) ve spojení se stanovami lze považovat za společenskou smlouvu akciové společnosti. Ke stejnému závěru lze dospět i logickým výkladem.

Na rozdíl od ostatních forem obchodních společností nepostačuje u akciové společnosti k jejímu založení uzavření zakladatelské smlouvy nebo sepsání zakladatelské listiny. Proces založení společnosti je ukončen až přijetím rozhodnutí předepsaných v ustanovení § 171 odst. 1 ustavující valnou hromadou nebo, při jednorázovém založení společnosti, přijetím těchto rozhodnutí zakladateli podle ustanovení § 172 odst. 2 a 3.

Pojem základní kapitál definuje ustanovení § 58. U akciové společnosti, která je ryzí kapitálovou společností, předepisuje obchodní zákoník podstatně vyšší základní kapitál než u společnosti s ručením omezeným. Po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb., která dosavadní minimální výši základního kapitálu podstatně zvýšila, přitom ještě – způsobem v zahraničí obvyklým – diferencuje mezi společnostmi zakládanými s veřejnou nabídkou a bez této nabídky.

Na to pak navazuje ustanovení odstavce 4 prikazující při zvýšení základního kapitálu veřejnou nabídkou dosažení minimální hranice stanovené pro upisování akcií na základě veřejné nabídky.

Z čl. VIII. bodu 18. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že akciové společnosti, jež vznikly podle dosavadních předpisů, nejsou povinny zvýšit základní kapitál do výše stanovené tímto zákonem, nemohou však rozhodnout o snížení základního kapitálu pod částku stanovenou tímto zákonem. Budou-li však tyto společnosti po účinnosti tohoto zákona zvyšovat základní kapitál, zvýší jej alespoň tak, aby dosáhly výše základního kapitálu vyžadované tímto zákonem. Minimální přípustná výše základního kapitálu musí být zachována po celou dobu trvání společnosti. Snížení základního kapitálu pod tuto výši je důvodem pro zrušení společnosti podle ustanovení § 68 odst. 6 písm. c).

Pro některé podnikatelské subjekty založené formou akciové společnosti předepisují zvláštní zákony vyšší minimální přípustnou hodnotu základního kapitálu, popřípadě určují podmínky pro její stanovení. Tak podle ustanovení § 4 odst. 4 PfZ musí činit hodnota základního kapitálu penzijního fondu alespoň 50 000 000 Kč. V ustanovení § 4 odst. 1 BankZ se pak určuje, že podmínkou udělení povolení působit jako banka je minimální výše základního kapitálu, která činí 500 000 000 Kč, a minimálně v této výši musí být tvořen peněžitými vklady.

§ 163 Zakladatelská smlouva

- (1) **Zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina musí obsahovat**
 - a) firmu, sídlo a předmět podnikání (činnosti),
 - b) navrhovaný základní kapitál,
 - c) počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popřípadě kolik akcií bude znít na jméno a kolik na majitele; mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených, popřípadě údaj o omezení převoditelnosti akcií na jméno,
 - d) kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splacení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen,

e) splácí-li se emisní kurs akcií nepeněžitými vklady, i určení předmětu nepeněžitých vkladů a způsobu jeho splacení, počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad,

f) alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou,

g) určení správce vkladu podle § 60 odst. 1,

h) má-li být alespoň část akcií vydána na základě veřejné nabídky akcií, i údaje uvedené v odstavci 2 písm. a) až g),

i) návrh stanov.

(2) Má-li být společnost založena na základě veřejné nabídky akcií, je podmínkou platného založení společnosti schválení prospektu cenného papíru Českou národní bankou. Veřejná nabídka akcií musí obsahovat kromě údajů uvedených v odstavci 1 též

a) místo a dobu upisování akcií, která nesmí být kratší než dva týdny,

b) postup při upisování akcií, zejména zda účinnost upisování akcií při dosažení nebo překročení navrhované výše základního kapitálu bude posuzována podle toho, kdy k upsání akcií došlo, popřípadě zda bude možno krátit jednotlivým upisovatelům, kteří upíší akcie ve stejné době, počet upsaných akcií podle poměru jmenovitých hodnot jimi upsaných akcií,

c) připouští-li zakladatelé upisování akcií převyšujících navrhovaný základní kapitál, postup při takovém upsání,

d) určení, že zájemci mohou splácet emisní kurs akcie pouze peněžitými vklady,

e) místo, dobu, popřípadě účet u banky pro splacení emisního kursu,

f) emisní kurs upisovaných akcií nebo způsob jeho určení; emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být pro všechny upisovatele stejný, nestanoví-li zákon jinak,

g) způsob svolání ustavující valné hromady a místo jejího konání,

h) způsob tvoření rezervního fondu,

i) podmínky výkonu hlasovacího práva.

(3) Nikdo nemůže být zproštěn závazku splatit emisní kurs s výjimkou případů, kdy dochází ke snížení základního kapitálu společnosti. Proti pohledávce společnosti na splacení emisního kursu není přípustné započtení, ledaže s tím souhlasí valná hromada při zvyšování základního kapitálu společnosti.

(4) Nikomu, kdo se podílel na založení společnosti nebo na činnostech vedoucích k získání oprávnění k její činnosti, nelze přiznat žádnou zvláštní výhodu.

Související ustanovení: § 2 odst. 1 a 3, § 8 n., § 57, 58, 59, 65a, § 155 až 159, § 162 odst. 3, § 163a, § 164 n., § 169, § 171 odst. 2, § 213a, 213d, § 358 n.

Související předpisy: § 580 n. ObčZ; § 4 odst. 1 a 4 PfZ; § 4 odst. 1 BankZ

Související předpisy ES: První a Druhá směrnice; směrnice č. 2003/71/ES; nařízení č. 809/2004

Z literatury: *Brychca, P.* Akciová společnost o jednom akcionáři. *Ekonom*, 1993, č. 46; *Eliáš, K.* Založení a vznik akciové společnosti. *Ad Notam*, 1995, č. 5; *Fiedler, M.* Několik poznámek k založení a vzniku akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 1994, č. 8

Odstavec 1 obsahuje výčet povinných náležitostí každé zakladatelské smlouvy či zakladatelské listiny. Pokud by zakladatelská smlouva (listina) uvedené náležitosti neobsahovala, bude neplatná.

Je však nutno rozlišovat mezi náležitostmi, které musí zakladatelská smlouva obsahovat vždy, a náležitostmi, které musí obsahovat při splnění zákonem stanovených podmínek [viz odstavec 1 písm. c), e) a h) a odstavec 2].

O firmě viz komentář k § 9 n.

Z ustanovení § 19c ObčZ vyplývá, že sídlo akciové společnosti musí být určeno adresou, kde společnost skutečně sídlí, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se s ní veřejnost může stýkat. Uvádí-li společnost jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jejího skutečného sídla. Sídlo právnické osoby může být v bytě pouze v případě, že je to slučitelné s jejím účelem a odpovídá to i povaze a rozsahu její činnosti. U akciové společnosti postačí, jestliže její zakladatelská smlouva či zakladatelská listina uvede namísto adresy sídla jen obec, kde je její sídlo. K zápisu do obchodního rejstříku však musí ohlásit plnou adresu svého sídla (viz též komentář k § 2 odst. 3).

O předmětu podnikání (činnosti) viz komentář k § 2 odst. 1, o základním kapitálu k § 58 a § 162 odst. 3 a 4, o jmenovité hodnotě akcií k § 157, o podobě akcií k § 155 odst. 2, o formě akcií k § 156, o druzích akcií k § 155 odst. 6 a 7, a § 159, o vkladech k § 59, o emisním kursu k § 163a, o omezení převoditelnosti k § 156 a 186a.

Ustanovení odstavce 1 písm. d) ve vazbě na ustanovení odstavce 2 písm. f) navozuje dojem, že emisní kurs nemusí být při jednorázovém založení společnosti pro všechny zakladatele stejný a že i při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií může být různý emisní kurs zakladatelů a ostatních upisovatelů, popřípadě ostatních upisovatelů navzájem. Tak tomu ale není, neboť obchodní zákoník nepovoluje stanovit při založení společnosti různý emisní kurs a ustanovení odstavce 4 dokonce zakazuje poskytnout komukoli, kdo se podílel na založení společnosti, jakoukoli výhodu – tedy i příznivější emisní kurs upisovaných akcií. [Stanovení různého emisního kursu připouští obchodní zákoník pouze při upisování akcií na zvýšení základního kapitálu, když v § 204a odst. 2 písm. c) určuje, že emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být při upisování akcií na zvýšení základního kapitálu s využitím přednostního práva pro všechny akcie, které lze upsat s využitím přednostního práva, stejný, může se však lišit od emisního kursu akcií upisovaných jinak.]

Z ustanovení odstavce 1 písm. d) rovněž vyplývá, že každý zakladatel musí upsat alespoň jednu akcii společnosti.

Údaje požadované podle ustanovení odstavce 1 písm. e) musí být stanoveny na základě posudku znalce jmenovaného pro ten účel soudem (viz komentář k § 59 odst. 3).

Z ustanovení § 59 a § 163 odst. 1 písm. e) vyplývá, že vklady do základního kapitálu akciové společnosti zakládané jednorázově mohou být jak peněžité, tak i nepeněžité – ty ovšem pouze při splnění podmínek podle ustanovení § 59 odst. 2. Některé zvláštní podmínky však pro akciové společnosti, založené za účelem v těchto zákonech vymezeným, nepeněžité vklady zakazují. Tak podle ustanovení § 4 odst. 4 PfZ může být základní kapitál penzijního fondu tvořen pouze peněžitými vklady, které musí být kromě toho splaceny před podáním žádosti o povolení ke vzniku a činnosti penzijního fondu, a tedy i před zápisem společnosti do obchodního rejstříku. Za určitou dobu takového zákazu se někdy považuje i ustanovení § 4 odst. 1 BankZ, v němž se určuje, že podmínkou udělení povolení působit jako banka je minimální výše základního kapitálu, která činí 500 000 000 Kč, který musí být minimálně v této výši tvořen peněžitými vklady. Toto ustanovení však nevylučuje vedle peněžitých i nepeněžité vklady při založení společnosti, která hodlá působit jako banka.

O zřizovacích nákladech (výdajích) podle písmena f) viz též ustanovení § 65a.

O správci vkladu podle písmena g) viz komentář k § 60.

Ustanovení písmena i) přesunula do náležitostí zakladatelské smlouvy (listiny) novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. z § 162 odst. 2.

Zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, upravuje prospekt, jeho schvalování a zveřejnění (§ 34n. PKT) v souvislosti s veřejnou nabídkou cenných papírů a v souvislosti s jejich přijetím k obchodování na oficiálním trhu.

Veřejnou nabídkou akcií se podle § 34 odst. 1 PKT rozumí jakékoli sdělení širšímu okruhu osob obsahující informace o nabízených investičních cenných papírech a podmínkách pro jejich nabytí, které jsou dostatečné k tomu, aby investor učinil rozhodnutí koupit nebo upsat tyto investiční cenné papíry.

Podle ustanovení § 34 odst. 3 PKT se úprava veřejné nabídky prospektu cenného papíru nevztahuje na akcie, jejichž celková nabízená prodejní cena nebo emisní kurz nepřesáhne částku odpovídající 200 000 eur; tato částka se vypočítává za cenné papíry nabízené v průběhu 12 měsíců; společnost nebo osoba, která hodlá veřejně nabízet akcie nebo která žádá o jejich přijetí k obchodování na oficiálním trhu, však může rozhodnout o tom, že vyhotoví prospekt a uveřejní ho v souladu se zákonem.

O schválení prospektu rozhoduje na žádost osoby, která prospekt vyhotovila (§ 36 odst. 5 PKT), Česká národní banka. Jsou-li součástí žádosti doklady o tom, že společnost už má cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu nebo už veřejně cenné papíry nabízela, Česká národní banka rozhodne v prvním stupni o žádosti do 10 pracovních dnů ode dne jejího doručení. Nemá-li společnost žádné cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu a dosud veřejně cenné papíry nenabízela, prodlužuje se tato lhůta na 20 pracovních dnů.

Přílohu žádosti o schválení prospektu tvoří 2 výtisky návrhu prospektu, popřípadě doklady o tom, že společnost má už cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu nebo už veřejně cenné papíry nabízela; v případě listinné akcie též vzorový výtisk cenného papíru a údaje o tiskárně, která jej vytiskla.

Jsou-li předložené dokumenty neúplné nebo je nutné doplnění dalších údajů, požádá Česká národní banka o doplnění prospektu. Lhůta pro vydání rozhodnutí počíná běžet znovu ode dne, kdy Česká národní banka obdrží požadované doplňující údaje.

Prospekt, který obsahuje veškeré náležitosti vyplývající ze zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, Česká národní banka schválí.

Není-li ke dni schvalování prospektu známa konečná cena a počet akcií, které budou veřejně nabídnuty, může Česká národní banka prospekt schválit, pokud je v prospektu uvedena maximální cena, nebo kritéria nebo podmínky, za kterých budou konečná cena a počet akcií určeny, nebo je možné odvolat přijetí koupě nebo upisování cenných papírů nejmenší 2 pracovní dny po uveřejnění konečné ceny a počtu akcií, které budou veřejně nabídnuty. Konečná cena a počet cenných papírů musí být oznámeny České národní bance a uveřejněny způsobem uvedeným v § 36h PKT.

Česká národní banka může povolit zúžení prospektu o některé náležitosti, pokud se tím prospekt nestane klamavým a pokud bude zúžen pouze o náležitosti, které

- nejsou podstatné pro účely veřejné nabídky a pro přijetí na trhu a pro posouzení majetkové a finanční situace společnosti, nabízejícího nebo ručitele a jejich budoucího vývoje ani pro posouzení vydávaných akcií,
- jejichž uveřejnění by bylo v rozporu s veřejným zájmem, nebo
- jejichž uveřejnění by mohlo významně poškodit společnost a jejichž neuveřejnění neuvede veřejnost v omyl ohledně skutečností podstatných k posouzení společnosti, vydávaných akcií a práv s nimi spojených a předkladatele nabídky.

Prospekt se uveřejňuje jedním nebo více následujícími způsoby:

- a) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách společnosti a na internetových stránkách obchodníka s cennými papíry, pokud akcie umísťuje nebo prodává,
- b) v úplném znění v alespoň jednom celostátně distribuovaném deníku a současně způsobem podle písmena a),
- c) v podobě brožury, která je bezplatně dostupná veřejnosti v sídle a provozovně organizátora regulovaného trhu, na kterém mají být akcie přijaty k obchodování, nebo

v sídle společnosti a v sídlech a provozovnách obchodníků s cennými papíry, kteří je umísťují nebo prodávají, a současně způsobem podle písmene a),

d) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách organizátora regulovaného trhu, na kterém je žádáno o přijetí k obchodování, nebo

e) způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách nabízejícího, pokud cenné papíry veřejně nabízí jiná osoba než společnost.

Je-li prospekt uveřejněn pouze způsobem umožňujícím dálkový přístup, musí společnost, předkladatel nabídky, osoba, která žádá o přijetí k obchodování na oficiálním trhu, nebo obchodník s cennými papíry, který akcie umísťuje nebo prodává, na požádání investorovi bezplatně doručit listinnou kopii prospektu.

Dojde-li po schválení prospektu, ale ještě před ukončením veřejné nabídky nebo zahájením obchodování na oficiálním trhu, k podstatné změně v některé skutečnosti uvedené v prospektu, nebo byl-li zjištěn významně nepřesný údaj a tato změna nebo nepřesnost by mohly ovlivnit hodnocení cenného papíru, musí osoba, která vyhotovila prospekt, předložit České národní bance ke schválení dodatek prospektu a po schválení ho uveřejnit stejným způsobem jako uveřejněný prospekt. Je-li to nezbytné, osoba, která vyhotovila prospekt, doplní shrnutí prospektu a všechny jeho překlady v souladu se schváleným dodatkem prospektu. Investor, který před uveřejněním dodatku prospektu souhlasil s koupí nebo upsáním cenných papírů, je oprávněn ve lhůtě 2 pracovních dnů po uveřejnění dodatku od koupě nebo upsání odstoupit.

Podle ustanovení § 44 odst. 2 PKT je předpokladem k přijetí akcií vydaných českými společnostmi k obchodování na oficiálním trhu (kótaci) to, že

- byl uveřejněn prospekt těchto akcií a od jeho uveřejnění uplynul alespoň 1 den; to neplatí v případech podle § 44 odst. 4 PKT,
- právní postavení emitenta těchto akcií je v souladu s českým právem,
- kurz akcie nebo její předpokládaný kurz násobený počtem vydávaných akcií dosahují v českých korunách částky odpovídající alespoň 1 000 000 eur; pokud nelze předpokládaný kurz odhadem určit, musí dosahovat alespoň uvedené částky vlastní kapitál emitenta akcií; podmínka nejnižší částky nemusí být splněna, pokud již emitent vydal akcie stejného druhu a tyto akcie byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu, na kterém se o přijetí akcií k obchodování žádá, nebo pokud bude zajištěno bezproblémové obchodování s těmito akciemi,
- emitent těchto akcií zveřejnil účetní závěrku podle zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění, nejméně za 3 po sobě následující účetní období předcházející účetnímu období, ve kterém je podána žádost o přijetí cenného papíru k obchodování na regulovaném trhu; podmínka zveřejnění účetní závěrky za 3 po sobě následující účetní období nemusí být splněna, jestliže emitent existuje podle zápisu do obchodního rejstříku méně než 3 roky a přijetí akcií k obchodování na oficiálním trhu je v zájmu emitenta nebo investorů a jestliže investoři mají dostatek informací nezbytných k posouzení emitenta a cenného papíru,
- tyto akcie splňují požadavky českého práva,
- není vyloučena ani omezena převoditelnost těchto akcií; akcie mohou být též přijaty k obchodování na oficiálním trhu, pokud je jejich převoditelnost omezena pouze požadavkem souhlasu orgánů společnosti a pokud jejich přijetí k obchodování nenaruší obchodování na tomto trhu,
- je plně splacen emisní kurz těchto akcií; emisní kurz nemusí být plně splacen, pokud to zvláštní právní předpis dovoluje a pokud je zajištěno bezproblémové obchodování s nimi a pokud je v jejich prospektu výslovně uvedeno, že emisní kurz nebyl splacen a jsou uvedena opatření, která byla v souvislosti s tím přijata,
- jestliže alespoň 25 % akcií, které mají být přijaty k obchodování na oficiálním trhu, je ve vlastnictví veřejnosti členských států Evropské unie, nebo je-li ve vlastnictví

veřejnosti členských států Evropské unie alespoň takové procento akcií, které zaručuje bezproblémové obchodování na oficiálním trhu; to není třeba, jestliže

a) vlastnictví akcií veřejností členských států Evropské unie má být zajištěno teprve obchodováním na tomto trhu a organizátor regulovaného trhu usoudí, že požadovaného vlastnictví veřejností bude dosaženo během krátké doby po přijetí akcií k obchodování, nebo

b) akcie téhož emitenta a druhu jsou přijaty k obchodování na obdobném oficiálním trhu státu, který není členským státem Evropské unie, a v tomto státě je ve vlastnictví veřejnosti takový jejich objem, který zaručuje bezproblémové obchodování na oficiálním trhu,

- žádost o přijetí k obchodování se vztahuje na všechny akcie stejného druhu; žádost o přijetí k obchodování nemusí zahrnovat akcie držené za účelem ovládnutí emitenta nebo na akcie, se kterými nelze na základě dohody po určitou dobu obchodovat, pokud obchodováním pouze s částí akcií stejného druhu nevzniknou investorům žádné nevýhody; skutečnost, že se žádost o přijetí k obchodování na oficiálním trhu vztahuje pouze na část akcií stejného druhu, musí být výslovně uvedena v prospektu spolu s uvedením důvodů,
- organizátorovi regulovaného trhu nejsou známy okolnosti, které by v případě přijetí těchto akcií k obchodování na oficiálním trhu mohly vést k poškození investorů, k ohrožení jejich zájmů nebo k ohrožení důležitých veřejných zájmů.

Akcie, které jsou listinnými cennými papíry, jejichž emitent má sídlo v České republice a které mají být přijaty k obchodování na oficiálním trhu, musejí být vytištěny v tiskárně, která má povolení k tisku cenných papírů, a musejí splňovat náležitosti technického provedení listinného cenného papíru.

Přijímá-li se k obchodování na oficiálním trhu cenný papír přijatý k obchodování na oficiálním trhu jiného organizátora regulovaného trhu, nevyžaduje se nové schválení ani uveřejnění prospektu.

Jestliže jsou akcie upisovány na základě veřejné nabídky, lze obchodování s nimi zahájit až po uplynutí lhůty pro upisování uvedené ve veřejné nabídce; to neplatí, pokud lhůta nebyla stanovena.

V souladu s § 164 odst. 4 platí, že prospekt musí být uveřejněn nejpozději současně s veřejnou nabídkou akcií.

Dodržování podmínek a oprávnění při veřejné nabídce akcií podléhá státnímu dohledu podle § 135 odst. 1 písm. t) PKT. Dohled nad vydáváním akcií na základě veřejné nabídky akcií provádí v souladu s § 7a odst. 1 písm. d) zák. č. 15/1998 Sb., v novelizovaném znění, Česká národní banka. Zjistí-li Česká národní banka při výkonu státního dohledu porušení povinností při veřejné nabídce akcií osobami podléhajícími tomuto dohledu, je oprávněna uložit opatření k nápravě nebo sankce podle § 9 zák. č. 15/1998 Sb., v novelizovaném znění, a § 136 n. PKT.

Odstavec 2 stanoví náležitosti veřejné nabídky akcií, a to jednak odkazem na náležitosti zakladatelské smlouvy (listiny), jednak samostatně. Důsledkem nedostatku náležitostí dle odstavce 2 je při tomto způsobu založení společnosti neplatnost založení společnosti.

Pro některé podnikatelské subjekty zakládané jako akciové společnosti, jejichž poměry regulují zvláštní zákony, tyto zákony založení na základě veřejné nabídky akcií (dříve výzvy k upisování akcií) nedovolují. Tak podle ustanovení § 4 odst. 1 PfZ nelze penzijní fond založit na základě veřejné nabídky akcií, to platí podle ustanovení § 4 odst. 3 KI i pro investiční fond. Rovněž o akciové společnosti České dráhy zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění, v § 4 odst. 4 stanoví, že tato společnost je založena bez veřejné nabídky akcií dnem, kdy vláda schválí její zakladatelskou listinu včetně stanov.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. zakázala při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií nepeněžitě vklady.

Zakladatelská smlouva (listina) obsahuje sama o sobě pouze náležitosti nezbytné pro založení společnosti. Na rozsah společenské smlouvy ji doplňují stanovy – viz též komentář k ustanovení § 162.

Možnost zprostit akcionáře závazku splatit vklad podle odstavce 3 při snížení základního kapitálu se vztahuje pouze na případy, kdy společnost snižuje základní kapitál tak, že sníží jmenovitou hodnotu zatímních listů podle § 213a nebo tak, že upustí od vydání akcií v rozsahu, v jakém jsou upisovatelé v prodlení se splacením jmenovité hodnoty akcií podle § 213d. Další případ, kdy není nutno splatit vklad, vyplývá z ustanovení § 68a odst. 4, kde se určuje, že pokud soud rozhodne o neplatnosti společnosti před splacením vkladů, jsou společníci povinni splatit vklady, jen jestliže to vyžaduje zájem věřitelů na splnění závazků neplatné společnosti.

Zákaz započtení podle odstavce 3 neznemožňuje splacení emisního kursu při peněžitém vkladu započtením pohledávky vkladatele za společností (kapitalizace pohledávky), jak tomu bylo před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb., ale stanoví podmínky takového započtení.

Ustanovení odstavce 4 odstraňuje dosavadní výkladovou nejasnost ohledně možnosti poskytovat zvláštní výhody zakladatelům.

§ 163a Emisní kurs akcie

(1) Emisní kurs akcie je částka, za níž společnost vydává akcie. Emisní kurs nesmí být nižší než její jmenovitá hodnota.

(2) Pokud je emisní kurs akcií vyšší než jmenovitá hodnota akcií, tvoří rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou hodnotou akcií emisní ážio. Pokud částka placená na splacení emisního kursu akcií nebo hodnota splaceného nepeněžitě vkladu je nižší než emisní kurs, započte se plnění nejprve na emisní ážio. Pokud částka placená na splacení emisního kursu nebo hodnota splaceného nepeněžitě vkladu nepostačuje na splacení splatné části jmenovité hodnoty všech upsaných akcií, započítává se postupně na splacení splatné části jmenovitých hodnot jednotlivých akcií, pokud nebude v souladu se stanovami dohodnuto něco jiného.

(3) Rozdíl mezi hodnotou nepeněžitě vkladu a jmenovitou hodnotou akcií, které mají být vydány akcionáři jako protiplnění, se považuje za emisní ážio, pokud stanovy, zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina anebo usnesení valné hromady neurčují, že tento rozdíl nebo jeho část je společnost povinna vyplatit upisovateli anebo že jde o tvorbu rezervního fondu.

(4) Peněžitě vklady, jimiž se splácí emisní kurs, musí být splaceny na zvláštní účet u banky, který za tím účelem zřídí správce vkladu na firmu zakládáné společnosti. Banka neumožní disponovat se splacenými vklady na tomto účtu dříve, než bude společnost zapsána do obchodního rejstříku, ledaže je prokázáno, že jde o úhradu řízovacích výdajů anebo o vrácení vkladů upisovatelům.

Související ustanovení: § 27 n., § 60, 157, § 167 odst. 2, § 169 odst. 2, § 171 odst. 2, § 175, 209a

Související předpisy: § 6 CenP

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Bláha, R.* Emisní ážio akcií z pohledu právního a daňového. Daně, 1994, č. 12

Ustanovení § 6 CenP definuje emisní kurs jako peněžní částku, za kterou emitent cenný papír vydává. Přitom podle ustanovení § 5 odst. 1 CenP je cenný papír vydán dnem, kdy splňuje všechny náležitosti stanovené pro něj právním předpisem a kdy se v souladu se zákonem stanoveným způsobem stane majetkem prvního nabyvatele (den vydání cenného papíru). Současně však ustanovení § 5 odst. 4 a 5 CenP určuje, že obsahuje-li cenný papír všechny náležitosti stanovené pro něj právním předpisem, je řádně vydán i přesto, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při jeho vydání, nebo že se nestal zákonem stanoveným způsobem majetkem svého prvního nabyvatele, byl-li první nebo kterýkoliv další nabyvatel v dobré víře, že nabývá řádně vydaný cenný papír. Tím není dotčena odpovědnost osob, které porušily povinnosti při vydávání cenných papírů. Není-li prokázán opak, má se za to, že nabyvatel jednal v dobré víře. Osoby, do jejichž práv bylo zasaženo vydáním cenných papírů tím, že nebylo dodrženo ustanovení § 5 odst. 1 CenP, mají právo na náhradu škody, jak vůči emitentovi, tak vůči osobám, které jménem emitenta nebo na jeho účet v této věci jednaly. Tato odpovědnost za škodu se řídí úpravou náhrady škody podle obchodního zákoníku.

Ustanovení odstavce 1 výslovně zakazuje vydávat akcie s nižším emisním kursem, než je jejich jmenovitá hodnota (pod pari). [Takový postup naopak výslovně připouští zákon o dluhopisech pro vydávání dluhopisů – viz § 6 odst. 1 písm. k).] O jmenovité hodnotě viz komentář k § 155 odst. 3 písm. b).

Za vydání akcií s nižším emisním kursem se nepovažuje kombinované zvýšení základního kapitálu podle § 209a, ani zvýhodněné vydání akcií pro zaměstnance podle § 158. V obou těchto případech musí akciová společnost tu část emisního kursu, která nepodléhá splacení, kryt z vlastních zdrojů.

Emisní kurs akcie (anebo způsob jeho určení) stanoví při založení společnosti zakladatelská smlouva či zakladatelská listina (§ 163 odst. 1 písm. d) a odst. 2 písm. f)) a při zvýšení základního kapitálu usnesení valné hromady (§ 203 odst. 2 písm. e)). Stanovení emisního kursu při zvýšení základního kapitálu zpravidla vychází u společnosti s kótovanými akciemi z kursu jejich akcií, neboť při stanovení emisního kursu nad hodnotu kursu by nebyly akcie pro upisovatele zajímavé, stanovení emisního kursu výrazně nižšího než je kurs akcií by mohl společnost poškodit.

Podle ustanovení § 163 odst. 2 písm. f) a § 160 odst. 5, § 203 odst. 2 písm. e), § 204a odst. 2 písm. c) a § 209a odst. 2 písm. e) musí být emisní kurs pro všechny osoby upisující akcie stejný. Odchylku od tohoto ustanovení upravuje ustanovení § 204a odst. 2 písm. c), které umožňuje určit odchýlný emisní kurs pro některé upisovatele, když stanoví, že emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být při upisování akcií na zvýšení základního kapitálu s využitím přednostního práva pro všechny akcie, které lze upsat s využitím přednostního práva, stejný, může se však lišit od emisního kursu akcií upisovaných jinak.

Emisní kurs zahrnuje dvě složky, složku tvořící jmenovitou hodnotu akcie a složku tvořící emisní ážio definované v odstavci 2. Emisní ážio není součástí vkladu do základního kapitálu a jeho výše proto nemá vliv na výši základního kapitálu; stává se však součástí vlastního kapitálu společnosti (§ 6 odst. 4), který v důsledku emisního ážia vzroste. Součástí emisního kursu není případný příplatek na tvorbu rezervního fondu podle § 67 odst. 2.

Ustanovení odstavce 2 výslovně řeší postup započtení splacené části emisního kursu na jeho jednotlivé složky a rovněž její započtení na splacení jednotlivých upsaných akcií. Z tohoto ustanovení vyplývá, že přednostně musí být splacená částka započtena na emisní

ázio a že obchodní zákoník dává přednost tomu, aby byla zcela splacena alespoň část akcií (s tím, že u ostatních akcií bude splaceno emisní ážio) před tím, že všechny akcie budou splaceny jen zčásti. Úprava započtení splacené částky na splacení akcií (nikoli však úprava započtení na emisní ážio) je však dispozitivní a umožňuje odchýlnou dohodu mezi společností a upisovatelem, pokud s možností takové dohody počítají statuty. Pro dohodu o jiném způsobu započtení na splacení akcií nepředepisuje obchodní zákoník žádnou formu, praktická však je písemná forma. Dohoda o způsobu započtení na splacení akcií nemůže být uzavřena ohledně částky povinné splacené podle § 165 odst. 3 (důsledkem takové dohody by byla neúčinnost upsání) ani ohledně částky podle poslední věty § 168 odst. 1, neboť obě uvedená ustanovení jsou kogentními ustanoveními.

Ustanovení odstavce 3 prohlašuje – dispozitivně – za emisní ážio tu část hodnoty nepeněžitěho vkladu, která přesahuje hodnotu upsaných akcií. Současně však výslovně určuje, jak jinak lze s tímto rozdílem nakládat, bez možnosti odchylky. Hodnotou nepeněžitěho vkladu je přitom třeba rozumět výši jeho ocenění podle posudku znalce (§ 59 odst. 3 a 4). Emisní kurs akcie přitom nesmí být vyšší, než je hodnota nepeněžitěho vkladu podle posudku znalce. Lze doporučit, aby zakladatelská smlouva (listina), statuty či usnesení valné hromady určily povahu plnění nad emisní kurs pro nepeněžitě vklady výslovně, předejde se tím pozdějším případným nejasnostem.

Ustanovení odstavce 4 vložila do tohoto paragrafu novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. jako další z ochranných prvků před zneužitím postavení či funkce, v tomto případě postavení zakladatele (který může být současně i správcem vkladu) a v případě zvýšení základního kapitálu postavení členů představenstva. Toto ustanovení však rovněž chrání upisovatele pro případ neúčinného upsání akcií. [Ustanovení odstavce 4 je pro zvýšení základního kapitálu modifikováno ustanovením § 204 odst. 2 (pokud jde o osobu zakládající zvláštní účet a možnost případného započtení)].

V této souvislosti bude velmi praktické, bude-li správcem vkladu banka, u které bude účet zřízen. O jednání (správce vkladu) jménem společnosti před jejím vznikem viz komentář k § 64, o zřizovacích výdajích viz komentář k § 65a, o vracení vkladů komentář k § 167 odst. 2, § 169 odst. 2 a § 171 odst. 2, o zápisu do obchodního rejstříku komentář k § 27 n. a § 175.

Po vzniku společnosti či zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku již není nutno splácet vklady na zvláštní účet podle odstavce 4.

Ustanovení tohoto paragrafu platí nejen pro vydání akcií při založení společnosti, ale použije se přiměřeně i při zvýšení základního kapitálu.

Založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií

§ 164 [Veřejná nabídka]

(1) Zakladatel nebo zakladatelé zabezpečují vytvoření základního kapitálu převyšujícího jmenovitou hodnotu jimi upsaných akcií veřejnou nabídkou akcií.

(2) Veřejná nabídka akcií se vhodným způsobem uveřejní a její obsah nelze měnit.

(3) Návrh stanov musí být k nahlédnutí v každém upisovacím místě.

(4) Jestliže se akcie společnosti upisují na základě veřejné nabídky akcií, musí být nejpozději současně s nabídkou uveřejněn i prospekt cenného papíru, ledaže zvláštní právní předpis prospekt cenného papíru nevyžaduje, a musí být splněny další podmínky stanovené zvláštním právním předpisem. Prospekt cenného papíru nebo užší prospekt cenného papíru musí být před uveřejněním doručen České národní bance.

Veřejná nabídka akcií nesmí být uveřejněna před schválením prospektu cenného papíru nebo užšího prospektu cenného papíru Českou národní bankou.

Související ustanovení: § 58, 59, 157, 163, 174, 175

Související předpisy: § 34 n., § 50 n. PKT

Obchodní zákoník upravuje dva základní způsoby založení akciové společnosti – založení na základě veřejné nabídky akcií (sukcesivní) a tzv. jednorázové (simultánní) založení společnosti (viz § 172). Oběma způsoby může založit společnost jedna právnická osoba i více osob. Sukcesivní založení společnosti není v současné době v České republice obvyklé.

Při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií se tvoří část základního kapitálu vklady zakladatelů, zbývající část vklady ostatních budoucích akcionářů (upisovatelů). Pojem „veřejná nabídka akcií“ navazuje na pojem veřejná nabídka investičních cenných papírů upravený v ustanovení § 34 PKT. Veřejnou nabídkou akcií se podle § 34 odst. 1 KPT rozumí jakékoli sdělení širšímu okruhu osob obsahující informace o nabízených investičních cenných papírech a podmínkách pro jejich nabytí, které jsou dostatečné k tomu, aby investor učinil rozhodnutí koupit nebo upsat tyto investiční cenné papíry.

Veřejná nabídka akcií je veřejným návrhem smlouvy ve smyslu ustanovení § 276 n., ustanovení tohoto paragrafu však stanoví celou řadu odchylek od pravidelného postupu při veřejném návrhu smlouvy.

Náležitosti veřejné nabídky akcií určuje ustanovení § 163 odst. 1 a 2 – blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

Upsání akcie je právní úkon upisovatele, učiněný na základě veřejné nabídky zakladatelů, který vede k uzavření smlouvy a zakládá jeho povinnost splatit upsaný vklad. Rovněž veřejná nabídka zakladatelů je právním úkonem (návrhem smlouvy), ze kterého vyplývá povinnost zakladatelů učinit, pokud bude přijata dostatečným počtem upisovatelů, následné úkony směřující ke vzniku společnosti.

Při založení akciové společnosti s veřejnou nabídkou akcií nelze upisovat akcie jinak než upsáním zakladateli a upsáním na základě veřejné nabídky akcií.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že zakladatelé jsou uveřejněnou veřejnou nabídkou po jejím uveřejnění vázáni – veřejnou nabídku nelze měnit ani není-li úspěšná. Nic však nebrání tomu, aby zakladatelé po neúspěšném upisování akcií na základě veřejné nabídky, tj. po marném uplynutí doby upisování akcií, uveřejnili nabídku novou. [Přitom doba upisování akcií nesmí být podle ustanovení § 163 odst. 2 písm. a) kratší než dva týdny – její horní hranici zákon nestanoví.] Tomu však bude pravidelně předcházet sepsání nové zakladatelské smlouvy či listiny nebo její změna, když nová veřejná nabídka musí vycházet právě z údajů v zakladatelské smlouvě dohodnutých (zejména bude zpravidla nutné snížit navrhovaný základní kapitál, změna však může spočívat i ve snížení emisního kursu, pokud se zakladatelé domnívají, že důvodem neúspěchu byl příliš vysoký emisní kurs, ve změně doby upisování apod.). Na základě nové veřejné nabídky však bude nezbytné zahájit nové upisování akcií, neboť nelze pokračovat v předchozím upisování – právní úkony dosavadních upisovatelů směřovaly k založení vztahu k zakladatelům a následně i ke společnosti za jiných podmínek, než vyplývají ze změněné či nové zakladatelské smlouvy či listiny, a tedy i z veřejné nabídky akcií, a původní upisovatelé musí mít možnost se rozhodnout, zda se chtějí stát akcionáři zakládané společnosti za změněných podmínek. Uveřejnění nové veřejné nabídky akcií nezabývá zakladatele povinností vrátit již splacené části vkladů z předchozího neúspěšného upisování (§ 167 odst. 2). Z uvedeného vyplývá, že nové upisování akcií na základě „změněné výzvy“ je krokem k novému založení společnosti.

V době, kdy zakladatelé uveřejňují veřejnou nabídku akcií, je již část akcií společnosti upsána, neboť podle ustanovení § 163 odst. 1 písm. d) je upsání akcií zakladateli jednou z podstatných částí zakladatelské smlouvy (listiny).

Způsob uveřejnění veřejné nabídky akcií obchodní zákoník výslovně nestanoví. (Protože však předepisuje „uveřejnění“ vhodným způsobem, vyplývá z toho, že nepředepisuje využití Obchodního věstníku, neboť v takovém případě zákon používá pojmu „zveřejnění“ – viz § 770). Lze však dovodit, že veřejnou nabídku je účelné uveřejnit způsobem, který umožní účast na upisování každému potencionálnímu upisovateli. Zpravidla se uveřejňuje ve sdělovacích prostředcích – zejména v denním tisku.

Upisovacím místem podle odstavce 3 je každé místo, kde je podle veřejné nabídky akcií „výložena upisovací listina“, což zpravidla znamená místo, kde je možné zaznamenat úpis do databáze upisovatelů. Účelem ustanovení odstavce 3 je zajistit informovanost upisovatelů o navrhované úpravě vnitřních poměrů zakládané společnosti – viz též komentář k § 165 odst. 1. O návrhu stanov akciové společnosti viz komentář k § 173.

Ustanovení odstavce 4 vložil do tohoto paragrafu zák. č. 370/2000 Sb. a do současné podoby je upravil zák. č. 501/2001 Sb. K prospektu, jeho náležitostem, schvalování a uveřejnění viz komentář k § 163 odst. 2.

Ustanovení tohoto paragrafu se použije přiměřeně i při zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, podmíněném zvýšení základního kapitálu a kombinovaném zvýšení základního kapitálu (§ 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5).

Z judikatury:

SR 1/2000 s. 13: Závazek zakladatelů akciové společnosti zaplatit odměnu notáře za provedení úkonu, kterým je notářský zápis o založení akciové společnosti, přechází na tuto společnost okamžikem jejího vzniku, pokud společnost závazek do tří měsíců neodmítne. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází z obchodního zákoníku ve znění před 1. 1. 2001)

§ 165 [Náležitosti upisování akcií]

(1) K upsání akcie na základě veřejné nabídky akcií podle § 164 odst. 1 dochází zápisem do listiny upisovatelů. Zápis zahrnuje počet, jmenovitou hodnotu, formu, podobu, popřípadě druh upisovaných akcií, emisní kurs upsaných akcií, lhůty pro splácení upsaných akcií, firmu nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je upisovatelem, a podpis, jinak je upsání neúčinné (§ 167 odst. 2). Podpis upisovatele na listině upisovatelů nemusí být úředně ověřen.

(2) Na základě veřejné nabídky akcií nelze upisovat akcie nepeněžitými vklady.

(3) Upisovatel je povinen splatit případné emisní ážio a alespoň 10 % jmenovité hodnoty upsaných akcií v době a na účet u banky, které jsou určeny zakladateli ve veřejné nabídce akcií. Nesplní-li upisovatel tuto povinnost, je upsání neúčinné (§ 167 odst. 2).

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 8 n., § 59, 63, 157, § 164 odst. 1 a 2, § 167 odst. 2, § 168, § 171 odst. 3

Související předpisy: § 40a a 49a ObčZ

Z literatury: *Dědič, J., Dejl, P., Kasík, P., Kašpárek, M.* K některým problémům akciového práva. Právní rozhledy, 2002, č. 2; *Plíva, S.* Majetkové vklady do obchodních společností. Právo a podnikání, 1994, č. 5, 6; *Štenglová, I.* Splácení vkladů v obchodní společnosti. Obchodní právo, 1994, č. 2

Upsání akcie podle odstavce 1 je právní úkon upisovatele, kterým upisovatel projevuje svoji vůli stát se společníkem (akcionářem) zakládané společnosti. Upsání je účinné okamžikem podpisu upisovatele a vyplývá z něj povinnost upisovatele splatit emisní kurs upsaných akcií. K účinnosti upsání je nezbytné dodržení náležitostí veřejné nabídky akcií (§ 163 odst. 2) a rovněž náležitostí upsání podle odstavce 1. Důsledkem nedodržení předepsaných náležitostí není podle ustanovení odstavce 1 – poněkud překvapivě – neplatnost upsání pro nedodržení předepsaných náležitostí úkonu, ale jeho neúčinnost. Považuje se za sporné, zda nedodržení podmínek podle odstavce 3 (tj. splacení případného emisního ážia a alespoň 10 % jmenovité hodnoty akcií v době a na účet u banky, které jsou určeny zakladateli ve veřejné nabídce akcií) či podmínky podle § 167 odst. 1 způsobuje zpětnou neúčinnost upsání, či zda je upsání účinné až od okamžiku splnění těchto podmínek. Přikláníme se k prvému z uvedených názorů. Pokud by se totiž upsání stalo účinným až po splnění těchto podmínek, stěží by z něj mohla vyplývat povinnost podle odstavce 3. Stejný závěr vyplývá z ustanovení § 167 odst. 2, podle kterého neúčinností upsání zanikají práva a povinnosti upisovatelů z upsání akcií. Na obranu druhého názoru však je třeba uvést, že povinnost splnění této podmínky vyplývá pro upisovatele přímo ze zákona. Řešení této otázky však má význam pouze teoretický, praktické důsledky z něho neplynou.

Ze zákona jednoznačně nevyplývá, jaký důsledek bude mít pro platnost (či účinnost) upsání to, že v upisovacím místě nebude k nahlédnutí návrh stanov (§ 164 odst. 3). Soudíme, že důsledkem takového nedostatku nebude neplatnost (ani neúčinnost) upsání. Za porušení této povinnosti však může Česká národní banka (dříve Komise pro cenné papíry) uložit podle ustanovení § 7a odst. 1 písm. d) a odst. 2 zák. č. 15/1998 Sb. pokutu. Pokud by však nebyl návrh stanov součástí veřejné nabídky, jak to předepisuje ustanovení § 163 odst. 1 písm. i), chyběla by veřejné nabídce jedna z předepsaných náležitostí, což by mělo za následek neplatnost veřejné nabídky, neboť pro smlouvu o upsání akcií se neuplatní ustanovení § 267 odst. 1. Jiný názor k tomu zaujímá *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 1661, když dovozuje, že důsledkem takového nedostatku je pouze relativní neplatnost smlouvy.

Zcela jiná situace však nastane, pokud by zakladatelé předložili na ustavující valné hromadě ke schválení stanovy, které by se výrazně věcně lišily od stanov vyložených v upisovacích místech a tyto stanovy by byly schváleny. V takovém případě připadá v úvahu možnost upisovatele dovolat se neplatnosti upsání v souladu s ustanovením § 49a a 40a ObčZ.

Přestože ustanovení § 63 určuje, že právní úkony týkající se založení nebo změny společnosti – a takovým právním úkonem upsání akcií nepochybně je – musí mít písemnou formu s úředně ověřenými podpisy, pro upisování akcií zákon úřední ověření podpisu nepožaduje. Přitom to, že podpis upisovatele nemusí být úředně ověřen, stanoví obchodní zákoník výslovně až od 1. 1. 2001, do této doby se takový stav pouze dovozoval ze vztahu mezi odstavcem 1 a ustanovením § 63. Ustanovení odstavce jedna je (a bylo i v minulosti) nutno považovat ve vztahu k ustanovení § 63 za zvláštní ustanovení.

Ustanovení odstavce 2, zakazující při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií nepeněžitě vklady, vložila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. Toto ustanovení je do určité míry duplicitní s ustanovením § 163 odst. 2 písm. d) a slouží ke zvýšení ochrany upisovatelů.

Ustanovení odstavce 3 zajišťuje splacení alespoň části peněžitého vkladu a celého emisního ážia každým upisovatelem. Jestliže upisovatel ve lhůtě stanovené ve výzvě k upisování akcií nesplatí určenou část jmenovité hodnoty upsaných akcií a případné emisní ážio, zanikají podle § 167 odst. 2 jeho práva a povinnosti, a pokud splatil alespoň část emisního kursu, jsou zakladatelé povinni společně a nerozdílně vrátit mu bez

zbytečného odkladu splacenou částku spolu se stanoveným úrokem, a to přesto, že neúčinnost upisování způsobil sám.

Ustanovení o splacení stanovených 10 % jmenovité hodnoty akcií lze považovat za kogentní pouze v tom smyslu, že zakladatelská smlouva či listina nesmí připustit splacení nižší částky či dokonce nepožadovat žádné splacení. Splacení vyšší částky, či dokonce celého emisního kursu však zakladatelská smlouva či listina požadovat může (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1671*).

Ustanovení odstavců 1 a 2 tohoto paragrafu se použijí přiměřeně i pro zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, podmíněně zvýšení základního kapitálu a kombinované zvýšení základního kapitálu (§ 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5).

Z judikatury:

PR 12/2001 s. 614: Základním předpokladem pro řádné upsání akcie je platné uzavření smlouvy o upsání akcie.

§ 166 [Odmítnutí dalšího upisování]

(1) Po upsání navrhovaného základního kapitálu mohou zakladatelé nebo zakladatel další upisování odmítnout, nestanoví-li zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina něco jiného. Jestliže tak neučiní, rozhodne o přijetí nebo odmítnutí upsání akcií, k němuž došlo po dosažení upsání navrhovaného základního kapitálu, ustavující valná hromada. Po odmítnutí upsání akcií jsou zakladatelé povinni společně a nerozdílně bez zbytečného odkladu vrátit upisovateli částku zaplacenou po upsání akcií spolu s úrokem ve výši úroku obvykle poskytované bankami podle smlouvy o běžném účtu ke dni, kdy vznikla povinnost vrátit zaplacenou částku, v místě, v němž má mít společnost sídlo.

(2) Zakladatelé nebo zakladatel musí další upisování odmítnout, pokud zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina nepřipouští upsání akcií převyšující navrhovaný základní kapitál.

Související ustanovení: § 58, § 162 odst. 1 a 3, § 163 odst. 2 písm. b), c), § 171 odst. 2 a 4, § 293

Základní rozhodnutí o tom, zda lze připustit upsání akcií v rozsahu převyšujícím navrhovaný základní kapitál, přísluší zakladatelům, když tvoří povinnou náležitost veřejné nabídky akcií [viz § 163 odst. 2 písm. c)].

Obchodní zákoník tedy obecně umožňuje zakladatelům, aby s definitivní platností odmítli zvýšení základního kapitálu nad hodnotu stanovenou v zakladatelské smlouvě (listině). Práva rozhodnout o nepřipuštění upsání nad navržený základní kapitál se však mohou podle odstavce 1 sami zbavit v zakladatelské smlouvě (listině), jestliže v ní, a tedy i ve veřejné nabídce akcií, připustí upisování akcií převyšující základní kapitál; pak ale také musí určit postup pro případ, že k němu dojde.

Naproti tomu o tom, že společnost skutečně bude mít vyšší než navrhovaný základní kapitál, zakladatelé sami rozhodnout nemohou, to přísluší v případech, kdy zakladatelé tuto možnost neodmítní (ať již proto, že toto právo nemají nebo je nevyužili), pouze ustavující valné hromadě (viz též § 171 odst. 2). Pro případ, že ustavující valná hromada nepřipustí upsání akcií převyšující navrhovaný základní kapitál, musí podle ustanovení § 163 odst. 2 písm. b) veřejná nabídka akcií určit, v jakém rozsahu bude účinné upsání jednotlivých upisovatelů, tj. zda budou v celém rozsahu účinná upsání, ke kterým došlo před dosažením navrhovaného základního kapitálu, anebo zda se bude počet upsaných

akcií jednotlivým upisovatelům krátit podle poměru jmenovitých hodnot jimi upsaných akcií. Stanovit jiný než některý z uvedených postupů při upsání akcií nad stanovený rozsah základního kapitálu obchodní zákoník nedovoluje.

Jestliže zakladatelé odmítnou upsání akcií nad navržený rozsah základního kapitálu poté, co byly akcie upsány (§ 166 odst. 1), vzniká jim povinnost vrátit zaplacenou částku spolu s úrokem bez zbytečného odkladu poté, co o takovém odmítnutí rozhodli. Pokud o odmítnutí rozhodne valná hromada, vzniká povinnost k vrácení zaplacené částky včetně stanovených úroků bez zbytečného odkladu po konání ustavující valné hromady.

Obchodní zákoník nestanoví, jakým způsobem má být v případech, kdy má společnost více zakladatelů, přijato rozhodnutí zakladatelů o odmítnutí upsání podle odstavce 1. Může tedy vzniknout pochybnost, zda je k takovému odmítnutí potřebný souhlas všech zakladatelů, nebo zda postačí většinové rozhodnutí, anebo zda postačuje pokud takové upsání odmítá i jen jeden z nich. Z ustanovení § 64 lze podle našeho názoru dovodit, že k odmítnutí postačí nesouhlas i jen jednoho ze zakladatelů s upsáním nad navrhovanou výši základního kapitálu a jeho následné oznámení upisovateli. Takový závěr lze dovodit i z toho, že na navrhované výši základního kapitálu se dohodli všichni zakladatelé v zakladatelské smlouvě, a má-li dojít k její změně rozhodnutím zakladatelů, musí s takovou změnou souhlasit všichni zakladatelé (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1673).

Vzhledem k tomu, že upisovatelé byli po dobu od splacení části emisního kursu podle § 165 odst. 3 do jejího vrácení zbaveni ve prospěch společnosti možnosti disponovat se zaplacenou částkou, stanoví zákon povinnost společnosti zaplatit z uvedené částky úrok. Tento úrok není zamýšlen jako sankční úrok, ale jako náhrada vzniklé škody, proto je jeho výše navázána na výši úroku ze smlouvy o běžném účtu. K odmítnutí upsání a vrácení splacené části emisního kursu musí zakladatelé přistoupit bez zbytečného odkladu po skončení upisování.

Nedovoluje-li veřejná nabídka upsání akcií převyšující základní kapitál [viz též komentář k ustanovení § 163 odst. 2 písm. b), c)], nemohou podle odstavce 2 zakladatelé rozhodnout o přijetí upsání akcií, k němuž došlo po dosažení navrhovaného základního kapitálu, a nemůže o něm rozhodnout ani ustavující valná hromada.

Ustanovení tohoto paragrafu se použije přiměřeně i pro zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, podmíněné zvýšení základního kapitálu a kombinované zvýšení základního kapitálu (§ 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5).

§ 167 [Neúčinnost upisování]

(1) Upisování akcií je neúčinné, jestliže do konce lhůty vyhlášené ve veřejné nabídce akcií nedosáhne jmenovitá hodnota účinně upsaných akcií výše navrhovaného základního kapitálu, ledaže akcie chybějící do této výše jsou do jednoho měsíce dodatečně upsány zakladateli nebo některými z nich.

(2) Je-li upisování akcií podle tohoto zákona neúčinné, zanikají práva a povinnosti upisovatelů z upsání akcií a zakladatel nebo zakladatelé jsou povinni společně a nerozdílně vrátit bez zbytečného odkladu upisovatelům částku zaplacenou při upsání akcií spolu s úrokem ve výši úroku obvykle poskytované bankami podle smlouvy o běžném účtu ke dni, kdy vznikla povinnost vrátit zaplacenou částku, v místě, v němž měla mít společnost sídlo.

Související ustanovení: § 58, 155, 159, 162, 163, § 164 odst. 2, § 165 odst. 2, § 168, 293

Novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb. došlo ke změně v odstavci 1 spočívající v tom, že na účinnost upsání se započítávají pouze účinně upsané akcie, tj. takové, u kterých upisovatel dodržel náležitosti upsání a splatil předepsanou část emisního kursu podle § 165 odst. 3. Upisování (jako celek) tedy může být neúčinné buď proto, že nedošlo k upsání navrhované výše základního kapitálu, anebo proto, že akcie v navrhovaném rozsahu sice „upsány“ byly, ale upisovatelé nedodrželi náležitosti upsání předepsané v ustanovení § 165 odst. 1, popřípadě odstavce 2, nebo nesplatili předepsanou část jmenovité hodnoty upsaných akcií a emisní ážio, jak to ukládá ustanovení § 165 odst. 3.

Obchodní zákoník umožňuje zakladatelům akciové společnosti zhojit postupem podle odstavce 1 neúčinné upisování akcií. (Dalším možným postupem je nové sepsání zakladatelské smlouvy či listiny se změněnými podmínkami a nová veřejná nabídka akcií.) K dodatečnému upsání podle odstavce 1 opravňuje zákon pouze zakladatele, z čehož lze dovodit, že upsání jiných osob než zakladatelů, ke kterému by došlo po uplynutí lhůty k upisování akcií, bude neúčinné.

Obchodní zákoník výslovně nestanoví, jakým způsobem upisují zakladatelé akcie, jestliže do konce lhůty vyhlášené ve veřejné nabídce nedosáhne jmenovitá hodnota účinně upsaných akcií výše navrhovaného základního kapitálu a zakladatelé se rozhodnou k postupu podle odstavce 1. Lze si představit, že se buď dohodnou na změně zakladatelské smlouvy (či že jediný zakladatel rozhodne o změně zakladatelské listiny) tak, že se zvýší počet zakladateli tam upsaných akcií. (V jiném směru zakladatelskou smlouvu či listinu poté, co zakladatelé učinili veřejnou nabídku akcií před konáním ustavující valné hromady, měnit nelze). To však je postup dosti náročný a i jinak nepraktický. Podle našeho názoru lze dovodit, že zakladatelé upíší další akcie v upisovací listině stejně, jako ostatní upisovatelé, a to přesto, že již uplynula lhůta pro upisování – k takovému postupu je podle našeho názoru ustanovení odstavce 1 opravňuje, když pro ně prodáváje stanovenou lhůtu k upisování.

Je-li upisování neúčinné a zakladatelé nevyužijí možnosti podle odstavce 1, nastávají účinky dle odstavce 2.

O úroku ze splacených částí vkladů viz komentář k § 166 odst. 1.

Ustanovení odstavce 2 se vztahuje na všechny případy neúčinnosti upsání, tedy i na neúčinnost podle § 165 a § 169 odst. 2. I když odmítnuté upsání nad navrhovaný základní kapitál je prakticky též neúčinné (v § 171 odst. 2 se uvádí, že rozhodne-li ustavující valná hromada, že připouští upsání nad navrženou výši základního kapitálu – je účinné upsání akcií upisovatelé), zákon je tak neoznačuje a jeho důsledky upravuje samostatně v § 166 odst. 1.

Ustanovení tohoto paragrafu se použije přiměřeně i pro zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, podmíněné zvýšení základního kapitálu a kombinované zvýšení základního kapitálu (§ 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5).

§ 168 [Splacení akcií]

(1) Upisovatelé, kteří upsali akcie na základě veřejné nabídky akcií podle § 164 odst. 1, jsou povinni splácet upsané akcie ve lhůtách stanovených v listině upisovatelů. Upisovatelé, kteří upsali akcie v zakladatelské smlouvě nebo zakladatelské listině, jsou povinni splácet akcie ve lhůtě tam uvedené. Případné emisní ážio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty upsaných akcií, které mají být splaceny peněžitými vklady, jsou upisovatelé povinni splatit nejpozději do zahájení ustavující valné hromady.

(2) Při splacení vkladu nebo jeho části před zápisem společnosti do obchodního rejstříku vydá správce vkladu (§ 60) upisovateli písemné potvrzení, ve kterém uvede:

- a) druh, formu, podobu, počet a jmenovitou hodnotu upsaných akcií,
- b) celkovou hodnotu emisního kursu upsaných akcií,
- c) rozsah splacení emisního kursu upsaných akcií.

(3) Společnost vymění toto potvrzení bez zbytečného odkladu po zápisu společnosti do obchodního rejstříku za zatímní list, pokud jde o upsané akcie, jejichž emisní kurs nebyl splacen v plném rozsahu, a za akcie, byl-li jejich emisní kurs zcela splacen.

Související ustanovení: § 27 n., § 59, § 154 odst. 1, § 155 odst. 3, § 157, 159, 165, § 169 n., § 175, 176, 177

Související předpisy: § 200a n. OSŘ

Z literatury: *Plíva, S.* Majetkové vklady do obchodních společností. Právo a podnikání, 1994, č. 5, 6; *Štenglová, I.* Splácení vkladů v obchodní společnosti. Obchodní právo, 1994, č. 2

Zakladatelská smlouva či listina, veřejná nabídka akcií i listina upisovatelů musí při stanovení lhůt pro splacení emisního kursu respektovat kogentní ustanovení zákona, která určují pro stanovení těchto lhůt určité meze. Zakladatelská smlouva či zakladatelská listina, veřejná nabídka akcií ani listina upisovatelů, popřípadě stanovvy nesmějí tuto povinnost zmírnit či zrušit. Povinnost splatit 10 % jmenovité hodnoty akcií upsaných peněžitými vklady (příčemž nepeněžitě vklady nepřipadají v úvahu) a případné emisní ážio v době a na účet určený ve veřejné nabídce akcií, nejpozději však do zahájení ustavující valné hromady, mohou zakladatelská smlouva či zakladatelská listina, veřejná nabídka akcií a listina upisovatelů co do rozsahu splacení pouze rozšířit, nikoli zúžit.

Lhůty pro splácení vkladů musí rovněž respektovat ustanovení § 170 odst. 1, podle kterého se může ustavující valná hromada konat, jen pokud bylo splaceno alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií a případné emisní ážio, a ustanovení § 175 odst. 1 písm. b), podle kterého může rejstříkový soud povolit zápis do obchodního rejstříku, jen pokud upisovatelé splatili případné emisní ážio, alespoň 30 % základního kapitálu tvořeného peněžitými vklady a všechny nepeněžitě vklady (ty ale při veřejné nabídce akcií nepřipadají v úvahu). Z uvedeného vyplývá, že ustanovení obchodního zákoníku o maximálních lhůtách pro postupné splácení vkladů na sebe navzájem nenavazují, ale překrývají se. Takovým postupem zákonodárce zajistil, že jednotlivé na sebe navazující kroky při založení společnosti mohou proběhnout, jen pokud je před příslušným krokem splacena odpovídající část vkladů.

Horní hranice lhůty pro úplné splacení emisního kursu činí podle § 177 odst. 1 jeden rok počítaný od zápisu společnosti do obchodního rejstříku, pokud stanovvy neurčují dobu kratší; tuto lhůtu však, jak vyplývá ze shora uvedeného, již lze využít jen pro rozložení splatnosti 70 % peněžitých vkladů.

Prodlení se splacením části vkladu podle odstavce 1 má stejné důsledky jako prodlení se splacením vkladu po zápisu společnosti do obchodního rejstříku (bližší viz komentář k § 177).

Další důsledek porušení povinnosti podle odstavce 1 stanoví § 169 odst. 1 – upisovatelé, kteří tuto povinnost nesplnili, se nemohou zúčastnit ustavující valné hromady.

Z ustanovení § 4 odst. 4 a § 5 odst. 1 PfZ vyplývá, že základní kapitál penzijního fondu musí být splacen celý před podáním žádosti o udělení povolení ke vzniku penzijního fondu, a tedy i před zápisem penzijního fondu do obchodního rejstříku.

Před zápisem společnosti do obchodního rejstříku nelze vydat upisovatelům akcie ani zatímní listy, ani když splatili celý emisní kurs. V zájmu zajištění právní jistoty upisovatelů proto ukládá zákon správci vkladu předání potvrzení podle odstavce 2. Obchodní zákoník

neurčuje, zda pokud splácí upisovatelé před zápisem společnosti do obchodního rejstříku emisní kurs upsaných akcií postupně, jak to umožňuje ustanovení § 165 odst. 3, § 168 odst. 1 a § 170 odst. 1, je správce vkladů povinen vydat potvrzení o splacení vkladu po každém splacení, anebo zda je může vydat až po splacení poslední části vkladu, kterou je upisovatel povinen splatit před zápisem společnosti do obchodního rejstříku.

Ze shora uvedeného požadavku zajištění právní jistoty a dále z ustanovení § 261 odst. 3 písm. a) a § 340 odst. 2 lze podle našeho názoru přinejmenším dovodit, že správce vkladu musí takové potvrzení vydat bez zbytečného odkladu poté, co o ně upisovatel požádal, spíše se však přikláníme k tomu, že z formulace ustanovení a povahy vztahu vyplývá, že je správce povinen takové potvrzení vydat i při každém splacení části vkladu bez žádosti – k tomu viz též *Pelíkánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996, s. 179 a Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1679).*

O druhu, formě a podobě akcií viz komentář k § 155, 156, 157 a 158. O jmenovité hodnotě akcií viz komentář k § 157 a o emisním kursu komentář k § 163a.

Po zápisu společnosti do obchodního rejstříku nelze upisovatelům, kteří splatili celý emisní kurs, vydat zatímní listy, ale mají právo na vydání akcií. Naopak upisovatelům, kteří zcela nesplatili svůj vklad, nelze akcie vydat. Akcie či zatímní listy vydané v rozporu s ustanovením odstavce 3 nebyly řádně vydány a nejsou tedy podle ustanovení § 5 odst. 1 CenP – s výjimkou podle odstavce 4 téhož ustanovení (která však v tomto případě připadá v úvahu pouze výjimečně) – cennými papíry (shodně *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1680)* – blíže viz komentář k § 163a odst. 1.

Zatímní listy vydané na nesplacené akcie vymění společnost za akcie postupem a za podmínek stanovených v ustanovení § 176 odst. 5, popřípadě ve stanovách, s přiměřeným použitím ustanovení § 213a odst. 2 – viz komentář k těmto ustanovením. Pokud společnost bez zbytečného odkladu po zápisu do obchodního rejstříku vydané potvrzení nevymění za zatímní listy nebo za akcie, dostává se do prodlení. Ze zákona však nevyplývají důsledky takového prodlení zcela jednoznačně, když obecná ustanovení obchodního zákoníku o důsledcích prodlení upravená § 365 n. nelze pro tento případ v celém rozsahu použít. Možnost odstoupení od závazku vzniklého upsáním akcií nepřipadá v úvahu proto, že právní úprava akciové společnosti, která je ve vztahu k ustanovení § 365 n. zvláštní právní úpravou, upravuje možnosti ukončení účasti upisovatele ve společnosti taxativně, a to jen pro případ prodlení se splácením vkladů (odhlédneme-li od převodu akcií). Z povahy věci pak vyplývá, že použitelné není ani ustanovení § 368 odst. 1, když zatímní list ani akcie nebyly před předáním prvním majiteli vydány, a tedy jako cenné papíry neexistují (§ 5 odst. 1 CenP). Upisovateli tedy zbývá pouze možnost domáhat se vydání zatímních listů nebo akcií (§ 366), a to i soudní cestou, popřípadě požadovat náhradu vzniklé škody (§ 367). Z ustanovení § 155 odst. 1 však vyplývá, že přesto, že společnost upisovateli nevydala akcie či zatímní listy, ač k tomu byla povinna, je oprávněn vykonávat práva akcionáře již od zápisu společnosti do obchodního rejstříku.

Ustanovení odstavců 2 a 3 tohoto paragrafu se použijí přiměřeně i pro zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, podmíněné zvýšení základního kapitálu a kombinované zvýšení základního kapitálu (§ 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5).

Ustavující valná hromada

§ 169 [Účast na ustavující valné hromadě]

(1) Upisovatelé, kteří splnili povinnost stanovenou v § 165 a 168, jsou oprávněni účastnit se ustavující valné hromady. Zakladatelé svolají ustavující valnou hromadu

tak, aby se konala do 60 dnů ode dne, kdy bylo dosaženo účinného upsání navrhovaného základního kapitálu.

(2) Nedodrží-li zakladatelé lhůtu stanovenou v odstavci 1, považuje se upisování akcií za neúčinné a nastanou účinky § 167 odst. 2.

Související ustanovení: § 59 odst. 2, § 158, § 162 odst. 1 a 3, § 165, § 167 odst. 2, § 168

Pokud upisovatel nesplní povinnost podle § 165 odst. 3, stává se jeho upsání uplynutím doby stanovené pro splacení stanovené části jmenovité hodnoty upsaných akcií neúčinným – upisovatel přestane být upisovatelem a již z ustanovení § 167 odst. 2 vyplývá, že se nemůže zúčastnit valné hromady. Při nesplacení další části jmenovité hodnoty upsaných akcií, kterou je upisovatel, který splatil 10 % jmenovité hodnoty, povinen splatit podle § 168 (pokud zakladatelé ve veřejné nabídce akcií nepředepsali její dřívější splacení), je odnětí oprávnění zúčastnit se ustavující valné hromady zákonem stanovenou sankcí, upisovatel však je upisovatelem nadále a všechna jeho ostatní práva tedy zůstávají zachována.

Oprávnění zúčastnit se ustavující valné hromady váže zákon též na splacení emisního ážia. Považuje se za sporné, zda se ztráta práva účasti na ustavující valné hromadě týká jak prodlení se splácením zákonem předepsaného rozsahu splacení jmenovité hodnoty akcií, tak prodlení se splacením té části emisního kursu, jejíž placení určí zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina nad rozsah vytvářeného základního kapitálu, tj. emisního ážia. Přikláníme se k názoru, že právo účasti je podmíněno splacením emisního kursu v celém rozsahu stanoveném v zakladatelské smlouvě či listině a ve veřejné nabídce akcií; je však třeba souhlasit s tím, že formulace odstavce 1 ve vazbě na formulaci ustanovení § 165 odst. 3 a § 168 odst. 1 není jednoznačná, když z obou později citovaných ustanovení vyplývá jak povinnost splácet emisní kurs ve lhůtách určených v zakladatelské smlouvě či listině a ve veřejné nabídce akcií, tak povinnost splatit postupně nejméně 10 % a 30 % upsaných vkladů.

Podle ustanovení § 163 odst. 2 písm. g) musí být způsob svolání ustavující valné hromady a místo jejího konání určeny ve veřejné nabídce akcií. Ustanovení odstavce 1 nevzbuzuje pochybnosti o tom, že zakladatelé musí valnou hromadu svolat tak, aby se do stanovené lhůty konala, nepostačuje pouhé její svolání v uvedené lhůtě.

Obchodní zákoník neurčuje, s jakým předstihem musí zakladatelé upisovatele uvědomit o konání ustavující valné hromady. Pokud to neurčuje zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina, jsou zakladatelé omezeni jen ustanovením § 265 – zakladatelé by však, i ve vlastním zájmu, měli upisovatelům vždy poskytnout rozumnou lhůtu k zajištění účasti na ustavující valné hromadě.

Na usnesení ustavující valné hromady sice nedopadá ustanovení § 183, nic však podle našeho názoru nebrání postupu podle ustanovení § 80 písm. c) OSR, s omezením podle ustanovení § 68a. (O tom, že usnesení valné hromady nelze považovat za právní úkon, viz komentář k ustanovení § 183).

Ustanovení druhé věty odstavce 1 je především opatřením proti nečinnosti zakladatelů. Svolání ustavující valné hromady může zmařit nedodržení podmínky uvedené v § 170 odst. 1.

Ustanovení odstavce 2 řeší důsledky toho, že zakladatelé nesvolali včas nebo vůbec ustavující valnou hromadu, a to jak pro případy, kdy zakladatelé zanedbali povinnost ustavující valnou hromadu svolat, tak i pro případy, že konání ustavující valné hromady znemožnili sami upisovatelé tím, že nesplnili povinnost splatit předem stanovenou část emisního kursu. Podle našeho názoru se uplatní i v případech, že se na ustavující valnou hromadu upisovatelé nedostavili v potřebném počtu, takže nebyla schopna usnášení a upisovatelům se nepodařilo včas svolat novou ustavující valnou hromadu. Povinnosti

zakladatelů pro takový případ řeší § 167 odst. 2, který určuje, že práva a povinnosti upisovatelů plynoucí z upsání akcií při neúčinném upisování zanikají, ale současně jim vzniká právo na vrácení části jmenovité hodnoty upsaných akcií včetně úroků ve výši, jejíž způsob určení zákon též upravuje.

§ 170 [Jednání ustavující valné hromady]

(1) Ustavující valná hromada se může konat, jen když byly účinně upsány akcie v hodnotě navrhovaného základního kapitálu a bylo splaceno alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií a případně emisní ážio.

(2) Ustavující valná hromada je způsobilá se usnášet, jestliže se jí účastní upisovatelé alespoň poloviny upsaných akcií, kteří mají právo se zúčastnit ustavující valné hromady (§ 169 odst. 1) a hlasovat na ní. Ustavující valné hromadě předsedá při zahájení zakladatel nebo jeden ze zakladatelů zmocněný k tomu ostatními zakladateli anebo jeho zástupce, dokud není zvolen předseda ustavující valné hromady.

(3) Pro rozhodnutí ustavující valné hromady se vyžaduje souhlas většiny hlasů přítomných upisovatelů, kteří mají právo zúčastnit se ustavující valné hromady. Tím není dotčeno ustanovení § 171 odst. 2 poslední věta. Rozhodnutí schválené touto většinou může stanovit, ve kterých případech se vyžaduje jiná většina nebo souhlas všech přítomných upisovatelů oprávněných k hlasování. Ustanovení § 186c se použije přiměřeně.

Související ustanovení: § 58, 59, 157, 159, § 162 odst. 1 a 3, § 165, § 168 odst. 3, § 169 odst. 1, § 171 odst. 2

Související předpisy: § 22 n. ObčZ

Považuje se za sporné, zda je podmínkou konání ustavující valné hromady, aby každý upisovatel splatil alespoň 30 % jmenovité hodnoty upsaných akcií a emisní ážio (i když takové splacení je podmínkou jejich účasti), anebo zda ke splnění podmínky v odstavci 1 postačuje celkové splacení 30 % jmenovité hodnoty upsaných akcií a emisního ážia bez ohledu na to, kdo ji splatil. Ustanovení čl. 9 Druhé směrnice ve vazbě na § 175 se zdá nasvědčovat spíše první z uvedených alternativ. Upisovatel, který nesplatil stanovenou část emisního kursu, se valné hromady nemůže zúčastnit (viz § 169 odst. 1). Podmínka účinného upsání není splněna, pokud upsání nemá náležitosti podle ustanovení § 165 odst. 1, pokud nebyly upsány vklady ve výši navrhovaného základního kapitálu a zakladatelé nevyužili možnosti upravené v ustanovení § 167 odst. 1, nebo pokud nejsou splaceny vklady v rozsahu předepsaném v ustanovení § 165 odst. 3 a § 168 odst. 1.

Pro schopnost usnášení ustavující valné hromady se do potřebného kvóra započítává jak účast zakladatelů, kteří upsali akcie v zakladatelské smlouvě (listině), tak účast upisovatelů, kteří je upsali v listině upisovatelů. Obchodní zákoník nepřipouští možnost konání náhradní ustavující valné hromady. Ustanovení § 185 odst. 3 pro ustavující valnou hromadu použít nelze, neboť ustanovení § 169 n. jsou v poměru k § 184 n. ustanoveními zvláštními. Pokud nebude ustavující valná hromada svolaná ve lhůtě podle § 169 odst. 1 způsobilá se usnášet podle odstavce 2, musí zakladatelé buď svolat novou usnášení schopnou ustavující valnou hromadu tak, aby se konala před uplynutím lhůty podle § 169 odst. 1, nebo bude upisování akcií neúčinné s důsledky podle § 167 odst. 2.

Upisovatelé, kteří upsali akcie nad navrhovaný základní kapitál, mají v případě, že zakladatelé jejich upsání neodmítli, právo hlasovat, jakmile ustavující valná hromada schválí jejich upsání nad navrhovaný základní kapitál (§ 171 odst. 2) – pokud ovšem

splatili před konáním ustavující valné hromady předepsanou část emisního kursu upsaných akcií včetně případného emisního ážia (§ 168 odst. 1). Z toho, že schválením upsání při splnění stanovených podmínek nabudou tito upisovatelé právo hlasovat na ustavující valné hromadě, lze usoudit, že mají též právo zúčastnit se ustavující valné hromady a právo být na ni pozváni, pokud splnili podmínky podle ustanovení § 169 odst. 1. Pro posouzení způsobilosti ustavující valné hromady se usnášet podle odstavce 2 se však jejich účast nezapočítává od počátku, neboť až do přijetí usnesení o nové výši základního kapitálu nemají právo hlasovat, přičemž v odstavci 2 se stanoví, že pro způsobilost k usnášení se započítává pouze účast upisovatelů, kteří mají právo zúčastnit se ustavující valné hromady a hlasovat na ní podle § 169 odst. 1. Poté, co ustavující valná hromada rozhodla o připuštění jejich upsání, bude nutno posuzovat schopnost usnášení pro zbývající část valné hromady znovu.

I když z zákon neurčuje, z principu ochrany akcionářů vyplývá, že rozhodnutí podle § 171 odst. 2 by mělo následovat hned po zvolení předsedy ustavující valné hromady, či dokonce ještě před ním, neboť jinak by byli upisovatelé, na které se vztahuje, vyloučeni z rozhodování o věcech, o nichž jim rozhodovat přísluší. Jakmile nabudou tito upisovatelé hlasovacího práva, započítává se i jejich účast pro posouzení schopnosti usnášení ustavující valné hromady.

Potřebná většina hlasů se v případě, kdy valná hromada rozhoduje o upsání nad navrženou výši základního kapitálu, počítá až do tohoto rozhodnutí pouze z hlasů upisovatelů, kteří upsali akcie do výše navrhovaného základního kapitálu, po přijetí tohoto rozhodnutí ze všech hlasů upisovatelů, kteří se podílejí na nově schvalované výši základního kapitálu. Ustanovení odstavce 3 umožňuje, aby upisovatelé, kteří jsou přítomni na ustavující valné hromadě, určili způsob přijímání rozhodnutí ustavující valné hromady. Jejich rozhodnutí přitom nijak neomezuje, a to ani co do stanovení nižšího počtu hlasů, než předepisuje zákon.

Z přiměřeného použití ustanovení § 186c vyplývá, že při posuzování způsobilosti ustavující valné hromady činit rozhodnutí a při hlasování na ní se nepřihlíží k upisovatelům, kteří upsali akcie, s nimiž není spojeno právo hlasovat, nebo nelze hlasovací právo s nimi spojené vykonávat.

§ 171 [Působnost ustavující valné hromady]

(1) Ustavující valná hromada

a) rozhoduje o založení společnosti,

b) schvaluje statuty společnosti,

c) volí orgány společnosti, jež je podle stanov oprávněna volit valná hromada.

Ustanovení o volbě členů dozorčí rady zaměstnanci se nepoužije.

(2) Rozhodne-li ustavující valná hromada, že připouští upsání akcií nad navrženou výši základního kapitálu, rozhodne o jeho nové výši. V tomto případě je účinné upsání akcií upisovateli, kteří nejdříve upsali akcie do nově stanovené výše základního kapitálu a splnili povinnost podle § 168 odst. 1. Jestliže více osob upsalo akcie ve stejné době, krátí se počet upsaných akcií těmto upisovatelům poměrně. Umožňovala-li veřejná nabídka akcií krácení počtu upsaných akcií, provede se krácení poměrně podle poměru jmenovitých hodnot akcií do výše základního kapitálu. Pokud se upsání akcií nestalo účinným, použije se obdobně ustanovení § 167 odst. 2. Upisovatel akcií nad původně navrženou výši základního kapitálu nabývá hlasovacího práva, jestliže ustavující valná hromada rozhodne o nové výši základního kapitálu tak, že základní kapitál zahrnuje jím upsané akcie, a to od okamžiku tohoto rozhodnutí.

(3) Ustavující valná hromada schvaluje v souladu s posudkem znalce nebo znalců předmět nepeněžitých vkladů a počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, které mají být jako protiplnění na ten který vklad vydány.

(4) Od zakladatelské smlouvy nebo zakladatelské listiny se může s výjimkou zvýšení základního kapitálu ustavující valná hromada odchýlit jen se souhlasem všech přítomných upisovatelů.

(5) Průběh ustavující valné hromady se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam upisovatelů, který obsahuje též jmenovitou hodnotu akcií upsaných každým z nich, jakož i výši splacené části emisního kursu jím upsaných akcií a seznam zvolených členů orgánů společnosti. O rozhodnutí ustavující valné hromady o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.

Související ustanovení: § 58, 59, 162, 163, § 165 odst. 1 a 2, § 166, § 167 odst. 2, § 168 odst. 3, § 173, 174, § 175 odst. 1, § 191 odst. 1, § 194 odst. 1 a 2

Související ustanovení: § 77, § 80a n. NotŘ

Z literatury: *Dědič, J.* Činnost notáře a novela obchodního zákoníku. Ad Notam, 1996, č. 4; *Holub, O.* Druhy a formy činnosti notáře podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 2; *Holub, O.* Činnosti notáře podle obchodního zákoníku. Ad Notam, 1995, č. 2; *Jindřich, M.* Notářské zápisy a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 1994, č. 6

Ustanovení odstavce 1 vymezuje základní funkce ustavující valné hromady. Z ustanovení vyplývá, že k založení akciové společnosti, na rozdíl od jiných forem společností, nepostačuje sepsání zakladatelské smlouvy, popřípadě zakladatelské listiny, ale je nutné ještě rozhodnutí ustavující valné hromady podle odstavce 1 (popřípadě rozhodnutí je nahrazujícího podle § 172). Pokud by ustavující valná hromada některé z rozhodnutí podle odstavce 1 nepřijala, nedošlo by k založení akciové společnosti a ta by tedy nemohla být zapsána do obchodního rejstříku (§ 175 odst. 1). I když to zákon nestanoví výslovně, připadá v takovém případě v úvahu analogické použití ustanovení § 167 odst. 2 (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1690).

Ustanovení odstavce 1 nebrání tomu, aby ustavující valná hromada provedla některé změny v navrhovaných stanovách společnosti, vždy však musí respektovat ustanovení § 173 odst. 1, že stanovy musí obsahovat všechny předepsané náležitosti. Z toho, že ustanovení § 163 odst. 1 písm. i) prohlašuje návrh stanov za povinnou náležitost zakladatelské smlouvy či zakladatelské listiny, lze dovodit, že je nutno rovněž respektovat ustanovení odstavce 4. Na rozdíl od právní úpravy společnosti s ručením omezeným se v zakladatelské smlouvě ani zakladatelské listině akciové společnosti neuvádějí jména prvních členů představenstva a dozorčí rady. Kandidáty na obsazení těchto funkcí mohou ustavující valná hromada navrhnout zakladatelé anebo může návrh vzejít z řad upisovatelů. Návrhem zakladatelů nejsou účastníci valné hromady vázáni.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. začlenila do odstavce 1 výslovné ustanovení o tom, že na ustavující valné hromadě se nevolí zástupci zaměstnanců v dozorčí radě. Jeho formulace však není zcela jednoznačná. Dovoluje jak výklad, podle kterého obsazuje všechna místa v dozorčí radě ustavující valná hromada, tak výklad, že místa zástupců zaměstnanců v dozorčí radě zůstanou neobsazená. Přikláníme se k názoru, že toto ustanovení je třeba vykládat tak, že ustavující valná hromada zvolí všechny členy dozorčí rady (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1690). Ustanovení § 381 se uplatní i pro volbu orgánů na ustavující valné hromadě.

V době konání ustavující valné hromady lze ostatně jen zcela výjimečně zjistit, zda jsou splněny podmínky pro volbu zástupců zaměstnanců do dozorčí rady – výjimku tvoří snad jen vklad podniku nebo části podniku. Jakmile však dojde po vzniku společnosti ke splnění podmínek pro přiznání účasti zástupcům zaměstnanců v dozorčí radě, je společnost, resp. její valná hromada, povinna odpovídající počet členů dozorčí rady zvolených valnou hromadou odvolat a vytvořit tak podmínky pro volbu členů dozorčí rady zaměstnanci.

I když to zákon neurčuje, z principu ochrany akcionářů vyplývá, že rozhodnutí podle poslední věty § 171 odst. 2 by mělo následovat hned po zvolení předsedy ustavující valné hromady, či dokonce ještě před ním, neboť jinak by byli upisovatelé, o účinnosti jejichž upsání ustavující valná hromada případně rozhodne, vyloučeni z rozhodování o věcech, o nichž jim rozhodovat přísluší. To platí pouze při splnění podmínky splacení předepsané části upsaných peněžitých vkladů a případného emisního ážia podle ustanovení § 168 odst. 1.

Ustavující valná hromada může rozhodnout nejen o tom, že připouští všechna upsání nad navržený základní kapitál (viz též komentář k § 166), ale i o tom, že připouští pouze část z nich, tj. že nerozhodne o zvýšení základního kapitálu v celém rozsahu upsaných akcií.

Odstavec 2 stanoví postup při určování, která upsání ve druhém z uvedených případů zahrnout mezi přijatá. Umožňuje též, pokud to určuje veřejná nabídka akcií [viz § 163 odst. 2 písm. b), c)], poměrné krácení počtu upsaných akcií všem upisovatelům, tedy i těm, kteří upsalí akcie před dosažením navrhované výše základního kapitálu. Pokud veřejná nabídka akcií neumožňuje poměrné krácení počtu upsaných akcií všech upisovatelů, musí zakladatelé především zajistit přesnou evidenci časové posloupnosti upisování, zejména pokud upisování probíhá na více upisovacích místech (viz též komentář k § 170 odst. 2 a 3). Obchodní zákoník však počítá i s případem, že se časovou posloupnost nepodaří zjistit, k čemuž může dojít tehdy, probíhá-li upisování na více upisovacích místech a více upisovatelů upíše ve stejnou dobu, a stanoví pro tento případ poměrné krácení počtu upsaných akcií i v případech, kdy veřejná nabídka takové krácení nepřipouští.

Pro případ, že ustavující valná hromada neschválí zvýšení základního kapitálu nad navrženou hodnotu, anebo pokud je neschválí v celém rozsahu upsaných akcií, jsou zakladatelé povinni společně a nerozdílně vrátit bez zbytečného odkladu neúspěšným upisovatelům částku, kterou již splatili na emisní kurs upsaných akcií spolu se stanoveným úrokem (§ 167 odst. 2).

Ustanovení odstavce 3 se vzhledem k ustanovení § 163 odst. 2 písm. d) vztahuje pouze na případné nepeněžitě vklady zakladatelů, když ostatní upisovatelé mohou splácet emisní kurs pouze peněžitými vklady.

Pro změnu zakladatelské smlouvy či listiny na ustavující valné hromadě určuje odstavec 4 – s výjimkou změny vyvolané rozhodnutím o připuštění upsání nad navrženou výši základního kapitálu – kvalifikovanou 100 % většinu přítomných upisovatelů, tedy přísnější podmínky než pro změny stanov po vzniku společnosti. Tuto většinu nelze měnit postupem podle § 170 odst. 3.

Požadavek notářského zápisu podle odstavce 5 slouží ke zvýšení právní jistoty upisovatelů. Na rozdíl od případů, kdy obchodní zákoník předepisuje pro některá rozhodnutí přijímaná valnou hromadou pořízení notářského zápisu o rozhodnutí, tedy postup podle § 80a n. NotŘ (viz např. § 186 odst. 6 apod.), předepisuje první věta odstavce 5 pro konání ustavující valné hromady osvědčení o celém jejím průběhu, tedy postup podle § 77 NotŘ. Notář tedy musí být přítomen celému jednání ustavující valné hromady, osvědčit její průběh tím, že v zápisu zachytí vše, co je významné pro posouzení zákonného postupu

jednání valné hromady, zejména datum a místo jejího konání, obsah přijatých usnesení, výsledky hlasování apod.

Forma notářského zápisu podle § 80a n. NotŘ se však podle druhé věty odstavce 5 vyžaduje k rozhodnutí o přijetí stanov. Tento požadavek je, podle našeho názoru, potřeba dodržet přesto, že akciová společnost jako právnická osoba v tomto okamžiku ještě neexistuje. Ustanovení druhé věty odstavce 5 považujeme v tom směru za zvláštní ustanovení ve vztahu k ustanovení § 80a odst. 1 NotŘ (stanoví, že notářský zápis podle ustanovení § 80a odst. 1 n. NotŘ se sepiše o rozhodnutí orgánu právnické osoby). (Shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1695*).

O obsahu notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady o přijetí stanov viz komentář k § 186.

Založení společnosti bez veřejné nabídky akcií

§ 172 Založení společnosti bez veřejné nabídky akcií

(1) Jestliže se zakladatelé v zakladatelské smlouvě dohodnou, že v určitém poměru upisují akcie na celý základní kapitál společnosti, nevyžaduje se veřejná nabídka akcií a konání ustavující valné hromady.

(2) Právní postavení, které má při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií ustavující valná hromada, mají zakladatelé.

(3) Rozhodnutí, která jinak přijímá ustavující valná hromada, musí být obsažena v zakladatelské smlouvě. Ustanovení § 170 odst. 1 se nepoužije.

(4) Ustanovení odstavců 1 až 3 platí obdobně, zakládá-li společnost bez veřejné nabídky akcií jedna právnická osoba.

Související ustanovení: § 57, 58, 162, 163, § 164 odst. 2, § 169 n., § 175 odst. 3, § 177 odst. 1

Související předpisy: § 18n. ObčZ; § 62, 72 NotŘ

Z literatury: *Dědič, J.* Činnost notáře a novela obchodního zákoníku. Ad Notam, 1996, č. 4; *Holub, O.* Druhy a formy činnosti notáře podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 2; *Holub, O.* Činnosti notáře podle obchodního zákoníku. Ad Notam, 1995, č. 2; *Jindřich, M.* Notářské zápisy a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 1994, č. 6; *Jindřich, M.* O notářských zápisech a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku ještě jednou. Ad Notam, 1997, č. 2; *Pokorná, J.* K účasti notářů na valných hromadách kapitálových společností. Právo a podnikání, 1997, č. 1

Ustanovení tohoto paragrafu stanoví podmínky tzv. jednorázového (simultánního) založení společnosti, tj. založení společnosti bez veřejné nabídky akcií, pouze vklady zakladatelů. Za simultánní založení společnosti se považuje i případ, kdy jediný zakladatel – právnická osoba, upíše v zakladatelské listině vklad ve výši navrhovaného základního kapitálu. Simultánní založení akciové společnosti je v České republice obvyklým způsobem založení, k založení společnosti s veřejnou nabídkou akcií dochází v dnešní době jen výjimečně.

Zakládá-li se společnost bez veřejné nabídky akcií, musí zakladatelé podle odstavce 3 začlenit rozhodnutí podle ustanovení § 171 odst. 1, popřípadě i další potřebná rozhodnutí (např. rozhodnutí o schválení případných nepeněžitých vkladů) do zakladatelské smlouvy (listiny). Společnost bude založena již samotným uzavřením zakladatelské smlouvy či podepsáním zakladatelské listiny.

Ustanovení odstavce 2 je – vzhledem k úpravě provedené zák. č. 501/2001 Sb. v odstavci 3 – poněkud nadbytečné, neboť jestliže jsou rozhodnutí přijímaná jinak na ustavující valné hromadě zahrnuta do zakladatelské smlouvy (listiny), není třeba upravovat postavení zakladatelů ve vazbě na ustavující valnou hromadu. Obchodní zákoník nestanoví povinnost zakladatelů splatit nejméně třicet procent jmenovité hodnoty akcií a emisní ážio před přijetím rozhodnutí o založení společnosti v zakladatelské smlouvě. Takový požadavek dokonce výslovně – odkazem na ustanovení § 170 odst. 1 – vylučuje.

Ustanovení odstavce 3 ve znění přijatém Parlamentem v novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. bylo formulováno tak, že z odkazu jeho první věty na odstavec 2 se dalo dovodit, že rozhodnutí zakladatelů podle odstavce 3 může být obsaženo již v zakladatelské smlouvě či listině. V průběhu dalších úprav však byl – zřejmě omylem – nahrazen odkaz na odstavec 2 odkazem na odstavec 1, ze kterého již bylo možno uvedený závěr dovodit jen velmi obtížně. Tento nedostatek odstranila až novela provedená zák. č. 501/2001 Sb.

V ustanovení § 162 odst. 1 se určuje, že jediným zakladatelem akciové společnosti může být pouze právnická osoba (blíže viz komentář k tomuto paragrafu). Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným nemusí jediný zakladatel akciové společnosti splatit před zápisem společnosti do obchodního rejstříku celý emisní kurs.

§ 173 Stanovy

- (1) Stanovy musí obsahovat
 - a) firmu a sídlo společnosti,
 - b) předmět podnikání (činnosti),
 - c) výši základního kapitálu a způsob splácení emisního kursu akcií,
 - d) počet a jmenovitou hodnotu akcií, podobu akcií, jakož i určení, zda akcie znějí na jméno nebo na majitele, nebo kolik akcií zní na jméno a kolik na majitele,
 - e) počet hlasů spojených s jednou akcií a způsob hlasování na valné hromadě; vydala-li společnost akcie v různé jmenovité hodnotě, počet hlasů vztahující se k tě které vyšší jmenovité hodnoty akcií,
 - f) způsob svolávání valné hromady (§ 184 odst. 4), její působnost a způsob jejího rozhodování,
 - g) určitý počet členů představenstva, dozorčí rady nebo jiných orgánů, délku funkčního období člena orgánu, jakož i vymezení jejich působnosti a způsob rozhodování, jestliže se zřizují,
 - h) způsob tvorby rezervního fondu a výši, do které je společnost povinna jej doplňovat, a způsob doplňování,
 - i) způsob rozdělení zisku a úhrady ztráty,
 - j) důsledky porušení povinnosti splatit včas upsané akcie,
 - k) pravidla postupu při zvyšování a snižování základního kapitálu, zejména možnost snižovat základní kapitál vzetím akcií z oběhu losováním,
 - l) postup při doplňování a změně stanov,
 - m) další údaje, pokud tak stanoví zákon.
- (2) Rozhoduje-li společnost o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, o štěpení akcií či spojení více akcií do jedné akcie, o změně formy nebo druhu akcií anebo omezení převoditelnosti akcií na jméno či její změně, nabývá změna stanov účinnosti ke dni zápisu těchto skutečností do obchodního rejstříku. Ostatní změny stanov, o nichž rozhoduje valná hromada, nabývají účinnosti okamžikem, kdy o nich rozhodla valná hromada, neplyne-li z rozhodnutí valné hromady o změně stanov nebo ze zákona, že nabývají účinnosti později.

(3) Přijme-li valná hromada rozhodnutí, jehož důsledkem je změna obsahu stanov, toto rozhodnutí nahrazuje rozhodnutí o změně stanov. Jestliže z rozhodnutí valné hromady neplyne, zda, popřípadě jakým způsobem se stanovy mění, rozhodne o změně stanov představenstvo v souladu s rozhodnutím valné hromady.

(4) Jestliže dojde ke změně v obsahu stanov na základě jakékoliv právní skutečnosti, je představenstvo společnosti povinno vyhotovit bez zbytečného odkladu poté, co se kterýkoliv člen představenstva o takové změně doví, úplné znění stanov.

(5) Jestliže se mění druh nebo forma akcií, mění se práva spojená s tímto druhem nebo formou akcií účinností změny stanov bez ohledu na to, kdy dojde k výměně akcií. Pokud se mění podoba akcií, mění se právní postavení akcionáře až výměnou akcií nebo prohlášením akcií za neplatné.

Související ustanovení: § 2 odst. 1 a 3, § 8 n., § 56 odst. 1, § 58, § 155 odst. 1 a 3, § 157, § 162 odst. 3 a 4, § 165 odst. 3, § 168 odst. 1, § 177, § 178 odst. 1, 2 a 4, § 184 odst. 4 až 6, § 186, § 187 odst. 1, § 191 odst. 1, § 194 odst. 3, § 200 odst. 1, § 201 odst. 3, § 202 n., § 217

Související předpisy: § 84 KI; § 9 odst. 1 PfZ; § 9 BankZ

Z literatury: *Bartošíková, M.* Stanovy akciové společnosti po novele. Obchodní právo, 1997, č. 3; *Eliáš, K.* Obsah stanov akciové společnosti po novele obchodního zákoníku. Právní rádce, 1997, č. 3

Jak se uvádí v komentáři k § 162, doplňují stanovy zakladatelskou smlouvu (listinu) na rozsah společenské smlouvy jiných forem obchodních společností tím, že stanoví práva a povinnosti akcionářů a postupy při jejich uplatňování. Přitom k zajištění komplexnosti stanov předepisuje obchodní zákoník jako povinné náležitosti stanov i některé náležitosti uvedené též v zakladatelské smlouvě (listině).

Teorie i judikatura považují stanovy za smlouvu svého druhu (viz např. *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1670, *Eliáš, K.* Akciová společnost. Praha : Linde, 2000, s. 151, *Pelikánová, I.* Komentář k obchodnímu zákoníku. Praha : Linde, 1998, s. 756 a rozhodnutí Nejvyššího soudu citované dále).

Odstavec 1 upravuje náležitosti, které musí stanovy obsahovat vždy. K náležitostem podle písmen a) až d) viz též komentář k § 163. Předmět činnosti podle písmena b) budou stanovy obsahovat namísto předmětu podnikání v případě, že společnost bude v souladu s § 56 odst. 1 založena za jiným účelem než je podnikání.

Při stanovení výše základního kapitálu a způsobu splácení akcií podle písmena c) musí stanovy dodržet ustanovení § 59 odst. 2 a 3, § 162 odst. 3, § 165 odst. 3, § 168 odst. 1 a § 177 odst. 1 (bližší viz komentář k těmto ustanovením).

Při stanovení počtu hlasů spojených s jednou akcií podle písmena e) musí stanovy dodržet ustanovení § 180 odst. 2 (bližší viz komentář k tomuto ustanovení). V této souvislosti je třeba zdůraznit, že jestliže zákon svěřuje určení způsobu hlasování stanovám, nelze upravovat způsob hlasování – jak se v praxi často děje – v jednacím či hlasovacím řádu schváleném konkrétní valnou hromadou. Jen pro úplnost je k tomu třeba dodat, že zatímco změna stanov vyžaduje ke schválení kvalifikovanou většinu hlasů, přijetí jednacího či hlasovacího řádu vyžaduje pouze prostou většinu hlasů (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s.1801).

Při stanovení způsobu svolávání valné hromady podle písmena f) musí společnost dodržet ustanovení § 184 odst. 4 až 6 (bližší viz komentář k těmto ustanovením).

Požadavek stanovení určitého počtu členů orgánů podle písmena g), začleněný mezi náležitosti stanov zák. č. 142/1996 Sb., směřuje k odstranění dřívější nežádoucí praxe spo-

čívající v tom, že stanovy určily např. že představenstvo má 6 až 8 členů. Takový postup by snižoval právní jistotu třetích osob o složení představenstva akciové společnosti.

Při stanovení výše rezervního fondu a způsobu jeho doplňování podle písmena h) musí stanovy dodržet ustanovení § 217 (bližší viz komentář k tomuto ustanovení). Při úpravě náležitosti podle písmena h) ve stanovách je důležité zejména rozhodnutí, zda se rezervní fond vytváří již při vzniku společnosti anebo až po jejím vzniku z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce.

Při stanovení důsledků porušení povinnosti splatit včas upsané akcie podle písmena j) musí stanovy respektovat ustanovení § 177 a rovněž ustanovení § 182 odst. 1 písm. d) a odst. 2 a § 213d (bližší viz komentář k těmto ustanovením).

Při stanovení postupu při zvyšování a snižování základního kapitálu podle písmena k) musí stanovy vycházet z ustanovení § 202 až 216c (bližší viz komentář k těmto ustanovením).

Postupem při doplňování a změně stanov podle písmena l) se rozumí postup přípravy, vyhotovení a schválení návrhu změny a doplňování stanov pro účely schválení na valné hromadě. Postup může zahrnovat i určení zvláštních lhůt, které umožní akcionářům, aby se seznámili s návrhem změny a doplnění stanov dříve, než budou projednány na valné hromadě s cílem umožnit jim kvalifikovanou přípravu na projednání doplnění nebo změnu stanov na valné hromadě (viz ale ustanovení § 171 odst. 4 a § 184 odst. 8).

I „náležitost“ upravenou pod písmenem m) je nutno považovat za předepsanou náležitost, resp. za závazný pokyn, že pokud obchodní zákoník v dalších ustanoveních či jiný zákon předepisují kogentním ustanovením začlenění dalších náležitostí do stanov akciové společnosti, jsou takové náležitosti za podmínek stanovených příslušným zákonem rovněž povinnými náležitostmi. V některých případech však – ve vztahu k těmto dalším ustanovením – se považuje za sporné, zda jejich nedostatek způsobí neplatnost stanov; tento problém zřejmě vyřeší pro jednotlivé případy až judikatura. Ustanovení odstavce 1 písm. m) výslovně neurčuje, který zákon má stanovit další náležitosti stanov. Je tím nepochybně míněn obchodní zákoník, nezbytné náležitosti stanov však může stanovit i jiný zákon. Takovým jiným zákonem je např. zák. č. 189/2004 Sb., v novelizovaném znění, kde se v § 84 odst. 6 stanoví, že nezbytnou náležitostí stanov je určení pravidel pro přijímání a změnu statutu a zjednodušeného statutu investičního fondu nebo investiční společnosti, nebo zák. č. 21/1992 Sb., v novelizovaném znění, podle jehož § 9 odst. 1 je banka povinna upravit ve stanovách strukturu a organizaci banky, pravomoc a odpovědnost vedoucích zaměstnanců, pravomoc a odpovědnost dalších zaměstnanců ústředí a poboček, popřípadě jiných organizačních jednotek banky, oprávněných k provádění bankovních obchodů, a organizační zajištění vnitřního kontrolního systému, dále zák. č. 42/1994 Sb., v novelizovaném znění, který v ustanovení § 9 odst. 1 určuje, že stanovy penzijního fondu musí upravit způsob přijímání stanov, penzijního plánu a jejich změny, a podle § 5 odst. 3 zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění, musejí stanovy akciové společnosti České dráhy obsahovat její základní organizační uspořádání a vymezení jednání představenstva, k němuž je vyžadován předchozí souhlas dozorčí rady [§ 14 písm. c), § 16 písm. c)].

Obchodní zákoník jako další údaje požaduje v § 200 odst. 2 uvedení délky funkčního období člena dozorčí rady, jež nesmí být delší než pět let; obdobně vyplývá povinnost uvést délku funkčního období z § 194 odst. 1 i pro představenstvo. Další údaj, u kterého zákon stanoví povinnost jej uvést ve stanovách, je způsob volby některých funkcionářů valné hromady, tj. předsedy valné hromady a zapisovatele dle § 185 odst. 2. Podle § 192 odst. 2 se pak ve stanovách určuje představenstvu lhůta pro předložení zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku valné hromadě.

Z ustanovení § 159 a § 220 odst. 1 pak plyne povinnost upravit ve stanovách u společnosti, jež vydala prioritní akcie, způsob rozdělení likvidačního zůstatku mezi majitele prioritních akcií a ostatních akcií pro případ, kdy likvidační zůstatek nestačí k úhradě jmenovité hodnoty všech akcií.

Podle ustanovení § 184 odst. 3 určí stanovy lhůtu pro konání valné hromady, která se musí konat nejpozději do šesti měsíců od posledního dne účetního období.

Další povinnou náležitostí stanov je v případě pověření představenstva rozhodováním o zvýšení základního kapitálu upisováním akcií nebo z vlastních zdrojů společnosti dle § 210 i určení podmínek takového zvýšení.

Při splnění podmínek uvedených v ustanovení § 174 se povinnými náležitostmi stávají i další náležitosti v tomto ustanovení uvedené. Jsou jimi v případě vydání různého druhu akcií úprava jejich vydávání, pokud vydání takového druhu akcií zákon dovoluje, jejich označení, počet a práva s nimi spojená, či v případě vydání prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů pravidla pro jejich vydání dle § 160 a práva s nimi spojená. Dále pak pravidla pro případné zvýhodněné nabývání akcií zaměstnanci společnosti a název deníku, ve kterém představenstvo uveřejní oznámení podle § 204b odst. 4, jestliže společnost vydá poukázky na akcie, které mají být vyměněny za akcie na jméno.

Kromě uvedených obligatorních náležitostí mohou stanovy obsahovat i další fakultativní náležitosti, jejichž začlenění do stanov umožňují některá ustanovení obchodního zákoníku. Tak zejména podle

- § 66 odst. 4 připuštění písemného hlasování či hlasování pomocí prostředků sdělovací techniky pro představenstvo a dozorčí radu mimo zasedání těchto orgánů, souhlasili s tím všichni jejich členové,
- § 156 odst. 4 lze omezit převoditelnost akcií na jméno a určit podmínky tohoto omezení,
- § 158 odst. 1 je možno ve stanovách určit, že zaměstnanci společnosti mohou nabývat její akcie za zvýhodněných podmínek,
- § 159 odst. 3 je možno upravit vydání prioritních akcií, s nimiž není spojeno právo hlasování na valné hromadě,
- § 160 odst. 1 lze upravit možnost vydávání prioritních a vyměnitelných dluhopisů,
- § 163a odst. 2 lze umožnit dohodu o tom, jak se započítává částka placená na splacení emisního kursu na splacení splatné části jmenovité hodnoty všech upsaných akcií,
- § 163a odst. 3 mohou stanovy určit, že rozdíl mezi hodnotou nepeněžitěho vkladu a jmenovitou hodnotou akcií nebo jeho část je společnost povinna vyplatit upisovateli nebo že jde o tvorbu rezervního fondu,
- § 177 odst. 1 lze upravit ve stanovách dobu splácení akcií, které upisovatel upsal, jež však nesmí být delší než jeden rok od vzniku společnosti,
- § 177 odst. 3 lze určit dodatečnou lhůtu na splacení emisního kursu upsaných akcií v případě prodloužení upisovatele,
- § 178 odst. 4 lze ve stanovách určit, zda a v jaké výši se mohou zaměstnanci společnosti podílet na rozdělení zisku, případně že tento podíl ze zisku mohou použít pouze ke splacení emisního kursu akcií, jež podléhá splacení zaměstnanci společnosti podle § 158, nebo kupních cen akcií společnosti, a to formou započtení,
- § 178 odst. 8 mohou stanovy upravit místo plnění a splatnost dividendy a tantiémy,
- § 178 odst. 9 lze upravit odchýlně od úpravy v obchodním zákoníku způsob oznámení dne výplaty dividendy,
- § 180 odst. 1 se lze ve stanovách odchýlit od určeného způsobu hlasování o protinávrhu akcionáře,
- § 180 odst. 2 lze omezit výkon hlasovacího práva stanovením nejvyššího počtu hlasů jednoho akcionáře, a to ve stejném rozsahu pro každého akcionáře a nebo i pro akcionáře a jím ovládané osoby,

- § 183c odst. 1 mohou stanovy uložit další případy povinné nabídky převzetí nad rozsah stanovený zákonem,
- § 184 odst. 2 lze určit den, který je rozhodný k účasti na valné hromadě, přičemž tento den nemůže o více než sedm kalendářních dnů předcházet dnu konání valné hromady,
- § 189 odst. 2 mohou stanovy určit, že kopie zápisu z valné hromady nebo jeho části pro akcionáře se pořizuje na náklady společnosti,
- § 191 odst. 1 lze upravit odchýlně způsob jednání jménem společnosti,
- § 191 odst. 2 lze ve stanovách omezit právo představenstva jednat jménem společnosti s tím, že toto omezení není účinné vůči třetím osobám,
- § 194 odst. 1 mohou stanovy určit, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada, včetně způsobu jejich volby a odvolání,
- § 194 odst. 2 mohou stanovy též určit, že představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, může jmenovat náhradní členy do příštího zasedání valné hromady; to platí podle § 200 odst. 3 i pro dozorčí radu,
- § 196 odst. 1 lze zpřísnit zákaz konkurence nad rámec zákonné úpravy,
- § 200 odst. 1 mohou stanovy určit vyšší počet členů dozorčí rady volených zaměstnanci, který však nesmí být větší než počet členů dozorčí rady volených valnou hromadou; mohou rovněž určit, že zaměstnanci volí část členů dozorčí rady, i když nejsou splněny zákonem stanovené podmínky počtu zaměstnanců,
- § 201 odst. 4 mohou stanovy vyžadovat k určitým jednáním představenstva předchozí souhlas dozorčí rady,
- § 210 odst. 1 a 4 mohou stanovy v rámci určeném zákonem stanovit podmínky pro pověření představenstva zvýšením základního kapitálu,
- § 213b odst. 1 mohou stanovy připustit možnost losování akcií za účelem snížení základního kapitálu,
- § 213c odst. 1 mohou stanovy určit podmínky snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu,
- § 217 odst. 3 lze ve stanovách odejmout představenstvu právo rozhodovat o použití rezervního fondu,
- § 219 odst. 2 je možno ve stanovách modifikovat právo akcionářů požádat soud, aby odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou a nahradil ho jinou osobou.

Z čl. VIII. bodu 20. a 21. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že akciové společnosti byly povinny uvést stanovy do souladu s ustanoveními tohoto zákona do jednoho roku ode dne nabytí jeho účinnosti, pokud z ustanovení tohoto zákona nevyplývá něco jiného, jinak může soud i bez návrhu společnost zrušit a nařídit její likvidaci. Společník, který zneužije svého postavení ve společnosti nebo bude vázat přizpůsobení společenské smlouvy nebo stanov na neoprávněné výhody a v důsledku toho zmaří přizpůsobení stanov požadavkům tohoto zákona, odpovídá ostatním společníkům a věřitelům společnosti za škodu, jež jim v důsledku tohoto jednání vznikla. Nestanoví-li tento zákon jinak, ustanovení stanov upravujících práva a povinnosti společníků nebo společnosti v rozporu s donucujícími ustanoveními tohoto zákona pozbývají platnosti dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. To neplatí pro pravidla o svolávání valné hromady.

Ustanovení odstavce 2 zakládá konstitutivní účinky zápisu skutečností, uvedených v jeho první větě, do obchodního rejstříku pro změnu stanov. Pro ostatní změny stanov prohlašuje druhá věta odstavce 2 zápis do obchodního rejstříku za deklaratorní. O zvýšení a snížení základního kapitálu viz komentář k § 202 n., o štěpení a spojení akcií komentář k § 186b, o formě akcií a její změně komentář k § 156 odstavcům 3 a 5 a § 186b, o druzích akcií a změně jejich druhu komentář k § 155 odst. 6 a 7, § 158, 159, § 186a odst. 3 až 7 a o omezení převoditelnosti akcií na jméno či její změně komentář k § 156 odst. 4 a § 186a odst. 3 až 7.

V této souvislosti je třeba upozornit na to, že v některých případech dochází ke změně stanov akciové společnosti jinak, než rozhodnutím valné hromady o změně stanov. Tak např. pokud rozhodne představenstvo o zvýšení základního kapitálu společnosti podle § 210, mění se ke dni zápisu tohoto zvýšení do obchodního rejstříku odpovídajícím způsobem stanovy akciové společnosti. Proto obchodní zákoník v odstavci 3, aby vyloučil pochybnosti o tom, zda je v takovém případě třeba ještě přijímat formální rozhodnutí o změně stanov odpovídající změněnému stavu (tedy např. rozhodnutí o tom, že se stanovy mění v části o výši základního kapitálu tak, jak to vyplývá z realizovaného usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu) výslovně určil, že rozhodnutí valné hromady nahrazuje rozhodnutí o změně stanov. Ze druhé věty odstavce 3 pak vyplývá, že představenstvo bude rozhodovat o změně stanov např. tehdy, zvyšuje-li se základní kapitál podle § 203 odst. 2 písm. a) a valná hromada rozhodne o tom, že se připoustí upisování akcií nad částku navrhovaného zvýšení.

Ustanovení odstavce 4 je do určité míry duplicitní s ustanovením § 32 odst. 3, ze kterého tato povinnost také vyplývá. Ke změně obsahu stanov podle odstavce 4 může dojít např. v důsledku změny zákona, rozhodnutí představenstva podle odstavce 3, rozhodnutí o změně názvu obce či ulice, ve které je umístěno sídlo, apod.

Ustanovení první věty odstavce 5 stanoví okamžik, od kterého se promítnou v něm uvedené změny do práv akcionářů, a to zásadně ve vazbě na účinnost změny stanov, nikoli na výměnu akcií.

U změny podoby odůvodňuje odchylku to, že by bylo věcně nemožné realizovat změnu před faktickou změnou podoby; tak např. není možné pozastavit podle § 97 PKT výkon práv vlastníka nakládat se zaknihovaným cenným papírem dříve, než je tento cenný papír zaknihován, přestože již rozhodnutí valné hromady o změně podoby nabylo účinnosti. Přeměnu podoby cenných papírů upravuje § 112 až 114 PKT.

Z judikatury:

SJ 10/2003 s. 799: 1. Stanovy družstva jsou smlouvou sui generis. (*Poznámka autorů:* to platí i pro stanovy akciové společnosti).

§ 174 [Další náležitosti stanov]

Stanovy podle potřeby rovněž upraví

- a) vydávání různých druhů akcií, pokud vydání takového druhu akcií zákon dovoluje, jejich označení, počet a práva s nimi spojená,
- b) pravidla pro vydávání dluhopisů podle § 160 a práva s nimi spojená,
- c) pravidla pro zvýhodněné nabývání akcií zaměstnanci společnosti,
- d) název deníku, ve kterém představenstvo uveřejní oznámení podle § 204b odst. 4 nebo 5, jestliže společnost vydá poukázky na akcie, které mají být vyměněny za akcie na jméno.

Související ustanovení: § 158, 159, 160

Související předpisy: zák. č. 190/2004 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Bartošíková, M. Hromadná akcie. Právní praxe v podnikání, 1996, č. 3; Brychca, P. Dluhopisy akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 43; Černá, S. Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; Dědič, J. Jsou přípustné akcie se zvláštními hlasovacími právy? Obchodní právo, 1994, č. 3; Fiedler, M. Emise dluhopisů akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 22; Hodek, J. Druhy akcií podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 8; Horáček, V. Změna formy akcie. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; Humlová, O., Uetzhofer L. Existuje v českém právu hromadná akcie? Právní rozhledy, 1996, č. 4; Jehlička, O., Švestka,

J. Nad předkupním právem. Právní rozhledy, 1994, č. 5; Mlejnský, J., Pohl, T. Manažerské akcie a vyměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; Štenglová, I. Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; Štenglová, I. Změna formy, druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8; Štenglová, I. Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Ustanovení tohoto paragrafu upravuje další náležitosti stanov, které však budou stanovy obsahovat, jen pokud pro to v konkrétní společnosti budou vytvořeny podmínky. I tyto náležitosti však stanovy, za podmínek určených zákonem v jednotlivých písmenech tohoto paragrafu, tj. pokud chce společnost vydávat i jiné než kmenové akcie, nebo zpřihodnit zaměstnance při nabytí akcií, anebo pokud chce vydávat vyměnitelné či prioritní dluhopisy anebo poukázky na akcie, obsahovat musí.

Z ustanovení § 155 odst. 7 vyplývá, že jiné druhy akcií než druhy upravené obchodním zákoníkem, popřípadě dalšími zákony, společnost vydávat nesmí. V současné době připouští obchodní zákoník pouze vydávání kmenových (§ 155 odst. 6) a prioritních (§ 159) akcií. Tzv. zlaté akcie, možnost jejichž vydávání upravil zák. č. 210/1993 Sb., již vydávat nelze – viz též komentář k § 155 odst. 6 a 7. O druzích akcií viz též komentář k § 155, 158 a 159.

O zvláštních dluhopisech vydávaných akciovou společností viz komentář k § 160.

O poukázkách na akcie viz komentář k § 204b.

Vznik společnosti

§ 175 [Zápis do obchodního rejstříku]

(1) Rejstříkový soud povolí zápis společnosti do obchodního rejstříku, je-li prokázáno, že v souladu s tímto zákonem

- a) se řádně konala ustavující valná hromada, je-li její konání předepsáno,
- b) upisovatelé upsali celou výši základního kapitálu, splatili případné emisní ážio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty všech akcií, jejichž emisní kurs je splácen peněžitými vklady, a zcela splatili nepeněžitě vklady,
- c) byly schváleny stanovy společnosti,
- d) byli řádně zvoleni všichni členové představenstva a dozorčí rady,
- e) stanovy společnosti ani založení společnosti nejsou v rozporu se zákonem,
- f) byla uveřejněna veřejná nabídka akcií a prospekt cenného papíru v souladu se schválením České národní banky, jde-li o společnost založenou s veřejnou nabídkou akcií.

(2) Návrh na zápis do obchodního rejstříku podává představenstvo a podepisují ho všichni členové představenstva.

(3) K návrhu na zápis do obchodního rejstříku se přikládá

- a) zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina,
- b) veřejná nabídka akcií, stejnopis notářského zápisu osvědčujícího průběh ustavující valné hromady a stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady o schválení stanov, jestliže byla společnost založena na základě veřejné nabídky akcií,
- c) prospekt cenného papíru schválený Českou národní bankou při zakládání společnosti na základě veřejné nabídky akcií, pokud se vyžaduje podle zvláštního právního předpisu,
- d) posudek znalce nebo znalců na ocenění nepeněžitých vkladů, jestliže byl emisní kurs akcií splácen nepeněžitými vklady,

e) další listiny osvědčující skutečnosti, které mají být zapsány do obchodního rejstříku.

Související ustanovení: § 27 n., § 58, 159, 162, 163, § 165 odst. 1 a 2, § 168 odst. 1, § 169 až 171, § 172 odst. 1, § 173, 174, 191

Související předpisy: § 120 odst. 2, § 200a n. OSŘ; § 77 NotŘ

Související předpisy ES: První a Druhá směrnice

Z literatury: *Brychca, P.* Akciová společnost o jednom akcionáři. *Ekonom*, 1993, č. 46; *Eliáš, K.* Právní povaha lhůty k podání návrhu na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku. *Právní praxe*, 1994, č. 10; *Eliáš, K.* Založení a vznik akciové společnosti. *Ad Notam*, 1995, č. 5; *Fiedler, M.* Několik poznámek k založení a vzniku akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 1994, č. 8; *Štenglová, I.* Účastníci řízení v rejstříkových věcech. *Právní praxe*, 1994, č. 2

Odstavec 1 upravuje podmínky zápisu akciové společnosti do obchodního rejstříku. Podle ustanovení § 32 odst. 2 musí být návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku doložen listinami o skutečnostech, které mají být zapsány do obchodního rejstříku. Z ustanovení odstavce 1 plyne, že společnost musí doložit i listiny prokazující splnění podmínek podle písmen a) až d) a f). Podle § 200d odst. 1 písm. e) OSŘ nejsou-li takové listiny doloženy, rejstříkový soud návrh na zápis odmítne.

Podmínky řádného konání ustavující valné hromady podle písmena a) určují ustanovení § 169 odst. 1 a § 170 ve vazbě na ustanovení § 163, 165, 167 a 168 – blíže viz komentář k těmto ustanovením. Její řádné konání se prokazuje notářským zápisem podle § 77 NotŘ. Konání ustavující valné hromady podle písmena a) není předepsáno při jednorázovém založení společnosti (viz § 172). Při jednorázovém založení společnosti se proto řádné konání ustavující valné hromady neproazuje.

Upsání základního kapitálu zakladateli se prokazuje zakladatelskou smlouvou (listinou), popřípadě při dodatečném upsání podle § 167 odst. 1 listinou upisovatelů. Upsání základního kapitálu ostatními upisovateli se prokazuje veřejnou nabídkou, rozhodnutím České národní banky o schválení prospektu (jestliže se vyžaduje) a listinou upisovatelů.

Splacení příslušné části peněžitých vkladů se prokazuje výpisem z účtu podle § 163a odst. 4 a potvrzením správce vkladu podle § 60 odst. 4. Splacení nepeněžitých vkladů se prokazuje předložením příslušného dokladu o splacení podle § 60 odst. 2 a potvrzením správce vkladů podle § 60 odst. 4.

Ustanovení § 163 odst. 1 písm. i) prohlašuje návrh stanov, jejichž schválení je podle písmena e) rejstříkový soud povinen přezkoumat, za součást zakladatelské smlouvy či zakladatelské listiny; při schvalování stanov je proto nutno respektovat ustanovení § 171 odst. 4. Zákon přitom nebrání tomu, aby ustavující valná hromada provedla některé změny v navrhovaných stanovách společnosti, vždy však musí respektovat ustanovení § 173 odst. 1, že stanovy musí obsahovat všechny předepsané náležitosti. Schválení stanov společnosti se prokazuje notářským zápisem podle § 80a n. NotŘ (viz komentář k § 171 odst. 5) nebo, byla-li společnost založena simultánně, zakladatelskou smlouvou (listinou) sepsanou formou notářského zápisu podle § 62 n. NotŘ.

Řádné zvolení členů představenstva a dozorčí rady podle písmena d) se prokazuje notářským zápisem osvědčujícím průběh valné hromady (§ 77 NotŘ) nebo, byla-li společnost založena simultánně, zakladatelskou smlouvou (listinou), doklady osvědčujícími dodržení podmínek § 38l, § 194 odst. 7 a § 200 odst. 2 a souhlasem těchto osob se svým zvolením. Jestliže volí představenstvo dozorčí rada, prokazuje se i příslušným zápisem z jednání dozorčí rady.

Stanovy společnosti přezkoumávané podle písmena e) budou v rozporu se zákonem, pokud nebudou obsahovat některou z povinných náležitostí (viz komentář k ustanovení § 173 a 174), nebo bude některá tato náležitost v rozporu s kogentním ustanovením zákona. Založení společnosti bude v rozporu se zákonem, pokud nebude zakladatelská smlouva nebo listina obsahovat povinné náležitosti, nebo budou tyto náležitosti v rozporu s kogentními ustanoveními zákona, nebo pokud nebudou dodržena kogentní ustanovení o postupu při založení společnosti (např. valná hromada nebude svolána včas nebo nebude schopná se usnášet či nepřijme rozhodnutí potřebnou většinou). Soulad stanov společnosti a jejího založení se zákonem se prokazuje notářskými zápisy z valné hromady (nebo, byla-li společnost založena simultánně, zakladatelskou smlouvou či listinou), stanovami a zakladatelskou smlouvou (listinou).

O uveřejnění veřejné nabídky a prospektu podle písmena f) viz komentář k § 163 odst. 2.

Z ustanovení § 200c odst. 1 OSŘ vyplývá, že kdo je oprávněn podat návrh na zápis do obchodního rejstříku, určují zvláštní předpisy. Odstavec 2 tohoto paragrafu stanoví, že návrh na zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku podává představenstvo a podepisují ho všichni jeho členové. Judikatura dovodila, že účastníkem řízení o povolení zápisu je představenstvo jako celek, nikoli jeho jednotliví členové.

Ustanovení odstavce 2 konkretizuje pro akciovou společnost obecné ustanovení § 31 odst. 1. Pro podání návrhu na zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku nepostačí způsob jednání (a tedy i podepisování) představenstva jménem společnosti, ani způsob jednání podle § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ, ale jsou potřebné podpisy všech členů představenstva. Při dalších zápisech již postačuje způsob jednání představenstva stanovený v § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ.

Ustanovení odstavce 3 konkretizuje ustanovení § 32 odst. 1. Které listiny se k návrhu přikládají stanoví též vyhl. č. 250/2005 Sb.

O veřejné nabídce akcií viz komentář k § 163 odst. 2 a § 164, o notářském zápisu osvědčujícím průběh valné hromady a notářském zápisu o schválení stanov komentář k § 171 odst. 5, o schválení prospektu komentář k § 164 odst. 4, o posudku znalce viz komentář k § 59 odst. 3 a 4.

O skutečnostech zapisovaných u akciové společnosti do obchodního rejstříku viz komentář k § 35 a § 36 písm. d). O dalších listinách dokládaných k návrhu na zápis viz komentář k odstavci 1 a k § 32 odst. 2.

Z judikatury:

PPP 6/1999 s. 20: 1. Představenstvo zakládané akciové společnosti je konstituováno okamžikem zvolení všech jeho členů v počtu daném stanovami společnosti. Ustanovení § 175 odst. 2 ObchZ svěřuje takto konstituovanému orgánu oprávnění podat návrh na zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku, přičemž z tohoto oprávnění jakož i z ustanovení § 200a odst. 1 OSŘ vyplývá postavení takového orgánu jako účastníka řízení zahájeného k jeho návrhu podle § 200a odst. 1 OSŘ.

2. Návrh na zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku podává představenstvo, nikoliv jednotliví členové představenstva. Ti pouze návrh podepisují.

3. Zmocnění podle § 31 odst. 2, 4 ObchZ k podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku musí udělit k podání návrhu oprávněná osoba. U nově založené akciové společnosti je touto oprávněnou osobou představenstvo. (*Poznámka autorů:* judikát vychází z právní úpravy účinné do 30. 6. 2005, je však použitelný i po tomto datu.)

§ 176 Zatímní list

(1) Pokud upisovatel nesplatil celý emisní kurs upsané akcie před zápisem společnosti do obchodního rejstříku (dále jen „nesplacená akcie“), vydá společnost bez

zbytečného odkladu po tomto zápisu upisovateli zatímní list nahrazující všechny jím upsané a nesplacené akcie jednoho druhu.

(2) Zatímní list obsahuje

- a) označení „zatímní list“,
- b) firmu, sídlo a výši základního kapitálu společnosti,
- c) firmu nebo název a sídlo nebo jméno a bydliště vlastníka zatímního listu,
- d) jmenovitou hodnotu tvořenou součtem jmenovitých hodnot upsaných nesplacených akcií,
- e) počet, podobu a formu akcií, které zatímní list nahrazuje, popřípadě i určení jejich druhu,
- f) splacenou a nesplacenou část emisního kursu akcií a lhůty pro splacení emisního kursu,
- g) datum emise zatímního listu a podpis nebo podpisy členů představenstva, kteří jsou oprávněni jménem společnosti jednat.

(3) Zatímní list je cenným papírem na řad, se kterým jsou spojena práva vyplývající z akcií, které zatímní list nahrazuje, a povinnost splatit jejich emisní kurs. Jestliže vlastník zatímního listu převede zatímní list na jinou osobu před splacením emisního kursu nesplacených akcií, ručí za splacení zbytku emisního kursu. Zní-li zatímní list nebo jeho rubopis na jméno několika osob, jsou tyto osoby zavázány ke splacení nesplaceného emisního kursu akcií, které tento zatímní list nahrazuje, společně a nerozdílně.

(4) Na zatímní list se použijí obdobně ustanovení o akciích na jméno. Pokud zatímní list nahrazuje nesplacené akcie na jméno, jejichž převoditelnost je podle stanov společnosti omezena, je stejným způsobem omezena i převoditelnost zatímního listu.

(5) Představenstvo vyzve bez zbytečného odkladu po splacení emisního kursu nesplacených akcií akcionáře, aby předložil zatímní list k výměně za akcie, nebo na jeho žádost zatímní list za akcie vymění. Pokud bude splacen emisní kurs jen některých nesplacených akcií, vymění společnost zatímní list za akcie, jejichž emisní kurs byl splacen, a za nový zatímní list o jmenovité hodnotě tvořené součtem dosud nesplacených akcií, které nový zatímní list nahrazuje. Pro postup při výměně zatímního listu za akcie nebo za nový zatímní list se použije přiměřeně ustanovení § 213a odst. 2. Pokud má být vyměněn zatímní list za zaknihované akcie, postupuje společnost při vydání zaknihovaných akcií podle zvláštního zákona bez zbytečného odkladu po vrácení zatímního listu.

Související ustanovení: § 155 odst. 6 a 7, § 157, 159, § 161 n., § 162, § 163a odst. 2, § 165 odst. 1, § 168 odst. 3, § 175, § 177 odst. 1, § 182 odst. 1 písm. d), § 211 n., § 213d, 293, § 303 n.

Související předpisy: § 1, 3, 5 a 6 CenP

Z literatury: Eliáš, K. Zatímní list. Právo v podnikatelské praxi, 1993, č. 7, 8; Eliáš, K. Cenné papíry vydávané akciovými společnostmi. Ad Notam, 1998, č. 1; Štenglová, I. Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; Štenglová, I. Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Zatímní list je cenný papír nahrazující akcie, které nebyly zcela splaceny, a to bez ohledu na to, zda jde o akcie upsané při založení společnosti či o akcie upsané při zvýšení základního kapitálu. Ustanovení odstavce 1 navazuje na ustanovení § 168 odst. 2 a 3, podle kterého je společnost povinna vyměnit písemné potvrzení o splacení vkladu nebo jeho části před zápisem společnosti do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu po zápisu do obchodního rejstříku za zatímní list, pokud jde o akcie, jejichž emisní kurs nebyl

splacen v celém rozsahu, a za akcie, byl-li emisní kurs zcela splacen. Podmínkou vydání zatímního listu podle odstavce 1 tedy je, že upisovatel dosud nesplatil celý emisní kurs upsané akcie. Pokud upisovatel emisní kurs splatil, nesmí společnost zatímní list vydat, a pokud by k jeho „vydání“ došlo, není předaná listina, byť by obsahovala náležitosti zatímního listu, zatímním listem, neboť podle ustanovení § 5 odst. 1 CenP je zatímní list vydán, jen pokud splňuje náležitosti stanovené pro něj obchodním zákoníkem a stane se v souladu se zákonem stanoveným způsobem majetkem prvního nabyvatele, popřípadě pokud splňuje náležitosti stanovené pro něj obchodním zákoníkem a nabyla jej určitá osoba v dobré víře, že byl vydán, tj. že byly splněny podmínky pro jeho vydání (to však při originálním nabytí zatímního listu připadá v úvahu pouze výjimečně). (Shodně *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1663) – blíže viz komentář k § 163a odst. 1.

Jakmile tedy společnost namísto plně splacených akcií „vydá“ v rozporu se zákonem zatímní list, není splněna druhá z obou vpředu uvedených podmínek a akcionář má právo na vydání akcií. To však nic nemění na tom, že vlastník takového zatímního listu může bez omezení vykonávat práva akcionáře; tato práva totiž vykonává z titulu účinného upsání akcií.

Protože zatímní list může nahrazovat pouze akcie téhož druhu, vydá společnost upisovateli, který upsal akcie různých druhů, tolik zatímních listů, kolik druhů akcií upsal. Zatímní list lze vydat pouze v listinné podobě.

Ustanovení odstavce 2 upravuje povinné náležitosti zatímního listu. O firmě viz komentář k § 8 n., o sídle k § 2 odst. 3, o základním kapitálu k § 58 a § 162 odst. 3, o jmenovité hodnotě k § 157, o podobě k § 155 odst. 2, o formě akcie k § 156, o druhu akcie k § 155 odst. 6, § 159.

Emisní kurs akcie je peněžní částka, za kterou společnost akcií vydává. Podle ustanovení § 163a odst. 1 nesmí být emisní kurs akcie nižší než její jmenovitá hodnota. Pokud je emisní kurs akcie vyšší než její jmenovitá hodnota, tvoří rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou hodnotou akcií emisní ážio, neurčují-li stanovy, zakladatelská smlouva (listina) nebo usnesení valné hromady něco jiného – blíže viz komentář k § 163a. Splacenou částí emisního kursu je částka, kterou upisovatel splatil na emisní kurs všech akcií, které zatímní list nahrazuje. Lhůty pro splácení emisního kursu stanoví zakladatelská smlouva (listina); při zvýšení základního kapitálu stanovy a usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu.

Doplňování dalších údajů o splácení emisního kursu do zatímního listu obchodní zákoník výslovně neupravuje. Z povahy věci však vyplývá, že pokud se splácí emisní kurs akcie po částech, musí společnost vždy po splacení další části emisního kursu, při kterém se zvýší část splacení pro všechny akcie, analogicky podle odstavce 5 vyzvat upisovatele k předložení zatímního listu a vydat mu nový zatímní list. Podle našeho názoru lze též vyznačit na zatímním listu změnu ve splacení emisního kursu. [To platí, pokud se emisní kurs splácí postupně, při splacení emisního kursu v nižší než splatné výši se postupuje podle okolností buď podle odstavce 5, nebo podle § 177, § 182 odst. 1 písm. d) či § 213d.]

Datem emise je podle ustanovení § 5 odst. 1 CenP datum označující den, kdy může dojít k vydání zatímního listu prvnímu majiteli. Toto datum určuje emitent, je však omezen ustanovením § 5 odst. 1 CenP (podle kterého nesmí být vydán předtím, než byly splněny všechny náležitosti stanovené pro jeho vydání obchodním zákoníkem) a ustanovením odstavce 1 (tj. může určit datum emise až poté, co nabylo právní moci usnesení o povolení zápisu společnosti do obchodního rejstříku).

Zatímní list je podle odstavce 3 cenný papír na řad (a to i když nahrazuje akcií znějící na majitele). Proto se převádí rubopisem, přičemž pro tento rubopis se kromě ustanovení

§ 156 odst. 5 použije též ustanovení o rubopisu, kterým se převádějí směnky. O převodu zatímního listu a omezení jeho převoditelnosti viz blíže komentář k § 156. Kromě práv spojených s akcií je se zatímním listem spojeno též právo na jeho výměnu za akcie, které nahrazuje, po splacení jejich emisního kursu.

Pro ručení převodce zatímního listu za jeho splacení, které je zákonným ručením, se použije přiměřeně ustanovení § 303 n. Jestliže převodce splatil emisní kurs akcií z titulu svého ručení, může se domáhat na nabyvateli jeho uhrazení.

Stejně jako akcie, může mít i zatímní list více vlastníků. Docházet k tomu bude zejména, upíše-li více osob jedinou akcii, a dále při dědění, právním nástupnictví apod. Pro spoluvlastnictví zatímního listu se kromě ustanovení odstavce 3 použije podle ustanovení odstavce 4 též ustanovení § 156 odst. 9.

O omezení převoditelnosti akcií viz komentář k § 156 odst. 4. Omezení převoditelnosti zatímního listu nahrazujícího akcie znějící na jméno s omezenou převoditelností vzniká ze zákona. Není proto o něm možno rozhodovat ve stanovách samostatně.

Ustanovení odstavce 5 upravuje postup při výměně zatímního listu za akcie. Navazuje přitom na ustanovení § 163a odst. 2, které upravuje postupné započítávání splacené části emisních kursů upsaných akcií na splacení jednotlivých akcií (blíže viz komentář k tomuto ustanovení), a umožňuje postupné vydávání splacených akcií se současnou výměnou zatímního listu za zatímní list nižší jmenovité hodnoty.

Ustanovení § 213a odst. 2, na které odkazuje odstavce 5, upravuje postup výměny akcií či zatímních listů za akcie či zatímní listy o nižší jmenovité hodnotě při snížení základního kapitálu. Podle uvedeného ustanovení představenstvo vyzve akcionáře způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložil zatímní list za účelem výměny za akcie, popřípadě k vyznačení nové jmenovité hodnoty (či výměny za nový zatímní list). Pokud akcionář ve stanovené lhůtě zatímní list nepředloží, není oprávněn vykonávat práva s ním spojená do doby jeho předložení. Představenstvo pak vyzve akcionáře způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby zatímní list předložil v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou mu k tomu určí. Současně jej musí upozornit, že jinak bude zatímní list prohlášen za neplatný; toto rozhodnutí zveřejní. Jestliže akcionář nepředloží zatímní list ani po poskytnutí dodatečně přiměřené lhůty, prohlásí jej představenstvo akciové společnosti za neplatný. Prohlášení zatímního listu za neplatný oznámí jeho vlastníkovvi způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní.

Listinné akcie, popřípadě zatímní listy vydané za zatímní listy prohlášené za neplatné, jež akcionáři nepřevzali ani v dodatečně přiměřené lhůtě, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu dotčené osobě, pokud je společnosti známa. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich akcií za neplatné a prodejem akcií vyplatí společnost bez zbytečného odkladu dotčené osobě nebo jej uloží do úřední úschovy – blíže viz komentář k § 214.

Obchodní zákoník neupravuje možnost rozdělení zatímního listu ve společném vlastnictví více osob, spíše se však přikláníme k názoru, že pokud takovou možnost upraví stanovy, bude rozdělení zatímního listu přípustné, když obchodní zákoník neobsahuje žádné ustanovení, které by takovému postupu bránilo a nedochází jím ani k porušení zásad, kterými se řídí právní úprava akciové společnosti. Bez výslovného ustanovení ve stanovách však nemají spoluvlastníci zatímního listu možnost přimět společnost, aby rozdělený zatímní list vyměnila za dva či více zatímních listů.

O omezení převoditelnosti akcie na jméno viz komentář k ustanovení § 156 odst. 4 a k ustanovení § 186a odst. 3 n.

Z judikatury:

SJ 6/1999 s. 236: Zatímní listy byly cennými papíry na řad, a tedy převoditelné rubropisem, i před 1. 6. 1996.

SJ 12/2004 s. 966: Skutečnost, že podle obchodního zákoníku ve znění platném do 31. 12. 2000 bylo upisovateli na upsané akcie téhož druhu vydáno více zatímních listů, nezpůsobuje jejich neplatnost.

§ 177 [Důsledky prodlení se splácením akcií]

(1) Upisovatel je povinen splatit emisní kurs akcií, které upsal, v době určené ve stanovách, nejpozději však do jednoho roku od vzniku společnosti. Tím není dotčeno ustanovení § 175 odst. 1 písm. b).

(2) Při porušení povinnosti splatit emisní kurs upsaných akcií nebo jeho část zaplatí upisovatel úroky z prodlení určené ve stanovách, jinak ve výši 20 % ročně.

(3) Jestliže upisovatel nesplatí emisní kurs upsaných akcií nebo jeho splatnou část, vyzve jej představenstvo, aby ji splatil ve lhůtě, kterou určí stanovy společnosti, jinak ve lhůtě do 60 dnů od doručení výzvy.

(4) Po marném uplynutí lhůty uvedené v odstavci 3 vyloučí představenstvo upisovatele ze společnosti a vyzve jej, aby vrátil zatímní list v přiměřené lhůtě, kterou mu určí, pokud nepřijme v souladu se zákonem a stanovami společnosti jiné opatření. Vyloučený upisovatel ručí společnosti za splacení emisního kursu jím upsaných akcií.

(5) Pokud vyloučený upisovatel v určené lhůtě zatímní list nevrátí, prohlásí představenstvo tento zatímní list za neplatný. Toto rozhodnutí uveřejní představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady; písemné oznámení o tom zašle upisovateli a současně rozhodnutí zveřejní.

(6) Pokud představenstvo prohlásí zatímní list za neplatný, vydá místo něho nový zatímní list nebo akcie osobě schválené valnou hromadou, která splatí emisní kurs těchto akcií.

(7) Majetek, který získá společnost prodejem vráceného zatímního listu nebo vydáním nového zatímního listu anebo akcií podle odstavce 6, použije k vrácení plnění poskytnutého vyloučeným upisovatelem na splacení emisního kursu akcií upsaných vyloučeným upisovatelem a po započtení nároků vzniklých společnosti z porušení jeho povinností.

Související ustanovení: § 157, 159, 162, 165, § 168 odst. 1, § 173, 174, § 175 odst. 1 písm. b), § 176, § 182 odst. 1 písm. d), § 184 odst. 4, § 194, 213d

Z literatury: *Pliva, S.* Majetkové vklady do obchodních společností. Právo a podnikání, 1994, č. 5, 6; *Štenglová, I.* Splácení vkladů v obchodní společnosti. Obchodní právo, 1994, č. 2

Ustanovení odstavce 1 se vztahuje i na zakladatele, kteří upisují akcie v zakladatelské smlouvě či listině. Lhůta pro splacení emisního kursu stanovená v odstavci 1 je nejzazší a stanovy ji nesmějí prodloužit, mohou ji však zkrátit. Další meze úpravy splácení vkladů ve stanovách při založení společnosti určuje ustanovení § 165 odst. 3, podle kterého musí upisovatel, který upsal akcie na základě veřejné nabídky akcií, splatit v době určené ve veřejné nabídce akcií případně emisní ážio a 10 % jmenovité hodnoty upsaných akcií, § 168 odst. 1, podle kterého musí před ustavující valnou hromadou splatit případně emisní

ázio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty upsaných akcií a § 175 odst. 1 písm. b), podle kterého musí být do zápisu společnosti do obchodního rejstříku splaceny nepeněžitě vklady a alespoň 30 % jmenovité hodnoty všech akcií, jejichž emisní kurs se splácí peněžitými vklady. Rovněž od těchto ustanovení se lze odchýlit pouze zkrácením lhůty splatnosti (či zvýšením rozsahu, ve kterém musí být emisní kurs splacen).

Pro splácení vkladů na zvýšení základního kapitálu se podle ustanovení § 204 odst. 1, § 207 odst. 5 a § 209a odst. 5 použije ustanovení odstavce 1 přiměřeně.

Na rozdíl od úpravy u ostatních forem obchodních společností se podle ustanovení odstavce 2 vztahuje povinnost platit úrok z prodlení i na prodlení se splácením nepeněžitých vkladů (i když to není příliš praktické). Stanovy mohou v odstavci 2 stanovenou výši úroků z prodlení nejen zvýšit, ale i snížit a případně i placení úroků vyloučit. I když to zákon nevylučuje, bylo by zásadně – ve vazbě na okolnosti každého případu – v rozporu s ustanovením § 155 odst. 7 a se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265) stanovení různé výše úroků pro jednotlivé upisovatele.

Ustanovení odstavců 3 až 7 upravují jeden z možných postupů společnosti při porušení povinnosti upisovatele splácet emisní kurs upsaných akcií. Další možnosti, v tomto paragrafu neupravenou, je vymáhat splacení emisního kursu vůči upisovatelům, kteří jsou v prodlení soudně [viz ustanovení § 182 odst. 1 písm. d)], a třetí možností je upuštění od vydání akcií podle § 213d. Dalším postihem za prodlení se splácením vkladu je zákaz výkonu hlasovacího práva podle ustanovení § 186c odst. 2 písm. a).

Obchodní zákoník nestanoví formu výzvy podle odstavce 3, z praktických důvodů by však tato výzva měla mít písemnou formu. Stanovení náhradní lhůty pro dodatečné splacení akcií stanovami zákon nijak neomezuje, pokud by však byla stanovena lhůta nepřiměřeně krátká, není vyloučeno její posouzení podle § 265.

Pro ručení vyloučeného upisovatele za splacení emisního kursu podle odstavce 4, které je zákonným ručením, se použije přiměřeně ustanovení § 303 n. Jestliže vyloučený upisovatel splatil emisní kurs akcií z titulu svého ručení, může se domáhat na nabyvateli jeho uhrazení.

Vyloučením podle odstavce 4 přestává být upisovatel společníkem akciové společnosti pouze tehdy, jestliže se vyloučení týká všech upsaných akcií, neboť vyloučení se může týkat jen akcií dosud nesplacených. Splatil-li již upisovatel část akcií, ať již z dřívější emise nebo postupem podle ustanovení § 176 odst. 5, zůstává z těchto akcií akcionářem.

I když to zákon v tomto paragrafu výslovně neuvádí, stává se zatímni list vrácený podle odstavce 3 vlastnictvím společnosti, což vyplývá z ustanovení § 161b odst. 2, a společnost je povinna jej zcezit do 18 měsíců od jeho nabytí (§ 161b odst. 3).

Schválení nového nabyvatele zatímního listu může proběhnout buď na řádné valné hromadě, anebo může představenstvo k jeho schválení svolat mimořádnou valnou hromadu. Budoucí nabyvatel zatímního listu musí před jeho nabytím řádně upsat akcie, které představuje a zavázat se, že splatí celé emisní ážio těchto akcií (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1775).

V ustanovení odstavce 7 se společnosti ukládá vrátit upisovateli plnění až po započtení nároků vzniklých z porušení povinnosti upisovatelem a neukládá se zaplacení úroku jako v případech podle § 165 odst. 3. Pokud tedy upisovatel nesplatí dlužný vklad poté, co se jeho upsání stalo účinným, je to pro společnost výhodnější, než je-li z důvodu nesplacení upsání neúčinné.

Z judikatury:

SR 4/1995 s. 88: Předpokladem uplatnění nároku na zaplacení úroku z prodlení podle § 369 odst. 1 ObchZ není vyúčtování tohoto úroku, neboť nárok na úrok z prodlení vzniká ze zákona v důsledku prodlení se splněním peněžitého závazku, vyplývajícího z uzavřené smlouvy.

Oddíl třetí. Práva a povinnosti akcionářů

§ 178 Podíl na zisku společnosti

(1) Akcionář má právo na podíl na zisku společnosti (dividendu), který valná hromada podle hospodářského výsledku schválila k rozdělení. Nevyplyvá-li z ustanovení stanov týkajících se prioritních akcií něco jiného, určuje se tento podíl poměrem jmenovité hodnoty jeho akcií k jmenovité hodnotě akcií všech akcionářů. Společnost nesmí vyplácet zálohy na podíly na zisku.

(2) Společnost není oprávněna rozdělit zisk nebo jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, je-li vlastní kapitál zjištěný z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo by v důsledku rozdělení zisku byl nižší než základní kapitál společnosti, zvýšený o

a) upsanou jmenovitou hodnotu akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku, a

b) tu část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům.

(3) Podíl členů představenstva a členů dozorčí rady na zisku (tantiému) může stanovit valná hromada ze zisku schváleného k rozdělení.

(4) Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, mohou se zaměstnanci společnosti ve shodě se stanovami podílet na rozdělení zisku. Stanovy mohou určit, že tento podíl ze zisku lze použít pouze k úhradě části emisního kursu akcií, jež podléhá splacení zaměstnanci společnosti podle § 158, nebo kupních cen akcií společnosti zaměstnanci, a to formou započtení.

(5) Ustanovení odstavců 1 a 2 se použijí obdobně i na rozdělení zisku na tantiému a na určení podílu zaměstnanců na zisku. Ustanovení odstavce 8 se použije přiměřeně.

(6) Částka určená k vyplacení jako podíl na zisku společnosti nesmí být vyšší, než je hospodářský výsledek účetního období vykázaný v účetní závěrece snížený o povinný příděl do rezervního fondu podle § 217 odst. 2 a o neuhrazené ztráty minulých let a zvýšený o nerozdělený zisk minulých let a fondy vytvořené ze zisku, které společnost může použít dle svého volného uvážení.

(7) Nestanoví-li stanovy nebo rozhodnutí valné hromady něco jiného, je dividenda a tantiéma splatná do tří měsíců ode dne, kdy bylo přijato usnesení valné hromady o rozdělení zisku.

(8) Neurčí-li stanovy nebo usnesení valné hromady anebo dohoda s akcionářem jinak, je společnost povinna vyplatit dividendu na své náklady a nebezpečí na adrese akcionáře vedené v seznamu akcionářů ke dni splatnosti dividendy, pokud vydala akcie na jméno, nebo na adrese vedené v evidenci zaknihovaných cenných papírů v části určené pro emitenta k rozhodnému dni, pokud vydala zaknihované akcie na majitele. Pokud společnost vydala listinné akcie na majitele, určí místo výplaty dividendy stanovy nebo rozhodnutí valné hromady, pokud nebylo dohodnuto něco jiného. Nebylo-li místo výplaty určeno, vyplatí společnost dividendu akcionáři v místě sídla společnosti.

(9) Jsou-li akcie společnosti kótované^{3a} nebo sice kótované nejsou, ale byly vydány na majitele, je představenstvo povinno oznámit den výplaty dividendy, místo a způsob její výplaty, popřípadě rozhodný den způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, neurčí-li stanovy něco jiného. Jestliže společnost vydala akcie na jméno a stanovy neurčují den splatnosti dividendy, je představenstvo povinno zaslat akcionářům oznámení o dnu splatnosti dividendy

^{3a} Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

bez zbytečného odkladu po dni konání valné hromady, která o výplatě dividendy rozhodla, nezasílá-li společnost dividendu na své náklady a nebezpečí.

(10) Má-li akcie podobu zaknihovaného cenného papíru, je rozhodným dnem pro uplatnění práva na dividendu z této akcie den konání valné hromady, která rozhodla o výplatě dividendy.

(11) Valná hromada může rozhodnout, že rozhodným dnem pro uplatnění práva na dividendu je jiný určený den, který nesmí předcházet dnu konání valné hromady, která rozhodla o výplatě dividendy, a nesmí následovat po dnu splatnosti dividendy.

(12) Právo na výplatu dividendy je samostatně převoditelné podle § 156a ode dne, kdy valná hromada rozhodla o výplatě dividendy. Jestliže však byly nebo mají být vydány kupóny, je právo na dividendu spojené s kupónem převoditelné pouze spolu s kupónem. Kupóny lze vydat i před rozhodnutím valné hromady o rozdělení zisku za účetní období, k němuž se kupón vztahuje.

(13) Smlouvy, jejichž účelem je zvýhodnění jakéhokoli akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů, jsou neplatné. Tím nejsou dotčena ustanovení § 66a, § 190a až 190d.

Související ustanovení: § 6 odst. 1 a 4, § 58, 66a, 67, 156a, 156b, 157, 158, § 173 písm. a), § 178 odst. 1 písm. e), § 190a n., § 216a, 217

Související předpisy: § 20 odst. 2 ObalZ; § 35 odst. 1 PfZ; § 11 zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění; § 6, 36 DPřij

Z literatury: Aleš, J. Dvoji zdanění v podnikatelské činnosti. Právo a podnikání, 1993, č. 7; Bernat, F. Tantiémy v akciových společnostech. Ekonom, 1993, č. 1; Borkovec, A. K majetkovým právům společníka za trvání obchodní společnosti. Časopis pro právní vědu a praxi, 2001, č. III; Černá, Š. Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Profit, 1992, č. 31; Dědič, J. Práva a povinnosti akcionářů. Obchodní právo, 1996, č. 1; Dědič, J. Nad novelou zákona o cenných papírech. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; Dědič, J. Rozdělování zisku v akciové společnosti. Účetnictví, 1994, č. 11; Dědič, J. Zdanění obchodních společností a jejich společníků po novele zákona o daních z příjmů. Právní rádce, 1994, č. 2, 3; Eliáš, K. Akcionář v úpadku K výkonu práv z akcií zařazených do konkursní podstaty). Ad notam, 1999, č. 1; Hodek, J. Druhý akcií podle obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 8; Štenglová, I. Akcie a zatímni listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4

Právo na výplatu dividendy je podle ustanovení § 155 odst. 1 jedním ze základních práv akcionáře (viz též komentář k tomuto paragrafu). Ke vzniku práva na výplatu konkrétní dividendy však dochází pouze tehdy, pokud valná hromada za podmínek určených v tomto paragrafu rozhodne o výplatě dividendy [§ 187 odst. 1 písm. f)]. Akciová společnost přitom akcionáři nevyplácí dividendu ve výši, o které rozhodla valná hromada, ale je povinna z ní srazit daň podle § 36 DPřij. Právo na výplatu konkrétní dividendy, na kterou vzniklo právo rozhodnutím o její výplatě, se promlčuje v obecné čtyřleté promlčecí lhůtě. Počátek běhu této lhůty se váže na den splatnosti dividendy podle odstavce 7.

Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že jiný poměr rozdělení části zisku určeného k rozdělení lze určit jen u prioritních akcií, u ostatních druhů akcií se od zákonem stanoveného způsobu určení výše dividendy nemůže odchýlit ani valná hromada ani stanovy. Obchodní zákoník tedy nepřipouští, aby valná hromada nebo stanovy vyloučily nebo omezily u některých akcionářů právo na výplatu dividendy, připouští pouze zákonem vymezené zvýhodnění dividendy prioritních akcionářů. V některých případech však obchodní zákoník, popřípadě jiný zákon – zpravidla jako sankční opatření za porušení povinnosti stanovené zákonem – odnímá akcionáři možnost vykonávat práva spojená s akciemi, tedy i právo na výplatu dividendy, popřípadě umožňuje České národní bance

(dříve Komisi pro cenné papíry) toto právo odejmout (viz zejména ustanovení § 176 odst. 5, § 183g odst. 3, § 209 odst. 2, § 213a odst. 2).

Zák. č. 308/2002 Sb. s účinností od 12. 7. 2002 zbavil práva na dividendu vlastní akcie (zatímní listy) v majetku společnosti a její akcie ve vlastnictví ovládané osoby – blíže viz komentář k § 161d odst. 1.

Podle § 20 odst. 2 ObalZ nesmí autorizovaná společnost rozdělit zisk mezi akcionáře.

Zák. č. 370/2000 Sb. výslovně zakázal, aby společnost poskytovala akcionářům zálohu na budoucí dividendu předtím, než valná hromada schválí na základě výsledků hospodaření zjištěných z roční účetní závěrky výplatu dividendy, čímž odstranila veškeré pochybnosti, zda zálohy poskytovat lze. K tomu je třeba uvést, že teorie i před touto novelou zastávala názor, že přiznání záloh zákon nedovoluje, v praxi však k jejich přiznání někdy docházelo.

Právo na výplatu dividendy je samostatně převoditelným právem ve smyslu ustanovení § 156a odst. 2 a lze je podle ustanovení odstavce 10 převádět ode dne, kdy valná hromada rozhodla o výplatě dividendy, a to smlouvou o postoupení pohledávky. Toto právo může být také po oddělení od akcie spojeno se samostatným cenným papírem vydaným k akci (kupónem), anebo samostatně zaknihováno podle ustanovení § 156a odst. 4 (blíže viz komentář k těmto ustanovením).

Zdrojem pro výplatu dividendy může být, jak vyplývá z ustanovení odstavce 6, kromě zisku účetního období po zdanění i nerozdělený zisk z minulých let, popřípadě jiné fondy vytvářené ze zisku, pokud nejsou účelově vázány.

Podkladem pro rozhodnutí o rozdělení zisku může být podle výslovného ustanovení zákona pouze řádná či mimořádná účetní závěrka, nikoli tedy závěrka mezitímní. Ustanovení odstavce 2 zakazuje rozhodnout o výplatě dividendy (a ve vazbě na ustanovení odstavce 5 i tantiémy a podílu zaměstnanců na zisku) za situace, kdy by její výplata způsobila, že by vlastní zdroje financování společnosti poklesly pod hodnotu základního kapitálu, resp. již upsaného základního kapitálu po zápisu jeho zvýšení do obchodního rejstříku a prostředků rezervního fondu v rozsahu, ve kterém se rezervní fond vytváří povinně [ať již ke krytí ztráty podle § 217 nebo v důsledku nabytí vlastních akcií podle § 161d při snížení základního kapitálu za účelem úhrady budoucí ztráty podle § 216a odst. 1 písm. b)].

Jinými vlastními zdroji podle odstavce 2 budou především kapitálové fondy, např. emisní ážio.

Důsledkem porušení ustanovení odstavce 2 může být prohlášení usnesení valné hromady, která rozhodla o výplatě dividendy, tantiémy či podílu zaměstnanců na zisku, za neplatné podle § 183. Představenstvo podle ustanovení § 179 odst. 1 nesmí rozhodnout o výplatě dividendy, tantiémy či podílu zaměstnanců na zisku přesto, že valná hromada takovou výplatu schválila, je-li rozhodnutí valné hromady o výplatě dividendy v rozporu s ustanovením tohoto paragrafu či s § 65a. Porušení tohoto zákazu zakládá odpovědnost členů představenstva za škodu, která z toho důvodu společnosti vznikne (blíže viz komentář k § 179 odst. 1).

Kromě tantiémy podle odstavce 3 může valná hromada rozhodnout též o odměňování členů představenstva a dozorčí rady. K tomu viz též komentář k ustanovení § 187 písm. g) a § 66 odst. 2 a 3. Z dikce odstavce 3 nelze jednoznačně dovodit, zda postačí, když valná hromada rozhodne o celkové částce, která bude rozdělena na tantiémy, anebo zda má rozhodovat o výši tantiémy pro jednotlivé členy představenstva a dozorčí rady. V praxi je spíše obvyklé, že valná hromada rozhoduje o výši částky s tím, že stanoví určující pravidla, podle kterých se tato částka rozdělí mezi členy orgánů. Ustanovení § 118 odst. 3 písm. c) PKT určilo, že výroční zpráva emitenta kótovaného cenného papíru

musí obsahovat též informace o všech peněžitých a naturálních příjmech, které přijali za účetní období vedoucí osoby a členové dozorčí rady od emitenta a od osob ovládaných emitentem, a to za každého člena představenstva, za každou jinou vedoucí osobu a za každého člena dozorčí rady. Zák. č. 179/2005 Sb. však toto ustanovení změnil tak, že tato výroční zpráva musí obsahovat informace o všech peněžních a naturálních příjmech, které přijali za účetní období vedoucí osoby a členové dozorčích rad od emitenta a od osob ovládaných emitentem, a to souhrnně za všechny členy představenstva, pouze souhrnně za všechny ostatní vedoucí osoby a souhrnně za všechny členy dozorčí rady.

K tomu je ještě třeba uvést, že obchodní zákoník neurčuje, že výše tantiémy musí být pro všechny členy orgánů (ani pro členy téhož orgánu) stejná a lze proto mezi nimi diferencovat. Akciová společnost přitom členům orgánů nevyplácí tantiému ve výši, o které rozhodla valná hromada, ale je povinna z ní srazit daň podle § 6 DPřij. Tantiému nelze přiznat těm členům orgánů společnosti, kterým zákon zakazuje pobírat odměnu za výkon funkce (viz komentář k § 66 odst. 2 a 3). Právo na výplatu konkrétní tantiémy, na kterou vzniklo právo rozhodnutím o její výplatě, se promlčuje v obecně čtyřleté promlčecí lhůtě. Počátek běhu promlčecí doby se váže na den splatnosti tantiémy podle odstavce 7.

Právo zaměstnanců společnosti na podíl na zisku (rozumí se jiný než z akcií, popřípadě zvýhodněných akcií podle § 158) podle odstavce 4 nevyplyvá ze zákona, ale mohou je určit stanovy, které současně mohou použítí tohoto podílu účelově omezit. Zvláštní zákon zmíněný v odstavci 4 a vylučující takovou možnost nebyl vydán. Stejně jako u členů orgánů stanoví valná hromada zpravidla podíl zaměstnanců na zisku celkovou částkou. Protože stanovy akciové společnosti obvykle neurčují pravidla pro rozdělení zisku mezi zaměstnance, rozhodne o něm zpravidla představenstvo. Není ani vyloučeno, aby o něm rozhodl vnitropodnikový předpis. Akciová společnost přitom zaměstnancům nevyplácí dividendu ve výši, o které rozhodla valná hromada, ale je povinna z ní srazit daň podle § 6 DPřij.

Pakliže stanovy společnosti určí, že podíl zaměstnanců na zisku lze využít pouze k úhradě části emisního kursu či ceny akcií, závisí na každém zaměstnanci, zda chce upsat či koupit akcie a využít tak možnost podílet se na zisku, či nikoli (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1783).

Z ustanovení odstavce 5 vyplývá, že zákon vytváří předpoklady pro to, aby základní podmínky pro výplatu dividendy, tantiémy a podílu zaměstnanců na zisku byly, zejména z hlediska jejich zdrojů a vazby na vytváření rezervního fondu, shodné.

Z odkazu na přiměřené použití ustanovení odstavce 8 vyplývá, že neurčuje-li dohoda mezi členem orgánu či zaměstnancem anebo stanovy něco jiného, je akciová společnost povinna vyplatit podíly na zisku na své náklady a nebezpečí na adrese, kde vyplácí úplatu za výkon funkce či mzdu; to neplatí při započtení podílu zaměstnanců na zisku na splacení části emisního kursu či ceny akcie.

Ustanovení odstavce 6 vymezuje zdroje, které lze použít k rozdělení na dividendy, tantiémy či podíly zaměstnanců na zisku, a způsob určení částky, kterou lze rozdělit formou podílu na zisku. Účelově vázané fondy vytvořené ze zisku, ať již tuto vázanost určuje zákon nebo stanovy, nelze pro výplatu dividend, tantiém a podílů na zisku použít. Pokud však vymezují možnosti použití prostředků účelově vázaných fondů stanovy, může valná hromada změnou stanov uvolnit jejich použití pro výplatu dividend, tantiém a podílů zaměstnanců na zisku. Z ustanovení odstavce 6 vyplývá, že – při splnění podmínek stanovených zákonem – lze dividendu, tantiému nebo podíl zaměstnanců na zisku vyplatit i v případech, kdy společnost vykázala v roční účetní závěrce ztrátu.

Některé zvláštní zákony stanoví jiné podmínky pro určování částky určené k rozdělení. Podle § 35 odst. 1 PfZ rozděluje penzijní fond zisk tak, že nejméně 5 % připadá do rezervního fondu a nejvíce 10 % se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady, pokud

zákon nestanoví jinak; zbylá část se použije ve prospěch účastníků a osob, jejichž penzijní připojištění zaniklo v roce, za který se zisk rozděluje.

Podle § 11 zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění, zřizuje akciová společnost České dráhy sociální fond, který se používá ve prospěch zaměstnanců k zabezpečení kulturních, sociálních a dalších potřeb. Tento fond se tvoří přidělem ze zisku ve výši 2 % z ročního objemu nákladů zúčtovaných na mzdy a náhrady mzdy (tuto částku tedy nelze použít k rozdělení formou podílu na zisku).

Obchodní zákoník nijak neomezuje modifikaci lhůty splatnosti dividendy a tantiémy podle odstavce 7 ve stanovách. Pro podíly zaměstnanců na zisku neurčuje lhůtu splatnosti ani dispozitivně, bude se proto řídit pracovní právními předpisy.

Ustanovení odstavce 8 určuje místo plnění pro výplatu dividendy a rozhodný den. Ustanovení je koncipováno tak, aby co nejvíce vyhovovalo zájmům akcionářů, zejména malých, pro které je obtížné a nevýhodné přebírat dividendu v místě sídla společnosti. Ochranná funkce tohoto ustanovení je však oslabena tím, že stanovy nebo usnesení valné hromady mohou místo plnění změnit.

Z ustanovení odstavce 9 vyplývá, že v případě, kdy společnost vydala pouze akcie na jméno, které nejsou kótované, nemá povinnost oznamovat den, způsob a místo výplaty dividendy způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady. Vlastníkům takových akcií však musí společnost zasílat namísto toho oznámení o výplatě dividendy, avšak pouze v případě, kdy neurčují den splatnosti dividendy stanovy a ještě jen pokud jim dividendu nezasílá. Za kótovaný cenný papír označuje ustanovení § 44 odst. 1 PKT cenný papír, který je přijat k obchodování na oficiálním trhu (bližší viz komentář k § 155).

Před novelizací obchodního zákoníku zák. č. 256/2004 Sb. upravovalo rozhodný den pro uplatnění práva na dividendu ustanovení § 87a CenP spolu s úpravou rozhodného dne pro uplatnění práva na výnos podílového listu a dluhopisu. Odkazovaná novela přenesla úpravu rozhodného dne pro uplatnění práva na dividendu do odstavců 10 a 11 tohoto zákona.

K samostatné převoditelnosti práva na výplatu dividendy podle odstavce 12 viz komentář k § 156a.

Kupóny jako zvláštní druh cenných papírů upravuje ustanovení § 12 CenP. Podle tohoto ustanovení lze kupón vydat pro uplatnění práva na výnos z akcie, zatímního listu, dluhopisu nebo podílového listu, a to jako cenný papír na doručitele. Listinné kupóny se vydávají v kupónovém archu. Součástí kupónového archu může být talón, z něhož plyne právo na vydání nového kupónového archu. Talón není cenným papírem. Kupón na dividendu musí obsahovat údaje o druhu, emitentovi a číselném označení akcie, k níž byl vydán, s výjimkou číselného označení zaknihovaného cenného papíru, výši dividendy nebo způsobu jejího určení, datu a místa uplatnění práva na dividendu. Vydávání kupónů na dividendu není v České republice obvyklé.

Ustanovení odstavce 13 je dalším z řady ustanovení, kterými obchodní zákoník chrání minoritní akcionáře.

§ 179 [Další majetková práva akcionářů]

(1) Dividendu přijatou v dobré víře není příjemce povinen vrátit. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá. Představenstvo nesmí rozhodnout o výplatě dividendy ani jiných podílů na zisku v rozporu s ustanoveními § 65a a 178, ani když výplatu schválila valná hromada. Jestliže došlo k takové výplatě podílu na zisku, nemohou

se členové představenstva zprostit odpovědnosti za škodu, která tím společností vznikne. Došlo-li k výplatě jiných podílů na zisku, než jsou dividendy, v rozporu s ustanoveními § 65a a 178, je příjemce povinen vyplacený podíl na zisku vrátit a členové představenstva ručí společně a nerozdílně za splnění tohoto závazku.

(2) Po dobu trvání společnosti ani v případě jejího zrušení není akcionář oprávněn požadovat vrácení svých vkladů. Za vrácení vkladů se nepovažuje plnění poskytnuté

a) v důsledku snížení základního kapitálu,

b) při odkoupení akcií společností, jsou-li splněny zákonem stanovené podmínky,

c) při vrácení zatímního listu nebo jeho prohlášení za neplatný (§ 177),

d) při rozdělování podílu na likvidačním zůstatku.

(3) Po zrušení společnosti s likvidací má akcionář právo na podíl na likvidačním zůstatku.

(4) Společnost může bezúplatně převádět majetek na akcionáře jen v případech, kdy to zákon výslovně dovoluje.

Související ustanovení: § 59, 65a, 68, 69, § 70 až 75, § 153d odst. 1 a 4, § 153e odst. 2, § 155 odst. 1, § 156 odst. 4, § 159, 177, 178, 186a, § 211n., § 218 až 220, § 220a odst. 3 písm. i), § 220m, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 220r odst. 2 písm. j), § 220u, § 220za odst. 1 a 3

Související předpisy: § 255, 255a TrZ; § 243 odst. 3 ZPr

V souvislosti s ustanovením odstavce 1 je nutno si uvědomit, že pokud ze zprávy na valné hromadě, které se akcionář zúčastnil, vyplývá, že společnost použila k rozdělení na dividendu zdroje, které k tomuto účelu použít nelze, nebude akcionář obvykle v dobré víře. Přijal-li akcionář dividendu, ačkoliv nebyl v dobré víře, je povinen ji společnosti vrátit a společnost může její vrácení vymáhat. Důkazní břemeno ohledně toho, že akcionář není v dobré víře, nese společnost.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila do odstavce 1 předpoklad dobré víry v pochybnostech a dále výslovný zákaz pro představenstvo uvolnit prostředky k výplatě dividendy, o které bylo rozhodnuto v rozporu se zákonem. Pro tento zákaz je zcela nepodstatné, zda bylo usnesení valné hromady o výplatě dividendy úspěšně napadeno žalobou na neplatnost, či zda se považuje za platné – přesto, že usnesení valné hromady nikdo nenapadl či byl návrh neúspěšný, nesmí představenstvo dividendu v rozporu se zákonem nechat vyplatit. Pro neoprávněnou výplatu tantiémy ustanovení první věty odstavce 1 neplatí, členové orgánů jsou proto povinni tantiému vyplacenou v rozporu s ustanovením § 65a a 178 společnosti vrátit bez ohledu na to, zda ji přijali v dobré víře. Naproti tomu pro podíly zaměstnanců na zisku se uplatní ustanovení § 243 odst. 3 ZPr, ze kterého vyplývá, že vrácení neoprávněně vyplaceného podílu zaměstnance na zisku může společnost požadovat, jen jestliže zaměstnanec věděl nebo musel z okolností předpokládat, že byl podíl na zisku vyplacen neoprávněně (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 1785*).

Škodou, za kterou představenstvo odpovídá v případě, že nechá vyplatit dividendu v rozporu s ustanovením § 65a a 178 je výše vyplacených dividend, které akcionáři nevrátili, popřípadě náklady s výplatou a vrácením spojené. Kromě odpovědnosti za škodu pak může členům představenstva vzniknout, za podmínek stanovených trestním zákonem, i trestní odpovědnost podle § 255 či 255a TrZ.

Podle § 255 TrZ bude ten, kdo jinému způsobí škodu nikoli malou tím, že úmyslně poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatřovat nebo spravovat cizí majetek, potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým

trestem. Spáchá-li tento čin jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu, bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

Podle § 255a TrZ bude ten, kdo z vědomé nedbalosti způsobí jinému značnou škodu tím, že poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. Spáchá-li uvedený čin jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu, bude pachatel potrestán odnětím svobody až na tři roky. Přitom trestný čin je spáchán z vědomé nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spolehal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.

Splacením vkladu se předmět vkladu stává majetkem společnosti a jeho „vrácení“ vkladateli je možné jen za podmínek stanovených zákonem. Pro jednotlivé případy ukončení nebo snížení účasti akcionáře ve společnosti bez právního nástupce (nabyvatele akcii) upravuje zákon postup pro vypořádání mezi akcionářem a společností. Z ustanovení odstavce 2 nevyplývá, že by se společnost nemohla s akcionářem v případech, kdy mu vzniká nárok na vypořádání při ukončení nebo snížení jeho účasti, dohodnout, že toto vypořádání bude mít podobu vrácení předmětu jeho nepeněžitého vkladu s případným vypořádáním rozdílu mezi hodnotou předmětu vkladu a nárokem akcionáře – takový postup však nebude zpravidla praktický a uplatní se zřejmě zejména v akciových společnostech s malým počtem akcionářů, pokud je předmětem vkladu nemovitost, nehmotný statek apod. Akcionář však nemůže takový postup vynucovat.

Při snížení základního kapitálu [písmeno a)] nevzniká společnosti vždy povinnost poskytnout akcionáři určité plnění. K tomu dochází jen tehdy, nařizuje-li to zákon (při snížení základního kapitálu vzetím akcie z oběhu losováním), nebo jestliže o tom v souladu se zákonem rozhodla valná hromada, která rozhodovala o snížení základního kapitálu.

Odkoupení akcií společností [písmeno b)] obchodní zákoník vesměs ukládá společnosti jako řešení situace, kdy společníkovi z postupu akciové společnosti – který byl sice v souladu s právem, ale přesto měl pro akcionáře určité negativní důsledky – vznikla určitá újma. Jde zejména o případy podle § 156 odst. 4, § 186a a případy povinného odkupu při přeměnách společností [§ 153d odst. 1 a 4, § 153e odst. 2, § 220a odst. 3 písm. i), § 220m, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 220r odst. 2 písm. j), § 220u, § 220za odst. 1 a 3]. Společnost také může odkoupit akcie dobrovolně (§ 161a).

K vrácení zatímního listu nebo jeho prohlášení za neplatný podle § 177 dochází při vyloučení akcionáře ze společnosti při prodlení se splacením emisního kursu. Na rozdíl od úpravy společnosti s ručením omezeným neupravuje obchodní zákoník u akciové společnosti obecně nárok na výplatu vypořádacího podílu; upravuje však pro jednotlivé případy ukončení účasti akcionáře ve společnosti bez právního nástupce postup pro vypořádání mezi akcionářem (upisovatelem) a společností (viz např. ustanovení § 177 odst. 7).

Ustanovení odstavce 3 je v zásadě pouze konstatační – právo na podíl na likvidačním zůstatku v případech, kdy po vypořádání pohledávek a dluhů zůstane společnosti majetkový zůstatek, vyplývá již z ustanovení § 61 odst. 4, § 155 odst. 1 a § 220 odst. 1.

Způsob výpočtu podílu na likvidačním zůstatku a okamžik vzniku nároku na jeho výplatu upravuje § 220 – blíže viz komentář k tomuto paragrafu. K rozdělování podílu na likvidačním zůstatku viz komentář k § 75 a 220.

Ustanovení odstavce 4 upravuje další z nástrojů ochrany akcionářů, zejména akcionářů menšinových a ochrany společností před zneužitím postavení jejich orgánů či

zástupců. Je však rovněž nástrojem ochrany věřitelů. Viz též ustanovení § 196a odst. 1 a 4 a komentář k nim.

Z judikatury:

SJ 12/2005 s. 950: Po dobu trvání akciové společnosti není akcionář oprávněn požadovat vrácení svých vkladů do akciové společnosti ani na základě toho, že na majetek akciové společnosti byl prohlášen konkurs.

§ 180 [Účast na valné hromadě]

(1) Akcionář je oprávněn účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, má právo požadovat a dostat na ní vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protinávrhy. Neurčí-li stanovy jinak, hlasuje se nejprve o protinávru akcionáře.

(2) Hlasovací právo je spojeno s akcií. Stanovy musí určit počet hlasů spojených s akcií tak, aby na akcie se stejnou jmenovitou hodnotou připadal stejný počet hlasů. Jestliže společnost vydává akcie s různou jmenovitou hodnotou, musí být počet hlasů spojených s těmito akciemi určen ve stejném poměru, jako je poměr jmenovitých hodnot těchto akcií. Stanovy mohou omezit výkon hlasovacího práva stanovením nejvyššího počtu hlasů jednoho akcionáře, a to ve stejném rozsahu pro každého akcionáře nebo i pro akcionáře a jím ovládané osoby.

(3) Akcionář přítomný na valné hromadě má právo na vysvětlení podle odstavce 1 i ohledně záležitostí týkajících se osob ovládaných společností.

(4) Informace obsažená ve vysvětlení musí být určitá a musí poskytovat dostatečný obraz o skutečnosti. Informace může být zcela nebo zčásti odmítnuta, jestliže z pečlivého podnikatelského uvážení vyplývá, že by mohlo její poskytnutí přivodit společnosti újmu nebo jde o důvěrnou informaci podle zvláštního právního předpisu anebo je předmětem obchodního tajemství společnosti nebo utajovanou infirmaci podle zvláštního právního předpisu. Zda jde o takovou informaci, rozhoduje představenstvo. Odmítne-li představenstvo z uvedených důvodů informaci sdělit, může být informace vyžadována, jen pokud bude s jejím poskytnutím souhlasit dozorčí rada. Jestliže nesouhlasí s poskytnutím informace ani dozorčí rada, rozhodne o tom, zda je společnost povinna informaci poskytnout, soud na základě žaloby akcionáře. Tím nejsou dotčena ustanovení zvláštních právních předpisů na ochranu informací.

(5) Jestliže akcionář hodlá uplatnit na valné hromadě protinávrhy k návrhům, jejichž obsah je uveden v pozvánce na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání, nebo v případě, že o rozhodnutí valné hromady musí být pořízen notářský zápis, je povinen doručit písemné znění svého návrhu nebo protinávru společnosti nejméně pět pracovních dnů přede dnem konání valné hromady. To neplatí, jde-li o návrhy na volbu konkrétních osob do orgánů společnosti. Představenstvo je povinno uveřejnit jeho protinávrh se svým stanoviskem, pokud je to možné, nejméně tři dny před oznámením datem konání valné hromady.

Související ustanovení: § 66a, § 155 odst. 1, § 157, § 159 odst. 3, § 173 odst. 1 písm. e), f), § 184 n.

Související předpisy: § 18 odst. 1 až 5 zák. č. 148/1998 Sb.; § 20 odst. 1 BankZ; § 3 odst. 3 PfZ

Z literatury: *Bárta, J.* Účast a zastupování na valné hromadě akciové společnosti. Právní rozhledy, 1995, č. 8; *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1;

Dědič, J. Jsou přípustné akcie se zvláštními hlasovacími právy? Obchodní právo, 1994, č. 4; *Štenglová, I.* Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11; *Štenglová, I.* Akcie a zatímní listy po novele obchodního zákoníku. Obchodní právo, 1997, č. 3, 4; *Vašíček, M.* Ještě k účasti a zastupování na valné hromadě akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 1

Práva začleněná do odstavce 1 slouží k uplatnění jednoho ze základních práv akcionářů – práva podílet se na řízení společnosti (§ 155 odst. 1). Právo účastnit se valné hromady má každý akcionář společnosti, tedy i ten, který není oprávněn na valné hromadě hlasovat, tj. buď s jeho akciemi není spojeno hlasovací právo anebo není oprávněn vykonávat hlasovací právo spojené s akciemi (§ 159 odst. 3, § 186c odst. 2). To neplatí jen v případech, kdy zákon, popřípadě rozhodnutí k tomu oprávněného orgánu (např. České národní banky) stanoví, že akcionář není oprávněn vykonávat práva spojená s akciemi. Tak podle § 213a akcionář, který při snížení základního kapitálu ve stanovené lhůtě nepředloží akcie nebo zatímní listy k výměně za akcie či zatímní listy o nižší jmenovité hodnotě nebo vyznačení nižší jmenovité hodnoty, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená. Podle ustanovení § 183g odst. 3 jestliže navrhovatel, který učinil nabídku převzetí, porušil zákon podstatným způsobem, nebo v rozporu se zákonem neučinil nabídku převzetí vůbec, může Česká národní banka rozhodnout, že není oprávněn vykonávat ani jiná (než hlasovací) práva spojená s účastnickými cennými papíry cílové společnosti, nebo že není oprávněn vykonávat práva spojená se všemi účastnickými cennými papíry, které vlastní. Podle § 3 odst. 3 PfZ nesmí banka, která pro penzijní fond vykonává funkci depozitáře, ani právnická osoba, v níž má depozitář přímý nebo nepřímý podíl na základním kapitálu přesahující 10 %, nabývat akcie penzijního fondu. Akcie penzijního fondu nesmí nabývat rovněž zdravotní pojišťovny. Jestliže některá z těchto osob nabude akcie penzijního fondu, nesmí se účastnit valné hromady a hlasovat na ní, požádat o svolání mimořádné valné hromady a podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Podle § 4 odst. 6 PfZ se k převodu akcií penzijního fondu v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu, provedenému v jedné nebo několika operacích na jakoukoliv osobu nebo více osob jednajících ve shodě a k nabídce k upsání akcií v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu vybranému zájemci, vyžaduje předchozí souhlas České národní banky. Žádost o udělení souhlasu podává nabyvatel nebo upisovatel. Pokud Česká národní banka do 30 dnů ode dne doručení žádosti o udělení souhlasu nesdělí, že s převodem či upsáním nových akcií nesouhlasí, platí, že jsou schváleny. Akcionář, který nabyl akcie způsobem uvedeným v tomto odstavci bez souhlasu České národní banky, nesmí rovněž vykonávat shora uvedená akcionářská práva.

Podle § 20a odst. 1 BankZ v případech, kdy byl nabyt kvalifikovaný podíl na bance bez předchozího souhlasu České národní banky podle § 20 odst. 3 BankZ, nebo po lhůtě podle § 20 odst. 9 BankZ a nebyl udělen souhlas podle § 20 odst. 7 BankZ, a dále v případech, kdy Česká národní banka zjistí, že působení osoby nebo osob s kvalifikovanou účastí na bance je na újmu řádnému a obezřetnému podnikání banky, popřípadě lze takové působení důvodně očekávat, Česká národní banka ve správním řízení pozastaví majiteli akcií, který má sám nebo jednáním ve shodě s jinou osobou kvalifikovanou účast na bance, výkon práva účastnit se a hlasovat na valné hromadě, práva požádat o svolání mimořádné valné hromady a práva podat soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Pozastavit lze pouze výkon všech uvedených práv. Podání opravného prostředku proti rozhodnutí o pozastavení akcionářských práv nemá odkladný účinek.

Podle § 18 odst. 5 ObalZ může Ministerstvo životního prostředí v případě nedodržení podmínek uvedených v § 18 odst. 1 až 4 tohoto zákona rozhodnout o pozastavení výkonu práva majitele akcií autorizované společnosti na účast a hlasování na valné hromadě nebo výkonu práva požádat o svolání mimořádné valné hromady.

Valné hromady se nemůže zúčastnit ani „akcionář“, jehož všechny akcie představenstvo prohlásilo v souladu se zákonem za neplatné – v tomto případě však již vlastně není akcionářem, byť by třeba i byl držitelem neplatných listinných akcií (viz zejména § 214).

Kromě zákazu výkonu hlasovacích práv upravených v obchodním zákoníku zakazují v některých případech jejich výkon i zvláštní zákony.

Tak podle § 71 odst. 1 a 2 KI musí mít osoba nebo osoby jednající ve shodě předchozí souhlas České národní banky k nabytí kvalifikované účasti na investiční společnosti nebo investičním fondu, nejde-li o nabytí přechodem vlastnického práva k cennému papíru, k dosažení nebo překročení účasti 20 %, 33 % nebo 50 % na investiční společnosti nebo investičním fondu, nejde-li o dosažení nebo překročení účasti přechodem vlastnického práva k cennému papíru, nebo k tomu, aby se staly osobami ovládajícími investiční společnost nebo investiční fond, nestanou-li se jimi přechodem vlastnického práva k cennému papíru.

Pro účely výpočtu této účasti v investiční společnosti nebo investičním fondu se započítají i hlasovací práva z cenných papírů,

- které na účet osoby jednající ve shodě drží svým jménem jiná osoba,
- kterými disponuje osoba ovládaná osobou jednající ve shodě,
- kterými disponuje jiná osoba, jež uzavřela smlouvu s osobou jednající ve shodě nebo s jí ovládanou osobou, ve které se vzájemně zavázaly dlouhodobě prosazovat společnou politiku týkající se řízení investiční společnosti nebo investičního fondu, že budou ve shodě uplatňovat hlasovací práva z cenných papírů, jimiž disponují,
- které na základě smlouvy s osobou jednající ve shodě nebo s jí ovládanou osobou drží jiná osoba, jestliže tato smlouva předpokládá dočasné přenechání dispozice s hlasovacími právy osobě jednající ve shodě nebo jí ovládané osobě za úplatu,
- které byly osobou jednající ve shodě poskytnuty jako jistota; to neplatí, pokud dispozice s hlasovacími právy byla přenechána osobě, která má tyto cenné papíry v úschově, správě nebo ve svém majetku a veřejně prohlásila, že bude tato hlasovací práva vykonávat, přičemž v takovém případě se hlasovací práva z těchto cenných papírů připočítávají osobě, která je má v úschově, správě nebo ve svém majetku,
- které jsou ve vlastnictví jiné osoby, jestliže tato osoba vykonává hlasovací práva z těchto cenných papírů svým jménem podle pokynů osoby jednající ve shodě na základě smlouvy o výkonu hlasovacích práv.

Pokud mají uvedené osoby sídlo v členském státě Evropské unie, podléhají dohledu orgánu dohledu tohoto členského státu, a hodlají-li nabytí kvalifikovanou účast na investiční společnosti nebo investičním fondu, požádá Česká národní banka před rozhodnutím o účasti na stanovisko tento orgán dohledu. Nabytí či zvýšení kvalifikované účasti na investiční společnosti nebo investičním fondu bez souhlasu České národní banky nemá za následek neplatnost právního úkonu, ale hlasovací práva spojená s touto účastí nesmějí být vykonávána až do získání souhlasu.

Podle § 11 odst. 1 až 3 PKT musí mít osoba nebo osoby jednající ve shodě předchozí souhlas České národní banky k nabytí kvalifikované účasti na obchodníkovi s cennými papíry, nejde-li o nabytí přechodem vlastnického práva k cennému papíru, k dosažení nebo překročení kvalifikované účasti 20 %, 33 % nebo 50 % na obchodníkovi s cennými papíry, nejde-li o dosažení nebo překročení přechodem vlastnického práva k cennému papíru, nebo k tomu, aby se staly osobami ovládajícími obchodníka s cennými papíry, nestanou-li se jimi přechodem vlastnického práva k cennému papíru.

Pro účely výpočtu této účasti se započítají i hlasovací práva z cenných papírů,

- které na účet osoby jednající ve shodě drží svým jménem jiná osoba,
- kterými disponuje osoba ovládaná osobou jednající ve shodě,
- kterými disponuje jiná osoba, jež uzavřela smlouvu s osobou jednající ve shodě nebo s jí ovládanou osobou, ve které se vzájemně zavázaly dlouhodobě prosazovat společ-

- nou politiku týkající se řízení obchodníka s cennými papíry tím, že budou ve shodě uplatňovat hlasovací práva z cenných papírů, jimiž disponují,
- které na základě smlouvy s osobou jednající ve shodě nebo s jí ovládanou osobou drží jiná osoba, jestliže tato smlouva předpokládá dočasné přenechání dispozice s hlasovacími právy osobě jednající ve shodě nebo jí ovládané osobě za úplatu,
 - které byly osobou jednající ve shodě poskytnuty jako jistota; to neplatí, pokud dispozice s hlasovacími právy byla přenechána osobě, která má tyto cenné papíry v úschově, správě nebo ve svém majetku a která alespoň v jednom celostátně šířeném deníku uveřejní informaci o tom, že bude tato hlasovací práva vykonávat; v takovém případě se hlasovací práva z těchto cenných papírů připočítávají osobě, která je má v úschově, správě nebo ve svém majetku,
 - které jsou ve vlastnictví jiné osoby, jestliže tato osoba vykonává hlasovací práva z těchto cenných papírů svým jménem podle pokynů osoby jednající ve shodě na základě smlouvy o výkonu hlasovacích práv.

Podle § 11 PoJz má osoba, která hodlá přímo nebo zprostředkovaně nabýt kvalifikovanou účast v tuzemské pojišťovně nebo zajišťovně nebo zvýšit tuto svoji účast tak, že její podíl na hlasovacích právech dosáhne nebo překročí 20 %, 33 % nebo 50 %, anebo tak, že se tato pojišťovna nebo zajišťovna stane jí ovládanou osobou, vůči České národní bance povinnost písemně požádat o předchozí souhlas s nabytím nebo zvýšením této účasti. Má-li být nabyvatelem kvalifikované účasti jiná pojišťovna, banka nebo obchodník s cennými papíry, kterým bylo uděleno povolení k činnosti v jiném členském státě Evropské unie, nebo osoba ovládající takovou pojišťovnu, banku nebo obchodníka s cennými papíry a má-li být výsledkem takového nabytí účasti to, že se nabyvatel stane osobou ovládající pojišťovnu, je Česká národní banka povinna před udělením souhlasu s takovým nabytím účasti vyžádat si stanovisko příslušného orgánu dohledu. Osoba, která takto nabyla účast nebo zvýšila svůj podíl bez souhlasu České národní banky, nesmí vykonávat hlasovací práva spojená s takto nabytou účastí, a to do doby prokázání její důvěryhodnosti. Dojde-li k nabytí kvalifikované účasti jinak než na základě smlouvy a neprokáže-li České národní bance osoba, která účast nabyla, svoji důvěryhodnost, nemůže okamžikem nabytí této účasti vykonávat hlasovací práva spojená s takto nabytou účastí po dobu, po kterou tyto důvody trvají. Při posouzení způsobilosti valné hromady nebo členské schůze činit rozhodnutí a při hlasování na nich se nepřihlíží k hlasům těchto osob.

O způsobu výkonu hlasovacího práva viz komentář k ustanovení § 184 odst. 1.

Podle ustanovení § 184 odst. 1 se akcionář může zúčastnit valné hromady buď osobně (svým statutárním orgánem), nebo prostřednictvím svého zástupce.

Zástupcem akcionáře nemůže podle ustanovení § 184 odst. 1 být člen představenstva nebo dozorčí rady společnosti.

Diskutuje se o tom, zda se valné hromady může zúčastnit současně jak akcionář, tak i jeho zmocněnec, a rovněž to, zda může akcionář uplatnit pouze část svých hlasovacích práv, případně zda může s částí akcií hlasovat osobně a s částí prostřednictvím zmocněnce, anebo zda může s částí akcií hlasovat jinak než s akciemi ostatními. K tomu *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1799* uzavírá, že z dikce ustanovení § 184 (akcionář se účastní valné hromady osobně anebo v zastoupení) vyplývá, že současná účast akcionáře a zmocněnce na valné hromadě není možná. Ke druhé z uvedených otázek pak uvádí, že vzhledem k tomu, že každá akcie představuje právně samostatný podíl na akciové společnosti, je třeba interpretovat ustanovení odstavce 1 ve vztahu ke každé jednotlivé akci, že tedy lze udělit plnou moc na každou akcii samostatně a že je rovněž možné, aby se valné hromady účastnil ohledně určitých akcií osobně akcionář a ohledně jiných jeho akcií zástupce. Proti tomuto výkladu však je možno namítnout, že při logickém a systematickém výkladu uvedeného ustanovení by bylo možno uzavřít, že mohl by akcionář zajistit účast svého zástupce současně s vlastní účastí tím, že mu udělí plnou

moc jen ohledně některých akcí, není logické činit závěr, že uděli-li plnou moc ohledně všech akcí, nemůže se již sám valné hromady zúčastnit – při opačném výkladu by také bylo možné považovat rozdělení hlasování mezi akcionáře a jeho zástupce za obcházení zákazu, aby se valné hromady účastnil jak akcionář, tak i jeho zástupce.

Příkláním se k názoru, že současná účast akcionáře a jeho zmocněnce na valné hromadě bez jejího souhlasu není možná, ledaže by takovou možnost upravovaly stanovy akciové společnosti. Důvodem pro takový závěr je, že plná moc k zastupování na valné hromadě není plnou mocí k právnímu úkonu, neboť hlasování na valné hromadě není právním úkonem ale výkonem osobního práva akcionáře podílet se na řízení společnosti. Rozhodování o tom, zda se může valné hromady účastnit osoba, pro kterou toto právo nevyplyvá ze zákona, je vnitřní záležitostí společnosti a do vnitřních záležitostí společnosti zákon zasahuje pouze tehdy, je-li to nutné k ochraně akcionářů či ve veřejném zájmu. Není pochyb o tom, že nemůže-li se akcionář zúčastnit valné hromady osobně, je třeba k ochraně jeho zájmů umožnit, aby se nechal na valné hromadě zastoupit. Pokud však se valné hromady účastní osobně, není k ochraně jeho zájmů nezbytná účast další osoby a o takové účasti má proto valná hromada (popřípadě stanovy) právo rozhodnout. Uvedenému závěru nasvědčuje i to, že obchodní zákoník upravuje právo akcionáře účastnit se valné hromady prostřednictvím zástupce výslovně a vychází tedy z toho, že nejde o zastoupení při právním úkonu ve smyslu ustanovení § 31 ObčZ. Stejný závěr zaujal (v případě společné účasti člena družstva a jeho zástupce na členské schůzi) Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004. Závěr, že plná moc k zastupování na valné hromadě není plná moc k právnímu úkonu, vyslovil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002.

Ke druhému z uvedených problémů *Eliáš, K.* (v Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 316) uvádí, že protože je hlasovací právo spojeno s jednotlivými akciemi, není akcionář vázán uplatnit hlasovací právo ze všech akcí, může tedy odevzdat hlasy jen z některých z nich a jinými se zdržet apod. Nastíněné sporné otázky, podle našeho názoru, definitivně vyřeší až soudní praxe. Možnost požadovat na valné hromadě informace je věcně omezena pouze na informace potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady. Možnost předkládat valné hromadě návrhy pak je omezena ustanovením § 185 odst. 4, podle kterého lze na valné hromadě projednat záležitosti, které nebyly v navrhovaném programu valné hromady, jen pokud s tím souhlasí všichni akcionáři společnosti. V praxi to zpravidla znamená, že se uplatní pouze ty návrhy akcionáře, které se týkají záležitostí zařazených do programu valné hromady (tak např. typicky návrhy na konkrétní obsazení funkcí při volbě orgánů společnosti).

V praxi se lze často setkat s postupem, kdy stanovy akciové společnosti, popřípadě „jednací řád“ přijatý valnou hromadou nějakým způsobem omezují právo akcionáře podávat na valné hromadě návrhy. Tak např. stanoví, že návrh může podat pouze akcionář či skupina akcionářů, kteří mají určitý počet hlasů, nebo že návrhy lze předkládat pouze písemně apod.

Taková omezení jsou podstatným zásahem do základních práv akcionářů a jsou proto nepřijatelná. Pokud bude valná hromada při přijímání jednotlivých usnesení postupovat podle takového omezení, může to být důvodem pro prohlášení neplatnosti usnesení soudem. I když totiž ustanovení § 173 odst. 1 písm. e) určuje, že stanovy upraví způsob hlasování na valné hromadě, neznamená to, že by mohl být způsob hlasování či předkládání návrhů upraven tak, aby jakýmkoli způsobem zasahoval do práv akcionářů, popřípadě podstatně ztěžoval výkon těchto práv.

Nepřípustné je i omezení požadovat na valné hromadě vysvětlení např. tím, že stanovy, popřípadě jednací řád či usnesení valné hromady určí, že vysvětlení může požadovat pouze akcionář či akcionáři s určitým počtem hlasů, nebo že vysvětlení ke konkrétnímu

bodů programu obdrží akcionáři v určité lhůtě po skončení valné hromady apod. Není však vyloučeno, aby se představenstvo, které není schopno podat na valné hromadě vysvětlení požadované akcionářem, se na valné hromadě zavázalo, že mu vysvětlení poskytne dodatečně. Tím však není splněna povinnost stanovená zákonem v odstavci 2 a navíc takový postup svědčí o neprofesionálním postupu představenstva, které se na valnou hromadu řádně nepřipravilo. Za situace, kdy novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 142/1996 Sb. omezila právo na poskytování informací na záležitosti, které jsou předmětem jednání valné hromady, musí být představenstvo připraveno poskytnout vyčerpávající vysvětlení ke kterémukoli bodu programu, a to každému jednotlivému nositeli práva podle ustanovení § 180 odst. 1.

Zákon v ustanovení odstavce 1 též určuje postup při projednávání předložených návrhů, tento postup však mohou stanovy změnit – viz též ustanovení § 173 odst. 1 písm. f). V praxi bývá často použítí ustanovení poslední věty odstavce 1 vyloučeno opačnou úpravou ve stanovách.

Právo hlasovat na valné hromadě je jedním ze základních práv akcionáře. Protože je ustanovení § 156a nezařazuje mezi samostatně převoditelná práva, nelze je oddělit od akcie či jiného cenného papíru, s kterým je spojeno (zatímní list, poukázka na akcie). Není však vyloučeno, aby akcionář fakticky umožnil výkon hlasovacího práva spojeného s akciemi v jeho vlastnictví (disponování s hlasovacími právy) jiné osobě např. tak, že jí udělí plnou moc bez toho, že by určil, jak má s akciemi, kterých se plná moc týká, hlasovat, či tak, že hlasuje vlastními akciemi podle pokynů jiné osoby. Takový postup předvídá např. ustanovení § 66a odst. 6 (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1806*).

Na rozdíl od ostatních forem obchodních společností nelze u akciové společnosti změnit poměr hlasů akcionářů odchylně od ustanovení zákona, který přiděluje akcionářům hlasy v poměru jejich podílu na základním kapitálu. Z této zásady zákon povoluje jedinou výjimku dle poslední věty ustanovení odstavce 2. Toto ustanovení umožňuje formulovat stanovy tak, aby znemožnily nebo alespoň ztížily většinovému akcionáři možnost zcela ovládnout společnost tím, že omezí výkon hlasovacího práva podle poslední věty odstavce 2. Vedle ustanovení § 159 odst. 3 a případů uvedených v § 186c odst. 2 představuje toto ustanovení další ze zákonem stanovených případů možnosti zásahu do hlasovacího práva akcionářů.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. rozšířila ustanovení tohoto paragrafu o další tři odstavce upravující podrobnosti při poskytování informací akcionářům a uplatňování návrhů a protinávrhů.

Ustanovení odstavce 3 rozšiřuje informační povinnost akciové společnosti i na ovládané osoby, neboť hospodaření, popřípadě i další činnost těchto osob se zákonitě promítne do hospodaření společnosti. I v tomto případě však je právo na vysvětlení omezeno na to, že je takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady. Tak tomu bude např. při schvalování konsolidované účetní závěrky a výroční zprávy.

Protože ze zkušenosti s poskytováním informací vyplynulo, že informace poskytnuté akcionářům na valných hromadách měly často velmi malou vypovídací hodnotu, stanoví odstavec 4 především základní vlastnosti takové informace. Dále pak upravil dosud neupravenou a velmi spornou oblast poskytování informací tvořících obchodní tajemství, informací, jejichž poskytnutí by mohlo společnosti způsobit újmu, důvěrných informací a informací o utajovaných skutečnostech. Poskytnout informace, jejichž poskytnutí zákon zakazuje, akciová společnost samozřejmě nesmí. Bylo by k újmě akciové společnosti, a tedy i jejích akcionářů, poskytovat informace, jejichž poskytnutí by mohlo být zneužito. V praxi však může být obtížně interpretovatelné, které z požadovaných informací splňují uvedená kritéria, a je známa řada případů, kdy představenstvo ve snaze zabránit poskytnutí informace, jejíž poskytnutí je mu nepříjemné, se dovolává právě toho, že mu

poskytnutí takových informací zákon zakazuje, či že je v rozporu se zájmy společnosti. Proto ustanovení odstavce 3 zajišťuje kontrolu nad rozhodnutím představenstva neposkytnout požadovanou informaci dozorcí radou, popřípadě rozhodnutím soudu. Věcně příslušným soudem pro rozhodování podle odstavce 4 bude krajský soud.

Odstavec 5 umožňuje akcionářům seznámit se v dostatečném předstihu s protinávrhy, měnicími ty návrhy, jejichž obsah je jim z nám z pozvánky. Účelem uložení povinnosti k zaslání protinávrhů v případech, kdy se bude o rozhodnutí pořizovat notářský zápis, je zajistit notáře, který bude zápis o rozhodnutí valné hromady sepsávat, možnost posoudit zákonnost takového protinávrhu a vyjádřit se k ní v rámci povinností uložených mu při sepsu zápisu o rozhodnutí valné hromady; i pro tento případ dále platí ustanovení § 185 odst. 4. Důsledkem nedodržení lhůty podle druhé věty odstavce 5 je právo notáře odmítnout sepsání notářského zápisu podle § 80d NotŘ.

Z judikatury:

SJ 12/1997 s. 283: 1. Jestliže byl nezákonným postupem akciové společnosti akcionáři znemožněn výkon hlasovacího práva, avšak tato okolnost nemohla mít vliv na výsledek hlasování o napadeném usnesení, není takový postup důvodem k prohlášení usnesení valné hromady za neplatné podle § 183 ObchZ.

2. Podle ustanovení § 180 ObchZ ve znění platném před novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb., byl akcionář oprávněn požadovat na valné hromadě vysvětlení a uplatňovat návrhy a protinávrhy. Omezení či ztížení tohoto oprávnění v jednacím řádu valné hromady je s tímto ustanovením v rozporu. Nepřípustným omezením je i požadavek jednacího řádu, aby akcionáři předkládali své návrhy, protesty a žádosti o vysvětlení pouze písemně.

R 43/1998: Omezení nebo ztížení oprávnění akcionáře uvedeného v ustanovení § 180 ObchZ (ve znění před novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb.) jednacím řádem valné hromady je v rozporu se zákonem. Nepřípustným omezením je i požadavek jednacího řádu, aby akcionáři předkládali své návrhy, protesty a žádosti o vysvětlení pouze písemně. (*Poznámka autorů:* tuto právní větu lze obdobně uplatnit i po uvedené novele)

PR 7/2000 s. 310: 1. Jestliže má každý akcionář možnost, aniž by opustil jednání, přednést svůj návrh, protest či žádost o vysvětlení ústně, není ustanovení jednacího řádu o tom, že písemné návrhy, protesty či žádosti o vysvětlení se podávají mimo jednací místnost, porušením ustanovení § 180 ObchZ.

Sou R NS 15/2002 s. 92: Stanovy akciové společnosti lze platně doplnit tak, že se o návrhu orgánů společnosti hlasuje dříve, než o protinávrhu akcionáře.

SJ 12/2002 s. 939 : 1. Plná moc k zastupování na valné hromadě nepředstavuje plnou moc k právnímu úkonu (§ 31 odst. 1 ObčZ).

2. Akcionář může být na valné hromadě zastoupen pouze jedním zmocněncem.

SJ 12/2005 s. 941: 1. Správce konkursní podstaty je ve smyslu ustanovení § 14a odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, oprávněn a povinen vykonávat veškerá akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty; to platí bez zřetele k tomu, zda akcie byly sepsány jako majetek úpadce nebo (ve smyslu § 6 odst. 3 uvedeného zákona) jako majetek jiných osob.

2. Správce konkursní podstaty má v rámci výkonu akcionářských práv spojených s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty zejména právo účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, požadovat a dostat na ni vysvětlení ohledně záležitostí týkajících se akciové společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protinávrhy; má rovněž právo na podíl na zisku akciové společnosti (dividendu), který valná hromada schválila k rozdělení. Má-li akciová společnost jediného akcionáře, vykonává správce konkursní podstaty působnost valné hromady; tato akcionářská práva je správce konkursní podstaty oprávněn vykonávat i v průběhu sporu o vyloučení akcií ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce (§ 19 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

3. Jestliže ohledně majetku sepsaného do konkursní podstaty postupem podle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nastane nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu (§ 19 odst. 2 věta druhá uvedeného zákona), není při úvaze o právu správce konkursní podstaty s takovým majetkem dále nakládat významné, že výzva, jež soupisu majetku předcházela, postrádala náležitosti předepsané ustanovením § 27 odst. 5 tohoto zákona.

SR 2/2006 s. 67: Člen družstva nemá právo, aby byl současně přítomen na členské schůzi on i jeho zástupce. (*Poznámka autorů:* lze použít i pro valnou hromadu akciové společnosti.)

SJ 5/2006 s. 363: 1. Představenstvo akciové společnosti musí zajistit, aby měl akcionář na valné hromadě k dispozici úplnou účetní závěrku. Způsob realizace této povinnosti záleží na

rozhodnutí představenstva. Představenstvo může buď kompletní účetní závěrku akcionářům vlastnicím akcie na jméno zaslat, nebo, zašle-li akcionářům pouze vybrané údaje z účetní závěrky, akcionářům ji musí zpřístupnit v průběhu valné hromady.

2. Neúplnost zprávy o vztazích mezi propojenými osobami nemůže být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady o schválení účetní závěrky za neplatné.

§ 181 [Mimořádná valná hromada]

(1) Akcionář nebo akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 3 % základního kapitálu, a dále akcionář nebo akcionáři společnosti, která má základní kapitál 100 000 000 Kč a nižší, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 5 % základního kapitálu, mohou požádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady k projednání navržených záležitostí.

(2) Představenstvo svolá mimořádnou valnou hromadu tak, aby se konala nejpozději do 40 dnů ode dne, kdy mu došla žádost o její svolání. Lhůta uvedená v § 184 odst. 4 se zkracuje na 15 dnů. Představenstvo není oprávněno navržený pořad jednání měnit. Představenstvo je oprávněno navržený pořad jednání doplnit pouze se souhlasem osob, které požádaly o svolání mimořádné valné hromady podle odstavce 1.

(3) Nesplní-li představenstvo povinnost podle odstavce 2, rozhodne soud na žádost akcionáře nebo akcionářů uvedených v odstavci 1 o tom, že je zmocňuje svolat mimořádnou valnou hromadu a ke všem úkonům s ní souvisejícím. Současně může soud určit i bez návrhu předsedu valné hromady.

(4) Pozvánka na mimořádnou valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání musí obsahovat výrok rozhodnutí podle odstavce 3 s uvedením soudu, který rozhodnutí vydal, a dne, kdy se rozhodnutí stalo vykonatelným. Pro účely zajištění této valné hromady jsou zmocnění akcionáři oprávněni vyžádat si výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů.

(5) Jestliže soud zmocní akcionáře ke svolání mimořádné valné hromady, hradí náklady soudního řízení a konání mimořádné valné hromady společnost. Za závazek uhradit náklady řízení a konání mimořádné valné hromady ručí členové představenstva společně a nerozdílně. Společnost má právo na náhradu škody, která jí vznikla úhradou nákladů soudního řízení vůči členům představenstva.

Související ustanovení: § 58, 157, § 184 n., § 194

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. g), § 128, § 171 odst. 1, § 200e OSŘ

Z literatury: *Bejček, J.* Mimořádná valná hromada banky v období nucené správy. Právní praxe v podnikání, 1996, č. 7, 8; *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1; *Liška, P.* K pořadu jednání valné hromady akciové společnosti. Právní rádce, 1996, č. 4

Ustanovení odstavce 1 umožňuje akcionářům (popřípadě jedinému akcionáři) splňujícím uvedenou podmínku vynutit si svolání valné hromady k řešení navržených problémů. Jde o jeden ze základních zákonných kontrolních mechanismů v akciové společnosti. V žádosti podle odstavce 1 musí akcionáři vždy uvést, jaký program valné hromady navrhuji, tj. obsah pozvánky nebo oznámení o konání valné hromady. Pokud akcionáři navrhovaný program valné hromady v žádosti adresované představenstvu neuvedou, běží lhůta, ve které je představenstvo povinno valnou hromadu podle odstavce 2 svolat, až od okamžiku, kdy je žádost akcionářů doplněna na požadovaný rozsah.

Pro účely výkonu práva podle odstavce 1 není rozhodné, jaký druh či formu akcií akcionář vlastní ani v jaké podobě byly vydány. Rozhodující je pouze součet jmenovitých hodnot všech akcií akcionáře či akcionářů uplatňujících právo podle odstavce 1. Právo podle odstavce 1 nemůže akcionář vykonat, jestliže ze zákona či rozhodnutí příslušného orgánu vyplývá, že nemůže vykonávat práva spojená s akcií (bliže viz komentář k § 180 odst. 1).

Obchodní zákoník přiznává výslovně akcionářům právo podle odstavce 1 jen vůči představenstvu, podle ustanovení § 199 odst. 1 však, pokud to vyžadují zájmy společnosti, svolává valnou hromadu i dozorčí rada. I když vůči dozorčí radě obchodní zákoník právo na svolání valné hromady nepřiznává, nelze vyloučit analogickou aplikaci uvedeného ustanovení i ve vztahu k dozorčí radě, když dozorčí rada může svolávat valnou hromadu např. i proto, že je představenstvo nečinné, čímž je vlastně eliminováno právo akcionářů na svolání valné hromady. Obdobný názor zastává *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1813. Konečnou odpověď na tuto otázku přinese zřejmě až soudní praxe.

Odstavec 2 stanoví pro svolání mimořádné valné hromady na žádost akcionářů lhůtu pro uveřejnění pozvánky či oznámení o jejím konání odchylně, než pro jiné valné hromady. Postup pro svolání valné hromady a náležitosti pozvánky či oznámení však zůstaly zachovány. Obchodní zákoník neurčuje formu žádosti o svolání mimořádné valné hromady. Z formulace odstavce 2 (z použití slova „došla“) se někdy dovozuje, že žádost musí být písemná. Podle našeho názoru to však není nezbytné; pokud však nebude mít žádost písemnou formu, bude mnohdy obtížné prokazovat, zda byla skutečně podána, kdy se tak stalo, a zejména co bylo jejím obsahem. Přitom pokud představenstvo valnou hromadu k žádosti akcionáře nesvolá a ten se obrátí podle odstavce 3 na soud, nese důkazní břemeno o tom, že (a kdy) představenstvo o svolání valné hromady požádal a rovněž o obsahu této žádosti.

Z ustanovení § 184 odst. 7 vyplývá, že mimořádnou valnou hromadu svolanou podle tohoto paragrafu lze odvolat pouze na žádost, popřípadě se souhlasem akcionářů, kteří požadovali její svolání. Rovněž změnit datum jejího konání lze pouze na žádost těchto akcionářů. Při určení nového data konání valné hromady však musí být dodržena lhůta podle odstavce 2.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila do odstavce 2 možnost, aby představenstvo doplnilo navržený program, což může být velmi účelné v případech, kdy nastala situace, která si vynucuje svolání valné hromady (např. potřeba doplnit představenstvo či dozorčí radu) a je účelné namísto svolání zvláštní valné hromady projednat nezbytné záležitosti na valné hromadě svolávané z popudu akcionářů. Současně však podmínila takový postup souhlasem akcionářů domáhajících se svolání valné hromady, aby zabránila případným pokusům představenstva zařazením dalších bodů programu zmařit účel svolání valné hromady. Akcionáři, kteří si vynucují svolání valné hromady, si však musí být vědomi toho, že nelze odmítat zařazení bodů navržených do programu představenstvem bez vážného důvodu (šikanózním způsobem). Rovněž je třeba mít na paměti, že některé body programu musí být ze zákona zařazeny do programu každé valné hromady. Tak tomu je u volby funkcionářů valné hromady. Zařazení takových bodů do programu se nepovažuje za rozšíření programu valné hromady. To, že představenstvo nemůže některé z navržených bodů programu vypustit, vyplývá z jeho povinnosti svolat valnou hromadu s navrženým programem.

V teorii se diskutuje o tom, zda může představenstvo za situace, kdy si akcionáři vynucují svolání valné hromady k projednání otázek, které nepatří do působnosti valné hromady, takovou valnou hromadu svolat a zda, patří-li do působnosti valné hromady jen některé z navrhovaných bodů programu, lze svolat valnou hromadu s programem odpovídajícím způsobem zúženým. Nejvyšší soud tuto otázku vyřešil v rozhodnutí ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004, a v rozhodnutí ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29

Odo 149/2005, tak, že uzavřel, že logickým a systematickým výkladem ustanovení § 181 odst. 1, zejména ve vazbě na ustanovení § 187, je třeba dovodit, že akcionář se může domáhat svolání mimořádné valné hromady pouze k projednání záležitostí, které patří do její působnosti. Ze žádného ustanovení obchodního zákoníku však nelze dovodit, že by příslušný orgán společnosti (nebo soud) musel rozhodovat o návrhu na svolání valné hromady jako o celku, tj. buď valnou hromadu svolat s celým navrženým programem, nebo její svolání odmítnout. Určuje-li ustanovení § 181 odst. 2, že představenstvo není oprávněno měnit navržený pořad jednání valné hromady, lze logickým a systematickým výkladem tohoto ustanovení dospět k závěru, že to znamená pouze, že představenstvo nesmí zasahovat do navrženého programu v rozsahu, ve kterém lze svolat valnou hromadu k jeho projednání. K těm bodům programu, ohledně kterých valnou hromadu svolat nelze, představenstvo logicky nepřihlíží.

Ustanovení odstavce 3 obsahuje opatření proti nečinnosti představenstva. Při rozhodování o svolání valné hromady bude soud zkoumat zejména, zda osoba či osoby, které svolání požadují, splňují podmínku uvedenou v odstavci 1, a zda požádaly představenstvo o svolání valné hromady. I když to zákon výslovně nestanoví, z povahy věci vyplývá, že soud rozhodne o svolání valné hromady bez zbytečného odkladu, a to podle ustanovení § 200e OSŘ usnesením. Řízení o svolání valné hromady je řízením nesporným. Jeho účastníci jsou navrhovatel (navrhovatelé) a společnost.

Pro možnost uplatnění práva na svolání valné hromady u soudu je rozhodující, zda má akcionář (či akcionáři) domáhající se soudního zmocnění ke svolání valné hromady potřebný počet akcií v době podání návrhu a rovněž v době vydání rozhodnutí soudu. Jestliže se v průběhu řízení zmenší počet akcií akcionáře, který návrh podal (např. v důsledku zvýšení základního kapitálu, na kterém se nepodílel nebo v důsledku toho, že jeho akcie byly vylosovány na snížení základního kapitálu), ale do doby vydání rozhodnutí opět získal akcie zakládající potřebný podíl na základním kapitálu, má, při splnění podmínek podle odstavce 1, právo, aby jej soud zmocnil ke svolání valné hromady.

O věci nemusí soud nařizovat jednání, ledaže by bylo potřebné svolat jednání k provedení nezbytných důkazů. Soudem věcně a místně příslušným k řízení je krajský soud, v jehož obvodu má akciová společnost sídlo; to neplatí pro společnosti se sídlem ve Středočeském kraji, pro které je příslušný Městský soud v Praze.

Návrh na jmenování předsedy valné hromady bude zpravidla součástí návrhu na její svolání. Pokud však navrhovatelé určení předsedy valné hromady nenavrhnou, určí jej soud i bez návrhu. Při výběru předsedy postupuje potom soud podle vlastního uvážení, určený předseda však musí se svým jmenováním souhlasit. Z účelu řízení vyplývá, že soud ve výroku rozhodnutí rozhodne nejen o tom, že zmocňuje navrhovatele ke svolání valné hromady, ale i o tom, že jej zmocňuje ke všem úkonům souvisejícím se svoláním valné hromady, ke kterým je takové zmocnění potřebné. Zmocnění je důležité zejména pro rozeslání pozvánky či uveřejnění oznámení o konání valné hromady, nájem místnosti, ve které se bude valná hromada konat, zajištění notářského zápisu, pokud je potřebný apod. Návrh na takové zmocnění by měl být součástí žalobního petitu, nebude-li však jeho součástí, vyplývá z ustanovení odstavce 3 povinnost soudu zmocnit k těmto úkonům akcionáře nad rámec žalobního petitu.

Z judikatury vyplývá, že jestliže představenstvo svolá k žádosti oprávněných akcionářů valnou hromadu opožděně (třeba až po podání návrhu na zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady), ale s požadovaným programem, návrh akcionářů na zmocnění ke svolání valné hromady nebude úspěšný. Prodlení se splněním povinnosti podle odstavce 2 se však může promítnout do výroku o náhradě nákladů řízení.

Valnou hromadu nelze svolat, dokud se rozhodnutí soudu o zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady nestane vykonatelným. Toto usnesení je podle ustanovení § 171

odst. 2 OSŘ vykonatelné doručením, pokud soud neodloží vykonatelnost rozhodnutí podle § 171 odst. 3 OSŘ.

Právo zmocněných akcionářů vyžádat výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů vyplývá ze zákona (viz odstavce 4), není tedy třeba, aby soud zmocnění k takovému jednání začlenil do výroku svého rozhodnutí – i když to není vyloučeno. Součástí tohoto práva je i právo požadovat zápis pozastavení výkonu práva nakládat se zaknihovanými akciemi společnosti. Jakmile se usnesení stane vykonatelným, navrhovatelé svolají valnou hromadu postupem podle odstavce 4 a § 184 odst. 4 až 6. Pro svolání valné hromady ze zmocnění soudu zákon lhůtu uvedenou v § 184 odst. 4 výslovně nezkracuje. Toto zkrácení však lze dovodit z toho, že takové svolání nahrazuje svolání valné hromady podle odstavce 2 v důsledku porušení povinnosti představenstva.

Kromě náležitostí podle odstavce 4 musí pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání obsahovat též povinné náležitosti každé pozvánky podle § 184 odst. 5 (bliže viz komentář k tomuto ustanovení). Ke dnu vykonatelnosti rozhodnutí viz komentář k odstavci 3.

Při náhradě nákladů podle odstavce 5 půjde zejména o náhradu soudních poplatků, popřípadě nákladů prvního zastoupení a nákladů na uveřejnění oznámení o konání valné hromady či zaslání pozvánky, zajištění místnosti pro valnou hromadu, náklady na pořízení výpisu z evidence zaknihovaných cenných papírů apod. Náklady nahrazuje zmocněným akcionářům společnost. Pokud soud návrh na zmocnění ke svolání valné hromady zamítne, nesou náklady soudního řízení zpravidla navrhovatelé.

Protože členové představenstva tím, že nesvolali valnou hromadu tam, kde k tomu byly splněny zákonné předpoklady, porušili svoji povinnost, postihuje je zákon úpravou jejich zákonného ručení za závazky vzniklé z tohoto porušení. Zákon rovněž stanoví jejich objektivní odpovědnost za způsobenou škodu – i když pouze za škodu vzniklou úhradou nákladů soudního řízení (náklady svolání valné hromady by společností vznikly, i pokud by představenstvo svoji povinnost splnilo). Toto ustanovení má nejen uhrazovací, ale i preventivní funkci.

Z judikatury:

SJ 4/2001 s. 195: Jestliže se po uplynutí lhůty stanovené v § 181 odst. 1 až 3 ObchZ konala valná hromada s programem požadovaným akcionáři podle § 181 odst. 1 ObchZ, nemůže soud zmocnit akcionáře ke svolání valné hromady podle § 181 odst. 3 ObchZ. To neplatí, jestliže byla taková valná hromada úspěšně napadena žalobou podle § 183 ObchZ nebo jestliže rejstříkový soud zamítl návrh na zápis skutečností vyplývajících z usnesení této valné hromady.

R 24/2001: Akcionář investičního fondu se po zavedení nucené správy podle § 37e zákona č. 248//1992 Sb. může domáhat svolání valné hromady podle § 181 ObchZ pouze k projednání otázek, které zákon ponechává v působnosti valné hromady po zavedení nucené správy.

R 72/2001: Jestliže akcionář v průběhu řízení o jeho zmocnění ke svolání valné hromady přestane splňovat podmínku stanovenou v § 181 odst. 1 ObchZ, ztrácí aktivní legitimaci v tomto sporu.

Sou R NS 17/2002 s. 54: Pokud akcionář v průběhu řízení přestane splňovat podmínku stanovenou v § 181 odst. 1 ObchZ pro podání návrhu, aby soud rozhodl o jeho zmocnění ke svolání valné hromady akciové společnosti, ztrácí aktivní legitimaci v takovém sporu. Znovu ji však získá, jestliže v průběhu řízení uvedenou podmínku bude zase splňovat.

R 25/2003: Podle § 181 odst. 1 ObchZ je rozhodující, zda navrhovatel (akcionář) má aktivní věcnou legitimaci v době rozhodnutí soudu.

SR 4/2003 s. 122: 1. V rámci rozhodování o zmocnění ke svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti nelze otázku, zda byla jiná valná hromada svolána řádně, posuzovat ani jako předběžnou.

2. Řízení o zmocnění ke svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti se prohlášením konkursu na majetek společnosti nepřerušuje.

SJ 3/2006 s. 204: 1. Likvidátor je orgánem společnosti, ale není jejím statutárním orgánem.

2. I po vstupu společnosti do likvidace trvá její povinnost podle § 194 odst. 2 ObchZ zvolit do 3 měsíců poté, co zanikla funkce člena představenstva, nového člena.

3. To, že ustanovení § 181 odst. 2 ObchZ určuje, že představenstvo není oprávněno měnit pořad valné hromady svolané na žádost akcionáře, neznamená, že by nemohlo svolat valnou hromadu k projednání jen těch bodů navrženého programu, které spadají do působnosti valné hromady. Body, které nespádají do působnosti valné hromady, představenstvo do jejího programu nezařadí.

§ 182 [Zvláštní oprávnění akcionářů]

(1) Na žádost akcionáře nebo akcionářů uvedených v § 181 odst. 1

a) představenstvo zařadí jimi určenou záležitost na pořad jednání valné hromady; pokud žádost došla po zaslání pozvánky na valnou hromadu nebo po uveřejnění oznámení o jejím konání, uveřejní představenstvo doplnění pořadu jednání valné hromady ve lhůtě do deseti dnů před konáním valné hromady způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady; jestliže takové uveřejnění není již možné, lze určenou záležitost na pořad jednání této valné hromady zařadit jen postupem podle § 185 odst. 4,

b) dozorčí rada přezkoumá výkon působnosti představenstva v záležitostech určených v žádosti,

c) dozorčí rada uplatní právo na náhradu škody, které má společnost vůči členovi představenstva,

d) představenstvo podá žalobu na splacení emisního kursu akcií proti akcionářům, kteří jsou v prodlení s jeho splacením, nebo uplatní postup podle § 177.

(2) Pokud dozorčí rada nebo představenstvo bez zbytečného odkladu nesplní žádost akcionáře, mohou akcionáři uvedení v § 181 odst. 1 uplatnit právo na náhradu škody nebo na splacení emisního kursu akcií jménem společnosti sami. Jiná osoba než akcionář, který žalobu podal, nebo osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

(3) Akcionáři uvedení v § 181 odst. 1 mohou požádat soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi ovládanou osobou a propojenými osobami podle § 66a odst. 12, jsou-li pro to závažné důvody, i když nejsou splněny předpoklady uvedené v § 66a odst. 13.

Související ustanovení: § 66a, § 181 odst. 1, § 184 odst. 4 a 5, § 194, 197, § 213d odst. 1

Z literatury: *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1; *Grůza, D.* Odvozená akcionářská žaloba. Všechno, 1996/1997, č. 1

Ustanovení tohoto paragrafu obsahuje další oprávnění přiznaná obchodním zákoníkem akcionářům k posílení jejich postavení ve společnosti a k eliminaci důsledků nečinnosti či nekalých praktik představenstva. V ustanovení tohoto i předchozího paragrafu se realizují dvě zásady, kterými se řídí úprava obchodních společností v obchodním zákoníku – zásada ochrany menšinových společníků a zásada ochrany společníků před zneužitím funkce statutárním či jiným orgánem.

Právo podle tohoto paragrafu nemůže akcionář vykonat, jestliže ze zákona či rozhodnutí příslušného orgánu vyplývá, že nemůže vykonávat práva spojená s akcií (bliže viz komentář k § 180 odst. 1).

Ustanovení odstavce 1 písm. a) upravuje nejen právo akcionářů domáhat se zařazení určitého bodu do programu valné hromady, ale i postup při takovém zařazení upravený tak, aby neohrozil práva ostatních akcionářů a určuje i meze tohoto oprávnění, opět ve vazbě na ochranu práv ostatních akcionářů.

Obchodní zákoník přiznává výslovně uvedené právo akcionářům jen vůči představenstvu, podle ustanovení § 199 odst. 1 však, pokud to vyžadují zájmy společnosti, svolává valnou hromadu i dozorčí rada. I když vůči dozorčí radě obchodní zákoník právo podle písmena a) nepřiznává, nelze vyloučit analogickou aplikaci uvedeného ustanovení i ve vztahu k dozorčí radě, když dozorčí rada může svolávat valnou hromadu např. i proto, že je představenstvo nečinné, čímž je vlastně eliminováno právo akcionářů podle písmena a). Obdobný názor zastává *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1821. Konečnou odpověď na tuto otázku přinese zřejmě až soudní praxe.

Určitým nedostatkem úpravy oprávnění akcionářů podle písmena a) je, že obchodní zákoník neřeší postup a důsledky porušení povinnosti vyplývající pro představenstvo z uvedeného oprávnění. Pokud tedy představenstvo na základě řádné žádosti podle písmena a) program valné hromady nedoplní, mohou se oprávnění akcionáři domáhat jen svolání mimořádné valné hromady [když domáhat se náhrady škody, která jim vznikla v důsledku porušení povinnosti podle písmena a), nebude zpravidla příliš praktické]. A sankci vůči představenstvu pak bude povinnost k náhradě nákladů vzniklých svoláním takové mimořádné valné hromady, když jejich vznik je škodou, kterou členové představenstva způsobili společnosti porušením povinnosti podle písmena a). V úvahu připadá i náhrada jiné škody vzniklé společnosti v důsledku porušení uvedené povinnosti.

Ustanovení písmena b) umožňuje akcionářům vynutit si kontrolu činnosti představenstva v případech, kdy se domnívají, že představenstvo řádně neplní v konkrétním případě své povinnosti, popřípadě vyzvat dozorčí radu k činnosti v případech, kdy je nečinná, tj. neplní řádně své kontrolní funkce. Ani pro případ podle písmena b) neupravuje obchodní zákoník důsledky porušení povinnosti dozorčí rady přezkoumat k žádosti oprávněných akcionářů výkon působnosti představenstva. I v tomto případě tedy připadá v úvahu vznik povinnosti k náhradě škody vzniklé společnosti v důsledku porušení této povinnosti, popřípadě i trestněprávní odpovědnost. Takový postih může být v jednotlivých případech dosti významný. Pokud totiž akcionáři např. požadují přezkoumání nepoctivého jednání členů představenstva, kteří se obohacují na úkor společnosti, může náhrada škody, při splnění podmínek stanovených zákonem, představovat značnou hodnotu, jejíž úhrada postihne ty členy dozorčí rady, kteří porušili povinnost podle písmena b).

Ustanovení písmena c) umožňuje akcionáři vynutit ochranu zájmů společnosti pro případ, že člen představenstva, který způsobil společnosti škodu, tuto škodu dobrovolně neuhradí a představenstvo její úhradu nevymáhá. Takové případy nejsou v praxi řídké a jejich řešení bylo před novelou obchodního zákoníku provedenou zák. č. 142/1996 Sb. značně zdlouhavé. Jediným řešením bylo vlastně jen odvolání představenstva, což mohli jeho členové dlouhodobě úspěšně sabotovat tím, že nesvolali k žádosti akcionářů mimořádnou valnou hromadu či do jejího programu nezařadili rozhodování o odvolání představenstva. Citovaná novela uvedený nedostatek odstranila, a to na rozdíl od předchozích případů, včetně úpravy postupu při nesplnění povinnosti podle písmena c).

Ustanovení písmena d) rovněž umožňuje akcionáři požadovat nápravu v případě nečinnosti představenstva, což je praktické zejména tam, kde sami členové představenstva nesplácejí emisní kurs upsaných akcií. Ani případy podle písmena d) nejsou v praxi neobvyklé zejména tehdy, pokud jsou akcionáři, dlužícími splacení vkladu, sami členové představenstva, popřípadě pokud jsou jimi významní akcionáři, jejichž hlasy prosadily zvolení členů představenstva a kteří je mohou vahou svých hlasů i odvolat.

Uplatnění ustanovení odstavce 1 písm. a) až d) je zajištěno v ustanovení odstavce 2, které umožňuje akcionáři s potřebným podílem na základním kapitálu společnosti, aby jménem společnosti uplatnil právo na náhradu škody vzniklé z nesplnění povinnosti podle odstavce 1, když lze stěžejně očekávat, že toto právo uplatní členové představenstva sami proti sobě, a dokonce i právo jménem společnosti uplatnit nárok na splacení emisního kursu upsaných akcií. Náklady takového vymáhání ponese společnost, jejímž je akcionář

zákonným zmocněncem. Náhrady těchto nákladů se může společnost (jejím jménem akcionář) domáhat podle obecných ustanovení obchodního zákoníku o náhradě škody.

Návrh podle odstavce 2 budou oprávnění akcionáři podávat jménem společnosti. K rozhodování o takovém návrhu je v prvním stupni věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo (pro společnost se sídlem ve Středoevropském kraji Městský soud v Praze). O věci nemusí soud nařizovat jednání, ledaže by bylo potřebné svolat jednání k provedení nezbytných důkazů. Dispoziční právo s návrhem přísluší podle odstavce 2 pouze akcionáři, který jej podal.

Při rozhodování o návrhu podle odstavce 2 bude soud zkoumat zejména, zda akcionář, který návrh podává, splňuje podmínku uvedenou v § 181 odst. 1, a zda požádal dozorčí radu o uplatnění práva na náhradu škody či představenstvo o podání návrhu na splacení emisního kursu akcií, popřípadě zda splnil jiné stanovené podmínky. Řízení podle odstavce 2 je řízením nesporným. Jeho účastníky jsou společnost, povinný člen (či členové) představenstva či dozorčí rady nebo akcionář (či akcionáři), který je v prodlení se splacením emisního kursu akcií.

O přezkoumání zprávy o vztazích mezi ovládající a ovládanou osobu viz komentář k § 66a. Zatímco právo podle § 66a odst. 12 vzniká každému akcionáři pouze při splnění podmínek podle § 66a odst. 3, akcionář nebo skupina akcionářů splňující podmínku podle § 181 odst. 1 má toto právo i bez splnění podmínek stanovených v § 66a odst. 13, ovšem jen jsou-li pro to závažné důvody. Zda takové důvody v konkrétní situaci jsou, bude zkoumat soud v rámci řízení o jmenování znalce. O jmenování znalce viz komentář k § 59 odst. 3. Soud bude rovněž zkoumat splnění podmínky podle § 181 odst. 1.

Z judikatury:

R 37/2000: 1. Fyzická osoba, jež je statutárním orgánem právnické osoby – podnikatele (§ 13 odst. 1 ObchZ), nemá právo jednat jménem této právnické osoby – podnikatele, ve sporu, který s ní vede.

2. Jestliže právnická osoba nemá statutární orgán, oprávněný jejím jménem jednat, soud ji může stanovit opatrovníka pro řízení.

Dosud nepublikováno: 1. Úkolem znalce, který byl pověřen přezkoumáním zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, je ověřit, zda zpráva splňuje podmínky určené v ustanovení § 66a odst. 9 ObchZ, tj. ověřit její správnost, pravdivost a úplnost.

2. Aby mohlo být tohoto účelu dosaženo, musí mít znalec k dispozici stejné podklady, jaké mělo k dispozici představenstvo při zpracování zprávy.

3. Obsahuje-li některý z potřebných podkladů obchodní tajemství, nebrání to jeho poskytnutí znalci. Znalec, který se v rámci zpracování znaleckého posudku seznámil s obchodním tajemstvím, má povinnost je zachovat.

4. Má-li přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami splnit účel vyplývající ze zákona, musí společnost poskytnout znalci veškerou součinnost, kterou bude ke zpracování zprávy potřebovat.

5. Ve výroku usnesení, kterým soud ukládá společnosti povinnost součinnosti, lze uložit pouze obecně povinnost poskytnout veškerou potřebnou součinnost, včetně poskytnutí všech potřebných podkladů.

6. Neposkytne-li společnost znalci bez zbytečného odkladu podklady, popřípadě jinou potřebnou součinnost, může se osoba, která se domáhla jmenování znalce, domáhat jejich poskytnutí návrhem na výkon rozhodnutí postupem podle § 351 OSŘ.

7. Bude-li znalec požadovat podklady nebo jinou součinnost, které nejsou pro přezkoumání zprávy potřebné, může se společnost jejich poskytnutí bránit v rámci případného řízení o výkonu rozhodnutí tím, že se navrhovatel domáhá vymezení povinnosti, která jí nebyla uložena.

§ 183 Neplatnost usnesení valné hromady

(1) O vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady platí obdobně ustanovení § 131 odst. 1 až 10 a 12. Ustanovení § 131 odst. 1 poslední věta se použije na usnesení valné hromady přijaté postupem podle § 220t odst. 3.

(2) Za nepodstatné porušení práv osob ve smyslu § 131 odst. 3 písm. a) se považuje zejména to, že pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o konání valné hromady neobsahuje náležitosti podle § 184 odst. 5 písm. c), popřípadě § 202 odst. 2 písm. a), d).

(3) Usnesení podle § 131 odst. 10 soud na náklady navrhovatele ve zkráceném znění uveřejní způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a uvede, kdy končí lhůta podle § 131 odst. 10 písm. c). Uplyne-li lhůta marně, soud řízení zastaví.

Související ustanovení: § 69b, 131, § 184 odst. 5 písm. c), § 185 až 187, § 191, § 199 odst. 2, § 202 odst. 2 písm. a), d), § 220a

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. g), § 113a, 120, 200e OSŘ

Z literatury: *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1; *Dvořák, T.* Neplatnost usnesení valné hromady kapitálových obchodních společností po novele obchodního zákoníku. Bulletin advokacie, 2001, č. 5; *Eliáš, K.* K právní povaze usnesení valné hromady. Právní rozhledy, 1999, č. 12; *Eliáš, K.* Mala herba cito crescit. Bulletin advokacie, 2000, č. 5; *Pokorná, J.* Několik úvah k právní povaze usnesení valné hromady. Právní rozhledy, 1999, č. 12; *Štenglová, I., Dědič, J.* Je usnesení valné hromady právním úkonem? Právní rozhledy, 1999, č. 5

V § 131 se upravují možnosti, podmínky a postup prohlášení usnesení valné hromady akciové společnosti za neplatné. Toto ustanovení rovněž určuje, které osoby jsou aktivně legitimovány k podání návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné. V akciové společnosti budou osobami oprávněnými navrhnout vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akcionáři, členové představenstva a dozorčí rady, likvidátor, správce konkursní podstaty a vyrovnací správce. Právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nemůže akcionář vykonat, jestliže ze zákona či rozhodnutí příslušného orgánu vyplývá, že nemůže vykonávat všechna práva spojená s akcií anebo určená práva spojená s akcií, včetně práva domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady (bliže viz komentář k § 180 odst. 1). Důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nebude rozpor se zakladatelskou smlouvou (listinou), když ta vyčerpá svoji funkci založením akciové společnosti (bliže viz komentář k § 163 a 173).

Z ustanovení § 20a odst. 6 BankZ vyplývá, že návrh na vyslovení neplatnosti usnesení banky může podat i Česká národní banka. V ustanovení § 20 odst. 11 ObalZ se určuje, že Ministerstvo životního prostředí může do 60 dnů ode dne konání valné hromady autorizované společnosti podat návrh soudu, aby rozhodl o neplatnosti usnesení této valné hromady, jestliže má za to, že toto usnesení je v rozporu s právními předpisy nebo stanovami autorizované společnosti. A konečně podle ustanovení § 11 odst. 5 PojZ je Česká národní banka oprávněna navrhnout, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady pojišťovny nebo zajišťovny, jestliže bylo přijato v rozporu s § 11 odst. 5 tohoto zákona.

Důvodem neplatnosti usnesení valné hromady mohou být především nedostatky při svolání valné hromady anebo při přijímání jejího usnesení, zejména nedostatek některých předepsaných náležitostí pozvánky, nesprávný způsob uvědomění akcionářů o konání valné hromady, rozhodování o záležitostech, která nebyla zařazena na pořad jednání, nedostatek schopnosti usnášení valné hromady, anebo nedosažení potřebného počtu hlasů, omezení výkonu hlasovacího práva v rozporu se zákonem apod. Důvodem neplatnosti může být též rozpor obsahu přijatého usnesení se zákonem či stanovami.

Podle ustanovení § 131 odst. 1, které platí obdobně i pro akciovou společnost, lze návrh na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné podat jen v zákonem stanovené lhůtě – bliže viz komentář k ustanovení § 131 odst. 1.

Ustanovení poslední věty § 131 odst. 1, na které odkazuje odstavec 1, upravuje lhůtu pro uplatnění práva na podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, jestliže k přijetí usnesení došlo postupem podle § 127 odst. 7, tj. jestliže společníci, kteří nebyli přítomni na valné hromadě a projevíli souhlas dodatečně vahou svých hlasů, rozhodli o přijetí usnesení. Odkazované ustanovení § 220t odst. 3 upravuje dodatečné přijetí usnesení o rozdělení akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem na základě souhlasu akcionáře uděleného mimo valnou hromadu.

Rovněž ustanovení § 131 odst. 3 písm. d) určující, že soud nevysloví neplatnost usnesení valné hromady, jestliže společníci, kteří na valné hromadě nebyli, následně vyslovili s usnesením souhlas, a ustanovení § 131 odst. 5 určující, že jednatelé, kteří nepostupovali v souvislosti s přijímáním usnesení valné hromady podle ustanovení § 127 odst. 8, ručí za závazky společnosti podle § 131 odst. 4, se u akciové společnosti použije pouze při postupu podle § 220t odst. 3.

Ustanovení odstavce 2 promítá ustanovení § 131 odst. 3 písm. a) do poměrů akciové společnosti, ovšem pouze příkladným výčtem; za nepodstatné porušení práv oprávněných osob ve smyslu § 131 odst. 3 lze podle konkrétních okolností každého případu považovat i jiná nepodstatná porušení jejich práv.

V řízení o neplatnost usnesení valné hromady jedná jménem společnosti představenstvo, popřípadě navrhuji-li vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady sami členové představenstva, jednají jménem společnosti členové dozorčí rady. Podávají-li návrh jak členové představenstva, tak členové dozorčí rady, určí zástupce společnosti valná hromada. Neučiní-li tak do tří měsíců od doručení návrhu společnosti, ustanoví soud společnosti opatrovníka. Výrok pravomocného rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valné hromady je závazný pro každého (viz ustanovení § 131 odst. 2 a 4).

K řízení o neplatnost usnesení valné hromady je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo; pro společnost se sídlem ve Středočeském kraji je příslušný Městský soud v Praze. V řízení není třeba nazívat jednání s výjimkou případů, kdy se provádí dokazování. Soud rozhoduje usnesením

Ustanovení odstavce 3 promítá do poměrů akciové společnosti ustanovení § 131 odst. 11. Protože v poměrech akciové společnosti není začasť možné, aby soud doručoval usnesení všem oprávněným osobám (zejména všem akcionářům), jak to určuje ustanovení § 131 odst. 11, stanoví zákon pro tuto společnost jiný postup při informování oprávněných osob.

Ustanovení odstavce 3 doplnila do obchodního zákoníku novela přijatá zák. č. 501/2001 Sb.; toto ustanovení je promítnutím novelizovaného postupu podle § 131 odst. 10.

V dalším viz komentář k § 131.

Z čl. VIII. bodu 17. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že pokud bylo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zahájeno řízení podle tohoto paragrafu, pokračuje soud v řízení podle tohoto zákona.

Z čl. II. bodu 4. zák. č. 501/2001 Sb. vyplývá, že řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady zahájena přede dnem účinnosti tohoto zákona se dokončí podle tohoto zákona s výjimkou případů, kdy již soud ke dni účinnosti tohoto zákona rozhodl o jmenování společného zástupce.

Z judikatury:

SR 3/1996 s. 52: Společník, jednatel nebo člen dozorčí rady společnosti může požádat do tří měsíců soud, aby vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud je v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, popřípadě stanovami (§ 131 odst. 1 ObchZ). Toto ustanovení obchodního zákoníku je nutno vztáhnout nejen na případy rozporu obsahu usnesení s uvedenými normami, ale i na případy, kdy usnesení není v souladu s předpisy upravujícími způsob svolávání valné hromady. *(Poznámka autorů: rozhodnutí bylo vydáno před novelou*

provedenou zákonem č. 142/1996 Sb. a lze je obdobně vztáhnout i na rozhodování o neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti)

PR 9/1997 s. 482: 1. Pokud rejstříkový soud posoudí v řízení o povolení zápisu do obchodního rejstříku usnesení valné hromady společnosti jako platné a na jeho základě povolí příslušný zápis do obchodního rejstříku, je povinen, pokud soud v řízení podle ustanovení § 131 ObchZ rozhodne o neplatnosti takového usnesení, jakmile tato skutečnost zjistí, po právní moci tohoto rozhodnutí zahájit řízení podle ustanovení § 200a odst. 2 OSŘ.

2. Práva a povinnosti společníka a práva a povinnosti jednatele společnosti s ručením omezeným nelze zaměňovat ani ztotožňovat, a to ani tehdy, pokud je společník zároveň jednatelem. Tato práva jsou právy vyplývajícími z dvojího, od sebe zcela odděleného postavení a zákon je rovněž upravuje zcela odděleně a nezávisle.

(*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na rozhodování o neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti)

PR 8/1997 s. 429: 1. Svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám, ani za součást obchodního vedení společnosti. Svolání valné hromady je zvláštní, zákonem výslovně stanovenou povinností, kterou jednatelé plní nad rámec obchodního vedení společnosti.

2. Jestliže o svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným rozhodl i jen jeden z více jednatelů, nelze se z toho důvodu domáhat vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na rozhodování o neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti)

SJ 12/1997 s. 283: 1. Jestliže byl nezákonným postupem akciové společnosti akcionáři znemožněn výkon hlasovacího práva, avšak tato okolnost nemohla mít vliv na výsledek hlasování, není takový postup důvodem k prohlášení usnesení valné hromady za neplatné podle § 183 ObchZ.

2. Podle ustanovení § 180 ObchZ, ve znění platném před novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb., byl akcionář oprávněn požadovat na valné hromadě vysvětlení a uplatňovat návrhy a protinávrhy. Omezení či ztížení tohoto oprávnění v jednacím řádu valné hromady je s tímto ustanovením v rozporu. Nepřípustným omezením je i požadavek jednacím řádu, aby akcionáři předkládali své návrhy, protesty a žádosti o vysvětlení pouze písemně.

R 64/1998: Okolnost, že platnost usnesení je přezkoumávána soudem proto, že byla zpochybněna zákonnost svolání valné hromady nebrání tomu, aby jiná, řádně svolaná valná hromada přijala obsahově shodné usnesení.

SJ 8/1998 s. 182: 1. Podle ustanovení § 181 ObchZ ve znění před novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb., bylo představenstvo povinno přistoupit ke svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti bez zbytečného odkladu poté, co mu vznikla povinnost valnou hromadu svolat. Termín jejího konání bylo povinno určit tak, aby zajistilo akcionářům v rámci stanovené třicetidenní lhůty co nejlepší podmínky pro účast na valné hromadě a přípravu na ni.

2. Usnesení valné hromady akciové společnosti není právním úkonem.

OP 12/1998 s. 26: 1. V řízení ve věcech obchodního rejstříku je soud vždy povinen zkoumat, zda usnesení valné hromady, kterým jsou dokládány navržené změny zápisu do obchodního rejstříku, bylo přijato řádně a zda je v souladu se zákonem a stanovami; to platí bez zřetele na to, zda již uplynula lhůta, ve které mohly oprávněné osoby podat u soudu návrh na vyslovení neplatnosti tohoto usnesení, jakož i na to, že příslušný soud o takovém návrhu dosud pravomocně nerozhodl. (*Poznámka autorů:* po novele provedené zák. č. 216/2005 Sb. to platí, jen není-li o rozhodnutí valné hromady sepsán notářský zápis.)

2. Okolnost, že platnost usnesení valné hromady je přezkoumávána soudem proto, že byla zpochybněna zákonnost svolání valné hromady, nebrání tomu, aby jiná, řádně svolaná valná hromada přijala obsahově shodné usnesení.

PR 7/1999 s. 380: Po marném uplynutí lhůty podle § 131 odst. 1 ObchZ nelze přezkoumávat platnost usnesení valné hromady jinak než v řízení o povolení zápisu skutečnosti, která vyplývala z usnesení valné hromady, do obchodního rejstříku. Jakmile však již byla taková skutečnost do obchodního rejstříku pravomocně zapsána, nelze postupovat podle § 200a odst. 2 OSŘ a provedený zápis přezkoumávat jinak, než na základě rozhodnutí o žalobě podle § 131 a 183 ObchZ. (*Poznámka autorů:* zák. č. 370/2000 Sb. byl obsah tohoto judikátu převzat do § 131 odst. 8)

PR 1/2000 s. 28: 1. Ustanovení čl. II. bodu 8 zák. č. 151/1996 Sb. se vztahuje pouze na případy, kdy bylo před účinností tohoto zákona platně přijato usnesení valné hromady o přeměně investičního fondu na jiný podnikatelský subjekt.

2. Jestliže rejstříkový soud zamítl návrh na povolení zápisu přeměny investičního fondu na společnost s jiným předmětem podnikání do obchodního rejstříku, protože usnesení valné

hromady o změně předmětu podnikání a sídle společnosti nebylo platně přijato, nemůže již investiční fond postupovat podle čl. II. bodu 8 zák. č. 151/1996 Sb.

3. Pozbude-li investiční fond povolení ke vzniku investičního fondu, nepřestává být investičním fondem, nemůže však činnost investičního fondu vykonávat, neboť k tomu nemá potřebné podnikatelské oprávnění. Proto nemůže získat oprávnění k jiné podnikatelské činnosti a jsou naplněny podmínky § 68 odst. 6 písm. b) ObchZ.

PR 7/2000 s. 310: 1. Upsání akcií je smlouvou uzavřenou mezi upisovatelem a akciovou společností.

2. Předem vybraným zájemcem ve smyslu ustanovení § 203 odst. 2 písm. d) ObchZ může být i akcionář.

3. Přednostní právo na upisování akcií svědčí všem akcionářům ze zákona; rozhodnutí o zvýšení základního jmění proto není rozhodnutím o tom, zda s nimi společnost uzavře smlouvu o upsání akcií.

4. Upisování akcií ve druhém kole upisování akcionáři, kteří využili v prvním kole svého přednostního práva, není využitím přednostního práva akcionářů, ale upisováním akcií předem vybranými zájemci.

5. Jestliže má každý akcionář možnost, aniž by opustil jednání, přednést svůj návrh, protest či žádost o vysvětlení ústně, není ustanovení jednacího řádu o tom, že písemné návrhy, protesty či žádosti o vysvětlení se podávají mimo jednací místnost, porušením ustanovení § 180 ObchZ.

6. U žaloby o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady musí soud nejprve rozhodnout, zda byl napadeným usnesením porušen zákon, popřípadě stanovy, a teprve poté rozhodovat o případném použití ustanovení § 183 odst. 2 písm. a) ObchZ.

SJ 11/2000 s. 430: Jestliže valná hromada akciové společnosti rozhodne o věci, jejíž rozhodování jí zákon nesvěřuje a nedovoluje ani, aby ji takové rozhodování svěřily stanovy, nemá takové rozhodnutí žádně právní účinky.

PR 9/2001 s. 441: Lhůta pro podání žaloby na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společností s ručením omezeným či akciové společnosti je lhůtou hmotněprávní.

PR 11/2001 s. 554: 1. Akcionáři slučovaných společností se stávají akcionáři přejímající společnosti ke dni zápisu sloučení do obchodního rejstříku. Nástupnická společnost je povinna bez zbytečného odkladu vyměnit jejich akcie a zatímni listy za své akcie. Až do výměny akcií či zatímních listů slučovaných společností jsou cennými papíry legitimujícími akcionáře, kterým dosud nebyly předány akcie přejímající společnosti, akcie zaniklých slučovaných společností.

2. Navrhovatel domáhající se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti má povinnost tvrzení, že usnesením této valné hromady byl porušen zákon či stanovy akciové společnosti; nemá povinnost tvrzení, že tímto usnesením byla porušena jeho práva.

SJ 11/2001 s. 557: 1. Z ustanovení § 183 odst. 1 ve vazbě na ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ vyplývá, že poté, co uplynula lhůta pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, již nelze rozšířit okruh usnesení valné hromady, ohledně kterých se navrhovatel domáhá vyslovení jejich neplatnosti. Lze však měnit či doplňovat důvody, ze kterých se navrhovatel vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady domáhá.

2. Doplnění návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o nové skutečnosti, kterými žalobce rozšiřuje důvody vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o důvody, jež nemají žádnou skutkovou souvislost s dříve uplatněnými důvody, je změnou návrhu (§ 95 OSŘ).

OP 11/2001 s. 17: Sama skutečnost, že byla podána žaloba na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti, na základě kterého či kterých požaduje navrhovatelka provedení změn zápisu v obchodním rejstříku, nebrání tomu, aby v rámci zkoumání naplnění zákonných předpokladů pro provedení požadovaného zápisu do obchodního rejstříku (tj. i zápisu změn) rejstříkový soud sám posoudil i platnost usnesení valné hromady společnosti.

Sou R NS 9/2001 s. 80: 1. Po uplynutí tříměsíční lhůty podle § 131 odst. 1 ObchZ nelze podat úspěšně u soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, ani rozšířit okruh usnesení, ohledně kterých se navrhovatel domáhá vyslovení neplatnosti. I po uplynutí této lhůty však navrhovatel může měnit či doplňovat důvody včas podaného návrhu.

2. Doplnění návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o nové skutečnosti nebo změna skutečností, z nichž navrhovatel usuzuje na nezákonnost usnesení valné hromady, je změnou návrhu na zahájení řízení.

3. Odejmutí či omezení možnosti akcionáře ústně se na valné hromadě dotazovat a požadovat vysvětlení může být omezením práva podle § 180 ObchZ. I pro toto právo se však uplatní § 265 ObchZ o výkonu práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Akcionář má právo požadovat odpovědi pouze na takové dotazy, které je společnost (resp. její představenstvo či zaměstnanci) povinna znát.

Sou R NS 10/2001 s. 74: 1. Za vhodný způsob uveřejnění oznámení o konání valné hromady akciové společnosti ve smyslu § 184 odst. 4 ObchZ, ve znění před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb., lze považovat jakýkoli informační zdroj obecně dostupný pro každého akcionáře bez vynaložení nepřiměřené námahy. Publikace oznámení v Obchodním věstníku přichází v úvahu pouze za předpokladu, že složení akcionářů konkrétní společnosti je takové, že Obchodní věstník je pro všechny běžně dostupným periodikem.

2. Zákon o cenných papírech spojuje veřejnou obchodovatelnost akcií pouze s udělením povolení a s předepsanými náležitostmi, nikoli již s tím, zda cenný papír bude fakticky přijat k obchodování na veřejném trhu. (*Poznámka autorů:* nyní regulovaném)

3. Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti o schválení účetní závěrky pro porušení § 192 ObchZ, popřípadě § 80 zák. č. 591/1992 Sb. lze vyslovit jen tam, kde důsledkem porušení této povinnosti bylo, že akcionáři nemohli předkládanou účetní závěrku řádně posoudit. Takovým důvodem může být jen nedostatek, v jehož důsledku účetní závěrka neposkytuje takové informace o hospodaření společnosti, jaké má právo každý akcionář či investor očekávat. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází z právního stavu před 1. 1. 2001.)

R 80/2004: Rozhodnutí, kterým správce v působnosti valné hromady provádí rozhodnutí České národní banky o snížení základního jmění, lze přezkoumat podle § 183 ObchZ. (*Poznámka autorů:* terminologicky vychází z obchodního zákoníku ve znění před 1. 1. 2001.)

R 55/2004: Ztrátou postavení oprávněujícího určitou osobu k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 odst. 1 ObchZ ztrácí oprávněná osoba zásadně i aktivní věcnou legitimaci v řízení podle § 131 ObchZ. To neplatí, jestliže prokáže, že v době rozhodování trvá její právní zájem na vydání požadovaného rozhodnutí, protože může mít dopad na její poměry založené jejím vztahem ke společnosti.

SJ 2/2004 s. 127: Pro zachování hmotněprávní lhůty pro podání žaloby na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 odst. 1 ObchZ je i v případě, že žaloba byla podána telefaxem, rozhodné, kdy telefaxové podání došlo soudu. Na závěr, že žaloba podaná telefaxem došla soudu včas, nemá skutečnost, že se tak stalo po úředních hodinách soudu, žádného vlivu.

SJ 5/2006 s. 363: 1. Představenstvo akciové společnosti musí zajistit, aby měl akcionář na valné hromadě k dispozici úplnou účetní závěrku. Způsob realizace této povinnosti záleží na rozhodnutí představenstva. Představenstvo může buď kompletní účetní závěrku akcionářům vlastním akcie na jméno zaslat, nebo, zašle-li akcionářům pouze vybrané údaje z účetní závěrky, akcionářům ji musí zpřístupnit v průběhu valné hromady.

2. Neúplnost zprávy o vztazích mezi propojenými osobami nemůže být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady o schválení účetní závěrky za neplatné.

§ 183a Nabídka převzetí

(1) Nabídkou převzetí je veřejný návrh smlouvy o koupi cenných papírů (dále jen „veřejný návrh smlouvy“), s nimiž je spojeno právo účasti na akciové společnosti (dále jen „cílová společnost“), určený vlastníky těchto cenných papírů. Navrhovatel v ní projevuje vůli nabýt účastnické cenné papíry cílové společnosti (dále jen „účastnické cenné papíry“) v rozsahu, který mu umožní ovládnutí společnosti nebo který zvýší jeho vliv v jím ovládané společnosti, nejde-li o povinnou nabídku převzetí podle § 183b, proti zaplacení jejich ceny nebo výměnou za jiné cenné papíry. Účastnickými cennými papíry jsou akcie nebo zatímní listy anebo převoditelné cenné papíry, které nabytí akcií nebo zatímních listů cílové společnosti umožňují.

(2) Navrhovatel může učinit nabídku převzetí až po předání stanoviska představenstva cílové společnosti podle odstavce 11 písm. d), ledaže nebylo doručeno včas nebo tento zákon stanoví něco jiného a jen jestliže má nebo v době splatnosti ceny bude mít k dispozici dostatečné prostředky na zaplacení ceny účastnických cenných papírů nabývaných na základě nabídky převzetí. Nabídku převzetí navrhovatel uveřejní způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady cílové společnosti a nejméně v jednom celostátně distribuovaném deníku, nesvolává-li se tímto způsobem valná hromada. Jestliže se podle zvláštního právního předpisu vyžaduje k nabytí účastnických cenných papírů souhlas státního orgánu, může být nabídka převzetí uveřejněna, jen jestliže byl souhlas udělen.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, může nabídka převzetí obsahovat omezení nejvyšším počtem účastnických cenných papírů, na něž se vztahuje, nebo podmínku spočívající v tom, že počet účastnických cenných papírů obsažený v oznámení nebo oznámeních o přijetí nabídky převzetí dosáhne alespoň počtu účastnických cenných papírů v něm uvedených. Ustanovení odstavce 1 věty druhé tím není dotčeno.

(4) Nabídka převzetí musí být zpracována a uveřejněna tak, aby se její adresáti mohli včas a řádně rozhodnout s plnou znalostí věci. Nabídka převzetí musí obsahovat alespoň

a) firmu nebo název a sídlo nebo jméno a bydliště navrhovatele a případný rozsah jeho účasti na cílové společnosti a případnou výši jeho podílu na hlasovacích právech společnosti podle zvláštního právního předpisu, upravujícího podnikání na kapitálovém trhu,^{3a}

b) označení účastnických cenných papírů, na něž se nabídka převzetí vztahuje, jejich druhu, formy, podoby, popřípadě jmenovité hodnoty a případné omezení nebo podmínku podle odstavce 3 a jejich označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů (ISIN), pokud je přiděleno,

c) cenu za jeden účastnický cenný papír nebo druh, formu, podobu, popřípadě jmenovitou hodnotu a směnný poměr cenných papírů, jež budou směněny za účastnické cenné papíry a metody, kterými byla určena cena nebo směnný poměr, přičemž cena anebo směnný poměr musejí být pro všechny zájemce u téhož zastupitelného účastnického cenného papíru stejné,

d) způsob oznámení o přijetí nabídky převzetí nebo označení regulovaného trhu, na němž musí být smlouva uzavřena,

e) dobu závaznosti nabídky převzetí, která nesmí být kratší než čtyři týdny a delší než 10 týdnů ode dne jejího uveřejnění v celostátně distribuovaném deníku, ledaže Česká národní banka na základě odůvodněné žádosti navrhovatele povolí zkrácení této doby,

f) postup při převodu cenných papírů a podmínky placení ceny,

g) pravidla postupu podle odstavce 8,

h) záměry navrhovatele týkající se budoucí činnosti cílové společnosti, jejich zaměstnanců a členů jejích orgánů, včetně plánovaných změn podmínek zaměstnanosti,

i) zdroje a způsob financování ceny.

(5) Nabídku převzetí lze odvolat nebo změnit, jen je-li to v ní výslovně uvedeno a jen ze závažných důvodů, a to, nejde-li o zvýšení ceny či směnného poměru nebo zlepšení jiných podmínek prodeje pro zájemce, jen do doby, kdy bylo navrhovatelé doručeno první oznámení o přijetí nabídky převzetí, není-li dále stanoveno jinak. Odvolání nebo změna nabídky převzetí musí být uveřejněny stejným způsobem jako nabídka převzetí. V případě zvýšení ceny nebo směnného poměru se stejným způsobem mění cenu nebo směnný poměr i ve smlouvách, které již byly na základě nabídky převzetí uzavřeny. V případě zvýšení ceny, směnného poměru nebo zvýšení počtu účastnických cenných papírů běží doba závaznosti nabídky převzetí od uveřejnění změn znovu.

(6) Smlouva na základě nabídky převzetí, jež je uzavírána na regulovaném trhu, se uzavírá podle pravidel stanovených organizátorem regulovaného trhu. Smlouva na základě nabídky převzetí, která není uzavírána na regulovaném trhu, je uzavřena

a) doručením oznámení o přijetí nabídky převzetí navrhovateli způsobem v ní uvedeným, není-li nabídka převzetí omezena určitým počtem účastnických cenných papírů; jestliže nabídka převzetí obsahuje podmínku podle odstavce 3, je navrho-

^{3a} Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

vatel povinen oznámit všem osobám, které nabídku převzetí přijaly, zda byla nebo nebyla podmínka splněna,

b) doručení potvrzení navrhovatele o uzavření smlouvy, v rozsahu uvedeném v potvrzení, osobě, která mu oznámila přijetí nabídky převzetí způsobem v ní uvedeným, jestliže se nabídka převzetí vztahuje jen na určitý počet účastnických cenných papírů; navrhovatel je povinen potvrdit uzavření smlouvy, pokud počet účastnických cenných papírů podle oznámení o přijetí nabídky převzetí nepřesáhl počet, na něž byla nabídka k převzetí podle odstavce 3 omezena, v celém rozsahu uvedeném v oznámení o jejím přijetí, a pokud byl stanovený počet účastnických cenných papírů uvedený v oznámení nebo oznámeních o přijetí nabídky převzetí překročen, je navrhovatel povinen potvrdit uzavření smlouvy tak, že každá osoba, která nabídku převzetí přijala, bude uspokojena poměrně, přičemž výpočet poměrného množství účastnických cenných papírů se zaokrouhluje na celé cenné papíry dolů s tím, že počet účastnických cenných papírů uvedený v nabídce k převzetí platí za snížený o výsledek zaokrouhlování.

(7) Navrhovatel je povinen oznámit splnění nebo nesplnění podmínky anebo potvrdit přijetí nabídky převzetí způsobem a ve lhůtě v ní uvedené, nejdéle však do jednoho měsíce po uplynutí doby její závaznosti, jinak se považuje podmínka za splněnou nebo přijetí návrhu za potvrzené. Navrhovatel nesmí potvrdit uzavření smlouvy před uplynutím doby závaznosti nabídky převzetí.

(8) Každý, kdo přijal nabídku převzetí, je oprávněn přijetí odvolat do doby, než došlo k uzavření smlouvy. To neplatí, vylučují-li takový postup pravidla organizátora regulovaného trhu, na kterém se smlouva uzavírá. Jestliže byla smlouva uzavřena, může osoba, která nabídku převzetí přijala, od smlouvy odstoupit do uplynutí doby závaznosti nabídky převzetí.

(9) Nabídka převzetí, oznámení o jejím přijetí nebo o splnění podmínky, odvolání tohoto přijetí a odstoupení od smlouvy podle odstavce 8 musí mít písemnou formu. To neplatí, jestliže pravidla stanovená organizátorem regulovaného trhu určují něco jiného.

(10) Při nabídce převzetí

a) musí být se všemi vlastníky účastnických cenných papírů cílové společnosti, kteří se nacházejí ve stejném právním postavení, zacházeno stejně,

b) musí být adresátům nabídky převzetí v dostatečném čase dostupné dostatečné informace tak, aby se mohli rozhodnout s plnou znalostí věci,

c) jsou členové představenstva a dozorčí rady cílové společnosti povinni jednat v zájmu všech vlastníků účastnických cenných papírů, jakož i v zájmu zaměstnanců a věřitelů,

d) nesmí být cílová společnost nabídkou převzetí zatěžována po neúměrně dlouhou dobu,

e) je navrhovatel při přípravě nabídky převzetí i v průběhu jejího uskutečňování povinen dbát na to, aby nedošlo k využití důvěrných informací a k deformacím kapitálového trhu, rovněž je povinen pečlivě a úplně zpracovávat a uveřejňovat stanovené informace.

(11) Navrhovatel je povinen neprodleně oznámit představenstvu a dozorčí radě cílové společnosti, že jeho příslušné orgány přijaly rozhodnutí o záměru učinit nabídku převzetí, a jde-li o povinnou nabídku převzetí (§ 183b), že tato povinnost vznikla, den vzniku této povinnosti a i důvody, které jej zavazují nabídku převzetí učinit, a po schválení příslušnými orgány navrhovatele doručit představenstvu a dozorčí radě cílové společnosti návrh nabídky převzetí s údaji podle odstavce 4. Členové představenstva a dozorčí rady cílové společnosti jsou povinni, poté co byli seznámeni se záměrem nabídky převzetí,

a) nepřijímat opatření, která mohou způsobit, že akcionáři nebudou mít příležitost se volně a se znalostí věci rozhodnout o nabídce převzetí,

b) až do uveřejnění výsledku nabídky převzetí se zdržet všeho, co by ji mohlo zmařit nebo znesnadnit, zejména nevyužijí pověření k vydání účastnických cenných papírů, jimiž by se zabránilo navrhovateli ovládnout cílovou společnost, ledaže k tomu dala souhlas valná hromada v době závaznosti nabídky převzetí,

c) do 5 pracovních dnů po doručení návrhu nabídky převzetí podle odstavce 4 zpracovat písemné stanovisko k nabídce převzetí, v němž se musí vyjádřit k tomu, zda nabídka převzetí je v souladu se zájmy akcionářů, zaměstnanců a věřitelů společnosti, a své stanovisko věcně zdůvodnit,

d) stanovisko zpracované podle písmena c) předat navrhovateli do 2 pracovních dnů po jeho vyhotovení a uveřejnit je způsobem, jímž se uveřejňuje nabídka převzetí, a to jako součást nabídky převzetí nebo samostatně, nejpozději však současně s uveřejněním nabídky převzetí.

(12) Po dobu závaznosti nabídky převzetí navrhovatel ani osoby, které s ním jednají ve shodě, nesmějí

a) smluvně, jinak než na základě učiněné nabídky převzetí, nabývat účastnické cenné papíry cílové společnosti, ledaže to povolila Česká národní banka, jde-li o jejich nabytí

1. výměnou za vyměnitelné dluhopisy, jež byly majetkem navrhovatele před tím, než se rozhodl učinit nabídku převzetí,

2. v důsledku uplatnění přednostního práva nebo práva opce anebo práva ze smlouvy o budoucí smlouvě o nabytí účastnických cenných papírů, jestliže navrhovatel nabyl toto právo v dobré víře před vznikem povinnosti podle § 183b odst. 1, popřípadě před tím, než jeho příslušný orgán rozhodl učinit nabídku převzetí,

3. v důsledku uplatnění práva jiné osoby, které bylo navrhovatelem zřízeno v době, kdy ještě příslušný orgán nerozhodl učinit nabídku převzetí a navrhovateli ani nevznikla povinnost ji učinit, nebo

4. v případě, kdy jde o osobu, která v ovládací smlouvě nebo smlouvě o převodu zisku převzala závazek vůči mimostojícím akcionářům uzavřít na písemnou žádost smlouvu o úplném převodu jejich akcií nebo zatímních listů s časovým omezením podle § 190c odst. 1,

5. z jiných důležitých důvodů,

b) zcizovat účastnické cenné papíry cílové společnosti, ledaže to povolila Česká národní banka, jde-li o jejich nabytí za podmínek uvedených v písmenu a) bodech 2 a 3,

c) nabývat nebo zcizovat opce na účastnické cenné papíry cílové společnosti a uzavírat smlouvy o budoucích smlouvách na zcizení účastnických cenných papírů.

(13) Jestliže navrhovatel nabyl účastnické cenné papíry cílové společnosti nebo opce nebo je zcizil anebo uzavřel smlouvu o uzavření budoucí smlouvy v rozporu s ustanovením odstavce 12, nesmí vykonávat po dobu závaznosti nabídky převzetí hlasovací práva spojená s nimi nebo s cennými papíry, jichž se týká opce. Jestliže je cena, za niž navrhovatel nabyl nebo zcizil účastnické cenné papíry cílové společnosti v době závaznosti nabídky převzetí, nebo jejich cena, k níž se váže opce nebo smlouva o uzavření budoucí smlouvy, vyšší než cena uvedená v nabídce převzetí, je navrhovatel povinen zaplatit za cenné papíry, které nabude na základě nabídky převzetí, tuto vyšší cenu.

(14) Navrhovatel je povinen uveřejnit výsledky nabídky převzetí způsobem uvedeným v odstavci 2 bez zbytečného odkladu po uplynutí doby její závaznosti a zaslat o tom písemnou zprávu představenstvu a dozorčí radě cílové společnosti.

(15) Představenstvo cílové společnosti je povinno bez zbytečného odkladu

- a) informovat zástupce zaměstnanců o rozhodnutí o záměru nebo vzniku povinnosti učinit nabídku převzetí, o nichž se dovědělo podle odstavce 11,
- b) předat zástupcům zaměstnanců kopie dokumentů, které obdrželo podle odstavce 11,
- c) předat zástupcům zaměstnanců stanovisko cílové společnosti podle odstavce 11 písm. c).

Související ustanovení: § 66a, 183c, 183g, 213c, 272, § 276 n., § 344

Související ustanovení: § 39 a 40 ObčZ; § 11 odst. 1 PKT; § 3 odst. 1 KCP; § 20 odst. 3 BankZ; § 71 odst. 1 a 2 KI

Související předpisy ES: Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES

Z literatury: *Cetlová, K.* K termínu účastnický cenný papír podle § 183a ObchZ. Právní rozhledy, 2006, č. 9; *Dědič, J., Bučková, I.* Právní úprava take-over v České republice. Právní rozhledy, 1999, č. 2; *Dědič, J., Zrzavecký, J.* Naplnění Římské smlouvy. Právní rádce, 2000, č. 3; *Kasík, P.* Oznamovací povinnost podle § 183d obchodního zákoníku. Právo a podnikání, 1999, č. 6–10; *Pihera, V.* Veřejné nabídky cenných papírů. Právní rozhledy, 2003, č. 5; *Pihera, V.* K některým otázkám evropské úpravy nabídek převzetí. Právní rozhledy, 2005, č. 19; *Piltz, A., Immelmann, O., Samson-Himmelskjær, M.* Počátky koncernového práva v českém obchodním zákoníku. Právní rozhledy, 1997, č. 4; *Vaigert, D., Švejda, M.* Oznamovací povinnost a povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií podle ust. § 183a až 183d ObchZ. Právní rozhledy, 1997, č. 11

Podle ustanovení § 5 odst. 4 KI se úprava nabídky převzetí nepoužije na investiční fond.

Nabídka převzetí je svoji povahou veřejným návrhem smlouvy. Úprava veřejného návrhu smlouvy v § 276 n. se však pro ni nepoužije, neboť ustanovení tohoto a následujících paragrafů obsahuje komplexní úpravu nabídky převzetí a neponechává žádný prostor pro použití obecné úpravy. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. nahradila původní pojem „veřejný návrh smlouvy o koupi akcií“ pojmem nabídka převzetí a v souladu s návrhem Třinácté směrnice ve značné míře právní úpravu nabídky převzetí změnila. Ke dni 20. 4. 2004 nabyla (po dlouholetých sporech o její obsah) účinnosti Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES o nabídkách převzetí (která však na rozdíl od svého návrhu nenese označení Třináctá směrnice) a České republice vznikla povinnost transponovat ji do 20. 5. 2006 do českého právního řádu. Tuto povinnost Česká republika nesplnila, neboť vládní návrh transpozičního zákona Parlament České republiky do stanoveného data nepřijal. Vzhledem k tomu, že podstatná část úpravy této směrnice byla převzata do českého právního řádu již na základě návrhu Třinácté směrnice, není rozpor z porušení povinnosti transpozice zcela zásadní, některé odchylky od úpravy směrnice o nabídkách převzetí však přesto existují.

Protože účelem „nepovinné“ nabídky převzetí je ovládnutí akciové společnosti nebo zvýšení účasti v již ovládané společnosti a tedy založení možnosti ovládající osoby vnucovat společnosti svou vůli, je nabídka převzetí a její důsledky regulována ve prospěch (minoritních) akcionářů, na jejichž postavení ve společnosti má úspěšná nabídka převzetí nezanedbatelný vliv.

Nabídkou převzetí však nebude veřejný návrh směřující k nabytí účastnických cenných papírů, byť by splňoval všechny ostatní náležitosti, bude-li chybět vůle směřující k nabytí účastnických cenných papírů umožňujících ovládnutí společnosti či zvětšení účasti v již ovládnuté společnosti. Nabídkou převzetí se nelze obracet jen na individualizované adresáty, a to přesto, že okruh osob, kterým je určen, je věcně vymezen množinou osob, které jsou vlastníky účastnických cenných papírů, jichž se nabídka převzetí týká.

Opačné stanovisko zastává Čech, P. v *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1840, který dovozuje, že „z hlediska účelu nabídek převzetí nemůže aplikace ustanovení záviset na skutečnosti, zda se navrhovatel obrací na neurčité osoby nebo na relativně určitý okruh majitelů účastnických cenných papírů, či dokonce na zcela konkrétní osoby. Vzhledem k omezenému okruhu majitelů účastnických cenných papírů ostatně budou adresáti návrhu v převážné většině individuálně určeni. Není vyloučeno (a často se tak děje), že navrhovatel adresáty návrhu jmenovitě zná a obrátí se přímo na ně. Odporovalo by účelu úpravy, kdyby ji nebylo nutné (a dokonce možné) aplikovat na návrh adresovaný vysokému počtu individuálně určených osob. Jestliže společnost vydala akcie na jméno, je navrhovatel dokonce povinen obrátit se mj. přímo na osoby uvedené v seznamu akcionářů, který společnost vede v souladu s ustanovením § 156 odst. 2 (viz § 183a odst. 2 ve vazbě na § 184 odst. 4). Přestože tedy navrhovatel individuálně osloví adresáty nabídky obdobně formulovaným návrhem na uzavření smlouvy za účelem ovládnutí cílové společnosti, bude nezbytně nutné jeho jednání posoudit jako nabídku převzetí a aplikovat § 183a.“

S tímto názorem nesouhlasíme potud, že se dle něj navrhovatel může obrátit s návrhem smlouvy přímo na konkrétní osoby, tj. zaslat jim návrh přímo, bez toho, že by jej uveřejnil. Zákon definuje nabídku převzetí jako veřejný návrh smlouvy. Základní pojmovou vlastností veřejného návrhu smlouvy je, že je určen neurčitým osobám. S tímto základním znakem není podle našeho názoru v rozporu to, že okruh adresátů nabídky převzetí je relativně omezený, neboť nabídka se může týkat pouze majitelů účastnických cenných papírů. Na závadu není ani to, že okruh adresátů je navrhovateli známý. Jakmile však navrhovatel neučiní svoji nabídku veřejně (tj. v daném případě postupem podle odstavce 2), nemůže jít o veřejný návrh smlouvy a tedy ani o nabídku převzetí ve smyslu odstavce 1.

V dané souvislosti však je třeba upozornit na to, že co do důsledků se porovnávají právní názory zas až tak neliší. Jestliže P. Čech posoudí návrh smlouvy zasláný konkrétním akcionářům, ale neuveřejněný, jako nabídku převzetí, bude nepochybně dalším krokem posouzení, zda byly dodrženy ostatní zákonem stanovené podmínky a postupy nabídky převzetí. Jestliže dodrženy nebudou, zejména dojde-li takovým postupem k diskriminaci některých majitelů účastnických cenných papírů či poškození jiných osob, bude zřejmě (řečeno s určitou mírou zjednodušení vyplývající z toho, že bude vždy nutno vycházet k konkrétních podmínkách každého případu) nutno posoudit takto uzavřené smlouvy jako neplatné.

Podle našeho názoru, jestliže bude účelem návrhů smluv o koupi účastnických cenných papírů zasláných konkrétním adresátům, ale neuveřejněných předepsaným způsobem, dosáhnout účinků podle odstavce 1, připadají v úvahu dva důsledky takového postupu. Jestliže budou dodrženy ostatní předepsané podmínky a postupy pro nabídku převzetí a nedojde-li takovým postupem k diskriminaci některých akcionářů, budou smlouvy s konkrétními adresáty platně uzavřeny. Pokud by uvedené podmínky nebyly splněny, zejména jestliže bude účelem uvedeného postupu obcházení zákona, tj. vyloučení použití ustanovení § 183a n., připadá v úvahu neplatnost takto uzavíraných smluv.

Jiná situace ovšem nastává, jestliže navrhovatel kromě toho, že nabídku převzetí uveřejní nejméně v jednom celostátně distribuovaném deníku, zašle ji i akcionářům uvedeným v seznamu akcionářů. V tomto případě zůstává zachován charakter veřejné nabídky tím, že je uveřejněna, a nelze samozřejmě nic namítat proti (v případě akcionářů vlastnicích akcie na jméno samotným zákonem stanovené) duplicitě postupů při předkládání návrhu smlouvy. Soudíme, že taková duplicita by byla možná dokonce i tam, kde ji zákon nepředepisuje, tj. kdy jde o nabídku činěnou vlastníkům účastnických cenných papírů znějících na majitele, jestliže jsou ti majitelé navrhovateli známi. Určitou pochybnost však je třeba vyslovit pro případ, že navrhovatel zašle nabídku pouze některým vlastníkům akcií

na jméno – pak bude třeba individuálně zvažovat, zda takový postup není diskriminační a tedy v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Z další argumentace vpředu uvedeného autora, zejména na s. 1843 citované publikace, však lze dovozovat, že ani on není v posuzování individuálních návrhů smlouvy tak nekompromisní, jak vyplývá ze shora uvedeného citátu, když připouští, že „skutečnost, že právní úkon bude nutno kvalifikovat jako nabídku převzetí, přestože jej navrhovatel adresuje individuálně určeným osobám, ovšem neznamená, že nabídka převzetí nemusí být podle zákona učiněna určitému okruhu osob. V tom smyslu se nabídka převzetí přece jen přibližuje veřejnému návrhu smlouvy ve smyslu § 276.“

V této souvislosti je třeba uvést, že hodlá-li konkrétní osoba nabýt účastnické cenné papíry v rozsahu, který jí umožní ovládnutí společnosti, musí je nabývat na základě nabídky převzetí. Jiné smlouvy než smlouvy na základě nabídky převzetí nelze, podle našeho názoru, v takovém případě platně uzavřít.

Pokud bude v jedné nabídce převzetí nabídka na nabytí více druhů účastnických cenných papírů téže společnosti nebo účastnických cenných papírů více společností (druhý z uvedených případů jistě nebude obvyklý), bude nutno takový návrh posuzovat jako návrh na uzavření více smluv zahrnutý do jedné listiny (viz § 275 odst. 1 a 2).

Účastnickými cennými papíry podle odstavce 1 budou kromě akcií a zatímních listů zejména poukázky na akcie, prioritní a vyměnitelné dluhopisy a opční listy, se kterými je spojeno přednostní právo na upisování akcií či prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů. Podle našeho názoru lze vztáhnout úpravu účastnických cenných papírů i na zapsané samostatně převoditelné právo na upisování akcií a vyměnitelných dluhopisů, neboť toto právo, i když není bezprostředně spojeno s cenným papírem, umožňuje nabytí akcií či zatímních listů cílové společnosti. V tomto případě totiž jde o práva, která jinak s cenným papírem spojena jsou, přičemž zákon umožňuje jejich časově omezené (resp. až v určitém okamžiku realizovatelné) oddělení od cenného papíru. Účastnickými cennými papíry budou i GDR a podobné cenné papíry, pokud je s nimi spojeno právo na nabytí akcií.

O ovládnutí společnosti viz komentář k § 66a.

Ustanovení odstavce 2 zakazuje učinit nabídku převzetí dříve, než budou akcionáři a další osoby, na jejichž postavení či právem chráněné zájmy může mít nabídka převzetí vliv, prostřednictvím stanoviska podle ustanovení odstavce 11 písm. c) a d) seznámeni s tím, jaké důsledky pro ně bude nabídka mít, zda je pro ně výhodná či nevýhodná. Jestliže v rozporu se zákonem není stanovisko včas předáno podle odstavce 11 písm. d), ponesou jeho zpracovatelé odpovědnost za případnou škodu z toho vzniklou. Jestliže se nabídka převzetí týká kótovaných účastnických cenných papírů, je podle ustanovení § 183e odst. 7 další podmínkou jejího uveřejnění souhlas České národní banky. V tomto případě je navrhovatel podle ustanovení § 183e odst. 12 povinen uveřejnit nabídku převzetí nejpozději do 15 dnů ode dne udělení souhlasu.

Účelem podmínění nabídky převzetí dostatkem prostředků k uhrazení ceny poptávaných akcií podle odstavce 2 je chránit zájemce před tím, že navrhovatel nebude mít dostatečné prostředky pro splnění závazku z nabídky převzetí a nebude moci zaplatit cenu akcií (anebo převést směřované cenné papíry) všem vlastníkům účastnických cenných papírů, kteří jeho nabídku přijali (takové případy nejsou v české praxi neznámé). Tím by byl porušen princip rovného zacházení s akcionáři, jak jej vyžaduje směrnice č. 2004/25/ES. Splnění podmínky dostatečných prostředků pro splnění závazků z nabídky převzetí podléhá podle ustanovení § 7a KCP státnímu doзору České národní banky. V případech, kdy vydává Česká národní banka s nabídkou souhlas, provádí v souladu s ustanoveními § 183e odst. 10 písm. a) a odst. 11 kontrolu splnění této povinnosti v rámci udělování souhlasu.

Na rozdíl od úpravy veřejného návrhu na uzavření smlouvy v § 276 n. určuje obchodní zákoník pro nabídku převzetí v odstavci 2 způsob, kterým se navrhovatel obrací na

případně zájemce tak, aby byla zajištěna informovanost všech osob, kterým je nabídka adresována. Od 1. 1. 2001 se již nepožaduje zveřejnění nabídky převzetí (dříve veřejný návrh smlouvy o koupi akcií) v Obchodním věstníku. O způsobu uveřejnění viz též komentář k § 184 odst. 4.

Souhlas státního orgánu k nabytí účastnických cenných papírů vyžaduje např. ustanovení § 20 odst. 3 BankZ, které určuje, že osoba (nebo osoby jednající ve shodě), která hodlá nabýt kvalifikovanou účast na bance nebo ji zvýšit tak, že dosáhne alespoň 20 %, 33 % nebo 50 % základního kapitálu nebo hlasovacích práv, je povinna požádat o předchozí souhlas Českou národní banku. Souhlas České národní banky musí mít vždy i osoba uzavírající s bankou ovládací smlouvu jako osoba řídící nebo provádějící jiný právní úkon směřující k ovládnutí banky.

Ustanovení § 71 odst. 1 písm. b) a c) KI pak určuje, že osoba nebo osoby jednající ve shodě musejí mít předchozí souhlas České národní banky k dosažení nebo překročení účasti 20 %, 33 % nebo 50 % na investiční společnosti nebo investičním fondu, nejde-li o dosažení nebo překročení účasti přechodem vlastnického práva k cennému papíru, nebo k tomu, aby se staly osobami ovládajícími investiční společnost nebo investiční fond, nestanou-li se jimi přechodem vlastnického práva k cennému papíru.

Ustanovení § 11 odst. 1 PoJZ stanoví, že fyzická nebo právnická osoba, která hodlá nabýt nebo zvýšit svoji účast v pojišťovně nebo zajišťovně tak, že její podíl na hlasovacích právech dosáhne nebo překročí 20 %, 33 % nebo 50 %, nebo tak, že se tato pojišťovna nebo zajišťovna stane jí ovládanou osobou, má vůči České národní bance povinnost písemně požádat o předchozí souhlas s nabytím nebo zvýšením této účasti.

Ustanovení § 4 odst. 6 PfZ určuje, že k převodu akcií penzijního fondu v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu, provedenému v jedné nebo několika operacích na jakoukoliv osobu nebo více osob jednajících ve shodě, se vyžaduje předchozí souhlas České národní banky. Žádost o udělení souhlasu podává nabyvatel nebo upisovatel.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 PKT osoba nebo osoby jednající ve shodě musejí mít předchozí souhlas České národní banky k nabytí kvalifikované účasti na obchodníkovi s cennými papíry, nejde-li o nabytí přechodem vlastnického práva k cennému papíru, k dosažení nebo překročení kvalifikované účasti 20 %, 33 % nebo 50 % na obchodníkovi s cennými papíry, nejde-li o dosažení nebo překročení účasti přechodem vlastnického práva k cennému papíru, nebo k tomu, aby se staly osobami ovládajícími obchodníka s cennými papíry, nestanou-li se jimi přechodem vlastnického práva k cennému papíru.

A konečně z ustanovení § 12 odst. 3 OHS vyplývá, že jestliže jedna nebo více osob, které nejsou podnikateli, ale kontrolují již alespoň jednoho soutěžitele, anebo jestliže jeden nebo více podnikatelů získá možnost přímo nebo nepřímo kontrolovat jiného soutěžitele mimo jiné nabytím účastnických cenných papírů nebo smlouvou nebo jinými způsoby, které jim umožňují jiného soutěžitele kontrolovat, považuje se to za spojení soutěžitelů podle tohoto zákona. K takovému nabytí cenných papírů je třeba při splnění podmínek § 13 OHS povolení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Ustanovení odstavce 3 umožňuje podmínit nebo omezit koupi cenných papírů na základě nabídky převzetí tam, kde navrhovatel má zájem na koupení pouze určitého počtu účastnických cenných papírů a množství účastnických cenných papírů nedosahující či přesahující stanovený počet pro něj nemá význam (např. pokud hodlá získat ve společnosti většinu umožňující blokovat závažná rozhodnutí, pro jejichž přijetí zákon vyžaduje kvalifikovanou většinu hlasů), popřípadě hodlá investovat jen určitou částku peněz. Právo podmínit nebo omezit uzavření smlouvy je ale vyloučeno v případech, kdy zákon, rozhodnutí oprávněného orgánu nebo stanovy určují povinnost učinit nabídku převzetí (viz zejména ustanovení § 183c odst. 1). Uvedené omezení nesmí být takové, aby vylučovalo možnost ovládnout na základě účastnických cenných papírů, získaných

z nabídky převzetí, cílovou společnost. Takové omezení by totiž vylučovalo existenci vůle navrhovatele nabýt účastnické cenné papíry cílové společnosti v rozsahu, který mu umožní ovládnutí společnosti nebo zvýšení vlivu v ní podle odstavce 1, což je jedním z pojmových znaků nabídky převzetí. Jestliže navrhovatel hodlá získat menší podíl na společnosti, který mu neumožní nabýt účastnické cenné papíry cílové společnosti v rozsahu umožňujícím ovládnutí společnosti nebo zvýšení vlivu v rozsahu podle odstavce 1, může tak učinit na základě veřejného návrhu smlouvy, popřípadě uzavřením smlouvy o koupi akcií s konkrétními adresáty bez veřejného návrhu, nikoli na základě nabídky převzetí. V této souvislosti je ovšem třeba, vzhledem k dikci odstavce 1, zvažovat, zda nabídka převzetí musí znít na rozsah umožňující navrhovateli stát se většinovým společníkem, či nabýt obdobného postavení ve smyslu § 66a odst. 3, nebo zda postačuje, nabude-li postavení, ze kterého vyplývá vyvratitelná domněnka ovládnutí společnosti. Přikláníme se k názoru, že tuto otázku bude vždy nutno řešit ve vztahu ke konkrétním podmínkám cílové společnosti. Jestliže k jejímu ovládnutí stačí nabytí účastnických cenných papírů v menším rozsahu, než odpovídá § 66a odst. 3, popřípadě i 4, je možno omezit nabídku převzetí v tomto rozsahu.

Obchodní zákoník neřeší důsledky stavu, kdy navrhovatel na základě nabídky převzetí nezíská účastnické cenné papíry v rozsahu potřebném k ovládnutí společnosti. Podle našeho názoru takový stav nezpůsobuje neplatnost smlouvy a navrhovatel se stane vlastníkem cenných papírů, které z nabídky převzetí nabyl. Určité pochybnosti však vznikají v případě, kdy navrhovatel učiní nabídku převzetí, i když si je, nebo mohl být vědom toho, že na základě takové nabídky nemůže nabýt cenné papíry v rozsahu potřebném k ovládnutí společnosti. Přikláníme se spíše k názoru, že ani v tomto případě nebudou smlouvy uzavřené na základě takové nabídky převzetí neplatné, když je bude možno považovat za smlouvy uzavřené na základě veřejného návrhu smlouvy učiněného s tím, že veřejný návrh stanovil, že dojde k uzavření smlouvy se všemi osobami, které veřejný návrh přijaly (§ 280). Za takovým postupem také lze stěží hledat nekalé úmysly navrhovatele, neboť za situace, kdy mohl postupovat mnohem jednodušším způsobem, zvolil postup komplikovanější a pro něj obtížnější, poskytující majitelům účastnických cenných papírů větší jistotu. Za veřejnou nabídku však z důvodů shora uvedených takový návrh, podle našeho názoru, považovat nelze, a to i s přihlédnutím ke druhé větě odstavce 3.

Ustanovení odstavce 4 především zajišťuje důležité právo adresátů nabídky převzetí na poskytnutí takových informací, které jsou nezbytné pro kvalifikované rozhodování o přijetí nabídky. Je ovšem otázkou, jaké důsledky bude mít nedodržení příkazu upraveného v první větě odstavce 4. Podle našeho názoru bude vždy nutno vycházet z konkrétních okolností případu, přičemž není vyloučené, že důsledkem závažného porušení této povinnosti bude relativní neplatnost smluv uzavřených na základě nabídky převzetí. Je ovšem otázkou, zda v daném případě půjde o neplatnost podle ustanovení § 267 odst. 1, anebo o neplatnost podle § 40a ve vazbě na § 49a ObčZ. Obchodní zákoník sice ve druhé větě § 267 odst. 1 stanoví, že úprava relativní neplatnosti obchodních smluv se nevztahuje na smlouvy uzavřené podle jeho druhé části, lze však zvažovat, zda smlouva o koupi účastnických cenných papírů je takovou smlouvou, když jde o smlouvu kupní podle § 409 n., tedy o smluvní typ upravený ve třetí části obchodního zákoníku a jeho druhá část upravuje pouze některé odchylky od úpravy kupní smlouvy a zvláštní postup při uzavírání smlouvy. Z pohledu praxe však není rozhodnutí o tom, podle které úpravy se posuzuje relativní neplatnost smlouvy, zásadně významné.

Dále pak odstavce 4 upravuje povinné náležitosti nabídky převzetí. Obecně platí, že nemá-li předložený návrh smlouvy (a nabídka převzetí nepochybně je návrhem smlouvy) všechny předepsané náležitosti, nemůže na jejím základě zásadně dojít k platnému uzavření smlouvy. Lze rovněž dovodit, že nemá-li nabídka převzetí všechny předepsané náležitosti, není nabídkou převzetí přesto, že je tak označena.

Některé náležitosti předepsané pro nabídku převzetí však vzbuzují určité pochybnosti. Tak zejména pokud nabídka převzetí nebude obsahovat ISIN kótovaných cenných papírů, ale tyto cenné papíry budou dostatečně identifikovány jinými znaky. K obavám vyjádřeným v této souvislosti v publikaci *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 1869*, že v takovém případě by nebylo možno aplikovat sankční ustanovení a státní donucení k plnění povinností stanovených v § 183a n. je třeba uvést, že jestliže navrhovatel hodlá nabýt účastnické cenné papíry v rozsahu podle odstavce 1, je povinen, vzhledem ke sledovanému úmyslu, postupovat podle citovaných ustanovení. Pak je samozřejmě možné jej za nedodržení této povinnosti sankcionovat, i když jeho „návrh“ nebude nabídkou převzetí pro nedostatek povinné náležitosti, ale jen prostým návrhem smlouvy. K tomu je ještě třeba dodat, že si lze stěží představit, že půjde o nabídku převzetí, jestliže budou chybět např. všechny náležitosti podle písmena b), a že by na základě takové „nabídky převzetí“ bylo možno nutit navrhovatele k postupu podle ustanovení § 183a n. jinak, než kdyby přes sledovaný záměr učinil prostý návrh smlouvy o koupi účastnických cenných papírů. Pokud však jde o případ, že poptávaný cenný papír bude dostatečně identifikován přesto, že bude chybět některá náležitost podle písmena b) (např. již zmíněné ISIN), přikláníme se rovněž k závěru, že půjde o platnou nabídku převzetí; v tomto případě bude třeba vycházet z účelu uvedeného ustanovení.

O firmě, která je náležitostí podle písmena a), viz komentář k ustanovení § 8 n., o sídle komentář k § 2 odst. 3.

Zařazení údaje o rozsahu účasti a podílu navrhovatele na hlasovacích právech společnosti je informací pro zájemce o tom, jaký vliv má navrhovatel ve společnosti. Z odkazovaného ustanovení § 122 PKT vyplývá, že do podílu navrhovatele na hlasovacích právech se započítávají nejen hlasovací práva plynoucí z účasti na společnosti, ale i hlasovací práva z účastnických cenných papírů

- které na účet navrhovatele drží svým jménem jiná osoba,
- kterými disponuje osoba ovládaná navrhovatelem,
- kterými disponuje jiná osoba, jež uzavřela smlouvu s navrhovatelem nebo s jím ovládanou osobou, ve které se vzájemně zavázaly dlouhodobě prosazovat společnou politiku týkající se řízení společnosti tím, že budou ve shodě uplatňovat hlasovací práva z cenných papírů, jimiž disponují,
- které na základě smlouvy s navrhovatelem nebo s jím ovládanou osobou drží jiná osoba, jestliže tato smlouva předpokládá dočasné přenechání dispozice s hlasovacími právy navrhovateli nebo jím ovládané osobě za úplatu,
- které navrhovatel poskytl jako jistotu; ledaže byla dispozice s hlasovacími právy přenechána osobě, která má tyto cenné papíry v úschově, správě nebo ve svém majetku a která alespoň v jednom celostátně šířeném deníku uveřejní informaci o tom, že bude tato hlasovací práva vykonávat; v takovém případě se hlasovací práva z těchto cenných papírů připočítávají osobě, která je má v úschově, správě nebo ve svém majetku,
- ve vlastnictví jiné osoby, jestliže tato osoba vykonává hlasovací práva z těchto cenných papírů svým jménem podle pokynů navrhovatele na základě smlouvy o výkonu hlasovacích práv,
- která navrhovatel nebo osoba jednající s ním ve shodě může nabýt na základě jednostranného projevu vůle, ke kterému jsou oprávněni na základě smlouvy
- které navrhovatel spravuje, obhospodařuje nebo jsou u něj uloženy na základě smlouvy o uložení cenných papírů, jestliže mu vlastník neudělil žádné pokyny týkající se hlasování.

O podílu na hlasovacích právech viz též komentář k § 66a odst. 1 a 6.

O druhu, formě, podobě a jmenovité hodnotě účastnických cenných papírů podle písmena b) viz komentář k § 155 odst. 2 a 5 až 7, § 156, 157 a 159. Označení podle

mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů (ISIN) přiděluje cenným papírům podle § 100 odst. 1 písm. b) PKT centrální depozitář.

Ustanovení písmena c) o tom, že cena, popřípadě směnný poměr musí být pro všechny zájemce stejné, doplňuje ustanovení odstavce 5, které určuje, že v případě, kdy dojde v souladu se zákonem v průběhu doby závaznosti nabídky převzetí ke zvýšení kupní ceny, popřípadě směnného poměru, mění se stejným způsobem ze zákona i kupní cena či směnný poměr v již uzavřených smlouvách. V případech povinné nabídky převzetí je možnost navrhovatele stanovit kupní cenu omezená; způsob určení kupní ceny je stanoven zákonem (§ 183c odst. 3 až 5 a § 186a odst. 4). Lze považovat za sporné, zda se pro nabídku převzetí uplatní ustanovení § 409 odst. 2, že namísto uvedení kupní ceny lze uvést způsob jejího určení, nebo že dokonce postačí, že z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran ji uzavřít i bez určení kupní ceny, tj. zda je třeba ustanovení písmena c) považovat ve vztahu k ustanovení § 409 odst. 2 a § 13 CenP za zvláštní úpravu. Soudíme, že přinejmenším druhá z uvedených možností (tj. uzavření smlouvy bez toho, že by byla určena kupní cena nebo způsob jejího určení) je pro nabídku převzetí pojmově vyloučena.

Volbu způsobu oznámení o přijetí nabídky převzetí podle písmena d) ponechává zákon, na rozdíl od způsobu jejího uveřejnění, zcela na vůli navrhovatele. Zvolený způsob oznámení však nesmí být v rozporu s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku a – v intencích ustanovení § 56a odst. 2 a odstavce 10 písm. a) – nesmí být diskriminující. Pokud jde o formu oznámení, předepisuje ji ustanovení odstavce 9.

Účelem omezení možnosti určení doby závaznosti nabídky převzetí spodní i horní hranicí má na jedné straně za účel poskytnout adresátům dostatečný prostor pro kvalifikované rozhodnutí, na druhé straně zajistit, aby společnost nebyla nabídkou převzetí zatěžována po neúměrně dlouhou dobu – viz též komentář k odstavci 10 písmeno d). Oprávnění České národní banky podle písmena e) zákon nijak neomezuje; záleží jen na jejím posouzení, zda uzná důvody pro zkrácení lhůty uvedené navrhovatelem v žádosti za dostatečné a v jakém rozsahu zkrácení povolí. Oprávnění povolit prodloužení stanovené doby zákon České národní bance nesvěčuje.

Pokud jde o stanovení postupu převodu účastnických cenných papírů a podmínky placení kupní ceny, tj. zejména lhůty a způsobu jejího placení podle písmena f), ponechává je zákon zcela na vůli navrhovatele. Je v zájmu samotného navrhovatele, aby byl postup určen dostatečně určitě a jednoznačně s vymezením všech souvislostí, ve vazbě na formu a podobu převáděných cenných papírů, aby později nedocházelo ke zbytečným prodlevám či dokonce sporům. Nebudou-li některé náležitosti postupu vymezeny v nabídce převzetí, uplatní se příslušná dispoziční ustanovení právních předpisů, případně i vnitřní předpisy subjektů působících na kapitálovém trhu. I zde se však uplatní zákaz diskriminace adresátů podle § 56a odst. 2 a odstavce 10 písm. a).

Úprava postupu při odvolání nabídky převzetí či odstoupení od smlouvy podle písmena g) bude zahrnovat zejména způsob, kterým příjemce návrhu tyto úkony učiní (formu těchto úkonů přitom určuje ustanovení odstavce 9).

Ustanovení písmena h) směřuje k zajištění větší jistoty zaměstnanců a akcionářů společnosti. Úmyslné nedodržení deklarovaného postupu může mít za následek vznik odpovědnosti za způsobenou škodu.

O účelu ustanovení pod písmenem i) viz komentář k odstavci 2.

Některé další náležitosti nabídky převzetí předepisuje zákon v jiných ustanoveních. Tak z ustanovení odstavce 7 vyplývá, že v nabídce převzetí musí být uveden způsob a lhůty pro oznámení splnění nebo nesplnění podmínky a pro potvrzení přijetí nabídky. Další náležitosti nabídky převzetí stanoví zákon pro nabídky týkající se kótovaných cenných papírů.

V ustanovení odstavce 5 stanoví podmínky odvolání nabídky převzetí na rozdíl od podmínek odvolání veřejného návrhu smlouvy značně přísně. V této souvislosti však je třeba si uvědomit, že v praxi bude odvolání nabídky převzetí spíše výjimečné a stanovené postupy jsou v zájmu ochrany adresátů nabídky převzetí. Kromě toho zákon stanoví se stejným omezením i možnost změny nabídky převzetí. Pouze možnost zvyšovat po dobu závaznosti nabídky převzetí cenu nebo směnný poměr, tedy měnit nabídku ve prospěch adresátů, je prakticky neomezená, a to s účinky i pro již uzavřené smlouvy a pro možnost měnit počet nakupovaných akcií. Zatímco cenu může navrhovatel pouze zvyšovat, pro změnu počtu akcií nestanoví zákon omezení, lze jej tedy jak zvyšovat, tak i snižovat. Možnost zvyšovat či snižovat počet akcií však je omezena tím, že zvýšení či snížení poté, kdy bylo navrhovateli doručeno první oznámení o přijetí veřejné nabídky, závisí na tom, zda je takový postup zlepšením podmínek prodeje. Doba závaznosti nabídky převzetí po změně ceny či směnného poměru nebo zvýšení počtu akcií podle odstavce 5 běží znova ze zákona, i když to v uveřejnění změny není uvedeno; přitom není podstatné, zda součet původní a nové doby závaznosti překročí zákonem stanovený desetitýdenní limit doby závaznosti.

Je třeba zdůraznit, že i zvýšení ceny či směnného poměru a samozřejmě i zvýšení počtu účastnických cenných papírů, tj. stanovení vyšší hranice nejvyššího počtu účastnických cenných papírů, na něž se nabídka převzetí vztahuje, jsou změnou nabídky převzetí a musí tedy být uveřejněny stejným způsobem jako nabídka převzetí.

Ustanovení odstavce 6 stanoví okamžik vzniku smlouvy na základě nabídky převzetí, a to modifikovaně, ve vazbě na ustanovení odstavce 3 a na způsob uzavírání smlouvy. Obecně pro smlouvu uzavíranou mimo regulované trhy platí, že smlouva je uzavřena doručením oznámení o přijetí návrhu způsobem stanoveným v návrhu.

Pokud však nabídka převzetí smlouvy obsahovala podmínku spočívající v tom, že počet akcií obsažený v oznámení nebo oznámeních o jejím přijetí dosáhne alespoň počtu účastnických cenných papírů v ní uvedených, musí navrhovatel oznámit každému, kdo nabídku převzetí přijal, zda podmínka dosažení minimální hranice kupovaných nebo směňovaných cenných papírů byla nebo nebyla splněna. Zákon výslovně nestanoví, zda podmínka podle odstavce 3 je podmínkou odkládací nebo rozvazovací. Podle ustanovení písmena a) však dojde i k uzavření smlouvy na základě nabídky převzetí s podmínkou podle odstavce 3 doručením oznámení o jeho přijetí. Z toho spíše vyplývá, že jde o podmínku rozvazovací (viz § 36 odst. 2 ObčZ). Naproti tomu dle odstavce 3 („podmínku spočívající v tom, že počet účastnických cenných papírů ... dosáhne alespoň počtu“) nasvědčuje spíše podmínce odkládací. Přes dikci odstavce 3 se však domníváme, že jde o podmínku rozvazovací.

Z pravidla, že na základě nabídky převzetí je uzavřena smlouva doručením oznámení o jeho přijetí, upravuje zákon výjimku pro případ, že navrhovatel omezil uzavření smlouvy nejvyšším počtem účastnických cenných papírů, které je ochoten koupit; v tom případě je podle písmena b) smlouva uzavřena až doručením potvrzení navrhovatele o uzavření smlouvy osobě, která mu oznámila přijetí návrhu.

Zákon také stanoví povinnost navrhovatele potvrdit v případech podle odstavce 6 písm. b) v zákonem stanovené lhůtě přijetí nabídky převzetí v rozsahu, na který se nabídka vztahuje, nemůže se tedy dodatečně rozhodnout, že koupí nižší počet účastnických cenných papírů, než jaký deklaroval v nabídce převzetí. Pokud nabídka (tj. rozsah účastnických cenných papírů zahrnutých do oznámení o přijetí nabídky převzetí) překročila počet účastnických cenných papírů, na který se nabídka převzetí vztahuje, je navrhovatel povinen potvrdit uzavření smlouvy zájemcům jen v rozsahu, na který se nabídka převzetí vztahuje, přičemž zákon stanoví postup pro krácení jednotlivých nabídek. V tomto případě však se, podle našeho názoru, může navrhovatel rozhodnout o potvrzení uzavření smluv ve větším rozsahu, než deklaroval v nabídce převzetí. Z proporcionál-

ního krácení počtu účastnických cenných papírů, ohledně kterých navrhovatel uzavírá smlouvu při omezené nabídce převzetí se zaokrouhlením směrem dolů, vyplývá, že již v okamžiku, kdy tuto nabídku činí, by měl počítat s tím, že dojde-li v důsledku převisu přijetí nabídky převzetí ke krácení počtu účastnických cenných papírů, bude celkový počet nabytých účastnických cenných papírů nižší než je horní hranice nabídky převzetí, a hodlá-li nabýt právě ten počet účastnických cenných papírů, kterým smlouvu omezil, nebude jeho záměr naplněn. Bude tedy třeba, aby počet účastnických cenných papírů určil s vědomím této skutečnosti přiměřeně vyšší.

Důsledkem porušení povinnosti potvrdit uzavření smlouvy zájemcům je podle odstavce 7 vznik smlouvy i bez potvrzení. Z ustanovení odstavce 7 však jednoznačně nevyplývá, zda smlouva takto vzniká se všemi příjemci nabídky převzetí, nebo zda se počet koupených účastnických cenných papírů redukuje postupem podle odstavce 6 písm. b). Vzhledem k tomu, že zákon stanoví nevratitelnou domněnku přijetí návrhu a smlouva tedy vzniká ze zákona, lze dovodit, že tímto postupem dochází k uzavření smluv v celém rozsahu přijetí nabídky převzetí.

Rovněž pro případ, že navrhovatel v zákonem stanovené lhůtě neoznámí splnění či nesplnění podmínky, jak mu ukládá ustanovení odstavce 6 písm. a), stanoví zákon nevratitelnou domněnku splnění podmínky se stejnými důsledky jako při nepotvrzení přijetí nabídky převzetí.

Neuvedení lhůty, ve které oznámí splnění nebo nesplnění podmínky nebo potvrdí přijetí nabídky převzetí v nabídce převzetí, je sice porušením zákonné povinnosti navrhovatele tuto lhůtu v nabídce uvést, toto porušení však, podle našeho názoru, nezpůsobuje neplatnost nabídky převzetí. V takovém případě se uplatní jednoměsíční maximální lhůta pro oznámení. Způsob oznámení podle odstavce 7 ponechává obchodní zákoník na navrhovateli. Ten je tedy při způsobu volby omezen jen ustanovením odstavce 10 písm. a), zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy. Postup podle odstavce 7 bude v praxi nepochybně záviset na konkrétních podmínkách, za kterých se nabídka převzetí uskutečňuje. Lze považovat za sporné, zda v případech, kdy navrhovatel oznamuje akceptantům nabídky převzetí splnění či nesplnění podmínky nebo potvrzuje přijetí nabídky adresně, uplatní se nevratitelná právní domněnka podle odstavce 8 i tehdy, jestliže oznámení nebude doručeno i jen jednomu nebo jen některým akceptantům z toho důvodu, že je nelze doručit nebo chybou doručujícího subjektu. Soudíme, že jestliže navrhovatel vyvinul veškeré úsilí, které od něj lze požadovat ke splnění povinnosti podle odstavce 7, domněnka se neuplatní (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1881*).

Kromě oznámení podle odstavce 7 je navrhovatel povinen podle odstavce 14 výsledky nabídky převzetí též uveřejnit stejným způsobem jakým byl povinen uveřejnit nabídku převzetí. Soudíme, i když to zákon nestanoví jednoznačně, že ze shora uvedených zásad vyplývá, že výsledky nabídky převzetí by měl navrhovatel uveřejnit ve stejném deníku, ve kterém uveřejnil nabídku převzetí.

Z ustanovení odstavce 8 vyplývá, že odvolat přijetí nabídky převzetí lze prakticky pouze v případech podle odstavce 6 písm. b); v případech podle odstavce 6 písm. a) by totiž odvolání muselo dojít navrhovateli nejpozději současně s přijetím nabídky převzetí. Možnost odstoupit od smlouvy omezuje zákon jen na dobu závaznosti nabídky převzetí. Odstoupení od smlouvy podle odstavce 8 připadá v úvahu pouze v případech podle odstavce 6 písm. a), tj. tehdy, jestliže byla nabídka převzetí neomezená. Pro odstoupení od smlouvy však platí též ustanovení § 344, takže i po uplynutí doby závaznosti nabídky převzetí bude možno odstoupit od smlouvy pro prodloužení kteréhokoli z jejích účastníků (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1883*).

Z ustanovení § 272 odst. 1 a z § 40 odst. 1 ObčZ vyplývá, že při nedodržení písemné formy předepsané v odstavci 9 bude, s výjimkou tam stanovenou, právní úkon neplatný.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila do úpravy nabídky převzetí (před novelou veřejného návrhu smlouvy) celou řadu ustanovení zajišťujících zvýšenou ochranu vlastníků účastnických cenných papírů i společnosti, jejichž účastnických cenných papírů se nabídka převzetí týká. V tom směru obchodní zákoník zejména v odstavci 10 ukládá celou řadu povinností jak navrhovateli, tak členům orgánů cílové společnosti. Patří sem především povinnost rovného zacházení (nediskriminace) s vlastníky účastnických cenných papírů upravená v odstavci 9 písm. a), která je určitou obdobou ustanovení druhé věty § 155 odst. 7. Tato zásada je formulována ve vazbě na právní postavení vlastníků účastnických cenných papírů, tj. zejména – podle konkrétních okolností – na druh, počet a jmenovitou hodnotu vlastněných účastnických cenných papírů, popřípadě i na jiné skutečnosti. Zásada rovného zacházení formulovaná v písmenu a) obecně se konkrétně promítá do celé řady dalších ustanovení upravujících nabídku převzetí [odstavec 4 písm. c), odstavec 5, odstavec 6 písm. b), odstavec 13 a § 183b a 183c].

Informační povinnost podle odstavce 10 písm. b) se vztahuje jak na navrhovatele, tak na členy orgánů cílové společnosti, každý z nich má informační povinnost v rozsahu jemu známých informací potřebných k naplnění sledovaného účelu. Rovněž zásada obecně formulovaná v písmenu b) se konkrétně promítá do celé řady dalších ustanovení upravujících nabídku převzetí [odstavec 4, odstavec 11 písm. c) a d)].

Z ustanovení odstavce 10 písm. c) podle našeho názoru vyplývá, že členové orgánů společnosti musí dávat přednost zájmům vlastníků účastnických cenných papírů, věřitelů a zaměstnanců společnosti před vlastními zájmy a rovněž před zájmy samotné cílové společnosti. V praxi je totiž začasť nabídka převzetí např. výhodná pro vlastníky účastnických cenných papírů, nikoli však už pro členy orgánů, kteří mohou očekávat v návaznosti na úspěšnou nabídku převzetí odvolání z funkce, anebo pro společnost, jejíž činnost může být v budoucnu utlumena v důsledku zájmů navrhovatele (shodně Čech, P. v *Dědič, J. a kol.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1891). Určité pochybnosti však vzbuzuje situace, kdy dojde k rozporu mezi zájmy vlastníků účastnických cenných papírů a věřitelů společnosti. Pak, podle našeho názoru, mají v souladu s obecně platnou zásadou ochrany třetích osob mít přednost zájmy věřitelů. Obtížnější bude rozhodování, dostane-li se do rozporu zájem vlastníků účastnických cenných papírů a zájem zaměstnanců cílové společnosti.

V souvislosti s nabídkou převzetí dochází obvykle k určitému omezení ve vztahu k cílové společnosti. Nabídka může mít (a zpravidla má) vliv na obchodování s cennými papíry vydanými cílovou společností, zatěžuje orgány společnosti celou řadou povinností nad jejich běžný rámec, může vyvolat určité váhání smluvních partnerů společnosti ve směru odkladu uzavření významnějších smluv až po vyjasnění situace ve společnosti apod. Proto obchodní zákoník formuluje v odstavci 10 písm. d) zásadu nezatěžování cílové společnosti po nepřiměřeně dlouhou dobu. Tato zásada se odráží zejména v ustanovení odstavce 4 písm. e), § 183b odst. 1.

Předčasný únik informací o připravované nabídce převzetí může mít, zejména pokud informace získá omezený okruh osob, významný vliv na spekulativní obchody s účastnickými cennými papíry a návazně i na deformaci cen těchto papírů na kapitálovém trhu. Proto obchodní zákoník v odstavci 10 písm. e) formuluje zásadu dbát na to, aby nedocházelo k předčasnému úniku informací a aby informace o nabídce převzetí byly uveřejňovány tak, aby nemohlo dojít k jejich zneužití (rovný přístup k informacím). Tato zásada je konkretizována v ustanovení odstavce 14, § 183e odst. 1 a § 183e odst. 4.

Součástí povinností navrhovatele je informační povinnost ve vztahu k cílové společnosti, resp. jejím orgánům, a to jak v případě, kdy příslušné orgány navrhovatele (tj. valná hromada, představenstvo, popřípadě jiné orgány) přijaly záměr učinit nabídku převzetí dobrovolně jako součást podnikatelského záměru, tak v případě, kdy je jim zákonem uložena povinnost učinit nabídku převzetí (zpravidla rovněž v důsledku podnikatelského záměru společnosti).

Přitom zákon ukládá navrhovateli povinnost informovat cílovou společnost o každém jednotlivém kroku, ke kterému v rámci záměru učinit nabídku převzetí došlo. Jestliže navrhovatel vznikla povinnost učinit nabídku převzetí, neomezuje se jeho informační povinnost na pouhé oznámení této skutečnosti, ale zákon ukládá podrobnou informaci. Přitom je informační povinnost dvoufázová, informaci je nutno poskytnout jak v počátečním stadiu záměru (vzniku povinnosti), tak při jeho vyústění v konkrétní návrh nabídky převzetí; právě konečný návrh nabídky převzetí je nutno doručit orgánům cílové společnosti.

Příslušným orgánem podle odstavce 11 může být, podle našeho názoru, i orgán tvořený jedinou osobou nebo i podnikatel – fyzická osoba, neboť i jediná osoba nepochybně nejprve zvažuje možnost učinit nabídku převzetí, což případně vyústí v záměr ji učinit, a následně nabídku zpracovává či nechá zpracovat a ve druhém případě i následně schválí. Bude-li však „příslušným orgánem“ jediná osoba, bude včasné plnění této povinnosti obtížně kontrolovatelné.

V návaznosti na informační povinnost navrhovatele pak obchodní zákoník ukládá řadu povinností i orgánům cílové společnosti. Tyto povinnosti směřují jednak k tomu, aby členové orgánů nezneužili informační povinnosti navrhovatele ke zmaření jeho záměru, dále k tomu, aby usnadnili či alespoň neztížili rozhodování vlastníků účastnických cenných papírů o nabídce převzetí, a konečně i k tomu, aby provedli kvalifikovaný rozbor dopadů nabídky převzetí do postavení a práv vlastníků účastnických cenných papírů a zaměstnanců společnosti.

„Opatřeními“ podle odstavce 11 písm. a) bude zejména nedodržení informační povinnosti a povinnosti dbát toho, aby nedošlo k využití důvěrných informací. Patří sem však i takové postupy představenstva, kterými se bude snažit manipulovat vlastníky účastnických cenných papírů proti anebo pro nabídku převzetí.

Zákaz podle odstavce 11 písm. b) se týká především postupu podle § 210. Je třeba upozornit na to, že zatímco představenstvo nemůže bránit záměru učinit nabídku převzetí rozhodnutím o zvýšením základního kapitálu a tím i o zvýšení počtu účastnických cenných papírů potřebných k ovládnutí společnosti, valné hromadě možnost takové obrany proti nabídce převzetí zákon přiznává. Této možnosti valná hromada někdy využije, umožňují-li to podmínky společnosti, při tzv. nepřátelské nabídce převzetí.

Lze považovat za sporné, zda je možné, aby společnost se souhlasem valné hromady nabývala za účelem obrany proti nabídce převzetí vlastní účastnické cenné papíry, a to vzhledem k formulaci textu pod písmenem b) (...ledaže k tomu dala souhlas valná hromada – z této formulace jednoznačně nevyplývá, zda se vztahuje pouze na zvýšení základního kapitálu nebo na všechna opatření představenstva a dozorčí rady směřující ke zmaření nabídky převzetí). Vzhledem k tomu, že účel takového nabytí je stejný jako při zvýšení základního kapitálu, přikláname se spíše k názoru, že takový postup je možný a rovněž k tomu, že se souhlasem valné hromady lze činit jakákoli opatření ke zmaření nabídky převzetí. Pochybnosti však nevznikají, pokud jde o možnost změnit statuty akciové společnosti tak, aby nabídce převzetí bránily či ji ztěžovaly, neboť jde o krok, který je zcela v kompetenci valné hromady a bez jejího souhlasu k němu přikročit nelze; to platí i pro všechny další postupy, která jsou pouze v působnosti valné hromady.

Povinnosti podle odstavce 11 písm. c) a d) jsou konkrétním projevem povinnosti zajistit informovanost adresátů nabídky převzetí a jednat v jejich zájmu, jakož i v zájmu zaměstnanců a věřitelů společnosti. Soudíme, že není vyloučeno prezentovat ve stanovisku odlišný názor členů představenstva a dozorčí rady, opačný závěr by byl v rozporu se zájmy adresátů nabídky, zaměstnanců a věřitelů. Ze zásady ochrany akcionářů a z účelu uveřejnění, podle našeho názoru, vyplývá, že způsob uveřejnění stanoviska musí být shodný se způsobem uveřejnění nabídky převzetí i co do deníku, ve kterém k uveřejnění dojde. Nelze tedy uveřejnit stanovisko v jiném deníku, než ve kterém byla uveřejněna

nabídka převzetí. Zda bude stanovisko podle písmena d) uveřejněno jako součást nabídky převzetí či samostatně, vyplýne z dohody mezi cílovou společností a navrhovatelem.

Z ustanovení § 21 odst. 1 písm. g) DluhZ vyplývá povinnost představenstva cílové společnosti svolat schůzi vlastníků dluhopisů vydaných touto společností, může-li nabídka převzetí významně zhoršit schopnost cílové společnosti plnit závazky vyplývající z dluhopisů.

Kromě informační povinnosti zakládá obchodní zákoník v odstavci 12 pro navrhovatele celou řadu dalších povinností, směřujících k ochraně vlastníků účastnických cenných papírů a k zajištění rovného zacházení s nimi. Přitom opatření podle písmen a) a c) jsou důležitá zejména pro zajištění zaplacení kupní ceny ze smluv o nabídce převzetí a rovněž k zajištění rovného zacházení se všemi vlastníky účastnických cenných papírů, zejména uzavření smlouvy za stejných podmínek. Ustanovení pod písmeny b) a c) brání tomu, aby navrhovatel nezcižoval účastnické cenné papíry za výhodnějších podmínek, než je nabytí, popřípadě aby nedeformoval nabídkou cenných papírů kapitálový trh. Smluvním nabytím akcií podle odstavce 12 bude nejen koupě, ale i dar, směna a půjčka akcií a rovněž zajišťovací převod práva.

Ustanovení odstavce 13 obsahuje jednak úpravu sankcí za porušení povinností stanovených v odstavci 12, jednak ochranná opatření ve vztahu k vlastníkům účastnických cenných papírů. Stanovené sankce jsou velmi citelné, zejména jak pokud jde o povinnost zaplatit vlastníkům účastnických cenných papírů, kteří je zcižili na základě nabídky převzetí, vyšší než v nabídce stanovenou cenu, tak pokud jde o zákaz výkonu hlasovacích práv. Cenou, za kterou navrhovatel nabytí nebo zcižil účastnické cenné papíry, bude cena ve smlouvách sjednaná, nikoli jen cena již zaplacená. Z ustanovení odstavce 13 vyplývá, že smlouvy uzavřené v rozporu s odstavcem 12 nejsou neplatné.

Ustanovení odstavce 14 obsahuje informační povinnost navrhovatele ve vztahu k výsledkům nabídky převzetí. Tato povinnost je důležitá zejména ve vztahu k potenciálním investorům a k těm vlastníkům účastnických cenných papírů, kteří nabídku převzetí nepřijali. I když zákon stanoví, že navrhovatel je povinen uveřejnit výsledky nabídky převzetí způsobem uvedeným v odstavci 2 a nepožaduje tedy jejich uveřejnění stejným způsobem (tj. ve stejném deníku) jakým uveřejnil nabídku převzetí, soudíme, že takovou povinnost lze dovodit ze zásad, kterými se řídí obchodní zákoník.

Ustanovení odstavce 15, které vložila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 501/2001 Sb., zajišťuje nezbytnou ochranu zaměstnancům společnosti prostřednictvím poskytnutí všech informací potřebných pro nabytí představy o záměrech a chystaných důsledcích nabídky převzetí; původně bylo toto ustanovení začleněno v § 183e odst. 13.

Z čl. VIII. bodu 8. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže byl přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona učiněn veřejný návrh smlouvy o koupi akcií, postupuje se podle dosavadních předpisů.

§ 183b Povinná nabídka převzetí při ovládnutí cílové společnosti

(1) Jsou-li účastnické cenné papíry cílové společnosti kótované, je akcionář, který získá buď sám nebo společně s jinými osobami jednáním ve shodě (§ 66b) podíl na hlasovacích právech (§ 183d), který mu umožňuje ovládnutí společnosti (§ 66a), povinen do 60 dnů ode dne, který následuje po dnu, v němž akcionář tento podíl získá nebo překročí, učinit nabídku převzetí všem vlastníkům účastnických cenných papírů cílové společnosti. Podá-li tento akcionář žádost podle odstavce 8 nebo 11, prodlužuje se tato lhůta o dobu 20 pracovních dnů. Stejnou povinnost má

i akcionář a osoby jednající s ním ve shodě, jejichž podíl na účastnických cenných papírech nebo hlasovacích právech získaný podle první věty dosáhne nebo překročí hranici dvou třetin a tři čtvrtin hlasovacích práv. Povinnost učinit nabídku převzetí vzniká dnem následujícím po dnu, v němž akcionář podíl, který tuto povinnost zakládá, získá nebo překročí.

(2) Pro účely tohoto ustanovení se

a) prioritní akcie, u nichž statuty vylučují hlasovací právo, považují za akcie, s nimiž není spojeno hlasovací právo, a to i v případech, kdy podle zákona toto hlasovací právo dočasně nabývají,

b) jednáním ve shodě rozumí kromě případů uvedených v § 66b i spolupráce mezi navrhovatelem a jinou osobou nebo cílovou společností a jinou osobou usku- tečňovaná na základě výslovně nebo mlčky, ústně nebo písemně učiněného shodného projevu vůle těchto osob, které má zajistit ovládnutí cílové společnosti nebo zmařit úspěch nabídky převzetí.

(3) Povinnost podle odstavce 1 se nevztahuje na

a) *zrušeno*

b) právního nástupce, který vstupuje do všech práv a závazků akcionáře, jestliže tento akcionář povinnost podle odstavce 1 již splnil,

c) osoby jednající ve shodě, nemění-li se jejich celkový podíl na hlasovacích prá- vech cílové společnosti a dochází jen ke změnám jeho vnitřní struktury nebo se snižuje počet osob jednajících ve shodě anebo počet osob, které tvoří koncern, nebo

d) akcionáře a osoby jednající s ním ve shodě, jestliže jiný akcionář a osoby jednající s ním ve shodě mají vyšší podíl na hlasovacích právech než tento akcionář a osoby, jež s ním jednají ve shodě,

e) řídící osobu, která v ovládací smlouvě nebo smlouvě o převodu zisku převza- la závazek vůči mimostojícím akcionářům uzavřít na písemnou žádost smlouvu o úplatném převodu jejich akcií nebo zatímních listů bez časového omezení podle § 190c odst. 1.

(4) Do podílu na hlasovacích právech podle odstavce 1 se nezapočítávají

a) u obchodníka s cennými papíry hlasovací práva spojená s cennými papíry cílové společnosti,

1. jež nejsou předmětem jeho oznamovací povinnosti podle § 183d odst. 8,

2. které nabývá za účelem jejich prodeje jiné osobě, pokud nevykonává hlasovací práva s nimi spojená ani neumožnil výkon těchto práv jiné osobě, tuto skutečnost uveřejnil a oznámil tuto skutečnost cílové společnosti, a nejpozději ve lhůtě jednoho roku od jejich nabytí je zcezil,

b) u investiční společnosti hlasovací práva spojená s účastnickými cennými papí- ry cílové společnosti v podílovém fondu, nejsou-li hlasovací práva s nimi spojená vykonávána a tato skutečnost byla uveřejněna a oznámena cílové společnosti,

c) hlasovací práva spojená s účastnickými cennými papíry v majetku investič- ního fondu, penzijního fondu, pojišťovny nebo banky, nejsou-li hlasovací práva s nimi spojená vykonávána a tato skutečnost byla uveřejněna a oznámena cílové společnosti.

(5) Jestliže jsou vykonávána hlasovací práva k účastnickým cenným papírům cílové společnosti, jež jsou v majetku v podílovém fondu, počítají se do podílu na hlasovacích právech investiční společnosti. Investiční společnost učiní povinnou nabídku převzetí svým jménem a na svůj účet. Jsou-li vykonávána hlasovací práva k účastnickým cenným papírům v majetku osob uvedených v odstavci 4 písm. c), je povinen nabídku převzetí učinit ten, kdo těmito hlasovacími právy disponuje.

(6) Pokud vznikla akcionáři povinnost podle odstavce 1 v důsledku dědění akcií, běží lhůta tam uvedená ode dne, který následuje po dnu, kdy nabylo právní moci rozhodnutí soudu o dědictví.

(7) Není-li stanoveno jinak, použijí se na nabídku převzetí podle odstavce 1 ustanovení § 183a, 183c a § 183e až 183g.

(8) Povinnost učinit nabídku převzetí podle odstavce 1 zaniká, rozhodne-li tak Česká národní banka na základě písemné žádosti akcionáře, který snížil svůj podíl na hlasovacích právech pod rozsah, který založil jeho povinnost učinit nabídku převzetí ve lhůtě uvedené v odstavci 1 nebo 6 tím, že převedl účastnické cenné papíry na jinou osobu s cílem nevykonávat sám ani prostřednictvím jiných osob rozhodující vliv v cílové společnosti.

(9) Ustanovení odstavce 8 se nepoužije, jestliže byly účastnické cenné papíry převedeny na osobu, kterou akcionář ovládá nebo která ovládá akcionáře anebo se kterou akcionář jedná ve shodě anebo se kterou je majetkově nebo osobně propojen. To platí i jestliže byla takto přenechána dispozice s hlasovacími právy (§ 66a odst. 6). O tom, zda jsou splněny tyto podmínky, rozhoduje Česká národní banka na žádost akcionáře. Česká národní banka je povinna rozhodnout o žádosti do 15 pracovních dnů od jejího doručení nebo žadatele vyzvat k doplnění žádosti. V žádosti musí být uvedeny osoby, na něž byly účastnické cenné papíry převedeny nebo jimž byla umožněna dispozice s hlasovacími právy a prohlášení žadatele, že uvedené osoby nejsou osobami uvedenými v první větě tohoto odstavce. Nerozhodne-li Česká národní banka ve věci do 15 pracovních dnů od doručení žádosti nebo nevyzve-li žadatele v téže lhůtě k doplnění žádosti, považuje se žádost za schválenou.

(10) Za majetkové propojení se považuje vklad do základního kapitálu jiné osoby ve výši alespoň 10 % základního kapitálu této osoby anebo takový vklad jiné osoby do základního kapitálu akcionáře. O osobní propojení se jedná, jestliže táž fyzická osoba anebo osoba jí blízká je statutárním orgánem nebo jeho členem jak akcionáře, tak jiné osoby, nebo jestliže je akcionář, který je fyzickou osobou, současně statutárním orgánem nebo jeho členem jiné osoby anebo jsou-li účastnické cenné papíry převedeny na fyzickou osobu či je dispozice s hlasovacími právy přenechána fyzické osobě, která je současně statutárním orgánem akcionáře nebo jeho členem.

(11) Povinnost učinit nabídku převzetí rovněž zaniká, jestliže Česká národní banka na žádost akcionáře rozhodne, že není povinen ji učinit, protože podíl na hlasovacích právech bude dosažen v důsledku zvýšení základního kapitálu za účelem odvrácení úpadku společnosti nebo za účelem dosažení či udržení kapitálové přiměřenosti anebo jen za účelem zajištění závazku. Žádost musí být podána před rozhodnutím příslušného orgánu společnosti o zvýšení základního kapitálu nebo před převodem cenných papírů k zajištění. Jestliže Česká národní banka nerozhodne ve věci samé do 15 pracovních dnů od doručení žádosti nebo nevyzve-li žadatele v téže lhůtě k doplnění žádosti, považuje se žádost za schválenou.

(12) Jestliže k získání podílu na hlasovacích právech podle odstavce 1 došlo jedním nebo více osobami, mají povinnost podle odstavce 1 všechny osoby jednající ve shodě; tato povinnost je splněna, učiní-li nabídku převzetí akcii kterákoliv z nich a uvede v ní údaje o osobách, které jednají ve shodě. Ze smluv vzniklých přijetím nabídky převzetí jsou osoby, které jednaly ve shodě, zavázány společně a nerozdílně, a to i v případě, že nebudou v nabídce převzetí uvedeny. To neplatí, jde-li o jednání ve shodě podle § 66b odst. 3 písm. e). V tomto případě je povinna učinit nabídku převzetí pouze investiční společnost, a to pouze svým jménem a na svůj účet.

(13) Došlo-li k jednání ve shodě před nabytím účasti nebo podílu na hlasovacích právech cílové společnosti, vzniká povinnost učinit nabídku převzetí ode dne, který následuje po dnu, kdy osoby jednající ve shodě účast nebo podíl na hlasovacích právech nabyly nebo se o tomto nabytí mohly dovědět. Jestliže k jednání ve shodě došlo až po nabytí účasti na společnosti nebo podílu na hlasovacích právech, vzniká povinnost učinit nabídku převzetí ode dne, který následuje po dnu, v němž došlo k jednání ve shodě.

(14) Povinnost podle odstavce 1 má i osoba, jež sama nebo společně s osobami, s nimiž jedná ve shodě, ovládne akcionáře, který sám nebo spolu s osobami jednajícími ve shodě má podíl na hlasovacích právech v cílové společnosti v rozsahu stanoveném v odstavci 1.

(15) Povinnost učinit nabídku převzetí nevzniká, pokud akcionář sám nebo společně s osobami, s nimiž jedná ve shodě, ovládl společnost na základě nepodmíněné a neomezené nabídky převzetí učiněné v souladu s tímto zákonem a za cenu stanovenou podle § 183c odst. 3.

(16) Česká národní banka může stanovit právním předpisem podrobnější pravidla pro plnění povinnosti učinit nabídku převzetí včetně náležitostí takové nabídky převzetí.

Související ustanovení: § 59 odst. 4, § 66a, 66b, § 69 n., § 159, § 163 odst. 3, § 183c, 183g, 186, 265, 293, § 409 n., § 476 n.

Související předpisy: § 460 n., § 511, 553, 611, § 628 n. ObčZ; § 13 n. CenP; § 3 odst. 1 KCP; § 12 odst. 3 BankZ; § 175q OSR; zák. č. 576/1990 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: směrnice č. 2004/25/ES; směrnice č. 93/6/EHS; směrnice č. 93/22/EHS; směrnice č. 2006/49/ES

Z literatury: *Dědič, J., Čech, P. K.* důsledkům zrušení výjimky z povinné nabídky převzetí Ústavním soudem. Právní zpravodaj, 2003, č. 4; *Dřevínek, K.* Teoretická východiska při právní úpravě převodu kontrolního podílu v akciové společnosti. Obchodní právo, 1998, č. 11; *Jungmanová, J.* Povinnost odkupu akcií od minoritních akcionářů. Právní rozhledy, 1997, č. 5; *Piltz, A., Immelmann, O., Samson-Himmelstjerna, M.* Počátky koncernového práva v českém obchodním zákoníku. Právní rozhledy, 1997, č. 4; *Pokorná, J.* K tzv. povinné nabídce převzetí akcií. EMP, 2001, č. 5, 6; *Vaigert, D., Švejda, M.* Oznamovací povinnost a povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií podle ust. § 183a až 183d ObchZ. Právní rozhledy, 1997, č. 11

Novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 370/2000 Sb. zpřísnila povinnost učinit nabídku převzetí (nabídková povinnost) podle tohoto paragrafu. Zatímco před novelou postihovala tato povinnost začleněná do obchodního zákoníku zák. č. 142/1996 Sb. (resp. povinnost učinit veřejný návrh smlouvy) akcionáře, který získal sám nebo jedním ve shodě možnost vykonávat hlasovací práva v rozsahu jedné poloviny, dvou třetin či tří čtvrtin, novela ukládá tuto povinnost již při získání podílu umožňujícího fakticky nebo právně vykonávat přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku společnosti. Vzhledem k zákonným domněnkám upraveným v § 66a odst. 3 až 6 vznikne v praxi velmi často nabídková povinnost již při 40% podílu a někdy při podílu ještě menším. Posouzení, zda povinnost vznikla, bude vždy záviset na konkrétních podmínkách cílové společnosti.

Soudíme, že na vznik nabídkové povinnosti nemá vliv to, zda akcionář, který splnil podmínky odstavce 1, skutečně rozhodující vliv na společnost vykonává. Již možnost jeho vykonávání je hrozbou pro menšinové akcionáře, k jejichž ochraně bylo ustanovení do obchodního zákoníku začleněno.

Pro určení podílu na hlasovacích právech zakládajících nabídkovou povinnost však se, podle našeho názoru, v souladu s ustanovením § 66a odst. 1 nepřihlíží k hlasům z vlastních účastnických cenných papírů ve vlastnictví cílové společnosti nebo jí ovládané osoby ani z cenných papírů, které drží určitá osoba svým jménem na účet společnosti nebo osoby ovládané společností ani k hlasům z prioritních akcií, s nimiž není podle stanov spojeno hlasovací právo.

Lze považovat za sporné, zda se pro tento účel má přihlížet k hlasům z ostatních účastnických cenných papírů, ohledně nichž nelze vykonávat hlasovací práva (např. pro porušení oznamovací povinnosti). Jestliže takové účastnické cenné papíry ve společnosti existují, snižuje se o hlasy s nimi spojené počet hlasů potřebných k ovládnutí společnosti. Z účelu povinné nabídky převzetí tedy, podle našeho názoru, vyplývá, že by se pro určení podílu na hlasovacích právech k těmto hlasům přihlížet nemělo. Takový závěr však nemá výslovnou oporu v zákoně jako je tomu u hlasovacích práv vymezených v § 66a odst. 1. Přesto se přikláníme spíše k názoru, že ani tyto hlasy nelze pro účely zjištění podílu na hlasovacích právech brát v úvahu (shodně viz *Čech, P. v Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1937*).

Naproti tomu se hlasy, ohledně kterých nabyvatel nevykonává hlasovací práva dobrovolně podle odstavce 7, podle našeho názoru pro účely výpočtu podílu na hlasovacích právech započítávají, neboť je jen na vůli vlastníků cenných papírů, se kterými jsou spojena, zda je vykonávat budou či nebudou.

Akcionář, který získá podíl na účastnických cenných papírech, popřípadě hlasovacích právech v rozsahu dvou třetin a tří čtvrtin hlasovacích práv, získává tím možnost rozhodovat o společnosti v rozsahu spojeném se získanými právy. (Tříčtvrtinovou většinu předepisuje zákon např. pro hlasování o změně druhu nebo formy akcií, omezení převoditelnosti akcií či jejich vyřazení z obchodování na oficiálním trhu, o vyloučení nebo omezení přednostního práva akcionářů a v dalších důležitých případech. Dvoutřetinovou většinu předepisuje např. pro rozhodování o zvýšení a snížení základního kapitálu, změně stanov, zrušení společnosti – viz zejména ustanovení § 186.) Získání takového postavení může vést ke snížení kursu kótovaných účastnických cenných papírů společnosti a vždy k podstatnému snížení vlivu ostatních akcionářů na řízení společnosti. Proto obchodní zákoník předepisuje povinnost takového akcionáře nabídnout menšinovým akcionářům odkoupení jejich akcií. Lze považovat za sporné, zda povinnost učinit nabídku převzetí při dosažení podílu na hlasovacích právech v rozsahu dvou třetin a tří čtvrtin hlasovacích práv vzniká i tehdy, jestliže stanovy akciové společnosti stanoví pro přijetí rozhodnutí valné hromady přijímaných jinak dvoutřetinovou či tříčtvrtinovou většinou hlasů vyšší počet hlasů. Gramatický výklad sice nasvědčuje tomu, že úprava ve stanovách nemá na nabídkovou povinnost vliv, teleologický výklad však svědčí spíše o opaku.

Formulací třetí věty odstavce 1, že se nabídková povinnost vztahuje nejen na podíl na hlasovacích právech, ale i na podíl na účastnických cenných papírech, která není v souladu s formulací věty první, je, podle našeho názoru, třeba vykládat tak, že se povinnost vztahuje jak na hlasovací práva spojená s účastnickými cennými papíry ve vlastnictví akcionáře, popřípadě osob jednajících s ním ve shodě, tak na hlasovací práva, kterými disponuje na základě jiné právní skutečnosti.

Podle ustanovení § 7a odst. 3 KCP je Česká národní banka oprávněna i bez návrhu pozastavit výkon hlasovacích práv osobě, která řádně a včas neučinila nabídku převzetí, ačkoliv jí zákon takovou povinnost ukládá, až na dobu jednoho roku ode dne, v němž rozhodnutí nabude právní moci, je-li to potřebné k ochraně zájmů ostatních akcionářů, věřitelů nebo zaměstnanců společnosti. Opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek. Vykonatelné rozhodnutí o pozastavení výkonu hlasovacích práv zašle Česká národní banka rovněž společnosti, v níž byl výkon hlasovacích práv povinné osoby pozastaven, a centrálnímu depozitáři a uveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. účelně začlenila do textu odstavce 2 tohoto paragrafu i jednoznačné vymezení toho, které akcie se považují za akcie, s nimiž je spojeno hlasovací právo, což dříve působilo určité výkladové problémy. Ustanovení pod písmenem a) se shoduje s úpravou postavení prioritních akcií bez hlasovacích práv

v § 66a odst. 1. Kromě toho uvedená novela vymezila pro účely toho ustanovení co se rozumí jednáním ve shodě, a to nad rámec obecného vymezení upraveného v § 66b. O jednání ve shodě viz též komentář k § 66b.

Ustanovení odstavce 3 vylučuje z povinnosti odkupu akcií některé osoby, a to buď z důvodu jejich právních poměrů anebo proto, že povinnost již splnil jejich právní předchůdce. Nálezem Ústavního soudu č. 87/2003 Sb. bylo z obchodního zákoníku vypuštěno ustanovení písmena a), které vylučovalo – s omezenou platností do přistoupení České republiky k Evropské unii – z nabídkové povinnosti Českou republiku, státní organizace, Fond národního majetku České republiky, Pozemkový fond České republiky, obce, vyšší samosprávné celky, Českou národní banku, Českou konsolidační agenturu a další osoby, jestliže na ně byly účastnické cenné papíry převedeny nebo je získaly v souvislosti s privatizací majetku státu.

K právnímu nástupnictví podle písmena b) dochází děděním, v některých případech postupu podle § 69 (fúzí, převodem jmění na společníka, rozdělením), prodejem podniku a vkladem podniku do obchodní společnosti. V této souvislosti je třeba uvést, že se vyslovují pochybnosti o tom, zda se ustanovení písmena b) vztahuje na prodej podniku a jeho vklad do obchodní společnosti (viz např. *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář*. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1952). Jak vyplývá ze shora uvedeného, soudíme, že tomu tak je. I kdybychom připustili, že v případě prodeje či vkladu podniku nedochází k univerzální sukcesi, lze to dovodit z účelu ustanovení odstavce 2 písm. b). Účelem tohoto ustanovení je nepochybně chránit nabyvatele, který nabyl podíl na hlasovacích právech způsobem, jehož důsledkem nebyla změna postavení vlastníků účastnických cenných papírů. Tento předpoklad je, podle našeho názoru, splněn i tehdy, jestliže relevantní podíl na hlasovacích právech přešel na nabyvatele v rámci prodeje či vkladu podniku.

Ustanovení písmena b) se, podle našeho názoru, neuplatní, jestliže v důsledku právního nástupnictví nabyvatel, který nabyl podíl na hlasovacích právech umožňující ovládnutí společnosti, zvýší v důsledku takového nabytí svůj podíl na hlasovacích právech na rozsah dvou třetin a tři čtvrtin hlasovacích práv; pak vznikne samostatná nabídková povinnost.

O případy podle písmena c) půjde zejména tehdy, jestliže budou osoby jednající ve shodě převádět účastnické cenné papíry mezi sebou, může však k nim dojít i v důsledku právního nástupnictví. Při zvýšení počtu osob jednajících ve shodě se výjimka podle písmena c) neuplatní, ani když výše podílu na hlasovacích právech zůstane nezměněna.

V případech podle písmena d) se nemohou stát akcionář a osoby jednající s ním ve shodě mající nižší podíl na hlasovacích právech ovládajícími osobami a výjimka podle tohoto ustanovení je proto nadbytečná.

V případech podle písmena e) vzniká řídící osobě závazek uzavřít s mimo stojícími akcionáři smlouvu o úplatném převodu akcií a cenných papírů je nahrazující a zákon ji proto zprošťuje povinnosti učinit nabídku převzetí, je-li povinnost podle § 190c odst. 1 časově neomezená, neboť v takovém případě mohou mimo stojící akcionáři cenné papíry kdykoli prodat (tuto možnost však již nemají vlastníci některých jiných účastnických cenných papírů, respektive budou ji mít teprve tehdy, až nabudou za tyto cenné papíry akcie) – viz též komentář k § 190c odst. 1.

Ustanovení odstavce 4 se vztahuje na případy, kdy účelem nabytí podílu na hlasovacích právech není výkon rozhodujícího vlivu na činnost společnosti (ovládnutí společnosti), ale hlasovací práva, resp. účastnické cenné papíry, se kterými jsou spojena, jsou nabývána za jiným účelem. V tomto případě ovšem nepostačuje pouhá deklarace toho, že hlasovací práva nebudou vykonávána, ale tato práva fakticky nesmějí být vykonávána a tato skutečnost musí být též uvedena ve známost (uveřejněna), popřípadě též zvláště oznámena cílové společnosti. U obchodníka s cennými papíry musí jít navíc ještě o nabytí jen krátkodobé; bude-li obchodník vlastníkem účastnických cenných papírů po dobu delší

než jeden rok, započítávají se mu hlasovací práva s nimi spojená na podíl na hlasovacích právech a v případech podle odstavce 1 mu vzniká nabídková povinnost.

Odkaz pod bodem 1 odstavce 4 je nesprávný, neboť oznamovací povinnost byla z ustanovení § 183d přenesena do § 122 PKT. Předmětem oznamovací povinnosti obchodníka s cennými papíry nejsou podle ustanovení § 122 odst. 10 PKT cenné papíry, ohledně kterých jej Česká národní banka oznamovací povinnosti zprostila. Česká národní banka může zprostit oznamovací povinnosti obchodníka s cennými papíry, který je členem burzy v České republice nebo v jiném členském státě Evropské unie, nabývá nebo zcizuje akcie, a to i krátkodobě, s úmyslem využít rozdílu mezi nabývací a prodejní cenou, prohlásí, že nebude vykonávat hlasovací práva spojená s těmito akciemi a oznámí tuto skutečnost emitentovi. Hlasovací práva spojená s akciemi, ohledně kterých jej Česká národní banka zprostila oznamovací povinnosti, nesmí obchodník s cennými papíry vykonávat po dobu, kdy jsou tyto akcie v jeho majetku.

Ustanovení odstavce 5 upravuje povinnost nabídky převzetí též pro osoby, které skutečně vykonávají práva spojená s účastnickými cennými papíry, které jsou ve vlastnictví jiné osoby. Je přitom pouze na vůli těchto osob, zda využijí možnosti nabízení ustanovením odstavce 7 a zprostit se tak nabídkové povinnosti.

Ustanovení odstavce 6 se uplatní pouze tehdy, jestliže má dědic, nabývací akcie nebo cenné papíry je nahrazující, již před právní mocí rozhodnutí soudu o dědictví sám takový podíl na hlasovacích právech cílové společnosti, který spolu s hlasovacími právy ze zděděných akcií dosáhne nebo překročí hranice určené v odstavci 1, a dále v případech, kdy zůstavitel, kterému vznikla nabídková povinnost, tuto povinnost nesplnil. Jestliže zůstavitel nabídkovou povinnost splnil, uplatní se ustanovení odstavce 3 písm. b). Začlenění tohoto ustanovení do obchodního zákoníku bylo nezbytné proto, že dědic sice nabývá zděděný majetek ke dni smrti zůstavitele, hlasovací práva však může vykonávat až později. Podle ustanovení § 156 odst. 10 však může tato práva vykonávat dříve než nabude právní mocí rozhodnutí soudu o dědictví (viz komentář k § 156 odst. 10). I když to zákon nestanoví výslovně, nelze než z účelu ustanovení odstavce 6 dovodit, že při jednání ve shodě se odklad nabídkové povinnosti vztahuje i na osoby jednající s dědicem ve shodě. Vzhledem k tomu, že ustanovení odstavce 6 pouze posouvá počátek běhu lhůty pro splnění nabídkové povinnosti, ale nemění okamžik jejího vzniku, vznikne tato povinnost i tehdy, jestliže některá z osob jednajících s dědicem ve shodě sníží svůj podíl na hlasovacích právech pod rozhodný podíl podle odstavce 1 – s výjimkou postupu podle odstavce 8.

O postupu podle odstavce 7 viz komentář k § 183a, 183c a 183e až 183g.

Ustanovení odstavce 8 stanoví výjimku z povinnosti učinit nabídku převzetí pro případ pouze krátkodobého nabytí účastnických cenných papírů. Pro případ zneužití tohoto ustanovení, zejména uskutečňováním opakovaných koupí a prodejů, připadá v úvahu použití ustanovení § 39 ObčZ, podle kterého je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům, popřípadě ustanovení § 265. Při realizaci záměru, pro který byl podíl na hlasovacích právech získán (např. prosazením změny stanov cílové společnosti), připadá v úvahu též prohlášení usnesení valné hromady za neplatné podle ustanovení § 183 a 131. Podle našeho názoru by však měla být dostatečnou ochranou před zneužitím zákonná ingerence České národní banky, která nepochybně při rozhodování o žádosti podle odstavce 8 bude brát v úvahu všechny okolnosti případu včetně toho, za jakým účelem akcionář účastnické cenné papíry zakládající povinnost učinit nabídku převzetí nabyt. I když je ustanovení odstavce 8 formulováno jako by se vztahovalo pouze na akcionáře, je z jeho účelu třeba dovodit možnost jeho aplikace i na ostatní osoby, kterým vznikla nabídková povinnost podle odstavce 1.

Pro zánik povinnosti učinit nabídku převzetí (dříve veřejný návrh smlouvy o koupi akcií) stanovila novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. přísnější podmínky než předchozí úprava. Zatímco podle předchozí úpravy postačovalo pro zánik povinnosti faktické zřízení cenných papírů, novela předepsala jako další podmínku zániku povinnosti rozhodnutí Komise pro cenné papíry (nyní České národní banky). Přitom Česká národní banka bude před rozhodnutím o žádosti zkoumat, zda žadatel skutečně převedl cenné papíry s cílem nevykonávat rozhodující podíl v cílové společnosti, tj. zda nejde pouze o účelový převod směřující ke zproštění nabídkové povinnosti, kterým se ale žadatel svého vlivu na společnost fakticky neztrácuje (např. převede cenné papíry na osoby jednající ve shodě – viz odstavec 9) a rovněž, jak shora uvedeno, zda nedochází ke zneužití ustanovení odstavce 8. Jestliže Česká národní banka o zániku nabídkové povinnosti podle odstavce 8 nerozhodne, povinnost učinit nabídku převzetí nezaniká.

Ustanovení odstavce 9 doplňuje ustanovení předchozího odstavce v tom směru, že stanoví, kdy se převod účastnických cenných papírů nepovažuje za převod podle odstavce 8. Protože zákon České národní bance ukládá pro rozhodnutí podle odstavce 9 poměrně krátkou lhůtu, a to ještě pod sankci nevyvratitelné domněnky schválení, musí být podklady potřebné pro rozhodnutí o žádosti perfektní. Není-li tomu tak, umožňuje zákon České národní bance prodloužit lhůtu k rozhodnutí výzvou k doplnění žádosti. Takovou výzvu může – je-li to potřebné – učinit i opakovaně. Z dikce ustanovení odstavce 9 vyplývá, že rozhodným okamžikem pro odvrácení domněnky schválení je den rozhodnutí České národní banky, nikoli den právní moci (shodně viz *Čech, P. v Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1973*). Z ustanovení odstavců 8 a 9 neplyne právo žadatele na zproštění nabídkové povinnosti při splnění podmínek v nich uvedených, zproštění povinnosti je zcela v dispozici České národní banky, ta by však měla zamítavé rozhodnutí přesvědčivě odůvodnit.

Protože obchodní zákoník v odstavci 9 spojuje určité důsledky se stavem majetkového a osobního propojení, definuje v odstavci 10 pro účely obchodního zákoníku co se za takové propojení považuje. Definice se však omezuje pouze na osoby, které vytvářejí základní kapitál. Shodně se závěry formulovanými *Čechem, P. v Dědič, J. a kol., J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1976* soudíme, že logickým a teleologickým výkladem lze dospět k závěru, že za majetkově propojené je třeba považovat i osoby, které jsou jedinými zakladateli jiné osoby, která nevytváří základní kapitál, a rovněž osoby, jejichž podíl na společnosti, která nevytváří základní kapitál, je alespoň 10 %.

Ustanovení odstavce 11 obsahuje opatření umožňující zachránit společnost před úpadkem anebo nucenou správou cestou zvýšení základního kapitálu, jehož důsledkem bude ovládnutí společnosti. Pokud by totiž při takovém zvýšení vznikala nabídková povinnost, stěží by byl kdokoli ochoten do společnosti investovat potřebný kapitál s vědomím, že taková investice vyvolá další, mnohdy rozsáhlou investici do nabídky převzetí. Při postupu podle tohoto odstavce sledujícího záchranu společnosti před úpadkem půjde začáste o kapitalizaci pohledávek, tj. o zvýšení základního kapitálu (za podmínek stanovených v § 163 odst. 3) peněžitými vklady splácenými započtením proti pohledávce upisovatele (věřitele společnosti) za společnosti. Ustanovení o kapitálové přiměřenosti se týká zejména bank, které podle § 12 odst. 3 BankZ jsou povinny dodržovat kapitálovou přiměřenost na individuálním i konsolidovaném základě. Kapitálovou přiměřenost stanoví vyhl. č. 333/2002 Sb. Kapitálová přiměřenost je regulována i směrnicemi Evropské unie. Pro obchodníky s cennými papíry stanoví podmínky kapitálové přiměřenosti ustanovení § 9 PKT a vyhl. č. 262/2004 Sb., v novelizovaném znění.

O případy, kdy akcionář nabyl podíl na hlasovacích právech za účelem zajištění závazku, půjde zejména tehdy, jestliže jej nabude na základě zajišťovacího převodu vlastnického práva k účastnickým cenným papírům (§ 553 ObčZ), popřípadě též zřízení zástavního

práva, pokud bude zástavní věřitel dle smlouvy s vlastníkem zastavených účastnických cenných papírů vykonávat hlasovací právo s nimi spojené.

O lhůtě pro rozhodnutí České národní banky viz komentář k odstavci 9.

Ustanovení odstavce 12 zakládá nejen povinnost všech osob jednajících ve shodě učinit nabídku převzetí v případech podle odstavce 1, ale i solidaritu těchto osob za splnění závazků ze smluv uzavřených na základě nabídky převzetí, kterou učinila kterákoli z nich, tedy bez ohledu na to, že ostatní osoby jednající ve shodě samy nabídku převzetí neučinily, ani v ní nebyly uvedeny. Za určitou výjimku ze solidární povinnosti učinit nabídku převzetí lze, s určitými pochybnostmi, považovat případy podle první věty odstavce 13, jestliže se některá z osob jednajících ve shodě nemohla dozvědět o nabytí relevantního podílu na hlasovacích právech a tedy i o vzniku povinnosti učinit nabídku převzetí.

Neuvedení ostatních povinných osob v nabídce převzetí nemá za následek její neplatnost, je však porušením zákona. Za sporné lze považovat, zda takové porušení zákona osobou, která činí nabídku převzetí, má za následek to, že nabídková povinnost ostatních osob jednajících ve shodě nezanikne, protože nejsou v nabídce převzetí uvedeny jako navrhovatelé. Těmto osobám lze sice zazlívat, že nezajistily, aby byla nabídka účinněna řádně, čímž způsobily nedostatečnou informovanost adresátů nabídky ohledně osob, které nabýly účastnické cenné papíry v rozsahu podle odstavce 1, na druhé straně však by další nabídky převzetí, které by byly v důsledku toho povinny učinit, byly pro adresáty spíše matoucí. Nehledě ani na to, že zákon konstruuje solidární závazek těchto osob ze smluv vzniklých přijetím nabídky převzetí i pro osoby, které v nabídce uvedeny nebyly. K závěru, že povinnost ostatních osob jednajících ve shodě nezaniká, se přiklání *Čech, P. v Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1985, jenž přesvědčivě argumentuje tím, že k rozhodnutí o přijetí nabídky převzetí je nezbytné zajistit plnou informovanost akcionářů o tom, kdo ji činí, včetně identifikace osob jednajících ve shodě. Konečný závěr v tom směru zřejmě přinese až soudní praxe.

Osoby solidárně zavázané podle odstavce 12 se mezi sebou vypořádají poměrně s tím, že výše jejich podílů jsou stejné (§ 511 odst. 2 ObčZ). Mohou se však též dohodnout na vypořádání v poměru odpovídajícím poměru jejich podílu na hlasovacích právech (podílu na účastnických cenných papírech), jejichž získání založilo povinnost podle tohoto paragrafu.

Jednáním ve shodě podle § 66b odst. 3 písm. e) je jednání investiční společnosti a jí obhospodařovanými investičními fondy či penzijními fondy nebo pouze jednání jí obhospodařovaných fondů. O jednání ve shodě viz komentář k ustanovení § 66b.

Ustanovení odstavce 13 diferencuje okamžik vzniku nabídkové povinnosti osob jednajících ve shodě podle toho, kdy k jednání ve shodě došlo. Zatímco v případě, kdy došlo k jednání ve shodě dříve než ke vzniku nabídkové povinnosti, může nastat situace, že některým osobám jednajícím ve shodě vznikne nabídková povinnost později než ostatním, v případě, že došlo k jednání ve shodě až následně, jsou od počátku zavázány všechny osoby jednající ve shodě; zjištění okamžiku, kdy došlo k jednání ve shodě, však bude v případech, kdy o takovém jednání nebyla uzavřena výslovná dohoda, v praxi mnohdy obtížné. Přitom první věta odstavce 13 reaguje na to, že vědomost osob jednajících ve shodě o tom, že nabýly účast na hlasovacích právech v rozsahu stanoveném v odstavci 1, závisí jednak na tom, že jim tuto skutečnost osoba, která nabýla relevantní podíl na hlasovacích právech, sdělí (přičemž sama tato osoba se o nabytí zknihovaných cenných papírů může dozvědět později, než je skutečně nabude), jednak na tom, že nezanedbaly žádnou možnost se o takovém nabytí dozvědět. Podle našeho názoru je povinností osoby, která nabýla účastnické cenné papíry v rozsahu zakládajícím pro osoby jednající ve shodě nabídkovou povinnost, sdělit tuto skutečnost osobám, s nimiž jedná ve shodě bez zbytečného odkladu; neučiní-li to, vzniká těmto osobám zásadně nabídková povinnost bez ohledu na to, že se o nabytí nedozvěděly, neboť se o něm zpravidla (nejsou-li

z objektivních důvodů nezastižitelné či neexistuje-li jiný objektivní důvod, pro který se o nabytí podílu na hlasovacích právech nemohly dozvědět) dozvědět mohly. Povinnost notifikace, podle našeho názoru, vyplývá z ustanovení § 415 ObčZ.

Ustanovení odstavce 14 je zdůrazněním povinnosti vyplývající z nevyvratitelné právní domněnky podle § 66b odst. 2 písm. b) a současně vytváří předpoklady pro úpravu následujícího odstavce. Osobě, která ovládla akcionáře, který má nabídkovou povinnost, a osobám jednajícím s ní ve shodě vzniká nabídková povinnost od okamžiku, kdy došlo k ovládnutí, tedy později, než akcionáři, kterého ovládla. I když zákon používá dokonavý vid „ovládné“, vztahuje se, podle našeho názoru, ustanovení odstavce 14 i na osoby již ovládající akcionáře v okamžiku, kdy mu vznikne nabídková povinnost. Zákon přitom nerozlišuje mezi přímým a nepřímým ani mezi faktickým a právním ovládnutím. O ovládající osobě viz komentář k § 66a odst. 2 až 6.

Ustanovení odstavce 15 upravuje další případ, kdy nevzniká nabídková povinnost (kromě odstavce 3 a 4), tentokrát ve vazbě na to, že každý vlastník účastnických cenných papírů, který měl zájem se těchto cenných papírů v souvislosti s hrozícím ovládnutím společnosti zbavit, měl možnost tak učinit za cenu, která vyplývá z povinné nabídky převzetí, v rámci nabídky převzetí podle § 183a, ze které se také dozvěděl o zamýšleném ovládnutí společnosti. I když to zákon výslovně nestanoví, soudíme, že výjimku podle odstavce 15 lze vztáhnout, přinejmenším v některých případech, i na dosažení nebo překročení dvoutřetinové a třičtvrtinové hranice podle odstavce 1.

Z judikatury:

SJ 2/2003 s. 105: Akcionář, na kterého se podle ustanovení čl. II. bodu 7 zákona č. 142/1996 Sb. nevztahovala odkupová povinnost podle § 183b ObchZ, neměl takovou povinnost snižovat, jestliže následně nabyl akcie v rozsahu, se kterým § 183b ObchZ odkupovou povinnost spojuje, přičemž akcie v jeho majetku nepřesáhly podíl, který měl před účinností zákona č. 142/1996 Sb. v důsledku jednání ve shodě.

§ 183c Společná ustanovení pro povinné nabídky převzetí

(1) Je-li nabídka převzetí činěna proto, že to ukládá navrhovatelé zákon, rozhodnutí státního orgánu nebo stanovy společnosti (dále jen „povinná nabídka převzetí“), nesmí být omezena na určitý počet účastnických cenných papírů ani podmíněna podle § 183a odst. 3 a musí v ní být uvedeno též, z jakého důvodu se činí. Pro účely povinné nabídky převzetí se účastnické cenné papíry považují vždy za neomezeně převoditelné.

(2) Odvolání povinné nabídky převzetí je nepřípustné a po uveřejnění ji lze měnit pouze tak, že bude pro zájemce výhodnější. Lhůta pro převedení cenných papírů a zaplacení kupní ceny nesmí být delší než 60 dnů od uzavření smlouvy.

(3) Cena nebo směnný poměr uvedené v povinné nabídce převzetí musí být přiměřené hodnotě účastnických cenných papírů. Při stanovení ceny pro účely povinné nabídky převzetí při ovládnutí společnosti se přihlídně k váženému průměru z cen, za něž byly uskutečněny obchody těmito cennými papíry v době 6 měsíců před vznikem povinnosti učinit nabídku převzetí, které byly evidovány centrálním depozitářem podle odstavce 4 (dále jen „průměrná cena“). Jestliže akcionář nebo osoba jednající s ním ve shodě nabyla v posledních 6 měsících cenné papíry, které jsou předmětem nabídky převzetí, za cenu vyšší, než je průměrná cena (dále jen „prémiová cena“), nesmí být cena navrhovaná v nabídce převzetí nižší než prémiová cena snižená až o 15 %, jestliže stanovy tuto odchylku nevylučují nebo nepříšňují. Takto snížená prémiová cena nesmí být nižší než průměrná cena.

(4) Centrální depozitář eviduje ceny z obchodů s kótovanými účastnickými cennými papíry, které mu byly oznámeny anebo byly uveřejněny, a sdělí jakékoliv osobě do tří pracovních dnů od doručení žádosti průměrnou cenu podle odstavce 3 stanovenou ke dni uvedenému v žádosti.

(5) Přiměřenost ceny nebo směnného poměru cenných papírů při povinné nabídce převzetí musí být doložena posudkem znalce. Přestože cena v povinné nabídce převzetí nebyla přiměřená, je smlouva platná. Ten, kdo takovou nabídku převzetí přijal, je oprávněn domáhat se doplacení rozdílu mezi cenou uvedenou v nabídce převzetí a přiměřenou cenou. Soudní rozhodnutí, jímž se přiznává právo na doplacení tohoto rozdílu, je co do základu přiznaného práva pro navrhovatele závazné i vůči ostatním osobám, které nabídku převzetí přijaly.

Související ustanovení: § 173 odst. 1 písm. k), § 183b, 183g, 186a, 769

Související předpisy: § 43 PKT; § 3 odst. 1 KCP; vyhl. č. 266/2004 Sb.

Související předpisy ES: Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES

Z literatury: *Jungmanová, J.* Povinnost odkupu akcií od minoritních akcionářů. Právní rozhledy, 1997, č. 5; *Němcová, M., Němec, P.* Vybrané aspekty práva akcionářů na odkup akcií. Právní rádce, 1998, č. 1; *Piltz, A., Immelmann, O., Samson-Himmelstjerna, M.* Počátky koncernového práva v českém obchodním zákoníku. Právní rozhledy, 1997, č. 4; *Vaigert, D., Švejda, M.* Oznamovací povinnost a povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií podle ust. § 183a až 183d ObchZ. Právní rozhledy, 1997, č. 11

Povinnost učinit nabídku převzetí smlouvy ukládá obchodní zákoník akcionáři v § 183b. Cestou přiměřeného použití upraveného v § 186a odst. 4 se úprava tohoto paragrafu vztahuje i na akciovou společnost, které vznikla odkupová povinnost podle § 186a; to platí i v dalších případech, kdy zákon (nebo rozhodnutí státního orgánu) ukládá odkupovou povinnost a zakládá pro ni přiměřené použití úpravy nabídky převzetí. V takovém případě se použije nejen úprava obchodního zákoníku o nabídce převzetí v § 183a, ale rovněž ustanovení § 183a, 183c a 183e až 183g. Státním orgánem, který může společnosti uložit nabídkovou povinnost, je Česká národní banka, které toto právo přiznává ustanovení § 183h odst. 1 a 2. Povinnost učinit nabídku převzetí mohou založit jak stanovy navrhovatele, tak stanovy cílové společnosti.

V povinné nabídce převzetí či ve veřejném návrhu smlouvy, který se řídí úpravou nabídky převzetí, nesmí být, s výjimkou stahování akcií z oběhu za účelem snížení základního kapitálu, stanoveno omezení počtu nakupovaných účastnických cenných papírů, ani podmínka, že počet nabízených účastnických cenných papírů dosáhne určité minimální hranice.

Ustanovení poslední věty odstavce 1 doplnila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 501/2001 Sb., aby umožnila nabídku převzetí i v případech, kdy je převoditelnost akcií omezena podle § 156 odst. 4, případně zabránila konfliktu mezi nabídkovou povinností uloženou zákonem a případným porušením povinností orgánem udělujícím souhlas s převodem akcií na jméno podle ustanovení.

Ustanovení odstavce 2 obsahující zákaz odvolání povinné nabídky převzetí je bezvýjimečné, a proto se neuplatní ta část ustanovení § 183a odst. 5, která stanoví možnost a podmínky odvolání nabídky převzetí. Pokud jde o změnu nabídky, vylučuje toto ustanovení pro povinnou nabídku převzetí zčásti ustanovení § 183a odst. 5, zachovává však jeho možnost změny ve prospěch zájemců. Možnost změny ve prospěch zájemce začlenila do zákona novela provedená zák. č. 370/2000 Sb., která také stanovila lhůtu pro vypořádání nároků

ze smlouvy. Z povahy tohoto ustanovení podle našeho názoru vyplývá, že jde o ustanovení kogentní a lhůtu v něm určenou tedy nelze měnit ani dohodou účastníků.

Po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. již není vážený šestměsíční průměr cen závazným určením ceny, ale je pouze podkladem, ze kterého bude vycházet znalec při stanovení ceny podle odstavce 5. Určité rozpaky vyvolává ustanovení o tom, že se při povinné nabídce převzetí využívá i směnný poměr. Diskutuje se o tom, zda má navrhovatel právo nabídnout směnu účastnických cenných papírů za jiné cenné papíry vždy, nebo zda musí vedle směny vždy nabídnout i peněžité plnění, anebo zda může směnu nabídnout pouze tehdy, jestliže nabyt účastnické cenné papíry, které založily jeho nabídkovou povinnost, směnou cenných papírů. Konečný závěr o této otázce přinese zřejmě až judikatura. Nepochybně však je třeba dovodit, že nabídka cenných papírů ke směně nesmí být v žádném případě taková, aby ji navrhovatel mohl obcházet nabídkovou povinností. Soudíme, že pokud by byla plněna nabídková povinnost nabídkou směny cenných papírů, platí i pro tento případ ustanovení odstavce 5, přičemž se bude znalecký posudek zpracovávat pro oba (všechny) směňované cenné papíry.

Na rozdíl od předchozí úpravy nevychází současná úprava při stanovení ceny pouze z cen z obchodů účastnických cenných papírů na veřejných (nyní oficiálních) trzích, ale ze všech obchodů s těmito cennými papíry evidovanými centrálním depozitářem.

Určité pochybnosti o tom, z jakých cen se vlastně vychází, vyvolává použití spojení „byly uskutečněny obchody“, a to v tom směru, že není jednoznačné, zda pro zahrnutí ceny z obchodu do průměrné ceny je rozhodující, jestli byla smlouva v rozhodné době uzavřena, či zda musí být také splněna, popřípadě zda do ceny započítávat i ceny z obchodů ze smluv uzavřených před rozhodným obdobím s dobou plnění v rozhodném období. S přihlédnutím k účelu ustanovení by, podle našeho názoru, mělo být rozhodující uzavření smlouvy v rozhodné době, nikoli až její splnění s tím, že znalec při zpracování posudku podle odstavce 5 bude muset přihlédnout k možnosti a pravděpodobnosti určité deformace ceny v důsledku obchodů uskutečněných mimo oficiální trhy. V opačném případě by totiž bylo velmi snadné vyloučit cenu z konkrétního obchodu z průměrné ceny odložením doby splatnosti.

Z toho, že podle § 183b odst. 1 začíná běžet lhůta pro splnění povinnosti učinit nabídku převzetí dnem následujícím po dnu, ve kterém navrhovatel nabyt účastnické cenné papíry zakládající nabídkovou povinnost, podle našeho soudu vyplývá, že do průměrné ceny se započte i cena, za kterou navrhovatel tyto účastnické cenné papíry nabyt.

Povinnost oznámit České národní bance údaje o obchodech s cennými papíry, které eviduje podle odstavce 4, a její povinnost uveřejnit souhrnné údaje o těchto obchodech upravuje § 116 PKT. Podle tohoto ustanovení informují obchodník s cennými papíry nebo institucionální investor Českou národní banku o obchodech s investičními nástroji přijatými k obchodování na regulovaném trhu (a tedy i o cenách z nich), které uzavřeli mimo regulovaný trh na vlastní účet nebo na účet jiné osoby; informační povinnost se nevztahuje na obchody uzavřené s Českou národní bankou nebo Českou republikou. Organizátor regulovaného trhu pak informuje Českou národní banku o obchodech s investičními nástroji, které byly uzavřeny na jím organizovaném regulovaném trhu. Způsob, jakým obchodník s cennými papíry, institucionální investor nebo organizátor regulovaného trhu informují o obchodech s investičními nástroji přijatými k obchodování na regulovaném trhu a druhy takto hlášených obchodů, stanoví vyhl. č. 266/2004 Sb. Souhrnné údaje o obchodech s investičními nástroji přijatými k obchodování na regulovaném trhu uveřejňuje Česká národní banka způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Povinnost uveřejňovat aktuální kursy z obchodů uzavřených na regulovaných trzích ukládá organizátorům těchto trhů ustanovení § 43 PKT.

Regulovaným trhem ve smyslu ustanovení § 37 PKT je v současné době trh Burzy cenných papírů Praha, a. s., a trh RM-SYSTÉMU, a. s.

Cena určená podle ustanovení odstavců 3 a 5 je nejnižší přípustnou cenou, navrhovatel může nabízet odkoupení účastnických cenných papírů i za vyšší cenu. Z ustanovení posledních dvou vět odstavce 3 v některých případech dokonce vyplývá povinnost přiměřenou cenu určenou podle odstavců 3 a 5 stanoveným způsobem zvýšit.

Jak se uvádí shora, znalec při zpracování posudku pouze vychází z průměrné ceny, přiměřená cena, ke které dospěje, však může být – vzhledem ke konkrétním okolnostem případu – značně odchylná. Takové odchylky však bude znalec muset v posudku odůvodnit. Při určení průměrné ceny bude znalec brát v úvahu též podíl na čistém obchodním jmění společnosti odpovídající jedné akci.

Z ustanovení odstavce 5 vyplývá, že pokud bude navrhovaná cena účastnických cenných papírů nižší, než minimální přípustná cena podle odstavců 3 a 5, nepoužije se ustanovení § 40a ObčZ. Obchodní zákoník však upravuje možnost, aby osoba poškozená nesprávným určením ceny se domohla, a to i soudní cestou, reparace způsobené újmy. Postup podle odstavce 5, tj. domáhání se doplatku kupní ceny, je přitom, podle našeho názoru, jednodušší, než postup podle § 183g odst. 1, totiž domáhání se uzavření smlouvy soudní cestou; bude proto praktické nabídku převzetí akceptovat i přes pochybnosti o správnosti ceny.

Z ustanovení čl. VIII. bod 28. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že kdo ke dni účinnosti tohoto zákona splňuje podmínky stanovené tímto zákonem pro vznik povinnosti učinit nabídku převzetí, ačkoli ji podle dosavadní právní úpravy neměl, není povinen učinit nabídku převzetí podle tohoto zákona.

§ 183d *zrušen*

Oznamovací povinnost upravená dříve v § 183d byla s účinností od 1. 5. 2004 přesunuta do § 122 PKT, neboť úprava oznamovací povinnosti upravená dříve směrnicí č. 88/627/EHS, která byla ve společné gesci Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva financí, byla začleněna do směrnice Rady č. 2001/34/ES, která je v plné gesci Ministerstva financí. Ustanovení § 122 PKT zní:

„(1) Osoba, která dosáhne nebo překročí podíl na všech hlasovacích právech emitenta se sídlem v České republice, jehož akcie jsou přijaté k obchodování na oficiálním trhu v České republice nebo na oficiálním trhu burzy v jiném členském státě Evropské unie ve výši 3 %, je-li základní kapitál emitenta vyšší než 100 000 000 Kč, 5 %, 10 %, 15 %, 20 %, 25 %, 30 %, 40 %, 50 % nebo 75 %, nebo sníží svůj podíl na všech hlasovacích právech pod tyto hranice, oznámí tuto skutečnost emitentovi a České národní bance. Stejnou povinnost má osoba, jejíž podíl na hlasovacích právech společnosti se sídlem v České republice, jejíž akcie byly poprvé přijaty k obchodování na oficiálním trhu v České republice nebo na oficiálním trhu burzy v jiném členském státě Evropské unie, dosahuje alespoň 5 %.

(2) Pro účely plnění oznamovací povinnosti podle odstavce 1 se považují za hlasovací práva plynoucí z účasti na emitentovi obdobně i hlasovací práva uvedená v § 11 odst. 2 a hlasovací práva z cenných papírů,

a) která mohou nabýt oznamovatel nebo jiná osoba obdobná osobě uvedené v § 11 odst. 2 jednostranným projevem vůle, ke kterému jsou oprávněni na základě smlouvy; lhůta pro splnění oznamovací povinnosti začíná běžet ode dne, kdy došlo k uzavření smlouvy,

b) které oznamovatel spravuje, obhospodařuje nebo jsou u něj uloženy na základě smlouvy o uložení cenných papírů, jestliže mu nebyly vlastníkem uděleny žádné pokyny týkající se hlasování; oznamovatel může splnit svou oznamovací povinnost tím, že svůj podíl na hlasovacích právech oznámí emitentovi nejpozději 21 dnů před konáním valné hromady.

(3) Osoba, které vznikla oznamovací povinnost podle odstavce 1, oznámí dosažení, překročení nebo snížení podílu podle odstavce 1 do tří pracovních dnů poté, co se dozví nebo mohla dozvědět o skutečnosti, která zakládá vznik oznamovací povinnosti podle odstavce 1.

(4) Nabytí či zvýšení účasti na emitentovi bez splnění oznamovací povinnosti podle odstavce 1 nemá za následek neplatnost právního úkonu, ale hlasovací práva spojená s touto účastí nesmějí být vykonávána až do splnění oznamovací povinnosti.

(5) Oznámení podle odstavce 1 musí obsahovat

- a) údaje o oznamovateli,
- b) údaje o emitentovi,
- c) výši podílu oznamovatele na hlasovacích právech emitenta s rozčleněním hlasovacích práv podle odstavců 1 a 2,

d) den, kdy oznamovatel stanovený podíl na hlasovacích právech dosáhl nebo překročil nebo kdy jeho podíl na hlasovacích právech poklesl pod stanovenou hranici.

(6) Česká národní banka uveřejní skutečnosti, které jí byly oznámeny podle odstavce 5, způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(7) Oznamovací povinnost podle odstavce 1 má i osoba, která zvýší nebo sníží podíl na hlasovacích právech v důsledku zvýšení nebo snížení základního kapitálu.

(8) Povinnost podle odstavce 1 vzniká bez ohledu na to, že osoba hlasovací práva z jakéhokoli důvodu nevykonává. V důsledku skutečnosti, že osoba hlasovací práva nevykonává, nedochází ke změně podílu na hlasovacích právech podle odstavce 1 této osoby ani jiných osob. Tím není dotčeno ustanovení odstavců 10 a 11.

(9) Jestliže podíl na hlasovacích právech podle odstavce 1 nabudou nebo pozбудou osoby jednající ve shodě, jejich podíly na hlasovacích právech se pro účely plnění oznamovací povinnosti sčítají; povinnost jednotlivé osoby podle odstavce 1 tím není dotčena. Oznamovací povinnost podléhá i změna v rozložení podílu na hlasovacích právech mezi osobami jednajícími ve shodě v rozsahu zakládajícím oznamovací povinnost. Za osoby jednající ve shodě může oznamovací povinnost splnit jedna z osob jednajících ve shodě; v oznámení uvede stanovené údaje i o ostatních osobách jednajících ve shodě a jejich podíly na hlasovacích právech.

(10) Oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá

- a) osoba, za níž splnila oznamovací povinnost osoba, která ji ovládá,
- b) osoba, která je vlastníkem zaknihovaných akcií, jejíž podíl na hlasovacích právech lze zjistit z evidence centrálního depozitáře a která uzavřela s centrálním depozitářem smlouvu o tom, že bude plnit její oznamovací povinnost ve vztahu k emitentovi a České národní bance; oznamovací povinnost vzniká v těchto případech centrálnímu depozitáři,

c) obchodník s cennými papíry v případech, kdy jej Česká národní banka této povinnosti zprostila,

d) vlastník akcií investičního fondu.

(11) Česká národní banka může zprostit oznamovací povinnosti podle odstavce 1 obchodníka s cennými papíry, který

- a) je členem burzy v České republice nebo v jiném členském státě Evropské unie,
- b) nabývá nebo zcizuje akcie, a to i krátkodobě, s úmyslem využít rozdílu mezi nabývací a prodejní cenou a

c) prohlásí, že nebude vykonávat hlasovací práva spojená s těmito akciemi, a oznámí tuto skutečnost emitentovi.

(12) Hlasovací práva spojená s akciemi podle odstavce 11 nesmí obchodník s cennými papíry vykonávat po dobu, kdy jsou tyto akcie v jeho majetku.

(13) Česká národní banka uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup informaci o podílu na hlasovacích právech, kterou obdržela v oznámení podle odstavce 1, bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 7 kalendářních dnů po doručení oznámení nebo ode dne, kdy tuto skutečnost sama zjistí. Emitent informuje o podílu na hlasovacích právech veřejnost v členském státě Evropské unie, v němž je jím vydaný cenný papír přijat k obchodování na oficiálním trhu burzy, způsobem stanoveným právním řádem tohoto členského státu.

(14) Česká národní banka nemusí uveřejňovat informaci o podílu na hlasovacích právech a může zprostit emitenta povinnosti oznamovat podíl na hlasovacích právech v jiném členském státě Evropské unie, v němž je cenný papír přijat k obchodování na oficiálním trhu burzy, jestliže ji emitent o to požádá a jestliže uveřejnění oznámení

a) je v rozporu s veřejným zájmem, nebo

b) může významně poškodit emitenta a nemá pro veřejnost vliv na posouzení hodnoty akcii.

(15) Způsob plnění oznamovací povinnosti podle odstavce 1 stanoví prováděcí právní předpis.“

O jednání ve shodě viz komentář k § 66b. O podílu na hlasovacích právech viz komentář k § 66a.

Získání nebo pozbytí podílu na hlasovacích právech společnosti, jejíž akcie jsou přijaté k obchodování na oficiálním trhu v České republice nebo na oficiálním trhu burzy v jiném členském státě Evropské unie, ve výši tří (je-li základní kapitál emitenta vyšší než 100 000 000 Kč) nebo pěti procent a další postupné zvyšování (nebo naopak jeho snižování v uvedeném rozsahu) nemá sice tak závažné důsledky pro ostatní akcionáře jako získání podílu na hlasovacích právech v rozsahu potřebném pro ovládnutí společnosti, přesto však určitý význam má. Značný může být tento význam zejména tehdy, jestliže jsou všechny nebo většina ostatních hlasů rozptýleny mezi drobné akcionáře, kteří nemají zájem o výkon hlasovacího práva. Potom může i akcionář s poměrně nízkým podílem hlasů významně ovlivňovat rozhodování o společnosti. Kromě toho umožňuje sledování toho, jak určitý akcionář zvyšuje svůj podíl na hlasovacích právech, do určité míry předvídat budoucí strukturu akcionářů a případně i to, zda se vytvářejí předpoklady pro ovládnutí společnosti, popřípadě kvalifikované zvýšení účasti v ní. Informace o rozptýlení hlasovacích práv mezi akcionáře je též důležitým kritériem pro investice do cenných papírů společnosti, a proto je i cenotvornou (kursotvornou) informací. Proto se v odstavci 1 stanoví akcionáři, který dosáhne určitého podílu na hlasovacích právech, popřípadě jehož podíl se v určeném rozsahu zvýší či sníží, oznamovací povinnost, a to jednak ve vztahu ke společnosti a jednak ve vztahu k České národní bance, která je uveřejní podle § 122 odst. 6, 13 a 14 PKT, čímž je zajištěna informovanost ostatních akcionářů a investorské veřejnosti.

Pro odstranění pochybností o tom, která hlasovací práva se považují za hlasovací práva, s nimiž je spojena oznamovací povinnost, upravuje odstavec 2 výčet situací, při kterých se započítávají pro účely oznamovací povinnosti hlasovací práva určité osobě, i když není vlastníkem nebo držitelem účastnických cenných papírů, se kterými jsou spojená, popřípadě s těmito hlasovacími právy nedisponuje.

Hlasovacími právy podle § 11 odst. 2 PKT jsou hlasovací práva z cenných papírů,

- které na účet osoby jednajících ve shodě drží svým jménem jiná osoba,
- kterými disponuje osoba ovládaná osobou jednajících ve shodě,
- kterými disponuje jiná osoba, jež uzavřela smlouvu s osobou jednajících ve shodě nebo s jí ovládanou osobou, ve které se vzájemně zavázaly dlouhodobě prosazovat společnou politiku týkající se společnosti tím, že budou ve shodě uplatňovat hlasovací práva z cenných papírů, jimiž disponují,

- které na základě smlouvy s osobou jednající ve shodě nebo s jí ovládanou osobou drží jiná osoba, jestliže tato smlouva předpokládá dočasné přenechání dispozice s hlasovacími právy osobě jednající ve shodě nebo jí ovládané osobě za úplatu,
- které byly osobou jednající ve shodě poskytnuty jako jistota; to neplatí, pokud dispozice s hlasovacími právy byla přenechána osobě, která má tyto cenné papíry v úschově, správě nebo ve svém majetku a která alespoň v jednom celostátně šířeném deníku uveřejní informaci o tom, že bude tato hlasovací práva vykonávat; v takovém případě se hlasovací práva z těchto cenných papírů připočítávají osobě, která je má v úschově, správě nebo ve svém majetku,
- které jsou ve vlastnictví jiné osoby, jestliže tato osoba vykonává hlasovací práva z těchto cenných papírů svým jménem podle pokynů osoby jednající ve shodě na základě smlouvy o výkonu hlasovacích práv.

Jednostranným projevem vůle podle odstavce 2 písm. a) bude např. výkon práva opce.

Smlouvy o správě, obhospodařování a uložení cenných papírů podle ustanovení odstavce 2 písm. b) upravuje ustanovení § 36 n. CenP.

Oznamovací povinnost je splněna odesláním oznámení, nikoli až jeho doručením.

Ustanovení odstavce 4 vylučuje použití ustanovení § 39 ObčZ. Smlouva ve vztahu, ke které nabyvatel nesplnil povinnost podle odstavce 1, je platná s tím, že sankci za porušení tohoto ustanovení je zákaz výkonu hlasovacích práv spojených s cennými papíry nabytými na základě takové smlouvy. Zákaz výkonu hlasovacích práv je sankcí za porušení oznamovací povinnosti. Zákaz se vztahuje na všechna hlasovací práva, ohledně kterých nabyvatel nesplnil oznamovací povinnost. Pokud nebude zákaz výkonu hlasovacích respektován, může to být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady za neplatné podle § 183 a 131.

Ustanovení odstavce 4 doplňuje ustanovení § 7a odst. 3 KCP, podle kterého je Česká národní banka oprávněna i bez návrhu pozastavit výkon hlasovacích práv osobě, která řádně a včas nesplnila povinnost oznámit podíl na hlasovacích právech, ačkoliv jí zákon takovou povinnost ukládá, až na dobu jednoho roku ode dne, v němž rozhodnutí nabude právní moci, je-li to potřebné k ochraně zájmů ostatních akcionářů, věřitelů nebo zaměstnanců společnosti. Opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek. Vykonatelné rozhodnutí o pozastavení výkonu hlasovacích práv zašle Česká národní banka rovněž společnosti, v níž byl výkon hlasovacích práv povinně osoby pozastaven, centrálnímu depozitáři a uveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Náležitosti oznámení podle odstavce 5 musí oznamovatel dodržet, aby splnil oznamovací povinnost řádně.

Z odstavce 7 vyplývá, že i když dojde ke zvýšení či snížení podílu na hlasovacích právech bez jakéhokoli přičinění oznamovatele v důsledku celkového snížení či zvýšení počtu hlasovacích práv při snížení či zvýšení základního kapitálu, vzniká ohledně takové změny oznamovací povinnost. Při zvýšení základního kapitálu může takový stav nastat např. tehdy, jestliže se oznamovatel na zvýšení nepodílí, při snížení např. tehdy, jestliže dochází ke snížení na základě veřejného návrhu či losování.

Ustanovení odstavce 8 se vztahuje jak na případy, kdy oznamovatel nevykonává hlasovací práva z vlastního rozhodnutí, tak na případy, kdy mu jejich výkon zakazuje zákon či rozhodnutí České národní banky.

Na rozdíl od úpravy nabídkové povinnosti, kde osoby jednající ve shodě nepodléhají nabídkové povinnosti, nemění-li se jejich celkový podíl na hlasovacích právech cílové společnosti, ale jen jeho vnitřní struktura [viz § 183b odst. 3 písm. c) ObchZ], podléhá podle odstavce 9 oznamovací povinnosti i změna struktury společného podílu na hra-

sovacích právech osob jednajících ve shodě, ovšem jen tehdy, jde-li o změnu v rozsahu zakládajícím oznamovací povinnost.

Ustanovení odstavce 9 výslovně zdůrazňuje, že i přesto, že vznikla nová oznamovací povinnost v důsledku jednání ve shodě, zůstává zachována oznamovací povinnost jednotlivých osob jednajících ve shodě.

Ustanovení odstavce 10 upravuje případy, kdy osoba, která by jinak podle předchozích pravidel oznamovací povinnost měla, tuto povinnost při splnění podmínek v něm upravených nemá. Ustanovení pod písmenem a) předchází duplicitnímu plnění oznamovací povinnosti. O ovládající a ovládané osobě viz komentář k § 66a odst. 2 až 5.

Původní úprava osvobození od oznamovací povinnosti v případě zaknihovaných akcií v obchodním zákoníku zbavovala oznamovací povinnosti majitele zaknihovaných akcií, pokud byl jeho podíl na hlasovacích právech určen pouze počtem jeho akcií. Tato úprava však byla značně problematická, neboť takovéto osvobození směrnice Rady č. 2001/34/ES nepřipouští. Současná úprava pod písmenem b) proto upravuje osvobození ve vazbě na smluvní převzetí oznamovací povinnosti ve vztahu ke společnosti a k České národní bance centrálním depository.

Obchodník s cennými papíry není zproštěn oznamovací povinnosti ze zákona, ani když splňuje podmínky podle odstavce 11, ale až na základě rozhodnutí České národní banky.

Podmínky zproštění uvedené v odstavci 11 jsou kumulativní. Zda Česká národní banka o zproštění rozhodne, závisí na jejím uvážení, přičemž je vázána pouze tím, že nelze zprostit oznamovací povinnosti obchodníka, který nesplňuje podmínky podle odstavce 11.

Ustanovení odstavce 12 upravuje zákaz výkonu hlasovacích práv pro obchodníka s cennými papíry zproštěného oznamovací povinnosti podle odstavce 11. Společnost, které obchodník s cennými papíry oznámil, že nebude vykonávat hlasovací práva spojená s jejími účastnickými cennými papíry, nesmí v tomto rozsahu obchodníkovi s cennými papíry výkon hlasovacího práva umožnit. Porušení tohoto zákazu může mít za následek prohlášení usnesení valné hromady, na které obchodník hlasoval, za neplatné.

Zatímco dřívější právní úprava oznamovací povinnosti ukládala povinnost uveřejňovat informace o podílu na hlasovacích právech Středisku cenných papírů a za podmínek stanovených v § 87c odst. 5 CenP, ve znění platném do 30. 4. 2004, emitentovi, současná úprava ji v odstavci 13 ukládá České národní bance a společnosti pouze v jiných státech Evropské unie, ve kterých je jí vydaný cenný papír přijat k obchodování na oficiálním trhu burzy.

Podmínky podle odstavce 14 jsou alternativní.

Prováděcím předpisem podle odstavce 15 je vyhl. č. 264/2004 Sb., o formě a způsobu zasílání výroční zprávy a pololetní zprávy emitenta kótovaného cenného papíru a o způsobu plnění povinnosti oznámit podíl na hlasovacích právech

§ 183e Zvláštnosti postupu při nabídce převzetí týkající se kótovaných účastnických cenných papírů

(1) Navrhovatel je povinen učinit opatření, aby zabránil předčasnému a nerovnému šíření informací o svém záměru učinit nabídku převzetí kótovaných cenných papírů nebo o záměrech, které mohou založit jeho povinnost tuto nabídku učinit. Zejména je povinen poučit osoby, které tyto záměry znají, o zákazu využívat důvěrné informace a učinit potřebná organizační opatření k tomu, aby využití těchto informací zabránil, a kontrolovat, zda k jejich využívání nedochází. O přijatých

opatření a o podezření z využívání důvěrných informací je povinen neprodleně písemně informovat Českou národní banku.

(2) Kromě náležitostí stanovených v § 183a odst. 4 a v § 183c odst. 1 uvede navrhovatel v nabídce převzetí průměrnou cenu, popřípadě prémiovou cenu.

(3) Navrhovatel je povinen písemně oznámit České národní bance bez zbytečného odkladu rozhodnutí o záměru učinit nabídku převzetí nebo vznik povinnosti učinit nabídku převzetí a informaci o přijetí rozhodnutí o záměru učinit nabídku převzetí vhodným způsobem uveřejnit.

(4) Jestliže došlo ke značnému pohybu kursu nebo vznikly dohady anebo spekulace ve vztahu k připravované nabídce převzetí a lze očekávat, že mohou mít vliv na její přípravu nebo na koupi účastnických cenných papírů, je navrhovatel povinen vhodným způsobem uveřejnit informaci o záměru učinit nabídku převzetí nebo na skutečnostech, které založily nebo mohou založit povinnost učinit nabídku převzetí, bez zbytečného odkladu poté, co takovou skutečnost zjistil, a písemně to oznámit představenstvu a dozorčí radě cílové společnosti.

(5) Česká národní banka může na žádost navrhovatele a s přihlédnutím k zájmům vlastníků kótovaných účastnických cenných papírů povolit odložení povinnosti uveřejnit informace uvedené v odstavci 3 nebo 4, jestliže by tím mohly být ohroženy oprávněné zájmy navrhovatele nebo osob jednajících s ním ve shodě.

(6) Členové představenstva a dozorčí rady cílové společnosti mají ve vztahu k informacím získaným od navrhovatele v souvislosti s nabídkou převzetí povinnost mlčenlivosti až do jejího uveřejnění. Ustanovení odstavce 1 platí obdobně. Představenstvo cílové společnosti je však povinno uveřejnit získané informace, jestliže se tím zabrání využití důvěrných informací a deformacím kapitálového trhu nebo došlo-li ke značnému pohybu kursu nebo nastaly dohady anebo spekulace ve vztahu k připravované nabídce převzetí a lze očekávat, že mohou mít vliv na její přípravu nebo na následnou koupi akcií. Představenstvo cílové společnosti je povinno doručit České národní bance stanovisko k nabídce převzetí zpracované podle § 183a odst. 11 písm. c) do dvou pracovních dnů po jeho zpracování.

(7) Nabídku převzetí týkající se kótovaných cenných papírů lze uveřejnit jen se souhlasem České národní banky. Navrhovatel je povinen předložit nabídku převzetí podle § 183a odst. 4 České národní bance do 5 dnů od uveřejnění informace o přijetí rozhodnutí o záměru ji učinit podle odstavce 3, popřípadě od udělení souhlasu k nabídce převzetí příslušným státním orgánem podle zvláštního právního předpisu a požádat o její souhlas s obsahem nabídky převzetí, popřípadě o souhlas s nabytím účastnických cenných papírů cílové společnosti, jestliže zvláštní právní předpis takový souhlas vyžaduje. Je-li k nabídce převzetí potřebný souhlas jiného státního orgánu, je navrhovatel povinen předložit i rozhodnutí, jímž byl potřebný souhlas udělen, ledaže zvláštní právní předpis stanoví, že k uveřejnění nabídky převzetí postačí, aby byla podána žádost o vydání souhlasu. Vyžaduje-li se ověření ceny nebo směnného poměru cenných papírů posudkem znalce, je povinen předložit i posudek znalce. Je-li navrhovatelem zahraniční osoba, je povinna ustanovit si zmocněnce, který musí být obchodníkem s cennými papíry nebo advokátem se sídlem v České republice.

(8) Česká národní banka může do osmi pracovních dnů od předložení nabídky převzetí uložit navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě změnil

a) navrhovanou cenu nebo směnný poměr akcií s ohledem na obvykle používaná objektivní kritéria ocenění a zvláštnosti cílové společnosti,

b) minimální počet účastnických cenných papírů, jehož dosažení je podmínkou uzavření smlouvy podle § 183a odst. 3, nebo

c) druh a počet cenných papírů nabízených ke směně.

(9) Jestliže Česká národní banka neodešle navrhovateli ve lhůtě uvedené v odstavci 8 své stanovisko k obsahu nabídky převzetí, popřípadě v této lhůtě

neudělí požadovaný souhlas s nabytím účastnických cenných papírů cílové společnosti anebo nabídku převzetí nezakáže, platí, že s nabídkou převzetí souhlasí; při postupu podle odstavce 8 běží lhůta od doručení změnéné nabídky převzetí znovu. Své stanovisko může Česká národní banka ve lhůtě uvedené v odstavci 8 doplňovat nebo měnit. Ve stejné lhůtě může Česká národní banka oznámit navrhovateli, že lhůtu podle předchozí věty z důležitých důvodů prodlužuje, avšak nejdéle o dalších pět pracovních dnů.

(10) Česká národní banka může nabídku převzetí zakázat

- a) ve lhůtě uvedené v odstavci 8, je-li v rozporu s právními předpisy, nebo
- b) do 3 pracovních dnů ode dne, kdy marně uplynula lhůta pro její změnu podle odstavce 8 anebo provedená změna neodpovídá změně uložené.

(11) Česká národní banka je oprávněna požadovat, aby navrhovatel prokázal původ a dostatek zdrojů pro splnění závazků, jež mohou vzniknout z nabídky převzetí, popřípadě aby složil na účet u banky zálohu za podmínek a ve výši stanovené Českou národní bankou. Jestliže navrhovatel tomuto požadavku nevyhoví, Česká národní banka může nabídku převzetí zakázat.

(12) Navrhovatel je povinen uveřejnit nabídku převzetí podle § 183a odst. 2, včetně posudku znalce, nejpozději do 15 pracovních dnů ode dne udělení souhlasu podle odstavce 7.

(13) Uloží-li Česká národní banka navrhovateli, aby změnil nabídku převzetí podle odstavců 8 a 9 nebo aby prokázal původ a dostatek peněžních prostředků na splnění závazků nebo aby složil zálohu podle odstavce 11, prodlužuje se zákonem stanovená lhůta pro splnění povinnosti učinit nabídku převzetí o lhůtu, kterou stanoví Česká národní banka pro splnění uložené povinnosti.

(14) Povinnost mlčenlivosti podle odstavce 6 mají i akcionáři cílové společnosti, její zaměstnanci a zaměstnanci navrhovatele, kteří získali informace uvedené v odstavci 6.

Související ustanovení: § 183a, § 183c odst. 3, § 183g

Související předpisy: § 3 odst. 1 KCP; § 128 TrZ; § 20 odst. 3 BankZ; § 71 odst. 1 a 2 KI; vyhl. č. 536/2004 Sb.

Související předpisy ES: směrnice č. 2004/25/ES; směrnice č. 2003/6/ES; nařízení č. 2273/2003

Předčasné a nerovné šíření zpráv o úmyslu učinit nabídku převzetí či o vzniku povinnosti ji učinit může vyvolat prudké zvýšení či snížení kursů účastnických cenných papírů na oficiálních trzích, a tím i poškození neinformovaných investorů či samotné společnosti. Proto ustanovení odstavce 1 ukládá navrhovateli, (a další ustanovení i cílové společnosti), povinnosti k zamezení šíření takových informací a rovněž povinnost informovat Českou národní banku o přijatých opatřeních, popřípadě o tom, že se takovému šíření informací nepodařilo zabránit. Účelem úpravy v odstavci 1 tedy je zabránit zneužití důvěrných informací a zabránit spekulacím s účastnickými cennými papíry, zejména s jejich kursem na oficiálních trzích v souvislosti s nabídkou převzetí. Tento zájem je ostatně chráněn i ustanoveními trestního zákona, konkrétně ustanovením § 128 upravujícím zneužívání informací v obchodním styku. Podle tohoto ustanovení ten, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch neoprávněně užije informace dosud nikoli veřejně přístupné, kterou získal z důvodu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo své funkce a jejíž zveřejnění podstatně ovlivňuje rozhodování v obchodním styku, a skuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace na organizovaném trhu cenných papírů nebo zboží, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. Stejně bude potrestán, kdo jako pracovník,

člen orgánu, společník, podnikatel nebo účastník na podnikání dvou nebo více podniků nebo organizací se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jedné nebo více z nich. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li uvedenými činy pro sebe nebo jiného značný prospěch. Odnětím svobody na pět až dvanáct let pak bude pachatel potrestán, získá-li takovým činem pro sebe nebo jiného prospěch velkého rozsahu.

Zákaz využívání důvěrných (vnitřních) informací (insider trading) upravuje obecně pro účely ochrany regulovaného trhu ustanovení § 124 PKT. Toto ustanovení označuje za vnitřní informaci přesnou informaci, která se přímo nebo nepřímo týká investičního nástroje nebo jiného nástroje, který byl přijat k obchodování na regulovaném trhu členského státu Evropské unie nebo o jehož přijetí k obchodování na regulovaném trhu členského státu Evropské unie bylo požádáno, jiného nástroje, který nebyl přijat k obchodování na regulovaném trhu členského státu Evropské unie a jehož hodnota se odvozuje od finančního nástroje, emitenta takových finančních nástrojů nebo jiné skutečnosti významné pro vývoj kurzu či jiné ceny takového finančního nástroje nebo jeho výnosu, pokud tato informace není veřejně známá a pokud by poté, co by se stala veřejně známou, mohla významně ovlivnit kurz nebo výnos tohoto finančního nástroje nebo jiného nástroje, jehož hodnota se odvozuje od tohoto finančního nástroje.

Ustanovení odstavce 1 však chrání i samotného navrhovatele, neboť předčasně rozšíření informace o nabídce převzetí dává příležitost ke včasnému zpracování konkurenční nabídky převzetí (§183f).

Oprávnění, která v této souvislosti obchodní zákoník přiznává České národní bance, odpovídají obvyklým úpravám ve státech Evropské unie.

K průměrné a premiové ceně podle odstavce 2 viz ustanovení § 183c odst. 3 a komentář k němu.

Ustanovení odstavce 3 navazuje na ustanovení odstavce 1. Navrhovatel je povinen rozhodnutí o záměru či povinnost učinit nabídku převzetí oznámit České národní bance a uveřejnit informaci o přijetí rozhodnutí bez zbytečného odkladu, čímž se rozumí bezprostředně poté, co povinnost vznikla a co příslušný orgán (orgány) navrhovatele, (popřípadě navrhovatel fyzická osoba) přijal rozhodnutí o nabídce převzetí. I toto opatření brání rozvoji spekulací s kursem účastnických cenných papírů cílové společnosti. Do doby, než dosáhne nabídka převzetí takového stadia, je naopak navrhovatel povinen postupovat podle odstavce 1, s výjimkou případů podle odstavce 4. Povinnost informovat představenstvo a dozorčí radu cílové společnosti ukládá navrhovateli ustanovení § 183a odst. 11 – viz též komentář k tomuto ustanovení. Vhodným způsobem uveřejnění bude takový způsob, který zaručí co nejširší informovanost o záměru, tj. zejména celostátně distribuované deníky.

Došlo-li přes všechna opatření podle odstavce 1 ke značným změnám kursů účastnických cenných papírů cílové společnosti, nebo vznikly dohady či spekulace ve vztahu k připravované nabídce převzetí a přitom je současně splněna i další podmínka podle odstavce 4 (podmínky jsou kumulativní), ukládá ustanovení tohoto odstavce navrhovateli informovat investory i cílovou společnost o svém záměru bez ohledu na ustanovení odstavce 1 a 3, a to i když dosud povinnost učinit nabídku převzetí nevznikla či záměr ji učinit nedospěl do stadia zakládajícího povinnost podle odstavce 3. Splnění podmínek stanovených v odstavci 4 posuzuje navrhovatel s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu. Lze však říci, že dojde-li ke značným změnám kursů, dohadům či spekulacím, nebude to mít vliv na připravovanou nabídku převzetí spíše výjimečně, takže druhá z uvedených podmínek bude prakticky splněna téměř vždy. Rovněž v tomto případě vhodným způsobem uveřejnění bude takový způsob, který zaručí co nejširší informovanost.

Protože předčasným (ve vztahu k podnikatelskému záměru navrhovatele) uveřejněním záměru či povinností učinit nabídku převzetí může dojít k ohrožení zájmů navrhovatele, opravňuje ustanovení odstavce 5 Českou národní banku, aby po zvážení, zda taková situace skutečně hrozí, informační povinnost odložila. Domníváme se však, že ochrana investorů a majitelů účastnických cenných papírů by měla mít přednost před ochranou zájmů navrhovatele, a proto by Česká národní banka měla postup podle odstavce 5 použít jen zcela výjimečně, a to ještě jen v případech, kdy nenastala situace předvídaná v odstavci 3.

Ustanovení odstavce 6 také navazuje na ustanovení odstavce 1 a rozšiřuje povinnosti v něm upravené i do podmínek cílové společnosti. Rovněž však navazuje na ustanovení § 183a odst. 11, které ukládá navrhovateli povinnost neprodleně oznámit představenstvu a dozorčí radě cílové společnosti, že jeho příslušné orgány přijaly rozhodnutí učinit nabídku převzetí, popřípadě důvody, které je k tomu vedou, a po schválení návrhu nabídky převzetí jim tento návrh doručit. Ustanovení odstavce 6 ukládá členům představenstva a dozorčí rady cílové společnosti duplicitně s povinností navrhovatele podle odstavce 3, popřípadě 4 (to ale bude z časových důvodů spíše nepraktické, neboť před přijetím rozhodnutí o nabídce převzetí představenstvo a dozorčí rada informace o chystané nabídce zpravidla mít nebudou) povinnost uveřejněním informací zabránit možnosti nerovnoměrného využívání dosud nikoli obecně známých informací o připravovaném převzetí.

Stanovisko podle § 183a odst. 11 písm. c) jsou povinni zpracovat členové představenstva a dozorčí rady cílové společnosti do pěti pracovních dnů od doručení návrhu nabídky převzetí. Musí se v něm vyjádřit k tomu, zda je nabídka převzetí v souladu se zájmy akcionářů, zaměstnanců a věřitelů společnosti a své stanovisko věcně odůvodnit. Toto stanovisko předají podle ustanovení § 183a odst. 11 písm. d) do dvou pracovních dnů po jeho vyhotovení navrhovateli a uveřejní je způsobem, kterým se uveřejňuje nabídka převzetí, a to nejpozději současně s uveřejněním této nabídky. Ustanovení odstavce 6 rozšiřuje informační povinnost o stanovisku orgánů cílové společnosti podle § 183a odst. 11 písm. d) i na Českou národní banku.

Vedle povinnosti k uveřejnění informací podle odstavce 6 má představenstvo cílové společnosti podle ustanovení § 120 odst. 1 písm. e) povinnost informovat neprodleně organizátora regulovaného trhu, na němž je cenný papír kótován, o každé skutečnosti významné pro ochranu investorů nebo pro řádné fungování trhu a tuto skutečnost uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup; za takovou skutečnost lze nepochybně považovat i předčasný únik informací o připravované nabídce převzetí.

Zatímco obecná úprava uveřejnění nabídky převzetí je podmíněna pouze včasným předáním stanoviska představenstva a dozorčí rady cílové společnosti a dostatkem prostředků na splnění závazků z nabídky, popřípadě souhlasem příslušného státního orgánu podle zvláštního zákona, pro nabídku týkající se kótovaných cenných papírů podmiňuje zákon uveřejnění i souhlasem České národní banky a v odstavci 7 n. stanoví postup a podmínky pro udělení tohoto souhlasu.

Případy, kdy je k nabídce převzetí nutný souhlas státního orgánu, upravuje např. ustanovení § 20 odst. 3 BankZ, které určuje, že před nabytím kvalifikované účasti na bance nebo před zvýšením kvalifikované účasti tak, že dosáhne alespoň 20 %, 33 % nebo 50 % základního kapitálu nebo hlasovacích práv, musí mít právnická osoba, fyzická osoba či osoby jednající ve shodě souhlas České národní banky. Náležitosti žádosti stanoví Česká národní banka vyhláškou. Česká národní banka souhlas neudělí, pokud by jeho udělení bylo v rozporu s mezinárodní smlouvou, s níž vyslovil souhlas Parlament, již je Česká republika vázána a která byla vyhlášena.

Podle § 4 odst. 6 PfZ je k převodu akcií penzijního fondu v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu, provedenému v jedné nebo několika operacích na jakoukoliv osobu nebo více osob jednajících ve shodě, a k nabídce k upsání akcií

v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu vybranému zájemci nutný předchozí souhlas České národní banky. Žádost o udělení souhlasu podává nabyvatel nebo upisovatel. Pokud Česká národní banka do 30 dnů ode dne doručení žádosti o udělení souhlasu nesdělí, že s převodem či upsáním nových akcií nesouhlasí, platí, že jsou schváleny. Akcionář, který nabyl akcie způsobem uvedeným v tomto odstavci bez uvedeného souhlasu, nesmí vykonávat akcionářská práva uvedená v § 3 odst. 3 písm. a) až c) PfZ. Česká národní banka souhlas neudělí, pokud by nabytí uvedeného rozsahu akcií penzijního fondu nebylo v souladu s požadavkem důvěryhodnosti a bezpečnosti penzijního připojištění.

Podle § 11 odst. 1 až 3 PojZ má fyzická nebo právnická osoba, která hodlá nabýt nebo zvýšit svoji účast v pojišťovně nebo zajišťovně tak, že její podíl na hlasovacích právech dosáhne nebo překročí 20 %, 33 % nebo 50 %, vůči České národní bance povinnost písemně požádat o předchozí souhlas s nabytím nebo zvýšením této účasti a informovat o této skutečnosti, dojde-li k tomuto nabytí přechodem práva, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se o této skutečnosti dozvěděla. Česká národní banka o této žádosti rozhodne ve lhůtě 30 dnů od jejího obdržení, popřípadě určí lhůtu pro realizaci navrhovaných změn, která nesmí být kratší než 30 dnů. Podání opravného prostředku proti rozhodnutí nemá odkladný účinek. Osoba, která nabyla účast nebo zvýšila svůj podíl v uvedeném rozsahu bez uvedeného souhlasu, nesmí vykonávat hlasovací práva, a to do doby prokázání její důvěryhodnosti. Česká národní banka žádost zamítne, jestliže nebyla prokázána důvěryhodnost žadatele nebo jestliže existují důvody zpochybňující schopnost zajistit řádné a obezřetné hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny.

Ustanovení § 71 odst. 1 KI pak určuje, že osoba nebo osoby jednající ve shodě musejí mít předchozí souhlas České národní banky k nabytí kvalifikované účasti na investiční společnosti nebo investičním fondu, nejde-li o nabytí přechodem vlastnického práva k cennému papíru a rovněž k dosažení nebo překročení účasti 20 %, 33 % nebo 50 % na investiční společnosti nebo investičním fondu, nejde-li o dosažení nebo překročení účasti přechodem vlastnického práva k cennému papíru.

Z ustanovení § 12 odst. 3 OHS vyplývá, že jestliže jedna nebo více osob, které nejsou podnikateli, ale kontrolují již alespoň jednoho soutěžitele, anebo jestliže jeden nebo více podnikatelů získá možnost přímo nebo nepřímo kontrolovat jiného soutěžitele mimo jiné nabytím účastnických cenných papírů nebo smlouvou nebo jinými způsoby, které jim umožňují jiného soutěžitele kontrolovat, považuje se to za spojení soutěžitelů podle tohoto zákona. K takovému nabytí cenných papírů je třeba při splnění podmínek § 13 OHS povolení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Jestliže jde o povinnou nabídku převzetí, je uplatnění pětidenní lhůty pro předložení nabídky převzetí České národní bance (vzhledem k tomu, že podle ustanovení odstavce 12 je navrhovatel povinen uveřejnit nabídku do 15 pracovních dnů ode dne udělení souhlasu České národní banky, přinejmenším sporné – viz např. komentář Čecha, P. k ustanovení odstavce 7 v *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2148*).

Řízení o udělení předepsaného souhlasu odkládá počátek běhu lhůty pro předložení nabídky převzetí České národní bance, neodkládá však počátek běhu lhůty u povinné nabídky převzetí (povinného veřejného návrhu smlouvy o koupi akcií) ani ji neprodlužuje.

Ověření ceny nebo směnného poměru posudkem znalce vyžaduje ustanovení § 183c odst. 5 pro povinné nabídky převzetí. Zahraniční osobou je podle ustanovení § 21 odst. 2 pro účely obchodního zákoníku fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky. Ustanovení poslední věty odstavce 7 je opatření proti průtahům v doručování rozhodnutí České národní banky. Lze považovat za sporné, jaké důsledky bude mít porušení tohoto ustanovení.

Při rozhodování podle odstavce 8 postupuje Česká národní banka podle svého uvážení tak, aby nabídka převzetí nepoškozovala žádnou za zúčastněných stran. V rozhodování je omezena pouze zákonem. V důsledku zákonného omezení např. nemůže uložit takovou změnu ceny, která by byla prokazatelně nižší než cena zákonná. Nemůže však ani, podle našeho názoru, uložit zvýšení ceny ve výrazném rozporu s obvykle používanými objektivními kritérii, a to ani s přihlédnutím ke zvláštnostem cílové společnosti. Využití oprávnění České národní banky podle odstavce 8 připadá v úvahu zejména u povinných nabídek převzetí. Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. prodloužila lhůtu, ve které může Česká národní banka uložit navrhovateli provedení změn nabídky převzetí, z pěti na osm pracovních dnů. Jestliže navrhovatel nedoručí České národní bance nabídku převzetí upravenou podle jejich požadavků, bude Česká národní banka postupovat podle odstavce 10.

Ustanovení odstavce 9 konstruuje opatření proti nečinnosti České národní banky. Protože oddalováním souhlasu by mohl být navrhovatel výrazně poškozen, stanoví zákon po marném uplynutí lhůty pro rozhodnutí nevratitelnou domněnku souhlasu.

Česká národní banka je podle ustanovení § 7a odst. 4 KCP oprávněna ve svém stanovisku k nabídce převzetí doporučit nebo rozhodnutím uložit, aby navrhovatel nebo cílová společnost až do uveřejnění výsledků nabídky uveřejňovali doplňující informace k již uveřejněným informacím podle zvláštního právního předpisu a o uveřejnění informace ji informovali.

Na rozdíl od úpravy změn nabídky převzetí v odstavci 8, kde má Česká národní banka poměrně širokou možnost volného uvážení, v případě zákazu nabídky podle odstavce 10 je vázána pevnými podmínkami – v jiných než zákonem stanovených případech nabídku převzetí zakázat nemůže. Jestliže neodešle včas zákaz podle odstavce 10 písm. a), uplatní se – přes rozpor s právními předpisy – domněnka souhlasu s uveřejněním nabídky převzetí. To platí rovněž pro případy podle písmena b) s tím, že při marném uplynutí lhůty pro změnu nabídky převzetí platí pro rozhodnutí České národní banky zkrácená třídní lhůta. Nebude-li však změna nabídky převzetí odpovídat změně uložené, považuje se za sporné, zda se v takovém případě uplatní třídní nebo osmidenní lhůta pro domněnku souhlasu.

Ustanovení odstavce 11 navazuje na ustanovení § 183a odst. 2. Přitom též rozšiřuje výčet případů, kdy může Česká národní banka nabídku převzetí zakázat. I pro zákaz podle odstavce 11 se uplatní lhůta podle odstavce 8, běh lhůty pro zákaz nabídky převzetí však započne až marným uplynutím lhůty pro splnění požadavku podle odstavce 11.

Značné pochybnosti vznikají o důsledcích porušení zákazu České národní banky podle odstavců 10 a 11, tj. jestliže navrhovatel uveřejní nabídku převzetí přesto, že mu Česká národní banka nabídku převzetí zakázala. Jedním z možných důsledků je neplatnost nabídky převzetí a tedy i smluv na jejím základě uzavřených. Vzhledem k ustanovení § 183g odst. 2 které určuje, že učinil-li navrhovatel nabídku převzetí v rozporu se zákonem, není smlouva uzavřená na základě takové nabídky neplatná, je však takový závěr přinejmenším sporný – blíže viz komentář k tomuto ustanovení. Konečné řešení tohoto problému přinese zřejmě až judikatura.

Ustanovení odstavce 12 stanoví lhůtu pro uveřejnění nabídky převzetí, aniž by blíže vymezilo charakter této lhůty a případně stanovilo sankce za její nedodržení. To vzbuzuje značné rozpaky ohledně charakteru uvedené lhůty. Uveřejnění posudku znalce připadá v úvahu v případech povinných nabídek převzetí. Vzhledem k ustanovení § 183g odst. 2 zřejmě nebude mít nedodržení lhůty vliv na platnost nabídky převzetí.

Charakter poskytnuté lhůty (navazující na lhůtu podle odstavce 12) nestanoví ani ustanovení odstavce 13. K prodloužení lhůty podle odstavce 13 dochází ze zákona, Česká národní banka tedy nebude rozhodovat o jejím prodloužení.

Ustanovení odstavce 14 pak rozšiřuje zákonnou povinnost mlčenlivosti na všechny osoby, které mají právo se seznámit se záměrem učinit nabídku převzetí a stanoviskem k němu.

§ 183f Konkurenční nabídka převzetí

(1) Konkurenční nabídkou převzetí je nabídka převzetí učiněná jiným navrhovatelem v době závaznosti původní nabídky převzetí.

(2) Pro konkurenční nabídku převzetí se použijí obdobně ustanovení o nabídce převzetí s tím, že cena v konkurenční nabídce musí být alespoň o 2 % vyšší než v původní nabídce převzetí.

(3) Jestliže navrhovatel původní nabídky převzetí hodlá v době závaznosti konkurenční nabídky zvýšit cenu původní nabídky, musí ji zvýšit nejméně o 2 % nad cenu uvedenou v konkurenční nabídce převzetí a není oprávněn prodat účastnické cenné papíry, které získal na základě nabídky převzetí, přijetím konkurenční nabídky převzetí.

Související ustanovení: § 183a, 183e, 183g

Související předpisy: § 39 ObčZ

Související předpisy ES: směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES

I konkurenční nabídka převzetí je nabídkou převzetí ve smyslu ustanovení § 183a odst. 1 a řídí se tedy ustanoveními § 183a n. s odchylkami uvedenými v tomto paragrafu. Má-li být konkurenční nabídka převzetí učiněna v době závaznosti původní nabídky, znamená to, že nabídka, splňující podmínky stanovené zákonem pro její uveřejnění, musí být v této době uveřejněna způsobem určeným v § 183a odst. 2. Konkurenční nabídku převzetí lze učinit jak ve vztahu k povinné nabídce, tak ve vztahu k dobrovolné nabídce převzetí a může se týkat kótovaných i nekótovaných účastnických cenných papírů.

Ustanovení odstavce 2 a 3 jednak chrání zájmy vlastníků účastnických cenných papírů cílové společnosti, jednak napomáhá dosažení nabídkou sledovaného cíle – ovládnutí společnosti. Ustanovení odstavce 2 se vztahuje nejen na cenu, ale je třeba je odpovídajícím způsobem aplikovat i na směnný poměr, pokud bude předmětem nabídky převzetí směna. Z praktického hlediska lze říci, že aby byla konkurenční nabídka převzetí úspěšná, je třeba ji učinit co nejdříve po uveřejnění původní nabídky. Vzhledem k ustanovení § 183a odst. 8 mohou akceptanti původní nabídky převzetí od uzavřené smlouvy až do uplynutí doby závaznosti nabídky převzetí odstoupit a přijmout konkurenční nabídku převzetí.

Z toho, že ustanovení odstavce 3 určuje, že navrhovatel původní nabídky převzetí není oprávněn prodat přijetím konkurenční nabídky převzetí účastnické cenné papíry, které nabyl na základě původní nabídky, lze dovodit, že účastnické cenné papíry, které nabyl jinak, prodat (přijetím konkurenční nabídky) může. Od uveřejnění konkurenční nabídky převzetí v celostátně distribuovaném deníku běží doba závaznosti této nabídky. Jestliže navrhovatel původní nabídky převzetí zvýší cenu nebo směnný poměr původní nabídky, uplatní se ustanovení § 183a odst. 5 a automaticky se odpovídajícím způsobem zvýší cena nebo směnný poměr ve všech smlouvách uzavřených na základě původní nabídky převzetí.

I když tuto možnost zákon výslovně neupravuje, není vyloučeno, aby ke konkurenční nabídce převzetí byla učiněna jinou osobou než původním navrhovatelem další konkurenční nabídka převzetí. Z časového hlediska ale takový postup není příliš pravděpodobný.

Ustanovení odstavce 3 sice zakazuje původnímu navrhovateli prodat přijetím konkurenční nabídky převzetí účastnické cenné papíry, které nabyl na základě původní nabídky, neřeší však důsledky neuposlechnutí tohoto příkazu. Důsledky porušení tohoto ustanovení neřeší ani § 183g. Ze zákazu prodeje obsaženého v odstavci 3 lze

spíše usuzovat na neplatnost smlouvy uzavřené v rozporu s tímto ustanovením, to je ale v určitém rozporu s tím, že obchodní zákoník ve všech souvisejících ustanoveních nesankcionuje porušení zákazů v nich obsažených neplatností příslušné smlouvy, ale stanoví pro ně jiné důsledky.

§ 183g Sankce za porušení povinnosti při nabídce převzetí

(1) Jestliže navrhovatel učinil povinnou nabídku převzetí v rozporu se zákonem nebo jí neučinil vůbec, jsou osoby, kterým vzniklo právo na odkoupení účastnických cenných papírů a které nepřijaly nabídku převzetí, oprávněny do jednoho měsíce ode dne, kdy navrhovatel učinil nabídku převzetí v rozporu se zákonem, nebo do šesti měsíců ode dne, kdy marně uplynula lhůta, ve které byl povinen učinit nabídku převzetí, navrhnout uzavření smlouvy o koupi účastnických cenných papírů za přiměřenou cenu, a nebude-li návrh přijat do patnácti dnů od jeho doručení, domáhat se uzavření smlouvy u soudu nebo požadovat náhradu škody způsobené jim porušením závazku uzavřít smlouvu. Osoby, které přijaly nabídku převzetí, která byla v rozporu se zákonem, mohou požadovat na navrhovateli náhradu vzniklé škody. Tím není dotčeno ustanovení § 183c odst. 5.

(2) Jestliže navrhovatel učinil nabídku převzetí v rozporu se zákonem, není smlouva uzavřená na základě takové nabídky neplatná, navrhovatel však nemůže vykonávat hlasovací práva v cílové společnosti spojená s účastnickými cennými papíry, jejichž nabytí založilo povinnost učinit nabídku převzetí. Je-li akcionář a osoby jednající s ním ve shodě, jimž vznikla povinnost učinit nabídku převzetí, v prodlení s plněním této povinnosti, nejsou oprávněny vykonávat hlasovací práva v cílové společnosti po dobu prodlení. Česká národní banka může rozhodnout, že navrhovatel, který porušil zákon pouze nepodstatně, může vykonávat hlasovací práva v cílové společnosti za podmínek uvedených v rozhodnutí. Zákaz výkonu hlasovacích práv platí také v případech, kdy nebyla v rozporu se zákonem nabídka převzetí učiněna vůbec.

(3) Jestliže navrhovatel, který učinil nabídku převzetí, porušil zákon podstatným způsobem, nebo v rozporu se zákonem neučinil nabídku převzetí vůbec, může Česká národní banka rozhodnout, že není oprávněn vykonávat ani jiná práva spojená s účastnickými cennými papíry cílové společnosti nebo že není oprávněn vykonávat práva spojená se všemi účastnickými cennými papíry, které vlastní. Takové rozhodnutí je Komise povinna doručit též cílové společnosti. Jestliže navrhovatel nemůže na základě rozhodnutí České národní banky vykonat majetková práva z účastnických cenných papírů cílové společnosti, zaniká právo na plnění dnem jejich splatnosti.

(4) Jestliže navrhovatel, který učinil nabídku převzetí, porušil zákon podstatným způsobem, má prodávající právo odstoupit od smlouvy uzavřené na základě nabídky převzetí. Jestliže od smlouvy odstoupí, je povinen proti vrácení cenných papírů podle svého výběru zaplatit

- a) kupní cenu, kterou obdržel,
- b) částku odpovídající ceně účastnických cenných papírů v době odstoupení od smlouvy, nebo
- c) částku odpovídající ceně účastnických cenných papírů v době jejich vrácení.

(5) Nesplní-li povinnost učinit nabídku převzetí osoba nebo osoby uvedené v § 183b odst. 14, může Česká národní banka zakázat akcionáři, který byl těmito osobami ovládnut, výkon hlasovacích práv, je-li vliv těchto osob na akcionáře způsobilý přivodit újmu společnosti nebo ostatním akcionářům, a to až do doby splnění závazků z nabídky převzetí, učiní-li ji opožděně.

Související ustanovení: § 183a, 183b, 183e, 183f

Související předpisy: § 3 odst. 1 KCP; § 20 odst. 3 BankZ; § 71 odst. 1 a 2 KI; § 255, 255a TrZ

Související předpisy ES: směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES

Ustanovení odstavce 1 upravuje jednak případy, kdy navrhovatel neučinil povinnou nabídku převzetí vůbec, jednak případy, kdy ji učinil v rozporu se zákonem. Neučinil-li nabídku převzetí vůbec, mají osoby, kterým měla být adresována, právo vynutit si uzavření odpovídající smlouvy o prodeji účastnických cenných papírů, a to i soudní cestou. Stejnou možnost mají i vlastníci účastnických cenných papírů, kteří nepřijali nabídku převzetí učiněnou v rozporu se zákonem.

Určité pochybnosti vznikají ohledně povahy lhůty podle odstavce 1. Není pochyb o tom, že jde o lhůtu hmotněprávní, návrh na uzavření smlouvy proto musí být v této lhůtě doručen navrhovateli, nestačí jeho předání osobě, která má zajistit jeho doručení. Pochybnosti však vznikají, o tom, zda marným uplynutím lhůty dochází k promlčení či prekluzi práva navrhnout uzavření smlouvy. Podle ustanovení § 583 ObčZ, které se podle ustanovení § 1 odst. 2 uplatní i pro vztahy regulované obchodním zákoníkem, dochází k zániku práva proto, že nebylo ve stanovené době uplatněno v případech v zákoně uvedených. Tak např. ustanovení § 131 odst. 1 výslovně určuje, že marným uplynutím lhůty pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady právo na podání návrhu zaniká. Obecně je toto ustanovení vykládáno tak, že má-li právo zaniknout prekluzí, musí to být výslovně v právním předpise uvedeno. Zpravidla se používá dovětek „jinak právo zanikne“ (viz např. *Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M.* Občanský zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 866, shodně též *Knapp V.* Československé občanské právo. 2. vydání. Praha: Orbis Praha, 1974, s. 194 n.).

To, že obchodní zákoník nestanoví výslovně, že právo podle odstavce 1 marným uplynutím lhůty zaniká, nasvědčuje lhůtě promlčecí. Nelze se však ubránit závěru, že povaze věci daleko lépe odpovídá lhůta prekluzivní. Do vyřešení této otázky v soudní praxi lze navrhovateli doporučit, aby z důvodu právní jistoty, pokud smlouvu uzavřít nehodlá, uplatnil námitku promlčení.

V této souvislosti je třeba se zabývat otázkou, jaká situace nastane, jestliže sice marně uplyne patnáctidenní lhůta pro akceptaci návrhu smlouvy o koupi účastnických cenných papírů, ale navrhovatel přijme návrh smlouvy později. Soudíme, že i v takovém případě bude smlouva platně uzavřena. (K uzavření smlouvy však zřejmě bude nutné ještě vyrozumění osoby, která návrh předložila, podle ustanovení § 43c odst. 3 ObčZ.) Nemělo by totiž smysl nutit osobu, která návrh smlouvy učinila, aby se domáhala u soudu práva, které jí je navrhovatel – byť opožděně – ochoten poskytnout dobrovolně.

Rovněž je třeba zabývat se otázkou, zda bude platně uzavřena smlouva vzniklá na základě nabídky převzetí, kterou navrhovatel učinil až po uplynutí šestiměsíční lhůty podle odstavce 1. I v tomto případě bude, podle našeho názoru, smlouva platně uzavřena.

Bude-li osoba, která marně navrhovateli navrhla uzavření smlouvy o koupi účastnických cenných papírů, uplatňovat právo na její uzavření u soudu, bude muset v návrhu formulovat celý text navrhované smlouvy, neboť jen tehdy – bude-li takový návrh v souladu se zákonem – může soud návrhu vyhovět. Obecně platí, že soud nemůže text návrhu smlouvy měnit (to může v průběhu řízení postupem podle ustanovení § 95 OSŘ pouze navrhovatel), může pouze návrhu vyhovět, nebo jej zamítnout. Vyhoví-li soud návrhu, převezme do výroku rozsudku navržený text smlouvy. V praxi však může být pro osobu, které vzniklo právo na odkoupení účastnických cenných papírů, v některých případech dosti obtížné zjistit výši přiměřené ceny. Podle našeho názoru lze při určení ceny odkupu

postupovat tak, že poté, co navrhovatel zahrne do návrhu smlouvy požadovanou cenu, soud následně (na základě znaleckého posudku) tuto cenu přezkoumá. Dojde-li k závěru, že přiměřená cena je nižší, než cena požadovaná, zamítne návrh jen v rozsahu, ve které požadovaná cena přesahuje cenu přiměřenou. Přitom navrhovatel, který zjistí výši ceny ze znaleckého posudku, může odpovídajícím způsobem původní návrh upravit. Požaduje-li navrhovatel nižší než přiměřenou cenu, soud návrhu v celém rozsahu vyhoví, přičemž navrhovatel, jakmile zjistí, že se domáhal nižší částky, než mu přísluší, může návrh odpovídajícím způsobem změnit.

Podle ustanovení § 161 odst. 1 OSŘ pravomocný rozsudek, kterým soud uložil žalovnému povinnost uzavřít smlouvu o koupi akcií ve znění uvedeném ve výroku rozsudku, nahrazuje uzavření smlouvy. Smlouva se tedy považuje dnem právní moci rozsudku za uzavřenou a žalovaný je povinen z této smlouvy plnit.

Alternativním právem k právu domáhat se uzavření smlouvy soudní cestou je právo „požadovat náhradu škody způsobené porušením závazku uzavřít smlouvu.“ Toto ustanovení nepovažujeme za příliš praktické, neboť – s výjimkou vynaložených nákladů – bude vždy obtížné dovozovat, zda navrhovateli porušením povinnosti uzavřít smlouvu škoda skutečně vznikla. Význam nabídky převzetí totiž spočívá v tom, že oprávněná osoba může zákonem stanoveným postupem ukončit svoji účast ve společnosti. Zda, popřípadě jaká škoda jí vznikla tím, že jí navrhovatel ukončení účasti v rozporu se zákonem neumožnil, bude mnohdy velmi obtížně prokazatelné.

Osoby, které přijaly nabídku převzetí učiněnou v rozporu se zákonem, nemají právo domáhat se uzavření smlouvy, která by byla v souladu se zákonem (když smlouva uzavřená na základě nabídky převzetí učiněné v rozporu se zákonem není podle ustanovení odstavce 2 neplatná), ale mají, vedle práva domáhat se doplacení rozdílu mezi cenou uvedenou v nabídce převzetí a přiměřenou cenou podle ustanovení § 183c odst. 5, pouze právo na náhradu škody, která jim vznikla tím, že navrhovatel učinil nabídku převzetí v rozporu se zákonem. Právo na doplacení rozdílu kupní ceny a právo na náhradu způsobené škody lze uplatňovat současně jedinou žalobou.

Ustanovení odstavce 2 především určuje, že smlouva uzavřená na základě nabídky převzetí učiněné v rozporu se zákonem není neplatná, bez ohledu na to, zda je postup při jejím předložení anebo obsah nabídky převzetí v rozporu se zákonem. (Stejný závěr o platnosti smlouvy na základě nabídky převzetí učiněné v rozporu se zákonem vyplývá z ustanovení § 183c odst. 5 pro případ, že je v rozporu se zákonem cena či směnný poměr nabízené v nabídce převzetí.) Dikce odstavce 2 je tak obecná, že je třeba z ní vyvodit, že neplatná nebude zřejmě ani smlouva uzavřená na základě nabídky převzetí, ke které neudělila souhlas Česká národní banka podle § 183e, popřípadě ke které neudělil souhlas příslušný státní orgán podle § 183a odst. 2 a zvláštních předpisů (např. § 20 odst. 3 BankZ, § 71 odst. 1 a 2 KI – viz komentář k § 183e). Vzhledem k tomu pak by bylo možno též dovodit, že bude platná i smlouva uzavřená na základě nabídky převzetí, kterou Česká národní banka zakázala; a tedy návrh smlouvy byl učiněn v rozporu se závazným rozhodnutím státního orgánu. Opačný závěr by totiž nebyl logický, když by bylo možné se vyhnout zákazu České národní banky a tedy i neplatnosti smlouvy tím, že by jí navrhovatel nabídku převzetí vůbec nepředložil k posouzení. Na druhé straně je však třeba vzít v úvahu, že v tomto případě nepůjde o rozpor se zákonem, ale o rozpor s rozhodnutím státního orgánu – konečné řešení tohoto problému přinese zřejmě až judikatura.

Jestliže však ustanovení odstavce 2 odstraňuje sankci neplatnosti smlouvy uzavřené v rozporu se zákonem, nahrazuje jí jinou vážnou sankcí, totiž zákazem výkonu hlasovacích práv, kvůli kterému vlastně navrhovatel nabídku převzetí učinil. Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. zmírnila původní zákaz výkonu všech hlasovacích práv v cílové společnosti na zákaz vykonávat jen hlasovací práva spojená s účastnickými cennými papíry, jejichž nabytí založilo povinnost učinit nabídku převzetí.

Novela doplnila též sankci za prodlení se splněním povinnosti učinit nabídku převzetí, a to nejen na navrhovatele, ale i na osoby jednající s ním ve shodě. Ani tyto sankce však nejsou bezvýjimečné, když zákon ve vazbě na závažnost porušení zákona při nabídce převzetí umožňuje, aby ji Česká národní banka prominula. Zda bude nebo nebude považovat porušení zákona za podstatné, závisí pouze na jejím posouzení. Lze však předpokládat, že nedostatek předepsaného souhlasu České národní banky či jiného státního orgánu bude považovat za podstatné porušení zákona, zatímco drobná odchylka od přiměřené ceny či malá odchylka od lhůty stanovené pro splnění povinnosti učinit nabídku převzetí bude posouzena spíše jako porušení nepodstatné.

Ustanovení odstavce 2 o sankcích za prodlení se splněním povinností učinit nabídku převzetí vyvolává otázku, jak dlouho vlastně trvá povinnost nabídku převzetí učinit.

Ustanovení odstavce 1 omezuje možnost domáhat se uzavření smlouvy o koupi účastnických cenných papírů jednoměsíční či šestiměsíční lhůtou. Jestliže se oprávněná osoba v této lhůtě s návrhem smlouvy na navrhovatele neobrátlí, nemůže již uzavření smlouvy požadovat a nemůže se ani domáhat jejího uzavření u soudu, neboť podmínkou uplatnění práva u soudu je předchozí předložení návrhu navrhovateli a marné uplynutí patnáctidenní lhůty. Jestliže ovšem oprávněná osoba navrhovateli návrh smlouvy předloží a navrhovatel jej neakceptuje, může se, jak shora uvedeno, oprávněná osoba domáhat uzavření smlouvy soudně, a to zřejmě v obecné čtyřleté promlčecí době. Pro účely vymáhání uzavření smlouvy tedy nebude činit posouzení trvání povinnosti navrhovatele, respektive práva oprávněné osoby na uzavření smlouvy problémy.

Jiná situace však nastává, pokud bude nutno v návaznosti na ustanovení druhé věty odstavce 2 posuzovat (např. v souvislosti s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem), zda povinnost učinit veřejný návrh smlouvy dosud trvá, či zda se promlčela, popřípadě zanikla. Posuzovat pak bude nutno též, zda zánikem povinnosti učinit nabídku převzetí (či jejím promlčením) zaniká i zákaz výkonu hlasovacího práva.

Účelu úpravy zákazu hlasovacího práva, podle našeho názoru, nejvíce odpovídá výklad, podle kterého zákaz trvá, dokud navrhovatel, který porušil povinnost učinit nabídku převzetí, nabídku neučiní a navrhovatel, který tuto nabídku učinil v rozporu se zákonem, tento rozpor neodstraní – je-li to vůbec možné, a to bez ohledu na to, zda se právo na uzavření smlouvy na základě řádné nabídky převzetí promlčelo či zaniklo. Nelze však vyloučit, jak níže uvedeno, ani jiný výklad.

Není pochyb o tom, že jestliže navrhovatel učiní nabídku převzetí opožděně, zákaz výkonu hlasovacích práv zaniká, byla-li nabídka učiněna jinak (tj. až na prodlení) v souladu se zákonem.

Jestliže však navrhovatel neučiní nabídku převzetí vůbec, lze konstruovat celou řadu situací a jejich řešení odlišných co do právních důsledků. Tak především lze konstruovat závěr, že jestliže žádná z oprávněných osob neuplatní u navrhovatele právo na uzavření smlouvy o koupi účastnických cenných papírů, marným uplynutím lhůty pro předložení jejího návrhu zaniká (či se promlčuje) právo na její uzavření a obnovuje se výkon hlasovacích práv spojených s účastnickými cennými papíry, či že se navrhovatel může marného uplynutí lhůty dovolat (tj. vycházet z konstrukce promlčení). Jestliže alespoň jedna oprávněná osoba u navrhovatele uplatní právo na uzavření smlouvy, navrhovatel smlouvu neuzavře a oprávněná osoba se bude (před uplynutím čtyřleté promlčecí lhůty) domáhat uzavření smlouvy u soudu, nelze vyloučit závěr, že zákaz výkonu hlasovacích práv bude trvat jen do pravomocného rozhodnutí soudu. Jestliže se žádná oprávněná osoba soudně domáhat svého práva nebude, vyplývalo by z předchozího závěru, že po marném uplynutí čtyřleté promlčecí doby se může navrhovatel dovolávat promlčení práva na uzavření smluv o koupi účastnických cenných papírů a tím i skončení zákazu výkonu hlasovacích práv. Lze konstatovat, že konstrukce zákazu výkonu hlasovacího

práva podle odstavce 2 není příliš podařená a že konečný závěr zřejmě vyplyne až ze soudní judikatury.

Poslední věta odstavce 2 vložená do obchodního zákoníku rovněž zák. č. 501/2001 Sb. je poněkud nadbytečná, neboť je-li osoba povinná učinit nabídku převzetí v prodlení, lze stěží zjistit, snad s výjimkou jejího výslovného prohlášení, zda někdy nabídku učiní či nikoli, tj. zda bude v prodlení až do promlčení povinnosti či zda nabídku neučiní vůbec.

Ustanovení odstavce 3 umožňuje, aby Česká národní banka při podstatném porušení smlouvy anebo při porušení povinnosti učinit nabídku převzetí (a zřejmě tedy i při prodlení – viz poznámku v předchozím odstavci) sankci stanovenou v odstavci 2 ještě zpřísnila. Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. rozšířila oprávnění Komise pro cenné papíry (nyní České národní banky) zakázat výkon všech hlasovacích práv, tedy nejen práv spojených s účastnickými cennými papíry, jejichž nabytí založilo povinnost učinit nabídku převzetí, což je jistě sankce velmi citelná.

I když to zákon výslovně nestanoví, domníváme se, že Česká národní banka může ve vazbě na závažnost porušení zakázat výkon práv spojených s cennými papíry i jen na omezenou dobu; takový postup, podle našeho názoru, spíše odpovídá účelu úpravy, než zákaz uložený na dobu neomezenou. Protože zákaz výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry upravený v odstavci 3 nevyplývá ze zákona, ale z rozhodnutí České národní banky, je třeba, aby o něm byla informována cílová společnost, která v důsledku tohoto zákazu nesmí navrhovateli výkon těchto práv umožnit.

Zákon nestanoví důsledky toho, že cílová společnost umožní navrhovateli výkon práv, jejichž výkon zakázal zákon anebo Česká národní banka. Takový postup však bude – zejména u majetkových práv – v rozporu se zájmy společnosti (když majetkové plnění zákazem dotčené připadá společnosti), a proto může představenstvu cílové společnosti při porušení zákazu vzniknout trestní odpovědnost podle § 255, popřípadě § 255a TrZ. Podle § 255 TrZ bude ten, kdo jinému (v tomto případě akciové společnosti) způsobí škodu nikoli malou tím, že úmyslně poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem. Spáchá-li tento čin jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu, bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

Podle § 255a TrZ bude ten, kdo z vědomé nedbalosti způsobí jinému značnou škodu tím, že poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. Spáchá-li uvedený čin jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu, bude pachatel potrestán odnětím svobody až na tři roky. Přitom trestný čin je spáchán z vědomé nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.

Jestliže však navrhovatel zcizí účastnické cenné papíry, u kterých nesmí vykonávat práva s nimi spojená, zákaz výkonu s nimi spojených práv se ruší a nový nabyvatel je jejich plnoprávním nabyvatelem – nabude-li však cenné papíry v rozsahu zakládajícím povinnost učinit nabídku převzetí, není této povinnosti zproštěn. Při zpětném nabytí těchto akcií navrhovatel opět nebude moci uvedená práva vykonávat.

Důsledkem porušení zákazu výkonu hlasovacích práv může být prohlášení usnesení valné hromady za neplatné.

Další sankci za podstatné porušení zákona při nabídce převzetí upravuje odstavec 4 nikoli již jako sankci uloženou ve správním řízení, ale jako vznik oprávnění osob, které

na základě nabídky převzetí učiněné v rozporu se zákonem uzavřely s navrhovatelem smlouvy. Tyto osoby nejen že mají (vedle práva domáhat se náhrady škody) právo odstoupit od smlouvy, ale zákon pro ně stanoví i co nejvýhodnější podmínky takového odstoupení, když jim dává možnost, aby si z několika možných variant vypořádání ze zrušené smlouvy vybraly tu, která je pro ně nejvýhodnější.

Podmínkou odstoupení od smlouvy podle odstavce 4 je porušení zákona podstatným způsobem. Pokud se stane předmětem sporu mezi účastníky smlouvy vzniklé z nabídky převzetí učiněné v rozporu se zákonem, zda navrhovatel porušil smlouvu podstatným způsobem a tedy zda prodávající odstoupil od smlouvy platně, rozhodne o tom na návrh prodávajícího soud v rámci žaloby na plnění podle písmena a) nebo b) nebo c). Navrhovatel by v takovém případě mohl žalovat pouze na určení neplatnosti odstoupení, musel by ovšem podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ prokázat, že má na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Zvláštní úprava možnosti odstoupit od smlouvy a důsledků takového odstoupení, podle našeho názoru, nevylučuje použití obecné úprav odstoupení od smlouvy, tj. ustanovení § 344 n.

Ustanovení odstavce 5 vložila do obchodního zákoníku rovněž novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. a rozšířila jím oprávnění České národní banky zakázat výkon hlasovacích práv i na akcionáře, který byl ovládnut osobou (nebo osobami jednajícími ve shodě), která nesplnila nabídkovou povinnost podle § 183b odst. 14.

Závěrem lze říci, že úprava důsledků porušení zákona při nabídce převzetí v tomto paragrafu je velmi komplexní a že činí takové porušení zákona pro navrhovatele velmi neatraktivním.

§ 183h Nabídka na odkoupení

(1) Česká národní banka může na žádost menšinového akcionáře uložit akcionáři nebo akcionářům jednajícím ve shodě povinnost učinit nabídku na odkoupení účastnických cenných papírů cílové společnosti od menšinových akcionářů (dále jen „nabídka na odkoupení“), jestliže jsou splněny tyto podmínky:

- a) akcionář nebo akcionáři jednající ve shodě mají účast na společnosti v rozsahu 95 % hlasovacích práv,
- b) účastnické cenné papíry jsou kótované,
- c) žadatel není osobou jednající ve shodě s většinovým akcionářem, a
- d) odůvodňují to závažné skutečnosti.

(2) K žádosti podle odstavce 1 si Česká národní banka vyžádá stanovisko cílové společnosti. Česká národní banka žádost podle odstavce 1 zamítne, umožňuje-li situace na regulovaném trhu kdykoliv účastnické cenné papíry cílové společnosti prodat.

(3) Akcionář, který sám nebo společně s osobami, s nimiž jedná ve shodě, disponuje hlasovacími právy v rozsahu uvedeném v odstavci 1 písm. a), je oprávněn učinit nabídku na odkoupení s tím, že po splnění závazků z nabídky na odkoupení dojde k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu. Nabídka na odkoupení podle předchozí věty nahrazuje postup při vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu podle § 186a odst. 1 a 2.

(4) Pro nabídku na odkoupení platí přiměřeně ustanovení o nabídce převzetí s tím, že pro stanovení ceny se použije obdobné ustanovení § 186a odst. 4.

Související ustanovení: § 66b, 186a

Související předpisy: § 3 odst. 1 KCP

Související předpisy ES: směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES

Z ustanovení odstavce 1 nevyplývá povinnost České národní banky uložit při splnění podmínek stanovených pod písmeny a) až c) povinnost učinit nabídku na odkoupení – zda tuto povinnost uloží, závisí na jejím uvážení, které bude vycházet k konkrétních podmínkách posuzovaného případu. Česká národní banka není vázána ani stanoviskem podle odstavce 2. Úprava nabídky na odkoupení není vzhledem k tomu, že předpokladem pro přijetí cenných papírů na regulovaný trh je podle ustanovení § 44 odst. 2 písm. i) PKT zásadně rozptýlení alespoň 25 % jmenovité hodnoty akcií mezi veřejnost, příliš praktická.

Jestliže však bude situace na regulovaném trhu umožňovat okamžité zcizení účastnických cenných papírů, musí Česká národní banka žádost podle odstavce 1 zamítnout. Zda taková situace nastala a trvá, závisí opět jen na jejím uvážení.

Ustanovení odstavců 3 a 4 vychází z toho, že jestliže osoba nebo osoby, které vahou svých hlasů mohou zcela nepochybně prosadit schválení rozhodnutí valné hromady o zrušení kótace účastnických cenných papírů, učiní neomezenou nabídku na odkoupení účastnických cenných papírů za podmínek, které by musela splnit při postupu podle § 186a, a zajistí tím vlastníkům těchto cenných papírů stejné podmínky, jako při odkupu podle § 186a a současně je předem upozorní na to, že důsledkem této nabídky bude vyřazení účastnických cenných papírů, kterých se nabídka týká, z obchodování na oficiálním trhu, není důvodu, aby společnost vynaložila náklady spojené se svoláním valné hromady, ale lze rozhodnout o zrušení kótace i bez jejího svolání. Pokud by však navrhovatel v nabídce na odkoupení vlastníka účastnických cenných papírů na zamýšlené zrušení kótace neupozornil, není oprávněn na základě takové nabídky na odkoupení akcií kótaci zrušit.

Právo výkupu účastnických cenných papírů

§ 183i [Podmínky výkupu]

- (1) Osoba, která vlastní ve společnosti účastnické cenné papíry,
 - a) jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % jejího základního kapitálu, nebo
 - b) které nahrazují účastnické cenné papíry, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu společnosti, anebo
 - c) s nimiž je spojen alespoň 90 % podíl na hlasovacích právech ve společnosti (dále jen „hlavní akcionář“),
je oprávněna požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu, která rozhodne o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na její osobu.
- (2) K přijetí usnesení valné hromady je potřebný souhlas alespoň devíti desetin hlasů všech vlastníků účastnických cenných papírů, přičemž vlastníci prioritních akcií a hlavní akcionář mají právo hlasovat. O rozhodnutí valné hromady se pořizuje notářský zápis, jehož přílohou je znalecký posudek o výši protiplnění v penězích.
- (3) Usnesení valné hromady obsahuje také určení hlavního akcionáře, údaje osvědčující, že tento akcionář je hlavním akcionářem, a výši protiplnění určenou podle § 183j odst. 6 a lhůtu pro poskytnutí protiplnění.
- (4) Pro účely stanovení podílu podle odstavce 1 se vlastní účastnické cenné papíry v majetku společnosti rozdělí mezi vlastníky účastnických cenných papírů v poměru jmenovitých hodnot jejich účastnických cenných papírů.

(5) K přijetí usnesení valné hromady o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na osobu hlavního akcionáře se vyžaduje předchozí souhlas České národní banky, který nesmí být starší než 3 měsíce, jinak je usnesení valné hromady neplatné. Ustanovení § 183e se použije přiměřeně; lhůta uvedená v § 183e odst. 8 se prodlužuje na patnáct pracovních dní. Účastníkem řízení je hlavní akcionář. Česká národní banka vždy posuzuje, zda je výše protiplnění přiměřená hodnotě účastnických cenných papírů, přičemž při posuzování přiměřenosti výše protiplnění přihlédne zejména ke skutečnosti, že vlastník účastnických cenných papírů je zbaven možnosti volby, zda a kdy účastnické cenné papíry převede na hlavního akcionáře; v pochybnostech Česká národní banka přihlédne k zájmu vlastníků účastnických cenných papírů.

(6) Hlavní akcionář je povinen předat obchodníkovi s cennými papíry nebo bance před konáním valné hromady peněžní prostředky ve výši potřebné k výplátě protiplnění a valné hromadě doložit tuto skutečnost. Výplatu protiplnění provádí banka nebo obchodník s cennými papíry.

Související ustanovení: § 183a, 183c, 183j, 188

Související předpisy: § 80a n. NotŘ

Související předpisy ES: směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES; Druhá směrnice

Z literatury: Čech, P. K některým výkladovým problémům v poslední novele obchodního zákoníku. Právní zpravodaj, 2005, č. 10; Čech, P. K (četným) problémům právní úpravy výkupu účastnických cenných papírů (squeeze-out). Právní rozhledy, 2005, č. 18; Dědič, J., Kašík, P., Pihera, V. K vybraným aspektům úpravy squeeze-out(u). Právní rozhledy, 2006, č. 1; Havel, B. Squeeze-out. Protiústavní nebo legitimní nástroj změny vlastnické struktury akciové společnosti? Právní rozhledy, 2004, č. 21; Havel, B., Doležil, T. A zase ten squeeze-out. Úvahy nad interpretací § 183i a násl. ObchZ. Právní rozhledy, 2005, č. 17; Havel, B. Vyvlastnění, vytlačení akcionářů ústavnost. Právní rozhledy, 2006, č. 6; Josková, L., Pelikán, R. Squeeze-out po česku. Právní zpravodaj, 2005, č. 6; Zima, P. Squeeze-out a Spruchverfahren. Právní rozhledy, 2005, č. 1; Škop, M. Některé ústavněprávní rysy úpravy vytlačení menšinových akcionářů. Právní rozhledy, 2005, č. 24; Zima, P. Vývoj rozhodování Ústavního soudu ve věcech vyvlastňování investic v akciových společnostech. Právní rozhledy, 2005, č. 22

Podle ustanovení § 5 odst. 4 KI se úprava tohoto paragrafu nepoužije na investiční fond.

Ustanovení odstavce 1 stanoví předpoklady, za kterých se může osoba, která vlastní ve společnosti účastnické cenné papíry splňující některou z podmínek stanovených pod písmeny a) až c) – hlavní akcionář – domáhat svolání valné hromady která bude rozhodovat o přechodu účastnických cenných papírů ve vlastnictví jiných osob do jeho vlastnictví (spojení „na její osobu v odstavci 1 i. f. je třeba nepochybně vykládat na osobu hlavního akcionáře, nikoli na osobu společnosti). Další, časovou, podmínku určuje ustanovení § 183n odst. 3.

Z ustanovení § 183j odst. 6 plyne, že spolu se žádostí o svolání valné hromady musí hlavní akcionář doručit společnosti i „zdůvodnění určení výše protiplnění“ za výkupované účastnické cenné papíry, znalecký posudek o určení jeho výše a rozhodnutí České národní banky podle odstavce 5.

Použití spojení „osoba, která ve společnosti vlastní účastnické cenné papíry“ k označení osoby, která má právo domáhat se svolání valné hromady k rozhodování o výkupu (hlavního akcionáře), není příliš šťastné. Je to především proto, že vzbuzuje určité pochybnosti, kdo vlastně toto právo má.

Pojem „účastnické cenné papíry“ definuje ustanovení § 183a odst. 1 tak, že jimi jsou akcie a zatímní listy a rovněž převoditelné cenné papíry, které umožňují nabytí akcií nebo zatímních listů. Takovými jinými cennými papíry ve smyslu ustanovení § 183a odst. 1 jsou zejména poukázky na akcie, prioritní a vyměnitelné dluhopisy a opční listy, se kterými je spojeno přednostní právo na upisování akcií či prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů. Podle našeho názoru lze vztáhnout úpravu účastnických cenných papírů v § 183a odst. 1 i na zapsaná samostatně převoditelná práva na upisování akcií a vyměnitelných dluhopisů, neboť tato práva, i když nejsou bezprostředně spojena s cenným papírem, umožňují nabytí akcií či zatímních listů. Zapsané samostatně převoditelné právo, se kterým je spojeno přednostní právo na upisování akcií či prioritních nebo vyměnitelných dluhopisů, je právem, které jinak s cenným papírem spojeno je, přičemž zákon umožňuje jeho časově omezené (resp. až v určitém okamžiku realizovatelné) oddělení od cenného papíru. Účastnickými cennými papíry podle ustanovení § 183a odst. 1 jsou i GDR (globální depozitní certifikáty) a podobné cenné papíry, pokud je s nimi spojeno právo na nabytí akcií.

Rozebereme-li však, podmínky, které musí hlavní akcionář splňovat, zjistíme, že ke splnění podmínky podle písmena a) je třeba, aby vlastnil 90 % akcií [když zatímní listy a další účastnické cenné papíry nahrazující akcie jsou začleněny do písmena b)]. Dlužno ovšem říci, že hranice mezi účastnickými cennými papíry zařazenými pod písmena a) a b) je velmi neostrá. Ke splnění podmínky podle písmena b) pak je zřejmě potřeba, aby hlavní akcionář vlastnil 90 % zatímních listů, poukázek na akcie, GDR a podobných cenných papírů pokud je s nimi spojeno právo na výměnu za akcie (to, že mezi účastnické cenné papíry lze zařadit též GDR se kterými je spojeno právo na výměnu za akcie, poněkud zpochybňuje to, že v ustanovení § 183l odst. 3 se označují osoby, jejichž vlastnické právo k účastnickým cenným papírům přechází na hlavního akcionáře, jako menšinoví akcionáři – vlastníci GDR akcionáři ve smyslu § 155 odst. 1 nejsou). Vlastnictví účastnických cenných papírů podle písmen a) a b) lze kombinovat (např. hlavní akcionář bude vlastnit nejméně 90 % akcií a zatímních listů). Nejasné je, zda se ustanovení písmena b) týká i vyměnitelných či prioritních dluhopisů, opčních listů a zapsaných samostatně převoditelných práv na upisování akcií nebo vyměnitelných či prioritních dluhopisů, které sice jsou účastnickými cennými papíry ve smyslu shora uvedené legální definice, ale bezprostředně účastnické cenné papíry nenahrazují; z jejich emisních podmínek pouze vyplývá, v jakém rozsahu za ně lze nabýt akcie či vyměnitelné nebo prioritní dluhopisy. Přikláníme se k názoru, že tyto cenné papíry nelze pod písmeno b) zařadit. A ke splnění podmínky podle písmena c) musí hlavní akcionář vlastnit cenné papíry, se kterými je spojen alespoň 90 % podíl na hlasovacích právech ve společnosti. Soudíme, že pro účely písmena c) se neuplatní ustanovení § 186c odst. 1 a 90 % a podíl na hlasovacích právech se bude počítat z celkového počtu hlasovacích práv bez ohledu na to, že některá hlasovací práva nelze z důvodů uvedených v § 186c odst. 2 a 3 vykonávat. Pokud by se hlasovací práva podle písmena c) posuzovala jen z počtu hlasovacích práv, která lze na valné hromadě vykonávat, mohl by se stát hlavním akcionářem i akcionář, jemuž patří podstatně méně hlasovacích práv z celkového možného počtu než 90 % – to však odporuje účelu sledovanému úpravou práva výkupu účastnických cenných papírů (squeeze-out).

I když je legislativní zkratka „hlavní akcionář“ zařazena do písmena c), z logiky věci plyne, že se týká osoby splňující podmínky výkupu bez ohledu na to, podle kterého písmena je splňuje.

Vzhledem k tomu, že mezi cenné papíry opravňující hlavního akcionáře domáhat se výkupu patří akcie (bez rozdílu druhu a formy), může činit určité problémy, jak u listinných akcií na majitele zjistit (či prokazovat), kdo je jejich vlastníkem (když ustanovení odstavce 1 používá pojem „vlastní“ ve společnosti účastnické cenné papíry). V ustanovení

§ 156 odst. 7 se určuje, že práva spojená s listinnou akcií na majitele vykonává ten, kdo ji předloží, nebo ten, kdo se prokáže písemným prohlášením osoby, která vykonává úschovu nebo uložení, že je pro něho akcie uložena podle zák. č. 591/1991 Sb., v novelizovaném znění. Z tohoto ustanovení vyplývá, že osoba vykonávající práva spojená s listinnou akcií na majitele, nemusí být jejich vlastníkem. Pokud bychom tedy chápali pojem „vlastník“ uvedený v odstavci 1 doslovně, musel by hlavní akcionář prokazovat, že je vlastníkem listinných akcií na majitele, o kterých tvrdí, že jej opravňují k výkupu. To by ale bylo značně nepraktické a někdy i obtížné (např. pokud byly akcie převedeny na základě ústní smlouvy). Soudíme, že jde jen o drobné legislativní nedopatření, a že se i pro účely výkonu práva výkupu uplatní ustanovení § 156 odst. 7. U jiných než listinných akcií na majitele uvedený problém nevzniká, neboť o tom, kdo je jejich vlastníkem, existují zákonné domněnky (§ 16 SŠZ a § 94 odst. 3 PKT).

Za nedopatření považujeme též to, že novela neřeší, jak postupovat za situace, kdy společnost dosud některé účastnické papíry nevydala, ač jsou splněny podmínky pro jejich vydání. (Ustanovení § 155 odst. 1 věty druhé určující, že osoba, která se podílí na základním kapitálu společnosti, je ode dne zápisu základního kapitálu na němž se podílí do obchodního rejstříku oprávněna vykonávat práva akcionáře, i když společnost dosud nevydala akcie nebo zatímní listy, se totiž vztahuje jen na akcionáře, nikoli na každého vlastníka účastnických cenných papírů ve smyslu odstavce 1.) Soudíme, že i dosud nevydané cenné papíry, které již měly být vydány, je nutno započítat do počtu rozhodného pro vznik práva na výkup.

Jelikož se podle ustanovení odstavce 4 pro účely stanovení podílu potřebného pro vznik práva domáhat se výkupu, rozdělí vlastní účastnické cenné papíry ve vlastnictví společnosti mezi ostatní vlastníky účastnických cenných papírů v poměru jmenovitých hodnot jejich účastnických cenných papírů (obdobně jako u převodu jmění na akcionáře podle § 220p odst. 1), postačí za situace, kdy má společnost vlastní účastnické cenné papíry v majetku ke vzniku práva na výkup i menší podíl na účastnických cenných papírech či hlasovacích právech. Nepostačí však již k tomu, aby hlavní akcionář pouze vlastními hlasy usnesení o výkupu přijal.

Ustanovení odstavce 2 určuje většinu hlasů potřebnou k přijetí rozhodnutí o výkupu. Hlavní akcionář přitom sice je oprávněn hlasovat, avšak pouze hlasy příslušejícími k účastnickým cenným papírům, které vlastní; hlasovací právo spojené s akciemi, přidělenými mu podle odstavce 4 nemůže vykonávat, neboť ustanovení odstavce 8 výslovně určuje, že k rozdělení účastnických cenných papírů ve vlastnictví společnosti mezi ostatní vlastníky dochází jen pro účely stanovení podílu podle odstavce 1.

Notářským zápisem podle odstavce 2 je zápis podle § 80a a n. NotŘ.

Obchodní zákoník neurčuje obecně povinný obsah usnesení valné hromady, činí tak pouze v souvislosti s konkrétními přijímanými usneseními (např. § 203 odst. 2). Podle ustanovení § 188 odst. 2 písm. e) obsahuje zápis z valné hromady mimo jiné též rozhodnutí valné hromady s uvedením výsledku hlasování. Z použití slova také v odstavci 3 je tedy zřejmé třeba dovodit, že náležitosti tam uvedené obsahuje usnesení valné hromady vedle rozhodnutí o přechodu účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře.

V odstavci 3 se nestanoví délka lhůty pro poskytnutí protiplnění, v § 183m odst. 2 se však určuje, že dosavadním vlastníkům zaknihovaných účastnických cenných papírů vzniká právo na zaplacení protiplnění zápisem vlastnického práva na majetkovém účtu v příslušné evidenci cenných papírů a vlastníkům listinných účastnických cenných papírů jejich předáním společnosti podle § 183l odst. 5 a 6.

Ustanovení odstavce 5 a 6 začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 377/2005 Sb.

Ustanovení odstavce 5 upravuje některé prostředky ochrany menšinových akcionářů. Garantem správnosti postupu je Česká národní banka, bez jejíhož souhlasu nelze přijmout usnesení valné hromady o výkupu účastnických cenných papírů. Odkaz na přiměřené použití ustanovení § 183e pro postup při kontrole uplatnění práva výkupu účastnických cenných papírů není zcela jednoznačný v tom směru, že z něj jednoznačně neplyne, zda se povinnosti v odkazovaném ustanovení uložené navrhovateli vztahují na společnost či na hlavního akcionáře. Vzhledem k tomu, že právo výkupu je zřízeno pro hlavního akcionáře, soudíme, že je též nositelem uložených povinností. Určité pochybnosti vznikají také v tom směru, zda se odkazované ustanovení použije pouze na kótované účastnické cenné papíry nebo na všechny. Z toho, že je odkaz obecný, bez omezení na kótované cenné papíry, by bylo možno usuzovat, že se celá odkazovaná úprava použije na všechny účastnické cenné papíry, kterých se týká právo odkupu. Takový závěr však není logický ohledně té části odkazovaných ustanovení, která slouží k ochraně investorů na regulovaných trzích. Logickým závěrem by bylo, že ta ustanovení odkazované úpravy, která se vztahují k obchodování na regulovaném trhu, se použijí jen na kótované cenné papíry, zatímco ustanovení sloužící především k ochraně menšinových akcionářů se použijí ve všech případech. Takový závěr však z odstavce 5 jednoznačně neplyne. Přesto se přikláníme k spíše k tomu, že takový závěr lze dovodit z pouze přiměřeného použití odkazovaných ustanovení.

Z odkazu na přiměřené použití ustanovení § 183e vyplývá, že je hlavní akcionář povinen učinit opatření, aby zabránil předčasnému a nerovnému šíření informací o svém záměru vykoupit (kótované?) účastnické cenné papíry. Zejména je povinen poučit osoby, které tyto záměry znají, o zákazu využívat důvěrné informace a učinit potřebná organizační opatření k tomu, aby využití těchto informací zabránil, a kontrolovat, zda k jejich využívání nedochází. O přijatých opatřeních a o podezření z využívání důvěrných informací je povinen neprodleně písemně informovat Českou národní banku.

Hlavní akcionář je povinen písemně oznámit České národní bance bez zbytečného odkladu rozhodnutí o záměru vykoupit účastnické cenné papíry postupem podle § 183i n. Lze považovat za sporné, zda mu vzniká též povinnost vhodným způsobem uveřejnit informaci o přijetí rozhodnutí o záměru vykoupit účastnické cenné papíry, když informační povinnost v tom směru ukládá ustanovení § 183j odst. 3 společnosti.

Jestliže došlo ke značnému pohybu kursu nebo vznikly dohady anebo spekulace ve vztahu k připravovanému výkupu kótovaných účastnických cenných papírů a lze očekávat, že mohou mít vliv na jeho přípravu, je hlavní akcionář povinen vhodným způsobem uveřejnit informaci o záměru vykoupit účastnické cenné papíry bez zbytečného odkladu poté, co takovou skutečnost zjistil, a písemně to oznámit představenstvu a dozorčí radě společnosti.

Česká národní banka může na žádost hlavního akcionáře a s přihlédnutím k zájmům vlastníků kótovaných účastnických cenných papírů povolit odložení povinnosti uveřejnit uvedené informace, jestliže by tím mohly být ohroženy oprávněné zájmy hlavního akcionáře.

Členové představenstva a dozorčí rady společnosti mají ve vztahu k informacím získaným od hlavního akcionáře v souvislosti s výkupem kótovaných účastnických cenných papírů povinnost mlčenlivosti až do uveřejnění informace o něm. Představenstvo společnosti je však povinno uveřejnit získané informace, jestliže se tím zabrání využití důvěrných informací a deformacím kapitálového trhu, nebo došlo-li ke značnému pohybu kursu nebo nastaly dohady anebo spekulace ve vztahu k připravovanému výkupu a lze očekávat, že mohou mít vliv na přípravu výkupu. Z poslední věty ustanovení § 183e odst. 6 lze dovodit, že představenstvo společnosti je povinno doručit České národní bance vyjádření o tom, zda považuje výši protiplnění za spravedlivou (§ 183j odst. 2 i. f.) do

dvou pracovních dnů po jeho zpracování. Povinnost zpracovat zprávu podle ustanovení § 183a a odst. 11 písm. c) z uvedeného odkazu podle našeho názoru dovodit nelze.

Za sporné lze považovat, jakým způsobem má hlavní akcionář požádat o souhlas České národní banky. Lze si představit, že z přiměřeného použití ustanovení § 183e odst. 7 vyplývá, že je hlavní akcionář povinen předložit České národní bance do 5 dnů od písemného oznámení podle § 183e odst. 3 návrh pozvánky na valnou hromadu, která bude rozhodovat o výkupu, nebo oznámení o jejím svolání spolu s posudkem znalce a požádat o její souhlas s jeho obsahem. I když to zákon výslovně nestanoví, musí podle našeho názoru pozvánka obsahovat navrhovanou výši protiplnění. Není však ani vyloučeno, že podkladem pro rozhodování České národní banky bude návrh usnesení valné hromady doložený posudkem znalce. Rozumným řešením tohoto rozporu podle našeho názoru bude, aby pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání obsahovaly návrh usnesení valné hromady o výkupu.

Je-li hlavním akcionářem zahraniční osoba, je povinna ustanovit si zmocněnce, který musí být obchodníkem s cennými papíry nebo advokátem se sídlem v České republice.

Česká národní banka může do osmi pracovních dnů od předložení pozvánky (návrhu usnesení) uložit hlavnímu akcionáři, aby ve stanovené lhůtě změnil navrhovanou výši protiplnění s ohledem na obvykle používaná objektivní kritéria ocenění a zvláštnosti společnosti.

Neodešle-li Česká národní banka hlavnímu akcionáři do osmi pracovních dnů od předložení pozvánky své stanovisko k výkupu účastnických cenných papírů, popřípadě v této lhůtě neudělí požadovaný souhlas anebo výkup nezakáže, platí, že s výkupem souhlasí; uloží-li Česká národní banka změnit výši protiplnění, běží lhůta od doručení změněného návrhu pozvánky znovu. Své stanovisko může Česká národní banka v uvedené lhůtě doplňovat nebo měnit. Ve stejné lhůtě může oznámit hlavnímu akcionáři, že lhůtu podle předchozí věty z důležitých důvodů prodlužuje, avšak nejdéle o dalších pět pracovních dnů.

Česká národní banka může výkup účastnických cenných papírů zakázat

- a) ve lhůtě uvedené v § 183e odst. 8, je-li v rozporu s právními předpisy, nebo
- b) do 3 pracovních dnů ode dne, kdy marně uplynula lhůta pro změnu výše protiplnění nebo provedená změna neodpovídá změně uložené.

Česká národní banka je oprávněna požadovat, aby hlavní akcionář prokázal původ a dostatek zdrojů pro splnění závazků, jež mohou vzniknout z výkupu účastnických cenných papírů, popřípadě aby složil na účet u banky zálohu za podmínek a ve výši, které stanoví. Nevyhoví-li hlavní akcionář tomuto požadavku, může výkup zakázat.

Lze považovat za sporné, k čemu vztáhnout povinnost uloženou v § 183e odst. 12, když povinnost uveřejnit pozvánku na valnou hromadu či oznámení o jejím konání ukládá obchodní zákoník v § 183j společnosti, stejně jako jí ukládá povinnost uveřejnit informace o výkupu. Ohledně odkazovaného ustanovení lze učinit jak závěr, že se neuplatní, tak závěr, že teprve poté, co Česká národní banka udělí souhlas s výkupem, lze podat žádost podle odstavce 1.

Uloží-li Česká národní banka hlavnímu akcionáři, aby změnil výši protiplnění nebo aby prokázal původ a dostatek peněžních prostředků na splnění závazků nebo aby složil zálohu, prodlužuje se zákonem stanovená lhůta pro uplatnění práva na odkup o lhůtu, kterou stanoví pro splnění uložené povinnosti.

Povinnost mlčenlivosti podle § 183e odst. 6 mají i vlastníci účastnických cenných papírů společnosti, její zaměstnanci a zaměstnanci hlavního akcionáře, kteří získali informace podle tohoto ustanovení.

Ustanovení odstavce 6 zajišťuje ochranu vlastníků účastnických cenných papírů a zástavních věřitelů v tom směru, že schválené protiplnění skutečně dostanou. Vzhledem k tomu, že postup podle § 183i n. je vyvlastněním menšinových akcionářů, chybí tomuto ustanovení (a zejména pak úpravě výše protiplnění) stanovení povinnosti předat též částku odpovídající úrokům z protiplnění za dobu od okamžiku přechodu vlastnického práva do okamžiku, kdy mohli dřívější vlastníci účastnických cenných papírů poprvé uplatnit právo na protiplnění; takovou úpravu má např. německé právo.

§ 183j [Svolání valné hromady]

(1) Představenstvo svolá valnou hromadu do 15 dnů ode dne doručení žádosti podle § 183i odst. 1 společnosti.

(2) Pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání musí obsahovat také rozhodné informace o určení výše protiplnění, případně závěry znaleckého posudku, je-li vyžadován, výzvu zástavním věřitelům, kteří jsou společností známi nebo by s ohledem na péči řádného hospodáře známi být měli, aby společnosti sdělili existenci zástavního práva k účastnickým cenným papírům vydaným společností, a vyjádření představenstva k tomu, zda považuje výši protiplnění určenou podle odstavce 6 za spravedlivou.

(3) Určení hlavního akcionáře, zdůvodnění výše protiplnění, znalecký posudek podle odstavce 6, rozhodnutí České národní banky podle § 183i odst. 5, zpřístupní společnost ve svém sídle k nahlédnutí každému vlastníkovi účastnického cenného papíru; § 184 odst. 8 věta druhá a třetí se použije obdobně. Společnost s kotovanými akciemi současně uveřejní informace o postupu podle § 183i odst. 1 a závěry znaleckého posudku, je-li vyžadován, způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(4) Návrh usnesení valné hromady se nesmí v určení výše protiplnění odchylovat od zdůvodnění výše protiplnění nebo od znaleckého posudku podle odstavce 6.

(5) Vlastníci zastavených účastnických cenných papírů společnosti bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděli o svolání valné hromady, sdělí společnosti skutečnost zastavení a osobu zástavního věřitele; upozornění na tuto povinnost se uvede v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání.

(6) Společně se žádostí podle § 183i odst. 1 doručí hlavní akcionář společnosti zdůvodnění určení výše protiplnění, znalecký posudek a rozhodnutí České národní banky podle § 183i odst. 5; hlavní akcionář nese náklady na pořízení a doručení těchto listin.

Související ustanovení: § 181, 183i, 183m

Související předpisy: § zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; vyhl. č. 37/1967 Sb. v novelizovaném znění

I když to zákon výslovně nestanoví, zastáváme názor, že svolání valné hromady podle odstavce 1 je zvláštním případem svolání mimořádné valné hromady podle § 181. Existují však i opačné názory – viz články citované u § 183i. Vzhledem k tomu, že se v odstavci 1 neurčuje, do kdy se musí valná hromada konat, ale pouze se stanoví lhůta, ve které musí představenstvo uveřejnit pozvánku na valnou hromadu nebo oznámení o jejím svolání, uplatní se pro určení doby, ve které se musí valná hromada konat ustanovení § 181 odst. 2. Stejně jako při svolání valné hromady podle ustanovení § 181 odstavec 1 (nadbytečně) zkracuje lhůtu pro uveřejnění pozvánky či oznámení na polovinu.

Ustanovení odstavce 2 stanoví další náležitosti pozvánky na valnou hromadu nad rozsah určený v § 184 odst. 5. Soudíme, že poněkud nejasná formulace „informace o určení výše protiplnění“ znamená, že pozvánka musí obsahovat navrhovanou výši protiplnění a informaci o tom, jak byla určena. Jinak by totiž mohly být závěry znaleckého posudku pro vlastníky účastnických cenných papírů matoucí. Z ustanovení odstavce 3 vyplývá, že povinnou náležitostí pozvánky je rovněž upozornění na právo vyžádat si informaci podle odstavce 3 a z ustanovení odstavce 5 vyplývá, že součástí pozvánky musí být i upozornění vlastníkům zastavených účastnických cenných papírů na povinnost oznámit společnosti existenci zástavního práva. Novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. v rozporu s novou úpravou § 183m odst. 1 neodstranila z odstavce 2 formulaci naznačující, že znalecký posudek nemusí být vypracován vždy, tak jak to učinila v odstavci 3 a 6.

Pokud jde povinnost učinit výzvu zástavním věřitelům podle odstavce 2 není jasné, proč má společnost činit výzvu těm zástavním věřitelům, kteří jsou ji známi, aby ji sdělili existenci zástavního práva (o kterém společnost nepochybně – když zná zástavní věřitele – ví). Jasné není ani to, proč je výzva zástavním věřitelům součástí pozvánky na valnou hromadu, která je adresována vlastníkům účastnických cenných papírů, nikoli zástavním věřitelům. Přitom ustanovení odstavce 2 neukládá společnosti, zaslat pozvánku i zástavním věřitelům. Za zástavní věřitele, kteří nejsou společnosti známi, ač by ji s ohledem na péči řádného hospodáře známi být měli, je zřejmě třeba považovat zástavní věřitele ze zaknihovaných cenných papírů, u kterých je zástavní právo zapsáno v evidenci těchto cenných papírů a společnost tedy může jeho existenci zjistit, vyžádá-li si výpis z této evidence zahrnující informaci o zřízených zástavních právech. Určitý smysl naproti tomu dává stanovení povinnosti vlastníkům zastavených účastnických cenných papírů v odstavci 5 sdělit společnosti, že jsou jejich cenné papíry zastaveny poté, co se dozvěděli o konání valné hromady; problém ovšem je, jak zajistit, že se o něm dozví.

Soudíme, že výzva zástavním věřitelům podle odstavce 2 nemusí být adresná, tj. že v pozvánce či oznámení nemusí být vyjmenováni zástavní věřitelé, jimž je výzva určena.

Součástí pozvánky na valnou hromadu je i vyjádření představenstva, zda považuje výši protiplnění určenou podle odstavce 6 za spravedlivou; použití odchylného výrazu od výrazu použitého v § 183k odst. 1 a § 183m odst. 1, totiž spravedlivá namísto přiměřená (výše protiplnění) je zřejmě jen legislativním nedopatřením, představenstvo podle našeho názoru bude posuzovat protiplnění podle stejných kritérií, jako soud.

Ustanovení odstavce 3 umožňuje každému vlastníku účastnických cenných papírů zjistit rozhodné skutečnosti, týkající se výkupu těchto cenných papírů. Z odkazovaného ustanovení § 184 odst. 8 vyplývá, že každý vlastník účastnického cenného papíru si může vyžádat zaslání kopie informací o postupu podle § 183 i odst. 1, případně závěrů znaleckého posudku na svůj náklad a na své nebezpečí. Na toto právo musí být upozorněn v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání. Z ustanovení odstavce 3 neplyne, kterým okamžikem vzniká společnosti s kótovanými účastnickými cennými papíry povinnost uveřejnit informace podle odstavce 3. V úvahu připadají dva různé časové okamžiky, buď současně s pozvánkou, nebo bez zbytečného odkladu poté, co obdrží žádost podle § 183i odst. 1. Vzhledem k tomu, že jde o opatření směřující k ochraně investorů na regulovaných trzích, přikláníme se k názoru, že k uveřejnění informací musí dojít bez zbytečného odkladu poté, co je společnost získá. Bez zbytečného odkladu by měly být podle našeho názoru zpřístupněny i informace pro vlastníky účastnických cenných papírů, a to i tehdy, nejsou-li tyto cenné papíry kótované.

Vzhledem k rozdílné terminologii první a druhé věty odstavce 3 nelze jednoznačně určit, přesný rozsah informací o postupu podle § 183i odst. 1 uveřejňovaných způsobem umožňujícím dálkový přístup. Půjde zřejmě o informaci o tom, že hlavní akcionář požádal o svolání valné hromady, která rozhodne o výkupu účastnických cenných papírů, zda

však musí tyto informace zahrnovat i označení hlavního akcionáře, uvedení podmínek, ze kterých vyplývá jeho právo na takový postup a zdůvodnění výše protiplnění, nelze jednoznačně dovodit. Spíše se přikláníme k názoru, že tomu tak je.

Soudíme, že ustanovení odstavce 4 je třeba vykládat tak, že návrh usnesení valné hromady (a rovněž samotné usnesení) nesmí obsahovat nižší protiplnění než vyplývá ze znaleckého posudku, že však je možné, aby hlavní akcionář (např. k protinávrhu menšinového akcionáře) navrhl (či souhlasil) s protiplnění vyšším. Takový případ však bude v praxi nepochybně zcela výjimečný.

§ 183k [Soudní ochrana vlastníků účastnických cenných papírů]

(1) Vlastníci účastnických cenných papírů mohou od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, případně od okamžiku oznámení jejího konání požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění; není-li toto právo využito do měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady podle § 183l do obchodního rejstříku, zaniká.

(2) V případě, že vlastník účastnického cenného papíru nevyužije právo podle odstavce 1, nemůže se nepřiměřenosti protiplnění již dovolávat.

(3) Soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů. Promlčecí doba začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení.

(4) Určení nepřiměřenosti výše protiplnění nezpůsobuje neplatnost usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1.

(5) Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 nelze zakládat na nepřiměřenosti výše protiplnění.

Související ustanovení: § 131, 183, 183m

Související předpisy: § 200e OSŘ

Ustanovení odstavce 1 stanoví jednoměsíční prekluzivní lhůtu pro podání návrhu na přezkoumání přiměřenosti protiplnění soudem ve vazbě na zveřejnění zápisu usnesení valné hromady rozhodující o výkupu účastnických cenných papírů do obchodního rejstříku. Návrh však lze podle první věty odstavce 1 podat dříve, než tato lhůta počne běžet, a to od okamžiku, kdy vlastník účastnického cenného papíru obdrží pozvánku na tuto valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání. Jak vyplývá z ustanovení odstavce 2 je lhůta podle odstavce 1 lhůtou prekluzivní.

Návrhem podle odstavce 1 se nebude navrhovatel domáhat určení, že je protiplnění nepřiměřené, ale rozhodnutí o výši přiměřeného protiplnění.

V ustanovení odstavce 1 se přiznává právo domáhat se přezkoumání přiměřenosti protiplnění pouze vlastníkům účastnických cenných papírů, nikoli již zástavním věřitelům, kteří mají podle § 183m odst. 4 rovněž právo na přiměřené protiplnění, resp. na částku odpovídající hodnotě zastavených cenných papírů, při zániku jejich zástavního práva. V zájmu vlastníka zastaveného cenného papíru však je, aby se sám domáhal přezkoumání přiměřenosti protiplnění, neboť případné rozhodnutí o nároku na vyšší protiplnění se promítne do jeho vypořádání se zástavním věřitelem. Viz též komentář k ustanovení § 183m odst. 4.

I proti zástavním věřitelům je podle odstavce 3 vázán běh promlčecí lhůty na právní moc rozhodnutí soudu o přiměřenosti protiplnění (alespoň to zřejmě lze dovodovat z použití pojmu „oprávněné osoby“ v odstavci 3).

Z ustanovení odstavce 2 plyne, že nepodá-li vlastník účastnických cenných papírů návrh podle odstavce 1, nelze již přiměřenost protiplnění posuzovat v soudním řízení, a to ani jako předběžnou otázku.

I když ustanovení odstavce 3 určuje, že soudní rozhodnutí, kterým bylo konkrétnímu vlastníku účastnických cenných papírů přiznáno právo na jinou než hlavním akcionářem nabídnutou výši protiplnění, je co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním vlastníkům cenných papírů, neznamená to, že by se tito vlastníci mohli na základě tohoto rozhodnutí domáhat výkonu rozhodnutí ohledně svých pohledávek vůči hlavnímu akcionáři. Takové rozhodnutí je exekucním titulem pouze pro navrhovatele. Neuhradí-li hlavní akcionář ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů stanovené protiplnění dobrovolně, mohou se domáhat výkonu rozhodnutí jen na základě rozhodnutí o jim příslušejícím protiplnění vydaného k jejich návrhu. Ve vazbě na to pak je třeba vykládat stanovení shodného počátku běhu promlčecí doby vůči všem oprávněným osobám, tedy i vůči těm, které návrh podle odstavce 1 nepodaly. Toto ustanovení dává smysl pouze tehdy, dovodíme-li z něj, že podle odstavce 1 zaniká pouze právo osob, které nepodaly návrh podle odstavce 1, na určení výše přiměřeného protiplnění soudem, nikoli právo těchto osob domoci se na hlavním akcionáři zaplacení protiplnění. Jakmile soud k návrhu některé z oprávněných osob stanovil výši přiměřeného protiplnění, mohou se ostatní oprávněné osoby domáhat zaplacení protiplnění ve výši, jejíž základ soud stanovil, soudní cestou, neuhradí-li je hlavní akcionář dobrovolně.

Jakýkoli jiný výklad by totiž znamenal, že nevyužijí-li ostatní oprávněné osoby možnosti podat návrh podle odstavce 1 ve stanovené lhůtě, nemohou se později zaplacení přiměřeného protiplnění domoci ani když soud k návrhu jiného vlastníka účastnických cenných papírů výši přiměřeného protiplnění stanovil. Pak by ovšem stanovení shodné promlčecí doby pro všechny oprávněné osoby nemělo žádný smysl.

Z ustanovení odstavců 4 a 5 vyplývá, že nepřiměřenost protiplnění nemůže být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady o výkupu účastnických cenných papírů za neplatné – oba odstavce stanoví prakticky totéž.

§ 183l [Přechod vlastnického práva]

(1) Představenstvo podá bez zbytečného odkladu po přijetí usnesení valné hromady návrh na zápis usnesení do obchodního rejstříku.

(2) Současně usnesení valné hromady a závěry znaleckého posudku, pokud se vyžaduje, uveřejní způsobem určeným pro svolání valné hromady společnosti a uloží notářský zápis v sídle společnosti k nahlédnutí; upozornění na tuto skutečnost se v uveřejněném oznámení také uvede.

(3) Uplynutím měsíce od zveřejnění zápisu usnesení do obchodního rejstříku podle odstavce 1 přechází vlastnické právo k účastnickým cenným papírům menšinových akcionářů společnosti na hlavního akcionáře.

(4) Byly-li přešlé účastnické cenné papíry zástavou, zástavní právo okamžikem přechodu zaniká. Na zástavního věřitele, který drží zastavený účastnický cenný papír, se přiměřeně použijí odstavce 5 a 6.

(5) Dosavadní vlastníci listinných účastnických cenných papírů je předložit společnosti do 30 dnů po přechodu vlastnického práva; v době prodlení nemohou požadovat protiplnění podle § 183m. Společnost dá příkaz k zápisu změny vlastníků

zaknihovaných účastnických cenných papírů na majetkových účtech osobě oprávněné vést příslušnou evidenci cenných papírů podle zvláštního právního předpisu ve stejné lhůtě s tím, že podkladem pro zápis změny je usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1.

(6) Nepředloží-li dosavadní vlastníci účastnických cenných papírů tyto cenné papíry do měsíce, případně v dodatečně lhůtě určené společností, která nesmí být kratší než 14 dnů, postupuje společnost podle § 214 odst. 1 až 3.

(7) Vracené účastnické cenné papíry předá společnost hlavnímu akcionáři bez zbytečného odkladu. Za účastnické cenné papíry prohlášené za neplatné vydá představenstvo společnosti bez zbytečného odkladu hlavnímu akcionáři nové účastnické cenné papíry stejné formy, podoby, druhu a jmenovité hodnoty.

Související ustanovení: § 27 odst. 4, § 29 odst. 2, § 32, 183j, § 183m odst. 4, § 184 odst. 4, § 214 odst. 1 až 3

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; nař. vl. č. 503/2000 Sb.; § 20, 39n CenP; § 96 odst. 3 PKT

Odstavce 1 a 2 obsahují ustanovení zajišťující informovanost třetích osob o tom, že valná hromada rozhodla o výkupu účastnických cenných papírů. Poskytnutí takových informací je důležité pro zástavní věřitele a zejména je varováním pro potenciální investory, že dojde ze zákona k přechodu vlastnického práva k účastnickým cenným papírům na hlavního akcionáře. Podle ustanovení § 183n odst. 1 totiž dochází k vyřazení kótovaných účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu až zveřejněním usnesení valné hromady a s nekótovanými účastnickými cennými papíry lze obchodovat až přechodu vlastnického práva k nim, respektive až do jejich převedení do dispoziční sféry hlavního akcionáře.

V této souvislosti vzniká problém, zda, dojde-li k uzavření smlouvy o převodu účastnických cenných papírů poté, co se podle odstavce 3 stal jejich vlastníkem hlavní akcionář, je taková smlouva platná. Podle ustanovení § 20 CenP se stává, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak (a obchodní zákoník jinak nestanoví) ten, na koho je převáděn listinný cenný papír jeho vlastníkem i tehdy, jestliže převodce neměl právo listinný cenný papír převést, ledaže věděl, že převodce v době převodu toto právo neměl. To platí podle § 96 odst. 3 PKT rovněž o zaknihovaném cenném papíru. Z toho by bylo možno dovozovat, že v případě dobré víry nabyvatele bude smlouva o převodu účastnického cenného papíru uzavřená poté, co přešlo vlastnické právo k němu na hlavního akcionáře, platná. Protože však je podle odstavce 3 zveřejnění zápisu usnesení valné hromady, která rozhodla o výkupu účastnických cenných papírů, do obchodního rejstříku podmínkou přechodu vlastnického práva na hlavního akcionáře, nemůže se osoba, která nabyla účastnické cenné papíry po tomto zveřejnění, dovolávat dobré víry ohledně oprávnění převodce cenný papír prodat. Takový závěr ale způsobuje značné problémy ve vztahu k ustanovení § 183n odst. 1.

Ustanovení odstavce 3 zakládající zákonný přechod účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře se týká nejen osob, které byly vlastníky účastnických cenných papírů v době konání valné hromady rozhodující o výkupu účastnických cenných papírů, ale i osob, které takové cenné papíry nabyly později, tj. až do zveřejnění zápisu usnesení valné hromady, která rozhodla o výkupu účastnických cenných papírů, do obchodního rejstříku.

Úprava přechodu vlastnického práva z vlastníků účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře, zakládá do určité míry nerovné postavení těchto osob. Zatímco na hlavního akcionáře přechází vlastnické právo ze zákona, a ten má tedy jistotu, že se stane jejich vlastníkem, pro dosavadní vlastníky účastnických cenných papírů zákon žádná ochranná opatření směřující k zajištění jejich práva na zaplacení, nestanoví. Vzhledem

k tomu, že se vlastnické právo k účastnickým cenným papírům nepřevádí smlouvou, nemají dosavadní vlastníci možnost odstoupit od smlouvy při prodlení se zaplacením protiplnění a tím získat zpět vlastnické právo k účastnickým cenným papírům. Před novelou provedenou zák. č. 377/2005 Sb. obchodní zákoník dokonce ani nestanovil povinnost hlavního akcionáře doložit k návrhu na zápis usnesení valné hromady do obchodního rejstříku podle odstavce 1, že má dostatek peněžních prostředků nebo likvidního majetku, jež může sloužit jako jistota pro dosavadní vlastníky účastnických cenných papírů, jak to ukládá společnost při fúzi v § 220i odst. 1 písm. n) a neumožňoval ani, aby Komise pro cenné papíry prověřila, že má hlavní akcionář dostatek zdrojů pro zaplacení protiplnění či aby hlavnímu akcionáři uložila složit zálohu na toto protiplnění, jak to činí při nabídce převzetí týkající se kótovaných účastnických cenných papírů v § 183e odst. 11; nestanovil ani povinnost potřebné prostředky složit předem. Tento nedostatek uvedená novela odstranila začleněním povinnosti předat potřebné peněžní prostředky obchodníkovi s cennými papíry či bance do ustanovení § 183i odst. 6. Přesto však není postavení hlavního akcionáře a ostatních účastníků zcela rovné, neboť peněžní prostředky předané obchodníkovi s cennými papíry či bance pokrývají pouze výši protiplnění stanoveného hlavním akcionářem, nikoli již případné zvýšení určené soudem. Dosavadní vlastníci tak mají pouze možnost domáhat se zaplacení (zvýšeného) protiplnění soudní cestou a případně vymáhat plnění výkonem rozhodnutí, což nemusí být – zejména bude-li hlavním akcionářem zahraniční osoba – jednoduché.

Ustanovení odstavce 3 používá – poněkud nelogicky – namísto vyjádření „vlastníci účastnických cenných papírů“ používaného v předchozích ustanoveních, vyjádření „menšinovi akcionáři“ což by mohlo vzbuzovat dojem, že se netýká jiných vlastníků účastnických cenných papírů než akcionářů, respektive jiných účastníků cenných papírů než těch, které jsou ve vlastnictví akcionářů (ve smyslu druhé věty § 155 odst. 1). Tak tomu ale podle našeho názoru není, použitý pojem menšinovi akcionáři se týká stejného okruhu osob, jako pojem vlastníci účastnických cenných papírů.

Z ustanovení odstavce 4 plyne, že ve stanovené lhůtě nejen ze zákona přechází vlastnické právo k účastnickým cenným papírům na hlavního akcionáře, ale zaniká též případné zástavní právo k nim. Způsob vypořádání se zástavními věřiteli určuje ustanovení § 183m odst. 4.

Ustanovení odstavce 5 stanoví některé podmínky vypořádání změny vlastníka účastnických cenných papírů. Předložením listinných účastnických cenných papírů společnosti a jejich předáním hlavnímu akcionáři podle odstavce 7 ani vyznačením vlastnického práva k účastnickým cenným papírům v evidenci zaknihovaných cenných papírů (investičních nástrojů) nedochází k převodu vlastnického práva k nim ve smyslu ustanovení § 17 CenP a § 96 odst. 1 PKT, neboť toto právo již přešlo k zákonem stanovenému dni, ale docházím jím pouze k „přesunu“ těchto cenných papírů do dispozice hlavního akcionáře. Jak vyplývá z ustanovení § 183m odst. 2, teprve tímto přesunem vzniká dosavadnímu vlastníku právo na zaplacení stanoveného protiplnění. Přitom věta za středníkem stanoví, že dosavadní vlastníci listinných účastnických cenných papírů kteří jsou v prodlení s jejich předáním společnosti nemohou požadovat protiplnění podle § 183m, je nadbytečná, když z ustanovení § 183m odst. 2 plyne, že jim před předáním listinných účastnických cenných papírů právo na protiplnění nevznikne.

Postup při prodlení s předložením listinných účastnických cenných papírů podle odstavce 6 není formulován jednoznačně. Toto ustanovení především určuje, postup pro případ, že dosavadní vlastník nepředloží listinný účastnický cenný papír do měsíce – v odstavci 5 však je stanovena lhůta pro jejich předložení jako třicetidenní, nikoli jednoměsíční – což nemusí být vždy totéž. Zcela jasné není ani to, jaký význam má spojení „případně v dodatečné lhůtě“, ze slova „případně“ by bylo možné usuzovat, že

dodatečnou lhůtu nemusí představenstvo určit, tj. že závisí jen na jeho rozhodnutí, zda tuto lhůtu určí. Tak tomu ale podle našeho názoru není.

Soudíme, že z odkazu na ustanovení § 214 odst. 1 až 3 v odstavci 6 plyne pro postup společnosti, že pokud jsou akcionáři v prodlení s předložením účastnických cenných papírů, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby je předložili v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí (a která nesmí být kratší než 14 dnů), s upozorněním, že jinak budou nepředložené účastnické cenné papíry prohlášeny za neplatné, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Účastnické cenné papíry které nebyly přes výzvu v dodatečně určené lhůtě předloženy prohlásí představenstvo za neplatné. Prohlášení účastnických cenných papírů za neplatné oznámí představenstvo jejich vlastníkům způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní. Z dikce odstavce 6 by sice bylo možno dovozovat, že musí být stanoveny dvě dodatečné lhůty k předložení listinných cenných papírů, jedna podle odstavce 6 – ne kratší než 14 dnů – a druhá podle odkazovaného ustanovení § 214 odst. 1, která musí být přiměřená, takový postup však nemá žádnou logiku a podle našeho názoru je účelem posuzovaného ustanovení určení minimální délky přiměřené lhůty, nikoli úprava dvou různých dodatečných výzev k předložení listinných cenných papírů.

Značným nedostatkem úpravy v odstavci 6 je, že postrádá jakoukoli zmínku o tom, jak se naloží v případě prohlášení listinných účastnických cenných papírů za neplatné s protiplněním příslušejícím k těmto cenným papírům. Odstavec 6 totiž nestanoví hlavnímu akcionáři obdobnou povinnost, jakou stanoví ustanovení § 214 odst. 5 akciové společnosti pro případ prohlášení listinných akcií nebo zatímních listů za neplatné, totiž povinnost vyplatit oprávněné osobě, po započtení nákladů vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich účastnických cenných papírů za neplatné, bez zbytečného odkladu protiplnění nebo jej uložit do úřední úschovy. Tento nedostatek neodstranila ani novela provedená zák. č. 377/2005 Sb., která v novém odstavci 6 vloženém do § 183i ukládá hlavnímu akcionáři předat obchodníkovi s cennými papíry nebo bance před konáním valné hromady prostředky potřebné k výplatě protiplnění a stanoví rovněž, že výplatu protiplnění bude provádět banka nebo obchodník s cennými papíry. Z tohoto ustanovení však jednoznačně neplyne, že se výplata bude týkat i protiplnění příslušejícího k účastnickým cenným papírům prohlášeným za neplatné po odečtení případných nákladů. Soudíme, že přes uvedené nedostatky úpravy lze dovodit, že vlastník listinného účastnického cenného papíru, jenž byl prohlášen za neplatný, má právo na obdobné plnění jako při prohlášení listinných účastnických cenných papírů za neplatné z jiného důvodu.

V souvislosti s vydáním nových účastnických cenných papírů za cenné papíry prohlášené za neplatné podle odstavce 7 je třeba si položit otázku, zda nově vydávané účastnické cenné papíry budou součástí emise cenných papírů, které byly prohlášeny za neplatné, či zda půjde o novou emisi. Vzhledem k problémům, které by mohly nastat v souvislosti s dodržení náležitostí listinných cenných papírů původní emise (zejména podpisy členů představenstva), se přikláníme spíše k názoru, že půjde o novou emisi. Není však ani vyloučeno „doplnění“ emise původní.

§ 183m [Protiplnění]

(1) Oprávněné osoby mají právo na protiplnění v penězích, jehož výši určí hlavní akcionář; hlavní akcionář doloží přiměřenost protiplnění znaleckým posudkem, který nesmí být starší než 3 měsíce ke dni doručení žádosti podle § 183i odst. 1, a jehož výši přezkoumá Česká národní banka.

(2) Dosavadním vlastníkům zaknihovaných účastnických cenných papírů vzniká právo na zaplacení protiplnění zápisem vlastnického práva na majetkovém účtu v příslušné evidenci cenných papírů a vlastníkům listinných účastnických cenných papírů jejich předáním společností podle § 183l odst. 5 a 6.

(3) Obchodník s cennými papíry nebo banka poskytne oprávněným osobám protiplnění bez zbytečného odkladu po splnění podmínek podle odstavce 2.

(4) Obchodník s cennými papíry nebo banka poskytne protiplnění vždy vlastníkovi vykoupených účastnických cenných papírů, ledaže je prokázáno zastavení vykoupených účastnických cenných papírů, pak poskytne částku odpovídající hodnotě zastavených účastnických cenných papírů zástavnímu věřiteli; to neplatí, prokáže-li vlastník, že zástavní právo již zaniklo, nebo že dohoda mezi ním a zástavním věřitelem určuje jinak.

(5) *zrušen*

Související ustanovení: § 183a n, § 183i, 183k, 183l,

Související předpisy: § 39n CenP

V ustanovení odstavce 1 se používá pojem „oprávněná osoba“ aniž zákon určuje jeho obsah. Z logiky věci lze usoudit, že zřejmě zahrnuje nejen vlastníky účastnických cenných papírů, kterým vzniklo právo na protiplnění, ale i zástavní věřitele (viz odstavec 4), a to tím spíše, že tento pojem používá již ustanovení § 183k odst. 3, které určuje, že všem oprávněným osobám (tedy nejen vlastníkům účastnických cenných papírů) začíná běžet promlčecí doba od právní moci rozhodnutí, kterým soud rozhodl o výši přiměřeného protiplnění; tomu ale do určité míry odporuje ustanovení odstavce 4 (viz níže).

Z původního odstavce 1 před účinností zák. č. 377/2005 Sb., který zněl „Oprávněné osoby mají právo na protiplnění určené podle těchto zásad:

a) v případě, že hlavní akcionář nabyl podíl podle § 183i odst. 1 v důsledku nepodmíněné a neomezené povinné nabídky převzetí, považuje se za hodnotu protiplnění cena nebo směnný poměr určené v nabídce převzetí, jestliže hlavní akcionář doručí žádost společnosti podle § 183i odst. 1 do 3 měsíců od skončení doby závaznosti nabídky převzetí, na jejímž základě nabyl hlavní akcionář rozhodný podíl, nebo

b) v případě, že nebyl podíl získán nepodmíněnou a neomezenou povinnou nabídkou převzetí, případně akcionář doručí žádost společnosti podle § 183i odst. 1 po uplynutí 3 měsíců od uplynutí doby závaznosti nabídky převzetí, na jejímž základě nabyl hlavní akcionář rozhodný podíl, určí hodnotu protiplnění hlavní akcionář a doloží jeho přiměřenost znaleckým posudkem, který nesmí být starší než 3 měsíce ke dni doručení žádosti podle § 183i odst. 1,“

plynulo, že protiplnění mohlo být poskytnuto nejen v penězích, ale i v účastnických cenných papírech. Uvedená novela doplnila výslovnou úpravu povinnosti poskytnout protiplnění v penězích.

Přitom spojení „nepodmíněné a neomezené“ (povinné nabídky převzetí) bylo poněkud matoucí a vyvolávalo dojem, že bez zpracování znaleckého posudku lze určit hodnotu protiplnění jen v případě některých povinných nabídek převzetí. Tak tomu ale nebylo, neboť povinná nabídka převzetí musí být podle ustanovení § 183c odst. 1 vždy nepodmíněná a neomezená. V případech podle písmena a) se nevyžadoval znalecký posudek, proto, že již byl zpracován podle ustanovení § 183c odst. 5 pro účely povinné nabídky převzetí. K zajištění aktuálnosti takto stanovené hodnoty protiplnění byla omezena možnost nezpracovávat znalecký posudek tříměsíční lhůtou počítanou od skončení doby závaznosti nabídky převzetí.

Po uplynutí tříměsíční lhůty podle písmena a) již podle písmena b) nebylo možné určit hodnotu protiplnění ve vazbě na cenu (směnný poměr) stanovenou v nabídce převzetí,

ale bylo nutno zpracovat znalecký posudek, ze kterého hlavní akcionář vycházel při stanovení hodnoty protiplnění.

Novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. ustanovení odstavce 1 zcela změnila. Odstranila možnost vycházet při určení výše protiplnění z ceny určené v povinné nabídce převzetí a (v návaznosti na navrhovanou úpravu § 183i odst. 5) deklarovala přezkoumání výše protiplnění Komisí pro cenné papíry (nyní Českou národní bankou).

Na rozdíl od úpravy znaleckého posudku podle § 59 odst. 3, u znaleckého posudku podle odstavce 1 se nevyžaduje, aby byl znalec nezávislý na společnosti a nevyžaduje se ani jeho jmenování soudem.

V ustanovení odstavce 2 se určuje okamžik vzniku práva na protiplnění, nikoli okamžik přechodu vlastnického práva – ten je stanoven v § 183l odst. 3 a je dřívější.

Novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. promítla do odstavce 3 a 4 úpravu začleněnou do § 183i odst. 6.

Poskytuje-li hlavní akcionář prostřednictvím obchodníka s cennými papíry nebo banky zástavnímu věřiteli částku odpovídající hodnotě zastavených účastnických cenných papírů podle odstavce 4, neposkytuje již protiplnění jejich vlastníku. Určité pochybnosti vzbuzuje rozdílná formulace plnění poskytovaného vlastníkům účastnických cenných papírů (protiplnění) a plnění poskytovaného zástavním věřitelům (částka odpovídající hodnotě zastavených účastnických cenných papírů). Použití různých formulací totiž naznačuje, že jde o rozdílná plnění. Naproti tomu ustanovení § 183k odst. 3 nasvědčuje spíše tomu, že jde o plnění stejná, což považujeme za jediný logický závěr.

Obchodní zákoník neupravuje oprávnění zástavního věřitele domáhat se přezkoumání správnosti výše poskytnutého plnění soudem, neboť úprava § 183k odst. 1 se vztahuje jen na vlastníky účastnických cenných papírů, nikoli na zástavní věřitele. Z toho by bylo možno dovodit, že toto oprávnění, resp. možnost zástavního věřitele domoci se soudně vyššího než poskytnutého plnění proto, že plnění, které mu hlavní akcionář poskytl, neodpovídá hodnotě zastavených účastnických cenných papírů, není časově omezena, resp. je omezena jen promlčecí dobou. Takový postup však postrádá logiku, neboť jestliže zákonodárce považoval za potřebné poskytnout hlavnímu akcionáři ochranu stanovením velmi krátké lhůty pro využití soudního přezkumu správnosti poskytnutého protiplnění vůči vlastníkům účastnických cenných papírů, bylo by logické, aby mu poskytl stejnou ochranu i ve vztahu k zástavním věřitelům.

Ustanovení odstavce 5 (který zněl: „Neposkytne-li hlavní akcionář oprávněné osobě protiplnění do dvou měsíců ode dne podle odstavce 2, nebo nedohodne-li se s ní jinak, nesmí po dobu prodlení vykonávat práva spojená s těmi účastnickými cennými papíry vykoupenými podle § 183i odst. 1, kterých se prodlení s poskytnutím protiplnění týká“) zrušila novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. v důsledku nové úpravy § 183i odst. 6.

Je ovšem třeba konstatovat, že sankce za prodlení hlavního akcionáře s poskytnutím protiplnění obsažená původně v ustanovení odstavce 5 byla zcela bezuzdá, neboť hlavního akcionáře poté, co se stal vlastníkem všech účastnických cenných papírů, nikterak v možnosti rozhodovat v působnosti valné hromady neomezovala.

§ 183n [Vyřazení účastnických cenných papírů z regulovaných trhů]

(1) Zveřejněním usnesení valné hromady dochází k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu, byly-li kotovány; § 186a odst. 1 a 2 se nepoužijí. Společnost o vyřazení informuje v souladu se zvláštním právním

předpisem organizátora regulovaného trhu, na kterém byly účastnické cenné papíry podle odstavce 1 přijaty k obchodování se žádostí o promítnutí vyřazení do příslušného seznamu.

(2) Organizátor regulovaného trhu oznámí neprodleně vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na regulovaném trhu příslušnému depozitáři a České národní bance.

(3) Právo hlavního akcionáře podle § 183i odst. 1, které není uplatněno do 3 měsíců ode dne nabytí rozhodného podílu, zaniká.

Související ustanovení: § 183i, 183k, 183l,

Související předpisy: § 37n PKT

Formulace první věty odstavce 1 nasvědčuje tomu, že rozhodnou skutečností, na jejímž základě dochází k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu, je zveřejnění usnesení valné hromady o jejich výkupu [správně by mělo být zveřejnění zápisu usnesení valné hromady do obchodního rejstříku, neboť zveřejnění samotného usnesení zákon neukládá, ukládá pouze jeho uveřejnění způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady (§ 183l odst. 2) a zveřejnění ukládá až u zápisu usnesení do obchodního rejstříku (§ 183l odst. 1 a 3 a § 27 odst. 4)]. S tímto závěrem je v rozporu ustanovení druhé věty tohoto odstavce, které je konstruováno tak, že vyvolává dojem, že fakticky tímto okamžikem k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu nedojde, ale dojde k němu až „promítnutím vyřazení do příslušného seznamu“ organizátorem regulovaného trhu na základě žádosti společnosti. Ustanovení odstavce 1 koresponduje úprava ustanovení § 47 odst. 5 PKT začleněná do tohoto zákona zák. č. 56/2006 Sb., která ukládá organizátorovi regulovaného trhu promítnout do příslušných seznamů vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu podle § 183n bez zbytečného odkladu po obdržení písemného oznámení emitenta.

Ustanovení odstavce 2 se zdá být duplicitní s ustanovením § 47 odst. 4 PKT, které ukládá organizátorovi regulovaného trhu oznámit neprodleně vyřazení cenného papíru z obchodování na regulovaném trhu centrálnímu depozitáři a České národní bance, vzhledem k úpravě v odstavci 1 zřejmě nedošlo v rámci novelizace § 47 PKT k předřazení textu začleněného do § 47 odst. 5 PKT před text začleněný do § 47 odst. 4 PKT. „Příslušným depozitářem“ se nepochybně i v odstavci 2 rozumí centrální depozitář, nikoli depozitář ve smyslu § 20 a n. KI, neboť běžné akciové společnosti zákon uzavření depozitářské smlouvy neukládá.

Ustanovení odstavce 3 rovněž změnila novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. Původní znění odstavce 3 bylo třeba vykládat ve vazbě na ustanovení § 183m odst. 1 písm. b), které připouštělo uplatnění práva na výkup i po uplynutí 3 měsíční lhůty počítané od uplynutí doby závaznosti nepodmíněné a neomezené povinné nabídky převzetí, ale jen za cenu určenou na základě posudku znalce. Ze vzájemného vztahu obou ustanovení se dovozovalo, že hlavní akcionář může využít práva na odkup i po 3 měsících od po uplynutí doby závaznosti povinné nabídky převzetí, a to až do uplynutí 3 měsíců od nabytí rozhodného podílu, ale jen za cenu určenou na základě znaleckého posudku. Ustanovení odstavce 3 však neřešilo situace, kdy akcionář získal postavení opravňující jej k uplatnění práva na výkup aniž učinil povinnou nabídku převzetí či jinak nabyt účastnické cenné papíry (např. při snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu, nebo upuštěním od vydání akcií, pokud ostatní akcionáři pozbyli práva k účastnickým cenným papírům v rozsahu, který zakládá právo hlavního akcionáře na výkup).

Novela provedená zák. č. 377/2005 Sb. – v návaznosti na novelizaci ustanovení § 183m odst. 1 – vypustila z odstavce 3 lhůtu pro uplatnění práva na odkup ve vazbě na povinnou nabídku převzetí.

Podle přechodných ustanovení zákona č. 216/2005 Sb. (čl. V bod 4) může osoba, která splňuje podmínky § 183i odst. 1 tohoto zákona ke dni jeho účinnosti, vykonávat právo výkupu účastnických cenných papírů podle § 183i až 183n obchodního zákoníku do tří měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, jinak toto právo zaniká.

Vzhledem k tomu, že čl. VI zákona č. 216/2005 Sb. určuje, že tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. 7. 2005, s výjimkou ustanovení části první čl. I, § 183i, 183k, 183l, 183m a 183n, které nabývají účinnosti dnem vyhlášení, mohou vznikat pochybnosti o tom, zda z ustanovení odstavce 3 plyne, že 3 měsíční lhůta pro uplatnění práva odkupu běží od 1. 7. 2005 nebo od účinnosti úpravy squeeze-out. Dikce citovaného ustanovení spíše nasvědčuje tomu, že lhůtu je třeba počítat od účinnosti zákona, nikoli od účinnosti některých jeho ustanovení. Naproti tomu z logiky věci a systému úpravy lhůt pro uplatnění práva výkupu plyne spíše opak – počítání lhůty podle odstavce 3 je nastaveno tak, že běží od rozhodné události, čemuž by odpovídalo navázání lhůty na účinnost relevantních ustanovení zákona č. 216/2005 Sb. Ovšem proti tomu směřuje to, že ustanovení § 183j nenabývá účinnosti současně s ostatní úpravou squeeze-out, z čehož plyne, že žádost o svolání valné hromady je třeba doručit tak, aby mělo představenstvo možnost dodržet patnáctidenní lhůtu pro svolání valné hromady (a celou ji využít), tj. až po účinnosti zákona č. 216/2005 Sb.

Oddíl čtvrtý. Orgány společnosti

Valná hromada

§ 184 [Příprava jednání]

(1) Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada. Akcionář se zúčastňuje valné hromady osobně anebo v zastoupení na základě písemné plné moci (dále jen „přítomný akcionář“). Zástupcem akcionáře nemůže být člen představenstva nebo dozorčí rady společnosti.

(2) Pokud společnost vydala zaknihované akcie, mohou stanovy nebo rozhodnutí předcházející valné hromady určit den, který je rozhodný k účasti na valné hromadě. Tento den však nemůže o více než sedm kalendářních dnů předcházet dnu konání valné hromady. Pokud nebude rozhodný den takto určen, platí, že rozhodným dnem je sedmý kalendářní den přede dnem konání valné hromady. Představenstvo je povinno podat žádost o výpis ze zákonné evidence cenných papírů k rozhodnému dni.

(3) Valná hromada se koná nejméně jednou za rok ve lhůtě určené stanovami, nejpozději však do šesti měsíců od posledního dne účetního období a svolává ji představenstvo, popřípadě jeho člen, pokud se představenstvo na jejím svolání bez zbytečného odkladu neusneslo a zákon stanoví povinnost valnou hromadu svolat anebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopno se usnášet, nestanoví-li tento zákon jinak.

(4) Představenstvo je povinno uveřejnit pozvánku na valnou hromadu nebo oznámení o jejím svolání způsobem určeným zákonem a stanovami. U společnosti s akciemi na jméno uveřejňuje představenstvo pozvánku tak, že ji zašle všem akci-

onářům na adresu sídla nebo bydliště uvedenou v seznamu akcionářů nejméně 30 dní před konáním valné hromady. U společnosti s akciemi na majitele uveřejňuje představenstvo v této lhůtě oznámení o konání valné hromady v Obchodním věstníku a jiným vhodným způsobem určeným stanovami, nejméně však v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách. Jestliže vlastník akcií na majitele zřídí ve prospěch společnosti zástavní právo alespoň k jedné akcií společnosti jako jistotu na úhradu nákladů za zaslání oznámení o konání valné hromady a požádá o zaslání oznámení o konání valné hromady na adresu uvedenou v žádosti, je společnost povinna mu na uvedenou adresu na jeho náklad oznámení zasílat.

(5) Pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o konání valné hromady obsahuje alespoň:

- a) firmu a sídlo společnosti,
- b) místo, datum a hodinu konání valné hromady,
- c) označení, zda se svolává řádná, mimořádná nebo náhradní valná hromada,
- d) pořad jednání valné hromady,
- e) rozhodný den k účasti na valné hromadě, pokud společnost vydala zaknihované akcie.

(6) Místo, datum a hodina konání valné hromady musí být určeny tak, aby co nejméně omezovaly možnost akcionářů účastnit se valné hromady.

(7) Valnou hromadu lze odvolat nebo změnit datum jejího konání na pozdější dobu. Odvolání valné hromady nebo změna data jejího konání musí být oznámeny způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, a to nejpozději jeden týden před oznámeným datem jejího konání, jinak je společnost povinna uhradit akcionářům, kteří se dostavili podle původní pozvánky nebo původního oznámení, účelně vynaložené náklady. Mimořádnou valnou hromadu svolanou podle § 181 lze odvolat nebo změnit datum jejího konání na pozdější dobu, jen pokud o to požádají tam uvedení akcionáři. Při určení nového data konání valné hromady musí být dodržena lhůta podle odstavce 4 nebo podle § 181 odst. 2.

(8) Jestliže má být na pořadu jednání valné hromady změna stanov společnosti, musí pozvánka na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání alespoň charakterizovat podstatu navrhovaných změn a návrh změn stanov musí být akcionářům k nahlédnutí v sídle společnosti ve lhůtě stanovené pro svolání valné hromady. Akcionář má právo vyžádat si zaslání kopie návrhu stanov na svůj náklad a své nebezpečí. Na tato práva musí být akcionáři upozorněni v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání.

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 8 n., § 156b, § 173 písm. e), § 181, 182, 183, 191, 193, § 194 odst. 5 a 6, § 199 odst. 1, § 373 n.

Související předpisy: § 91, § 97 odst. 1 písm. e) a odst. 2 PKT

Z literatury: *Bárta, J.* Účast a zastupování na valné hromadě akciové společnosti. Právní rozhledy, 1995, č. 8; *Bartošíková, M.* Lhůta mezi oznámením a skutečným konáním mimořádné valné hromady. Právní praxe v podnikání, 1997, č. 11; *Dědič, J.* Nad novelou zákona o cenových papírech. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; *Dvořák, T.* Svolání valné hromady akciové společnosti. Obchodní právo, 2000, č. 3; *Liška, P.* K pořadu jednání valné hromady akciové společnosti. Právní rádce, 1996, č. 4; *Rada, I.* Povaha valné hromady a povinnosti uložené statutárním orgánu v souvislosti s jejím konáním. Právní rozhledy, 2003, č. 8; *Vašíček, M.* Ještě k účasti a zastupování na valné hromadě akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 1

Zák. č. 142/1996 Sb. upravil předchozí atypickou koncepci valné hromady v obchodním zákoníku jako ad hoc vytvářeného orgánu, tvořeného těmi akcionáři, kteří jsou na ní přítomni, a konstituoval valnou hromadu tak, jak je to obvyklé, jako trvalý orgán tvořený všemi akcionáři. Ustanovení odstavce 1 umožňuje, aby se akcionář nechal na

valné hromadě zastoupit. Bez výslovné úpravy by zastoupení na valné hromadě nebylo možné, neboť účast na valné hromadě je výkonem osobního práva akcionáře podílet se na řízení společnosti a plná moc vystavená k zastupování akcionáře na valné hromadě není plnou mocí k právnímu úkonu ve smyslu ustanovení § 31 odst. 1 ObčZ, ale zvláštní plnou mocí k výkonu tohoto práva, jejíž udělení umožňuje právě ustanovení odstavce 1. K zastupování na valné hromadě je proto nutná speciální plná moc, která může být udělena k zastupování na jedné valné hromadě či k zastupování na všech valných hromadách určité společnosti. Není ani vyloučeno, aby byla udělena k zastupování na valných hromadách více společností. K zastupování na valné hromadě však nepostačuje tzv. obecná (generální) plná moc. Přestože plná moc podle odstavce 1 není plnou mocí k právnímu úkonu, použije se pro ni – pro nedostatek zvláštní právní úpravy – analogicky úprava plné moci podle občanského zákoníku.

Důvodem vyloučení zastupování členem představenstva či dozorčí rady je zejména možný konflikt zájmů těchto osob se zájmy akcionáře. Jestliže akcionář udělí plnou moc k zastupování některé z osob, které ustanovení odstavce 1 z možnosti zastupování vylučuje, bude taková plná moc podle § 39 ObčZ neplatná pro rozpor se zákonem. Zástupci akcionáře nemohou být ani osoby, jejichž zájmy jsou v rozporu se zájmy akcionáře (§ 22 odst. 2 ObčZ).

Plnou moc k zastupování akcionáře na valné hromadě nemusí předkládat osoba zapsaná na účtu vlastníka v centrální evidenci investičních nástrojů jako správce cenných papírů (§ 36 odst. 6 a a § 94 odst. 2 PKT), neboť tento zápis ji opravňuje k výkonu hlasovacího práva.

V literatuře i praxi se vyslovují pochybnosti zda, pokud akcionář udělí plnou moc k zastupování na valné hromadě, musí se tato plná moc týkat zastupování v celém rozsahu, tj. zda hlasovací právo spojené s akciemi v majetku akcionáře je dělitelné, anebo zda je možné aby udělil plnou moc k zastupování na valné hromadě více osobám, každé v rozsahu hlasovacích práv spojených s částí akcií v jeho majetku. Třetí posuzovanou možností pak je, aby akcionář v určitém rozsahu využíval svého hlasovacího práva sám a ve zbývajícím rozsahu je svěřil jiné osobě, tj. aby se valné hromady zúčastnil on sám i jeho zmocněnec. Řešení tohoto problému není jednoduché. V praxi může nastat např. situace, kdy část akcií téhož akcionáře bude uložena na základě smlouvy o uložení cenných papírů podle ustanovení § 37 CenP. Součástí povinností opatrovatele pak bude i povinnost vykonávat hlasovací práva spojená s uloženými akciemi. Stěží lze akcionáře nutit, aby dal plnou moc opatrovateli k výkonu hlasovacích práv i pro zbývající neuložené akcie a opatrovatel ani není povinen takovou plnou moc přijmout, když ke zbývajícím akciím smlouvu uzavřenou nemá. Na druhé straně však může být udělení plné moci k výkonu hlasovacích práv pouze snahou umožnit na valnou hromadu přístup osobě, která na ni jinak přístup nemá (např. advokát akcionáře). Domníváme se, že obecně nelze dovozovat, že všechna hlasovací práva téhož akcionáře musí vykonávat táž osoba, v konkrétním případě však nelze, podle okolností případu, vyloučit, zejména s přihlédnutím k účelu, sledovanému takovým postupem, neplatnost plné moci udělené jen v rozsahu některých akcií téhož akcionáře.

Dědič, J. (Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 1799) k tomuto problému uzavírá, že z dikce ustanovení § 184 (akcionář se účastní valné hromady osobně anebo v zastoupení) vyplývá, že současná účast akcionáře a zmocněnce na valné hromadě není možná. S tímto závěrem se ztotožňujeme – blíže viz komentář k § 180. Dále pak uvádí, že vzhledem k tomu, že každá akcie představuje právně samostatný podíl na akciové společnosti, je třeba interpretovat ustanovení první věty odstavce 1 ve vztahu ke každé jednotlivé akci, že tedy lze udělit plnou moc na každou akcii samostatně a že je rovněž možné, aby se valné hromady účastnil ohledně určitých akcií osobně akcionář a ohledně jiných jeho akcií zástupce (blíže viz komentář k § 180 odst. 1).

Eliáš, K. (v Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 316) uvádí, že protože je hlasovací právo spojeno s jednotlivými akciemi, není akcionář vázán uplatnit hlasovací právo ze všech akcií, může tedy odevzdat hlasy jen z některých z nich a jinými se zdržet apod.

Určité problémy činí v praxi i situace, kdy podle společenské smlouvy či stanov jedná jménem právnické osoby více osob. V takových případech se někdy účastní valné hromady více osob s odůvodněním, že mohou-li např. jednat dva jednatelé společnosti jen společně, musí takto také hlasovat na valné hromadě. Tento závěr považujeme za nesprávný. Hlasování na valné hromadě není, podle našeho názoru, právním úkonem, a proto se na ně nevztahuje úprava jednání jménem společnosti ve společenské smlouvě či stanovách. Nehledě ani na to, že společné jednání více osob na valné hromadě zákon nepřipouští (viz též komentář k § 156 odst. 9 a 10). Soudíme, že statutární orgán by měl – buď ad hoc nebo trvale – pověřit výkonem akcionářských práv konkrétní (jedinou) osobu (obdobně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2220).

Byl-li na majetek akcionáře prohlášen konkurs, přechází podle ustanovení § 14a odst. 1 KV prohlášením konkursu výkon akcionářských práv, tedy i práva hlasovat na valné hromadě, ohledně akcií (zatímních listů či poukázek na akcie) zahrnutých do konkursní podstaty na správce konkursní podstaty. I ten může tato práva vykonávat osobně či prostřednictvím zmocněnce.

Podle ustanovení § 156b může v případech určených zákonem vykonávat právo spojené se zaknihovaným cenným papírem pouze osoba, která je oprávněna vykonávat toto právo k určitému dni stanovenému zákonem. Tento den označuje zákon jako rozhodný den (blíže viz komentář k § 156b). V odstavci 2 svěřuje zákon určení rozhodného dne stanovám či rozhodnutí předcházející valné hromady, ovšem s tím, že pro jejich rozhodování stanoví nepřekročitelný limit. Pro případ, že určené orgány rozhodný den neurčí, určuje jej zákon nevyvratitelnou právní domněnkou sám. Tato právní domněnka se uplatní i tehdy, pokud by stanovy či usnesení valné hromady rozhodný den určily tak, že by předcházely dnu konání valné hromady o více než sedm kalendářních dnů.

Který akcionář je oprávněn se zúčastnit valné hromady se zjišťuje pro akcie na jméno, ohledně kterých vede akciová společnost seznam akcionářů, z tohoto seznamu, v ostatních případech z výpisu z centrální evidence emisí zaknihovaných cenných papírů vedené podle § 111 PKT k rozhodnému dni. (K evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů viz komentář k § 155 odst. 2, k vedení seznamu akcionářů viz komentář k § 156 odst. 3.)

Současně s žádostí o výpis z registru emitenta musí společnost dát příkaz osobě vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů k pozastavení výkonu práva nakládat s jejími akciemi (poukázkami na akcie) podle § 97 odst. 1 písm. e) PKT s uvedením doby, na kterou se toto právo pozastavuje. Na základě tohoto příkazu musí tato osoba pozastavení výkonu práva akcionářů společnosti nakládat s akciemi (poukázkami na akcie) zapsat, a to na dobu uvedenou v příkazu, nejdéle však na dobu sedmi dnů.

Zák. č. 370/2000 Sb. zkrátil mezní lhůtu, ve které musí být svolána valná hromada ve vazbě na konec účetního období, o dva měsíce (před touto novelou musela být svolána do osmi měsíců, takže mnoho valných hromad bylo svoláváno na období letních prázdnin, což omezovalo možnost drobných akcionářů se jich zúčastnit). Obchodní zákoník nestanoví pro případ nedodržení šestiměsíční lhůty podle odstavce 1 žádné sankce. Pokud by však v důsledku takového porušení vznikla škoda, budou za ni odpovídat osoby, které měly povinnost valnou hromadu svolat.

Obchodní zákoník ukládá svolání valné hromady představenstvu, což znamená, že svolání valné hromady bude předcházet rozhodnutí představenstva o svolání valné hromady

přijaté postupem podle ustanovení § 194 odst. 3. Pokud však takové rozhodnutí svolání valné hromady předcházet nebude, zakládá to pouze odpovědnost členů představenstva, kteří valnou hromadu svolali, za porušení jejich povinností, nikoli samo o sobě neplatnost svolání valné hromady, ani neplatnost usnesení na ní přijatých. Ustanovení odstavce 3 však umožňuje při splnění zákonem stanovených podmínek svolání valné hromady i jen jedním členem představenstva. Člen představenstva může svolat valnou hromadu především tehdy, jestliže představenstvo nesplní bez zbytečného odkladu zákonem stanovenou povinnost valnou hromadu svolat. Přitom povinnost svolat valnou hromadu stanoví zákon v odstavci 3, v § 181 odst. 1 a 2 a v § 193. Stejný závěr lze učinit pro případ, že zákon ukládá povinnost učinit určité rozhodnutí (např. § 161b odst. 4). Člen představenstva může sám svolat valnou hromadu i tehdy, jestliže počet členů představenstva poklesl natolik, že představenstvo není schopno se na svolání valné hromady usnést.

Člen představenstva, který svolává valnou hromadu v případech a za podmínek stanovených zákonem, se nedopouští porušení svých povinností a nelze jej tedy za takové jednání volat k odpovědnosti. Odpovědnosti však není zproštěn, jestliže svolá valnou hromadu v rozporu se zákonem. Hrozící odpovědnost za způsobenou škodu, která může být značně vysoká, by měla být dostatečnou zábranou proti zneužití uvedeného práva (viz § 194 odst. 5 a 6).

Lhůta pro svolání valné hromady stanovená v odstavci 4 je lhůtou nepřekročitelnou a ani stanovy ji nemohou měnit. Důsledkem nedodržení této lhůty je, že valná hromada nebyla řádně svolána, což může mít za následek vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem podle § 183. Uvedená lhůta však neplatí pro svolání valné hromady na žádost oprávněných akcionářů podle ustanovení § 181 a pro svolání náhradní valné hromady podle ustanovení § 185 odst. 3, kde zákon určuje lhůtu patnáctidenní.

Zákon sice svěřuje určení způsobu uveřejnění oznámení o konání valné hromady stanovám, současně však určuje, že to musí být způsob vhodný, a stanoví minimální rozsah uveřejnění. Posouzení vhodnosti způsobu uveřejnění bude v jednotlivých případech záviset na konkrétních okolnostech každého případu, zejména na diverzifikaci akcionářů. Dalším omezením je stanovení základních podmínek „vhodnosti“ uveřejnění. Určení celostátně distribuovaného deníku, ve kterém bude uveřejňováno oznámení o svolání valné hromady, je podle odstavce 4 povinnou náležitostí stanov, a pokud některá dříve vzniklá společnost takové určení ve stanovách nemá, byla povinna podle ustanovení čl. 20 přechodných ustanovení k zák. č. 370/2000 Sb. tento nedostatek odstranit do 31. 12. 2001, jinak ji může soud i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci. Zákon č. 81/2006 Sb. začlenil do odstavce 4 povinnost uveřejňovat oznámení o konání valné hromady v Obchodním věstníku.

Z formulace odstavce 4 (...pozvánku tak, že ji zašle...) jednoznačně nevyplývá, zda k dodržení lhůty u společnosti s akciemi na jméno postačí, pokud společnost pozvánku ve stanovené lhůtě odešle, anebo zda je nezbytné, aby akcionář v této lhůtě pozvánku obdržel. Přikláníme se k první z obou uvedených možností, když zákon nepředepisuje způsob zaslání a požadavku dojítí pozvánky v uvedené lhůtě by spíše odpovídalo použití výrazu „doručí“.

Obecně platí, že vlastníka listinných akcií na majitele společnost nezná, a zákon jí proto neukládá a ani nemůže uložit zasílání pozvánky na valnou hromadu těmto akcionářům. Majitel takové akcie si však může zasílání pozvánky vynutit tím, že zřídí pro společnost zástavní právo k akci. Společnost v tomto případě zasílá pozvánku na náklad akcionáře, proto by měl akcionář náklady spojené se zasláním pozvánky společnosti uhradit, jinak může společnost zástavní právo k akci realizovat. K zástavnímu právu k akciím viz komentář k § 156 odst. 5.

Náležitosti pozvánky uvedené v odstavci 5 je při svolání valné hromady nutno dodržet, a to i tehdy, pokud zákon o některých výslovně určuje, že jejich nedodržení není důvodem

k prohlášení usnesení valné hromady za neplatné – viz § 183 odst. 2. Důsledkem neuvedení některých z nich může být vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 183 a § 131. Neuvedení kterékoli z náležitostí pozvánky je porušením zákonem stanovené povinnosti představenstva, popřípadě jiného svolavatele. Kromě náležitostí podle odstavce 5 stanoví obchodní zákoník pro některé případy i další náležitosti pozvánky. Tak je tomu při rozhodování o zvýšení a snížení základního kapitálu (§ 202 odst. 2 a § 212), při rozhodování o změně stanov (§ 184 odst. 8) a při rozhodování o přeměnách společnosti (§ 220e odst. 1, § 220n odst. 1, § 153b odst. 2 a § 220o odst. 2, § 220p odst. 3, § 220t odst. 1, § 220za odst. 1 a 3, § 220zb odst. 1 a § 153 odst. 2 a § 153d odst. 4).

Z čl. VIII. bodu 30. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že pokud byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona svolána valná hromada na den po dni nabytí účinnosti tohoto zákona a text pozvánky na valnou hromadu již nelze změnit, použijí se na náležitosti pozvánky na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání dosavadní předpisy.

O firmě a sídle společnosti podle odstavce 5 písmena a) viz komentář k ustanovení § 8 n. a § 2 odst. 3. O místu, datu a hodině konání podle písmena b) viz komentář k odstavci 6. V souvislosti s náležitostmi podle písmena c) vyvstává otázka, kterou valnou hromadu lze označit za valnou hromadu řádnou a kterou za valnou hromadu mimořádnou. Řádnou valnou hromadou je podle našeho názoru pouze valná hromada konaná ve lhůtách určených ve stanovách podle odstavce 3, bez ohledu na to, zda ji svolává představenstvo, jeho člen, či výjimečně i dozorčí rada. Náhradní valnou hromadu upravuje obchodní zákoník v ustanovení § 185 odst. 3.

Ustanovení odstavce 6 určitým způsobem omezuje společnost při stanovení místa, data a hodiny konání valné hromady a tak brání dřívější nekalé praxi některých společností spočívající v tom, že svolají valnou hromadu na takové místo (třeba i mimo území republiky) či dobu, které zaručovaly co nejmenší účast drobných akcionářů. Porušení povinnosti podle odstavce 6 může mít za důsledek prohlášení usnesení valné hromady za neplatné. O tom, zda byly místo, datum a hodina konání valné hromady zvoleny vhodně, bude rozhodovat k návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, popřípadě v rejstříkovém řízení soud.

Teprve novela provedená zák. č. 142/1996 Sb. začlenila do obchodního zákoníku výslovnou úpravu možnosti odvolat již svolanou valnou hromadu či změnit datum jejího konání a stanovila základní pravidla postupu v takových případech. Důsledkem nedodržení doby pro odvolání nebo změnu data konání valné hromady není vždy jejich neplatnost. Domníváme se, že pokud akcionáři obdrželi oznámení o odvolání valné hromady před datem jejího konání, anebo pokud bylo před tímto datem uveřejněno oznámení o odvolání valné hromady, bude odvolání platné; značné pochybnosti však vzbuzuje odvolání valné hromady až na této valné hromadě a rovněž situace, kdy akcionáři obdrželi oznámení o odvolání valné hromady po datu jejího konání, anebo pokud bylo až po tomto datu uveřejněno oznámení o odvolání valné hromady. Pak podle našeho názoru k odvolání valné hromady nedošlo a jestliže přijala usnesení v souladu s pozvánkou, nebude možné se dovolávat jejich neplatnosti z důvodu odvolání valné hromady.

Vždy ale vzniká povinnost uhradit akcionářům zbytečně vzniklé náklady s tím, že úhradu takových nákladů může společnost (a jejím jménem i dozorčí rada či akcionáři – viz § 182) podle § 194 odst. 5 vymáhat na těch členech představenstva, kteří ji způsobili. Pokud došlo platně k odvolání valné hromady a někteří akcionáři se na místo původně svolané valné hromady dostavili, nelze valnou hromadu konat a není ani založen důvod pro svolání náhradní valné hromady.

Novým datem podle poslední věty odstavce 7 je změněné datum konání odvolané valné hromady. (Pokud se po odvolání valné hromady svolává nová valná hromada nenavazující na valnou hromadu odvolanou, platí pro její svolání i bez poslední věty odstavce 7 obecný postup pro svolání valné hromady bezvýjimečně.)

Protože v praxi vznikaly pochybnosti o tom, jaké podrobnosti musí obsahovat pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání, zák. č. 370/2000 Sb. začlenil do tohoto paragrafu odstavce 8, ze kterého vyplývá povinná podrobnost pozvánky či oznámení při jednom z nejdůležitějších rozhodování valné hromady – má-li valná hromada rozhodovat o změně stanov. Výkladem a *contrario* lze dovodit, že u ostatních bodů programu nemusí být žádné podrobnosti uvedeny (to podle dále uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu neplatí, jestliže je uvedení takových podrobností nezbytné k tomu, aby byl program vymezen dostatečně určitě). To však neznamená, že tam uvedeny být nemohou – jestliže však takové podrobnosti uvedeny budou, musí být na valné hromadě dodrženy. Úprava v odstavci 8 vyvolává otázku, zda může být na valné hromadě přijato rozhodnutí o jiné změně stanov než o té, o které měl akcionář možnost se informovat podle odstavce 8. Domníváme se, že taková změna být přijata nemůže, valná hromada se může odchýlit od navrženého znění stanov, vyjma případů podle § 185 odst. 4, jen v nepodstatných detailech, které nemění význam původně navržených ustanovení.

Z judikatury:

PR 3/1996 s. 117: 1. Je třeba rozlišovat právní vztahy mezi zmocnitelem a zmocněncem vzniklé na základě dohody o plné moci (§ 23 ObčZ) a právní vztahy mezi zmocnitelem a třetími osobami, které vznikají v důsledku právních úkonů zmocněnce, učiněných jménem zmocnitele na základě plné moci. Pro vymezení rozsahu oprávnění zmocněnce jednat za zmocnitele je rozhodující znění plné moci, omezení vyplývající ze vztahu mezi zmocněncem a zmocnitelem (např. z dohody o plné moci) jsou vůči třetím osobám účinná, jen byla-li jim známa.

2. Písemná plná moc má předepsané náležitosti, je-li v ní zejména obsažen projev vůle zmocnitele, splňující požadavky § 37 ObčZ, a je-li zmocnitelem vlastnoručně podepsána, zákon nevyžaduje, aby sepsání plné moci předcházelo podpisu.

PR 8/1997 s. 429: 1. Svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám, ani za součást obchodního vedení společnosti. Svolání valné hromady je zvláštní, zákonem výslovně stanovenou povinností, kterou jednatelé plní nad rámec obchodního vedení společnosti.

2. Jestliže o svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným rozhodl i jen jeden z více jednatelů, nelze se z toho důvodu domáhat vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na rozhodování o svolání valné hromady akciové společnosti)

SJ 5/1998 s. 93: Jestliže v době do 30. 6. 1996 měla akciová společnost jediného akcionáře, nemusela být valná hromada svolána postupem podle § 184 ObchZ v tehdejší znění.

R 45/2001 s. 373: Jestliže akciová společnost zaslala majitelům akcií na majitele pozvánku na valnou hromadu a již neuveřejnila oznámení o konání valné hromady, nelze takový postup posuzovat jako porušení ustanovení § 184 odst. 3 ObchZ, ve znění před novelou provedenou zák. č. 142/1996 Sb. (*Poznámka autorů:* dnes § 184 odst. 4 ObchZ)

Sou R NS 10/2001 s. 84: Pro naplnění požadavku určitosti pozvánky na valnou hromadu společnosti s ručením omezeným, která má rozhodnout o zvýšení základního kapitálu je nezbytné, aby v programu bylo uvedeno, který ze zákonem připuštěných způsobů zvýšení základního kapitálu má být použit a v jakém rozsahu má ke zvýšení dojít. (*Poznámka autorů:* lze použít i pro pozvánku na valnou hromadu akciové společnosti)

PR 2/2002 s. 95: 1. Za vhodný způsob uveřejnění oznámení o konání valné hromady akciové společnosti ve smyslu § 184 odst. 4 ObchZ, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., lze považovat jakýkoli informační zdroj obecně dostupný pro každého akcionáře bez vynaložení nepřiměřené námahy. Publikace oznámení v Obchodním věstníku přichází v úvahu pouze za předpokladu, že složení akcionářů konkrétní společnosti je takové, že Obchodní věstník je pro všechny běžně dostupným periodikem.

2. Zákon o cenných papírech spojuje veřejnou obchodovatelnost akcií pouze s udělením povolení a s předepsanými náležitostmi, nikoli již s tím, zda cenný papír bude fakticky přijat k obchodování na veřejném trhu. (*Poznámka autorů:* pojem veřejně obchodovatelné cenné papíry byl postupně nahrazen pojmy registrované cenné papíry a kótované cenné papíry, přitom se obsah tohoto pojmu částečně změnil; podle § 44 odst. 1 PKT jsou kótovanými cennými papíry cenné papíry přijaté k obchodování na oficiálním trhu.)

3. Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti o schválení účetní závěrky pro porušení § 192 ObchZ, popřípadě § 80 CenP lze vyslovit jen tam, kde důsledkem porušení této povinnosti bylo, že akcionáři nemohli předkládanou účetní závěrku řádně posoudit. Takovým

důvodem může být jen nedostatek, v jehož důsledku neposkytuje účetní závěrka takové informace o hospodaření společnosti, jaké má právo každý akcionář či investor očekávat.

4. Skutečnost, že soud nižšího stupně rozhodl o věci samé rozsudkem, ačkoliv měl rozhodnout usnesením, nezabývá soud vyššího stupně povinnosti rozhodnout o oprávněném prostředku proti takovému rozsudku usnesením.

Sou R NS 15/2002 s. 92: Jestliže stanovy akciové společnosti před 1. 1. 2001 upravovaly způsob uveřejnění oznámení o konání valné hromady tak, že bude uveřejněno v jednom konkrétně určeném celostátně distribuovaném deníku, šlo o způsob vhodný.

Sou R NS 15/2002 s. 93: Usnesení valné hromady není právním úkonem; samotným usnesením valné hromady nemůže dojít ke změně smlouvy uzavřené mezi společností a třetí osobou.

SR 8/2003 s. 276: 1. Pro zastupování akcionáře na valné hromadě nepřichází v úvahu, aby za něj jednalo a hlasovalo více zástupců.

2. Plná moc k zastupování akcionáře na valné hromadě není plnou mocí k uskutečnění právního úkonu za zmocnítele ve smyslu § 31 odst. 1 ObčZ, ale je speciální plnou mocí opravňující zmocněnce k zastupování na valné hromadě konkrétní společnosti.

3. Pro zastupování na valné hromadě nelze využít obecné (generální) plné moci udělené akcionářem zmocněnci. Speciální plnou moc udělenou pro zastupování na valné hromadě nelze využít k jinému účelu, než právě k takovému zastupování.

4. Společnou plnou moc nelze k zastupování na valné hromadě akciové společnosti využít.

§ 185 [Schopnost usnášení]

(1) Valná hromada je schopna se usnášet, pokud přítomní akcionáři mají akcie, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 30 % základního kapitálu společnosti, nevyzadují-li stanovy účast vyšší.

(2) Přítomní akcionáři se zapisují do listiny přítomných, jež obsahuje firmu nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je akcionářem, popřípadě jejího zástupce, čísla listinných akcií a jmenovitou hodnotu akcií, jež ji opravňují k hlasování, popřípadě údaj o tom, že akcie neopravňuje k hlasování. Pokud společnost odmítne zápis určité osoby do listiny přítomných provést, uvede tuto skutečnost do listiny přítomných včetně důvodu odmítnutí. Správnost listiny přítomných potvrzují svými podpisy předseda valné hromady a zapisovatel zvolení podle stanov.

(3) Není-li valná hromada schopna se usnášet, svolá představenstvo náhradní valnou hromadu. Náhradní valnou hromadu svolává představenstvo novou pozvánkou či novým oznámením způsobem uvedeným v § 184 odst. 4 s tím, že lhůta tam uvedená se zkracuje na 15 dnů. Pozvánka musí být zaslána a oznámení o konání valné hromady musí být uveřejněno nejpozději do 15 dnů ode dne, na který byla svolána původní valná hromada. Náhradní valná hromada se musí konat do šesti týdnů ode dne, na který byla svolána původní valná hromada. Náhradní valná hromada musí mít nezměněný pořad jednání a je schopna usnášení bez ohledu na ustanovení odstavce 1. Pokud společnost vydala zaknihované akcie, nemusí žádat o nový výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů, avšak nabyvatel akcie je oprávněn prokázat právo účasti na náhradní valné hromadě jinak.

(4) Záležitosti, které nebyly zařazeny do navrhovaného pořadu jednání valné hromady, lze rozhodnout jen za účasti a se souhlasem všech akcionářů společnosti.

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 8 n., § 58, 157, § 159 odst. 4, § 173 odst. 1 písm. e), § 183g, § 184 odst. 4 písm. d), § 186 odst. 1, § 186c

Související předpisy: § 31 n. ObčZ; § 18 odst. 1 až 5 zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění; § 20 odst. 1 BankZ; § 3 odst. 3 PfZ; § 10 KomBZ

Z. literatury: *Eliáš, K.* K uplatnění principu dobrých mravů v akciovém právu. Právní rozhledy, 1996, č. 7; *Liška, P.* K jednomu problému zaknihované akcie. Ekonom, 1993, č. 40; *Pokorná, J.* Registrace na valných hromadách a příchody akcionářů po ukončení registrace. Právní rádce, 1998, č. 1

Protože část akciových společností má velké množství drobných akcionářů, bylo by v praxi často velmi obtížné, ne-li nemožné, dosáhnout na valné hromadě potřebnou účast, pokud by zákon stanovil pro schopnost usnášení (kvorum) obvyklou nadpoloviční účast. Proto obchodní zákoník stanoví minimální potřebnou účast nižší.

V ustanovení § 186c odst. 1 zákon určuje, že hranice způsobilosti valné hromady k usnášení se počítá pouze z akcií, se kterými je spojeno hlasovací právo a u kterých je může akcionář vykonávat. Jestliže některý akcionář (nebo někteří akcionáři) nemůže vykonávat hlasovací právo spojené s akciemi, které vlastní, odečtou se od celkového počtu hlasů spojených s akciemi, které společnost vydala, hlasy, které jsou spojeny s akciemi, u kterých akcionář nemůže vykonávat hlasovací právo.

Případy, kdy akcionář nemůže vykonávat hlasovací právo, ať již proto, že není s akcií spojeno, nebo proto, že sice s akcií spojeno je, ale akcionář je nemůže podle zákona, stanov či rozhodnutí příslušného orgánu (např. České národní banky, Ministerstva životního prostředí – blíže viz komentář k § 180) vykonávat, určují zejména ustanovení § 159 odst. 3, § 180 odst. 2, 183a odst. 13, § 183g odst. 2 a § 186c odst. 2 a 3.

Usnášeníschopnost valné hromady je třeba ověřovat před každým hlasováním a měla by být vždy zachycena v zápisu z valné hromady (třeba i tak, že se v zápisu uvede, kolik hlasů bylo pro a proti usnesení a kolik se hlasování zdrželo). Z judikatury Nejvyššího soudu totiž vyplývá, že jestliže akcionář napadne platnost usnesení valné hromady z toho důvodu, že při jeho přijetí nebyla valná hromada usnášeníschopná a zápis z valné hromady (ani listina přítomných) nebude obsahovat jednoznačně formulované údaje ohledně výsledku hlasování, ze kterých bude zřejmé též to, zda byla valná hromada usnášeníschopná [§ 188 odst. 2 písm. e)], může to být důvodem pro přenesení důkazního břemene o tom, že valná hromada byla usnášeníschopná, z návrhatele na společnost.

Stanovy akciové společnosti mohou předepsat vyšší kvorum, nemohou však stanovit kvorum nižší.

Zvláštní úpravu schopnosti usnášení obsahuje § 10 KomBZ pro valnou hromadu komoditní burzy. Ta je schopna usnášení, jen pokud je přítomna nadpoloviční většina členů burzy.

Neoprávněné odmítnutí zápisu určité osoby do listiny přítomných podle odstavce 2 může být důvodem vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení § 183 odst. 1 – s omezením podle § 183 odst. 2.

Do listiny přítomných by měly být, podle našeho názoru, zaznamenávány i všechny změny v účasti akcionářů na valné hromadě, tj. jak akcionáři, kteří přišli až po zahájení valné hromady, tak akcionáři, kteří v průběhu valné hromady odešli. Za velmi praktické považujeme i zaznamenání příslušných časových údajů. Listina přítomných by měla být vedena tak, aby z ní bylo ohledně každého hlasování možno dovodit, zda byla valná hromada usnášeníschopná; takový postup není nezbytný, pokud bude možno schopnost usnášení ohledně každého hlasování dovodit ze zápisu z valné hromady.

O firmě (názvu) a jménu viz komentář k § 8 n., o sídle komentář k § 2 odst. 3. O jmenovité hodnotě viz komentář k § 155 odst. 3.

Důvodem odmítnutí zápisu určité osoby do listiny přítomných může být jen to, že nemá právo se valné hromady zúčastnit (např. proto, že Česká národní banka rozhodla podle § 183g odst. 3, že nesmí vykonávat práva spojená s účastnickými cennými papíry společnosti – blíže viz komentář k § 180 odst. 1), nebo že neosvědčí v případech,

kdy bude takové osvědčení potřebné, že je oprávněna se jako akcionář valné hromady zúčastnit (např. jestliže nepředloží listinné akcie na majitele ani písemné prohlášení podle § 156 odst. 7), nebo to, že se jako zástupce nevykáže řádnou plnou mocí, anebo to, že neprokáže, že je oprávněna se zúčastnit valné hromady z titulu funkce statutárního orgánu společnosti.

Neoprávněné odmítnutí zápisu společníka či jeho zástupce do listiny přítomných (a tedy znemožnění jeho účasti na valné hromadě) může být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady za neplatné.

Nedodržení zápisu předepsaných údajů do listiny přítomných nebude zásadně důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady za neplatné, může však způsobit akciové společností problémy, pokud se bude pomocí této listiny prokazovat účast akcionářů na valné hromadě.

Odstavec 3 umožňuje přijímat nezbytná rozhodnutí i v případech, kdy by přijetí jinak zabránila nízká účast akcionářů na valné hromadě. Postup, při kterém se v pozvánce na původní valnou hromadu současně stanoví, že pro případ, že valná hromada nebude usnášení schopná, svolává se náhradní valná hromada na pozdější, v pozvánce určenou hodinu nebo dokonce na jiný, v pozvánce určený den, je nepřipustný. Shodně s *Dědicem, J.* (Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2244) soudíme, že náhradní valnou hromadu lze svolat i tehdy, jestliže valná hromada přestala být usnášení schopná v průběhu svého trvání, a to k projednání těch bodů programu, které nemohly být projednány z důvodu nedostatku schopnosti usnášení. Za sporné však se považuje, zda v případech, kdy valná hromada není schopná usnášení jen ohledně těch bodů programu, o kterých nemohl konkrétní akcionář (či akcionáři) hlasovat, lze projednat ty následující body programu, o kterých tento akcionář (či akcionáři) hlasovat může (a potřebné kvorum tedy bude dosaženo), a na náhradní valnou hromadu ponechat pouze ty body, ohledně kterých usnášení schopná nebyla.

O lhůtě pro svolání valné hromady viz blíže komentář k § 184 odst. 3 a 4.

Pokud se náhradní valná hromada nebude konat do šesti týdnů ode dne, na který byla svolána původní valná hromada, nejde o náhradní valnou hromadu a neplatí tedy zkrácení lhůty pro její svolání ani výjimka ze schopnosti usnášení podle odstavce 3 či úprava možnosti nepožadovat nový výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů.

I když ustanovení odstavce 3 určuje, že náhradní valnou hromadu svolává představenstvo, lze toto určení vztáhnout i na náhradní valné hromady svolávané v případech stanovených zákonem dozorčí radou, jednotlivým členem představenstva či akcionáři zmocněnými k tomu soudem. V těchto případech svolává náhradní valnou zpravidla hromadu ten, kdo svolal valnou hromadu původní.

Kromě výjimek uvedených v odstavci 3 platí pro konání náhradní valné hromady obecná ustanovení o svolání valné hromady (viz komentář k § 184). Zákon sice stanoví, že pro konání náhradní valné hromady není nutno vyžadovat nový výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů, z důvodu právní jistoty však bude v praxi jeho vyžádání praktické, zjednoduší totiž kontrolu účasti na valné hromadě a umožní ji postup podle § 97 odst. 1 písm. e) PKT.

Ustanovení odstavce 4 brání, aby představenstvo, s použitím možnosti svolat náhradní valnou hromadu danou v odstavci 3, prosazovalo nečekanou změnou programu opatření, které by jinak nedosáhlo potřebné většiny. Pro pořad jednání náhradní valné hromady se neuplatní ustanovení § 182 odst. 1 písm. a).

§ 186 [Rozhodování]

(1) Valná hromada rozhoduje většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud tento zákon nevyžaduje většinu jinou. Stanovy mohou určit vyšší počet hlasů potřebných k přijetí usnesení.

(2) O záležitostech podle § 187 odst. 1 písm. a), b), c) a k) a o zrušení společnosti s likvidací a návrhu rozdělení likvidačního zůstatku rozhoduje valná hromada alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných akcionářů. Rozhoduje-li valná hromada o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, vyžaduje se i souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií, které společnost vydala nebo místo nichž byly vydány zatímní listy.

(3) K rozhodnutí valné hromady o změně druhu nebo formy akcií, o změně práv spojených s určitým druhem akcií, o omezení převoditelnosti akcií na jméno a o vyřazení akcií z obchodování na oficiálním trhu se vyžaduje i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů majících tyto akcie.

(4) O vyloučení nebo o omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů, o vyloučení nebo o omezení přednostního práva na upisování nových akcií podle § 204a, o schválení ovládací smlouvy (§ 190b), o schválení smlouvy o převodu zisku (§ 190a) a jejich změny a o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady rozhoduje valná hromada alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných akcionářů. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se k rozhodnutí valné hromady i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií.

(5) K rozhodnutí valné hromady o spojení akcií se vyžaduje i souhlas všech akcionářů, jejichž akcie se mají spojit.

(6) O rozhodnutích podle odstavců 2 až 5 musí být pořízen notářský zápis. Notářský zápis o rozhodnutí o změně stanov musí obsahovat též schválený text změny stanov.

Související ustanovení: § 155, 156, 159, 160, § 173 odst. 1 písm. d) a e), § 187 odst. 1, § 204 odst. 3, § 204a, § 220e odst. 10

Související předpisy: § 9 n., § 47 PKT; § 80a n. NotŘ

Z literatury: *Horáček V.* Změna formy akcie. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; *Jindřich, M.* O notářských zápisech a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku ještě jednou. Ad Notam, 1997, č. 2; *Jindřich, M.* Notářské zápisy po novele obchodního zákoníku a notářského řádu. Ad Notam, 2001, č. 3; *Pokorná, J.* K účasti notářů na valných hromadách kapitálových společností. Právo a podnikání, 1997, č. 1; *Štenglová, I.* Změna formy druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8

Valná hromada akciové společnosti rozhoduje ze zákona buď prostou většinou, nebo většinou kvalifikovanou. Zákon předepisuje podle významu, které konkrétnímu rozhodnutí přikládá (zejména z hlediska ochrany akcionářů), kvalifikovanou většinu buď dvoutřetinovou nebo tříčtvrtinovou. Pokud společnost vydala více druhů akcií nebo akcie různé formy či akcie s různými vlastnostmi v rámci jednoho druhu či formy akcií (kótace, omezená či neomezená převoditelnost), předepisuje zákon v případech, kde se rozhodnutí dotýká právě jen těchto akcií, popřípadě kdy je z jiných důvodů nutný zákaz majorizace, též oddělené hlasování. A konečně v případech podle odstavce 5 je nutný souhlas všech dotčených akcionářů.

Kromě ustanovení tohoto paragrafu však zákon požaduje přijetí rozhodnutí valné hromady kvalifikovanou většinou hlasů i v některých dalších případech. Tak podle ustanovení

- § 381 odst. 5 a 6 je k volbě osoby, u které je dána překážka výkonu funkce podle odstavce 1, do orgánu nebo člena orgánu akciové společnosti, popřípadě k její potvrzení do funkce, nutný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů,
- § 160 odst. 2 je k vydání výměnitelných nebo prioritních dluhopisů třeba souhlasu alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů,
- § 185 odst. 4 je k zařazení záležitostí neuvedených v pozvánce na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání na pořad valné hromady nutný souhlas všech akcionářů,
- § 190d odst. 1 a 8 je ke schválení ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku potřebný souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů a k udělení souhlasu ke změně podmínek výše vyrovnání nebo odškodnění i souhlas tří čtvrtin hlasů přítomných mimostojících akcionářů,
- § 220e odst. 10, § 153b odst. 2, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 220p odst. 5 a § 220zc odst. 1 je k rozhodnutí o fúzi, převodu jmění na akcionáře a změně právní formy (a k rozhodnutí o zrušení takových rozhodnutí) potřeba souhlasu alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů, a jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se takový souhlas u každého druhu akcií; to neplatí v případech, kdy postačí rozhodnutí představenstva,
- § 220t odst. 1, 3 a 4, § 220za odst. 1 a 3 a § 220zb odst. 1 se vyžaduje k přijetí rozhodnutí o rozdělení akciové společnosti s rovnoměrným výměnným poměrem akcií (a k rozhodnutí o zrušení takových rozhodnutí) souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů, a jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se takový souhlas u každého druhu akcií; jestliže je podle stanov zanikající společnosti potřebný k přijetí určitého rozhodnutí větší počet hlasů, je takový počet hlasů potřebný i k přijetí rozhodnutí o rozdělení, ledaže stanovy nebo společenská smlouva nástupnické společnosti vyžadují ke stejnému rozhodnutí stejnou většinu. Při nerovnoměrném výměnném poměru je k přijetí rozhodnutí o rozdělení potřeba souhlasu 90 % hlasů všech akcionářů zanikající společnosti.

Zák. č. 370/2000 Sb. změnil ustanovení odstavce 1 tak, že i v případech, kdy obchodní zákoník předepisuje pro přijetí usnesení valné hromady kvalifikovanou většinu, se mohou stanovy od této většiny odchýlit, a to směrem nahoru, tj. mohou předepsat vyšší než zákonem stanovenou většinu.

Z ustanovení § 186c odst. 1 vyplývá, že při posuzování dosažené většiny se nepřihlíží k akciím nebo zatímčím listům, se kterými není spojeno hlasovací právo, ani k akciím, jejichž majitelé nemohou hlasovací právo vykonávat.

Dvoutřetinovou většinou hlasů se podle odstavce 2 rozhoduje o změně stanov, zvýšení nebo snížení základního kapitálu, o pověření představenstva k rozhodování, o zvýšení základního kapitálu podle § 210, o možnosti započtení peněžité pohledávky za společností proti pohledávce na splacení emisního kursu, vydání prioritních nebo výměnitelných dluhopisů, o schválení smlouvy o převodu, nájmu nebo zastavení podniku nebo jeho části, o zrušení společnosti s likvidací a o návrhu rozdělení likvidačního zůstatku. Při rozhodování o zvýšení a snížení základního kapitálu zákon také předepisuje oddělené hlasování podle druhů akcií. To neplatí, pokud společnost snižuje základní kapitál pouze s využitím vlastních akcií nebo zatímčích listů ve svém majetku (viz § 213 odst. 1 i.f.). Pokud se hlasuje odděleně podle druhů akcií, mají hlasovací právo i majitelé prioritních akcií.

V případech podle odstavce 3 předepisuje zákon k přijetí usnesení valné hromady oddělené hlasování, a to nejen podle druhů a formy akcií, ale i podle práv spojených s akciemi v rámci jednoho druhu či formy, přičemž pouze pro hlasování akcionářů, jejichž akcií se rozhodnutí týká, se vyžaduje kvalifikovaná tříčtvrtinová většina, považuje se za sporné, zda u ostatních akcionářů postačí k přijetí usnesení prostá většina anebo je potřebná

většina kvalifikovaná, když uvedeným rozhodnutím dochází ke změně stanov (viz např. *Dědic, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2253).

Obchodní zákoník rozlišuje v odstavci 3 mezi změnou druhu akcií (k druhům akcií viz komentář k § 155 a 159) a změnou práv spojených s jednotlivými druhy akcií. Ve druhém z uvedených případů nedochází ke změně druhu akcií, ale pouze ke změně práv v rámci jednoho druhu akcií. Může jít jak o přiznání práva, které majitelé tohoto druhu akcií dosud neměli, tak ke zrušení či změně práva existujícího. Tak např. může dojít k odnětí hlasovacího práva spojeného dosud s prioritními akciemi, jak to umožňuje ustanovení § 159 odst. 3 apod.

Omezením převoditelnosti akcií je jak zavedení tohoto omezení, tak i změna jeho podmínek a zrušení omezení převoditelnosti akcií.

Vyřazením akcií z obchodování na oficiálním trhu se rozumí rozhodnutí valné hromady o tom, že akciová společnost požádá o vyřazení akcií z obchodování na tomto trhu. O vyřazení akcií z obchodování na oficiálním trhu obchodní zákoník a zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, určují, že akciová společnost, která rozhodla o podání žádosti o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu, nebo akcionář, popřípadě osoby jednající ve shodě, kteří mají účast na společnosti alespoň 95 % hlasovacích práv, pokud rozhodli učinit nabídku na odkoupení s tím, že po splnění závazků nabídky na odkoupení dojde k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu podle § 183h odst. 3, tuto skutečnost neprodleně oznámí České národní bance a organizátorovi regulovaného trhu, na kterém je cenný papír přijat k obchodování, a uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup. Uvedené osoby zašlou žádost o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu organizátorovi regulovaného trhu bez zbytečného odkladu po splnění všech povinností vyplývajících z § 183h a 186a. Přílohu žádosti tvoří doklad prokazující, že společnost (nebo jiná oprávněná osoba) rozhodla o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu v souladu s obchodním zákoníkem a tuto skutečnost oznámila České národní bance, a doklad o splnění všech povinností vyplývajících z § 183h a 186a.

Organizátor regulovaného trhu vyřadí cenný papír z obchodování na oficiálním trhu bez zbytečného odkladu po obdržení žádosti se všemi přílohami. Organizátor regulovaného trhu oznámí neprodleně vyřazení cenného papíru z obchodování na regulovaném trhu České národní bance a centrálnímu depozitáři.

V odstavci 4 předepisuje zákon pro případy tam uvedené též oddělené hlasování podle druhů akcií a dosažení kvalifikované tříčtvrtinové většiny; na rozdíl od úpravy v odstavci 3 však musí být kvalifikované většiny dosaženo v rámci každého druhu akcií. Tak např. i k vyloučení přednostního práva na získání prioritních akcií musí dát kvalifikovaný souhlas i majitelé kmenových akcií. Tříčtvrtinovou většinu a oddělené hlasování podle druhu akcií požadují ustanovení § 220e odst. 10, § 220n odst. 1, § 220p odst. 6, § 220t odst. 1, § 220za odst. 3, § 220zb odst. 1 a § 220zc odst. 1 pro fúzi, rozdělení, převod jmění na akcionáře, nebo změnu právní formy. K vyloučení nebo omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů a na upisování akcií viz komentář k § 160 a 204a, k ovládací smlouvě a smlouvě o převodu zisku viz komentář k § 66a a § 190a n., ke zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady viz komentář k § 202 n. Při zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady nepřiznává obchodní zákoník akcionářům přednostní právo na upisování akcií.

Souhlas všech akcionářů podle odstavce 5 je nezbytný k tomu, aby bylo spojení akcií vůbec prakticky proveditelné. U společností s větším počtem akcionářů zřejmě nebude spojení akcií přicházet v praxi v úvahu.

Notářský zápis podle odstavce 6 není notářským zápisem o právním úkonu ve smyslu ustanovení § 62 n. NotŘ, ani osvědčením o průběhu valné hromady podle ustanovení § 77 NotŘ, ale notářským zápisem podle § 80a n. NotŘ.

Podle ustanovení § 80a až 80e NotŘ sepíše notář na žádost akciové společnosti notářský zápis o rozhodnutí její valné hromady v případech, kdy zvláštní právní předpis pořízení takového notářského zápisu vyžaduje, nebo pokud je rozhodováno o skutečnostech zapisovaných do veřejných seznamů, i když zvláštní právní předpis pořízení takového notářského zápisu nevyžaduje.

V zápisu je notář povinen osvědčit existenci právních jednání a formalit, ke kterým je společnost (popřípadě její orgán) při přijímání usnesení povinna a při kterých byl přítomen. V zápisu je povinen se rovněž vyjádřit o souladu těchto jednání a formalit s právními předpisy. Současně je povinen osvědčit, zda rozhodnutí valné hromady, o němž sepisuje notářský zápis, bylo přijato a vyjádřit se, zda obsah rozhodnutí je v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty akciové společnosti.

Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady akciové společnosti musí obsahovat

- a) jméno a příjmení notáře a jeho sídlo,
- b) místo, den a rok, kdy notář notářský zápis sepsal,
- c) firmu, sídlo, identifikační číslo akciové společnosti a označení, že jde o rozhodnutí valné hromady,
- d) údaj o tom, jak ověřil existenci společnosti a působnost a způsobilost její valné hromady přijímat rozhodnutí,
- e) místo, den a rok, kdy došlo k rozhodnutí valné hromady,
- f) jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo a není-li, datum narození předsedajícího (popřípadě svědků, důvěrníků a tlumočnicků, jestliže se valné hromady zúčastnili),
- g) prohlášení předsedajícího, že valná hromada je způsobilá přijímat rozhodnutí, popřípadě vznesené protesty proti tomuto prohlášení nebo protesty proti výkonu hlasovacího práva osobou přítomnou na jednání valné hromady a protest osoby, jejíž účast nebyla na jednání orgánu připuštěna nebo již nebyl umožněn výkon hlasovacího práva, s uvedením jména, příjmení a bydliště osoby, která protest podává, s údajem o tom, jménem koho protest podává, a tytéž údaje týkající se osoby, vůči níž byl protest vznesen,
- h) údaj, jak byla ověřena totožnost osob uvedených v písmenech f) a g),
- i) obsah rozhodnutí valné hromady,
- j) údaj o výsledku hlasování o rozhodnutí valné hromady s uvedením rozhodného počtu hlasů a údaj o tom, jakým způsobem byl výsledek hlasování a rozhodný počet hlasů zjištěn,
- k) prohlášení notáře obsahující údaje podle § 80a odst. 2 NotŘ, tj. osvědčující existenci právních jednání a formalit, ke kterým je akciová společnost, popřípadě valná hromada povinna, při kterých byl přítomen, včetně jeho vyjádření o souladu s právními předpisy, o tom, zda rozhodnutí valné hromady, o němž sepisuje notářský zápis, bylo přijato a zda obsah rozhodnutí je či není v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty akciové společnosti, popřípadě prohlášení, že tyto předpoklady splněny nejsou, a přesto je na notáři vyžadováno sepsání notářského zápisu,
- l) údaj o tom, že notářský zápis byl po přečtení schválen předsedajícím, popřípadě že schválen nebyl a důvody jeho neschválení, popřípadě údaj o tom, že předsedající notáři důvody nesdělil,
- m) podpis předsedajícího, popřípadě údaj o tom, že předsedající notářský zápis odmítl podepsat s uvedením důvodů, proč notářský zápis nepodepsal, popřípadě údaj o tom, že předsedající důvody notáři nesdělil,
- n) otisk úředního razítka notáře a jeho podpis,
- o) další údaje, pokud tak stanoví zvláštní právní předpis.

Jestliže je v průběhu jednoho jednání valné hromady přijímáno více rozhodnutí, o nichž musí být pořízen notářský zápis, sepíše notář jeden notářský zápis o všech těchto rozhodnutích. Jestliže však povaha přijatých rozhodnutí tento postup vylučuje, nebo požaduje-li akciová společnost pořídit o každém nebo několika rozhodnutích samostatný notářský zápis, pořídí takový zápis.

Společnost je povinná vytvořit notáři potřebné předpoklady pro sepsání zápisu, především předložit mu nejpozději do 5 pracovních dnů přede dnem konání valné hromady

- a) aktuální výpis z obchodního rejstříku,
- b) zakladatelské dokumenty v úplném znění,
- c) doklad o změnách v jejich orgánech, jestliže k takovým změnám došlo a nejsou-li dosud zapsány v obchodním rejstříku,
- d) doklady prokazující oprávnění jednat jménem právnických osob, které jsou společníky společnosti, jejíž valná hromada přijímá rozhodnutí, jestliže se budou na rozhodnutí valné hromady podílet,
- e) kopii pozvánky na valnou hromadu a doklad o jejich rozeslání,
- f) návrhy předpokládaných rozhodnutí, nejde-li o návrhy, které podle právních předpisů mohou akcionáři uplatnit až přímo na jednání valné hromady.

Některá ustanovení obchodního zákoníku předepisují další náležitosti notářského zápisu. Tak zejména podle

- § 69d odst. 2 a § 220zb odst. 1 a 2 musí být v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o změně právní formy uvedeno prohlášení společníka, který souhlasil na valné hromadě s tím, že nebude dodržena lhůta pro zpřístupnění návrhu rozhodnutí a zpráv orgánů společnosti společníkům, a akcionáře, který se na valné hromadě vzdal práva na vypořádání,
- § 186a odst. 1 a 3 a § 220b odst. 5 musí být v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o zrušení kótace účastnických cenných papírů, o změně druhu akcií nebo omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo o jejím zpřísnění jmenovitě uvedeni vlastníci účastnických cenných papírů (akcionáři), kteří hlasovali pro zrušení kótace, změně druhu či omezení převoditelnosti akcií, a prohlášení akcionářů, kteří se na valné hromadě vzdali práva na odkoupení účastnických cenných papírů,
- § 190d odst. 2 a 3 musí být v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o schválení smlouvy o převodu zisku či ovládací smlouvy a jejich změn uvedeno prohlášení akcionáře, který na valné hromadě souhlasil s tím, že se nebudou vyhotovovat zprávy podle § 190 odst. 2 a 3,
- § 204a odst. 7 musí být v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu uvedeno prohlášení akcionáře, který se na valné hromadě vzdal přednostního práva na upisování akcií,
- § 220b odst. 5 a § 220c odst. 8 musí být v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o fúzi uvedeno prohlášení akcionářů, kteří souhlasili na valné hromadě s tím, že se nebude pořizovat znalecká zpráva o fúzi a zpráva přezkoumání fúze.

Předsedajícímu valné hromady notářský řád ukládá vést její jednání takovým způsobem, který umožní pořízení notářského zápisu předepsaným způsobem, a jestliže neschválí nebo nepodepíše-li notářský zápis, uvést notáři důvody, pro které jej neschválil, popřípadě důvody, pro které jej nepodepsal.

Z notářského řádu vyplývá povinnost notáře na žádost společnosti notářský zápis o rozhodnutí valné hromady sepsat, jestliže jej o to společnost požádá. Odmítnout sepsis může, kromě případů, kdy zákon stanoví obecně možnost či povinnost odmítnout provedení požadovaných úkonů nebo poskytnutí právní pomoci (§ 53 a 54 NotŘ), též tehdy, jestliže mu společnost nevytvoří potřebné předpoklady pro jeho řádné sepsání, tj. nepředloží dokumenty, které je povinná předložit, anebo pokud předsedající, i přes upozornění notáře, vede jednání valné hromady způsobem, který neumožňuje notářský zápis o jejím rozhodnutí pořídít.

Odmítne-li notář notářský zápis o rozhodnutí valné hromady z posledně uvedeného důvodu sepsat, platí ustanovení § 55 odst. 1, 3 NotŘ, která určují, že o odmítnutí sepisu učiní záznam ve spisu, ve kterém uvede důvody odmítnutí. Společnost pak může podat stížnost na postup notáře Notářské komoře České republiky. Důvody odmítnutí provedení úkonu sdělí notář společnosti písemně, a to i když o to nepožádá.

Zjistí-li notář v průběhu jednání valné hromady, která přijímá rozhodnutí, o kterém má být pořízen notářský zápis, že nejsou splněny předpoklady pro přijetí rozhodnutí vyžadované právními předpisy nebo zakladatelskými dokumenty, poučí o tom předsedajícího a tuto skutečnost uvede do notářského zápisu. Totéž platí, je-li obsah navrhovaného nebo přijatého rozhodnutí v rozporu s právními předpisy nebo zakladatelskými dokumenty. Nedojde-li k hlasování valné hromady o jejím rozhodnutí na základě tohoto poučení, notář sepiše notářský zápis, jehož náležitostmi bude

- a) jméno a příjmení notáře a jeho sídlo,
- b) místo, den a rok, kdy notář notářský zápis sepsal,
- c) firma, sídlo, identifikační číslo společnosti a označení, že jde o rozhodnutí valné hromady,
- d) údaj o tom, jak ověřil existenci společnosti a působnost a způsobilost její valné hromady přijímat rozhodnutí,
- e) jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo a není-li, datum narození předsedajícího (popřípadě svědků, důvěrníků a tlumočnicků, jestliže se valné hromady zúčastnili),
- f) údaj o tom, že notářský zápis byl po přečtení schválen předsedajícím, popřípadě že schválen nebyl a důvody jeho neschválení, popřípadě údaj o tom, že předsedající notáři důvody nesdělil,
- g) podpis předsedajícího, popřípadě údaj o tom, že předsedající notářský zápis odmítl podepsat s uvedením důvodů, proč notářský zápis nepodepsal, popřípadě údaj o tom, že předsedající důvody notáři nesdělil,
- h) otisk úředního razítka notáře a jeho podpis.

V tomto zápisu dále uvede prohlášení předsedajícího o tom, že valná hromada je způsobilá přijímat rozhodnutí a údaj o tom, jak byla zjištěna totožnost předsedajícího, obsah svého poučení a údaj o tom, že na základě tohoto poučení k hlasování o rozhodnutí valné hromady nedošlo.

Podle ustanovení § 80f NotŘ platí pro notářský zápis o rozhodnutí valné hromady obdobně ustanovení § 71 a přiměřeně ustanovení § 64 až 69 NotŘ.

Přitom ustanovení § 71 NotŘ určuje, že notářské zápisy musí být neprodleně po sepsání uloženy v kanceláři notáře pod uzávěrou, tj. v trezoru, popřípadě kovové skříní, které budou stále uzamčeny, samozřejmě vyjma okamžiku, kdy se notářské zápisy do trezoru ukládají či vyjímají.

Ustanovení § 64 NotŘ určuje, že nezná-li notář účastníky, svědky úkonů, důvěrníky nebo tlumočníky osobně, musí mu být jejich totožnost prokázána platným úředním průkazem nebo potvrzena dvěma svědky totožnosti; nezná-li notář tyto svědky, musí mu svoji totožnost prokázat platným úředním průkazem.

Ustanovení § 69 NotŘ pak určuje, že nezná-li účastník nebo svědek úkonu jazyk, v němž se notářský zápis sepisuje, je třeba přítomnosti tlumočnicka. Jako tlumočnicka však nelze přibrat osobu blízkou účastníkům nebo toho, kdo je ve věci zúčastněn. Jestliže notář nebo jeho pracovník zná jazyk, v němž účastník nebo svědek jedná, lze od účasti tlumočnicka upustit. V závěru notářského zápisu je pak třeba uvést doložku o tom, že účastník byl obsah notářského zápisu přetlumočen a že s ním projevil souhlas. Byl-li přítomen tlumočník, připojí na notářský zápis svůj podpis a otisk svého úředního razítka.

Přiměřeně použití ustanovení § 69 NotŘ však bude pro notářský zápis o rozhodnutí valné hromady připadat v úvahu spíše výjimečně.

Z judikatury:

R 64/1998: Okolnost, že platnost usnesení je přezkoumávána soudem proto, že byla zpochybněna zákonnost svolání valné hromady nebrání tomu, aby jiná, řádně svolaná valná hromada přijala obsahově shodné usnesení.

ÚS/Nál. 77/1995 sv. IV. s. 237: Jestliže veřejná listina, ať již svým obsahem nebo formou, nevyhovuje podmínkám stanoveným zákonem (popřípadě jiným obecně závazným právním

předpisem), ztrácí v důsledku takové vady charakter listiny veřejné, a v důsledku toho také údaje v ní obsažené nemají charakter (význam) údajů (skutečností) jakoby veřejnou listinou dokazovaných. *(Poznámka autorů: jde jen o část právní věty)*

§ 186a [Povinný veřejný návrh smlouvy]

(1) Rozhodne-li valná hromada o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu, je společnost povinna učinit do 30 dnů ode dne tohoto rozhodnutí veřejný návrh smlouvy. Veřejný návrh smlouvy musí být určen osobám, které byly ke dni konání valné hromady vlastníky účastnických cenných papírů společnosti a pro vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu nehlasovaly nebo se valné hromady nezúčastnily, a to ohledně těch účastnických cenných papírů, jejichž majiteli byly ke dni konání valné hromady, a nevzdaly se práva na jejich prodej společnosti. Ustanovení § 220b odst. 5 se použije přiměřeně. V pochybnostech se má za to, že osoba, která veřejný návrh smlouvy přijala, byla vlastníkem účastnických cenných papírů společnosti v době konání valné hromady a byla vlastníkem toho počtu účastnických cenných papírů, který uvedla v přijetí veřejného návrhu smlouvy. V notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady musí být jmenovitě uvedeni vlastníci účastnických cenných papírů, kteří hlasovali pro vyřazení z obchodování na oficiálním trhu.

(2) Představenstvo je povinno bez zbytečného odkladu oznámit rozhodnutí valné hromady o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu České národní bance a organizátorovi regulovaného trhu, na němž se s nimi obchoduje, a uveřejnit je způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady.

(3) Rozhodne-li valná hromada o změně druhu akcií nebo o omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo o jejím zpřísnění, je společnost povinna učinit do 30 dnů ode dne zápisu těchto skutečností do obchodního rejstříku veřejný návrh smlouvy. Veřejný návrh smlouvy se týká tohoto druhu nebo této formy akcií a musí být určen vlastníkům akcií nebo je nahrazujících zatímních listů, kteří byli ke dni konání valné hromady akcionáři společnosti a nehlasovali pro změnu druhu akcií nebo pro omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo se valné hromady nezúčastnili, a to ohledně těch akcií nebo zatímních listů, jejichž vlastníky byli ke dni konání valné hromady, a nevzdali se práva na jejich prodej společnosti. Ustanovení § 220b odst. 5 platí přiměřeně. V pochybnostech platí, že osoba, která veřejný návrh smlouvy přijala, byla v době konání valné hromady akcionářem společnosti a byla vlastníkem toho počtu akcií nebo zatímních listů, který uvedla v přijetí veřejného návrhu smlouvy. V notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady musí být jmenovitě uvedeni akcionáři, kteří hlasovali pro změnu druhu akcií nebo pro omezení převoditelnosti akcií na jméno. Představenstvo je povinno oznámit bez zbytečného odkladu způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady den, k němuž byla zapsána změna druhu akcií nebo omezení převoditelnosti akcií do obchodního rejstříku.

(4) Společnost je povinna účastnické cenné papíry koupit nejpozději do jednoho měsíce ode dne následujícího po dni uplynutí závaznosti veřejného návrhu smlouvy. Společnost je povinna akcie koupit za cenu přiměřenou hodnotě akcií. Přiměřenost ceny musí být doložena posudkem znalce. Na postup při koupi akcií podle odstavců 1 a 3 se použijí přiměřeně ustanovení § 183a, 183c a § 183e až 183g.

(5) Je-li společnost v prodlení s veřejným návrhem smlouvy, je osoba, již měl být veřejný návrh smlouvy určen, oprávněna učinit společnosti písemný návrh na uzavření smlouvy o koupi účastnických cenných papírů, jež by byla oprávněna prodat na základě veřejného návrhu smlouvy za cenu stanovenou podle odstavce 4.

(6) Jestliže společnost nepřijme návrh smlouvy podle odstavce 5 do 15 dnů od doručení písemného návrhu smlouvy, je akcionář oprávněn domáhat se uzavření smlouvy u soudu nebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením závazku uzavřít smlouvu. Může rovněž požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů.

(7) Akcionáři společnosti, kteří hlasovali pro změnu druhu akcií, omezení převoditelnosti akcií, její zpřísnění nebo pro vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu, jsou povinni koupit od společnosti cenné papíry, jež společnost nabyla podle předchozích ustanovení, za cenu, jež společnost za ně zaplatila, do tří měsíců ode dne, kdy je společnost koupila, a to podle poměru jmenovitých hodnot jejich akcií zvýšenou o úrok ve výši úroku vyžadovaného bankami za poskytnutí odpovídajícího úvěru v době, kdy společnost veřejný návrh smlouvy učinila. To neplatí, jestliže společnost může prodat akcie výhodněji.

Související ustanovení: § 155 až 159, § 161b odst. 1 písm. c), § 183a, 183c, § 186 odst. 3, § 769

Související předpisy: § 37 n. PKT; § 161 odst. 3 OSŘ; § 80a n. NotŘ

Z literatury: *Dědič, J.* Nad novelou zákona o cenných papírech. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; *Procházka, J., Zváček, O.* Zrušení registrace cenných papírů emitentem. Právní rozhledy, 2001, č. 9; *Štenglová, I.* Změna formy druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8

Zatímco ustanovení § 183b odst. 1 ukládá povinnost učinit nabídku převzetí a tedy povinnost odkoupit účastnické cenné papíry vlastníků, kteří nabídku přijmou, akcionáři, ustanovení odstavce 1 a 3 ukládá povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi účastnických cenných papírů akciové společnosti. Protože se však podle ustanovení odstavce 4 použije pro postup při koupi účastnických cenných papírů podle tohoto paragrafu mj. přiměřeně ustanovení § 183a, tedy úprava nabídky převzetí, jde, pokud jde o postup při odkupu (ne již pokud jde o adresáta povinnosti) o rozdíl v zásadě jen terminologický.

O účastnických cenných papírech viz komentář k § 183a odst. 1.

Za osoby, které nehlasovaly pro usnesení o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu podle odstavce 1 nebo o omezení převoditelnosti či změně druhu akcií podle odstavce 3, je nutno považovat nejen osoby, které hlasovaly proti, ale i osoby, které se zdržely hlasování. Na rozdíl od povinnosti podle ustanovení § 183b, kdy osoby, které přijímají nabídku převzetí, nemusejí být akcionáři v době, kdy navrhovatel získal rozhodující podíl na hlasovacích právech, veřejný návrh podle tohoto paragrafu se vztahuje pouze na osoby, které byly akcionáři ke dni přijetí příslušného rozhodnutí a buď o nich z listiny přítomných na valné hromadě vyplývá, že se valné hromady zúčastnily a v notářském zápisu z valné hromady o nich není uvedeno, že hlasovaly pro příslušné usnesení, anebo z listiny přítomných vyplývá, že se valné hromady nezúčastnily. Kótovanými cennými papíry jsou cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na oficiálním trhu (§ 44 odst. 1 PKT).

Ustanovení odstavce 1 ukládá při vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na oficiálním trhu povinnost učinit veřejný návrh pouze ve vztahu k vlastníkům účastnických cenných papírů, kteří se nepodíleli na rozhodnutí o vyřazení. (Vlastníky účastnických cenných papírů jsou podle ustanovení § 183a odst. 1 kromě akcionářů a vlastníků zatímních listů i vlastníci převoditelných cenných papírů, které umožňují nabytí akcií nebo zatímních listů, tj. zejména vyměnitelných a prioritních dluhopisů, opčních listů, poukázek na akcie atd. – blíže viz komentář k § 183a odst. 1). Přitom vlastníky účastnických cenných papírů, se kterými není spojeno právo účasti na valné

hromadě a (nebo) hlasovací právo, bude třeba považovat za osoby, které se valné hromady neúčastnily, popřípadě za osoby, které pro zrušení nehlasovaly.

Zákon v odstavci 1 neurčuje výslovně, zda se povinnost učinit veřejný návrh týká pouze vlastníků kótovaných účastnických cenných papírů, jak to činí v případech podle odstavce 3 ohledně vlastníků těch druhů akcií, kterých se rozhodnutí týká. Z povahy věci takový závěr logicky vyplývá, i když argumentací a contrario se lze dobrat i jiného závěru. Přitom v praxi není vyloučeno, aby byla kótovaná pouze část akcií společnosti, když zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, v ustanovení § 44 odst. 2 písm. j) stanoví jako podmínku pro přijetí akcií k obchodování na oficiálním trhu pouze, že se žádost o přijetí k obchodování musí vztahovat na všechny akcie stejného druhu. Přitom ale žádost nemusí – nevzniknou-li obchodováním pouze s částí akcií stejného druhu investorům nevýhody – zahrnovat akcie držené za účelem ovládnutí emitenta a akcie, se kterými nelze na základě dohody po určitou dobu obchodovat. Skutečnost, že se žádost o přijetí k obchodování na oficiálním trhu vztahuje pouze na část akcií téhož druhu, musí být výslovně uvedena v prospektu spolu s uvedením důvodu. Soudíme, že z logiky věci a z účelu sledovaného posuzovaným ustanovením vyplývá, že odkupová povinnost se vztahuje pouze na vlastníky kótovaných cenných papírů, popřípadě vlastníky účastnických cenných papírů, za které lze nabýt cenné papíry, o jejichž vyřazení valná hromada rozhodla (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2264*).

Z povahy věci vyplývá, že hlasování podle odstavce 1 a 3 musí proběhnout veřejně.

Z přiměřeného použití § 220 odst. 5 vyplývá, že vzdání se práva podle odstavce 1 a 3 musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být učiněno na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na prodej účastnických cenných papírů společnosti učiněné na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci osoby, která se práva vzdala, bez ohledu na to, jak účastnické cenné papíry nabyl.

Podmínky a postup při vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu upravlují ustanovení § 47 PKT. Podle tohoto ustanovení emitent, který rozhodl o podání žádosti o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu, tuto skutečnost neprodleně oznámí České národní bance a organizátorovi regulovaného trhu, na kterém je cenný papír přijat k obchodování, a uveřejní ji způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Emitent po splnění všech povinností vyplývajících z § 186a zašle žádost o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu bez zbytečného odkladu organizátorovi regulovaného trhu. Přílohu žádosti tvoří usnesení valné hromady (či jiný doklad) prokazující, že emitent rozhodl o vyřazení cenného papíru z obchodování na oficiálním trhu v souladu s tímto zákonem, tuto skutečnost oznámil České národní bance, a doklad o splnění všech povinností vyplývajících z § 186a.

Organizátor regulovaného trhu vyřadí cenný papír z obchodování na oficiálním trhu bez zbytečného odkladu po obdržení žádosti se všemi přílohami. Organizátor regulovaného trhu oznámí neprodleně vyřazení cenného papíru z obchodování na regulovaném trhu České národní bance a centrálnímu depozitáři.

Regulovaným trhem je podle § 37 PKT trh Burzy cenných papírů Praha, a. s., a trh RM-systému, a. s.

Podle ustanovení § 173 odst. 2 je zápis změny druhu akcií a omezení převoditelnosti akcií do obchodního rejstříku konstitutivním zápisem, proto se také lhůta, ve které musí společnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií podle odstavce 3, odvíjí až od tohoto zápisu. Den zápisu změny je také současně dnem účinnosti změny stanov. O druhu akcií viz komentář k § 155 a 159. O omezení převoditelnosti akcií viz komentář k § 156 odst. 4.

Notářským zápisem podle odstavců 1 a 3 je notářský zápis podle § 80a n. NotŘ – blíže viz komentář k § 186 odst. 6.

Ustanovení odstavce 4 ukládá společnosti koupit akcie do jednoho měsíce ode dne následujícího po dni uplynutí závaznosti veřejného návrhu smlouvy o koupi akcií. Přitom pro závaznost návrhu platí podle ustanovení § 183a odst. 4 písm. e), že nesmí být kratší než čtyři týdny a delší než deset týdnů ode dne jeho uveřejnění v celostátně distribuovaném deníku, ledaže Česká národní banka na základě odůvodněné žádosti společnosti povolí zkrácení této doby. Použitý pojem „koupit účastnické cenné papíry“ je třeba vykládat ve vazbě na ustanovení § 183c odst. 2, které určuje obecně 60 denní lhůtu pro zaplacení kupní ceny a převedení cenných papírů na základě povinné nabídky převzetí. Ustanovení odstavce 4 tuto lhůtu pouze zkracuje.

Z ustanovení § 183c, na který odkazuje ustanovení odstavce 4, o ceně za účastnické cenné papíry vyplývá, že musí být přiměřená jejich hodnotě. Při stanovení ceny se přihlídnou k váženému průměru z cen, za něž byly uskutečněny obchody účastnickými cennými papíry v době 6 měsíců před vznikem povinnosti učinit veřejný návrh smlouvy, které byly evidovány centrálním depozitářem podle § 183c odst. 4 (průměrná cena). znalec, který zpracovává posudek podle odstavce 4, nemusí být jmenován soudem. K přiměřenosti ceny viz komentář k § 183c odst. 3 a 5. K postupu při koupi akcií viz komentář k § 183a, 183c a 183e až 183g. Učiní-li společnost veřejný návrh smlouvy v rozporu se zákonem, uplatní se postup podle § 183g odst. 1 a 4.

Ustanovení odstavce 5 zakládá k návrhu vlastníka účastnických cenných papírů smluvní přímus společnosti, která nesplnila povinnost učinit veřejný návrh v případech podle odstavců 1 a 3 na základě předloženého návrhu smlouvy. Neuzavře-li společnost na základě návrhu smlouvy o koupi akcií předloženého akcionářem za podmínek podle odstavce 4 smlouvu o koupi akcií, může se akcionář podle odstavce 6 domáhat, aby soud uložil společnosti takovou smlouvu uzavřít. Podle ustanovení § 161 odst. 3 OSŘ výrok pravomocného rozsudku ukládající společnosti uzavření smlouvy v požadovaném znění nahrazuje uzavření smlouvy a lze tedy na jeho základě plnit a domáhat se plnění. K rozhodování bude věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo, pro Středočeský kraj pak Městský soud v Praze.

Právo na uzavření smlouvy podle odstavce 5 a právo domáhat se uzavření smlouvy či náhrady škody podle odstavce 6 se promlčuje v obecně čtyřleté promlčecí době.

Ustanovení odstavce 7 vložil do tohoto paragrafu zák. č. 370/2000 Sb. I když zákon výslovně nestanoví, že je společnost oprávněna se domáhat při nesplnění povinnosti koupit akci jejího splnění soudní cestou, vyplývá taková možnost z ustanovení § 7 odst. 1 a § 80 písm. b) OSŘ. Z čl. VIII. bodu 9. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže bylo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona přijato rozhodnutí podle § 186a, postupuje se podle dosavadních předpisů.

Z judikatury:

US/Nál. 77/1995 sv. IV. s. 237: Jestliže veřejná listina, ať již svým obsahem nebo formou, nevyhovuje podmínkám stanoveným zákonem (popřípadě jiným obecně závazným právním předpisem), ztrácí v důsledku takové vady charakter listiny veřejné, a v důsledku toho také údaje v ní obsažené nemají charakter (význam) údajů (skutečností) jakoby veřejnou listinou dokazovaných.

SJ 2/2002 s. 161: O zrušení veřejné obchodovatelnosti pouze části akcií společnosti mohla valná hromada rozhodnout, byla-li tato část akcií jednoznačně identifikovatelná. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí se vztahuje na stav před 1. 1. 2001)

§ 186b [Změny akcií]

(1) Pokud rozhodla valná hromada o změně druhu nebo formy akcií anebo o štěpení akcií na více akcií o nižší jmenovité hodnotě nebo spojení více akcií do jedné akcie, může společnost vydat nové akcie a stanovit lhůtu k předložení listinných akcií k výměně až poté, co tato změna bude zapsána do obchodního rejstříku.

(2) Pro postup při výměně akcií za akcie jiného druhu nebo formy anebo při výměně akcií po jejich štěpení nebo spojení více akcií do jedné akcie se použije § 214. Ustanovení § 213a odst. 2 a 3 se použijí přiměřeně.

Související ustanovení: § 27 n., § 155 až 157, § 159, § 213a odst. 2 a 3, § 214

Související předpisy: § 3 CenP; zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Horáček V.* Změna formy akcie. Právo a podnikání, 1996, č. 7, 8; *Štenglová, I.* Změna formy druhu a podoby akcií. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8

K rozhodnutí valné hromady o změně druhu a formy akcií je podle ustanovení § 186 odst. 3 potřebná alespoň tříčtvrtinová většina akcií akcionářů přítomných na valné hromadě. Blíže viz komentář k § 186 odst. 3.

Ustanovení odstavce 1 stanoví konstitutivnost zápisů o změně druhu nebo formy akcie nebo o jejich štěpení (dříve rozdělení) či spojení, do obchodního rejstříku. V ustanovení odstavce 1 se výslovně připouští možnost štěpení a spojení akcií, i když zákon příliš neupravuje postup při takové změně. Rozhodnutí o štěpení či spojení akcií bude vždy též rozhodnutím o změně stanov, neboť určení jmenovité hodnoty akcií je povinnou náležitostí stanov podle ustanovení § 173 odst. 1 písm. d). Jak se uvádí v komentáři k § 186 odst. 3 je proto sporné, zda je k rozhodnutí o spojení či štěpení akcií (při spojení u akcionářů, jejichž akcie se nespojují) potřebná prostá či kvalifikovaná většina.

Při štěpení akcií bude vždy nutno postupovat tak, aby jim nedošlo k újmě na právech akcionářů, tj. zejména aby po rozdělení akcionáři obdrželi akcie se stejným poměrem na základním kapitálu, jakým se jejich akcie podílely na základním kapitálu před štěpením. Ke štěpení akcií bude docházet zejména při zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti podle § 208.

Protože při spojení akcií je stejně jako při jejich štěpení nutno dbát na to, aby nedošlo k poškození jejich majitelů a kromě toho je technicky velmi obtížné proveditelné, pokud jejich majitelé nebudou spolupracovat, předepisuje ustanovení § 186 odst. 5 pro schválení tohoto postupu souhlas všech vlastníků akcií, k jejichž spojení do akcií vyšší jmenovité hodnoty má dojít. Postup při výměně akcií bude záviset na tom, v jaké podobě společnost vydala vyměňované akcie a v jaké podobě vydává nové akcie. Považuje se za sporné, který orgán je oprávněn stanovit lhůtu k předložení akcií k výměně (viz např. *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2283). Na rozdíl od Dědiče soudíme, že valná hromada v rozhodnutí o změně druhu nebo formy akcií, či o jejich štěpení či spojení, může stanovit lhůtu pro výměnu akcií. Stěží ovšem může stanovit konkrétní datum, když počátek běhu této lhůty je vázán na zápis příslušné změny do obchodního rejstříku. Nestanoví-li tuto lhůtu valná hromada, stanoví ji představenstvo. V rámci stanovení lhůty pro výměnu akcií musí být stanovena jak její délka, tak počátek jejího běhu.

V ustanovení § 213a odst. 2 a 3, na jejichž přiměřené použití odkazuje ustanovení odstavce 2, se určuje, že snížení jmenovité hodnoty (při štěpení, při spojení půjde o její zvýšení) listinných akcií se provede výměnou akcií za akcie s nižší jmenovitou hodnotou, nebo vyznačením nižší jmenovité hodnoty na dosavadní akcií s podpisem člena nebo členů

představenstva oprávněných jednat jménem společnosti. Představenstvo vyzve způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady akcionáře, kteří mají listinné akcie, aby je předložili ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady za účelem výměny nebo vyznačení snížení jejich jmenovité hodnoty. Pokud akcionář ve stanovené lhůtě akcie nebo zatímní listy nepředloží, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená a představenstvo uplatní postup podle § 214.

Snížení (při štěpení zvýšení) jmenovité hodnoty zaknihovaných akcií se provede změnou zápisu o výši jmenovité hodnoty akcií v zákonem stanovené evidenci zaknihovaných cenných papírů na základě příkazu společnosti. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis příslušné skutečnosti.

Z použití ustanovení § 214, na které odkazuje zákon pro postup při výměně akcií za akcie jiné jmenovité hodnoty při štěpení nebo spojení akcií, vyplývá, že pokud jsou akcionáři v prodlení s předložením listinných akcií nebo zatímních listů stahovaných společností z oběhu za účelem jejich výměny nebo vyznačení nové jmenovité hodnoty, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili akcie nebo zatímní listy, vrátili nebo převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí s upozorněním, že jinak budou nepředložené nebo nevrácené akcie prohlášeny za neplatné, nebo nepřevzaté listinné akcie prodány a toto rozhodnutí současně zveřejní.

Listinné akcie nebo zatímní listy, které akcionáři přes takovou výzvu v dodatečně určené lhůtě nepředložili, prohlásí představenstvo za neplatné. Prohlášení akcií za neplatné oznámí představenstvo akcionářům, jejichž akcie nebo zatímní listy byly prohlášeny za neplatné, způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní.

Nové akcie nebo zatímní listy, které mají být vydány místo akcií nebo zatímních listů, jež byly prohlášeny za neplatné, představenstvo prodá bez zbytečného odkladu prostřednictvím obchodníka s cennými papíry na regulovaném trhu (pokud jsou kótované), nebo ve veřejné dražbě. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti akcionáři vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich akcií za neplatné a prodejem akcií vyplatí společnost bez zbytečného odkladu akcionáři, jehož akcie byly prohlášeny za neplatné, nebo jej uloží do úřední úschovy.

Vrácené listinné akcie nebo zatímní listy je společnost povinna zničit.

Pro veřejnou dražbu cenných papírů stanoví § 33 PKT, že ji může organizovat pouze obchodník s cennými papíry, který má povolení k poskytování investiční služby uvedené v § 4 odst. 2 písm. b) PKT (dražebník cenných papírů). Na veřejnou dražbu cenných papírů se vztahuje zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění, pokud zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, nestanoví jinak.

Pravidla organizování veřejné dražby cenných papírů upraví dražebník cenných papírů dražebním řádem. Dražební řád a každou jeho změnu schvaluje Česká národní banka. Neodešle-li žadatel do 30 dnů ode dne doručení žádosti o schválení dražebního řádu nebo jeho změny rozhodnutí o této žádosti, proti kterému lze podat rozklad, platí, že dražební řád nebo jeho změna byly schváleny. Pokud je řízení o žádosti přerušeno, tato lhůta neběží.

Při nedobrovolné veřejné dražbě investičních cenných papírů je pro zjištění ceny předmětu dražby nutné zpracovat znalecký posudek podle zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; nepřesahuje-li nejnižší podání částku 100 000 Kč, lze znalecký posudek ceny předmětu dražby nahradit zápisem o odhadu ceny předmětu dražby podle zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění. Dražebník uveřejní znalecký posudek nebo zápis o odhadu ceny způsobem umožňujícím dálkový přístup po dobu nejméně jednoho roku. Dražebník zašle dražební vyhlášku obsahující cenu předmětu dražby ve lhůtách

stanovených podle zvláštního právního předpisu upravujícího veřejné dražby také České národní bance.

Je-li předmětem veřejné dražby cenných papírů zaknihovaný cenný papír, zaregistruje podle § 33 odst. 6 PKT osoba vedoucí evidenci cenných papírů přechod cenného papíru na vydavatele k okamžiku příklepu na základě potvrzení o nabytí vlastnictví na příkaz dražebníka nebo vydavatele. V případě listinného cenného papíru na řad dražebník vyznačí na základě potvrzení o nabytí vlastnictví přechod cenného papíru na vydavatele k okamžiku příklepu. Podle § 33 odst. 7 PKT jsou-li předmětem veřejné dražby cenných papírů listinné cenné papíry znějící na doručitele a dražebník nezná jejich vlastníky, nemá povinnost zaslat jim dražební vyhlášku a jiné písemnosti.

Nedobrovolnou veřejnou dražbu cenných papírů je možno provést též pokud návrhovátelem prokáže, že vlastník cenného papíru je v prodlení s převzetím, předložením nebo odevzdáním listinného cenného papíru, přestože byl upozorněn na možný prodej cenného papíru v dražbě, nebo pokud není řádně a včas splněna pohledávka zajištěná zástavním právem k cennému papíru podle zák. č. 591/1992 Sb.

Z judikatury:

PR 7/2001 s. 344: 1. Připustit spojování akcií lze tehdy, jestliže se tak děje s jednoznačně vyjádřeným souhlasem všech akcionářů, jejichž akcie mají být spojeny (tedy jichž se spojení týká).

2. Na valné hromadě lze souhlas vyjádřit v rámci rozhodnutí o spojení akcií. Zároveň musí být spojení akcií prakticky možné. To znamená, že buďto je počet akcií držených jednotlivými akcionáři takový, že jim bude možné tyto akcie vyměnit beze zbytku za celý počet nových akcií s vyšší jmenovitou hodnotou, nebo bude provedeno zaokrouhlování s doplatkem coby kompenzací majetkového úbytku (úbytku práv), resp. příplatkem coby vyjádřením majetkového přínosu (přínosu práv). Takový způsob spojení akcií (s doplatkem, příplatkem) je možný, jen jestliže by byl dosažen v rozhodnutí valné hromady rozhodující o spojení akcií, případně by byl aplikován postup předvídaný stanovami, a se spojením by vyslovili souhlas všichni dotčení akcionáři. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí řeší stav před 1. 1. 2001)

§ 186c [Nemožnost výkonu hlasovacího práva]

(1) Při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí a při hlasování na valné hromadě se nepřihlíží k akciím nebo zatímním listům, s nimiž není spojeno právo hlasovat, nebo pokud nelze hlasovací právo, které je s nimi spojeno, vykonávat, ani k hlasovacím právům, které nevykonává obchodník s cennými papíry nebo jiné osoby podle § 183b odst. 4.

(2) Akcionář nemůže vykonávat hlasovací právo

a) spojené se zatímním listem, pokud je v prodlení se splácením emisního kursu nesplacených akcií nebo jeho části,

b) rozhoduje-li valná hromada o jeho nepeněžitém vkladu,

c) rozhoduje-li valná hromada o tom, zda jemu nebo osobě, s níž jedná ve shodě, má být poskytnuta výhoda nebo jim má být prominuto splnění povinnosti anebo zda má být odvolán z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce,

d) pokud porušil povinnost učinit nabídku převzetí podle § 183b,

e) v jiných případech stanovených zákonem.

(3) Zákaz výkonu hlasovacích práv uvedený v odstavci 2 písm. b) až d) se vztahuje i na akcionáře, kteří jednají s akcionářem, který nemůže vykonávat hlasovací právo, ve shodě.

(4) Zákaz výkonu hlasovacích práv podle odstavců 2 a 3 neplatí v případě, kdy všichni akcionáři společnosti jednají ve shodě (§ 66b).

Související ustanovení: § 59 odst. 3, § 161 písm. d), e), § 180 odst. 2, § 183a odst. 13, § 183b, 183d, § 183g odst. 2, § 185, 186

O způsobilosti valné hromady přijímat rozhodnutí a o hlasování valné hromady viz komentář k § 185 a 186.

Akcii, se kterými není spojeno právo hlasovat podle odstavce 1, jsou prioritní akcie, pokud s nimi není spojeno hlasovací právo za podmínek uvedených v § 159 odst. 3 (tyto akcie však nejsou akciemi, se kterými není spojeno hlasovací právo v případech, kdy zákon vyžaduje oddělené hlasování podle druhů akcií ani v případech podle § 159 věty třetí), a zřejmě bude nutno za takové akcie považovat i akcie zbažené hlasovacího práva podle § 180 odst. 2 – i když v tomto případě to není zcela jednoznačné a lze i zvažovat, že jde o akcie, u kterých akcionář nemůže vykonávat hlasovací právo s nimi spojené; vzhledem k tomu, že co do důsledků není mezi oběma skupinami pro účely hlasování rozdíl, není vyřešení tohoto problému z hlediska praktického použití pro účely tohoto ustanovení zásadně významné. Případy, kdy nelze vykonávat hlasovací právo spojené s akciemi, určuje ustanovení odstavce 2 a 3 a další ustanovení obchodního zákoníku, zejména ustanovení § 161d odst. 1, § 161f odst. 1, § 183a odst. 13, § 183g odst. 2, popřípadě další zákony (§ 20a odst. 1 a 3 BankZ, § 18 odst. 5 ObalZ, § 3 odst. 3 PfZ). Přitom v některých případech vyplývá zákaz výkonu hlasovacího práva přímo ze zákona, v jiných jej může vyslovit k tomu oprávněný orgán (blíže viz komentář k § 180 odst. 1).

Ustanovení § 183b odst. 4, na které odkazuje odstavec 1, určuje, že do podílu na hlasovacích právech pro účely povinné nabídky převzetí při ovládnutí cílové společnosti se nezapočítávají u obchodníka s cennými papíry hlasovací práva spojená s cennými papíry cílové společnosti, jež nejsou předmětem jeho oznamovací povinnosti, a hlasovací práva spojená s cennými papíry cílové společnosti, která nabývá za účelem jejich prodeje jiné osobě, pokud nevykonává hlasovací práva s těmito cennými papíry spojená ani neumožnil jejich výkon jiné osobě, tuto skutečnost uveřejnil a oznámil ji cílové společnosti a nejpozději ve lhůtě jednoho roku od jejich nabytí tyto cenné papíry zcizil. Předmětem oznamovací povinnosti nejsou podle § 122 cenné papíry, ohledně kterých jej Česká národní banka této povinnosti zprostila.

V ustanovení odstavce 2 písm. b) a c) zákon zakazuje výkon hlasovacího práva z důvodu konfliktu zájmů, v případech podle písmen a) a d) je zákaz výkonu hlasovacího práva sankcí za porušení povinností akcionáře. V ustanovení písmena a) upravuje zákon další postih za prodlení se splacením vkladů nad rámec stanovený v § 177 odst. 2 až 4. Přitom do prodlení se splacením emisního kursu se akcionář dostane, pokud jej nesplatí ve lhůtách určených podle ustanovení § 177 odst. 1.

Před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb. se zákaz výkonu hlasovacího práva podle písmena b) týkal pouze hlasování o ocenění nepeněžitěho vkladu, netýkal se již hlasování o předmětu nepeněžitěho vkladu. Podle platné úpravy se zákaz hlasování týká jak předmětu vkladu, tak jeho ocenění.

Při hlasování o nepeněžitěm vkladu se musí oddělit hlasování o nepeněžitěm vkladu každého akcionáře od hlasování o ocenění nepeněžitých vkladů ostatních akcionářů.

Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. vypustila z ustanovení § 186c odst. 2 písm. c) zákaz vykonávat hlasovací právo jestliže valná hromada rozhoduje o tom, že má být se společníkem nebo s osobou, s níž jedná ve shodě, uzavřena smlouva mimo běžný obchodní styk. Protože však tato novela ponechala v uvedeném ustanovení zákaz výkonu hlasovacího práva pro případ, že má být společníkovi či osobě s níž jedná ve shodě poskytnuta výhoda, nebude moci společník o takové smlouvě hlasovat v tom případě, jestliže pro něj bude výhodná na úkor společnosti.

Případy, kdy valná hromada rozhoduje o tom, že má být s akcionářem uzavřena smlouva, nejsou v praxi příliš časté. Podle ustanovení § 193 odst. 2 je nutný souhlas valné hromady pro uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku, vydala-li společnost kótované účastnické cenné papíry; takový souhlas tedy bude potřebný i ke smlouvě uzavírané s akcionářem. Další případy, kdy je k uzavření smlouvy s akcionářem nutný souhlas valné hromady, upravuje ustanovení § 67a, § 190d odst. 1 a § 196a a dále úprava přeměn. Vypuštění zákazu výkonu hlasovacího práva v těchto případech, které prosadila do novely Poslanecká sněmovna, se nejeví příliš šťastným, neboť citovaná ustanovení značně pozbývají na významu v případě, že se některá z uvedených smluv uzavírá s majoritním akcionářem.

Případy, kdy je k uzavření smlouvy s akcionářem nutný souhlas valné hromady, a případy, kdy valná hromada rozhoduje o tom, že mu má být prominuto splnění jeho povinnosti, mohou upravit i stanovy akciové společnosti.

Zák. č. 370/2000 Sb. odstranil doplněním ustanovení pod písmenem c) dřívější pochybnosti o tom, zda může majoritní akcionář vahou svých hlasů zvrátit své odvolání z funkce, jestliže porušuje povinnosti při jejím výkonu, a rovněž pochybnosti o tom, zda může vahou svých hlasů prosadit své zvolení do funkce. Zatímco v prvním případě rozhodování zvrátit nemůže, své zvolení do funkce prosadit může. Bude však vždy otázkou posouzení každého jednotlivého případu, zda se odvolávaný funkcionář dopustil porušení povinnosti při výkonu funkce, která je deklarována jako důvod jeho odvolání. O jiných případech svého odvolání z funkce, než odvolání z důvodu porušování povinnosti, akcionář hlasovat může.

K případům podle písmena d) viz komentář k ustanovení § 183b.

Novela provedená zák. č. 56/2006 Sb., vypustila z odstavce 2 písm. d) zakazující výkon hlasovacích práv při porušení oznamovací povinnosti, neboť tento zákaz byl začleněn do § 122 odst. 4 PKT.

Jiným případem podle písmena e) jsou např. případy podle ustanovení § 161d odst. 1, § 161f odst. 2 a 4, kdy zákon zakazuje vykonávat hlasovací práva spojená s vlastními akciemi v majetku společnosti a s akciemi ovládající a ovládané osoby, případy, kdy akcionář nepředloží k výzvě představenstva zatímni list k výměně za akcie podle ustanovení § 176 odst. 5, případy, kdy akcionář nabyl účastnické cenné papíry cílové společnosti nebo opce nebo je zcizil v době závaznosti nabídky převzetí podle § 183a odst. 13, případy, kdy akcionář učinil nabídku převzetí v rozporu se zákonem podle ustanovení § 183g odst. 2, případy, kdy akcionář nepředloží akcie k výměně při změně jejich druhu či formy anebo při jejich rozdělení podle ustanovení § 186b odst. 2, případy, kdy akcionář na výzvu představenstva podle § 209 odst. 2 nepředloží ve stanovené lhůtě akcie k výměně či vyznačení vyšší jmenovité hodnoty při zvýšení základního kapitálu, případy, kdy akcionář nepředloží ve stanovené lhůtě akcie k výměně či vyznačení vyšší jmenovité hodnoty při snížení základního kapitálu podle ustanovení § 213a odst. 2, a konečně případy podle § 122 odst. 4 PKT, kdy akcionář poruší oznamovací povinnost.

Zákaz výkonu hlasovacího práva či možnost jeho uložení oprávněným orgánem upravují i další zákony.

Podle § 3 odst. 3 PfZ nesmí banka, která pro penzijní fond vykonává funkci depozitáře, ani právnická osoba, v níž má depozitář přímý nebo nepřímý podíl na základním kapitálu přesahující 10 %, nabývat akcie penzijního fondu. Akcie penzijního fondu nesmějí nabývat rovněž zdravotní pojišťovny. Jestliže některá z těchto osob nabude akcie penzijního

fondy, nesmí se účastnit valné hromady a hlasovat na ní, požádat o svolání mimořádné valné hromady a podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Podle § 4 odst. 6 PfZ se k převodu akcií penzijního fondu v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu, provedenému v jedné nebo několika operacích na jakoukoliv osobu nebo více osob jednajících ve shodě a k nabídce k upsání akcií v rozsahu větším než 10 % základního kapitálu penzijního fondu vybranému zájemci vyžaduje předchozí souhlas České národní banky. Žádost o udělení souhlasu podává nabyvatel nebo upisovatel. Pokud Česká národní banka do 30 dnů ode dne doručení žádosti o udělení souhlasu nesdělí, že s převodem či upsáním nových akcií nesouhlasí, platí, že jsou schváleny. Akcionář, který nabytí akcie způsobem uvedeným v tomto odstavci bez předepsaného souhlasu, nesmí rovněž vykonávat shora uvedená akcionářská práva.

Podle § 11 PojZ má osoba, která hodlá nabýt nebo zvýšit svoji účast v pojišťovně nebo zajišťovně tak, že její podíl na hlasovacích právech dosáhne nebo překročí 20 %, 33 % nebo 50 % (nabytí kvalifikované účasti), vůči České národní bance povinnost písemně požádat o předchozí souhlas s nabytím nebo zvýšením této účasti a, dojde-li k tomuto nabytí přechodem práva, informovat je o této skutečnosti ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se o této skutečnosti dozvěděla. Česká národní banka o této žádosti rozhodne ve lhůtě 30 dnů od jejího obdržení, popřípadě určí lhůtu pro realizaci navrhovaných změn, která nesmí být kratší než 30 dnů. Osoba, která takto nabytí účast nebo zvýšila svůj podíl bez souhlasu České národní banky, nesmí vykonávat hlasovací práva. Dojde-li k nabytí kvalifikované účasti a neprokáže-li fyzická osoba, která účast nabytí, svoji důvěryhodnost podle § 10a PojZ, nebo právnická osoba, která účast nabytí, svoji důvěryhodnost podle § 10b PojZ, nemůže okamžikem nabytí této účasti vykonávat hlasovací práva spojená s ní po dobu, po kterou tyto důvody trvají. Při posouzení způsobilosti valné hromady nebo členské schůze činit rozhodnutí a při hlasování na nich se nepřihlíží k hlasům těchto osob.

Podle § 20a odst. 1 BankZ v případech, kdy podíl na bance byl nabyt bez předchozího souhlasu České národní banky podle § 20 odst. 3 BankZ nebo po lhůtě podle § 20 odst. 9 BankZ a nebyl udělen souhlas podle § 20 odst. 7 BankZ, a dále v případech, kdy Česká národní banka zjistí, že působení osoby nebo osob s kvalifikovanou účastí na bance je na újmu řádnému a obezřetnému podnikání banky, popřípadě lze takové působení důvodně očekávat, pak Česká národní banka ve správním řízení pozastaví majiteli akcií, který má sám nebo jednáním ve shodě s jinou osobou kvalifikovanou účast na bance, výkon práva účastnit se a hlasovat na valné hromadě, práva požádat o svolání mimořádné valné hromady a práva podat soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Podle § 18 odst. 5 ObalZ může Ministerstvo životního prostředí v případě nedodržení podmínek uvedených v § 18 odst. 1 až 4 tohoto zákona rozhodnout o pozastavení výkonu práva majitele akcií autorizované společnosti na účast a hlasování na valné hromadě nebo výkonu práva požádat o svolání mimořádné valné hromady.

Z ustanovení odstavce 1 a 2 vyplývá, že pro hlasování o usneseních podle odstavce 2 písm. b) a c) se musí způsobilost valné hromady usnášet se a většina potřebná k přijetí usnesení posuzovat odděleně, neboť zatímco v případech podle odstavce 2 písm. a), d) a e) nehlasuje akcionář o žádném z přijímaných usnesení, v případech podle odstavce 2 písm. b) a c) nehlasuje vždy pouze o tom konkrétním usnesení, jehož se důvod zákazu výkonu hlasovacího práva týká.

Ustanovení odstavce 3 dotahuje zákaz hlasovacího práva do logického závěru – neměl by totiž žádný smysl, kdyby namísto akcionáře, jehož se zákaz týká, mohly zvrátit rozhodnutí valné hromady v jeho prospěch osoby jednající ve shodě.

O jednání ve shodě viz komentář k § 66b.

Jednají-li však ve shodě všichni akcionáři, není zákaz hlasovacího práva kromě případů pod písmenem a), které se týká pouze akcionáře v prodlení, možný – neboť by valná hromada nemohla přijmout žádné rozhodnutí.

Z judikatury:

SR 8/2003 s. 278: 1. Tvzení, že určití akcionáři společnosti s registrovanými účastnickými cennými papíry jednají ve shodě za současného dovozování, že neučinili povinné oznámení Středisku cenných papírů, Komisi pro cenné papíry a společnosti, samo o sobě nepostačuje pro nařízení předběžného opatření spočívajícího v zákazu hlasování na valné hromadě společnosti.

2. V případě faktického jednání ve shodě bez splnění oznamovací povinnosti nastupuje sistace hlasovacích práv s dotčenými akciemi přímo ex lege, není proto namístě tuto zákonnou povinnost nastolovat ještě individuálním právním aktem soudu.

3. Předběžné opatření nelze nařídít jen na základě tvrzení, že by se jeho pomocí jednou provždy eliminovala možnost vzniku sporu o neplatnost usnesení valné hromady. Vyvolání takových sporů nelze totiž s vědomím existence § 131 ObchZ úspěšně předběžným opatřením čelit.

SR 2/2005 s. 64: Ručení není běžnou obchodní smlouvou, a proto ručení převzaté společností za úvěry jednoho z akcionářů je poskytnutím výhody tomuto akcionáři. Tento akcionář proto nemůže vykonávat hlasovací právo při rozhodování valné hromady o ručení za úvěry jemu poskytnuté.

§ 186d Dohody o výkonu hlasovacích práv

(1) Neplatné jsou dohody, kterými se akcionář zavazuje:

a) dodržovat při hlasování pokyny společnosti nebo některého z jejích orgánů o tom, jak má hlasovat, nebo

b) že bude hlasovat pro návrhy předkládané orgány společnosti, nebo

c) že jako protiplnění za výhody poskytnuté společností uplatní hlasovací právo určitým způsobem nebo že nebude hlasovat.

(2) Ustanovení stanov, která zavazují akcionáře k postupu podle odstavce 1, jsou neplatná.

Související ustanovení: § 66a, 66b, 173, § 269 odst. 2

Z literatury: *Dědič, J.* Dohody o výkonu hlasovacích práv. Obchodní právo, 1997, č. 4

Z toho, že ustanovení odstavce 1 prohlašuje za neplatné dohody v něm uvedené, vyplývá, že hlasování na základě takových dohod nelze vynutit a že pokud akcionář hlasuje v rozporu s takovou dohodou, nelze jej za to postihovat. Z tohoto ustanovení však nelze obecně dovodit, že pokud akcionář hlasuje v souladu s takovou dohodou, je jeho hlasování neplatné. To platí i pro hlasování podle neplatných ustanovení stanov podle odstavce 2. Dohodou podle odstavce 1 bude nejen dohoda, že akcionář bude hlasovat určitým způsobem, ale i dohoda, že se zdrží hlasování.

Dohody o výkonu hlasovacích práv mohou být uzavřeny jak samostatně, tak i v rámci jiné smlouvy (např. v rámci smlouvy o prodeji cenných papírů).

Ustanovení tohoto paragrafu není formulováno příliš šťastně a vyvolává četné výkladové problémy. Tak především lze považovat za sporné, zda jiné dohody o výkonu hlasovacích práv než dohody upravené v odstavci 1, či jiná ustanovení stanov než ta, která upravuje odstavec 2, budou platné a hlasování podle nich bude vynutitelné. V této souvislosti je nutno především zvažovat vztah ustanovení § 574 odst. 2 ObčZ, podle kterého je neplatná dohoda, kterou se někdo vzdává svých práv, která mohou teprve

v budoucnu vzniknout, k ustanovení tohoto paragrafu. *Dědič, J.* v Komentáři k obchodnímu zákoníku. Praha : Prospektrum, 1997, s. 569 dovodil, že argumentaci a contrario lze dovést platnost pasivních dohod o výkonu hlasovacího práva (tj. takových dohod, jimiž se akcionář zavazuje zdržet se výkonu hlasovacího práva), že ustanovení tohoto paragrafu je ve vztahu k ustanovení § 574 odst. 2 ObčZ ustanovením speciálním a že tedy jiné než v tomto paragrafu uvedené dohody o výkonu hlasovacích práv jsou platné a vynutitelné. Takový závěr je nepochybně logický, přesto se však domníváme, že i pasivní dohody o výkonu hlasovacího práva je třeba za podmínek stanovených v odstavci 1 písm. a) a c) posuzovat jako neplatné. Jiné dohody o výkonu hlasovacích práv než dohody podle odstavce 1 mohou být, podle našeho názoru, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem uzavřeny platně. To ale neplatí pro ustanovení stanov zavazující akcionáře k výkonu hlasovacích práv určitým způsobem. Soudíme, že většinovým rozhodnutím upisovatelů při přijímání stanov anebo akcionářů při změně stanov nelze zavázat menšinové akcionáře k výkonu hlasovacího práva jinak, než odpovídá jejich vůli (shodně *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2301).

V této souvislosti by snad bylo možné, byť s velkou dávkou opatrnosti, formulovat řešení uvedeného problému spočívající v tom, že dohody či ustanovení stanov zakládající povinnost hlasovat způsobem uvedeným v odstavci 1 jsou neplatné vždy, jiné dohody či ustanovení stanov omezující svobodu hlasování akcionáře pouze tehdy, pokud se nepříčí dobrým mravům či zásadám poctivého obchodního styku anebo zásadám, kterými se řídí obchodní zákoník. Přitom pro taková omezení ve stanovách si lze stěžejí představit, že by se dobrým mravům nepříčila, či v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku nebyla.

Vzhledem k formulaci právní úpravy dohod o výkonu hlasovacích práv je velmi obtížné zaujmout k výkladu tohoto paragrafu jednoznačné stanovisko. Stejně jako v některých dalších případech nezbude než se omezit na konstatování, že konečnou odpověď na sporné výkladové problémy může dát až judikatura.

Z ustanovení čl. VIII. bodu 31. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že ustanovení tohoto zákona o dohodách o výkonu hlasovacích práv se použijí i na dohody o výkonu hlasovacích práv, jež byly uzavřeny přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 187 [Působnost]

(1) Do působnosti valné hromady náleží

a) rozhodování o změně stanov, nejde-li o změnu v důsledku zvýšení základního kapitálu představenstvem podle § 210 nebo o změnu, ke které došlo na základě jiných právních skutečností,

b) rozhodování o zvýšení či snížení základního kapitálu nebo o pověření představenstva podle § 210 či o možnosti započtení peněžitě pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení emisního kursu,

c) rozhodnutí o snížení základního kapitálu a o vydání dluhopisů podle § 160,

d) volba a odvolání členů představenstva, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni a odvoláváni dozorčí radou (§ 194 odst. 1),

e) volba a odvolání členů dozorčí rady a jiných orgánů určených stanovami, s výjimkou členů dozorčí rady volených a odvolávaných podle § 200,

f) schválení řádné nebo mimořádné účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky a v zákonem stanovených případech i mezitímní účetní závěrky, rozhodnutí o rozdělení zisku nebo o úhradě ztráty a stanovení tantiém,

g) rozhodování o odměňování členů představenstva a dozorčí rady,

h) rozhodnutí o kótaci účastnických cenných papírů společnosti podle zvláštního právního předpisu a o jejich vyřazení z obchodování na oficiálním trhu,

i) rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, jmenování a odvolání likvidátora, včetně určení výše jeho odměny, schválení návrhu rozdělení likvidačního zůstatku,

j) rozhodnutí o fúzi, převodu jmění na jednoho akcionáře nebo rozdělení, popřípadě o změně právní formy,

k) schvalování smluv uvedených v § 67a,

l) schválení jednání učiněných jménem společnosti do jejího vzniku podle § 64,

m) schválení ovládací smlouvy (§ 190b), smlouvy o převodu zisku (§ 190a) a smlouvy o tichém společenství a jejich změn,

n) rozhodnutí o dalších otázkách, které tento zákon nebo stanovy zahrnují do působnosti valné hromady.

(2) Valná hromada si nemůže vyhradit k rozhodování záležitosti, které jí nesvěřuje zákon nebo stanovy.

Související ustanovení: § 66a, 68, § 150 odst. 3, § 155, 160, 173, 178, § 190a n. § 191, § 194 odst. 1, § 197, 200, § 202 n., § 218, § 476 n., § 488b n., § 673 n., § 762 odst. 2

Související předpisy: § 18 n. ÚčZ; § 80a n. NotŘ

Z literatury: Holub, O. Revokace rozhodnutí valné hromady akciové společnosti a §§ 80a–90f NotŘ. Ad Notam, 2003, č. 1

Podle ustanovení § 184 odst. 1 je valná hromada nejvyšším orgánem akciové společnosti. Jejím prostřednictvím vykonává akcionář své právo podílet se na řízení společnosti podle ustanovení § 155 odst. 1. Valné hromadě proto náleží rozhodovat o nejdůležitějších věcech společnosti vymezených v zákoně nebo ve stanovách společnosti.

Pro rozhodování valné hromady podle písmen a), b), c), k) a pro rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací podle písmena i) (ne už pro jmenování a odvolání likvidátora) předepisuje ustanovení § 186 odst. 2 kvalifikovanou dvoutřetinovou většinu přítomných akcionářů a při rozhodování o zvýšení a snížení základního kapitálu též oddělené hlasování podle druhů akcií. Pro rozhodování o změně druhu nebo formy akcií, o změně práv spojených s některým druhem akcií, o omezení převoditelnosti a o vyřazení akcií z obchodování na oficiálním trhu vyžaduje ustanovení § 186 odst. 3 kvalifikovanou tříčtvrtinovou většinu přítomných akcionářů majících tyto akcie. Pro rozhodování o vyloučení nebo omezení přednostního práva na získání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů a na upisování nových akcií podle § 204a o schválení ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku a jejich změn a o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady předepisuje ustanovení § 186 odst. 4 oddělené hlasování podle druhů akcií a kvalifikovanou tříčtvrtinovou většinu dosaženou u každého druhu akcií. O všech uvedených rozhodnutích musí být podle ustanovení § 186 odst. 6 pořízen notářský zápis. Pro přijetí usnesení valné hromady vyžadují kvalifikovanou většinu i některá další ustanovení obchodního zákoníku.

Tak podle § 381 odst. 5 a 6 je k volbě osoby, u které je dána překážka výkonu funkce podle § 381 odst. 1, do orgánu nebo člena orgánu akciové společnosti, popřípadě k jejímu potvrzení do funkce nutný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů; podle ustanovení § 160 odst. 2 je k vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů třeba souhlasu alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů; podle § 185 odst. 4 je k zařazení záležitostí neuvedených v pozvánce na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání na pořad valné hromady nutný souhlas všech akcionářů; podle § 190d

odst. 1 a 8 je ke schválení ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku potřebný souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů a k udělení souhlasu ke změně podmínek výše vyrovnání nebo odškodnění i souhlas tří čtvrtin hlasů přítomných mimostojících akcionářů; podle § 220e odst. 10, § 153b odst. 2, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 220p odst. 5 a § 220zc odst. 1 je k rozhodnutí o fúzi, převodu jmění na akcionáře a změně právní formy (a k rozhodnutí o zrušení takových rozhodnutí) potřeba souhlasu alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů, a jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se takový souhlas u každého druhu akcií, to neplatí v případech, kdy postačí rozhodnutí představenstva a podle § 220t odst. 1, 3 a 4, § 220za odst. 1 a 3 a § 220zb odst. 1 se vyžaduje k přijetí rozhodnutí o rozdělení akciové společnosti s rovnoměrným výměnným poměrem akcií (a k rozhodnutí o zrušení takových rozhodnutí) souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů, a jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se takový souhlas u každého druhu akcií; jestliže je podle stanov zánikající společnosti potřebný k přijetí určitého rozhodnutí větší počet hlasů, je takový počet hlasů potřebný i k přijetí rozhodnutí o rozdělení, ledaže stanovy nebo společenská smlouva nástupnické společnosti vyžadují ke stejnému rozhodnutí stejnou většinu. Při nerovnoměrném výměnném poměru je k přijetí rozhodnutí o rozdělení potřeba souhlasu 90 % hlasů všech akcionářů zanikající společnosti.

Pokud jde o rozhodování valné hromady podle písmena a), toto ustanovení reaguje na to, že v některých případech dochází ke změně stanov akciové společnosti jinak, než rozhodnutím valné hromady o změně stanov. Tak např. pokud rozhodne představenstvo o zvýšení základního kapitálu společnosti podle § 210, mění se ke dni zápisu tohoto zvýšení do obchodního rejstříku odpovídajícím způsobem stanovy akciové společnosti. Při každé změně stanov společnosti, ať již k ní dochází v důsledku rozhodnutí valné hromady či jiným způsobem, musí společnost zpracovat úplné znění stanov a založit je do sbírky listin vedené podle ustanovení § 38i.

Rozhodnutí o zvýšení či snížení základního kapitálu podle písmena b) je vždy současně rozhodnutím, v jehož důsledku dochází ke změně stanov. Obsah usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu stanoví zákon v ustanovení § 203 odst. 2, § 207 odst. 3, § 208 odst. 6 a, § 209a odst. 2. Obsah usnesení valné hromady o pověření představenstva rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu je vymezen v § 210 odst. 1, 2 a 4. Obsah usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu upravuje zákon v ustanovení § 211 odst. 1. Zřejmě chybou v průběhu legislativního procesu je kompetence k rozhodnutí o snížení základního kapitálu začleněna jak do písmena b), tak do písmena c).

Kromě výměnitelných a prioritních dluhopisů (viz komentář k § 160) může akciová společnost vydávat i jiné dluhopisy způsobem a za podmínek stanovených zák. č. 190/2004 Sb. K rozhodnutí o jejich vydání je příslušné představenstvo, neurčují-li stanovy, že o něm rozhoduje valná hromada. Obsah usnesení valné hromady o vydání výměnitelných a prioritních dluhopisů určuje ustanovení § 160 odst. 2.

Oprávnění valné hromady volit členy představenstva nelze ve stanovách omezit tím, že stanovy zakotví právo některých akcionářů určit své zástupce do představenstva. Stanovy nemohou ani upravit tzv. kumulativní hlasování, když takovou možnost český právní řád nepřipouští. Stanovy mohou pouze přenést právo volit členy představenstva na dozorčí radu. Rovněž právo valné hromady, popřípadě dozorčí rady odvolávat členy představenstva je neomezitelné. Členy představenstva lze odvolat z jakýchkoli důvodů nebo i bez udání důvodů. To platí i pro volbu a odvolání členů dozorčí rady.

Právo volit členy dozorčí rady podle ustanovení § 200 nelze přenést na valnou hromadu ani v případech, kdy zaměstnanci členy dozorčí rady podle citovaného ustanovení nezvolí.

Zabezpečování řádného vedení účetnictví a předkládání řádné, mimořádné, popřípadě konsolidované či mezitímní účetní závěrky valné hromadě ke schválení patří podle ustano-

vení § 192 odst. 1 do působnosti představenstva (bližší viz komentář k tomuto ustanovení). Účetní závěrku musí podle § 198 před jejím předložením valné hromadě přezkoumat dozorčí rada a předložit valné hromadě vyjádření k ní (bližší viz komentář k tomuto ustanovení). Konsolidovanou účetní závěrku bude valná hromada schvalovat jen tehdy, jestliže má podle § 22 odst. 2 ÚčZ povinnost ji sestavovat. Tuto povinnost má akciová společnost, je-li řídící osobou (§ 66a odst. 7), ovládající osobou (§ 66a odst. 2).

O účetní závěrce viz komentář ke zrušenému § 35, o jejím ověření auditorem komentář k § 39.

Rovněž návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty musí podle § 198 před jeho předložením valné hromadě přezkoumat dozorčí rada a předložit valné hromadě vyjádření k němu. Při rozhodování o rozdělení zisku a stanovení tantiém podle písmena f) je valná hromada omezena ustanovením § 178 a ustanovením stanov o způsobu rozdělení zisku (bližší viz komentář k § 178).

Podle písmena f) rozhoduje valná hromada nejen o úhradě ztráty za účetní období, jehož výsledky schvaluje, ale i o úhradě neuhrazené ztráty předchozích let.

Při rozhodování o odměňování členů představenstva a dozorčí rady podle písmena g) nerozhoduje valná hromada o přiznání tantiémy, neboť o té rozhoduje podle písmena f). Rozhodování podle písmena g) se týká poskytování případných jiných odměn členům orgánů. Při tomto rozhodování je valná hromada omezena ustanovením § 66 odst. 3 – bližší viz komentář k tomuto ustanovení.

O přijetí účastnických cenných papírů k obchodování na oficiálním trhu (kótaci) rozhoduje podle § 44 PKT na základě žádosti akciové společnosti organizátor regulovaného trhu, na kterém má být účastnický cenný papír obchodován. Předpokladem pro takové rozhodnutí však je předchozí rozhodnutí valné hromady podle písmena h) – bližší viz komentář k § 186a. K rozhodnutí o vyřazení z obchodování vyžaduje zákon souhlas alespoň tří čtvrtin akcionářů majících kótované akcie společnosti.

O účastnických cenných papírech viz komentář k § 183a odst. 1.

O rozhodování o zrušení společnosti podle písmen i) a j) viz komentář k ustanovení § 68 až 75 a § 218 až 220zb.

Ustanovení pod písmenem k) začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 370/2000 Sb., vztahovalo se však původně pouze na smlouvy o převodu či nájmu podniku nebo jeho části a na rozhodnutí o uzavření takové smlouvy ovládanou osobou. Novela provedená zák. č. 554/2004 Sb. rozšířila podmínku schválení smlouvy valnou hromadou na všechny dispozice s podnikem a na zastavení podniku. Novela provedená zák. č. 56/2006 Sb. obsah tohoto ustanovení zpřesnila tak, že se vztahuje na smlouvy o převodu, nájmu či zastavení podniku nebo jeho části. Bližší viz komentář k § 67a.

O schválení jednání učiněných před vznikem společnosti jejím jménem podle písmena l) viz komentář k § 64. Ke schválení těchto jednání postačí prostá většina hlasů přítomných akcionářů. Smlouva o tichém společenství pod písmenem m) se uzavírá podle § 673 n. – viz komentář k těmto ustanovením.

Nezbytnost souhlasu valné hromady s uzavřením ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku se týká jak případů, kdy je společnost řídící, tak i případů, kdy je řízenou osobou. O ovládací smlouvě a smlouvě o převodu zisku viz bližší komentář k § 66a a § 190a n.

Z čl. VIII. bodu 11. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že byla-li přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona uzavřena ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku, smlouva o nájmu podniku nebo jeho části, byli účastníci smlouvy povinni přizpůsobit ji požadavkům tohoto zákona, podat návrh na zápis do obchodního rejstříku a uložit smlouvu do sbírky listin do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Ovládací

smlouva nebo smlouva o převodu zisku anebo o nájmu podniku nebo jeho části musela být schválena valnou hromadou podle tohoto zákona do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak zanikla.

Kromě otázek výslovně upravených v § 187 zahrnuje obchodní zákoník do působnosti valné hromady též rozhodnutí o

- potvrzení členů orgánů do funkce (§ 381 odst. 5 a 6),
- schválení smlouvy o výkonu funkce a o poskytování plnění členům orgánů společnosti (§ 66 odst. 2 a 3), vyjma případů podle § 194 odst. 1,
- zrušení rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací a o zrušení rozhodnutí o přeměně (§ 68 odst. 8 a § 69 odst. 7),
- projednání zprávy o průběhu likvidace a návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku (§ 75 odst. 1),
- tom, že zaměstnanci nemusí splatit celý emisní kurs či cenu akcií (§ 158 odst. 2),
- vyloučení nebo omezení přednostního práva akcionářů (§ 160 odst. 6 a § 204a odst. 5),
- možnosti a stanovení pravidel nabývání vlastních akcií, zatímních listů či poukázek na akcie nebo jejich vzetí do zástavy (§ 161a, § 161b odst. 4, § 161e odst. 2, § 161f),
- schválení osoby, které bude vydán zatímní list nebo akcie po prohlášení původního zatímního listu za neplatný (§ 177 odst. 6),
- určení doby a místa splatnosti dividendy a tantiémy (§ 178 odst. 7 a 8) nebo rozhodného dne (§ 156b, § 178 odst. 10 a 11),
- určení rozhodného dne pro konání valné hromady (§ 184 odst. 2),
- zařazení bodů neuvedených v pozvánce nebo oznámení o konání valné hromady na program (§ 185 odst. 4),
- změně formy nebo druhu akcií, o změně práv spojených s určitým druhem akcií a o omezení převoditelnosti akcií na jméno (§ 186 odst. 3, § 186a odst. 3),
- štěpení nebo spojení akcií (§ 186b odst. 1),
- volbě funkcionářů valné hromady (§ 188 odst. 1),
- omezení jednatelského oprávnění představenstva (§ 191 odst. 2),
- opatřeních navržených představenstvem podle ustanovení § 193 odst. 1,
- uzavření smlouvy podle předposlední věty § 193 odst. 2,
- stanovení zásad pro činnost představenstva a dozorčí rady a schvalování závazných pokynů (§ 194 odst. 4 a § 200 odst. 3),
- rozšíření zákazu konkurence (§ 196 odst. 1),
- souhlasu s uzavíráním smluv podle ustanovení § 196a,
- projednání vyjádření dozorčí rady o přezkoumání roční účetní závěrky a návrhu na rozdělení zisku (§ 198),
- projednání výsledků kontrolní činnosti dozorčí rady (§ 201 odst. 1),
- rozhodnutí o jmenování a odvolání likvidátora (§ 219),
- schvalování návrhu smlouvy o fúzi (§ 220a odst. 1) a řadě dalších rozhodnutí souvisejících s přeměnami společnosti (§ 220a až 220zb)

a lze sem zařadit i případy, kdy stanovy svěří valné hromadě rozhodování o souhlasu s převodem akcií podle ustanovení § 156 odst. 4.

Oprávnění valné hromady rozhodovat o dalších věcech týkajících se společnosti mohou rozšířit další zákony.

Tak podle ustanovení § 64 PKT valná hromada akcionářů burzy též schvaluje řád burzovního rozhodčího soudu a jeho změny, včetně sazebníku odměn za řízení před ním.

Ustanovení odstavce 2 vložila do textu tohoto paragrafu novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. k odstranění výkladového problému spočívajícího v tom, že ze zákona

jednoznačně nevyplývalo, zda si může valná hromada sama vyhradit rozhodování o dalších otázkách nad rámec zákona a stanov.

Z judikatury:

EPP 9, 10/1997 s. 184: Působnost valné hromady ve vztahu ke členům představenstva vymezuje kogentním ustanovením obchodní zákoník v § 187 písm. d) a § 194 odst. 1, a to tak, že valná hromada volí a odvolává členy představenstva, pokud stanovy neurčují, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada. Rozhodnutí o pozastavení činnosti člena představenstva zákon do působnosti valné hromady nesvěřuje. Proto je rozhodnutí valné hromady o pozastavení činnosti žalobkyně v rozporu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku. (*Poznámka autorů:* citace obchodního zákoníku je ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.)

SJ 11/2000 s. 430: Jestliže valná hromada akciové společnosti rozhodne o věci, jejíž rozhodování jí zákon nesvěřuje a nedovoluje ani, aby jí takové rozhodování svěřily stanovy, nemá takové rozhodnutí žádné právní účinky.

SJ 10/2003 s. 796: 1. Nedovolenost určitého jednání nemusí právní předpis upravovat výslovně, ale může vyplynout z kontextu jednotlivých ustanovení právního předpisu či více předpisů.

2. Před 1. 1. 2001 nemohla valná hromada změnit rozhodnutí o vstupu akciové společnosti do likvidace.

SJ 6/2004 s. 477: Ujednání o odměňování člena představenstva ve smlouvě o výkonu funkce uzavřené před 1. 1. 2001 nabylo účinnosti teprve schválením valnou hromadou.

§ 188 [Zápis]

(1) Valná hromada zvolí svého předsedu, zapisovatele, dva ověřovatele zápisu a osoby pověřené sčítáním hlasů. Do doby zvolení předsedy řídí valnou hromadu člen představenstva, jehož tím představenstvo pověří, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Zápis o valné hromadě obsahuje:

- a) firmu a sídlo společnosti,
- b) místo a dobu konání valné hromady,
- c) jméno předsedy valné hromady, zapisovatele, ověřovatelů zápisu a osob pověřených sčítáním hlasů,
- d) popis projednání jednotlivých bodů programu valné hromady,
- e) rozhodnutí valné hromady s uvedením výsledku hlasování
- f) obsah protestu akcionáře, člena představenstva nebo dozorčí rady týkajícího se rozhodnutí valné hromady, jestliže o to protestující požádá.

(3) K zápisu se přiloží návrhy a prohlášení, předložená na valné hromadě k projednání, a listina přítomných na valné hromadě.

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 8 n., § 181 odst. 3

Související předpisy: § 80a n. NotŘ

Je nutno rozlišovat mezi orgány akciové společnosti a orgány valné hromady. Orgány valné hromady podle odstavce 1 se volí na každé valné hromadě. Orgány valné hromady volí valná hromada prostou většinou hlasů. Valnou hromadu zahajuje a až do zvolení předsedy řídí pověřený člen představenstva, popřípadě osoba, kterou řízením valné hromady pověřil soud podle ustanovení § 181 odst. 3. Soudíme, že v případě, že valnou hromadu svolává dozorčí rada, předsedá jí do zvolení předsedy pověřený člen dozorčí rady, a svolává-li valnou hromadu člen představenstva, bude ji řídit tento člen představenstva (shodně viz *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2323).

V teorii ani praxi není jednotný názor na to, zda předseda valné hromady musí být akcionář. Z toho, že členové představenstva nemusí být akcionáři a přitom zákon řízení valné hromady do zvolení předsedy neomezuje na ty členy představenstva, kteří jsou akcionáři, lze usoudit, že akcionářem být nemusí. Proti tomuto názoru však lze namítnout, že předseda jakéhokoli orgánu musí být jeho členem a že řízení valné hromady členem představenstva je jen dočasné a slouží vlastně jen k tomu, aby valná hromada mohla zvolit předsedu. Lze říci, že v praxi se postupně prosadil názor, že předseda valné hromady nemusí být akcionářem. Koneckonců, projeví-li sama valná hromada vůli, aby jí předsedal někdo jiný než akcionář, není logického důvodu takovému postupu bránit.

I když to obchodní zákoník výslovně nestanoví, z logiky věci plyne, že volba orgánů valné hromady by měla být prvním bodem jejího programu, a to i tehdy, jestliže není jako samostatný bod programu uvedena v pozvánce na valnou hromadu nebo oznámení o jejím konání. Povinnost zvolit orgány valné hromady totiž vyplývá ze zákona, a proto musí být zvoleny vždy.

Předseda valné hromady řídí jednání valné hromady. V případech, kdy se o rozhodnutí valné hromady pořizuje notářský zápis, odpovídají za dodržení předepsaných náležitostí zápisu a za pravdivost a úplnost zápisu zapisovatel, ověřovatelé a předseda valné hromady. Podle ustanovení § 189 odst. 1 také zápis z valné hromady podepisují. Podle ustanovení § 185 odst. 2 podepisují předseda valné hromady a zapisovatel listinu přítomných.

O sídle a firmě společnosti viz komentář k ustanovení § 2 odst. 3 a § 8 n.

O místě a době konání valné hromady viz komentář k § 184 odst. 6. Uvedením výsledků hlasování podle odstavce 2 písm. e) se, podle našeho názoru, rozumí nejen uvedení počtu hlasů odevzdaných pro usnesení, ale i uvedení údajů, ze kterých vyplývá, zda byla valná hromada usnášeníschopná, tj. kompletní výsledek hlasování včetně počtu hlasů pro i proti a hlasů akcionářů, kteří se zdrželi hlasování. V zápisu musí být rovněž uvedeno plné znění přijatého usnesení. Odkaz na příslušný bod programu podle schváleného pořadu valné hromady nebo pozvánky či oznámení o konání valné hromady postačí pouze tehdy, jestliže zachycují přijímané usnesení v plném rozsahu.

Obchodní zákoník nespecifikuje, z jakých důvodů lze podat protest podle písmena f), proto je třeba dovodit, že jej lze podat z jakéhokoli důvodu. Podání protestu na valné hromadě není podmínkou vzniku práva na podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Obsah protestu akcionáře musí být v zápisu uveden, jen pokud protestující požádá o jeho zaprotokolování.

V zápisu z valné hromady musí být pravdivě zachycena všechna přijatá usnesení, včetně výstižného popisu průběhu jejich projednávání. Z ustanovení odstavce 3 vyplývá, že přílohou zápisu jsou nejen návrhy akciové společnosti předkládané valné hromadě k projednání, ale i případné návrhy a prohlášení akcionářů, popřípadě členů orgánů společnosti.

Z judikatury:

SJ 8/2003 s. 637: Z ustanovení § 241 odst. 1 písm. c) ObchZ vyplývá, že je povinností družstva při přijímání každého usnesení zjistit, zda je členská schůze usnášeníschopná a uvést to do zápisu. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na zápis z valné hromady akciové společnosti)

§ 189 [Nakládání se zápisem]

(1) Představenstvo zabezpečuje vyhotovení zápisu o valné hromadě do 30 dnů od jejího ukončení. Zápis podepisuje zapisovatel a předseda zasedání valné hromady a dva zvolení ověřovatelé.

(2) Každý akcionář může požádat představenstvo o vydání kopie zápisu nebo jeho části za celou dobu existence společnosti. Pokud stanovy společnosti neurčí něco jiného, pořizuje se kopie zápisu nebo jeho části na náklady akcionáře, který o její vydání žádá.

(3) Zápisy o valné hromadě spolu s oznámením nebo pozváním na valnou hromadu a listina přítomných akcionářů se uchovávají v archivu společnosti po celou dobu jejího trvání. Likvidátor zajistí archivaci nebo úschovu těchto zápisů ještě po dobu deseti roků po zániku společnosti. Pokud se zrušuje společnost bez likvidace a její jmění přechází na právního nástupce, uschovávají se zápisy v archivu právního nástupce stejně jako zápisy tohoto nástupce.

Související ustanovení: § 184 odst. 3 a 4, § 185 odst. 2, § 188

Související předpisy: zák. č. 499/2004 Sb., § 72 a 80a n. NotŘ

Z literatury: *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1995, č. 7, 8

Zápis o valné hromadě je důležitým dokumentem jak pro uplatnění práv akcionářů, tak pro dokumentaci vnitřních poměrů společnosti a pro vztahy ke třetím osobám. Proto obchodní zákoník stanoví nejen povinné náležitosti zápisu a povinnost jeho ověření a uchování, ale i povinnost uchování dokumentů předcházejících valné hromadě. Dále pak určuje odpovědnost za vyhotovení zápisu a v odstavci 3 vymezuje dobu jeho archivování nejen trváním společnosti, ale povinnost archivování rozšiřuje i na právního nástupce společnosti a i na dobu po zániku společnosti.

Pro jiné zápisy než zápis z ustavující valné hromady se nestanoví povinnost pořízení notářského zápisu podle § 77 NotŘ, pro některá rozhodnutí valné hromady však zákon předeepisuje pořízení notářského zápisu podle § 80a n. NotŘ (§ 186 odst. 5 a § 220a n.).

Právo akcionáře na vydání kopie zápisu nebo jeho části podle odstavce 2 nemohou stanovy vyloučit ani omezit, mohou pouze rozhodnout o nákladech na její pořízení. Právo na vydání kopie zápisu z valné hromady podle odstavce 2 má akcionář bez ohledu na to, zda se valné hromady zúčastnil. V případech, kdy společnost zanikne bez právního nástupce a bez likvidace, bude mít, podle našeho názoru, povinnost zajistit archivaci nebo úschovu zápisů správce konkursní podstaty, a zanikne-li společnost bez likvidace, aniž byl na její majetek prohlášen konkurs, nebo byl-li konkurs zrušen pro nedostatek majetku, bude mít tuto povinnost představenstvo.

Z judikatury:

SJ 12/2005 s. 935: 1. Z ustanovení § 189 odst. 2 ObchZ vyplývá, že akcionář má právo na vydání kopie zápisu z valné hromady, včetně všech jeho příloh.

2. Domáhá-li se akcionář splnění práva přiznaného mu jako akcionáři vůči společnosti, jde o spor z právního vztahu mezi společností a společníkem, týkající se účasti na společnosti podle § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ.

§ 190 [Společnost jednoho akcionáře]

(1) Má-li společnost jen jediného akcionáře, nekoná se valná hromada a působnost valné hromady vykonává tento akcionář. Rozhodnutí akcionáře při výkonu působnosti valné hromady musí mít písemnou formu a musí být podepsáno akcionářem. Rozhodnutí společníka musí mít formu notářského zápisu v těch případech, kdy se o rozhodnutí valné hromady pořizuje notářský zápis. Ustanovení § 186c odst. 2 a 3 se nepoužijí.

(2) Jediný akcionář je oprávněn vyžadovat, aby se rozhodování podle odstavce 1 účastnilo představenstvo a dozorčí rada. Písemné rozhodnutí jediného akcionáře musí být doručeno představenstvu a dozorčí radě.

(3) Smlouvy uzavřené mezi společností a jediným akcionářem této společnosti, pokud tento akcionář jedná rovněž jménem společnosti, musí mít formu notářského zápisu nebo písemnou formu a listina musí být podepsána před orgánem pověřeným legalizací.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 162 odst. 1 a 2, § 163, § 172 odst. 3, § 186 odst. 5

Související předpisy: § 62 n. NotŘ; § 40 ObčZ

Související předpisy ES: Dvanáctá směrnice (*Poznámka autorů:* přestože se Dvanáctá směrnice vztahuje pouze na společnosti s ručením omezeným, obchodní zákoník začlenil její zásady i do úpravy akciové společnosti)

Z literatury: *Kopáček, L., Švestka, J.* Nad výkladem nových ustanovení § 190 odst. 3 a § 132 odst. 3 ObchZ. Právní rozhledy, 1997, č. 3

Jediného akcionáře bude mít společnost, jestliže ji podle § 162 odst. 1 a 2 a § 172 odst. 4 založil jediný zakladatel – právnická osoba, pokud se v průběhu jejího trvání nestaly akcionáři další osoby nebo v případě, že se ve společnosti založené více osobami soustředily akcie v rukou jediného akcionáře.

Pokud má společnost jediného akcionáře, nesvolává se valná hromada a záleží pouze na rozhodnutí tohoto akcionáře, kdy přijme rozhodnutí nahrazující usnesení valné hromady. Podle ustanovení § 36 písm. d) se jediný akcionář, tj. jeho firma nebo název a sídlo, nebo jméno a bydliště zapisují do obchodního rejstříku.

Jediný akcionář sepisuje namísto zápisu o valné hromadě rozhodnutí podle odstavce 1. Notářským zápisem podle odstavce 1 je zápis podle § 62 NotŘ. Pro jediného akcionáře neplatí zákaz výkonu hlasovacího práva.

Požadovat účast členů představenstva při rozhodování o věcech v působnosti valné hromady je právem jediného akcionáře, zákon však nezakládá jeho povinnost členy představenstva nebo dozorčí rady k takovému rozhodování přizvat, určuje mu pouze povinnost seznámit je s takovým rozhodnutím formou doručení písemného vyhotovení rozhodnutí.

Ustanovení odstavce 3 výslovně připouští, aby jediný akcionář, pokud uzavírá smlouvu, se společností jednal i jménem společnosti (je-li členem představenstva oprávněným jednat jménem společnosti), vyžaduje však pro takovou smlouvu písemnou formu nebo formu notářského zápisu. Nedostatek této formy smlouvy způsobí její neplatnost podle ustanovení § 40 odst. 1 ObčZ. Ustanovení odstavce 3 je přísnější než jiná ustanovení, která požadují ověření podpisu na smlouvě; nestačí jakékoli úřední ověření, ale je nutný podpis smlouvy před orgánem pověřeným legalizací. Tento rozdíl je velmi významný. Podle ustanovení § 74 odst. 1 NotŘ totiž notář legalizací osvědčuje, že určitá osoba v jeho přítomnosti listinu vlastnoručně podepsala nebo podpis na listině se již nacházející před ním uznala za vlastní. Smlouvu uzavíranou mezi společností a jejím jediným akcionářem, který jedná rovněž jménem společnosti, musí tento jediný akcionář podepsat před notářem; uznání podpisu na smlouvě se nacházejícího za vlastní nepřichází pro tento účel v úvahu.

Z judikatury:

SJ 5/1998 s. 93: Jestliže v době od 30. 6. 1996 měla akciová společnost jediného akcionáře, nemusela být valná hromada svolána postupem podle § 184 ObchZ, v tehdejšímu znění.

PR 1/2000 s. 40: Zástupcem jediného akcionáře akciové společnosti při rozhodování v působnosti valné hromady podle § 190 ObchZ může být člen představenstva či člen dozorčí rady, vyjma případů, kdy by zájmy zástupce byly v rozporu se zájmy zastoupeného.

SR 2/2002 s. 48: Rozhodl-li jediný akcionář akciové společnosti o záměru zvýšit základní jmění, tento záměr byl zapsán do obchodního rejstříku a k platnému převodu akcií z jediného akcionáře na nabyvatele došlo předtím, než bylo do obchodního rejstříku zapsáno zvýšení základního jmění, stal se nabyvatel akcií jediným akcionářem společnosti. (*Poznámka autorů: rozhodnutí vychází z díkce obchodního zákoníku ve znění účinném do 1. 1. 2001*)

§ 190a Smlouva o převodu zisku

(1) Smlouvou o převodu zisku se zavazuje řízená osoba po provedení přidělu do rezervního fondu, vyžaduje-li tvorbu rezervního fondu zákon nebo zakladatelský dokument, převést ve prospěch řídící osoby zbylý zisk nebo jeho část. Smlouva o převodu zisku musí rovněž obsahovat závazek řídící osoby vůči společníkům, kteří nejsou účastníky smlouvy (dále jen „mimo stojící společníci“), poskytnout jim přiměřené vyrovnání, ledaže společnost nemá žádného takového společníka.

(2) Přiměřené vyrovnání podle odstavce 1 musí být poskytnuto po dobu trvání smlouvy každoročně a alespoň v té výši, která by podle dosavadních hospodářských výsledků společnosti a očekávaných budoucích hospodářských výsledků s přihlédnutím k přiměřeným odpisům a opravným položkám mohla být pravděpodobně rozdělena jako podíl na zisku připadající na akcie určité jmenovité hodnoty nebo na podíl tohoto společníka. Jestliže se smlouva o převodu zisku vztahuje jen na část zisku, krátí se částka přiměřeného vyrovnání poměrně.

(3) Smlouva o převodu zisku je platná, i když vyrovnání podle odstavce 1 není přiměřené. Mimo stojící společníci jsou oprávněni domáhat se, aby výši přiměřeného vyrovnání určil soud. Žaloba musí být podána do 3 měsíců poté, co bylo zveřejněno uložení smlouvy o převodu zisku do sbírky listin, jinak toto právo zaniká. Soudní rozhodnutí, jímž se určuje výše přiměřeného vyrovnání mimo stojícímu společníkovi, je pro řídící osobu co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním mimo stojícím společníkům.

Související ustanovení: § 38i odst. 1 písm. j), § 66a, § 187 odst. 1 písm. m), § 373 n.

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. h), § 84, 85a a 87 OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice; směrnice č. 88/624/EHS

Z literatury: *Dědič, J.* Evropská společnost a koncernové právo. Daňový expert, 2005, č. 5; *Piltz, A., Immelman, O., Samson-Himmelstjerna, M.* Počátky koncernového práva v českém obchodním zákoníku. Právní rozhledy, 1997, č. 4

Ustanovení § 190a začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 142/1996 Sb.

Ustanovení § 190a až 190d se netýkají pouze akciové společnosti, ale všech osob, které jsou ve vztahu řídící a řízené osoby. V takovém vztahu mohou být jak podnikatelé právnické osoby, tak podnikatelé fyzické osoby. V ustanovení § 66a odst. 7 se určuje, že řízenou osobou je osoba, která je podrobena jednotnému řízení jinou osobou (řídící osoba). Osoby řízené toutéž řídící osobou spolu s řídící osobou tvoří koncern (holding) a jejich podniky včetně podniku řídící osoby jsou koncernovými podniky. Není-li prokázán opak, má se za to, že ovládací osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern. Přitom ovládací osobou je osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo

rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiné osoby, která se označuje jako osoba ovládaná (§ 66a odst. 2). Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob (§ 66a odst. 2). Jednotnému řízení lze podrobit osoby i smlouvou. Blíže viz komentář k § 66a.

Tvorbu rezervního fondu ukládá obchodní zákoník společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Soudíme, že se úprava vztahuje i na nedělitelný fond družstva (§ 235). Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že předmětem převodu je zisk po zdanění.

Podstatnou částí smlouvy o převodu zisku je kromě určení účastníků smlouvy závazek řízené osoby převést ve prospěch řídící osoby čistý zisk nebo jeho část, popřípadě, má-li řízená osoba mimo stojící společníky, poskytnout jim přiměřené vyrovnání, popřípadě odškodnění. Lze považovat za sporné, zda je podstatnou částí smlouvy výše vyrovnání nebo způsob jejího určení, popřípadě kombinace pevné částky vyrovnání a částky stanovené každoročně ve vazbě na hospodářské výsledky, nebo zda v případě, že výše (či způsob určení výše) uvedena nebude, určí výši vyrovnání (a odškodnění) soud stejně jako v případě, kdy jejich výše není přiměřená. Smlouva o převodu zisku může obsahovat ujednání o poskytnutí vyrovnání ve větším rozsahu než vyplývá z odstavce 2.

Nebude-li smlouva o převodu zisku obsahovat závazek řídící osoby vůči mimo stojícím společníkům poskytnout jim přiměřené vyrovnání (a odškodnění – § 190c odst. 1), bude neplatná. Naproti tomu, jestliže smlouva bude sice obsahovat závazek k poskytnutí vyrovnání či odškodnění, to však nebude přiměřené, bude podle odstavce 3 a § 190c odst. 2 platná.

Ustanovení poslední věty odstavce 1 i.f. o tom, že přiměřené vyrovnání není třeba poskytnout, jestliže společnost nemá mimo stojícího společníka, se vztahuje u akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným na společnost, jejichž jediným společníkem je řídící osoba. Považuje se však za sporné, zda jsou mimo stojícími společníky společníci, kteří nemohou být uzavřením smlouvy o převodu zisku ohroženi, protože jsou s řídící osobou, na kterou se smlouvou převádí zisk, spojeni takovým způsobem, že mají užitek z hospodářských výsledků vyplývajících ze smlouvy o převodu zisku (k tomu viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2335 a Černá, S. Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2004, s. 130 n.*)

Odstavec 2 stanoví postup při určení výše přiměřeného vyrovnání mimo stojícím společníkům zcela obecně. Vyrovnání podle něj určené vždy vychází do značné míry z kvalifikovaného odhadu budoucích hospodářských výsledků, objektivizovaného přihlédnutím k předchozím, tj. známým výsledkům. Přiměřené vyrovnání poskytne společnost tomu z více po sobě jdoucích společníků v totéž účetním období, který byl společníkem v době, kdy vznikl nárok na vyplacení vyrovnání. Důsledky určení nepřiměřeného vyrovnání upravuje odstavec 3.

Podle výslovného ustanovení odstavce 3 se při stanovení vyrovnání v rozporu se zákonem neuplatní ustanovení § 39 ObčZ, tj. vyrovnání ustanovené v rozporu se zákonem nezpůsobuje neplatnost smlouvy o převodu zisku. Nepřiměřenost vyrovnání může každý ze společníků vůči společnosti namítat a domáhat se určení a vyplacení vyrovnání přiměřeného, a to i soudní cestou. Soudem příslušným k rozhodování takového sporu bude krajský soud, v jehož obvodu má sídlo řídící společnost, pro Středočeský kraj Městský soud v Praze. Lhůta stanovená v odstavci 3 je prekluzivní. Uložení smlouvy o převodu zisku a jejích změn do sbírky listin ukládá ustanovení § 38i odst. 1 písm. j).

Podle ustanovení § 125 odst. 1 písm. l) a § 187 odst. 1 písm. m) podléhá uzavření smlouvy o převodu zisku schválení valnou hromadou.

Úprava smlouvy o převodu zisku v tomto a následujících paragrafech se uplatní pro všechny formy obchodních společností i pro družstvo.

§ 190b Ovládací smlouva

(1) Ovládací smlouvou se zavazuje jedna smluvní strana (řízená osoba) podrobit se jednotnému řízení jiné osobě (řídící osoba). Je-li součástí ovládací smlouvy i závazek řízené osoby převádět zisk nebo jeho část řídící osobě, použije se obdobně ustanovení § 190a.

(2) Řídící osoba je oprávněna udílet statutárnímu orgánu řízené osoby pokyny, a to i takové, které mohou být pro řízenou osobu i nevýhodné, jestliže jsou v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern. Tím není dotčena povinnost osob tvořících statutární orgán řízené osoby nebo jeho členů jednat s péčí řádného hospodáře. Jiná osoba ani jiný orgán řízené osoby nejsou oprávněny udělovat statutárnímu orgánu řízené osoby pokyny, které jsou v rozporu s pokyny řídící osoby.

(3) Osoby, které jménem řídící osoby udělují pokyny statutárnímu orgánu řízené osoby, jsou povinny postupovat s péčí řádného hospodáře. Pokud tuto povinnost poruší, jsou povinny společně a nerozdílně nahradit škodu, která z toho řízené osobě vznikne. Je-li sporné, zda tyto osoby postupovaly s péčí řádného hospodáře, nesou důkazní břemeno. Za splnění závazku z náhrady škody ručí řídící osoba.

(4) Právo na náhradu škody může za řízenou osobu uplatnit i každý její společník. Ustanovení § 182 se použije přiměřeně.

(5) Vznikne-li v důsledku porušení povinností podle odstavce 3 škoda i věřitelům řízené osoby, odpovídají osoby, které tuto povinnost porušily, společně a nerozdílně za škodu způsobenou věřiteli, pokud nárok věřitele nemůže být uspokojen z majetku řízené osoby. Řídící osoba ručí za závazek k náhradě škody.

(6) Společně s osobami uvedenými v odstavcích 3 a 5 odpovídají za takto vzniklou škodu i osoby, jež jsou statutárním orgánem řízené osoby nebo jeho členem, pokud nepostupovaly s péčí řádného hospodáře. Tyto osoby za škodu neodpovídají, pokud jednaly podle pokynů, které byly uděleny v souladu s ustanovením odstavce 2.

Související ustanovení: § 28i odst. 1 písm. j), § 66a odst. 7 n.

Související předpisy: § 255 a 255a TrZ; § 9 odst. 3 písm. h), § 84a, 85a a 87 OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice; směrnice č. 88/624 EHS

Z literatury: *Bělohávek, A:* Ovládací smlouva ve světle novely obchodního zákoníku. Obchodní právo, 2001, č. 11; *Dědič, J.* Evropská společnost a koncernové právo. Daňový expert, 2005, č. 5; *Zima, P.* Ovládací smlouvy „à la tcheque“. Právní rozhledy, 2004, č. 10

Ustanovení § 190b n. začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 370/2000 Sb.

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 66a odst. 7 spojuje s uzavřením ovládací smlouvy vznik koncernu, jehož součástí jsou podniky řídící osoby a řízených osob, přikláníme se k názoru, že ovládací smlouva může být uzavřena pouze mezi podnikatelskými subjekty, neboť nepodnikatelské subjekty podnik nemají. Řídící osobou může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Teoreticky není vyloučeno, aby byla řízenou osobou na základě ovládací smlouvy osoba fyzická, v praxi však bude řízenou osobou zásadně osoba právnická.

V ustanovení § 66a odst. 7 se určuje, že řízenou osobou je osoba, která je podrobena jednotnému řízení jinou osobou (řídící osoba). Osoby řízené toutéž řídící osobou spolu s řídící osobou tvoří koncern (holding). Není-li prokázán opak, má se za to, že ovládající osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern. Přitom ovládající osobou je osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování

podniku jiné osoby, která se označuje jako osoba ovládaná. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob (§ 66a odst. 2). Jednotnému řízení lze podrobit osoby i smlouvou (ovládací smlouva), kterou lze uzavřít i ve vztazích mezi ovládající osobou a jí ovládanými osobami. Nebyla-li uzavřena ovládací smlouva, nesmí ovládající osoba využít svého vlivu k tomu, aby prosadila přijetí opatření nebo uzavření takové smlouvy, z nichž může ovládané osobě vzniknout majetková újma, ledaže vzniklou újmu uhradí nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, anebo v téže době uzavře smlouvu o tom, v jaké přiměřené lhůtě a jak tuto újmu uhradí.

Podstatnou částí ovládací smlouvy je kromě určení účastníků smlouvy závazek řízené osoby podrobit se jednotnému řízení řídicí osobou, popřípadě, má-li řízená osoba mimo stojící společníky, poskytnout jim přiměřené odškodnění. Lze považovat za sporné, zda je podstatnou částí smlouvy výše odškodnění, popřípadě vyrovnání nebo způsob jeho určení, nebo zda v případě, že výše uvedena nebude, určí výši vyrovnání a odškodnění soud stejně jako v případě, kdy jejich výše není přiměřená.

Uzavření ovládací smlouvy podléhá podle ustanovení § 190d odst. 1 schválení valnou hromadou a podle ustanovení § 28i odst. 1 písm. j) se tato smlouva a všechny její změny zakládají do sbírky listin.

Některé zvláštní zákony vyžadují k uzavření ovládací smlouvy splnění dalších podmínek. Tak podle § 20 odst. 3, 7 a 9 a § 20a odst. 2 BankZ musí mít osoba uzavírající s bankou ovládací smlouvu jako osoba řídicí souhlas České národní banky. Člen statutárního orgánu řídicí osoby musí splňovat podmínky stanovené zák. č. 21/1992 Sb. pro vedoucí zaměstnance banky. Náležitosti žádosti stanoví Česká národní banka vyhláškou. Česká národní banka souhlas neudělí, pokud by jeho udělení bylo v rozporu s mezinárodní smlouvou, s níž vyslovil souhlas Parlament, již je Česká republika vázána a která byla vyhlášena. Ovládací smlouvu na základě souhlasu České národní banky lze uzavřít nejpozději do 1 roku od udělení souhlasu. Souhlas lze v případech zvláštního zřetele hodných udělit i následně. Jestliže je banka ovládaná v důsledku uzavřené ovládací smlouvy a tato smlouva byla uzavřena bez souhlasu České národní banky a nebyl udělen ani následný souhlas nebo byla uzavřena po uplynutí jednoleté lhůty, a dále v případech, kdy Česká národní banka zjistí, že působení řídicí osoby je na újmu řádnému a obezřetnému podnikání banky, popřípadě lze takové působení důvodně očekávat, Česká národní banka ve správním řízení pozastaví účinnost ovládací smlouvy a ovládací smlouva zanikne v nejbližším možném termínu, který připouští obchodní zákoník (§ 190c odst. 3).

Protože uzavření ovládací smlouvy podléhá jak shora uvedeno schválení valnou hromadou, není tento orgán oprávněn přijímat rozhodnutí, jež jsou v rozporu s povinnostmi vyplývajícími z ovládací smlouvy. Nemůže ani ukládat představenstvu úkoly či dávat pokyny v rozporu s ovládací smlouvou (viz poslední větu odstavce 2). Pokud tak valná hromada přesto učiní, může se kterýkoli člen představenstva domáhat prohlášení jejího usnesení za neplatné podle ustanovení § 183 a není povinen takové usnesení respektovat.

Ustanovení odstavce 2 je speciálním ustanovením ve vztahu k ustanovení § 194 odst. 4, podle kterého není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení, nestanoví-li zákon jinak. Při plnění pokynů řídicí osoby však musí představenstvo zkoumat, zda pokyny, které dostává od řídicí osoby, splňují podmínky podle odstavce 2, tj. zejména – jde-li o pokyny pro společnost nevýhodné – zda jsou v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern. Z toho důvodu má podle našeho názoru představenstvo právo, aby je řídicí osoba informovala o zásadních skutečnostech osvědčujících splnění těchto podmínek, tedy o tom, které osoby tvoří koncern a jaký zájem která z osob tvořících koncern svými pokyny sleduje. I když podle našeho názoru vyplývá právo na tyto informace ze zákona, považujeme za praktické precizovat povinnost poskytovat potřebné informace v ovládací smlouvě. Kdyby představenstvo

společnosti uposlechlo pokyny řídící osoby, který je ve zřejmém rozporu s ustanovením odstavce 2, poruší tím příslušní členové představenstva povinnost postupovat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 4) a ponесou důsledky stanovené zákonem – blíže viz komentář k § 194.

K povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře viz komentář k § 194 odst. 5.

Ustanovení odstavce 3 ukládá povinnost osob udělujících pokyny jménem řídící osoby postupovat s péčí řádného hospodáře ve vztahu k řízení společnosti i řídící společnosti (přitom ve vztahu k řídící společnosti pro ně tato povinnost vyplývá z příslušné úpravy povinností statutárních orgánů jednotlivých forem obchodních společností a družstva). Úprava odpovědnosti osob podle tohoto paragrafu se vztahuje i na podnikatele – fyzickou osobu. Odpovědnost za porušení této povinnosti je upravena poněkud odchylně od obecné úpravy důsledků porušení povinnosti představenstva společnosti (§ 194 odst. 5 a 6), když zákon sice stanoví osobám udělujícím pokyny povinnost nahradit způsobenou škodu, ale nestanoví jejich ručení za závazky řízení osoby a namísto toho stanoví (v odstavci 5) jejich odpovědnost ve vztahu ke třetím osobám. Shodně však zákon koncipuje přenesení důkazního břemene v případě pochybností o vynaložení péče řádného hospodáře. Důležitým nástrojem pro vymození případné náhrady škody vzniklé v důsledku pokynů osob jednajících jménem řídící osoby je ručení řídící osoby, jejímž jménem pokyny udělují.

Dalším důležitým nástrojem pro uplatnění náhrady škody podle odstavce 3 je oprávnění společníků podle odstavce 4. Z přiměřeného použití ustanovení § 182 pak vyplývá, že každý společník (člen) řízení osoby má právo domáhat se, aby představenstvo (či jiný statutární orgán) uplatnilo právo na náhradu škody, které má společnost vůči osobám udělujícím pokyny jménem řídící společnosti. Jestliže statutární orgán bez zbytečného odkladu žádost společníka či člena nesplní, může uplatnit právo na náhradu škody jménem společnosti sám. Jiná osoba než společník, který žalobu podal, nebo osoba jím zmocněná, nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

Ustanovení odstavce 5 rozšiřuje ochranu před porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře osobami udělujícími pokyny jménem řídící osoby i na věřitele řízení společnosti. Podmínky odpovědnosti osob udělujících pokyny jménem řídící společnosti ve vztahu k věřitelům za způsobenou škodu budou v praxi naplněny tehdy, jestliže řízená osoba v důsledku vzniklé škody nebude schopna řádně plnit své závazky vůči věřitelům.

Ustanovení odstavce 6 pak zavazuje k náhradě škody vzniklé z porušení povinnosti osob udělujících pokyny jménem řídící osoby jednat s péčí řádného hospodáře i statutární orgány či členy statutárního orgánu řízení osoby.

K rozhodování o náhradě škody podle tohoto paragrafu (kromě odstavce 5) bude v prvním stupni věcně příslušný krajský soud, pro místní příslušnost se uplatní ustanovení § 84, 85a a 87 OSŘ.

Společná ustanovení o ovládací smlouvě a o smlouvě o převodu zisku

§ 190c [Náležitosti smlouvy a její zrušení]

(1) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být uzavřena písemně a musí obsahovat i závazek vůči mimo stojícím společníkům uzavřít na písemnou žádost smlouvu o úplatném převodu jejich akcií, zatímních listů nebo podílů (dále jen „smlouva o úplatném převodu“) za cenu přiměřenou hodnotě jejich akcií, zatímních

listů nebo podílů (dále jen „odškodnění“), ledaže společnost nemá žádného takového společníka. Ustanovení § 186a odst. 6 se použije přiměřeně. Lhůta pro zaplacení odškodnění nesmí být delší než 1 měsíc ode dne uzavření smlouvy o úplatném převodu. Výše odškodnění nebo způsob jeho určení musí být uvedený v ovládací smlouvě nebo ve smlouvě o převodu zisku. Právo požadovat uzavření smlouvy o úplatném převodu může být časově omezeno. Lhůta pro uplatnění tohoto práva nemůže být v takovém případě kratší než 3 měsíce od účinnosti ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku. Pro účely tohoto ustanovení se akcie, zatímni listy a obchodní podíly považují vždy za neomezeně převoditelné.

(2) Není-li výše odškodnění v ovládací smlouvě nebo ve smlouvě o převodu zisku stanovena v souladu s odstavcem 1, je smlouva přesto platná. Mimo stojící společníci jsou oprávněni domáhat se, aby výši přiměřeného odškodnění určil soud. Žaloba musí být podána do 3 měsíců poté, co bylo zveřejněno uložení ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku do sbírky listin, popřípadě od uzavření smlouvy o úplatném převodu, jinak toto právo zaniká. Soudní rozhodnutí, jímž se určuje výše přiměřeného odškodnění mimo stojícímu společníkovi, je pro řídící osobu co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním mimo stojícím společníkům.

(3) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být zrušena jen s účinností ke konci účetního období. Zpětná účinnost se nepřipouští. Právní úkon, jenž má za následek zrušení smlouvy, musí mít písemnou formu. Jestliže se má smlouva zrušit na základě právního úkonu, je k účinnosti tohoto právního úkonu třeba souhlasu valné hromady a mimo stojících společníků, obsahuje-li ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku závazek k vyrovnání nebo k odškodnění. Ustanovení § 190d odst. 8 se použije obdobně.

(4) Řídící nebo řízená osoba je oprávněna odstoupit od ovládací smlouvy nebo od smlouvy o převodu zisku s účinky ke dni doručení odstoupení druhé smluvní straně jen z vážných důvodů, zejména jestliže druhá smluvní strana není schopna plnit závazky ze smlouvy. Řízená osoba je oprávněna od smlouvy odstoupit i tehdy, jestliže je podle rozhodnutí soudu odškodnění přiznané mimo stojícím společníkům v ovládací smlouvě nebo ve smlouvě o převodu zisku nepřiměřené, a to ve lhůtě 2 měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí.

(5) Byla-li uzavřena ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku a hospodaření řízené osoby skončí ztrátou, je řídící osoba povinna tuto ztrátu uhradit, pokud nemůže být uhrazena z rezervního fondu nebo jiných disponibilních zdrojů řízené osoby.

(6) Nabude-li ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku účinnosti k jinému dni, než je první den účetního období, sestaví řízená osoba ke dni předcházejícímu den nabytí účinnosti smlouvy mezitímní účetní závěrku. Zanikne-li účinnost ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku k jinému dni, než je poslední den účetního období, sestaví řízená osoba ke dni zániku účinnosti smlouvy mezitímní účetní závěrku.

Související ustanovení: § 28i odst. 1 písm. j), § 66a, § 186a odst. 6, § 190a, 190b, 190d, § 344 n.

Související předpisy: § 40 ObčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice; směrnice č. 88/624 EHS

Požadavek písemné formy smlouvy o převodu zisku (a ovládací smlouvy) začlenil do obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb., předchozí úprava písemnou formu této smlouvy nepožadovala, což nepřispívalo k právní jistotě při jejím uzavírání. Důsledkem

nedostatku písemné formy smlouvy by byla její absolutní neplatnost. Ustanovení odstavce 1 upravuje možnost mimo stojících společníků zbavit se účasti na společnosti, která uzavřela ovládací smlouvu či smlouvu o převodu zisku. Tuto možnost mají nejen společníci, kteří s uzavřením takové smlouvy nesouhlasili, ale i společníci, kteří pro její uzavření hlasovali, a to dokonce i bez ohledu na to, zda jde o smluvní nebo faktický koncern.

Z přiměřeného použití ustanovení § 186a odst. 6 vyplývá, že jestliže řídící osoba nepřijme písemný návrh mimo stojícího společníka na uzavření smlouvy podle odstavce 1 do 15 dnů od jeho doručení, je společník oprávněn domáhat se uzavření smlouvy u soudu nebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením povinnosti uzavřít smlouvu. Může rovněž požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů (blíže viz komentář k § 186a odst. 6).

Neuvedení závazku vůči mimo stojícím společníkům uzavřít na jejich žádost smlouvu o úplatném převodu ve smlouvě podle odstavce 1 má, podle našeho názoru, za následek neplatnost smlouvy. Lze považovat za sporné, jaké důsledky má neuvedení výše odškodnění v ovládací smlouvě vůbec, když ustanovení odstavce 2 upravuje pouze důsledky uvedení jeho výše v rozporu se zákonem. Přikláníme se spíše k názoru, že vzhledem k účelu sledovanému ustanovením odstavce 2 bude i smlouva, ve které nebude uvedena výše přiměřeného odškodnění, platná a nedostatek určení výše odškodnění bude mít důsledky podle odstavce 2. Opačný názor vyjadřuje *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2360). Konečné řešení této otázky přinese zřejmě až judikatura.

Pokud by byla lhůta pro uplatnění práva požadovat uzavření smlouvy o úplatném převodu určená ve smlouvě kratší, než připouští zákon, bude v této části smlouva o převodu zisku či ovládací smlouva neplatná. Nebude-li ve smlouvě uvedena žádná lhůta, bude povinnost uzavřít smlouvu o úplatném převodu časově neomezená.

Ustanovení poslední věty odstavce 1 doplnila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 501/2001 Sb., aby umožnila odkup i v případech, kdy je převoditelnost akcií omezena podle § 156 odst. 4, případně zabránila konfliktu mezi odkupovou povinností uloženou zákonem a případným porušením povinností orgánem udělujícím souhlas s převodem akcií na jméno podle uvedeného ustanovení.

Důsledky nedostatků v určení výše odškodnění upravuje ustanovení odstavce 2 tak, že přiznává mimo stojícím společníkům právo na zaplacení odškodnění přiměřeného hodnotě jejich akcií, zatímních listů nebo podílů bez ohledu na to, jakou výši odškodnění určuje smlouva. Nedohodnou-li se společnost s mimo stojícím společníkem na vyšší odškodnění, určí ji k žalobě společníka soud. Lhůta stanovená v odstavci 2 pro podání žaloby je prekluzivní. Od uložení ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku počíná běžet lhůta pro podání žaloby v případech, kdy se společník domáhá určení před uzavřením smlouvy o úplatném převodu. Uzavře-li společnost s mimo stojícím společníkem tuto smlouvu, běží tato lhůta od uzavření smlouvy.

Jestliže řídící společnost bude odmítat uzavření smlouvy, ačkoliv se k tomu zavázala podle odstavce 1, může se mimo stojící společník domáhat, aby jí soud uzavření smlouvy uložil. Určí-li soud vyšší přiměřeného odškodnění, je cena, kterou určil pro jednu akcii či zatímní list, základem pro určení přiměřeného odškodnění ostatních mimo stojících společníků, pro které se určí jeho výše podle počtu akcií nebo zatímních listů, které vlastní. Pro obchodní podíly se bude zřejmě zásadně cena určovat individuálně.

Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být uzavřena i v průběhu účetního období, možnost jejího zrušení však zákon váže – s výjimkou podle odstavce 4 – právě na konec účetního období. Jestliže zákon v odstavci 3 používá pojem „zrušení smlouvy“, je tím třeba chápat všechny zákonem či smlouvou stanovené způsoby jejího ukončení, tj. zániku práv a povinností z ní vyplývajících, zejména pak její výpověď,

odstoupení od smlouvy nebo dohodu o jejím ukončení. Pro výpověď smlouvy se uplatní ustanovení § 582 odst. 1 ObčZ.

K zániku závazků z ovládací smlouvy může dojít i v důsledku jiné právní skutečnosti než právního úkonu, např. uplynutím doby, na kterou byla smlouva uzavřena, nebo v důsledku fúze či převzetí jmění.

Z ustanovení odstavce 3 vyplývá, že úkonem, kterým se smlouva zrušuje, nelze stanovit zpětnou účinnost tohoto zrušení, tj. nelze se např. po skončení účetního období dohodnout na zrušení smlouvy ke konci skončeného účetního období.

Nedostatek písemné formy úkonu, jímž se uvedené smlouvy zrušují, má za následek jeho neplatnost. Lze považovat za sporné, zda nedostatek souhlasu valné hromady, popřípadě mimo stojících společníků se zrušením smlouvy způsobuje neúčinnost úkonu, kterým se smlouva zrušuje, anebo jeho neplatnost. Z dikce ustanovení odstavce 3 (...je k účinnosti tohoto právního úkonu třeba souhlasu valné hromady...) lze usuzovat na neúčinnost, z odkazu na obdobné použití ustanovení § 190d odst. 8, který odkazuje na obdobné použití ustanovení § 190d odst. 1, na neplatnost. Jestliže se smlouva zrušuje jednostranným právním úkonem uděluje souhlas valná hromada té osoby, která úkon činí, popřípadě mimo stojící společníci řízené osoby, činí-li úkon řízená osoba. Zrušuje-li se na základě dohody, udělují souhlas valné hromady obou společností.

Z obdobného použití ustanovení § 190d odst. 8 vyplývá, že ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být zrušena jen se souhlasem valné hromady, přijatým alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných společníků, nevyžaduje-li společenská smlouva či statuty vyšší počet hlasů, jde-li o akciovou společnost nebo společnost s ručením omezeným, anebo se souhlasem všech neomezeně ručících společníků, jde-li o veřejnou obchodní společnost nebo komanditní společnost. Obsahuje-li smlouva závazek k poskytnutí vyrovnání nebo odškodnění, vyžaduje se i souhlas tří čtvrtin hlasů přítomných mimo stojících společníků.

Ustanovení odstavce 4 stanoví zvláštní podmínky odstoupení od ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku a současně omezuje možnost odstoupení podle obecných ustanovení obchodního zákoníku (§ 344 n.). Co lze považovat za další závažné důvody pro odstoupení nad rámec příkladného výčtu v odstavci 4 bude věcí individuálního posouzení konkrétního případu. Rovněž lhůta podle odstavce 4 je zřejmě lhůtou prekluzivní.

Povinnost uhradit ztrátu řízené osoby zjištěnou z řádné nebo mimořádné účetní závěrky podle odstavce 5 je při splnění podmínek stanovených v tomto odstavci bezpodmínečná a řídicí osoba se jí nemůže zprostit ani průkazem toho, že ztráta nevznikla v důsledku jednotného řízení či převodu zisku.

Ustanovení odstavce 6 začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 437/2003 Sb. O mezitímní účetní závěrce viz komentář ke zrušenému § 35.

§ 190d [Schvalování smlouvy]

(1) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být schválena valnou hromadou, jde-li o akciovou společnost nebo společnost s ručením omezeným, a to alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných společníků, bez ohledu na to, zda společnost je osobou řídicí nebo řízenou, pokud statuty nevyžadují vyšší počet hlasů, jinak je neplatná. O rozhodnutí valné hromady, jímž se schvaluje ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku, musí být pořízen notářský zápis. Je-li účastníkem ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku veřejná obchodní společnost nebo komanditní společnost, vyžaduje se její podepsání všemi neomezeně ručícími společníky.

(2) Statutární orgány osob, jež uzavřely nebo hodlají uzavřít ovládací smlouvu nebo smlouvu o převodu zisku, jsou povinny vyhotovit podrobnou písemnou zprávu, v níž vysvětlí důvody uzavření smlouvy a zejména objasní výši vyrovnání a odškodnění. Dozorčí orgány osob, jež uzavřely ovládací smlouvu nebo smlouvu o převodu zisku, jsou-li zřízeny, smlouvy přezkoumají a vyhotoví o tom zprávu. Ustanovení § 153a odst. 3 a § 220b odst. 1 poslední věty, odst. 2 poslední věty a odst. 3 až 5 se použijí přiměřeně.

(3) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být prozkoumána dvěma nezávislými znalci. Ustanovení § 220c odst. 1, 2, 4, 6 až 8 se použijí přiměřeně.

(4) Znalecká zpráva podle odstavce 3 musí obsahovat kromě náležitostí vyžadovaných zvláštním právním předpisem též závěr, že navržené vyrovnání a navržené odškodnění je přiměřené. Ve zprávě musí být rovněž uvedeno,

- a) podle jakých metod bylo vyrovnání, popřípadě odškodnění určeno,
- b) z jakých důvodů je použití těchto metod vhodné,
- c) jaké vyrovnání, popřípadě odškodnění vyplývá z jednotlivých metod, pokud bylo použito více metod; současně musí být uvedeno, jaká váha byla přiznána jednotlivým metodám a výsledkům z nich vyplývajícím a jaké obtíže se vyskytly při zjišťování výše vyrovnání nebo odškodnění.

(5) Všichni společníci mají právo seznámit se ode dne, v němž bylo uveřejněno oznámení o konání valné hromady nebo odeslána pozvánka na valnou hromadu, nebo alespoň 5 dnů před podpisem smlouvy, jde-li o veřejnou obchodní společnost nebo komanditní společnost, v sídle společnosti

- a) s ovládací smlouvou nebo smlouvou o převodu zisku,
- b) se zprávami statutárních orgánů podle odstavce 2, pokud se vyžadují,
- c) se zprávami nebo zprávou dozorčího orgánu a znalců podle odstavce 4, jestliže se vyžadují,
- d) s výročními zprávami a zprávami auditora, podléhá-li účetní závěrka ověření auditorem, za poslední 3 účetní období, pokud řídící nebo řízená osoba po takovou dobu trvá, popřípadě s takovými účetními závěrkami a zprávami auditora právního předchůdce, měla-li tato osoba právního předchůdce.

(6) Ustanovení § 220d odst. 4, ustanovení § 220e odst. 2 a 3 a ustanovení § 220l se použijí přiměřeně.

(7) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku nemůže nabýt účinnosti přede dnem zveřejnění oznámení o uložení smlouvy do sbírky listin rejstříkového soudu.

(8) Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být změněna jen se souhlasem valné hromady, jde-li o akciovou společnost nebo společnost s ručením omezeným, anebo se souhlasem všech neomezeně ručících společníků, jde-li o veřejnou obchodní společnost nebo komanditní společnost. Ustanovení odstavců 1 až 7 se použijí obdobně. K rozhodnutí valné hromady, jímž dává souhlas ke změně podmínek týkajících se výše vyrovnání nebo odškodnění, se vyžaduje i souhlas tří čtvrtin hlasů přítomných mimo stojících společníků.

Související ustanovení: § 59 odst. 3, § 66a, § 125 odst. 1 písm. l), § 153a, § 187 odst. 1 písm. m), § 190a, 190c, § 220b až 220e, § 220l

Související předpisy: zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; § 80a n. NotŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice; směrnice č. 88/624 EHS

Povinnost schválení ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku stanoví pro akciovou společnost též ustanovení § 187 odst. 1 písm. m) a pro společnost s ručením omezeným

ustanovení § 125 odst. 1 písm. l). Jestliže akciová společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje schválení ovládací smlouvy či smlouvy o převodu zisku souhlas kvalifikované třítřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů v rámci každého druhu akcií (§ 186 odst. 4).

Notářský zápis podle odstavce 1 je zápisem podle § 80a n. NotŘ. Blíže viz komentář k § 127 odst. 4 a § 186 odst. 6.

U veřejné obchodní společnosti budou smlouvu vždy podepisovat všichni společníci, u komanditní společnosti všichni komplementáři; přitom není podstatné, zda jsou statutárním orgánem.

Z přiměřeného použití ustanovení § 153a odst. 3, na které odkazuje ustanovení odstavce 2, vyplývá, že se nevyžadují zprávy podle odstavce 2, jsou-li všichni společníci statutárními orgány nebo jejich členy. Zpráva o přezkoumání smlouvy se nevyžaduje, nemá-li osoba, která uzavřela smlouvu, kontrolní orgán. Z přiměřeného použití ustanovení § 220b odst. 1 poslední věty, odstavce 2 poslední věty a odstavců 3 až 5 vyplývá, že statutární a kontrolní orgány řídící a řízené osoby mohou zpracovat společnou zprávu podle odstavce 2. Pokud by uvedení určitých údajů ve zprávě podle odstavce 2 mohlo způsobit značnou újmu řídící či řízené společnosti či jí ovládající nebo ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství některé ze společností anebo je utajovanou skutečností podle zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje statutární orgán, popřípadě se souhlasem dozorčí rady, pokud existuje.

Zprávy podle odstavce 2 se nevyžadují, jestliže je řídící společnost jediným společníkem řízené společnosti nebo jestliže s tím všichni společníci či členové řídící i řízené osoby projeví souhlas. Takový souhlas musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být udělen na valné hromadě (členské schůzi). Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě (členské schůzi) se uvede v notářském zápisu o jejím rozhodnutí. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci společníka (člena), bez ohledu na to, jak účast v řídící či řízené osobě nabyt.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220c odst. 1, 2, 4, 6 až 8 předepsaného v odstavci 3 vyplývá, že návrh ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku přezkoumá za každou řídící i za řízenou osobu znalec jmenovaný podle § 59 odst. 3 soudem, a to před předložením valné hromadě, popřípadě kontrolnímu orgánu nebo společně dva znalci jmenovaní soudem pro obě společnosti. Návrh na jmenování znalce podává statutární orgán účastníka smlouvy, popřípadě se souhlasem kontrolního orgánu. Návrh na jmenování společných znalců podávají společně statutární orgány obou společností, pro které mají být znalci jmenováni, popřípadě se souhlasem kontrolních orgánů. Znalec nebo znalci pro přezkoumání ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku zpracují o výsledku přezkoumání písemnou zprávu. Jestliže byli jmenováni dva znalci, mohou zpracovat společnou znaleckou zprávu o přezkoumání ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku. Znalecká zpráva o přezkoumání ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku je znaleckým posudkem podle zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění.

Znalec má právo vyžadovat od účastníků smlouvy všechny informace a písemnosti, jež jsou potřebné ke zpracování znalecké zprávy, a má právo provádět u těchto osob potřebná šetření. Pokud by uvedení určitých údajů ve znalecké zprávě mohlo způsobit značnou újmu řídící či řízené společnosti nebo jí ovládající či ovládané osobě nebo tvoří předmět obchodního tajemství některé ze společností anebo je utajovanou skutečností podle zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje statutární orgán, popřípadě se souhlasem dozorčí rady. Znalec nebo znalci předají znaleckou zprávu statutárním orgánům, popřípadě kontrolním

orgánům řídící a řízené osoby předtím, než tyto osoby zpracují zprávy podle odstavce 2. Tyto znalecké zprávy musí být k nahlédnutí účastníkům valné hromady (členské schůze), jež bude rozhodovat o uzavření ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku, popřípadě společníkům.

Znalecká zpráva se nevyžaduje, jestliže je řídící osoba jediným společníkem řízené osoby, nebo jestliže s tím projeví souhlas všichni společníci. Takový souhlas musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být udělen na valné hromadě (členské schůzi). Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě (členské schůzi) se uvede v notářském zápisu o jejím rozhodnutí. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci společníka, bez ohledu na to, jak nabyl účast na řídící či řízené osobě.

O jmenování znalce soudem viz komentář k § 59 odst. 3.

Zvláštním předpisem podle odstavce 4 je zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění. Z ustanovení odstavce 4 vyplývá, že vyrovnání, popřípadě odškodnění může, ale nemusí být počítáno více metodami, pokud však je počítáno více než jednou metodou, musí být provedeno srovnání dosažených výsledků.

Ustanovení odstavce 5 vytváří podmínky pro dostatečnou informovanost společníků (členů) o obsahu a důsledcích ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku před jejich schválením. Porušení ustanovení odstavce 4 však nezpůsobuje neplatnost ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku, ale zakládá pouze odpovědnost statutárních orgánů za porušení povinnosti zpřístupnit společníkům uvedené dokumenty a může být případně i důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Z priměřeného použití ustanovení § 220d odst. 4, § 220e odst. 3 a 4 a § 220l upraveného v odstavci 6 vyplývá, že řídící i řízená osoba je povinna vydat každému společníkovi (členovi), který o to požádá, bez zbytečného odkladu bezplatně, pouze za úhradu nákladů, opis nebo výtah z písemností uvedených v odstavci 5 a tyto listiny musí být společníkům (členům) volně přístupné k nahlédnutí na valné hromadě (členské schůzi). Statutární orgán společnosti je povinen na počátku jednání valné hromady (členské schůze) objasnit společníkům (členům) návrh ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku. Poté k němu popřípadě sdělí své stanovisko kontrolní orgán. Statutární orgán je povinen před hlasováním o uzavření smlouvy seznámit společníky (členy) se znaleckou zprávou, jestliže se vyžaduje.

Každý společník (člen), který o to požádá na valné hromadě, má právo na informace, jež se týkají osoby, s níž je uzavírána ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku, jsou-li důležité z hlediska uzavření této smlouvy. Pokud by poskytnutí určitých informací mohlo způsobit značnou újmu řídící či řízené společnosti ji ovládající či jí ovládané osobě nebo tvoří předmět obchodního tajemství některé ze společností anebo je utajovanou skutečností podle zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění, nelze je poskytnout. Statutární orgán však musí společníkovi sdělit, proč mu předmětné údaje neposkytl. O tom, zda takové informace existují, rozhoduje statutární orgán, popřípadě se souhlasem kontrolního orgánu.

Členové statutárních a kontrolních orgánů zúčastněných osob a znalec nebo znalci, kteří zpracovali znaleckou zprávu, odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při uzavření ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku společníkům (členům) nebo věřitelům podle § 373 n. Statutární orgán nebo člen statutárního nebo kontrolního orgánu anebo znalec se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ustanovení § 194 odst. 5 o tom, že členové statutárního orgánu odpovídají za škodu, kterou způsobili společností plněním pokynu valné hromady, jen je-li tento pokyn v rozporu s právními předpisy, se nepoužije.

Soudní rozhodnutí, jímž soud přizná právo na náhradu škody, je pro odpovědné osoby co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným osobám. Právo

na náhradu škody se promlčuje ve lhůtě pěti let ode dne, kdy se ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku stala účinnou podle odstavce 7.

Povinnost uložit ovládací smlouvu a smlouvu o převodu zisku do obchodního rejstříku ukládá ustanovení § 38i odst. 1 písm. j). Soud jejich uložení zveřejňuje.

Dohoda o změně ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku podle odstavce 8 musí být uzavřena písemně a musí být schválena valnou hromadou kvalifikovanou nejmeně třičtvrtinovou většinou hlasů přítomných společníků – blíže viz komentář k odstavcům 1 až 7.

Představenstvo

§ 191 [Statutární orgán]

(1) **Představenstvo je statutárním orgánem, jenž řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem. Představenstvo rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou tímto zákonem nebo stanovami vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. Nevyplyvá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob, kterým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku.**

(2) **Stanovy, rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady mohou omezit právo představenstva jednat jménem společnosti, avšak tato omezení nejsou účinná vůči třetím osobám.**

Související ustanovení: § 13 odst. 1, 2, 4 a 5, § 28 odst. 1 písm. e) a odst. 7, § 30 odst. 3, § 173 odst. 1 písm. g), § 187, 197, § 762 odst. 2

Související předpisy: § 20 odst. 1 ObčZ; § 65 PKT; § 18 odst. 1 BankZ

Z literatury: *Bejček, J.* O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů. Právní rozhledy, 2004, č. 13; *Beran, K.* Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie, 2004, č. 9; *Borkovec, A.* Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD. Bulletin advokacie, 2005, č. 2; *Černá, S.* Souběh pracovního poměru s členstvím v představenstvu a. s. Daňová a hospodářská kartotéka, 1994, č. 13; *Černá, S.* Smlouva mezi členem představenstva a akciovou společností. Daňová a hospodářská kartotéka, 1994, č. 11; *Černá, S.* Důsledky porušení povinnosti členem představenstva akciové společnosti. Právo a podnikání, 1997, č. 7, 8; *Dvořák, T.* Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům. Právní rozhledy, 2000, č. 2; *Eliáš, K.* Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů. Ekonom, 1993, č. 19; *Pokorná, J.* Ještě k pojmu náležitá péče podle ust. § 194 odst. 4 obchodního zákoníku. Právní praxe v podnikání, 2000, č. 4; *Pokorná, J.* Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti. Obchodní právo, 2003, č. 1; *Půry, F., Šámal, P.* Ještě k trestní odpovědnosti osob jednajících za právnické osoby. Trestní právo, 1996, č. 9; *Rada, I.* Práva členů orgánů společnosti s ručením omezeným a společnosti akciové. Právní rozhledy, 2004, č. 1; *Rada, I.* Obecné povinnosti členů statutárního orgánu. Právo a podnikání, 2003, č. 2; *Rada, I.* Souběh funkce (člena) statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance. Právní rozhledy, 2006, č. 1; *Štenglová I.* Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva. Právo a podnikání, 2002, č. 12; *Teryngel, J. K.* Trestní odpovědnosti člena statutárního orgánu za řádný výkon funkce. Právo a podnikání, 1995, č. 8; *Teryngel, J. K.* Trestní odpovědnosti právnických osob a osob za ně jednajících. Trestní právo, 1996, č. 1

Statutární orgán právnické osoby je orgán oprávněný jednat jménem právnické osoby ve všech věcech. Ustanovení § 13 odst. 4 k tomu určuje, že podnikatel – právnická osoba je zavázán vůči třetím osobám jednáním svého statutárního orgánu, i když překročil rozsah

jeho předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon – blíže viz komentář k § 13.

Představenstvo není povinno vykonávat všechny činnosti vyplývající z jeho působnosti osobně. V akciových společnostech je obvyklé, že představenstvo pověří faktickým výkonem části své působnosti ředitele nebo jiného zaměstnance společnosti. Takový zaměstnanec se však nestává statutárním orgánem, ale jedná pouze za společnost jako její zástupce (§ 13 odst. 1, § 15). Odpovědnost ve vztahu ke společnosti a jejím akcionářům za výkon činnosti, jejichž výkon svěřilo někomu jinému, nese představenstvo.

Je-li některý člen představenstva současně ředitelem společnosti či jiným vrcholovým zaměstnancem, je nutné ve vnitřních předpisech společnosti přesně rozlišit jeho činnost jako člena představenstva a jako zaměstnance společnosti. Jak uzavřel Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004, nemůže být náplní pracovního poměru výkon činnosti statutárního orgánu. V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší soud uzavřel, že „Podle ustálené judikatury soudů (srov. například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/1995) činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) obchodní společnosti nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem, neboť funkce statutárního orgánu společnosti není druhem práce ve smyslu ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) ZPr a vznik, zánik i obsah tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy. Právní předpisy ani povaha akciové společnosti však nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, pokud náplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu“ „..., úvahy bylo třeba zaměřit i tím směrem, zda práce generálního ředitele ve skutečnosti nezahrnovala výkon činnosti statutárního orgánu a zda tedy není ujednání o pracovněprávním vztahu účastníků neplatné“.

Představenstvo akciové společnosti je kolektivním orgánem. Kteří jeho členové jednají za představenstvo navenek, určí podle odstavce 1 stanovy, pro případ, že to stanovy neurčí, určuje to zákon. Způsobem, kterým členové představenstva zavazují společnost, se rozumí určení, zda k jednání jménem společnosti je oprávněn každý člen představenstva samostatně, či jedná více členů společně. Stanovy mohou pro jednání jménem společnosti určit například, že jsou k němu oprávněni vždy nejméně dva členové představenstva, že jedním z těchto členů musí být předseda nebo místopředseda, mohou však též vymezit okruh případů, kdy jednají dva či více členů představenstva společně, zatímco v ostatních případech jednají samostatně anebo mohou vymezit odlišné jednání při písemných úkonech.

Od jednatele oprávnění představenstva ve vztahu ke třetím osobám je nutno odlišit jeho řídicí působnost ve věcech společnosti. V tomto směru obchodní zákoník nejenže v odstavci 1 zakládá obecnou působnost představenstva ve všech věcech společnosti, které nejsou vyhrazeny do působnosti valné hromady, ale v celé řadě ustanovení mu ukládá jednotlivé konkrétní povinnosti a zakládá jeho oprávnění. Přitom jednotlivé povinnosti či oprávnění představenstva vyplývají nejen z ustanovení začleněných do právní úpravy představenstva akciové společnosti (§ 191 až 196a), ale i z dalších ustanovení obchodního zákoníku, případně i z ustanovení dalších předpisů. Tak např. ustanovení § 18 odst. 2 BankZ svěřuje představenstvu rozhodování o úvěrech poskytovaných osobám se zvláštním vztahem k bance – blíže viz komentář k § 196a, podle ustanovení § 27 odst. 4 ZPr rozhoduje o založení pracovního poměru jmenováním představenstvo.

Rozsah jednatele oprávnění statutárního orgánu může s účinností ve vnějších vztazích společnosti omezit pouze zákon. Stanovy či rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady mohou omezit jednatele oprávnění představenstva pouze s účinky ve vnitřních vztazích společnosti. Pokud tedy členové představenstva poruší omezení svého jednatele oprávnění stanovené podle odstavce 2, bude právní úkon, který učiní, platný

(např. při uzavření smlouvy), členové, kteří omezení porušili, však ponesou odpovědnost za takové porušení podle § 66 odst. 2 a § 194 odst. 5. Účinnost či neúčinnost omezení ve vztahu ke třetím osobám nezávisí na dobré víře těchto osob. Rovněž v § 13 odst. 5 se k tomu stanoví, že omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či jiného obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna.

V některých případech váže zákon oprávnění představenstva jednat jménem právnické osoby na (předchozí) souhlas jiného orgánu společnosti (např. § 67a, 161a, 161e, 161f, § 193 odst. 2, § 196a a některá ustanovení úpravy přeměn společností). Důsledkem nedostatku takového souhlasu je podle okolností neplatnost nebo neúčinnost právního úkonu, nestanoví-li zákon jinak. Zákon rovněž v některých případech omezuje či vylučuje jednatelské oprávnění představenstva (např. § 68 odst. 5, § 70 odst. 3, § 199 ObchZ, § 14 odst. 1 KV).

Podle ustanovení § 65 PKT je statutárním orgánem Burzy cenných papírů Praha, a. s., burzovní komora. Její zasedání, předsedu a práva a povinnosti upravují ustanovení § 65 a 66 PKT.

Z judikatury:

R 13/1995: Činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, pokud náplň pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu.

SpJ 11/1998 s. 347: 1. Okamžikem zavedení nucené správy v bance může za banku jednat jako statutární orgán pouze jmenovaný správce; výkon funkce všech orgánů banky se pozastavuje

2. V případě rozhodnutí o zavedení nucené správy v bance však i přes pozastavení výkonu funkce orgánů banky jsou tyto orgány oprávněny činit v řízení správním nebo soudním procesní úkony k obraně proti zavedení nucené správy.

SJ 11/2001 s. 554: 1. Zápis jednatele společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku byl před účinností novely obchodního zákoníku provedeně zák. č. 142/1996 Sb. konstitutivním zápisem.

2. Jestliže byl jednatel jmenován valnou hromadou do funkce před účinností novely obchodního zákoníku provedené citovaným zákonem, mohl jednat jménem společnosti ode dne účinnosti této novely, i když nebyl zapsán do obchodního rejstříku; do účinnosti novely jménem společnosti jednat nemohl. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na členy představenstva akciové společnosti)

R 15/2002: Zaměstnanci uvedení v ustanovení § 73 ZPr mohou být právnickou osobou provozující podnikatelskou činnost zvoleni nebo jmenováni do jejich řídicích nebo kontrolních orgánů, jen jestliže byli do takového orgánu vysláni svým zaměstnavatelem a souhlasí-li s tím, že v souvislosti se svým členstvím nebudou od této právnické osoby pobírat odměnu. Smlouva o výkonu funkce, kterou byla sjednána za výkon takové funkce odměna, je pro rozpor s ustanovením § 73 odst. 3 ZPr neplatná.

SJ 10/2003 s. 790: Jestliže stanovy akciové společnosti určují způsob jednání představenstva odchýlené od ustanovení § 191 odst. 1 ObchZ, nejde o omezení práva představenstva jednat jménem společnosti ve smyslu ustanovení § 191 odst. 2 ObchZ.

R 8/2007: Jestliže místopředseda představenstva akciové společnosti, který není oprávněn jednat za představenstvo samostatně (§ 191 odst. 1 ObchZ), podepsal za akciovou společnost směnku, stal se osobou směnečně zavázanou z uvedené směnky podle článku I. § 8 zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb.

§ 192 [Obchodní vedení a vedení účetnictví]

(1) Představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti a předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou

a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty v souladu se stanovami společnosti. Tato závěrka nebo vybrané údaje z ní s uvedením doby a místa, v němž je účetní závěrka k nahlédnutí pro akcionáře, se zasílají akcionářům majícím akcie na jméno nejméně 30 dnů před valnou hromadou. Vydala-li společnost akcie na majitele, hlavní údaje této účetní závěrky se v téže lhůtě uveřejní způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady s uvedením doby a místa, v němž je účetní závěrka k nahlédnutí pro akcionáře společnosti.

(2) Ve lhůtách určených stanovami, nejméně však jednou za účetní období, předkládá představenstvo valné hromadě zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku. Tato zpráva je vždy součástí výroční zprávy zpracovávané podle zvláštního právního předpisu.

Související ustanovení: § 39 n., § 66a odst. 9, § 156, § 161d odst. 5, § 173, 184, § 187 písm. f)

Související předpisy: § 118 n. PKT; § 18 n. ÚčZ

Související předpisy EU: Čtvrtá, sedmá a osmá směrnice; nařízení č. 1725/2003/ES

Z literatury: Němečková, O. Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu. Právní rozhledy, 2004, č. 22

O obchodním vedení viz komentář k § 81. O věcech obchodního vedení rozhoduje představenstvo podle ustanovení § 194 odst. 3. Nдостatek takového rozhodnutí představenstva však nečiní případný právní úkon členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti ve vztahu ke třetím osobám neplatným.

O vedení účetnictví a účetním závěrkám viz komentář ke zrušenému § 35 n.

Ustanovení odstavce 1 zajišťuje možnost všech akcionářů seznámit se s výsledky hospodaření společnosti prostřednictvím účetní závěrky. Toto seznámení nejenže zajišťuje možnost kontroly hospodaření, ale může mít význam i pro posuzování, zda akcionář přijal dividendu v dobré víře (viz § 179 odst. 1).

Jestliže valná hromada účetní závěrku předloženou ke schválení podle odstavce 1 neschválí, nemůže rozhodnout o rozdělení zisku či úhradě ztráty ani o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů a o kombinovaném zvýšení základního kapitálu a ani o přeměně společnosti.

O schválení účetní závěrky viz též komentář k § 187 odst. 1 písm. f).

Účetní závěrka ověřená auditorem a schválená valnou hromadou musí být založena do sbírky listin do 30 dnů (§ 21a odst. 2 a 4 ÚčZ). Neschválení účetní závěrky však nezbavuje společnost povinnosti účetní závěrku do sbírky listin založit.

Návrh na rozdělení zisku, který předkládá představenstvo valné hromadě, musí respektovat příslušnou úpravu stanov a ustanovení § 178 odst. 2 až 7. Ztrátou podle odstavce 1 se rozumí účetní ztráta za účetní období, ohledně kterého se účetní závěrka schvaluje a neuhrazená ztráta minulých let.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že stanovy mohou určit povinnost představenstva předkládat zprávu o podnikatelské činnosti společnosti na každé valné hromadě, anebo v pravidelných časových intervalech. Obvyklý postup je takový, že se valná hromada schází po zpracování řádné účetní závěrky a na této valné hromadě podává představenstvo uvedenou zprávu. Ustanovení neurčuje obsah zprávy o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti. Není však vyloučeno, aby jej určily stanovy – vždy však musí jít o zprávu o stavu a výsledcích podnikatelské činnosti společnosti.

Z ustanovení § 161d odst. 5 vyplývá, že pokud společnost nabude vlastní akcie nebo zatímní listy, musí zpráva o stavu majetku obsahovat též důvody jejich nabytí, k němuž došlo v průběhu účetního období, počet a jmenovitou hodnotu akcií nabytých nebo zcizených v průběhu účetního období a jejich podíl na základním kapitálu ke konci účetního období, součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejvyšší a nejnižší ceny, pokud byly akcie nabyty za úplat, a počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v jejím majetku a jejich podíl na základním kapitálu na počátku a konci účetního období.

Výroční zprávou podle odstavce 2 je zpráva vyhotovená podle § 21 odst. 1 a § 22 odst. 7 ÚčZ, kterou akciová společnost ukládá do sbírky listin, popřípadě též u České národní banky. Do této zprávy je společnost povinna po jejím schválení umožnit každému nahlédnout ve svém sídle nebo v místě zveřejněném oznámením v Obchodním věstníku.

Jestliže je akciová společnost ovládanou osobou a nemá uzavřenou ovládací smlouvu, je součástí výroční zprávy i zpráva o vztazích mezi propojenými osobami podle § 66a odst. 9.

Jestliže akciová společnost vydala kótovaný cenný papír, je podle § 118 PKT povinna vypracovat výroční zprávu a uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup výroční zprávu a konsolidovanou výroční zprávu nejpozději do 4 měsíců po skončení účetního období nebo ve lhůtě, kterou stanoví právní řád státu, ve kterém má emitent sídlo, a zaslat je České národní bance v 1 vyhotovení v písemné podobě a v elektronické podobě.

Výroční zpráva musí obsahovat účetní závěrku ověřenou auditorem. Konsolidovaná výroční zpráva musí obsahovat konsolidovanou účetní závěrku ověřenou auditorem.

Výroční zpráva nebo konsolidovaná výroční zpráva musejí poskytovat investorům věrný a poctivý obraz o finanční situaci, podnikatelské činnosti a hospodářských výsledcích emitenta za uplynulé účetní období a o vyhlídkách jejich budoucího vývoje. Výroční zpráva a konsolidovaná výroční zpráva musejí obsahovat kromě náležitostí podle zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění, informace o hospodářských výsledcích, finanční situaci a podnikatelské činnosti za uplynulé účetní období v rozsahu údajů uváděných v prospektu, informace o předpokládané hospodářské a finanční situaci v následujícím účetním období, informace o všech peněžních a naturálních příjmech, které přijali za účetní období vedoucí osoby a členové dozorčích rad od emitenta a od osob ovládaných emitentem, a to souhrnně za všechny členy představenstva, souhrnně za všechny ostatní vedoucí osoby a souhrnně za všechny členy dozorčí rady, informace o počtu akcií vydaných emitentem, které jsou ve vlastnictví statutárních orgánů nebo jejich členů, ostatních vedoucích osob emitenta a členů dozorčí rady, včetně osob těmto osobám blízkých, informace o opčních a obdobných smlouvách, jejichž podkladovým aktivem jsou účastnické cenné papíry vydané emitentem a jejichž smluvními stranami jsou uvedené osoby, nebo které jsou uzavřeny ve prospěch uvedených osob; informace se uvádějí souhrnně za všechny členy představenstva, souhrnně za všechny ostatní vedoucí osoby, souhrnně za všechny členy dozorčí rady a souhrnně za osoby těmto osobám blízké; uvedené osoby oznámí emitentovi potřebné údaje, principy odměňování vedoucích osob emitenta a členů dozorčí rady, informace o odměnách uhrazených za účetní období auditorům v členění za jednotlivé druhy služeb, a to zvlášť za emitenta a zvlášť za konsolidovaný celek.

Není-li do 4 měsíců po skončení účetního období účetní závěrka nebo konsolidovaná účetní závěrka ověřena auditorem, akciová společnost uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup a zašle bez zbytečného odkladu České národní bance v 1 vyhotovení v písemné podobě a v elektronické podobě zprávu o auditu podle zák. č. 254/2000 Sb., v novelizovaném znění, po jejím projednání s představenstvem a dozorčím radou.

Pokud valná hromada účetní závěrku nebo konsolidovanou účetní závěrku neschválí, nebo rozhodne-li soud o neplatnosti usnesení valné hromady o jejím schválení, informuje společnost o těchto skutečnostech bez zbytečného odkladu Českou národní banku a uveřejní je způsobem umožňujícím dálkový přístup; v informaci se uvede též způsob řešení připomínek valné hromady.

Česká národní banka může povolit, aby společnost, která má povinnost sestavovat účetní závěrku i konsolidovanou účetní závěrku, uveřejnila při plnění své povinnosti podle odstavce 1 pouze jednu z nich.

Formu výroční zprávy emitenta kótovaného cenného papíru, způsob jejího zasílání České národní bance a podrobnější pravidla pro její uveřejňování stanoví vyhl. č. 264/2004 Sb., v novelizovaném znění.

Podle § 119 PKT je akciová společnost, jejíž cenné papíry jsou kótované, povinna do 2 měsíců po uplynutí prvních 6 měsíců účetního období vypracovat, uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup a zaslat České národní bance v elektronické podobě svou pololetní zprávu. Číselné údaje a informace uvedené v popisné části pololetní zprávy musejí poskytnout investorům věrný a poctivý obraz o finanční situaci, předmětu podnikání a hospodářských výsledcích společnosti za uplynulé pololetí a o vyhlídkách budoucího vývoje uvedených ukazatelů. Pololetní zpráva se uveřejňuje v konsolidované nebo nekonsolidované formě.

Pololetní zpráva musí obsahovat číselné údaje v rozsahu rozvahy a výkazu zisku a ztráty, ke každému z těchto údajů údaje za odpovídající období předchozího roku, zprávu o auditu, pokud uvedené údaje ověřuje auditor. Dále pak popisnou část, která v rozsahu nezbytném pro přesné a správné posouzení vývoje podnikatelské činnosti emitenta a jeho hospodářských výsledků obsahuje popis podnikatelské činnosti a hospodářské výsledky za pololetí, na které se pololetní zpráva vztahuje, s uvedením důležitých faktorů, které ovlivnily podnikatelskou činnost a hospodářské výsledky emitenta, srovnání s odpovídajícím obdobím předchozího roku, předpokládaný budoucí vývoj podnikatelské činnosti emitenta a jeho hospodářských výsledků.

Česká národní banka může povolit zúžení obsahu pololetní zprávy, pokud se tím pololetní zpráva nestane klamavou a pokud bude zúžena pouze o informace, jejichž uveřejnění je v rozporu s veřejným zájmem, nebo může společnost významně poškodit, za předpokladu, že takové zúžení není nezbytné pro posouzení skutečností důležitých pro obchodování s cenným papírem.

Formu pololetní zprávy emitenta kótovaného cenného papíru, způsob jejího zasílání České národní bance a podrobnější pravidla pro její uveřejňování stanoví vyhl. č. 264/2004 Sb., v novelizovaném znění.

Podle § 120 PKT je akciová společnost, jejíž cenné papíry jsou kótované, povinna zajistit rovné zacházení se všemi vlastníky cenných papírů, které vydala, jimž vyplývá z vlastnictví těchto cenných papírů stejné postavení; to není třeba v případě splacení dluhopisu před lhůtou jeho splatnosti v souladu s emisními podmínkami. Dále je povinna zajistit výplatu výnosu z cenného papíru, který vydala a neprodleně uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup každou změnu práva vztahujícího se ke kótovanému cennému papíru. Společnost je rovněž povinna předložit organizátorovi regulovaného trhu, na němž je cenný papír kótován, návrh každé změny svých stanov nebo návrh každého rozhodnutí o snížení nebo zvýšení základního kapitálu a informovat jej neprodleně o každé skutečnosti významné pro ochranu investorů nebo pro řádné fungování trhu a tuto skutečnost uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Akciová společnost, jejíž cenné papíry jsou kótované, rovněž musí uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup a zaslat České národní bance v elektronické

podobě každou informaci o svolání valné hromady, rozhodnutí o vyplácení dividendy, rozhodnutí o vydání nových akcií, rozhodnutí o výkonu práva z vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů a výkonu upisovacího práva. Pro akcie, které nově vydává a které jsou stejného druhu jako ji vydané akcie přijaté k obchodování na oficiálním trhu, podá do 1 roku od jejich vydání žádost o přijetí k obchodování na tomto trhu, pokud nedojde k jejich přijetí bez žádosti.

Akciová společnost, která vydala kótované dluhopisy, rovněž neprodleně uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup a zašle České národní bance v elektronické podobě každou informaci o svolání schůze vlastníků dluhopisů, výkonu práva z vyměnitelného nebo prioritního dluhopisu, výplatě výnosu nebo splácení dluhopisu. Dále o přijaté půjčce nebo úvěru a způsobu jejich zajištění nebo o jiné skutečnosti, které mohou podstatně ovlivnit schopnost emitenta plnit své závazky vyplývající z jí vydaných dluhopisů, o změně práva vztahujícího se k akciím, které mohou být nabyty na základě vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů.

Jestliže jsou cenné papíry přijaty k obchodování na několika oficiálních trzích, včetně zahraničních, akciová společnost uveřejní na všech těchto trzích stejné informace. Akciová společnost je povinna zajistit mechanismy, které umožňují akcionářům uplatňovat jejich akcionářská práva.

Akciová společnost, jejíž cenné papíry jsou kótované, uveřejní nejméně jednou ročně bez zbytečného odkladu po zveřejnění účetní závěrky v elektronické podobě dokument, který obsahuje nebo odkazuje na všechny údaje, které emitent uveřejnil za předcházejících 12 měsíců v České republice při plnění povinností podle zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, tohoto zákona a zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění, nebo v jednom nebo více jiných členských státech Evropské unie nebo v jiném státu při plnění svých povinností vyplývajících z nařízení č. 1606/2002 a vnitrostátních právních předpisů upravujících podnikání na kapitálovém trhu a zašle jej České národní bance. V případě, že dokument pouze odkazuje na uveřejněné údaje, uvede emitent, kde lze tyto údaje získat. Tato povinnost se nevztahuje na dluhopisy, jejichž jmenovitá hodnota nebo cena za 1 kus se rovná alespoň částce odpovídající 50 000 eur. Ustanovení § 34 odst. 2 PKT platí obdobně.

Z judikatury:

Sou R NS 10/2001 s. 74: 1. Za vhodný způsob uveřejnění oznámení o konání valné hromady akciové společnosti ve smyslu § 184 odst. 4 ObchZ ve znění před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb. lze považovat jakýkoli informační zdroj obecně dostupný pro každého akcionáře bez vynaložení nepřiměřené námahy. Publikace oznámení v Obchodním věstníku přichází v úvahu pouze za předpokladu, že složení akcionářů konkrétní společnosti je takové, že Obchodní věstník je pro všechny běžně dostupným periodikem.

2. Zákon o cenných papírech spojuje veřejnou obchodovatelnost akcií pouze s udělením povolení a s předepsanými náležitostmi, nikoli již s tím, zda cenný papír bude fakticky přijat k obchodování na veřejném trhu.

3. Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti o schválení účetní závěrky pro porušení § 192 ObchZ, popřípadě § 80 zák. č. 591/1992 Sb. lze vyslovit jen tam, kde důsledkem porušení této povinnosti bylo, že akcionáři nemohli předkládanou účetní závěrku řádně posoudit. Takovým důvodem může být jen nedostatek, v jehož důsledku účetní závěrka neposkytuje takové informace o hospodaření společnosti, jaké má právo každý akcionář či investor očekávat.

R 80/2005: 1. Obchodním vedením společnosti ve smyslu ustanovení § 134 ObchZ je řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech.

2. Právní úkon, kterým se realizuje rozhodnutí o obchodním vedení společnosti, jež má více jednatelů, je jednáním jménem společnosti, k němuž je oprávněn každý z jednatelů samostatně, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy jinak (§ 133 odst. 1 ObchZ).

§ 193 [Opatření v případě ztrát]

(1) Představenstvo volá valnou hromadu bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že celková ztráta společnosti na základě jakékoliv účetní závěrky dosáhla takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu nebo to lze s ohledem na všechny okolnosti předpokládat, nebo pokud zjistí, že se společnost dostala do úpadku, a navrhne valné hromadě zrušení společnosti nebo přijetí jiného opatření, nestanoví-li zvláštní právní předpis něco jiného.

(2) K uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku, se vyžaduje souhlas dozorčí rady. Vydala-li společnost kótované účastnické cenné papíry, vyžaduje se i souhlas valné hromady. Ustanovení § 196a odst. 4 platí obdobně.

Související ustanovení: § 58, 68, § 70 n., § 162 odst. 3, § 173 písm. c), § 218 n.

Související předpisy: zák. č. 328/1991 Sb., v novelizovaném znění; § 29 odst. 5 BankZ; § 420 n. ObčZ; § 126 TrZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: Němečková, O. Představenstvo versus dozorčí rada. Právní rozhledy, 2003, č. 4; Prudilová-Koníčková, Z. Povinnosti představenstva akciové společnosti v souvislosti s konkursním řízením. EMP, 2001, č. 5, 6; Přidal, O. § 193 odst. 2 obchodního zákoníku – co způsobuje absence souhlasu dozorčí rady. Bulletin advokacie, 2002, č. 5

Ztrátou podle ustanovení odstavce 1 je celková suma ztrát k okamžiku, ke kterému se ztráta zjišťuje, tj. nejen ztráta zjištěná účetní závěrkou za poslední účetní období, popřípadě od poslední účetní závěrky, ale i neuhrazená ztráta z předchozích let. Přitom jde o ztrátu jako kategorii účetní, nikoliv o ztrátu daňovou. Konečnou výši ztráty lze zjistit z řádné nebo mimořádné účetní závěrky, popřípadě z mezitímní účetní závěrky. Okamžikem zjištění ztráty je proto, podle našeho názoru, zásadně okamžik projednání účetní závěrky představenstvem. Jestliže však má některý člen představenstva ještě před předložením účetní závěrky představenstvu informace, ze kterých vyplývá, že je splněna podmínka podle odstavce 1, je povinen předložit představenstvu návrh na zpracování mezitímní účetní závěrky a představenstvo je povinno zpracování takové závěrky zajistit. Disponibilními zdroji, které mohou sloužit k úhradě ztráty, budou zejména nerozdělený zisk předchozích let, rezervní fond a jiné kapitálové fondy nebo fondy ze zisku.

Výrazná ztráta majetku je vážným ohrožením podnikatelské činnosti společnosti, proto musí představenstvo svolat nejvyšší orgán, aby mohl přijmout potřebná opatření k překonání nepříznivého průběhu hospodaření, popřípadě k ukončení činnosti společnosti.

Podle ustanovení § 1 odst. 2 a 3 KV je společnost v úpadku, jestliže má více věřitelů a není schopna po delší dobu plnit své splatné závazky, nebo pokud je předlužená. Jestliže společnost zastavila platby, má se za to, že není schopna po delší dobu plnit své splatné závazky. Společnost je předlužená, jestliže má více věřitelů a její splatné závazky jsou vyšší, než její majetek. Přitom do ocenění majetku společnosti se zahrne i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, lze-li důvodně předpokládat při pokračování podnikatelské činnosti příjem převyšující náklady. Pojem „majetek“ ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 KV a dalších ustanovení tohoto zákona se vykládá ve smyslu ustanovení § 6

odst. 1 jako obchodní majetek, tj. jako souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a peněží ocenitelných jiných hodnot), které patří společnosti a slouží nebo jsou určeny k jejímu podnikání.

Jestliže svolává představenstvo valnou hromadu protože se společnost dostala do úpadku, musí respektovat ustanovení § 3 KV. Podle tohoto ustanovení je akciová společnost, která je v úpadku, povinna bez zbytečného odkladu podat návrh na prohlášení konkursu, jestliže však je v likvidaci, má tuto povinnost, jen je-li předložena. Tuto povinnost má i představenstvo, popřípadě likvidátor akciové společnosti, která je předložena.

Nesplní-li představenstvo povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, odpovídají jeho členové věřitelům společnosti společně a nerozdílně za škodu, která jim nesplněním této povinnosti vznikne. Odpovědnosti za škodu se mohou zprostit, jen jestliže prokáží, že škodu nezavinili. Ustanovení § 3 odst. 3 KV pamatuje na situaci, kdy by se členové představenstva pokoušeli obejít zákon tím, že by sice podali návrh na prohlášení konkursu, ale následně by svým postupem v řízení způsobili, že by soud zastavil řízení anebo návrh na prohlášení konkursu zamítl. První z uvedených situací by mohla nastat např. tehdy, jestliže by k výzvě soudu neodstranili takové nedostatky, při kterých nelze v řízení pokračovat, druhá pak zejména tehdy, jestliže by předložili soudu nepravdivé či neúplné údaje, ze kterých nevyplývají podmínky pro prohlášení konkursu. Takovou situaci kvalifikuje zákon tak, že představenstvo nesplnilo podat návrh na prohlášení konkursu.

Nesplnění povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu může naplnit skutkovou podstatu trestného činu porušení povinnosti v řízení o konkursu podle § 126 TrZ. Podle § 126 odst. 2 TrZ bude ten, kdo nesplní svou zákonnou povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

Na druhé straně však zákon o konkursu a vyrovnání připouští, aby byl namísto návrhu na prohlášení konkursu podán návrh na vyrovnání, aniž by tím společnost či její představenstvo porušily zákonnou povinnost. Jestliže však vyrovnání nebude povoleno či potvrzeno, jsou společnost i její představenstvo povinny do 15 dnů podat návrh na prohlášení konkursu.

Prohlášením konkursu přechází oprávnění nakládat majetkem společnosti, který tvoří konkursní podstatu, na správce konkursní podstaty. Představenstvo tedy nemůže nadále činit právní úkony, týkající se tohoto majetku, a jestliže takové úkony činí, jsou podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) KV vůči konkursním věřitelům neúčinné. Do působnosti představenstva nadále nepatří ani obchodní vedení (§ 14a odst. 1 KV). I když podstatná část působnosti představenstva přechází na správce konkursní podstaty, představenstvo je povinno nadále vykonávat zbývající působnost s péčí řádného hospodáře a poskytovat správci potřebnou součinnost.

Působnost představenstva je tedy prohlášením konkursu výrazně omezena ve prospěch správce konkursní podstaty a představenstvo vykonává svoji působnost pouze v tom rozsahu, v jakém nepřešla na tohoto správce (§ 68 odst. 5) a v rozsahu, v jakém mu ji svěřuje zákon o konkursu a vyrovnání (např. § 20 odst. 6 KV). Představenstvu akciové společnosti vzniká prohlášením konkursu na majetek akciové společnosti další povinnost, a to neprodleně sestavit a bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 30 dnů od prohlášení konkursu, odevzdat správci konkursní podstaty seznam majetku a závazků akciové společnosti s uvedením dlužníků a věřitelů společnosti, včetně jejich adres a odevzdat mu účetnictví společnosti i všechny potřebné doklady a poskytnout potřebná vysvětlení. Nesplní-li členové představenstva uvedenou povinnost ve stanovené lhůtě, učiní soud přiměřené opatření k jejich splnění, zejména nařídí kterémukoli členu představenstva usnesením doručeným do vlastních rukou, aby uvedené povinnosti splnil s poučením o následcích nesplnění usnesení, nebo uvedení nepravdivých či hrubě zkreslených údajů. Soud může členy představenstva rovněž za účelem zajištění povinností souvisejících

s konkursem předvolat k výsledku, popřípadě, jestliže se k výsledku nedostaví bez včasné a důvodné omluvy poté, co byli řádně poučeni o důsledcích takového jednání, je nechat k výsledku předvést.

Jestliže vznikne povinnost svolat mimořádnou valnou hromadu podle odstavce 1 v době, kdy má být svolána řádná valná hromada, lze splnění povinnosti podle odstavce 1 zajistit i na této řádné valné hromadě. Z programu takové valné hromady však musí být zřejmé, že jeho součástí je i splnění povinnosti podle odstavce 1.

Zák. č. 370/2000 Sb. vypustil v návaznosti na povinnost upravenou dnes v § 3 KV původní ustanovení odstavce 2 a nahradil je novou úpravou. Tato úprava stanoví podmínky, za kterých může akciová společnost nabývat nebo zcizovat majetek, jehož nabytí nebo zcizení může mít výrazné dopady do hospodaření společnosti. Na důsledek toho, že nebyl udělen potřebný souhlas podle odstavce 2, existují různé názory. Podle některých názorů je důsledkem nedostatku potřebného souhlasu neplatnost smlouvy. Z odkazu na ustanovení § 196a odst. 4 však, podle našeho názoru, vyplývá pouze neúčinnost smlouvy, když z ustanovení odstavce 2 nevyplývá povinnost předchozího souhlasu dozorčí rady, popřípadě valné hromady.

Eliáš, K. (Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. XII. Karlovarské právnické dny. Praha : Linde, 2002, s. 114) dovozuje, že nedostatek souhlasu dozorčí rady, popřípadě valné hromady nezpůsobuje neplatnost smlouvy, ale jde jen o překročení jednatelského oprávnění představenstva, jež nemá za následek neplatnost právního úkonu, stejně jako když dojde k omezení jednatelského oprávnění podle § 191 odst. 2, popřípadě nerespektování pokynu podle § 194 odst. 4. S tímto názorem se ztotožňuje i *Dědič, J.* (Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2401), který argumentuje též dobrou vírou třetích osob.

S uvedenou argumentací se neztotožňujeme, neboť povinnost schválení smlouvy podle odstavce 2 vyplývá přímo ze zákona a toto ustanovení je třeba vzhledem k jeho povaze považovat za ustanovení kogentní. Nejde tedy o případ stanovený v § 13 odst. 5, § 191 odst. 2 a § 194 odst. 4. Ke stejnému závěru se lze, podle našeho názoru, dopracovat i teleologickým výkladem uvedeného ustanovení, neboť jeho účelem je nepochybně hájit společnost a společníky před nekalým jednáním představenstva, kterýžto účel by bez dopadů nedostatku souhlasu na právní účinky smlouvy rozhodně nebyl naplněn.

Považuje se za sporné, zda se souhlas příslušného orgánu k uzavření smlouvy vztahuje na případ, kdy se jednotlivou smlouvou nabývá či zcizuje majetek, jehož hodnota přesahuje jednu třetinu vlastního kapitálu, nebo zda je takového souhlasu potřeba k uzavření jakékoli smlouvy, kterou bude v průběhu účetního období překročena hranice jedné třetiny vlastního kapitálu odděleně pro jeho nabývání či zcizování. Přikláníme se k prvnímu z uvedených názorů. Je sice pravda, že zákon váže povinnost souhlasu na nabytí nebo zcizení v průběhu účetního období, což by nasvědčovalo druhému z uvedených názorů, účelem uvedeného ustanovení však není ochromit podnikatelskou činnost společnosti (k čemuž by mohlo dojít při druhém z uvedených názorů, zejména u společnosti, jejichž předmětem podnikání je koupě zboží a jeho prodej), ale ochrana společnosti před nekalým jednáním představenstva. Tomu, podle našeho názoru, odpovídá první z uvedených výkladů. Pro úplnost je ještě třeba dodat, že úprava odstavce 2 byla formulována pozměňovacím návrhem v Poslanecké sněmovně.

Z judikatury:

R 52/1998 z odůvodnění: 1. Závěr o tom, že věřitel má za dlužníkem splatnou pohledávku (§ 1 odst. 2 věta první KV), je možno učinit i bez toho, aby byla přesně známa výše dlužníkovy závazku.

2. Požadavek zákona na pluralitu věřitelů nelze posuzovat odděleně od požadavku plurality splatných závazků, které dlužník není schopen splnit. Dlužník musí mít nejméně dva věřitele, z nichž každý má proti němu pohledávku po lhůtě splatnosti; o úpadek tedy nepůjde např.

tehdy, má-li dlužník jen jediného věřitele s (více) pohledávkami po lhůtě splatnosti, avšak pohledávky dalších věřitelů dosud splatné nejsou.

3. Jestliže dlužník disponuje prostředky, které mu umožňují bez zbytečného odkladu splatné pohledávky věřitelů uhradit, avšak není k tomu ochoten (např. proto, že tyto pohledávky neuznává, vede spor o jejich výši nebo proti nim uplatňuje pohledávky vlastní), nejsou splněny podmínky úpadku ve smyslu § 1 odst. 2 věty první KV.

§ 194 [Volba členů představenstva, jejich povinnosti a odpovědnost]

(1) Členy představenstva volí a odvolává valná hromada. Stanovy mohou určit, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada způsobem v nich uvedeným. Funkční období jednotlivých členů představenstva určují statuty a nesmí přesáhnout pět let. Neurčí-li statuty funkční období člena představenstva, je jeho funkční období pět let. Jestliže volí členy představenstva dozorčí rada, zvolí osoby zvolené za členy dozorčí rady první členy představenstva před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Na postup při volbě členů představenstva se použijí obdobně ustanovení stanov upravující jednání dozorčí rady. Volí-li členy představenstva dozorčí rada, schvaluje rovněž smlouvy o výkonu funkce podle § 66 odst. 2 a plnění podle § 66 odst. 3 místo valné hromady.

(2) Jestliže člen představenstva zemře, odstoupí z funkce, je odvolán nebo jinak skončí jeho funkční období, musí příslušný orgán společnosti do tří měsíců zvolit nového člena představenstva. Nebude-li z tohoto důvodu představenstvo schopno plnit své funkce, jmenuje chybějící členy nebo člena představenstva soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, a to na dobu, než budou zvoleni noví členové nebo člen příslušným orgánem společnosti, jinak může soud i bez návrhu zrušit společnost a nařídít její likvidaci. Ustanovení § 71 odst. 2 věty druhé, třetí, čtvrté a páté, odst. 6 a 7 platí obdobně. Místně příslušným soudem pro jmenování člena představenstva je obecný soud společnosti; účastníci řízení jsou navrhovatel, společnost, je-li zde osoba, která je oprávněna jejím jménem nebo za ni jednat, a osoba, jež má být soudem jmenována za člena představenstva. Funkce člena představenstva zaniká volbou nového člena představenstva, nejpozději však uplynutím tří měsíců od uplynutí jeho funkčního období. Statuty mohou určit, že představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, může jmenovat náhradní členy do příštího zasedání valné hromady.

(3) Představenstvo má nejméně tři členy; to neplatí, jde-li o společnost s jediným akcionářem. Členové představenstva volí svého předsedu. Představenstvo rozhoduje většinou hlasů svých členů určenou statuty, jinak většinou hlasů všech členů. Každý člen představenstva má jeden hlas.

(4) Představenstvo se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a statuty. Jejich porušení nemá vliv na účinky jednání členů představenstva vůči třetím osobám. Nestanoví-li tento zákon jinak, není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.

(5) Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně.

Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společností plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.

(6) Členové představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby. Rozsah ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena představenstva zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí.

(7) Členem představenstva může být pouze fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let, která je plně způsobilá k právním úkonům, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání. Osoba, která uvedené podmínky nesplňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se členem představenstva nestane, i když o tom rozhodl příslušný orgán. Přestane-li člen představenstva splňovat podmínky stanovené pro výkon funkce tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, jeho funkce tím zaniká, nestanoví-li tento zákon jinak. Tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.

Související ustanovení: § 35 písm. f), § 66 odst. 2, § 173 písm. g), § 178 odst. 3, § 182, § 187 písm. d) a f), § 191 odst. 2, § 201 odst. 4, § 303 n., § 373 n.

Související předpisy: § 7 n. ObčZ; § 6 a 8 ŽZ; § 125 až 127, § 255 a 255a TrZ

Z literatury: *Bejček, J.* O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů. Právní rozhledy, 2004, č. 13; *Beran, K.* Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie, 2004, č. 9; *Borkovec, A.* Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD. Bulletin advokacie, 2005, č. 2; *Černá, S.* Souběh pracovního poměru s členstvím v představenstvu a. s. Daňová a hospodářská kartotéka, 1994, č. 13; *Černá, S.* Smlouva mezi členem představenstva a akciovou společností. Daňová a hospodářská kartotéka, 1994, č. 11; *Černá, S.* Důsledky porušení povinnosti členem představenstva akciové společnosti. Právo a podnikání, 1997, č. 7, 8; *Dvořák, T.* Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům. Právní rozhledy, 2000, č. 2; *Eliáš, K.* Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů. Ekonom, 1993, č. 19; *Pokorná, J.* Ještě k pojmu náležitě péče podle ust. § 194 odst. 4 obchodního zákoníku. Právní praxe v podnikání, 2000, č. 4; *Pokorná, J.* Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti. Obchodní právo, 2003, č. 1; *Púry, F., Šámal, P.* Ještě k trestní odpovědnosti osob jednajících za právnické osoby. Trestní právo, 1996, č. 9; *Rada, I.* Práva členů orgánů společnosti s ručením omezeným a společnosti akciové. Právní rozhledy, 2004, č. 1; *Rada, I.* Obecné povinnosti členů statutárního orgánu. Právo a podnikání, 2003, č. 2; *Rada, I.* Souběh funkce (člena) statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance. Právní rozhledy, 2006, č. 1; *Štenglová I.* Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva. Právo a podnikání, 2002, č. 12; *Teryngel, J.* K trestní odpovědnosti člena statutárního orgánu za řádný výkon funkce. Právo a podnikání, 1995, č. 8; *Teryngel, J.* K trestní odpovědnosti právnických osob a osob za ně jednajících. Trestní právo, 1996, č. 1

Valná hromada volí členy představenstva prostou většinou hlasů přítomných akcionářů, nepožadují-li statuty nebo zákon (§ 381 odst. 5) vyšší počet hlasů – viz též komentář k § 187 odst. 1 písm. d). Obchodní zákoník nepřipouští jakýmkoli způsobem valnou hromadu při volbě členů představenstva omezovat, nelze tedy založit ve stanovách právo některých akcionářů či skupin akcionářů obsazovat (tj. navrhovat osoby, které mají být voleny) některá místa členů představenstva. Takové právo nelze založit ani v případě, že členy představenstva volí dozorčí rada (zčásti opačně *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2403). Dozorčí rada rozhoduje rovněž o volbě

členů představenstva prostou většinou hlasů, nepředepisují-li stanovy nebo zákon (§ 31a odst. 5) kvalifikovanou většinu.

Zvláštní zákon může vyloučit možnost volit a odvolávat členy představenstva dozorčí radou nebo naopak valnou hromadou. Tak podle § 13 odst. 1 zák. č. 77/2002 Sb. volí a odvolává předsedu představenstva akciové společnosti České dráhy a její další členy dozorčí rada.

Volba člena představenstva je účinná od okamžiku, kdy je konkrétní osoba členem představenstva řádně zvolena (s výjimkou volby prvních členů představenstva), pokud není součástí rozhodnutí příslušného orgánu o volbě člena představenstva i odložení účinnosti volby. Ve vztahu ke členovi představenstva však může mít volba účinky teprve tehdy, kdy se o své volbě dozvěděl nebo dozvědět mohl. To platí i o odvolání člena představenstva z funkce. Člen představenstva musí se svým zvolením do funkce souhlasit.

Od 1. 7. 1996 nemá zápis člena představenstva do obchodního rejstříku konstitutivní účinky.

Z odkazovaného ustanovení § 66 odst. 2 vyplývá, že smlouva o výkonu funkce člena představenstva musí mít písemnou formu a musí být schválena valnou hromadou. Podle odstavce 1 nahrazuje schválení valnou hromadou schválení dozorčí radou, která bude o schválení smlouvy rozhodovat prostou většinou hlasů, neurčí-li stanovy schvalování kvalifikovanou většinou.

V odkazovaném ustanovení § 66 odst. 3 se určuje, že jakékoliv plnění společnosti ve prospěch osoby, jež je orgánem společnosti nebo jeho členem, na které neplyne právo z právního předpisu nebo z vnitřního předpisu, lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce. Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce. Podle odstavce 1 uděluje potřebný souhlas k poskytnutí plnění dozorčí rada. To však neplatí pro přiznání tantiémy členům představenstva, neboť o jejím poskytnutí bude vždy v souladu s ustanovením § 178 odst. 3 a § 187 odst. 1 písm. f) rozhodovat valná hromada.

Ke schvalování smlouvy o výkonu funkce a plnění závazků z ní viz komentář k § 66 odst. 2 a 3.

Obchodní zákoník sice časově omezuje funkční období členů představenstva a toto omezení musí stanovy respektovat, neomezuje však možnost jejich opětovného zvolení.

Další způsoby zániku funkce představenstva určuje ustanovení § 381 odst. 6 i. f. a odstavec 7.

K odstoupení člena představenstva z funkce viz komentář k § 66 odst. 1.

Právo valné hromady odvolat členy představenstva, které zvolila, nelze ve stanovách omezit. Členy představenstva lze odvolat z jakýchkoli důvodů nebo i bez udání důvodů. Mě-li být odvolán člen představenstva, který je akcionářem, pro porušení povinnosti při výkonu funkce, nesmí se podle ustanovení § 186c odst. 1 a odst. 2 písm. c) podílet na hlasování a jeho hlasy se nezapočítávají do potřebného kvóra. K odvolání člena představenstva je zapotřebí prosté většiny hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě či prosté většiny hlasů členů dozorčí rady, nepředepisují-li stanovy kvalifikovanou většinu.

V případech stanovených zákonem vzniká příslušnému orgánu povinnost člena představenstva odvolat. Tak podle § 26 odst. 1 písm. a) BankZ zjistí-li Česká národní banka nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky, je oprávněna podle povahy zjištěného nedostatku mj. vyžadovat, aby banka nebo pobočka zahraniční banky ve stanovené lhůtě vyměnila osoby ve vedení banky nebo pobočky zahraniční banky či členy dozorčí rady banky. V této souvislosti je však třeba poznamenat, že nelze učinit zcela jednoznačně závěr o tom, že se toto ustanovení vztahuje i na členy statutárního

orgánu. Zákon č. 21/1991 Sb., v novelizovaném znění, totiž nedefinuje pojem „vedení“ banky. V § 19 však uvádí, že „za osoby, které mají k bance zvláštní vztah, se pro účely tohoto zákona považují

a) členové statutárního orgánu a vedoucí zaměstnanci banky;

b) členové dozorčí rady banky;

c) osoby mající kontrolu nad bankou, osoby s kvalifikovanou účastí na těchto osobách a členové vedení těchto osob“. Soudíme, že z uvedeného lze s určitou mírou opatrnosti dovodit, že členy vedení (vedením) banky jsou jak členové statutárních orgánů, tak vedoucí zaměstnanci. Shodně viz *Zagar, T.* v Zákon o bankách s komentářem. 2. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2001, s. 88 a snad i *Liška, P.* v Zákon o bankách a předpisy související. Zákony s poznámkami. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 82, 83. Určitým vodítkem může být i úprava v ustanovení § 2 písm. c) PKT, podle kterého je vedoucí osobou člen statutárního orgánu, statutární orgán, výkonný ředitel nebo prokurista právnické osoby nebo osoba, která jiným způsobem skutečně řídí činnost právnické osoby.

Podle § 27 odst. 1 písm. c) PojZ pokud Česká národní banka zjistí porušení povinnosti stanovené tímto zákonem, rozhodne o opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Jako součást tohoto opatření je mj. oprávněna požadovat ve stanovené lhůtě provedení změny člena představenstva, dozorčí rady nebo kontrolní komise.

Podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. a) PfZ jestliže Česká národní banka při výkonu státního dozoru zjistí, že penzijní fond porušuje nebo neplní povinnosti stanovené v tomto zákoně, porušuje statut nebo penzijní plán, může podle závažnosti a povahy zjištěných nedostatků penzijnímu fondu mj. uložit, aby byli v určené lhůtě vyměněni členové jeho orgánů.

Zák. č. 370/2000 Sb. vložil do ustanovení odstavce 2 oprávnění soudu jmenovat za stanovených podmínek členy představenstva. Toto ustanovení je velmi účinným opatřením k odstranění stavu, kdy společnost nezvolí nového člena či nové členy představenstva v zákonem stanovené lhůtě v důsledku čehož není představenstvo schopno plnit svoje funkce. Takový stav může nastat např. tehdy, jestliže představenstvo nemá dostatečný počet členů, aby bylo schopno se usnášet, nebo jestliže nemá dostatečný počet členů, aby mohli jednat jménem společnosti, jestliže stanovy předepisují společné jednání více členů představenstva, anebo zanikne-li funkce všem členům představenstva, kteří byli oprávněni jednat jménem společnosti.

Ke jmenování člena představenstva soudem je zásadně nezbytný jeho souhlas ke jmenování do funkce. Z odkazu na ustanovení § 71 odst. 2 věty druhé, třetí, čtvrté a páté a na ustanovení odstavce 6 a 7 však vyplývá, že soud může členem představenstva jmenovat některého z akcionářů, a to i bez jeho souhlasu. Akcionář, kterého jmenoval členem představenstva soud, nemůže odstoupit ze své funkce, může však požádat soud o odvolání z funkce, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával. Takto jmenovaný členem představenstva však může být jen výjimečně drobný akcionář společnosti, který nemá zpravidla pro výkon této funkce potřebné předpoklady. Z toho, že akcionář jmenovaný členem představenstva bez svého souhlasu má právo na to, aby jej soud odvolal z funkce, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával, podle našeho názoru vyplývá, že již při jeho jmenování musí soud podle konkrétních okolností případu zkoumat, zda po něm lze spravedlivě požadovat výkon funkce.

Podle ustanovení § 71 odst. 6 určuje odměnu likvidátora, který byl jmenován soudem, soud, přičemž likvidátorovi lze přiznat právo na vyplacení zálohy. Jestliže však byl likvidátorem jmenován společník, odměna mu nenáleží. Toto ustanovení se podle odkazu v odstavci 2 použije i na členy statutárního orgánu jmenované soudem (s výjimkou členů jmenovaných podle obdobného použití ustanovení § 71 odst. 2 věty druhé). V této souvislosti není jasné, o jaké odměně by měl soud u jmenovaných členů statutárního orgánu rozhodovat. O tantiému tady nepochybně nepůjde, neboť na tu může vzniknout

nárok jen tehdy, jestliže společnost vytvořila pro její výplatu potřebné zdroje (nehledě na to, že ji zákon neoznačuje jako odměnu a rozhodnutí o její výplatě světuje výlučně valné hromadě). V úvahu připadá podle našeho názoru pouze takový výklad, že člen představenstva jmenovaný do funkce soudem podle odstavce 2, který není jmenován, má nárok na zvláštní odměnu, jejíž výši určí, stejně jako u likvidátora, soud. Jde-li však o člena představenstva jmenovaného z řad akcionářů podle obdobného použití ustanovení § 71 odst. 2 věty druhé, odměna mu nenáleží.

Z obdobné aplikace ustanovení § 71 odst. 7 pak vyplývá, že nelze-li jmenovat člena představenstva jinak, tj. není-li možno jmenovat jej s jeho souhlasem a nepřipadá v úvahu jmenování akcionáře, jmenuje jej soud z osob zapsaných v seznamu správců konkursní podstaty.

Místně příslušným soudem pro jmenování člena představenstva je obecný soud společnosti, kterým je podle ustanovení § 85 odst. 3 OSŘ okresní soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Věcně příslušným soudem však je v prvním stupni podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ krajský soud – věc tedy bude v prvním stupni rozhodována krajským soudem, v jehož obvodu je obecný soud účastníka, tj. krajským soudem, v jehož obvodu má společnost sídlo (§ 85a OSŘ). Účastníky řízení jsou navrhovatel, osoba, která má být jmenována členem představenstva (ta však až ode dne rozhodnutí soudem o jeho jmenování – viz judikát citovaný dále), a společnost, jestliže existuje osoba oprávněná jejím jménem nebo za ni jednat, tj. statutární orgán, výjimečně i likvidátor nebo zmocněnec anebo opatrovník jmenovaný soudem.

Ustanovení o tom, že funkce člena představenstva zaniká volbou nového člena představenstva, lze vztáhnout pouze na případy, kdy bude zvolen plný počet členů nového představenstva, anebo jestliže bude v usnesení valné hromady (dozorčí rady) výslovně uvedeno, za kterého dosavadního člena je nový člen volen. V takovém případě, i když tento orgán dosavadní členy před představenstva neodvolá (což se v praxi občas stává), zaniká jejich funkce volbou nového představenstva. Z praktických důvodů však lze doporučit výslovné odvolání členů předchozího představenstva z funkce. V ostatních případech zániku funkce zaniká funkce způsobem stanoveným pro takový případ ze zákona, popřípadě fakticky. Tak jestliže se člen představenstva vzdá funkce, uplatní se pro její zánik ustanovení § 66 odst. 1, jestliže zemře, zaniká smrtí, jestliže nastanou skutečnosti uvedené v odstavci 7, zaniká funkce okamžikem, kdy tyto skutečnosti nastaly.

Odstavec 2 nabízí možnost upustit od svolání valné hromady pouze za účelem volby nového člena představenstva v případech, kdy v představenstvu zůstala alespoň polovina zvolených členů. Jmenuje-li představenstvo náhradního člena, musí tohoto člena nejbližší valná hromada potvrdit (zvolit) anebo musí zvolit nového člena představenstva. Nezvolí-li příští valná hromada náhradního člena do funkce, jeho funkce bez dalšího zaniká. Považuje se za diskusní, zda může valná hromada, pokud tak určí, stanovy, zvolit náhradní členy představenstva, kteří se ujmou funkce poté, co zanikne účast některého z členů v představenstvu. Za převažující lze považovat názor, že takový postup je možný, náhradní člen představenstva však v žádném případě nemůže být zapsán jako člen představenstva v obchodním rejstříku předtím, než se ujme své funkce a nemůže také některého z členů představenstva zastupovat.

Minimální počet členů představenstva podle odstavce 3 musí stanovy dodržet. Zák. č. 370/2000 Sb. však začlenil do ustanovení odstavce 3 možnost odchylky pro společnost s jediným akcionářem. Tato společnost může zřídit i představenstvo o jediném členovi, kterým pak velmi často bude právě jediný akcionář. Pro představenstvo penzijního fondu určuje ustanovení § 7 odst. 1 PfZ vyšší dolní hranici počtu členů, a to nejméně pět členů.

Členové představenstva svého předsedu nejen volí, ale i odvolávají. Z ustanovení § 13 odst. 1 zák. č. 77/2002 Sb., v novelizovaném znění, vyplývá, že předsedu představenstva akciové společnosti České dráhy nevolí valná hromada, ale dozorčí rada.

Kromě předsedy volí představenstvo zpravidla i místopředsedu. Protože však obchodní zákoník funkci místopředsedy neupravuje, musí tuto funkci, je-li to potřebné, zřídit stanovy. S funkcí místopředsedy burzovní komory (která plní funkce představenstva) počítá ustanovení § 65 PKT.

Ustanovení o způsobu rozhodování představenstva podle odstavce 3 vylučuje použití obecného ustanovení § 66 odst. 4. Z ustanovení § 66 odst. 4 však vyplývá, že určují-li to stanovy akciové společnosti, může představenstvo hlasovat i písemně nebo prostřednictvím výpočetní techniky mimo zasedání, jestliže s tím souhlasí všichni jeho členové.

Obchodní zákoník neurčuje horní hranici počtu členů představenstva.

S výjimkou ustanovení § 195 odst. 1, které určuje, že předseda představenstva podepisuje zápis o průběhu jednání představenstva a o jeho rozhodnutích, nespojuje obchodní zákoník s funkcí předsedy představenstva žádné zvláštní pravomoci ani oprávnění. (Mohou to však učinit stanovy.) Ustanovení § 21 OSŘ však s touto funkcí spojuje právo jednat jménem akciové společnosti v soudním řízení.

Pokud jde o určení většiny hlasů potřebné k přijetí rozhodnutí představenstva, obchodní zákoník její určení ve stanovách nijak neomezuje – vždy však musí jít o rozhodnutí většinové, byť by bylo počítáno z jakéhokoli počtu hlasů. V rámci určení potřebné většiny hlasů mohou stanovy akciové společnosti též diferencovat počet hlasů potřebný pro přijetí rozhodnutí představenstva např. tak, že zatímco pro běžná rozhodnutí je potřeba prosté většiny hlasů všech (popřípadě přítomných) členů, k přijetí nejzávažnějších rozhodnutí je zapotřebí většiny kvalifikované. V takovém případě je však potřebné případy, ve kterých představenstvo rozhoduje jinou než prostou většinou, konkrétně určit. Pro rozhodování burzovní komory předepisuje ustanovení § 65 odst. 2 PKT přítomnost alespoň poloviny členů. Přičemž burzovní komora rozhoduje prostou většinou hlasů. Při volbě a odvolání předsedy a místopředsedy, při projednávání burzovních pravidel nebo návrhu jejich změn, řádu burzovního rozhodčího soudu a jeho změn a jmenování nebo odvolání generálního ředitele musí být přítomny alespoň dvě třetiny členů burzovní komory a rozhodnutí musí být schváleno alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných členů.

Členové představenstva musí přijímat rozhodnutí představenstva osobně. Obchodní zákoník na rozdíl od účasti na valné hromadě nepřipouští, aby se člen představenstva nechal na zasedání představenstva zastoupit. Tento závěr vyplývá z ustanovení § 66 odst. 2, které stanoví, že závazek k výkonu funkce člena orgánu společnosti je závazkem osobní povahy.

Rozhodnutí představenstva akciové společnosti nelze zásadně napadnout návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem, neboť obchodní zákoník možnost takové žaloby nepřipouští. To neplatí, pokud si představenstvo přisvojí rozhodnutí ve věci, která patří do působnosti valné hromady, anebo rozhoduje-li o věci v přenesené působnosti valné hromady (např. zvýšení základního kapitálu).

Při porušení zásad a pokynů podle odstavce 4 odpovídají členové představenstva podle § 66 odst. 2 a podle odstavce 5, jejich úkony ve vztahu ke třetím osobám však jsou platné (viz též § 191 odst. 2). I když obchodní zákoník obecně ukládá povinnost řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, z ustanovení § 66 odst. 2 lze dovodit, že za podmínek uvedených v § 567 odst. 3 se může představenstvo od těchto podmínek či zásad odchýlit, pokud to valná hromada výslovně nevyloučí. Povinnost řídit se zásadami a pokyny dozorčí rady obchodní zákoník představenstvu akciové společnosti neukládá. Pokud však dozorčí rada zjistí nedostatky v činnosti představenstva a představenstvo odmítá řídit se pokyny dozorčí rady k jejich odstranění, může dozorčí rada v souladu s ustanovením § 199 svolat mimořádnou valnou hromadu k projednání takové situace. Členové dozorčí rady mohou též valnou hromadu s takovým stavem seznámit v rámci zprávy o výsledcích kontrolní činnosti, kterou předkládají valné hromadě podle ustanovení § 201 odst. 1.

Zák. č. 370/2000 Sb. doplnil ustanovení odstavce 4 zcela obecně formulovaným zákazem ovlivňovat představenstvo při obchodním vedení společnosti.

Zákaz komukoli, tedy i valné hromadě a dozorčí radě, zasahovat do obchodního vedení společnosti, zajišťuje představenstvu vysokou míru nezávislosti při výkonu této činnosti. Přitom předvídaná zákonná omezení se podle současné úpravy týkají pouze případů, kdy je uzavřena ovládací smlouva, smlouva o převodu zisku, či kdy existuje faktický koncern a ovládající osoba využívá svého vlivu k prosazení přijetí opatření či uzavření smlouvy s ovládanou osobou za podmínek stanovených zákonem v § 66a odst. 8 až 15.

V této souvislosti vznikají určité pochybnosti o vztahu mezi první a poslední větou ustanovení odstavce 4.

Uvedená úprava totiž připouští dvojí gramatický výklad. Úprava oprávnění valné hromady vydávat pokyny, kterými se představenstvo musí řídit, obsažená v první větě § 194 odst. 4, totiž sama neobsahuje žádná omezení a lze ji tedy chápat i tak, že zahrnuje i oprávnění vydávat pokyny týkající se obchodního vedení společnosti s tím, že úprava v poslední větě § 194 odst. 4 se vztahuje pouze na dozorčí radu, popřípadě jiné orgány či osoby. S tímto názorem nesouhlasíme.

Jediným dalším pravidelně zřizovaným orgánem akciové společnosti je dozorčí rada. Oprávnění dozorčí rady udělovat představenstvu pokyny či jinak zasahovat do jeho činnosti však je výslovně vymezené zákonem, je poměrně omezené a souvisí s výkonem jeho kontrolní funkce. Jakékoli zásahy do činnosti představenstva nad vymezený zákonný rámec by tedy byly jednáním vybočujícím z působnosti dozorčí rady a bylo by je proto možno posoudit jako nedovolené i bez ustanovení poslední věty § 194 odst. 4.

Akcionáři ani jiné osoby právo zasahovat do výkonu funkce představenstva ze zákona nemají (odhlédneme-li od jejich práva podílet se na řízení společnosti prostřednictvím valné hromady). Pokud by tedy zákaz zásahu do výkonu funkce při obchodním vedení platil pro akcionáře a nikoli již pro valnou hromadu, neměl by fakticky ve vztahu k akcionářům valný význam. Majoritní akcionář či akcionáři jednající ve shodě by prostě namísto zásahů mimo valnou hromadu vahou svých hlasů prosadili na valné hromadě přijetí usnesení udělující představenstvu pokyny, které mu nesmí udělit mimo valnou hromadu; takové omezení možnosti zasahovat do výkonu obchodního vedení by nemělo žádný logický smysl.

Proto se přikláníme k názoru, že první a poslední větu ustanovení § 194 odst. 4 je třeba ve vzájemné vazbě vykládat tak, že představenstvo je sice povinno řídit se pokyny valné hromady, ta však nesmí vydávat pokyny týkající se bezprostředně obchodního vedení společnosti. K takovému závěru nás vede i to, že má-li být představenstvo ve vztahu ke společnosti, popřípadě ve vztahu ke třetím osobám plně odpovědné za výkon své funkce, není dost dobře možno takovou odpovědnost založit za stavu, kdy je omezeno pokyny valné hromady při výkonu obchodního vedení společnosti.

Současně však je třeba zvažovat i to, že přiznává-li zákon akcionářům právo podílet se prostřednictvím valné hromady na řízení společnosti, stěží lze vyloučit jakýkoli jejich zásah do činnosti společnosti. Domníváme se však, že takový zásah, popřípadě usměrňování podnikatelské činnosti společnosti, se může realizovat pouze na základě takových pokynů, popřípadě zásad, které nezasahují bezprostředně do obchodního vedení, i když se jej v dlouhodobém horizontu také týkají. Půjde např. o zásady dlouhodobé investiční politiky, nebo o rozhodování o tom, jakým směrem se bude společnost nadále vyvíjet či naopak, které své významné aktivity utlumí či zcela zruší apod. Přijímání, resp. schvalování takto zásadních rozhodnutí přísluší valné hromadě a představenstvo se pak rozhodnutím valné hromady musí řídit.

Pro vztah mezi akciovou společností a členem představenstva se podle ustanovení § 66 odst. 2 uplatní přiměřeně ustanovení o mandátní smlouvě (§ 566 n.), pokud ze

smlouvy o výkonu funkce, popřípadě ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností. Diskutuje se o tom, zda pokud se v ustanovení odstavce 5 určuje, že člen představenstva je povinen vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře (dříve náležitou péčí), vylučuje to použití ustanovení § 66 odst. 2 a § 567 odst. 1, ze kterého vyplývá, že osoba, na kterou se toto ustanovení vztahuje, je povinna při vyřizování záležitostí postupovat s odbornou péčí. Přitom požadavek péče řádného hospodáře je považován za odlišný od požadavku odborné péče (viz např. *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2417).

Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze, podle našeho názoru, představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Přitom nelze vyžadovat, aby člen představenstva byl odborníkem ve všech oblastech, které je třeba při obchodním vedení společnosti a jednání jejím jménem uplatňovat. Určitou odbornou kvalifikaci opravňující jej k přijetí funkce člena představenstva, která však se nemusí bezprostředně týkat předmětu podnikání společnosti, však nepochybně mít musí.

Součástí péče řádného hospodáře však je i schopnost rozpoznat, které činnosti již člen či jiní členové představenstva nejsou schopni vykonávat, či které potřebné znalosti a dovednosti nemají a zajistit pro jejich výkon či poskytnout potřebné kvalifikované osoby. Kromě toho je, podle našeho názoru, součástí péče řádného hospodáře i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat.

Obchodní zákoník nedefinuje, které informace a skutečnosti je třeba považovat za důvěrné ve smyslu ustanovení odstavce 5. Nepochybně takovými informacemi budou všechny informace tvořící předmět obchodního tajemství – jejich utajení je však chráněno podle ustanovení § 17, a dále všechny další informace, jejichž prozrazení může vyvolat účinky uvedené v odstavci 5. Důsledkem porušení povinnosti mlčenlivosti je odpovědnost za škodu z toho vzniklou.

Zák. č. 370/2000 Sb. vložil do ustanovení odstavce 5 úpravu přenášející důkazní břemeno řádné péče na členy představenstva. Takový postup lze vysledovat v některých zahraničních právních řádech, v České republice jej však, před jeho začleněním do obchodního zákoníku, upravovalo pouze ustanovení § 17a odst. 3 InvF.

Z ustanovení čl. VIII. bod 32. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že ustanovení tohoto zákona o důkazním břemenu ve vztahu k prokazování splnění povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře se nepoužijí na jednání, k nimž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Odpovědnost členů představenstva za škodu způsobenou společností porušením právních předpisů při výkonu funkce trvá i po zániku funkce. Promlčuje se v obecné promlčecí době.

Pro členy orgánů penzijního fondu určuje ustanovení § 7 odst. 5 PfZ, že jsou povinni plnit své povinnosti tak, aby nebyly poškozeny zájmy účastníků penzijního připojištění, a ustanovení odstavce 7 téhož paragrafu pro ně určuje zvláštní povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, o kterých se dozvěděli při výkonu své funkce nebo v souvislosti s ní. Na členy představenstva banky se vztahuje povinnost zachovávat bankovní tajemství (§ 38 odst. 1 BankZ). Členové představenstva pojišťovny jsou podle § 39 odst. 3 PojZ povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech týkajících se pojištění fyzických a právnických osob. Povinnost mlčenlivosti mají tyto osoby i po skončení funkce.

Vztah mezi společností a členem představenstva při výkonu funkce není pracovněprávním vztahem a na odpovědnost člena představenstva se proto nevztahují příslušná ustanovení zákoníku práce. Není však vyloučeno, aby člen představenstva byl se společ-

ností v pracovněprávním vztahu pro výkon činností nesouvisejících s výkonem funkce člena představenstva; za porušení povinností při výkonu takové činnosti potom odpovídá podle zákoníku práce. (Tak např. je obvyklé, že členem představenstva je ředitel či jiný řídící zaměstnanec společnosti.)

Je-li některý člen představenstva současně ředitelem společnosti či jiným řídícím zaměstnancem, je nutné ve vnitřních předpisech společnosti přesně rozlišit jeho činnost jako člena představenstva a jako zaměstnance společnosti. Jak uzavřel Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004, nemůže být náplní pracovního poměru výkon činnosti statutárního orgánu. V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší soud uzavřel, že „Podle ustálené judikatury soudů (srov. například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/1995) činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) obchodní společnosti nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem, neboť funkce statutárního orgánu společnosti není druhem práce ve smyslu ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) ZPr a vznik, zánik i obsah tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy. Právní předpisy ani povaha akciové společnosti však nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, pokud náplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu“..... „úvahy bylo třeba zaměřit i tím směrem, zda práce generálního ředitele ve skutečnosti nezahrnovala výkon činnosti statutárního orgánu a zda tedy není ujednání o pracovněprávním vztahu účastníků neplatné“.

Při porušení povinnosti podle odstavce 5 obchodní zákoník nejenže stanoví solidární odpovědnost členů představenstva, zakazuje vyloučení či omezení jejich odpovědnosti ve smlouvě či ve stanovách a stanoví jejich ručení za závazky společnosti za podmínek stanovených v odstavci 6, ale dává i možnost akcionářům vynutit úhradu škody vůči členovi představenstva, a to buď prostřednictvím dozorčí rady nebo, pokud je dozorčí rada nečinná, umožňuje, aby sami akcionáři jménem společnosti podali žalobu (§ 182). Pro odpovědnost za škodu způsobenou členem představenstva akciové společnosti se použije podle ustanovení § 757 ustanovení § 373 n. Odpovědnost za způsobenou škodu se může člen představenstva zprostit jen při splnění podmínek uvedených v ustanovení § 374; to neplatí, pokud jde o škodu způsobenou plněním pokynů valné hromady – viz dále.

V odstavci 4 se stanoví, že se představenstvo řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami, na to pak navazuje ustanovení poslední věty odstavce 5, ze které vyplývá, že bude-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy, nemohou se členové představenstva, kteří v důsledku jeho plnění způsobí společnosti škodu, zprostit odpovědnosti za tuto škodu poukazem na to, že byli povinni postupovat podle pokynů a zásad schválených valnou hromadou. Je-li pokyn valné hromady v rozporu s právním předpisem, nesmějí jej členové představenstva uposlechnout, a budou-li se jím řídit, budou odpovídat za škodu společnosti z toho vzniklou. K tomu je třeba dodat, že pokyn valné hromady je vždy v rozporu s právním předpisem, jestliže se bezprostředně týká obchodního vedení společnosti.

Kromě odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinností členů představenstva, která jim vzniká vůči společnosti podle odstavce 5, se stanoví za podmínek uvedených v odstavci 6 pro členy představenstva zákonné ručení vůči třetím osobám, kterým z porušení jejich povinností vznikla škoda. Rozsah ručení členů představenstva za závazky společnosti ve vztahu k třetím osobám je však omezen rozsahem jejich odpovědnosti za škodu vzniklou z porušení povinností při výkonu funkce. Nad rozsah této odpovědnosti se tedy nemohou oprávněné osoby plnění na členech představenstva domáhat. Plnění z titulu ručení členů představenstva mohou věřitelé společnosti vymáhat za podmínek stanovených v odstavci 6 až poté, co marně uplatnili svůj nárok u společnosti. V tomto

ustanovení se uplatňuje zásada ochrany třetích osob, která je jednou ze zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník (§ 1 odst. 2).

Vedle úpravy odpovědnosti členů představenstva provedené obchodním zákoníkem lze další odpovědnost dovodit též z příslušných ustanovení trestního zákona a některých dalších, zejména správních předpisů. Pokud jde o trestněprávní odpovědnost, připadá v úvahu zejména uplatnění ustanovení § 125, 126, 127, 128, 255 a 255a TrZ.

Bezúhonnost, která je jednou z podmínek výkonu funkce podle odstavce 7, definuje zák. č. 455/1991 Sb., v novelizovaném znění, v § 6 negativním způsobem. Stanoví, že za bezúhonnou se nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný úmyslně, ať již samostatně nebo v souběhu s jinými trestnými činy, a byl ji uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, nebo pro trestný čin spáchaný úmyslně, jehož skutková podstata souvisí s podnikáním anebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jehož skutková podstata souvisí s předmětem podnikání; to neplatí, pokud se na tuto osobu hledí, jako by nebyla odsouzena.

Pro překážky provozování živnosti nemůže být členem představenstva osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, jestliže soud rozhodl, že musí být ukončeno provozování jejího podniku. Členem představenstva nemůže být tato osoba ještě po dobu tří let poté, co soud zrušil konkurs proto, že bylo splněno rozvrhové usnesení nebo že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu. Členem představenstva nemůže být ani osoba, vůči níž byl návrh na prohlášení konkursu zamítnut pro nedostatek majetku (§ 8 ŽZ). Další překážku výkonu funkce upravuje ustanovení § 381, které rovněž upravuje důsledky takové překážky – viz komentář k tomuto ustanovení.

Osoba, která nespĺňuje podmínky výkonu funkce uvedené v odstavci 7, nebo na jejíž straně je dána některá ze shora uvedených překážek výkonu funkce, se nestane členem představenstva, ani když o tom příslušný orgán rozhodl. Takové rozhodnutí je rozhodnutím nicotným a nemá žádné právní účinky. Proto není třeba se domáhat prohlášení takového usnesení valné hromady za neplatné, neboť o tom, že jeho účinky nenastaly, může soud kdykoli rozhodnout jako o předběžné otázce, popřípadě, při splnění zákonem stanovených podmínek, k žalobě podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ.

Naproti tomu není předpokladem pro výkon funkce člena představenstva dodržení podmínek zákazu konkurence podle ustanovení § 196, když důsledky porušení tohoto zákazu upravuje ustanovení § 65.

Pro výkon funkce člena představenstva stanoví některé zvláštní zákony ještě další podmínky, popřípadě omezení, anebo podmínky podle odstavce 7 modifikují.

Tak podle ustanovení § 7 odst. 2 PfZ může být členem představenstva jen fyzická osoba starší 18 let, způsobilá k právním úkonům, bezúhonná a odborně způsobilá, u které není dána neslučitelnost zaměstnání či funkce podle § 7 odst. 3 PfZ, a kterou předem do funkce schválí Česká národní banka. Ustanovení § 7 odst. 3 PfZ pak určuje, které osoby funkci člena statutárního orgánu vykonávat nesmějí – blíže viz komentář k § 196.

Rovněž pro výkon funkce člena představenstva investiční společnosti nebo investičního fondu určuje ustanovení § 72 KI podmínky jejího výkonu a neslučitelnost činnosti a funkcí – blíže viz komentář k § 196. Podle ustanovení § 72 KI je podmínkou volitelnosti nových členů představenstva investičního fondu a investiční společnosti předchozí souhlas České národní banky.

Také podle ustanovení § 10 PKT je podmínkou volitelnosti člena představenstva obchodníka s cennými papíry předchozí souhlas České národní banky. Jestliže vykonává činnost obchodníka s cennými papíry banka, týká se tato podmínka pouze těch členů představenstva, kteří budou odpovědní za činnost banky jako obchodníka s cennými

papíry. Ustanovení § 10 odst. 3 PKT určuje pro členy představenstva neslučitelnost činností a funkcí – blíže viz komentář k § 196.

Pro člena představenstva banky určuje neslučitelnost funkcí ustanovení § 8 odst. 3 BankZ – blíže viz komentář k § 196.

Ustanovení § 12 PojZ stanoví neslučitelnost funkcí i pro členy představenstva pojišťovny – blíže viz komentář k § 196.

Některým osobám zakazuje výkon funkce člena představenstva zvláštní zákon. Takovými zákony jsou zejména zák. č. 65/1965 Sb. (§ 73), zák. č. 283/1993 Sb. (§ 24), zák. č. 6/2002 Sb. (§ 85), zák. č. 221/1999 Sb. (§ 47).

Z č. VIII. bodu 34. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže byly ke dni účinnosti tohoto zákona statutárním orgánem, jeho členem nebo členem jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem, osoby, jež nesplňují požadavky tohoto zákona nebo zvláštního právního předpisu, končila jejich funkce nejpozději uplynutím 3 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Pokud o tom rozhodne valná hromada, mají členové představenstva, nestanoví-li zákon něco jiného, právo na odměnu za výkon své funkce (tantiému) [§ 178 odst. 3 a § 187 odst. 1 písm. f)].

Z judikatury:

R 13/1995: Činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán obchodní společnosti) nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem (*upraveno*).

EP 9, 10/1997 s. 184: Působnost valné hromady ve vztahu ke členům představenstva vymezuje kogentním ustanovením obchodní zákoník v § 187 písm. d) a § 194 odst. 1, a to tak, že valná hromada volí a odvolává členy představenstva, pokud stanovy neurčují, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada. Rozhodnutí o pozastavení činnosti člena představenstva zákon do působnosti valné hromady nesvěřuje. Proto je rozhodnutí valné hromady o pozastavení činnosti žalobkyně v rozporu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku. (*Poznámka autorů:* citace obchodního zákoníku je ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.)

R 23/1999: 1. Pravidly hospodářského styku se rozumí takové normy obsažené v obecně závazných právních předpisech, které vymezují závazné hranice (meze) hospodářské soutěže (tzv. pravidla hry). Jen v rámci těchto závazných pravidel hospodářského styku se může hospodářská soutěž rozvíjet.

2. Porušením závazných pravidel hospodářského styku je mimo jiné též nekalé soutěžní jednání – nekalá soutěž, která je upravena v § 44 až § 52 ObchZ.

3. Pokud rozhodlo představenstvo akciové společnosti jako kolektivní statutární orgán o určité otázce, která má význam pro naplnění znaku trestného činu, nevylučuje to obecně individuální trestní odpovědnost jednotlivých fyzických osob jako členů takového kolektivního orgánu, kteří se na miněném rozhodnutí podíleli, jestliže naplnili svým jednáním všechny znaky konkrétního trestného činu. To vyplývá z konstrukce trestní odpovědnosti jež je založena na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu, bez ohledu na to, zda k němu případně došlo v rámci právnické osoby.

SJ 3/1999 s. 106: Uplynutím funkčního období zaniká výkon funkce statutárního orgánu (člena statutárního orgánu). (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází ze znění obchodního zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.)

PR 6/1999 s. 325: 1. Jestliže pachatel jako společník a jednatel stavební společnosti, jež byla vyhlášena vítězem výběrového řízení na dodávku stavebních prací, odstoupil s uvedením záměrně nepravdivých skutečností od realizace této dodávky a uzavřel s podnikem, který výběrové řízení vyhlásil, smlouvu o dodávce těchto stavebních prací jako účastník sdružení podnikatelů zabývajících se stejnou stavební činností, a to vše proto, aby se mohl ve větší míře podílet na zisku z provedení prací, naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2 TrZ.

2. Sdružení osob ve smyslu § 829 ObčZ nemá právní subjektivitu a není právnickou osobou. Fyzické osoby v takovém sdružení, pokud provozují podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, lze ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ považovat pro účely trestního zákona, tedy i jeho ustanovení § 128 odst. 2 za organizaci.

3. Podmínka spočívající v tom, že pachatel trestného činu podle § 128 odst. 2 TrZ je pracovníkem, členem orgánu, společníkem, podnikatelem nebo účastníkem na podnikání dvou nebo více podniků nebo organizací nevyžaduje, aby měl v obou (ve všech) subjektech stejné postavení, např. v jednom může být členem orgánu, v druhém podnikatelem. Není rovněž třeba, aby měly podniky či organizace stejnou právní formu, a proto jednou z nich může být např. státní podnik a druhou obchodní společnost. Jeden z těchto subjektů může představovat dokonce i pachatel sám jako fyzická osoba, který provozuje podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, protože pro účely trestního zákona je považován za organizaci ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ. *(Poznámka autorů: lze použít i pro akciovou společnost a členy jejích orgánů)*

PR 6/2000 s. 265: 1. Ustanovení § 128 odst. 2 TrZ o trestném činu zneužívání informací v obchodním styku předpokládá uzavření nebo popud k uzavření smlouvy na úkor jedné z organizací (podniků) se stejným nebo podobným předmětem činnosti, v nichž pachatel působí, tj. smlouvy v určitém ohledu nevýhodné. Za takovou se považuje smlouva, která jakýmkoli způsobem znevýhodňuje jednu organizaci (podnik) vůči druhé z nich, přičemž vyjádření tohoto znevýhodnění se nemusí vždy opírat jenom o finanční hledisko, i když právě ono bude zpravidla rozhodující.

2. Nevýhodnost uzavřené kupní smlouvy může mimo jiné spočívat již ve skutečnosti, že jedna z organizací byla takovou smlouvou zbavena majetku sloužícího k jedinému reálně fungujícímu podnikání, a tím jí bylo znemožněno i toto podnikání samotné, z jehož výnosů byla organizace v době před uzavřením smlouvy schopna uhrazovat své závazky, např. nesplacený bankovní úvěr. Nevýhodnost se může projevit též v nižší smluvní ceně, než za jakou mohl být určitý majetek jedné z organizací ve skutečnosti prodán, popřípadě v tom, že byl prodán nesolventnímu kupujícímu, s dlouhou dobou splatnosti kupní ceny takže organizace na jejíž úkor byla smlouva uzavřena, nemohla své závazky uhrazovat ani z prostředků získaných uskutečněným prodejem.

3. Čin musí být spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Tyto mohou být materiální nebo nemateriální povahy a mohou mít jakoukoli podobu. Zpravidla se bude jednat o výhodu nebo prospěch hospodářské povahy.

4. Skutková podstat citovaného trestného činu může být naplněna i v případě, jestliže pachatel uzavře nevýhodnou smlouvu v uvedeném smyslu se třetím subjektem, na jeho činnosti (podnikání) se sám neúčastní, pokud je uzavřena smlouvy na úkor některé z více organizací (podniků) v nichž pachatel působí, a je veden úmyslem opatřit prospěch druhé z nich.

R 37/2000: 1. Fyzická osoba, jež je statutárním orgánem právnické osoby – podnikatele (§ 13 odst. 1 ObchZ), nemá právo jednat jménem této právnické osoby – podnikatele, ve sporu, který s ní vede.

2. Jestliže právnická osoba nemá statutární orgán oprávněný jejím jménem jednat, soud jí může stanovit opatrovníka pro řízení.

R 16/2002: Jestliže došlo k zániku funkcí členů představenstva akciové společnosti, je povinností rejstříkového soudu tuto změnu do obchodního rejstříku zapsat, a to i přesto, že členové představenstva nebyli ve svých funkcích nahrazeni. To platí i u společnosti v likvidaci.

SJ 6/2003 s. 466: Jestliže je do obchodního rejstříku zapsáno, že jménem představenstva jedná i jen jeden člen představenstva, jestliže tím byl představenstvem písemně pověřen, uplatní se ve vztahu ke třetím osobám ustanovení § 27 odst. 2 ObchZ, že proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti.

SR 8/2004 s. 314: 1. Trestný čin porušení povinností při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, 2 písm. b) TrZ může být spáchán i nákupem některých cenných papírů za určitých okolností do majetku, který je pachatel povinen opatrovat či spravovat, jestliže jde o nákup provedený v rozporu s povinností pachatele, která mu byla zákonem uložena nebo byla jím smluvně převzata, a je-li následkem takového nákupu způsobení značné škody na opatrovaném nebo spravovaném majetku.

2. Za porušení zákonem stanovené povinnosti je možno považovat též nákup cenných papírů do majetku investičního fondu je-li jeho důsledkem způsobení škody na tomto majetku, např. nákup veřejně neobchodovatelných cenných papírů za porušení podmínek podle § 17 odst. 6 zákona č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (ve znění účinném do 30. 6. 1996), nákup cenných papírů stejného emitenta ve větším rozsahu, než připouští ustanovení § 24 odst. 1 téhož zákona, či nákup nadhodnocených cenných papírů za cenu neodpovídající jejich hodnotě.

3. Porušení zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat majetek investičního fondu osobou, která je členem jeho statutárního orgánu, může vyplývat z jednání, které je v rozporu např. s ustanoveními § 66 odst. 2, § 194 odst. 5, § 567 odst. 1 a § 570 ObchZ.

R 43/2005: Likvidátor jmenovaný soudem v řízení o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace a jmenování likvidátora (§ 75b ObchZ), se stává účastníkem takového řízení až dnem, kdy soud rozhodl o jeho jmenování; není rovněž osobou oprávněnou k podání odvolání proti rozhodnutí soudu o zrušení zápisu o výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a o jejím vstupu do likvidace. (*Poznámka autorů:* uplatní se i při jmenování člena statutárního orgánu soudem)

R 18/2006: 1. Jestliže povinnost obviněného vykonávat jako předseda představenstva akciové společnosti svou působnost s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 194 odst. 5 věta první ObchZ spočívá též v provádění kontroly, zda osoba, kterou představenstvo této akciové společnosti pověřilo provedením stavebních prací, postupuje na základě stavebního povolení, projektové dokumentace a s náležitým zajištěním realizace stavby oprávněnou osobou, a dojde-li v důsledku vědomého neplnění této povinnosti ke zřícení stavby a ke škodě velkého rozsahu, naplní tím znaky trestního činu obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) TrZ, neboť z nedbalosti způsobí obecné nebezpečí porušením důležité povinnosti vyplývající z jeho funkce předsedy představenstva akciové společnosti.

2. Akcionáře, a to i když je stoprocentním akcionářem, nelze ztotožňovat s akciovou společností jako právnickou osobou coby poškozeným v trestním řízení, neboť jde o dva odlišné subjekty.

3. Jestliže obviněný, který je předsedou představenstva a stoprocentním akcionářem, způsobil trestným činem škodu akciové společnosti (srov. § 154 a násl. ObchZ), nevznikla tím škoda současně obviněnému, jakožto jejímu akcionáři, protože majetek akciové společnosti jako právnické osoby je pro něj majetkem cizím, ale vznikla škoda pouze akciové společnosti. Za způsobení takové škody lze dovozovat trestní odpovědnost obviněného a stejně tak mu lze uložit povinnost ji nahradit (srov. též § 194 odst. 5 věta třetí ObchZ).

SJ 3/2006 s. 204: 1. Likvidátor je orgánem společnosti, ale není jejím statutárním orgánem.

2. I po vstupu společnosti do likvidace trvá její povinnost podle § 194 odst. 2 ObchZ zvolit do 3 měsíců poté, co zanikla funkce člena představenstva, nového člena.

3. To, že ustanovení § 181 odst. 2 ObchZ určuje, že představenstvo není oprávněno měnit pořad valné hromady svolané na žádost akcionáře, neznemá, že by nemohlo svolat valnou hromadu k projednání jen těch bodů navrženého programu, které spadají do působnosti valné hromady. Body, které nespádají do působnosti valné hromady, představenstvo do jejího programu nezařadí.

§ 195 [Zápisy ze zasedání představenstva]

(1) O průběhu zasedání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedou představenstva a zapisovatelem.

(2) V zápisu z jednání představenstva musí být jmenovitě uvedeni členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením představenstva nebo se zdrželi hlasování. Pokud není prokázáno něco jiného, platí, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí usnesení.

Související ustanovení: § 194 odst. 3, 5 a 6

Účast na jednáních představenstva je právem a povinností člena představenstva. Právo účastnit se jednání představenstva nelze vyloučit ani omezit, a to ani rozhodnutím valné hromady. Člen představenstva se nemůže nechat na jednání představenstva zastupovat, a to ani na základě plné moci, když podle ustanovení § 66 odst. 2 je závazek k výkonu funkce závazkem osobní povahy. Účast na jednáních představenstva je součástí osobního výkonu funkce člena orgánu a při výkonu takové funkce je zastupování přípustné, jen pokud je zákon výslovně připustí.

Zákon, s výjimkou požadavku uvedení jmen členů představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením či se zdrželi hlasování podle odstavce 2, nestanoví detailně, jaký obsah mají mít zápisy z jednání představenstva, jako to stanoví pro zápis z valné hromady (§ 188 odst. 2 a 3). Z dikce ustanovení a logiky věci lze dovodit, že v zápisu musí být

popis projednání jednotlivých bodů programu a rozhodnutí o nich učiněná. Domníváme se, že pokud některý ze členů představenstva požádá o zapsání svého opačného názoru, má právo, aby byl jeho opačný názor zaznamenán, neboť i vyslovení takového názoru je součástí průběhu zasedání představenstva. Z povahy věci pak vyplývá, že součástí zápisu musí být i uvedení jmen přítomných členů představenstva a počet hlasů, kterými bylo usnesení přijato. Ze zápisu by mělo být patrné i to, zda bylo představenstvo usnášeníschopné po celou dobu jednání.

Zapisovatelem podle odstavce 1 může být, neurčují-li stanovy něco jiného, jak člen představenstva, tak i jiná osoba. Postup při svolávání představenstva a pravidla pro jeho jednání mohou určit stanovy, jestliže tak neučiní, rozhoduje o něm představenstvo.

Jestliže zákon požaduje, aby byl o rozhodnutí představenstva pořízen notářský zápis (§ 206 odst. 2 a § 210 odst. 2), půjde o zápis podle § 80a n. NotŘ – blíže viz komentář k § 206 a 210).

Jmenovité uvedení členů představenstva, kteří se nepodíleli na rozhodnutí podle odstavce 2, má klíčový význam zejména při prokazování vzniku odpovědnosti členů představenstva vůči společnosti podle § 194 odst. 5 a rovněž při vzniku jejich ručení podle ustanovení § 194 odst. 6. Může však být významné i při stanovení odpovědnosti vůči třetím osobám anebo při prokazování administrativní či trestní odpovědnosti členů představenstva. Pro případ, že by se členové představenstva hodlali vyhýbat odpovědnosti nesplněním povinnosti podle odstavce 2, stanoví zákon vyvratitelnou právní domněnku souhlasu s usnesením. Důkazní břemeno průkazu opaku nesou ti členové představenstva, o jejichž hlasování se jedná.

Z judikatury:

EPP 9, 10/1997 s. 184: Působnost valné hromady ve vztahu ke členům představenstva vymezuje kogentním ustanovením obchodní zákoník v § 187 písm. d) a § 194 odst. 1, a to tak, že valná hromada volí a odvolává členy představenstva, pokud stanovy neurčují, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada. Rozhodnutí o pozastavení činnosti člena představenstva zákon do působnosti valné hromady nesvětuje. Proto je rozhodnutí valné hromady o pozastavení činnosti žalobkyně v rozporu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku. (*Poznámka autorů:* citace obchodního zákoníku je ve znění před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.)

R 23/1999: Pokud rozhodlo představenstvo akciové společnosti jako kolektivní statutární orgán o určité otázce, která má význam pro naplnění znaku trestného činu, nevylučuje to obecně individuální trestní odpovědnost jednotlivých fyzických osob jako členů takového kolektivního orgánu, kteří se na zmíněném rozhodnutí podíleli, jestliže naplnili svým jednáním všechny znaky konkrétního trestného činu. To vyplývá z konstrukce trestní odpovědnosti jež je založena na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu, bez ohledu na to, zda k němu případně došlo v rámci právnické osoby.

§ 196 Zákaz konkurence

(1) Pokud ze stanov nebo z usnesení valné hromady nevyplývají další omezení, člen představenstva nesmí

a) podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,

b) zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,

c) účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání,

d) vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.

(2) Porušení těchto ustanovení má důsledky uvedené v § 65.

(3) V případě, že člen představenstva vykonává pro společnost práci na základě pracovní smlouvy či jiné smlouvy tuto nahrazující, nepovažuje se takový vztah za obchodní.

Související ustanovení: § 2 odst. 1, § 13 odst. 1, § 65, 66a, 76, § 93 odst. 1, § 173 odst. 1 písm. b), § 200 odst. 3, § 566 n., § 577 n., § 642 n., § 652 n.

Související předpisy: § 733 n., § 737 n. ObčZ; § 8 BankZ

Z literatury: *Púry, F.* O dvou rozdílných souvislostech mezi právem trestním a obchodním. Právo a podnikání, 2000, č. 1; *Rada, I.* Tři zákazy uložené členům statutárních orgánů. Právní rozhledy, 2003, č. 1

Rozsah zákazu konkurence mohou usnesení valné hromady nebo stanovy pouze věčně rozšířit, nemohou jej zúžit nebo vyloučit. Rozšíření se však může týkat pouze osob, kterým ukládá zákaz konkurence obchodní zákoník, tj. členů představenstva a dozorčí rady.

V ustanovení tohoto paragrafu se zákaz konkurence stanoví pro členy představenstva, § 200 odst. 3 je vztahuje i na členy dozorčí rady. Na společníky akciové společnosti, na rozdíl od úpravy ve společnosti s ručením omezeným, zákaz konkurence rozšířit nelze a nelze jej rozšířit ani na další osoby, např. členy managementu společnosti apod.

Z ustanovení odstavce 1 písm. a) vyplývá, že osoby, na které se vztahuje zákaz konkurence, nemohou být podnikateli se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, jaký má společnost a nemohou být ani jako podnikatelé smluvními partnery společnosti. Domníváme se, že zákaz vstupovat se společností do obchodních vztahů je třeba vykládat tak, že osoby, kterých se zákaz konkurence týká, nesmějí vstupovat se společností do obchodních vztahů ani nepřímo, tj. nemohou být ke společnosti v obchodních vztazích ani v dalších stupních (tj. např. jako osoby pověřené provedením díla podle § 538, které sice nejsou v přímém vztahu ke společnosti, ale zajišťují v tzv. subdodavatelském vztahu část plnění, ke kterému se smluvně zavázal ve vztahu ke společnosti zhotovitel, se kterým jsou ve smluvním vztahu).

Co do posouzení toho, zda člen představenstva podniká ve stejném nebo obdobném předmětu podnikání, bude vždy třeba vycházet z konkrétních okolností případu. Bude-li tedy mít člen představenstva podnikatelské oprávnění formulované shodně s některým s podnikatelských oprávnění společnosti, jeho podnikatelská činnost však nebude fakticky činností konkurenční (např. proto, že společnost i člen představenstva provozují velko-obchod zemědělskými produkty, ale společnost obchoduje s obilím a člen představenstva s cukrovou řepou), o porušení zákazu konkurence nepůjde. Ustanovení písmena a) však nepostihuje případy, kdy je osoba podrobená zákazu konkurence společníkem společnosti se stejným nebo obdobným předmětem podnikání – i když nelze zcela vyloučit, že by takový stav mohl být v některých případech posouzen jako obcházení zákona.

Ustanovení odstavce 1 písm. b) znemožňuje uzavření smlouvy mandátní, komisionářské a ostatních smluv obstaravatelského typu, jejichž obsahem je zprostředkování či dokonce uzavření smlouvy se společností.

Ustanovení odstavce 1 písm. c) vylučuje, aby osoba, na kterou se vztahuje zákaz konkurence, byla společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti. Je zajímavé, že v ustanovení tohoto písmena se výslovně prohlašuje účast ve společnosti (nebo přinejmenším v osobní společnosti s výjimkou účasti komanditisty) za účast na podnikání. Ustanovení postihuje též případy, které nepostihuje ustanovení písmena a), kdy osoba podrobená zákazu konkurence vykonává rozhodující vliv na společnost se stejným nebo podobným předmětem podnikání, a to

bez ohledu na to, zda jde o faktické nebo smluvní ovládnání. O ovládnání společnosti viz blíže komentář k § 66a.

Ustanovení odstavce 1 písm. d) připouští, aby ten, na koho se vztahuje zákaz konkurence, byl statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu jiného koncernového podniku téhož koncernu přesto, že má stejný nebo podobný předmět podnikání. To ostatně koresponduje s ustanovením § 11 odst. 6, a to opět bez ohledu na to, zda jde o koncern faktický nebo smluvní.

Z ustanovení § 65 vyplývá, že při porušení zákazu konkurence je společnost oprávněna požadovat, aby člen představenstva, který tento zákaz porušil, vydal prospěch z obchodu, při kterém porušil zákaz konkurence, anebo na společnost převedl tomu odpovídající práva a aby nahradil škodu vzniklou z porušení zákazu konkurence. Práva společnosti z porušení zákazu konkurence zanikají, nebyla-li uplatněna u člena představenstva do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o porušení dověděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku. Tím není dotčeno právo na náhradu škody – blíže viz komentář k § 65.

Zčásti odchylnou úpravu zákazu konkurence pro členy orgánů banky (a rovněž pro zaměstnance banky) obsahuje ustanovení § 8 odst. 3 BankZ. V tomto ustanovení se uvádí, že člen statutárního orgánu banky nesmí být současně statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu nebo členem dozorčí rady jiné právnické osoby, která je podnikatelem. Zaměstnanec banky, který není členem statutárního orgánu banky, nesmí být statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu takové právnické osoby. To neplatí pro členství člena statutárního orgánu banky ve statutárním orgánu nebo dozorčí radě finanční instituce nebo banky, nebo zahraniční banky pod kontrolou banky, dále finanční instituce nebo banky nebo zahraniční banky, která nad bankou vykonává kontrolu, nebo právnické osoby oprávněné organizovat poptávku a nabídku cenných papírů a podniku pomocných bankovních služeb ani pro zaměstnance ve statutárním orgánu podniku pomocných bankovních služeb nebo pro výkon funkce statutárního orgánu v tomto podniku. Podnikem pomocných bankovních služeb se podle § 17a odst. 5 BankZ rozumí právnická osoba, která poskytuje služby sloužící k podpoře podnikání bank.

Zčásti odchylnou úpravu obsahuje rovněž ustanovení § 19 ObalZ, který rozšiřuje zákaz konkurence i na jiné osoby. Podle tohoto ustanovení nesmějí akcionáři, členové orgánů autorizované společnosti a zaměstnanci autorizované společnosti jednat v zájmu jiných osob, jejichž předmětem podnikání je nakládání s odpady, zejména s odpady z obalů, nebo osob, jejichž činnost přímo souvisí s nakládáním s odpady. Vedoucí zaměstnanec autorizované společnosti jmenovaný do funkce statutárním orgánem autorizované společnosti nesmí být statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu jiné právnické osoby, která je podnikatelem podle obchodního zákoníku. Akcionář autorizované společnosti nesmí podle § 18 odst. 4 ObalZ podnikat v oblasti nakládání s odpady.

Pro investiční společnost a investiční fond se nestanoví zvláštní úprava zákazu konkurence, ale ustanovení § 73 KI stanoví neslučitelnost některých činností s výkonem funkce člena představenstva a dozorčí rady.

Úprava neslučitelnosti funkcí je začleněna i do ustanovení § 7 PfZ, ustanovení § 10 odst. 3 PKT a ustanovení § 12 PojZ.

Ustanovení odstavce 3 doplnil do obchodního zákoníku zák. č. 126/2002 Sb. k vyjasnění povahy vztahu člena představenstva, který je ke společnosti v zaměstnaneckém poměru. V této souvislosti je třeba připomenout, že na základě pracovní smlouvy nelze vykonávat funkci člena představenstva – viz rozsudek citovaný níže.

Z judikatury:

R 13/1995: Činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani

v případě, že není společníkem. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávního vztahu, pokud naplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu. (*Poznámka autorů: lze použít i pro akciovou společnost a členy jejích orgánů.*)

PR 6/1999 s. 325: 1. Jestliže pachatel jako společník a jednatel stavební společnosti, jež byla vyhlášena vítězem výběrového řízení na dodávku stavebních prací, odstoupil s uvedením záměrně nepravdivých skutečností od realizace této dodávky a uzavřel s podnikem, který výběrové řízení vyhlásil, smlouvu o dodávce těchto stavebních prací jako účastník sdružení podnikatelů zabývajících se stejnou stavební činností, a to vše proto, aby se mohl ve větší míře podílet na zisku z provedení prací, naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2 TrZ.

2. Sdružení osob ve smyslu § 829 ObčZ nemá právní subjektivitu a není právnickou osobou. Fyzické osoby v takovém sdružení, pokud provozují podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, lze ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ považovat pro účely trestního zákona, tedy i jeho ustanovení § 128 odst. 2 za organizaci.

3. Podmínka spočívající v tom, že pachatel trestného činu podle § 128 odst. 2 TrZ je pracovníkem, členem orgánu, společníkem, podnikatelem nebo účastníkem na podnikání dvou nebo více podniků nebo organizací nevyžaduje, aby měl v obou (ve všech) subjektech stejné postavení, např. v jednom může být členem orgánu, v druhém podnikatelem. Není rovněž třeba, aby měly podniky či organizace stejnou právní formu, a proto jednou z nich může být např. státní podnik a druhou obchodní společnost. Jeden z těchto subjektů může představovat dokonce i pachatel sám jako fyzická osoba, který provozuje podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, protože pro účely trestního zákona je považován za organizaci ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ.

PR 6/2000 s. 265: 1. Ustanovení § 128 odst. 2 TrZ o trestném činu zneužívání informací v obchodním styku předpokládá uzavření nebo popud k uzavření smlouvy na úkor jedné z organizací (podniků) se stejným nebo podobným předmětem činnosti, v nichž pachatel působí, tj. smlouvy v určitém ohledu nevýhodné. Za takovou se považuje smlouva, která jakýmkoli způsobem znevýhodňuje jednu organizaci (podnik) vůči druhé z nich, přičemž vyjádření tohoto znevýhodnění se nemusí vždy opírat jenom o finanční hledisko, i když právě ono bude zpravidla rozhodující.

2. Nevýhodnost uzavřené kupní smlouvy může mimo jiné spočívat již ve skutečnosti, že jedna z organizací byla takovou smlouvou zbavena majetku sloužícího k jedinému reálné fungujícímu podnikání, a tím jí bylo znemožněno i toto podnikání samotné, z jehož výnosů byla organizace v době před uzavřením smlouvy schopna uhrazovat své závazky, např. nesplacený bankovní úvěr. Nevýhodnost se může projevit též v nižší smluvní ceně, než za jakou mohl být určitý majetek jedné z organizací ve skutečnosti prodán, popřípadě v tom, že byl prodán nesolventnímu kupujícímu, s dlouhou dobou splatnosti kupní ceny, takže organizace, na jejíž úkor byla smlouva uzavřena, nemohla své závazky uhrazovat ani z prostředků získaných uskutečněným prodejem.

3. Čin musí být spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Tyto mohou být materiální nebo nemateriální povahy a mohou mít jakoukoli podobu. Zpravidla se bude jednat o výhody nebo prospěch hospodářské povahy.

4. Skutková podstat citovaného trestného činu může být naplněna i v případě, jestliže pachatel uzavře nevýhodnou smlouvu v uvedeném smyslu se třetím subjektem, na jeho činnosti (podnikání) se sám neúčastní, pokud je uzavřena smlouva na úkor některé z více organizací (podniků), v nichž pachatel působí, a je veden úmyslem opatřit prospěch druhé z nich.

PR 10/2004 s. 400: Uplatnění nároku na náhradu škody vůči škůdci, který zavinil, že poškozenému ušel zisk, který měl obdržet z obchodu uskutečněného v rozporu se zákazem konkurence přijetím provize od obchodního partnera za zprostředkování obchodu se společností, jejímž je jednatelem, je výkonem práv v rozporu s dobrými mravy.

§ 196a [Opatření proti konfliktu zájmů]

(1) Společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob, nebo na ně bezplatně převést

majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku.

(2) Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládací osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládací osobou.

(3) Jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3. Jestliže k nabytí dochází do 3 let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.

(4) Ustanovení odstavce 3 se nevztahuje na nabytí nebo zcizení majetku v rámci běžného obchodního styku a na nabytí z podnětu nebo pod dozorem státního orgánu nebo na nabytí na burze či obdobném regulovaném trhu. Ustanovení odstavce 1 o souhlasu valné hromady se vztahuje obdobně i na bezúplatný převod majetku na akcionáře.

(5) Ustanovení odstavců 1 až 3 se vztahují i na převzetí ručení.

Související ustanovení: § 13, 14, 66a, 184, 190, 191, 197, § 497 n.

Související předpisy: § 116, 151a n., § 544 n., § 628 n., § 657, 658 ObčZ; zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; vyhl. č. 37/1967 Sb., v novelizovaném znění; § 18 až 20 BankZ; § 7 odst. 5 PfZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dobeš, P.* Kritické zamyšlení nad § 196a odst. 3 ObchZ s přihlédnutím k evropskému právu; *Eliáš, K.* Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. Sborník Karlovarské právnické dny, 2002; *Rada, I.* Tři zákazy uložené členům statutárních orgánů. Právní rozhledy, 2003, č. 1; *Richter, T.* Nad judikátem Nejvyššího soudu ohledně ručení v rámci koncernu. Právní rozhledy, 2006, č. 9; *Rychlý, T.* Základy ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. Právní rozhledy, 2003, č. 10; *Štenglová, I.* K některým problémům ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Daňový expert, 2006, č. 2

Ustanovení tohoto paragrafu zajišťuje ochranu společnosti před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost či jejím jménem právní úkony. Osobami blízkými jsou podle ustanovení § 116 ObčZ příbuzní v řadě přímé, sourozenci a manžel; jiné osoby v poměru rodinném či obdobném se pokládají za osoby blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

Vzhledem k tomu, že zákon v odstavci 1 vyžaduje předchozí souhlas valné hromady s uzavřením smlouvy, budou právní úkony učiněné v rozporu s ustanoveními tohoto paragrafu, tj. bez předchozího souhlasu valné hromady podle § 39 ObčZ neplatné pro rozpor se zákonem – shodně viz též *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2439 a *Pelikánová, I.* v Komentáři k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1996, s. 308, opačně *Eliáš, K.* Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. XII. Karlovarské právnické dny. Praha : Linde, 2002, s. 114) – blíže viz komentář k § 193 odst. 2. Ustanovení odstavce 1 se vztahuje jak na případy, kdy je společnost dlužníkem ze smlouvy o půjčce či úvěru, tak na případy, kdy je věžitelem. Naproti tomu smlouvy o zajištění závazků z těchto smluv se týká pouze tehdy, jestliže společnost úvěr či půjčku zajišťuje.

K přijetí rozhodnutí valné hromady u udělení souhlasu s uzavřením smlouvy je třeba pro-
stě většiny hlasů přítomných akcionářů, neurčují-li stanovy potřebu kvalifikované většiny.

O smlouvě o úvěru viz komentář k § 497 n. Smlouvu o půjčce upravuje ustanovení
§ 657 n. ObčZ. Smlouvami o zajištění závazků budou podle okolností poskytnutí ručení
podle § 546 n. ObčZ, zástavní smlouva podle § 552 n. ObčZ, smlouva o zajišťování
převodu práva podle § 553 ObčZ, smlouva o zajišťovacím postoupení pohledávky podle
§ 554 ObčZ, popřípadě další smlouvy plnící účel zajištění.

O bezúplatném převodu majetku společnosti na akcionáře určuje ustanovení § 179
odst. 4, že je možný jen v případech, kdy to zákon výslovně dovoluje.

Pro banky upravuje podmínky, za kterých směji provádět obchody s okruhem osob se
zvláštním vztahem k bance, ustanovení § 18 n. BankZ. Okruh těchto osob pak vymezuje
ustanovení § 19 BankZ; patří mezi ně mj. i členové statutárního orgánu a dozorčí rady
a osoby jim blízké, vedoucí zaměstnanci a hlavní akcionáři banky. Podle ustanovení § 18
BankZ nesmí banka provádět s osobami, které k ní mají zvláštní vztah, obchody, které
by vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku nebyly provedeny s ostatními klienty.
Úvěry nebo zajištění pak může těmto osobám poskytovat, jen rozhodne-li o tom statutární
orgán na základě rozboru příslušného bankovního obchodu a finanční situace žadatele.
Toto ustanovení je ve vztahu k ustanovení tohoto paragrafu ustanovením zvláštním a pro
poskytování úvěrů a půjček osobám se zvláštním vztahem k bance a zajišťování jejich
závazků se proto ustanovení tohoto paragrafu podle § 18 odst. 3 BankZ neuplatní.

Podle ustanovení § 7 odst. 5 PfZ nesmějí členové orgánů penzijního fondu a osoby jim
blízké kupovat nemovitosti a movité věci, které tvoří majetek penzijního fondu, nebo
penzijnímu fondu nemovitosti a movité věci prodávat. Zák. č. 42/1994 Sb., v novelizo-
vaném znění, však použití ustanovení tohoto paragrafu nevylučuje.

Jménem jiné osoby jsou ve smyslu odstavce 2 oprávněny osoby uvedené v odstavci 1
uzavřít smlouvu, jsou-li jejími statutárními orgány či členy statutárních orgánů, likvi-
dátoři, nucenými správci, správci konkursní podstaty apod. Za takové osoby je zřejmě
třeba považovat – vzhledem k účelu tohoto ustanovení – i zástupce. Zákon sice vyjádření
„jednat jménem“ používá většinou pro jednání statutárních orgánů, není však v tom směru
důsledný a např. v odstavci 1 prohlašuje prokuristy, kteří jsou zástupci společnosti, za
osoby oprávněné jednat jménem společnosti.

Výjimka z podmínky souhlasu valné hromady upravená v odstavci 2 vyplývá z eko-
nomických vazeb mezi ovládající a ovládanou osobou.

U společností s nízkým základním kapitálem, kde splnění podmínky, že hodnota nabý-
vaného či zcizovaného majetku musí přesáhnout jednu desetinu upsaného základního
kapitálu, nebude výjimečně, může působit ustanovení odstavce 3 určité problémy, zejména
ve vazbě na stanovení povinnosti ohodnotit nabývaný či zcizovaný majetek znaleckým
posudkem – viz však ustanovení odstavce 4. Ustanovení odstavce 3 se nevztahuje na
případy, kdy společnost nabývá od akcionáře majetek při zvýšení základního kapitálu,
nebo akcionář od společnosti při snížení základního kapitálu.

O jmenování znalce z ustanovení § 59 odst. 3 vyplývá, že návrh na jeho jmenování
podává statutární orgán. Účastníky řízení jsou navrhovatel a znalec, věcně a místně pří-
slušným soudem je krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Soud není vázán
návrhem osoby znalce. O návrhu na určení nebo odvolání znalce musí soud rozhodnout
do 15 dnů od doručení návrhu. Odměnu za zpracování posudku znalec hradí společnost
a stanoví se dohodou. Jestliže se strany na výši odměny nedohodnou, určí ji na návrh
kteréhokoliv účastníka soud, který znalce jmenoval.

O ovládající a ovládané osobě a o koncernu viz komentář k § 66a, o jednání ve shodě
viz komentář k § 66b.

Zatímco souhlas valné hromady podle ustanovení odstavce 1 musí být podle výslovné úpravy v tomto odstavci udělen před uzavřením smlouvy a jeho nedostatek způsobuje její neplatnost, souhlas podle odstavce 3 může být i následný a jeho nedostatek způsobuje, podle našeho názoru, neúčinnost uzavřené smlouvy, neboť valná hromada může udělit souhlas i dodatečně. Z důvodu právní jistoty však lze doporučit, aby i ve druhém z uvedených případů byl vyžádán předchozí souhlas, anebo aby byla alespoň ve smlouvě dohodnuta možnost odstoupení pro případ, že souhlas nebude v určité lhůtě udělen, ať již proto, že jej valná hromada odmítne udělit, anebo proto, že se jeho udělením v určité, ve smlouvě stanovené lhůtě, nezabývala. Valná hromada rozhoduje o schválení převodu prostou většinou hlasů, nepředepisují-li statuty vyšší počet hlasů.

Nebude-li cena převáděného majetku stanovena na základě posudku znalce, bude smlouva podle § 39 ObčZ neplatná.

Ustanovení odstavce 4 vložil do obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb. a odstranil tím problémy vznikající v případech, kdy velcí smluvní partneři společnosti byli současně i jejími akcionáři. Vynětí obchodů uskutečněných na burze či regulovaném trhu se týká pouze anonymních obchodů na těchto trzích, kdy se cena mezi účastníky neurčuje dohodou. Vynětí nabývání majetku z podnětu nebo pod dozorem státního orgánu je logickým důsledkem toho, že v takovém případě dohlíží na přiměřenost smluvních podmínek právě tento orgán. Ustanovení druhé věty tohoto odstavce navazuje na ustanovení § 179 odst. 4 a představuje zákonnou výjimku ze zákazu bezúplatného převodu majetku společnosti na akcionáře. Bude-li valná hromada hlasovat o takovém převodu, bude zásadně z hlasování vyloučen ten akcionář, na nějž se majetek převádí, a akcionáři jednající s ním ve shodě proto, že půjde o případ, kdy valná hromada rozhoduje o tom, že mu má být poskytnuta výhoda [§ 186b odst. 2 písm. c)].

Ustanovení odstavce 5 reaguje na převažující právní názor, že ručení podle obchodního zákoníku vzniká na základě jednostranného právního úkonu, nikoli na základě smlouvy – viz též komentář k § 303 n.

Z judikatury:

Sou R NS 1/2001 s. 14: Jestliže při uzavření smlouvy o úplatném převodu majetku akciové společnosti na akcionáře byla porušena povinnost stanovit cenu majetku na základě posudku znalce (§ 196a odst. 3 ObchZ), je tato smlouva absolutně neplatným právním úkonem podle § 39 ObčZ pro rozpor se zákonem. Použití analogie s ustanovením o relativní neplatnosti právního úkonu (§ 40a ObčZ) není v uvedeném případě možné. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází z právní úpravy před 1. 1. 2001)

Sou R NS 15/2002 s. 153: Důsledkem porušení povinností stanovených pro úplatný převod majetku v § 196a odst. 3 ObchZ je absolutní neplatnost převodní smlouvy. (*Poznámka autorů:* v rozhodnutí se soud nezabýval splněním podmínek podle poslední věty § 196a odst. 3 ObchZ – rozhodnutí vychází z právní úpravy před 1. 1. 2001)

SJ 6/2003 s. 466: 1. Obchodní společnost může uzavřít smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků člena představenstva touto společností, jen se souhlasem valné hromady.

2. Smlouvou, kterou se rukojmí ze směnky zajišťuje k zajištění závazků výstavce, není směnka, resp. převzetí směnečného rukojemství podpisem na směnce, ale smlouva (dohoda) mezi výstavcem směnky nebo osobou oprávněnou ze směnky a budoucím rukojmím, že směnečné rukojemství převezme.

3. Neplatnost dohody o převzetí směnečného rukojemství nezpůsobuje neplatnost samotné směnky ani neplatnost podpisu osoby, která převzala rukojemství, ale může případně založit kauzální námitku avalisty ve vztahu ke konkrétní osobě oprávněné ze směnky.

Sou R NS 28/2004 s. 14: Převzetí ručení akciovou společností bez předchozího souhlasu valné hromady této společnosti je neplatné.

R 53/2004: Právnícká osoba se ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 ObčZ považuje za osobou blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), jakož i tehdy, je-li dlužník společníkem, členem nebo zaměstnancem této právnické osoby (popřípadě má-li k ní jiný obdobný vztah) a současně, kdyby důvodně pociťoval újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní.

SJ 11/2004 s. 873: Pro závěr, že se na převod akcií na jméno vztahuje ustanovení § 196a ObchZ, je rozhodné, zda byla smlouva o jejich převodu uzavřena po 1. 7. 1996; není rozhodné, kdy byly provedeny převodní rubopisy.

Dozorčí rada

§ 197 [Působnost]

(1) Dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti.

(2) Členové dozorčí rady jsou oprávněni nahlížet do všech dokladů a zápisů týkajících se činnosti společnosti a kontrolují, zda účetní zápisy jsou řádně vedeny v souladu se skutečností a zda podnikatelská činnost společnosti se uskutečňuje v souladu s právními předpisy, stanovami a pokyny valné hromady.

Související ustanovení: § 2 odst. 1, § 131, 173, 182, 183, § 184 n., § 191 n.

Související předpisy: zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Bárta, J.* Úvaha nad dvěma spornými otázkami právní úpravy dozorčí rady akciové společnosti. *Právník*, 1994, č. 7; *Pokorná, J.* Dozorčí rada akciové společnosti a ochrana práv menšinových akcionářů. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 1

Dozorčí rada je kontrolním orgánem akciové společnosti. Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným je její zřízení povinné. Zákon vybavuje dozorčí radu pravomocemi nezbytnými pro výkon její činnosti. Rozsah působnosti mohou stanovy ještě rozšířit, nemohou to však učinit na úkor působnosti jiného povinně zřizovaného orgánu. Podle ustanovení § 194 odst. 1 mohou stanovy svěřit dozorčí radě též volbu a odvolávání členů představenstva.

Pokud dozorčí rada zjistí při výkonu své činnosti nedostatky v uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti, předloží je k projednání představenstvu, a to popřípadě i s návrhem na odstranění zjištěných nedostatků. Dozorčí rada však nemůže představenstvu ani zaměstnancům společnosti odstranění takových nedostatků závazně uložit. Pokud představenstvo ze zprávy dozorčí rady nevyvodí potřebné důsledky, může dozorčí rada podle ustanovení § 199 odst. 2 svolat k projednání zjištěných nedostatků a přijetí potřebných opatření valnou hromadu.

Dozorčí rada předkládá podle ustanovení § 198 valné hromadě vyjádření k účetní závěrce a návrhu na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty, seznamuje ji podle ustanovení § 201 odst. 1 s výsledky své kontrolní činnosti, informuje ji podle § 66a odst. 10 o přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, sděluje jí své stanovisko k ovládací smlouvě a smlouvě o převodu zisku a jejích změnám či zrušení podle § 190c odst. 3 a § 190d odst. 6 a 8 a k fúzi, převzetí jmění a rozdělení podle § 220e odst. 2, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 153b odst. 2, § 220p odst. 3, § 220t odst. 1 a § 220za odst. 1 a 3, § 220zb odst. 1 a podává valné hromadě zprávu o přezkoumání návrhu rozhodnutí o změně právní formy podle § 69d odst. 4 a § 220zc odst. 1.

Odmitne-li představenstvo sdělit na valné hromadě akcionářům požadovanou informaci, rozhoduje dozorčí rada podle § 180 odst. 4 o jejím poskytnutí, na žádost akcionářů majících kvalifikovanou účast na společnosti přezkoumává podle § 182 odst. 1 písm. b) výkon působnosti představenstva a podle § 182 odst. 1 písm. c) uplatňuje právo na náhradu škody vůči členům představenstva.

Podle ustanovení § 191 odst. 2 může dozorčí rada dokonce omezit právo představenstva jednat jménem společnosti, toto omezení však nemá účinky ve vztahu ke třetím osobám – blíže viz komentář k § 191 odst. 2. Dále pak dává v případech stanovených zákonem a stanovami souhlas k uzavření smlouvy (§ 193 odst. 2, § 201 odst. 4). A konečně pokud stanovy svěřují dozorčí radě právo volit a odvolávat členy představenstva (§ 194 odst. 1), může dozorčí rada (na základě zjištěných nedostatků) členy představenstva odvolat.

Každý člen dozorčí rady může vznést podle § 188 odst. 2 do zápisu z valné hromady protest proti rozhodnutí valné hromady a každý člen dozorčí rady se může podle ustanovení § 183 odst. 1 a § 131 odst. 1 domáhat vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady u soudu. Určený člen dozorčí rady pak podle ustanovení § 183 odst. 1 a § 131 odst. 6 zastupuje společnost v řízení o neplatnost usnesení valné hromady, jestliže podal návrh člen představenstva, a podle ustanovení § 199 odst. 2 zastupuje společnost před soudy a jinými orgány v řízení proti členovi představenstva.

Podle § 8 odst. 5 BankZ nesmějí být na dozorčí radu přenášeny pravomoci, které obchodní zákoník svěřuje představenstvu akciové společnosti.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá právo členů dozorčí rady nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti; nelze jim tedy odmítnout nahlédnutí do jakéhokoli dokladu, např. s odkazem na zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti či obchodní tajemství.

§ 198 [Přezkoumání hospodaření]

Dozorčí rada přezkoumává řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a předkládá své vyjádření valné hromadě.

Související ustanovení: § 39 n., § 131, 182, 183, § 187 odst. 1 písm. f) a g), § 188 odst. 2 písm. f), § 194 odst. 1

Související předpisy: § 18 n. ÚčZ

O účetní závěrce viz komentář ke zrušenému ustanovení § 35 a k ustanovení § 39, § 187 odst. 1 písm. f) a § 192 odst. 1.

Řádná nebo mimořádná účetní závěrka je podkladem pro rozhodnutí o rozdělení zisku. Návrh na rozdělení zisku zkoumá dozorčí rada též z hlediska dodržení § 178 odst. 2 až 7 a z hlediska dodržení dalších právních předpisů.

§ 199 [Právo svolat valnou hromadu]

(1) Dozorčí rada svolává valnou hromadu, jestliže to vyžadují zájmy společnosti, a na valné hromadě navrhuje potřebná opatření. Pro způsob svolávání valné hromady platí přiměřeně ustanovení § 184 až § 190.

(2) Dozorčí rada určí svého člena, který zastupuje společnost v řízení před soudy a jinými orgány proti členu představenstva.

Související ustanovení: § 66, 131, 182, 183, 184, 185

Související předpisy: § 21 OSŘ

Obchodní zákoník formuluje důvod svolání mimořádné valné hromady podle odstavce 1 zcela obecně a ponechává tedy rozhodnutí o tom, zda je potřebné valnou hromadu svolat, na dozorčí radě. Dozorčí rada zpravidla svolá mimořádnou valnou hromadu, zjistí-li při své činnosti závažné porušení povinností členů představenstva, závažné nedostatky v hospodaření společnosti apod. Pro dozorčí radu zákon neupravuje možnost, aby valnou hromadu svolal jen jeden její člen, podle našeho názoru však není takový postup při splnění podmínek § 184 odst. 3 vyloučen. To lze ostatně dovodit i z přiměřené aplikace tohoto ustanovení. Dozorčí rada může, podle našeho názoru, svolat jak řádnou, tak mimořádnou valnou hromadu.

Pokud zákon určuje pro svolání valné hromady dozorčí radou přiměřené použití ustanovení § 184 až 190, lze z toho dovodit i to, že dozorčí rada má pro účely konání valné hromady právo požadovat předání výpisu z evidence zaknihovaných cenných papírů a učinit veškeré další úkony potřebné ke svolání a konání valné hromady.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že jakmile vede společnost spor s některým členem představenstva, nemůže jejím jménem jednat před soudem žádný člen představenstva, jak to obecně vyplývá z ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ, ale bude ji zastupovat určený člen dozorčí rady. Rovněž plnou moc zmocněnce pro zastupování v soudním řízení může udělit pouze pověřený člen dozorčí rady. Členové představenstva nemohou činit v takovém soudním řízení žádné úkony, zejména pak nemohou vzít zpět návrh či odvolání podané určeným členem dozorčí rady. Zvláštní úpravu zastupování společnosti před soudem členem dozorčí rady obsahuje ustanovení § 182 odst. 1 písm. c) a ustanovení § 131 odst. 6 ve vazbě na ustanovení § 183 odst. 1.

Z judikatury:

R 63/1999: Z ustanovení § 14 odst. 2 ZPr, jež vylučuje, aby jiného zastupoval ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastupovaného, lze analogicky dovodit, že statutární orgán nemůže jednat jménem společnosti, jsou-li jeho zájmy v rozporu se zájmy společnosti.

R 37/2000: 1. Fyzická osoba, jež je statutárním orgánem právnické osoby – podnikatele (§ 13 odst. 1 ObchZ), nemá právo jednat jménem této právnické osoby – podnikatele ve sporu, který s ní vede.

2. Jestliže právnická osoba nemá statutární orgán oprávněný jejím jménem jednat, soud ji může stanovit opatrovníka pro řízení.

§ 200 [Volba členů dozorčí rady, jejich povinnosti a odpovědnost]

(1) Dozorčí rada musí mít nejméně tři členy, počet jejích členů musí být dělitelný třemi. Dvě třetiny členů dozorčí rady volí valná hromada a jednu třetinu zaměstnanci společnosti, má-li společnost více než 50 zaměstnanců v pracovním poměru na pracovní dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby stanovené zvláštním právním předpisem v první den účetního období, v němž se koná valná hromada, která volí členy dozorčí rady. Stanovy mohou určit vyšší počet členů dozorčí rady volených zaměstnanci, avšak tento počet nesmí být větší, než počet členů volených valnou hromadou; mohou rovněž určit, že zaměstnanci volí část členů dozorčí rady i při menším počtu zaměstnanců společnosti.

(2) Členové dozorčí rady jsou voleni na dobu určenou stanovami. Funkční období člena dozorčí rady nesmí přesáhnout 5 let. První funkční období členů dozorčí rady činí 1 rok od vzniku společnosti.

(3) Pro členy dozorčí rady platí obdobně ustanovení § 194 odst. 2, 4 až 7 a § 196.

(4) Člen dozorčí rady nesmí být zároveň členem představenstva, prokuristou nebo osobou oprávněnou podle zápisu v obchodním rejstříku jednat jménem společnosti.

(5) Právo volit členy dozorčí rady mají pouze zaměstnanci, kteří jsou ke společnosti v pracovním poměru, a to přímo nebo, stanoví-li to volební řád, prostřednictvím volitelů. Zvolena může být pouze fyzická osoba, která je v době volby v pracovním poměru ke společnosti nebo je zástupcem nebo členem zástupce zaměstnanců podle zvláštního právního předpisu. K platnosti volby nebo odvolání členů dozorčí rady volených zaměstnanci se vyžaduje, aby hlasování bylo tajné a aby se voleb zúčastnila alespoň polovina oprávněných voličů nebo zvolených volitelů. Zvolen je kandidát s nejvyšším počtem odevzdaných hlasů, nestanoví-li volební řád pro zvolení většinu jinou. Volby členů dozorčí rady volených zaměstnanci organizuje představenstvo po projednání s odborovou organizací, případně radou zaměstnanců tak, aby se jich mohl účastnit co nejvyšší počet voličů. Nedojde-li k projednání do dvou měsíců poté, co představenstvo odborové organizaci, popřípadě radě zaměstnanců předloží návrh organizace voleb, projedná představenstvo organizaci voleb se zaměstnanci, kteří splňují podmínky podle odstavce 1. Při volbě volitelů se postupuje obdobně. Návrh na volbu nebo odvolání člena dozorčí rady je oprávněno podat představenstvo, odborová organizace nebo rada zaměstnanců, která ve společnosti působí, nebo společně alespoň 10 % zaměstnanců, kteří splňují podmínku podle odstavce 1.

(6) Člen dozorčí rady zvolený zaměstnanci může být zaměstnanci odvolán. Na odvolání zaměstnance z dozorčí rady se použije obdobně ustanovení odstavce 5.

(7) Volební řád pro volbu a odvolání členů dozorčí rady zaměstnanci připraví a schvaluje představenstvo společnosti po projednání s odborovou organizací, popřípadě radou zaměstnanců. Není-li jich, volební řád připraví a schválí představenstvo po projednání se zaměstnanci, kteří splňují podmínku podle odstavce 1. Má-li společnost více než jeden tisíc zaměstnanců v pracovním poměru, může volební řád připustit i nepřímou volbu nebo odvolání členů dozorčí rady, budou-li volební obvody stanoveny tak, že každý volitel bude volen přibližně stejným počtem voličů.

Související ustanovení: § 14, § 36 písm. d), § 70 odst. 3, § 71, § 173 odst. 1 písm. g), § 194 odst. 2, 4 až 7, § 196

Související předpisy: zák. č. 21/1992 Sb., v novelizovaném znění; § 72 K1; § 7 odst. 3 až 5 a 7 PíZ; § 8 odst. 1, 4 a 5 BankZ

Z literatury: Bárta, J. Úvaha nad dvěma spornými otázkami právní úpravy dozorčí rady akciové společnosti. Právník, 1994, č. 7

Stejně jako u představenstva stanoví i u dozorčí rady obchodní zákoník pouze povinný minimální počet členů. Konkrétní počet členů dozorčí rady musí podle ustanovení § 173 odst. 1 písm. g) určit stanovy. Při stanovení počtu členů dozorčí rady volených podle odstavce 1 zaměstnanci musí stanovy dodržet jak minimální zaměstnanci volený počet členů (jedna třetina), tak i počet maximální (jedna polovina). Zák. č. 370/2000 Sb. nahradil dřívější kritérium pro vznik oprávnění zaměstnanců volit zástupce do dozorčí rady, kterým byl počet zaměstnanců v hlavním pracovním poměru, kritériem pracovního poměru na dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby. Hlavní pracovní poměr je totiž v pracovněprávních předpisech vymezen pouze v souvislosti s vedlejším pracovním poměrem.

Valná hromada volí členy dozorčí rady prostou většinou hlasů přítomných akcionářů, neurčí-li stanovy vyšší kvorum.

Podle ustanovení § 7 odst. 4 PíZ nesmějí být členy dozorčí rady penzijního fondu jeho zaměstnanci. Podle ustanovení § 5 odst. 4 K1 se na investiční fond nepoužijí ustanovení odstavce 1 o volbě členů dozorčí rady zaměstnanci.

Stejně jako u členů představenstva ani u členů dozorčí rady nezakazuje obchodní zákoník opětovné zvolení, a to třeba i opakovaně. Na členy dozorčí rady se vztahuje zákaz konkurence a povinnost péče řádného hospodáře a rovněž povinnost mlčenlivosti včetně důsledků jejich porušení – blíže viz komentář k ustanovení § 194 odst. 4 až 7.

Pokud člen dozorčí rady zemře, odstoupí z funkce, je odvolán, nebo jinak skončí jeho funkční období, musí valná hromada do tří měsíců zvolit nového člena dozorčí rady. Nebude-li z důvodu zániku funkce člena dozorčí rady tato rada schopna plnit své funkce, jmenuje chybějící členy nebo člena dozorčí rady soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, a to na dobu, než valná hromada zvolí nové členy nebo člena, jinak může soud i bez návrhu společnost zrušit a nařídit její likvidaci. Soud může, členem dozorčí rady jmenovat i některého z akcionářů, a to i bez jeho souhlasu. Akcionář, kterého jmenoval členem dozorčí rady soud, se nemůže vzdát své funkce, může však požádat soud o odvolání z funkce, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával. Takto jmenovaným členem dozorčí rady však nemůže být zvolen takový akcionář společnosti, který nemá pro výkon této funkce potřebné předpoklady. Z toho, že akcionář jmenovaný členem dozorčí rady bez svého souhlasu má právo na to, aby jej soud odvolal z funkce, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával, podle našeho názoru vyplývá, že již při jeho jmenování musí soud podle konkrétních okolností případu zkoumat, zda po něm lze spravedlivě požadovat výkon funkce.

Člen dozorčí rady jmenovaný do funkce soudem má nárok na odměnu, jejíž výši určí soud. Jde-li však o člena dozorčí rady jmenovaného s obdobným použitím ustanovení § 71 odst. 2 z řad akcionářů, odměna mu nenáleží.

Nelze-li jmenovat člena dozorčí rady jinak, tj. není-li možno jmenovat jej s jeho souhlasem a nepřípadá v úvahu jmenování akcionáře s obdobným použitím ustanovení § 71 odst. 2, jmenuje jej soud z osob zapsaných v seznamu správců konkursní podstaty.

Místně příslušným soudem pro jmenování člena dozorčí rady je obecný soud společnosti, kterým je podle ustanovení § 85 odst. 3 OSŘ okresní soud, v jehož obvodu má společnost sídlo, věcně příslušným soudem je v prvním stupni krajský soud – věc tedy bude v prvním stupni rozhodovat krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka, tj. krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo (u společností se sídlem ve Středočeském kraji Městský soud v Praze). Účastníky řízení jsou navrhovatel, osoba, která má být jmenována členem představenstva (ta ovšem až od rozhodnutí soudu o jejím jmenování), a společnost, jestliže existuje osoba oprávněná jejím jménem nebo za ni jednat, tj. statutární orgán, výjimečně i likvidátor, nebo zmocněnec, popřípadě opatrovník stanovený soudem.

Ustanovení § 71 odst. 2 věta druhá, třetí, čtvrtá a pátá, odst. 6 a 7 platí obdobně. Funkce člena dozorčí rady zaniká volbou nového člena dozorčí rady, nejpozději však uplynutím tří měsíců od skončení jeho funkčního období. Blíže viz komentář k § 194 odst. 2.

I pro členy dozorčí rady se uplatní ustanovení § 381.

Rovněž pro dozorčí radu obchodní zákoník připouští možnost kooptace členů. Kooptace však není možná u členů volených zaměstnanci.

Pro tantiémy členů dozorčí rady platí to, co u členů představenstva – blíže viz komentář k § 178.

Odstavec 4 upravuje neslučitelnost některých funkcí v akciové společnosti. Osobou oprávněnou podle zápisu v obchodním rejstříku jednat jménem společnosti může být kromě člena představenstva zejména též likvidátor, správce konkursní podstaty či nucený správce.

Pro podmínky volitelnosti člena dozorčí rady penzijního fondu platí to, co pro podmínky volitelnosti člena představenstva – viz komentář k § 194 odst. 7.

Podle § 7 odst. 4 PfZ nesmějí být členy dozorčí rady penzijního fondu zaměstnanci společnosti. Ustanovení § 7 odst. 3 PfZ určuje pro členy dozorčí rady neslučitelnost činností a funkcí – blíže viz komentář k § 196.

Zák. č. 370/2000 Sb. zpřesnil pravidla pro volbu členů dozorčí rady zaměstnanci a stanovil rovněž pravidla pro navrhování kandidátů a odvolání členů dozorčí rady volených zaměstnanci. Tím z větší části odstranil dřívější nejistotu o správném postupu.

Právo volit členy dozorčí rady mají podle odstavce 5 všichni zaměstnanci společnosti, kteří jsou ke společnosti v pracovním poměru, tedy nejen zaměstnanci v pracovním poměru na dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby, ze kterých se počítá rozhodující počet zaměstnanců podle odstavce 1. Voleni pak mohou být nejen zaměstnanci, ale i další osoby uvedené v odstavci 5 – tyto osoby však nemají volební právo – nejsou-li zároveň zaměstnanci. I pro osoby volené za členy dozorčí rady zaměstnanci platí podmínky volitelnosti – viz komentář k odstavci 3.

Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. odstranila určitou nejistotu, kterou do volby vnesla zmínka zák. č. 370/2000 Sb. o zástupcích zaměstnanců, když jednoznačně upravila možnost volby prostřednictvím volitelů a stanovila pravidla pro jejich volbu. Tato novela rovněž zpřesnila pravidla pro volbu členů dozorčí rady, pokud jde o počet hlasů potřebný ke zvolení.

Zák. č. 370/2000 Sb. upravil institut volebního řádu a určil pravidla pro jeho přijímání.

Poslední věta odstavce 7, kterou do obchodního zákoníku vložil zák. č. 501/2001 Sb., je v rozporu s úpravou v odstavci 5 a značně znejasnila jeho úpravu v tom směru, že zatímco odstavec 5 stanoví možnost volby prostřednictvím volitelů bez jakéhokoli omezení, poslední věta odstavce 5 se zdá nasvědčovat tomu, že možnost takové volby je omezena pouze na společnosti s více než jedním tisícem zaměstnanců. V tom směru již také v praxi vznikají pochybnosti. *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2479 k tomu uvádí, že volební řád může připustit nepřímé volby jen za podmínek stanovených v poslední větě § 200 odst. 7. S tímto závěrem se ztotožňujeme.

Z čl. VIII. bodu 33. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže byly ke dni účinnosti tohoto zákona členy dozorčí rady akciové společnosti zvoleny osoby, jež nesplňují požadavky tohoto zákona, končilo jejich funkční období nejpozději uplynutím 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 201 [Rozhodování dozorčí rady a odpovědnost jejích členů]

(1) Členové dozorčí rady se účastní valné hromady společnosti a jsou povinni seznámit valnou hromadu s výsledky své kontrolní činnosti.

(2) Rozdílný názor členů dozorčí rady zvolených zaměstnanci společnosti se sdělí valné hromadě spolu se závěry ostatních členů dozorčí rady.

(3) Dozorčí rada rozhoduje na základě souhlasu většiny hlasů svých členů, neurčují-li stanovy vyšší počet. Pro náležitosti zápisu se použije § 195 odst. 2 obdobně. Každý člen dozorčí rady má jeden hlas. O zasedání dozorčí rady se pořizuje zápis podepsaný jejím předsedou. V zápise se uvedou i stanoviska menšiny členů, jestliže tito o to požádají, a vždy se uvede odchýlný názor členů dozorčí rady zvolených zaměstnanci.

(4) Jestliže zákon nebo stanovy vyžadují k určitým jednáním představenstva předchozí souhlas dozorčí rady a dozorčí rada souhlas k takovému jednání nedá nebo využije-li dozorčí rada svého práva zakázat představenstvu určité jednání

jménem společnosti, neodpovídají členové představenstva společnosti za škodu, která jí z důvodu splnění takového rozhodnutí dozorčí rady vznikne. Za škodu takto vzniklou odpovídají společně a nerozdílně ti členové dozorčí rady, kteří při rozhodování o jednáních uvedených v první větě nejednali s péčí řádného hospodáře. Jestliže dá dozorčí rada souhlas k jednáním uvedeným v první větě, za škodu vzniklou z takového jednání odpovídají společně a nerozdílně členové představenstva i dozorčí rady, kteří při rozhodování o tom, zda se má jednání uskutečnit, nevykonávali funkci s péčí řádného hospodáře.

Související ustanovení: § 184 n., § 190 odst. 2, § 200 odst. 1

Účast členů dozorčí rady na valné hromadě podle odstavce 1 je jejich právem i povinností, a to bez ohledu na to, zda jsou akcionáři. Rovněž seznámení valné hromady s výsledky kontrolní činnosti je právem i povinností dozorčí rady – bližší viz komentář k § 198.

Cílem ustanovení odstavce 2 je seznámit valnou hromadu s názory zástupců zaměstnanců v dozorčí radě, což je důležité zejména v případech jejich přehlasování. Naproti tomu seznámení členů valné hromady s rozdílným názorem jiných členů dozorčí rady než volených zaměstnanců zákon neukládá. To však neznamená, že sdělení rozdílného stanoviska není možné; účelné bude zejména tehdy, pokud bude rozhodnutí dozorčí rady přijato těsnou většinou hlasů.

Počet hlasů určený zákonem pro přijetí rozhodnutí dozorčí rady mohou stanovy pouze zvýšit. Z ustanovení § 66 odst. 4 vyplývá, že určují-li to stanovy akciové společnosti, může dozorčí rada hlasovat i písemně nebo prostřednictvím výpočetní techniky mimo zasedání, jestliže s tím souhlasí všichni její členové.

Z obdobného použití ustanovení § 195 odst. 2 vyplývá, že v zápisu z jednání dozorčí rady musí být jmenovitě uvedeni její členové, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením nebo se zdrželi hlasování. Není-li prokázáno něco jiného, platí, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí usnesení – zákon tedy upravuje vyvratitelnou právní domněnku o tom, jak hlasovali členové dozorčí rady, jako stimul pro ty členy, kteří nehlasovali pro nezákonné či nevýhodné rozhodnutí, aby dosáhli záznamu o tom do zápisu.

Obchodní zákoník výslovně neurčuje způsob ustavení předsedy dozorčí rady do funkce. Pokud jej neurčí stanovy, budou předsedu volit členové dozorčí rady (analogicky podle § 194 odst. 3). Uvedení stanovisek přehlasovaných členů dozorčí rady v zápisu může mít význam pro určení jejich odpovědnosti za porušení povinností.

Zák. č. 370/2000 Sb. vložené ustanovení odstavce 4 upravuje dosud chybějící vazbu mezi odpovědností členů představenstva a členů dozorčí rady v případech, kdy jsou členové představenstva vázáni souhlasem, zákazem či pokynem dozorčí rady, anebo když dozorčí rada schválila jejich jednání.

Případem, kdy se požaduje souhlas dozorčí rady s právním úkonem, je ustanovení § 193 odst. 2 – bližší viz komentář k tomuto ustanovení. Stanovy akciové společnosti mohou založit potřebu souhlasu dozorčí rady ve vztahu k jakémukoli jednání představenstva, nedostatek takového souhlasu však nezpůsobuje neplatnost právního úkonu učiněného bez předepsaného souhlasu.

Oddíl pátý. Zvýšení základního kapitálu

§ 202 [Náležitosti pozvánky, konstitutivnost zápisu zvýšení do obchodního rejstříku]

(1) O zvýšení základního kapitálu rozhoduje valná hromada; tím není dotčeno ustanovení § 210.

(2) V pozvánce nebo oznámení, které se týkájí svolání valné hromady, se uvedou kromě náležitostí podle § 184 odst. 5

a) důvody navrhovaného zvýšení základního kapitálu,

b) způsob a rozsah tohoto zvýšení,

c) navrhovaný druh, podoba, forma a počet akcií, pokud mají být vydány nové akcie společnosti,

d) jmenovité hodnoty nových akcií nebo nová jmenovitá hodnota dosavadních akcií,

e) mají-li být vydány poukázky na akcie, ke kterým upisovaným akciím budou vydány.

(3) Má-li být zvýšení základního kapitálu provedeno upisováním nových akcií, uvede se v pozvánce nebo oznámení i lhůta pro jejich upsání a navrhovaná výše emisního kursu nebo způsob jeho určení s odůvodněním anebo údaj o tom, že jeho určením bude pověřeno představenstvo, včetně případné minimální výše, v jaké může být emisní kurs představenstvem určen. Navrhuje-li se vydání nového druhu akcií, uvedou se i práva s nimi spojená a důsledky, které bude mít jejich vydání na práva spojená s akciemi dříve vydanými.

(4) Jestliže se valné hromadě navrhuje

a) omezení nebo vyloučení přednostního práva podle § 204a, uvede se v pozvánce nebo oznámení důvod, proč má dojít k omezení nebo vyloučení přednostního práva,

b) zvýšení základního kapitálu upisováním akcií a emisní kurs se splácí nepeněžitými vklady, uvede se v pozvánce nebo oznámení jeho předmět a ocenění uvedené v posudku znalce nebo znaleců podle § 59 odst. 4,

c) vyslovení souhlasu se započtením, uvedou se v pozvánce také pohledávky, které mají být započteny, a důvody navrhovaného započtení.

(5) Účinky zvýšení základního kapitálu nastávají ode dne zápisu jeho výše do obchodního rejstříku.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 38i, 58, 59, § 156 až 159, § 163a, 176, 183, § 184 odst. 5, § 186, § 187 odst. 1 písm. b), § 204a

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 1 odst. 2 CenP; § 91 n. PKT

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J., Štenglová, I.* Zvýšení základního jmění akciové společnosti. Právní rozhledy, 1994, č. 11, 12, 1995, č. 1 (obecně); *Kopáč, L., Švestka, J.* Ochrana akcionářů při změně základního jmění akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 1; *Šedová, J., Režnáková, M.* Primární emise na českém kapitálovém trhu. Právo a podnikání, 2001, č. 11

O základním kapitálu viz komentář k § 58.

Ustanovení § 210 je jedinou výjimkou z pravidla, že o zvýšení základního kapitálu rozhoduje valná hromada. Toto ustanovení umožňuje svěřit za zákonem stanovených podmínek rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu představenstvu.

Pro rozhodování valné hromady podle odstavce 1 předepisuje § 186 kromě kvalifikované dvoutřetinové a pro nepeněžitě vklady tříčtvrtinové většiny a odděleného hlasování podle druhů akcií též porizení notářského zápisu podle § 80a n. NotŘ (viz komentář k § 186 odst. 6). Z ustanovení § 186 odst. 1 vyplývá, že zákonem předepsanou kvalifikovanou většinu nemohou stanovy snížit, nic však nebrání tomu, aby ji zvýšily. Rozhodování o zvýšení základního kapitálu je současně rozhodováním o změně stanov a představenstvo akciové společnosti je proto povinno doložit po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku do sbírky listin stanovy akciové společnosti, ve kterých odpovídajícím způsobem upraví partie týkající se výše základního kapitálu, počtu akcií společnosti, popřípadě další související údaje (druh akcií, byl-li vydán nový druh, jmenovitou hodnotu, je-li u nově emitovaných akcií jiná apod.). Přitom jestliže valná hromada rozhodne o zvýšení základního kapitálu, nemusí již přijímat rozhodnutí o odpovídající změně stanov (viz komentář k ustanovení § 173 odst. 3).

Pokud akciová společnost vydala kmenových akcií též akcie prioritní, hlasují vlastníci jednotlivých druhů akcií o zvýšení základního kapitálu odděleně, neboť toto zvýšení může mít pro každý druh akcií jiné důsledky. Z ustanovení § 159 odst. 3 a § 186 odst. 2 a 4 vyplývá, že při hlasování o zvýšení základního kapitálu mají hlasovací právo i vlastníci prioritních akcií.

Ustanovení odstavce 2 až 4 zajišťuje včasnou a zevrubnou informovanost akcionářů o připravovaném zvýšení základního kapitálu. To je důležité zejména pro zvážení důsledků navrhovaného zvýšení na rozsah práv dosavadních akcionářů. Kromě náležitostí uvedených v ustanovení odstavce 2, popřípadě i náležitostí podle odstavce 3 a 4, musí pozvánka na valnou hromadu, která bude rozhodovat o zvýšení základního kapitálu, obsahovat též náležitosti podle ustanovení § 184 odst. 5.

Důvodem navrhovaného zvýšení základního kapitálu podle odstavce 1 písm. a) je zpravidla potřeba opatřit si prostředky potřebné pro zajištění podnikatelské činnosti, zejména jejího rozvoje (v České republice, bohužel, jde zatím v některých případech o prostředky potřebné k „přežití“ společnosti – takové prostředky však je obvykle málokdo ochoten do společnosti vložit).

Ve státech se stabilní ekonomikou je zvýšení základního kapitálu alternativou k využití bankovního úvěru při financování činnosti společnosti. To neplatí v případě zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti, tj. při tzv. nominálním zvýšení základního kapitálu, kdy je účelem zvýšení rozdělení části přebytečných prostředků mezi společníky, popřípadě upevnění postavení společnosti na trhu.

Možné způsoby zvýšení základního kapitálu a podmínky jejich využití upravuje obchodní zákoník v ustanovení § 203 až 209a a v § 160. Jsou jimi

- upsání nových akcií,
- podmíněné zvýšení základního kapitálu,
- zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti a
- kombinované zvýšení základního kapitálu – blíže viz komentář k § 203 až 210.

Zatímco zvýšení základního kapitálu z vnějších zdrojů se označuje jako efektivní zvýšení základního kapitálu, při kterém do společnosti přibudou nové prostředky, zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti se označuje jako nominální zvýšení. K efektivnímu zvýšení základního kapitálu dochází při upsání nových akcií a při podmíněném zvýšení základního kapitálu. Kombinované zvýšení základního kapitálu je, jak naznačuje již jeho název, kombinací obou způsobů. Při efektivním zvýšení základního kapitálu se zvyšuje hodnota vlastního kapitálu akciové společnosti. Při nominálním zvýšení základního kapitálu se hodnota vlastního kapitálu nemění.

O způsobu zvýšení základního kapitálu blíže viz komentář k § 203, 207, 208 a 209a.

O jmenovité hodnotě, druhu, formě a podobě akcií viz komentář k § 155 odst. 2 a 6 a § 156, 157 a 159, o emisním kursu komentář k § 163a.

O důsledcích nedostatku náležitosti pozvánky či oznámení podle odstavců 2 až 4 viz komentář k § 183.

Zatímco ustanovení odstavce 2 upravuje náležitosti, které musí mít, vedle obecných náležitostí pozvánky, každá pozvánka na valnou hromadu, ustanovení odstavců 3 a 4 stanoví náležitosti, které musí mít pozvánka pouze při splnění v nich stanovených podmínek. Jestliže však jsou tyto podmínky splněny, musí být součástí pozvánky i tyto náležitosti.

O zvýšení základního kapitálu upisováním nových akcií viz komentář k § 203 n. Možnost svěřit rozhodnutí o výši emisního kursu představenstvu začlenil do obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb. Uvedení důsledků vydání nového druhu akcií bude vyplývat ze zvláštních práv, které pro tyto akcie stanoví zákon, a práv, které pro ně určí stanovy (např. stanovení podílu na zisku připadajícího na prioritní akcie).

O důvodech omezení nebo vyloučení přednostního práva podle odstavce 4 písm. a) viz komentář k § 204a.

Úprava odstavce 4 písm. b) provedená zák. č. 370/2000 Sb. reagovala na novou právní úpravu oceňování vkladů posudky znalce obsaženou v § 59 odst. 3. Podle ustanovení § 59 odst. 2 může být nepeněžitým vkladem jen majetek, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a který může společností hospodářsky využít ve vztahu k předmětu podnikání. Vklady spočívající v závazcích týkajících se provedení prací nebo poskytnutí služeb jsou zakázány. Až do novely provedené zák. č. 501/2001 Sb. platilo podle ustanovení § 59 odst. 3, že pokud hodnota nepeněžitého vkladu do akciové společnosti přesahovala částku 10 000 000 Kč nebo byl předmětem vkladu podnik, jeho část nebo know-how, anebo byla společnost zakládána jedním zakladatelem, nebo měla jediného akcionáře, nepostačovalo určení hodnoty vkladu jedním znalcem, ale byl třeba společný posudek zpracovaný dvěma znalci nezávislými na společností a jmenovanými soudem; uvedená novela tento požadavek (byť poněkud nedůsledně) odstranila.

Návrh na jmenování znalce nebo znalců podává společnost. Účastníky řízení jsou navrhovatel a znalec a věcně a místně příslušným soudem je krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Soud není vázán návrhem osoby znalce. O návrhu na určení nebo odvolání znalce musí soud rozhodnout do 15 dnů od doručení návrhu. Blíže viz komentář k § 59 odst. 2 a 3.

Z ustanovení odstavce 4 písm. b) [a z ustanovení § 203 odst. 2 písm. h)] vyplývá, že zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady musí být projednáno s jednotlivými vkladateli předem, jinak by společnost nemohla splnit podmínky uvedené v citovaných ustanoveních.

Ustanovení odstavce 4 písm. c) začlenil do obchodního zákoníku rovněž zák. č. 370/2000 Sb., a to ve vazbě na ustanovení § 59 odst. 8, které určuje, že nadále nemůže být nepeněžitým vkladem pohledávka vkladatele vůči společnosti. Tato pohledávka však může být započtena proti pohledávce společnosti na splacení vkladu nebo emisního kursu, pokud to stanoví zákon – ustanovení pod písmenem c) stanoví jako podmínku takového započtení předchozí souhlas valné hromady. Diskutuje se o tom, do jakých podrobností má jít označení pohledávek, které budou započteny. Domníváme se, že tyto pohledávky musí být v pozvánce identifikovány co do jejich věřitele a výše, ve které mají být započteny. Protože v praxi může docházet k tomu, že věřitelé, kteří hodlají kapitalizovat své pohledávky, mají za společností pohledávek více, přikláníme se – z praktických důvodů – k tomu, že v takovém případě postačí uvedení celkové výše pohledávek každého věřitele společnosti, které mají být započteny na splacení vkladu. Taková informace je podle našeho názoru postačující k potřebné informovanosti akcionářů, neuvedením výši jednotlivých pohledávek jim nemůže vzniknout újma a navrhovaný postup je praktický

z hlediska rozsahu rozesílané pozvánky či uveřejňovaného oznámení. Při vlastním splacení započtením však samozřejmě musejí být započítávány pohledávky identifikovány individuálně a zcela přesně.

Z ustanovení odstavce 5 vyplývá konstitutivnost zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku – teprve ode dne zápisu je např. společnost povinna odpovídajícím způsobem zvýšit přiděl do rezervního fondu a teprve od tohoto dne lze akcionářům vydávat akcie, popřípadě zatímtní listy na zvýšení základního kapitálu.

Z ustanovení čl. VIII. bod 6. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže bylo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona rozhodnuto o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, postupovalo se až do zápisu zvýšení či snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku podle dosavadních právních předpisů, pokud valná hromada do tří měsíců od účinnosti tohoto zákona nerozhodla, že se má postupovat podle tohoto zákona.

Z judikatury:

SR 2/2002 s. 48: Rozhodl-li jediný akcionář akciové společnosti o záměru zvýšit základní jmění, tento záměr byl zapsán do obchodního rejstříku a předtím, než bylo zapsáno do obchodního rejstříku zvýšení základního jmění došlo k platnému převodu akcií z jediného akcionáře na nabyvatele, stal se nabyvatel jediným akcionářem společnosti. (*Poznámka autorů*: rozhodnutí vychází ze znění obchodního zákoníku před 1. 1. 2001)

Obchodní zákoník Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2496: Obchodní zákoník ve znění platném v době rozhodování valné hromady (tj. před účinností novely č. 142/1996 Sb.) stanovil pro zvýšení základního jmění akciové společnosti podmínky. Podle § 202 odst. 2 musí být v pozvánce na valnou hromadu uvedeny důvody navrhovaného zvýšení základního jmění, způsob a výše tohoto zvýšení, jakož i počet nově vydaných akcií. Dále má být uvedena lhůta pro jejich upsání. Dle dokladu bylo v pozvánce ke zvýšení základního jmění uvedeno pouze: „5. Zvýšení základního jmění. D. P. a. s.“ Všechny ostatní obligatorní údaje chyběly. Soudy tedy nezbylo než návrh na zápis zvýšení základního jmění zamítnout. (*Poznámka autorů*: rozhodnutí vychází ze znění obchodního zákoníku před 1. 1. 2001).

Sou CR NS 32/2005: Vložil-li jediný akcionář celé obchodní jmění privatizovaného státního podniku do základního jmění akciové společnosti zakládané v rámci privatizace a „zvýšením základního jmění“ pouze plnil uloženou povinnost aktualizovat hodnotu majetku vloženého do základního jmění akciové společnosti ve vazbě na jeho změnu, ke které došlo od zpracování účetní závěrky, na jejímž základě byla určena hodnota vkládaného majetku (tj. povinnost určit skutečnou hodnotu tohoto majetku ke dni vkladu), potom nedošlo ke zvýšení základního jmění, ale pouze k zajištění souladu mezi zápisem výše základního jmění v obchodním rejstříku a skutečným stavem. Na tom nic nemění ani to, že jediný akcionář formálně rozhodl o zvýšení základního jmění, ač ve skutečnosti základní jmění zvýšit nehodlal. Tento jeho postup byl nesprávný a rejstříkový soud na základě takového postupu neměl rozhodnout o zápisu zvýšení základního jmění, ale o změně zápisu, kterou bude dosaženo souladu mezi skutečným a rejstříkovým stavem.

Zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií

§ 203 [Přípustnost zvýšení základního kapitálu, usnesení o zvýšení]

(1) Zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií je přípustné, jestliže akcionáři zcela splatili emisní kurs dříve upsaných akcií. Toto omezení neplatí, jestliže se zvyšuje základní kapitál upisováním akcií a jejich emisní kurs se splácí pouze nepeněžitými vklady.

(2) Usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu upisováním akcií obsahuje

a) částku, o níž má být základní kapitál zvýšen, s určením, zda se připouští upisování akcií nad částku navrhovaného zvýšení základního kapitálu, a to buď bez omezení nebo s určením omezení,

b) počet a jmenovitou hodnotu, druh, formu a podobu upisovaných akcií,
 c) údaje uvedené v § 204a odst. 2 nebo, má-li upsat akcie obchodník s cennými papíry podle § 204a odst. 6, místo a lhůtu, v níž může oprávněná osoba vykonat právo tam uvedené, a cenu, za níž je oprávněna akcie koupit, nebo způsob jejího určení anebo údaj o vyloučení nebo omezení přednostního práva na upisování akcií; to neplatí, jestliže se všichni akcionáři nejpozději před hlasováním o zvýšení základního kapitálu vzdali přednostního práva na upisování akcií nebo jestliže má být základní kapitál zvýšen podle § 205,

d) určení, zda akcie, které nebudou upsány s využitím přednostního práva, budou všechny nebo jejich určená část upsány akcionáři na základě dohody podle § 205, zda budou nabídnuty určitému zájemci nebo zájemcům s uvedením osoby zájemce nebo osob zájemců anebo způsobu jeho nebo jejich výběru anebo zda budou nabídnuty k upsání na základě veřejné nabídky,

e) místo a lhůtu pro upisování akcií bez využití přednostního práva s uvedením, jak bude upisovatelům oznámen počátek běhu této lhůty, a emisní kurs takto upisovaných akcií nebo způsob jeho určení anebo pověření pro představenstvo, aby určilo emisní kurs, má-li být splacen v penězích, včetně stanovení, v jaké minimální výši může být představenstvem určen; emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být pro všechny upisovatele stejný, nestanoví-li zákon jinak,

f) účet u banky a lhůtu, v níž je upisovatel povinen splatit část emisního kursu upsaných akcií, popřípadě místo a lhůtu pro splacení nepeněžitěho vkladu,

g) schvaluje-li se vydání akcií nového druhu, určení práv s nimi spojených,

h) schvaluje-li se upisování akcií nepeněžitými vklady, předmět vkladu a výši jeho ocenění určeného posudkem znalce nebo znalců a počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad,

i) připouští-li se upisování akcií nad částku navrhovaného zvýšení základního kapitálu, určení orgánu společnosti, který rozhodne o konečné částce zvýšení,

j) připouští-li se možnost započtení peněžitě pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení emisního kursu, pravidla postupu pro uzavření smlouvy o započtení; má-li být emisní kurs splacen výhradně započtením, není třeba uvádět údaje pod písmenem f),

k) schvaluje-li se vydání poukázek na akcie podle § 204b, určení jejich podoby, podmínek vydání a výměny za nové akcie.

(3) Pokud usnesení valné hromady nebude obsahovat údaje podle odstavce 2 písm. d), platí, že tyto akcie budou nabídnuty k upsání na základě veřejné nabídky.

(4) Do 30 dnů od usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu je představenstvo společnosti povinno podat návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku. Upisování akcií nemůže začít dříve, než usnesení valné hromady bude zapsáno do obchodního rejstříku, ledaže byl podán návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku a upisování akcií je vázáno na rozvazovací podmínku, již je právní moc rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zápis rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 158, § 164 n., § 165 odst. 2, § 173 odst. 2, § 204 odst. 3, § 204a, 205, 769, 770

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; nař. vl. č. 503/2000 Sb., v novelizovaném znění

Související předpis ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J., Štenglová, I.* Zvýšení základního jmění akciové společnosti. Právní rozhledy, 1994, č. 11, 12, 1995, č. 1 (obecně)

Rozsah splacení emisního kursu akcií (§ 163a) je jedním z údajů zapisovaných u akciové společnosti do obchodního rejstříku [§ 36 písm. d)]. Pro nepeněžitě vklady není nutno požadovat splnění podmínky podle odstavce 1, protože musejí být podle ustanovení § 204 odst. 3 splaceny před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Pokud tedy nejsou splaceny, nelze návrh na zápis podat, a protože zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku má podle ustanovení § 173 odst. 2 konstitutivní charakter, nemůže před splacením nepeněžitých vkladů dojít ke zvýšení základního kapitálu a nemůže proto ani vzrůst v důsledku zvýšení základního kapitálu celková výše nesplacených vkladů, a tím případně dojít ke zhoršení ekonomické situace společnosti.

Ustanovení odstavce 2 nejenže velmi podrobně stanoví náležitosti usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu, ale v rámci úpravy těchto náležitostí určuje též některá pravidla pro jejich stanovení.

Tak v písmenu a), které je obdobou ustanovení § 163 odst. 2 písm. b) a c), se ukládá valné hradě povinnost rozhodnout o tom, zda se připoustí upsání akcií nad navrhovaný základní kapitál a umožňuje se buď toto upsání omezit, nebo připustit upsání bez jakéhokoli omezení, což vlastně znamená, že valná hromada stanoví jenom spodní hranici zvýšení základního kapitálu.

K jmenovité hodnotě, druhu, formě a podobě akcií podle písmena b) viz komentář k § 155 odst. 2 a 6 a § 156, 157 a 159.

K ustanovení písmena c) viz komentář k § 204a odst. 2, 5 a 6. Ustanovení pod písmenem c) výslovně upravuje možnost vzdání se práva na přednostní upisování akcií. Takový postup však prakticky připadá v úvahu jen u společností s menším počtem akcionářů. O zvýšení základního kapitálu dohodou akcionářů o rozsahu jejich účasti na zvýšení postupem podle § 205 viz komentář k tomuto ustanovení.

Ustanovení písmena d) umožňuje dohodu akcionářů, že akcie, které neupsali s využitím přednostního práva, upíší v poměru dohodnutém všemi akcionáři všichni, nebo jen někteří z nich, nebo nabídnutí těchto akcií konkrétním zájemcům, popřípadě stanovení pravidel pro výběr takových zájemců (např. nabídka formou obchodní veřejné soutěže). Pokud nebude v usnesení valné hromady předepsán žádný z uvedených postupů, připadá v úvahu jen upisování na základě veřejné nabídky (viz odstavec 3). Nabídku určitým zájemcům lze chápat i tak, že po skončení upisování s využitím přednostního práva bude upsání akcií nabídnuto předem určeným zájemcům z řad akcionářů, nikoli pouze z řad třetích osob.

Ustanovení písmena e) o tom, že emisní kurs musí být pro všechny upisovatele stejný, se vztahuje pouze na upisovatele bez přednostního práva. Pro upisování s využitím přednostního práva připouští ustanovení § 204a odst. 2 písm. c) určit odlišný emisní kurs. Odlišný kurs však nelze určit pro členy orgánů společnosti nebo jen pro některé akcionáře.

Ke splacení nepeněžitých vkladů podle písmena f) musí podle ustanovení § 204 odst. 3 dojít před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. I když se v písmenu f) uvádí, že ve stanovené lhůtě je upisovatel povinen splatit část emisního kursu akcií splacených peněžitými vklady, nic nebrání valné hradě, aby předepsala splacení celého emisního kursu bezprostředně po upsání akcií. Minimální povinný rozsah splacení peněžitých vkladů a podmínky při jejich splacení upravuje ustanovení § 204 odst. 2 – viz též komentář k tomuto ustanovení.

Při určení práv spojených s novým druhem akcií podle písmena g) musí valná hromada respektovat ustanovení § 159.

O ocenění nepeněžitého vkladu podle písmena h) viz komentář k § 59 odst. 3 a 4 a § 202 odst. 4 písm. b).

Orgánem rozhodujícím o konečné částce zvýšení podle písmena i) bude zpravidla představenstvo. Valná hromada si však toto rozhodnutí může vyhradit nebo je svěřit jinému orgánu než představenstvu a může také předsat společné rozhodnutí více orgánů.

Ustanovení písmena j) navazuje na ustanovení § 59 odst. 8 a § 202 odst. 4 písm. c) – blíže viz komentář k § 59 odst. 8, § 163 odst. 3 a k § 204 odst. 2; k ustanovení pod písmenem k) komentář k § 204b.

V odstavci 3 se stanoví nevyvratitelná domněnka umožňující, aby i když rozhodnutí valné hromady neobsahuje předepsané určení postupu pro upisování akcií, které nebyly upsány s využitím přednostního práva, byl určen postup při zvýšení základního kapitálu. Z ustanovení toho odstavce též vyplývá, že úprava uvedeného postupu není povinnou náležitostí usnesení valné hromady.

Ustanovení odstavce 4 stanoví povinnost zapsat do obchodního rejstříku záměr zvýšit základní kapitál. Tento zápis je zásadně podmínkou pro zahájení upisování akcií na zvýšení základního kapitálu. Zák. č. 370/2000 Sb. však upravil možnost zahájit podmíněně upisování základního kapitálu, když připustil zahájit před zápisem záměru zvýšení upisování s rozvazovací podmínkou.

Návrh na povolení zápisu rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu podává podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ předseda představenstva, popřípadě představenstvem pověřený člen představenstva. Lhůta pro podání návrhu na povolení zápisu je lhůtou pořádkovou.

Z judikatury:

PR 7/2000 s. 310: 1. Upsání akcií je smlouvou uzavřenou mezi upisovatelem a akciovou společností.

2. Předem vybraným zájemcem ve smyslu ustanovení § 203 odst. 2 písm. d) ObchZ může být i akcionář.

3. Přednostní právo na upisování akcií svědčí všem akcionářům ze zákona; rozhodnutí o zvýšení základního jmění proto není rozhodnutím o tom, zda s nimi společnost uzavře smlouvu o upsání akcií.

4. Upisování akcií ve druhém kole upisování akcionáři, kteří využili v prvním kole svého přednostního práva, není využitím přednostního práva akcionáři, ale upisováním akcií předem vybranými zájemci.

5. Jestliže má každý akcionář možnost, aniž by opustil jednání, přednést svůj návrh, protest či žádost o vysvětlení ústně, není ustanovení jednacího řádu o tom, že písemné návrhy, protesty či žádosti o vysvětlení se podávají mimo jednací místnost, porušením ustanovení § 180 ObchZ.

6. U žaloby o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady musí soud nejprve rozhodnout, zda byl napadeným usnesením porušen zákon, popřípadě stanovy, a teprve poté rozhodovat o případném použití ustanovení § 183 odst. 2 písm. a) ObchZ.

Sou R NS 9/2001 s. 94: Rozhodl-li jediný akcionář o záměru zvýšit základní jmění, tento záměr byl zapsán do obchodního rejstříku a k platnému převodu akcií z jediného akcionáře na další osobu došlo předtím, než bylo do obchodního rejstříku zapsáno zvýšení základního jmění, stal se nabyvatel akcií jediným akcionářem společnosti.

PR 12/2001 s. 614: 1. Základním předpokladem pro řádné upsání akcie je platné uzavření smlouvy o upsání akcie.

2. Uzavření smlouvy o postoupení pohledávky vložené do obchodní společnosti je splacením řádně upsaného vkladu spočívajícího v pohledávce – pohledávka je splacena ke dni účinnosti smlouvy.

R 8/2002: Tricetidenní lhůta k podání návrhu na zápis změn do obchodního rejstříku, uvedená v ustanovení § 211 odst. 4 ObchZ, je lhůtou pořádkovou. (Poznámka autorů: rozhodnutí lze aplikovat i při podání návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu)

§ 204 [Postup a podmínky upisování akcií]

(1) Na postup při zvyšování základního kapitálu upisováním akcií se, není-li stanoveno jinak, použijí přiměřeně ustanovení § 163 odst. 3 a 4, § 163a, 164, § 165 odst. 1 a 2, § 166, 167, § 168 odst. 2 a 3, § 176 a 177. Veřejná nabídka akcií musí obsahovat alespoň údaje uvedené v § 163 odst. 2 písm. a) až f).

(2) Upisují-li se akcie na zvýšení základního kapitálu peněžitými vklady, je upisovatel povinen ve lhůtě určené valnou hromadou splatit část jejich jmenovité hodnoty, kterou stanoví valná hromada, nejméně však 30 %, a případné emisní ážio, jinak je jeho upsání akcií neúčinné (§ 167 odst. 2). Peněžité vklady musí být splaceny na zvláštní účet u banky, který za tím účelem společnost otevře na své jméno. To neplatí, jestliže byla uzavřena dohoda o započtení. Dohoda o započtení musí být uzavřena před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Banka nesmí umožnit společnosti disponovat se splacenými vklady vloženými na tento účet před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

(3) Upsat akcie na zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady je možné, jen je-li to v důležitém zájmu společnosti. Zvyšuje-li se základní kapitál nepeněžitými vklady, musí představenstvo předložit valné hromadě písemnou zprávu, ve které uvede důvody upisování akcií nepeněžitými vklady a odůvodnění výše navrhovaného emisního kursu či způsobu jeho určení. Upsat akcie lze pouze těmi nepeněžitými vklady, které schválila valná hromada. Nepeněžité vklady musí být splaceny před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Je-li nepeněžitým vkladem nemovitost, musí vkladatel předat společnosti písemné prohlášení podle § 60 odst. 1 před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Předáním tohoto prohlášení spolu s předáním nemovitosti je vklad splacen. Tím nejsou dotčena ustanovení § 59 odst. 2 a 3.

(4) Na základě akcií vydaných v souvislosti se zvýšením základního kapitálu společnosti vzniká právo na dividendu z čistého zisku dosaženého v roce, v němž došlo ke zvýšení základního kapitálu, pokud stanovy neurčí jinak.

(5) Předem určený zájemce nebo jediný akcionář upisuje akcie ve smlouvě o upsání akcií, kterou uzavírá se společností. Smlouva o upsání akcií musí mít písemnou formu, podpisy musí být úředně ověřeny. Smlouva o upsání akcií musí obsahovat alespoň náležitosti uvedené v § 205 odst. 3. K upsání akcií musí být poskytnuta lhůta alespoň čtrnáct dnů od doručení návrhu na uzavření smlouvy o upsání akcií.

(6) Jestliže bylo zvýšení základního kapitálu zapsáno do obchodního rejstříku, je upisovatel povinen splatit emisní kurs jím upsaných akcií, i kdyby bylo upsání akcií neplatné nebo neúčinné. To neplatí, jestliže soud prohlásí usnesení o zvýšení základního kapitálu postupem podle § 183 za neplatné.

(7) Bude-li zamítnut návrh na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, je upsání akcií neúčinné.

Související ustanovení: § 59 odst. 2 a 3, § 60 odst. 1, § 163 odst. 3 a 4, § 163a, 164, § 165 odst. 1 a 2, § 166, 167, § 168 odst. 2 a 3, § 176, 177, § 178 odst. 1, 2, 6 až 10,

Související předpisy: § 34, 35 a 50 n. PKT; § 125 odst. 2 TrZ; zák. č. 190/2004 Sb.; zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z přiměřeného použití ustanovení § 163 odst. 3 a 4 vyplývá zákaz zprostit upisovatele povinnosti splatit vklad, zákaz započtení proti pohledávce na splacení vkladu, vyjma

případů, kdy s tím souhlasí valná hromada při zvýšení základního kapitálu podle ustanovení § 59 odst. 8, § 202 odst. 4 písm. c) a § 203 odst. 2 písm. j) a zákaz poskytování jakýchkoli výhod osobám podílejícím se na činnostech vedoucích ke zvýšení základního kapitálu (zejména členům představenstva). Blíže viz komentář k § 163 odst. 4 a k odkazovaným ustanovením.

Z přiměřeného použití § 163a vyplývá, že emisní kurs akcií vydávaných na zvýšení základního kapitálu nesmí být nižší než je jejich jmenovitá hodnota, že je-li emisní kurs akcií vyšší než jejich jmenovitá hodnota, tvoří rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou hodnotou akcií emisní ážio. Jestliže je částka placená na splacení emisního kursu akcií nebo hodnota splaceného nepeněžitěho vkladu nižší než emisní kurs, započte se plnění nejprve na emisní ážio. Nepostačuje-li částka placená na splacení emisního kursu nebo hodnota splaceného nepeněžitěho vkladu na splacení splatné části jmenovité hodnoty všech upsaných akcií, započítává se postupně na splacení splatné části jmenovitých hodnot jednotlivých akcií, nebude-li v souladu se stanovami dohodnuto něco jiného. Dále že rozdíl mezi hodnotou nepeněžitěho vkladu a jmenovitou hodnotou akcií, které mají být vydány akcionáři jako protiplnění, se považuje za emisní ážio, jestliže stanovy, anebo usnesení valné hromady neurčují, že je společnost povinna tento rozdíl nebo jeho část vyplatit upisovateli, anebo že jde o tvorbu rezervního fondu. Peněžitě vklady, jimiž se splácí emisní kurs, musí být splaceny na zvláštní účet u banky, který za tím účelem musí společnost zřídit. Banka neumožní disponovat se splacenými vklady na tomto účtu dříve, než bude do obchodního rejstříku zapsáno zvýšení základního kapitálu, ledaže je prokázáno, že jde o vrácení vkladů upisovatelům. Přiměřené použití ustanovení § 163a odst. 4 se zdá na první pohled neúčelné, když povinnost splatit peněžitě části vkladů nebo jejich určené části na zvláštní účet u banky s důsledky tam uvedenými upravuje odstavec 2. Tento odstavec však neupravuje možnost uvolnit vklady, jestliže nedojde k zápisu do obchodního rejstříku, což vyplývá právě z ustanovení § 163a odst. 4. Použití druhé věty § 163a odst. 4 je tedy nezbytné a účelné. Blíže viz komentář k § 163a.

Z přiměřeného použití ustanovení § 164 vyplývá, že jestliže se opisují akcie na základě veřejné nabídky, veřejná nabídka akcií se vhodným způsobem uveřejní a její obsah nelze měnit. Z odkazu na ustanovení § 163 odst. 2 pak pro obsah veřejné nabídky vyplývá, že musí obsahovat

- firmu, sídlo a předmět podnikání (činnosti) akciové společnosti,
- navrhované zvýšení základního kapitálu,
- počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popřípadě kolik akcií bude znít na jméno a kolik na majitele; mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených, popřípadě údaj o omezení převoditelnosti akcií na jméno,
- místo a dobu upisování akcií, která nesmí být kratší než dva týdny,
- postup při upisování akcií, zejména zda účinnost upisování akcií při dosažení nebo překročení navrhované výše základního kapitálu bude posuzována podle toho, kdy k upsání akcií došlo, popřípadě zda bude možno krátit jednotlivým upisovatelům, kteří upíší akcie ve stejné době, počet upsaných akcií podle poměru jmenovitých hodnot jimi upsaných akcií,
- připustila-li valná hromada upisování akcií převyšujících navrhované zvýšení základního kapitálu, postup při takovém upsání,
- emisní kurs upisovaných akcií nebo způsob jeho určení,
- určení, že emisní kurs akcií lze splácet pouze peněžitými vklady,
- místo, dobu, popřípadě účet u banky pro splacení emisního kursu.

V každém upisovacím místě musí být k nahlédnutí stanovy akciové společnosti. Nejpozději současně s nabídkou musí být uveřejněn i prospekt podle zvláštního právního předpisu

(§ 36 PKT), jestliže je tento předpis vyžaduje, a splněny další podmínky stanovené zákonem o podnikání na kapitálovém trhu. Prospekt musí být před uveřejněním doručen České národní bance. Veřejná nabídka akcií nesmí být uveřejněna před schválením prospektu Českou národní bankou (§ 35 odst. 1 PKT). Blíže viz komentář k § 164.

Z přiměřeného použití ustanovení § 165 odst. 1 a 2 vyplývá, že k upsání akcie na základě veřejné nabídky akcií dochází zápisem do listiny upisovatelů. Zápis zahrnuje počet, jmenovitou hodnotu, formu, podobu, popřípadě druh upisovaných akcií, emisní kurs upsaných akcií, lhůty pro jejich splacení, firmu nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je upisovatelem, a podpis, jinak je upsání neúčinné. Podpis upisovatele nemusí být úředně ověřen. Na základě veřejné nabídky akcií nelze upisovat akcie nepeněžitými vklady. Blíže viz komentář k § 165.

Z přiměřeného použití ustanovení § 166 vyplývá, že po upsání navrhovaného základního kapitálu společnost další upisování odmítne, jestliže usnesení valné hromady nepřipouští upisování akcií nad navrhované zvýšení základního kapitálu, nebo jestliže byla překročena částka, o kterou usnesení valné hromady překročení připustilo [§ 203 odst. 2 písm. a)], či částka, o které orgán určený usnesením valné hromady [§ 203 odst. 2 písm. i)] rozhodl jako o konečné částce zvýšení. Po odmítnutí upsání akcií je společnost povinna bez zbytečného odkladu vrátit upisovateli částku zaplacenou po upsání akcií spolu s úrokem ve výši úroku obvykle poskytované bankami podle smlouvy o běžném účtu ke dni, kdy vznikla povinnost vrátit zaplacenou částku, v místě, v němž má společnost sídlo. Jestliže příslušný orgán společnosti neschválí upsání akcií nad navrhované zvýšení základního kapitálu v celém rozsahu, musí odmítnout akcie upsané nad rozsah zvýšení základního kapitálu, který schválil. Blíže viz komentář k § 166, § 203 odst. 2 písm. a) a § 203 odst. 1 písm. i).

Z přiměřeného použití ustanovení § 167 vyplývá, že upisování akcií je neúčinné, jestliže do konce lhůty vyhlášené ve výzvě k upisování akcií nedosáhne jmenovitá hodnota účinně upsaných akcií výše navrhovaného zvýšení základního kapitálu, ledaže akcie chybějící do této výše do jednoho měsíce dodatečně upíší akcionáři nebo některý z nich. Soudíme, že má-li dojít k dodatečnému upsání akcií na zvýšení základního kapitálu neupsaných ve lhůtě stanovené pro upisování, musí představenstvo informovat akcionáře o dodatečném upisování způsobem, jakým informuje o možnosti vykonání přednostního práva na upisování akcií. Rozsah, ve kterém případně jednotliví akcionáři akcie upíší, není nikterak omezen a, přesáhne-li připuštěnou částku zvýšení, bude se postupovat jako ve všech ostatních případech takového překročení (viz níže). Je-li upisování akcií neúčinné, zanikají práva a povinnosti upisovatelů z upsání akcií a společnost je povinna bez zbytečného odkladu vrátit upisovatelům částku zaplacenou při upsání akcií spolu s úrokem ve výši úroku obvykle poskytované bankami podle smlouvy o běžném účtu ke dni, kdy vznikla povinnost vrátit zaplacenou částku, v místě, v němž má společnost sídlo. Blíže viz komentář k § 167.

Z přiměřeného použití ustanovení § 168 odst. 2 a 3 vyplývá, že při splacení vkladu nebo jeho části před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku vydá společnost upisovateli písemné potvrzení, ve kterém uvede druh, formu, podobu, počet a jmenovitou hodnotu upsaných akcií, celkovou hodnotu emisního kursu upsaných akcií a rozsah splacení emisního kursu upsaných akcií. Toto potvrzení vymění společnost bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku za zatímní list, pokud jde o upsané akcie, jejichž emisní kurs nebyl splacen v plném rozsahu, a za akcie, byl-li jejich emisní kurs zcela splacen. To neplatí, vydá-li společnost poukázku na akcie, neboť v tom případě vymění vydané potvrzení za poukázku na akcie, a to ještě před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Blíže viz komentář k § 168 a 204b.

Z přiměřeného použití ustanovení § 176 vyplývá, že jestliže upisovatel nesplatil celý emisní kurs upsané akcie před zápisem společnosti do obchodního rejstříku a společnost mu vydala zatímní list, vyzve jej představenstvo bez zbytečného odkladu po splacení emisního kursu nesplacených akcií, aby předložil zatímní list k výměně za akcie, nebo na jeho žádost zatímní list za akcie vymění. Jestliže bude splacen emisní kurs jen některých nesplacených akcií, vymění společnost zatímní list za akcie, jejichž emisní kurs byl splacen, a za nový zatímní list o jmenovité hodnotě tvořené součtem dosud nesplacených akcií, které nový zatímní list nahrazuje. Pro postup při výměně zatímního listu za akcie nebo za nový zatímní list se použije přiměřeně ustanovení § 213a odst. 2. Blíže viz komentář k § 176.

Z přiměřeného použití ustanovení § 177 vyplývá, že upisovatel je povinen splatit emisní kurs akcií, které upsal, v době určené v usnesení valné hromady, nejpozději však do jednoho roku od zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Tím není dotčeno ustanovení odstavce 2 a 3 tohoto paragrafu o lhůtách pro splácení vkladů. Při porušení povinnosti splatit emisní kurs upsaných akcií nebo jeho část zaplatí upisovatel úroky z prodlení určené ve stanovách, jinak ve výši 20 % ročně. Jestliže upisovatel ve stanovené lhůtě emisní kurs upsaných akcií nebo jeho splatnou část nesplatí, vyzve jej představenstvo, aby ji splatil ve lhůtě, kterou určí stanovy společnosti, jinak ve lhůtě do 60 dnů od doručení výzvy. Po marném uplynutí této lhůty vyloučí představenstvo upisovatele ze společnosti (nepřijme-li v souladu se zákonem a stanovami společnosti jiné opatření, např. rozhodnutí, že bude splacení emisního kursu vymáhat soudně) a vyzve jej, aby vrátil zatímní list v přiměřené lhůtě, kterou mu určí. Vyloučený upisovatel ručí za splacení emisního kursu jím upsaných akcií. Jestliže vyloučený upisovatel v určené lhůtě zatímní list nevrátí, prohlásí představenstvo tento zatímní list za neplatný a toto rozhodnutí uveřejní způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady; písemně oznámení o tom zašle upisovateli a současně rozhodnutí zveřejní. Prohlásí-li představenstvo zatímní list za neplatný, vydá místo něho nový zatímní list nebo akcie osobě schválené valnou hromadou, která splatí emisní kurs těchto akcií. Majetek, který získá společnost prodejem vráceného zatímního listu nebo vydáním nového zatímního listu anebo akcií, použije k vrácení plnění poskytnutého vyloučeným upisovatelem na splacení emisního kursu akcií jím upsaných a po započtení nároků vzniklých společnosti z porušení jeho povinností. Vyloučení upisovatele v pravém slova smyslu však bude při zvýšení základního kapitálu možné, jen pokud upisovatelem není akcionář. Pokud je upisovatelem akcionář, je sice postup podle § 177 odst. 3 až 7 možný, akcionář však nepřestane být akcionářem a „vyloučení“ se týká jen nesplacených akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu.

Pro splácení emisního kursu akcií při zvýšení základního kapitálu stanoví obchodní zákoník horní hranici lhůty pro splácení jednak přímo v odstavci 2 a 3, jednak odkazem na přiměřené použití ustanovení § 177 odst. 1 v předchozím odstavci, ze kterého vyplývá, že peněžité vklady na zvýšení základního kapitálu musí být splaceny do jednoho roku od zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. O důsledcích neúčinného upsání akcií viz komentář k § 167 odst. 2. K odstavci 2 viz též poznámku k přiměřenému použití § 163a odst. 4 vpředu. Ustanovení odstavce 2 se vztahuje jak na zvýšení základního kapitálu na základě veřejné nabídky akcií, tak na zvýšení základního kapitálu bez veřejné nabídky akcií.

Z ustanovení odstavce 1 a 3 vyplývá, že možnost zvyšovat základní kapitál nepeněžitými vklady je velmi omezená. Z ustanovení § 165 odst. 2, na jehož přiměřené použití odkazuje odstavec 1, vyplývá, že nepeněžitými vklady nelze upisovat akcie na zvýšení základního kapitálu na základě veřejné nabídky akcií. Z odstavce 3 pak plynou další závažná omezení. Důvodem pro přísné stanovení podmínek při splacení nepeněžitého vkladu je zejména to, že při nepeněžitých vkladech zákon vylučuje přednostní právo

akcionářů na upisování akcií na zvýšení základního kapitálu. Přitom upisovatelé nepeněžitých vkladů musí být, až na výjimky (např. pokud by nepeněžitými vklady měly být přesně specifikované druhově určené nové movité věci – to však je spíše teoretická než praktická možnost), známi již v době, kdy valná hromada schvaluje zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady.

Zák. č. 554/2004 Sb. vypustil ze třetího odstavce úpravu postupu při splacení vkladu na zvýšení základního kapitálu spočívajícího v nemovitosti. Protože vypuštění této úpravy působilo značné praktické problémy, zák. č. 79/2006 Sb. ji do obchodního zákoníku vrátil.

Z ustanovení odstavce 4 vyplývá, že stanovy mohou přiznat akcionářům, kteří nabyli akcie při zvýšení základního kapitálu, dividendu jak z dosud nerozděleného zisku předchozího roku, tak až ze zisku roku příštího.

Ustanovení odstavců 5 až 7 vložil do obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb. Ustanovení odstavce 5 výslovně upravuje dosud jen judikatorně řešenou povahu úpisu předem vybraným zájemcem a stanoví formu a náležitosti smlouvy o takovém upsání. V této souvislosti však je třeba uvést, že upsání akcií na zvýšení základního kapitálu je vždy smlouvou, i když to obchodní zákoník v některých případech výslovně nestanoví. O úředním ověření podpisů viz blíže komentář k § 32 odst. 1. Náležitostmi podle § 205 odst. 3 jsou určení počtu, druhu, formy, podoby a jmenovité hodnoty upisovaných akcií, výše emisního kursu a lhůty pro jeho splacení. Jsou-li akcie upisovány nepeněžitými vklady, musí smlouvy obsahovat i určení předmětu vkladu a výši jeho ocenění určeného posudkem znalce nebo znalců jmenovaných soudem podle § 59 odst. 3 – viz komentář k tomuto ustanovení.

Ustanovení odstavce 6 řeší případy, kdy rejstříkový soud zapsal zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, ačkoliv bylo upsání neplatné nebo neúčinné. Jestliže soud vysloví neplatnost usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu, je rejstříkový soud podle ustanovení § 183 a § 131 odst. 9 a § 200b odst. 1 OSŘ povinen zahájit bez návrhu řízení o dosažení shody mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem a změnit zápis v obchodním rejstříku tak, že do něj запиše původní výši základního kapitálu, když na základě neplatného nebo neúčinného upsání na zvýšení základního kapitálu a následného zápisu zvýšení do obchodního rejstříku ke zvýšení základního kapitálu nedošlo.

Ustanovení odstavce 7 řeší důsledky zamítnutí návrhu na povolení zápisu – důsledky neúčinného upsání upravuje ustanovení § 167 odst. 2 – viz komentář k tomuto paragrafu a k odstavci 1. Jestliže rejstříkový soud zamítne návrh na povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, nedojde ke zvýšení základního kapitálu a v důsledku toho se stává upsání na zvýšení základního kapitálu neúčinným a společnost je povinna postupovat podle § 167 odst. 2 – blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

Z judikatury:

SJ 9/2001 s. 464: Ke splacení vkladu do základního jmění společnosti spočívajícího v pohledávce, nemůže dojít na základě jednostranného právního úkonu, ale jen smlouvou o postoupení pohledávky.

§ 204a [Přednostní právo akcionářů k upisování akcií]

(1) Každý akcionář má přednostní právo upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu v rozsahu jeho podílu na základním kapitálu společnosti, upisují-li se akcie peněžitými vklady.

(2) Představenstvo je povinno zveřejnit a způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady oznámit informaci o přednostním právu, která obsahuje alespoň

a) místo a lhůtu pro vykonání přednostního práva, která nesmí být kratší než dva týdny, s uvedením, jak bude akcionářům oznámen počátek běhu této lhůty,

b) počet nových akcií, které lze upsat na jednu dosavadní akcií společnosti o určité jmenovité hodnotě, nebo jaký podíl na jedné nové akcií připadá na jednu dosavadní akcií o určité jmenovité hodnotě, s tím, že lze upisovat pouze celé akcie,

c) jmenovitou hodnotu, druh, formu, podobu a emisní kurs akcií upisovaných s využitím přednostního práva nebo způsob jeho určení anebo pověření představenstva, aby jej určilo; emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být stejný pro všechny akcie, které lze upsat s využitím přednostního práva, může se však lišit od emisního kursu akcií upisovaných jinak,

d) rozhodný den pro uplatnění přednostního práva, jestliže společnost vydala zaknihované akcie.

(3) Přednostní právo spojené s akciemi je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo do obchodního rejstříku zapsáno usnesení valné hromady podle § 203 odst. 4. To neplatí, jsou-li akcie upisovány s rozvazovací podmínkou podle § 203 odst. 4; v takovém případě je přednostní právo na upisování akcií samostatně převoditelné od rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu. Je-li převoditelnost akcií omezena, platí stejné omezení i pro převod přednostního práva. Jestliže nepřipadá na jednu akcií dosavadní jedna nová akcie, je přednostní právo na upisování akcií vždy volně převoditelné. Přednostní právo podle odstavce 1 zaniká uplynutím lhůty stanovené pro jeho vykonání.

(4) Pokud vydala společnost zaknihované akcie, je rozhodným dnem pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé.

(5) Přednostní právo akcionářů nelze ve stanovách omezit nebo vyloučit; v usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu lze přednostní právo vyloučit nebo omezit jen v důležitém zájmu společnosti. Omezit lze přednostní právo jen ve stejném rozsahu pro všechny akcionáře. Vyloučit lze přednostní právo jen pro všechny akcionáře. Jestliže má valná hromada rozhodnout o vyloučení nebo omezení přednostního práva akcionářů, musí představenstvo předložit valné hromadě písemnou zprávu, ve které uvede důvody vyloučení nebo omezení přednostního práva a odůvodní navržený emisní kurs, způsob jeho určení či pověření představenstva určit emisní kurs akcií.

(6) Za omezení nebo vyloučení přednostního práva se nepovažuje, jestliže podle usnesení valné hromady upíše všechny akcie obchodník s cennými papíry na základě smlouvy o obstarání vydání cenných papírů, pokud tato smlouva obsahuje závazek obchodníka s cennými papíry prodat osobám, které mají přednostní právo na upisování akcií, na jejich žádost za stanovenou cenu a ve stanovené lhůtě upsané akcie v rozsahu jejich přednostního práva podle odstavce 1. Na postup při prodeji akcií obchodníkem s cennými papíry akcionářům se použijí přiměřeně ustanovení odstavců 2 až 4.

(7) Akcionář se může vzdát přednostního práva na upisování akcií i před rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu. Ustanovení § 220b odst. 5 platí obdobně.

Související ustanovení: § 155 odst. 7, § 156a, 156b, § 203 odst. 4, § 217a

Související předpisy: § 583 ObčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1; *Jehlička, O., Švestka, J.* Nad předkupním právem. Právní rozhledy, 1994, č. 5

Jedním z práv spojených s akciemi je i přednostní právo akcionáře upsat část akcií na zvýšení základního kapitálu upisovaných peněžitými vklady. Přiznáním přednostního práva obchodní zákoník akcionářům umožňuje, aby si zachovali svůj podíl na základním kapitálu, a tedy i svůj vliv na společnost. To však platí pouze tehdy, zvyšuje-li se základní kapitál peněžitými vklady, u nepeněžitých vkladů považuje obchodní zákoník za významnější zájem společnosti na získání určitého předmětu nepeněžitého vkladu než zájem akcionářů na udržení vlivu ve společnosti. Takový zájem společnosti však musí představenstvo podle ustanovení § 204 odst. 3 akcionářům zdůvodnit.

Poté, co valná hromada schválí zvýšení základního kapitálu, je představenstvo povinno zveřejnit v Obchodním věstníku a uveřejnit podle odstavce 2 informace o podmínkách výkonu tohoto práva v rozsahu v tomto odstavci stanoveném. Rozsah přednostního práva akcionáře omezuje zákon pouze přednostními právy ostatních akcionářů, jiné omezení je možné jen postupem podle odstavce 5. Nelze také přiznat některým akcionářům (např. členům představenstva či dozorčí rady anebo majoritnímu či minoritním akcionářům) přednostní právo ve větším rozsahu. Vyloučení přednostního práva je možné rovněž pouze postupem podle odstavce 5. Jak se uvádí shora je ze zákona přednostní právo akcionářů na upisování akcií na zvýšení základního kapitálu vyloučeno upisují-li se akcie nepeněžitými vklady. Zákon nestanoví, zda zveřejnění a oznámení podle odstavce 2 má předcházet či následovat zápis usnesení o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podle § 203 odst. 4. Z logiky věci však vyplývá – vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 203 odst. 4 nemůžeme upisování akcií začít před zápisem záměru zvýšit základní kapitál do obchodního rejstříku – že zápis bude vždy předcházet oznámení a zveřejnění informací podle odstavce 2. Jiný postup by byl možný pouze tehdy, jestliže by společnost využila možnosti podmíněného upisování akcií (tj. upisování s rozvazovací podmínkou právní moci usnesení o zamítnutí návrhu na zápis základního kapitálu do obchodního rejstříku) podle § 203 odst. 4; i v takovém případě však by mělo dojít k oznámení a zveřejnění až po podání návrhu na zápis.

Informace podle odstavce 2 je podle ustanovení § 34 odst. 1 PKT (které určuje, že veřejnou nabídkou investičních cenných papírů se rozumí jakékoli sdělení širšímu okruhu osob obsahující informace o nabízených investičních cenných papírech a podmínkách pro jejich nabytí, které jsou dostatečné k tomu, aby investor učinil rozhodnutí koupit nebo upsat tyto investiční cenné papíry) veřejnou nabídkou akcií.

Obchodní zákoník nejenže v odstavci 2 stanoví rozsah zveřejňovaných (a oznamovaných) informací, ale stanoví i některé podmínky, které musí společnost pro uplatnění přednostního práva dodržet. Tak se v ustanovení písmena a) stanoví minimální délka lhůty pro upisování akcií s využitím přednostního práva a v ustanovení písmena c) stanoví, že emisní kurs musí být stejný pro všechny akcie upisované s využitím přednostního práva, může se však lišit od emisního kursu akcií upisovaných bez využití přednostního práva. Způsob oznámení počátku běhu lhůty podle písmena a) ponechává obchodní zákoník na společnosti, musí to však být vždy takový způsob, který umožňuje akcionářům se o počátku běhu lhůty bez vynaložení neúměrného úsilí dozvědět. Zák. č. 370/2000 Sb. upravil dříve nepřipustnou možnost stanovit počet akcií upisovaných s využitím přednostního práva tak, že na jednotlivé akcionáře nepřipadne vždy určitý počet celých akcií. Tak lze např. určit, že na každé dvě akcie připadá právo upsat jednu akcii na zvýšení základního kapitálu, takže akcionáři, kteří mají lichý počet akcií, nemohou využít svého přednostního práva bez zbytku, ledaže by si potřebnou akcii anebo přednostní právo „přikoupili“ či upsali další akcie společně s jiným akcionářem. Tato úprava je velmi účelná v případech, kdy společnost zvyšuje základní kapitál zlomky, nikoli násobky

dosavadní výše. Rozhodný den podle ustanovení písmena d) určuje ustanovení odstavce 4. O rozhodném dni viz komentář k § 156b.

O samostatné převoditelnosti práv spojených s akcemi viz komentář k § 156a. K uplatnění přednostního práva lze podle ustanovení § 217a vydat zvláštní cenné papíry – opční listy, které jsou samostatně převoditelné. Lhůta podle odstavce 3 je prekluzivní lhůtou. Zák. č. 501/2001 Sb. doplnil do odstavce 3 odchylnou konstrukci okamžiku, od kterého je přednostní právo převoditelné – může-li započít upisování před zápisem usnesení o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, musí být možné převádět dříve i přednostní právo – jinak by jeho převoditelnost pozbyla na významu. Je v zájmu nabyvatele přednostního práva, aby ve smlouvě o jeho převodu byla rovněž formulována rozvazovací podmínka pro případ, že usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu nebude zapsáno do obchodního rejstříku, anebo odkládací podmínka takového zápisu; předejde se tím případným pochybnostem o důsledcích takového stavu pro práva a povinnosti z takové smlouvy vzniklé a zvýší se jistota nabyvatele, že dostane vložené prostředky zpět.

Protože neomezená převoditelnost přednostního práva u akcií na jméno, jejichž převoditelnost je omezena, by popírala toto omezení, rozšiřuje ustanovení odstavce 3 omezení převoditelnosti akcií i na převod přednostního práva. Tímto omezením však nelze vylučovat možnost akcionáře využít přednostního práva na upisování akcií v celém rozsahu, jestliže nepřipadá na jednu dosavadní akci jedna akcie nová.

Dnem, kdy mohlo být přednostní právo na upisování akcií vykonáno poprvé, na který váže odstavec 4 určení rozhodného dne, je první den lhůty pro vykonání přednostního práva podle odstavce 2 písm. a) – viz též komentář k § 156b.

Ustanovení odstavce 5 připouští vyloučení nebo omezení přednostního práva jen pro konkrétní případ a jen z vážných důvodů. Co lze a co nelze považovat za důležitý zájem společnosti, je věcí posouzení každého jednotlivého případu. V převážné většině případů bude důvodem přínos konkrétního upisovatele, v jehož prospěch se přednostní právo omezuje nebo vylučuje, pro společnost, popřípadě kapitalizace pohledávek zatěžujících hospodaření společnosti.

Podle § 202 odst. 4 písm. a) je povinností představenstva již v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání odůvodnit omezení nebo vyloučení přednostního práva akcionářů na upisování akcií na zvýšení základního kapitálu. Přesvědčivé odůvodnění je v zájmu společnosti – v případném sporu o neplatnost usnesení valné hromady bude soud zkoumat, zda deklarovaný důvod omezení nebo vyloučení přednostního práva lze skutečně považovat za důležitý zájem společnosti.

Pro rozhodování o vyloučení nebo omezení přednostního práva na upisování akcií předepisuje ustanovení § 186 odst. 4 tříčtvrtinovou většinu a hlasování podle druhů akcií. O rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis. Zprávu představenstva podle odstavce 5 musí společnost předložit rejstříkovému soudu jako jeden z podkladů pro povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Ustanovení odstavce 6 umožňuje, aby společnost přenesla činnosti spojené s uplatněním přednostního práva akcionářů na upisování akcií na zvýšení základního kapitálu na obchodníka s cennými papíry při zachování všech práv akcionářů. Takový obchodník je potom povinen (a smlouva s ním uzavřená musí takový závazek obsahovat) uspokojit na žádost akcionářů jejich přednostní právo na upisování akcií prodejem akcií společnosti, které upsal. Cena, za které bude obchodník akcie k uspokojení přednostního práva prodávat, a lhůta, ve které musí na žádost akcionářů prodej uskutečnit, musí být nejen v usnesení valné hromady, ale též ve smlouvě s obchodníkem.

Smlouvu o obstarání vydání cenných papírů (tedy i akcií) upravuje ustanovení § 33a CenP. Podle tohoto ustanovení musí mít smlouva o obstarání vydání cenných papírů písemnou

formu. Smlouvu může společnost uzavřít jak před rozhodnutím valné hromady o zvýšení základního kapitálu, tak po něm. Uzavírá-li společnost smlouvu před rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu, měla by ji uzavřít s odkládací či rozvazovací podmínkou.

Ustanovení odstavce 7, začleněné do obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb., umožňuje dobrovolné vzdání se přednostního práva. Z obdobného použití ustanovení § 220b odst. 5 vyplývá, že vzdání se práva musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem, nebo k němu musí dojít prohlášením na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Vzdání se práva má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyly.

Z judikatury:

PR 7/2000 s. 310: 1. Upsání akcií je smlouvou uzavřenou mezi upisovatelem a akciovou společností.

2. Předem vybraným zájemcem ve smyslu ustanovení § 203 odst. 2 písm. d) ObchZ může být i akcionář.

3. Přednostní právo na upisování akcií svědčí všem akcionářům ze zákona; rozhodnutí o zvýšení základního jmění proto není rozhodnutím o tom, zda s nimi společnost uzavře smlouvu o upsání akcií.

4. Upisování akcií ve druhém kole upisování akcionáři, kteří využili v prvním kole svého přednostního práva, není využitím přednostního práva akcionáři, ale upisováním akcií předem vybranými zájemci.

5. Jestliže má každý akcionář možnost, aniž by opustil jednání, přednést svůj návrh, protest či žádost o vysvětlení ústně, není ustanovení jednacího řádu o tom, že písemné návrhy, protesty či žádosti o vysvětlení se podávají mimo jednací místnost, porušením ustanovení § 180 ObchZ.

6. U žaloby o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady musí soud nejprve rozhodnout, zda byl napadeným usnesením porušen zákon, popřípadě stanovy, a teprve poté rozhodovat o případném použití ustanovení § 183 odst. 2 písm. a) ObchZ.

PR 12/2001 s. 614: 1. Základním předpokladem pro řádné upsání akcie je platné uzavření smlouvy o upsání akcie.

2. Uzavření smlouvy o postoupení pohledávky vložené do obchodní společnosti je splacením řádně upsaného vkladu spočívajícího v pohledávce – pohledávka je splacena ke dni účinnosti smlouvy.

§ 204b Poukázka na akcie

(1) Jestliže při zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, jejichž převoditelnost není omezena, upisovatel zcela splatil emisní kurs akcie, může společnost před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku vydat poukázky na akcie, rozhodla-li o tom valná hromada. Poukázky na akcie lze vydat i pouze k některým upsaným akciím, rozhodne-li tak valná hromada a nebude-li to v rozporu s § 15 odst. 7 větou druhou.

(2) Poukázka na akcie je cenný papír na doručitele, se kterým jsou spojena veškerá práva upisovatele. S jednou poukázkou na akcie jsou spojena práva vyplývající z upsání jedné akcie, nerozhodne-li valná hromada u listinných poukázek na akcie, že s jednou poukázkou na akcie mohou být spojena práva vyplývající z upsání více akcií.

(3) Poukázky na akcie mají stejnou podobu jako akcie, které za ně mají být vyměněny, nerozhodne-li valná hromada o vydání listinných poukázek na akcie i v případě zaknihované podoby upisovaných akcií.

(4) Při výměně zaknihovaných poukázek na akcie za zaknihované akcie postupuje představenstvo přiměřeně podle § 209 odst. 6. Při výměně listinných poukázek na akcie za listinné akcie postupuje představenstvo přiměřeně podle § 209 odst. 4 věty první a § 214. Při výměně listinných poukázek na akcie za zaknihované akcie se

postupuje obdobně jako při změně podoby listinného cenného papíru na zaknihovaný podle zvláštního právního předpisu. Mají-li být poukázky na akcie vyměněny za akcie na jméno, vyzve představenstvo vlastníky poukázek na akcie, jejichž totožnost nebo adresa mu není známa, k výměně za akcie na jméno oznámením alespoň v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách.

(5) Jestliže došlo k neplatnému nebo neúčinnému upsání akcií, k nimž byly vydány poukázky na akcie, náleží právo podle § 167 odst. 2 vlastníku poukázky na akcie. Představenstvo vyzve vlastníky těchto poukázek na akcie k uplatnění jejich práva podle § 167 odst. 2 způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se dozví o skutečnosti, z níž neplatnost nebo neúčinnost upsání akcií vyplývá. Jestliže měly být poukázky na akcie vyměněny za akcie na jméno, vyzve představenstvo vlastníky poukázek na akcie, jejichž totožnost nebo adresa mu není známa, k uplatnění jejich práva podle § 167 odst. 2 oznámením uveřejněným alespoň v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách.

(6) V poukázce na akcie musí být uvedeno

- a) označení, že se jedná o poukázku na akcie,
- b) firma a sídlo společnosti,
- c) druh, jmenovitá hodnota, forma, podoba a počet akcií, které lze na jejím základě nabýt,
- d) částka, kterou upisovatel splatil, a datum, kdy bylo splaceno.

(7) Poukázka vydaná v listinné podobě musí obsahovat i datum emise a podpis nebo podpisy členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti ke dni emise poukázky na akcie.

(8) Pro nabytí vlastních poukázek na akcie společností včetně s tím spojených závazků platí přiměřeně ustanovení § 161a až 161f.

(9) Na poukázku na akcie se nevztahuje obecná úprava poukázky na cenné papíry v občanském zákoníku.

Související ustanovení: § 155 odst. 7, § 161a až 161f, § 167 odst. 2, § 209 odst. 4 a 6, § 214, § 708 n.

Související předpisy: § 1 odst. 1, § 5 n. CenP; § 540 n. ObčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Ustanovení tohoto paragrafu vytváří předpoklady pro to, aby za stanovených podmínek akciová společnost umožnila obchodování s již upsanými, ale dosud nevydanými akciemi prostřednictvím zvláštního účastnického cenného papíru (§ 183a odst. 1) – poukázky na akcie. Účelem zařazení tohoto ustanovení do obchodního zákoníku zák. č. 501/2001 Sb. byla eliminace případného zdržení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, které podle navrhovatelů tohoto ustanovení způsobovalo, že na českém kapitálovém trhu prakticky nedocházelo k primárním emisím akcií. Zatím, jak se zdá, nebylo deklarovaného účelu dosaženo.

Koupě poukázek na akcie může přinést nabyvateli určité riziko v případě, že nedojde k zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Velikost takového rizika bude závislá zejména na ceně nabytých poukázek na akcie. Jestliže se jejich cena nebude lišit od emisního kursu, je riziko minimální. Při vyšším rozdílu se riziko zvětšuje.

Pokud by zvýšení základního kapitálu nebylo zapsáno do obchodního rejstříku, bude společnost povinna vrátit vlastníkově poukázky splacený emisní kurs vč. úroku (viz odstavec 5).

V ustanovení § 155 odst. 7 se určuje, že nestanoví-li tento zákon jinak, musí být s akciemi téhož druhu spojena stejná práva. Akciová společnost musí zacházet za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně. Jiné druhy akcií, než které upravuje zákon, nesmějí být vydávány. V rozporu s ustanovením § 155 odst. 7 by tedy mohlo být zpravidla vydání poukázek na akcie např. tehdy, jestliže by společnost v rámci zvýšení základního kapitálu vydala jediný druh akcií a vydala poukázky na akcie pouze k některým z nich.

Ustanovení § 3 odst. 2 písm. a) PKT určuje, že poukázky na akcie mohou být investičními cennými papíry. Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že valná hromada může rozhodnout, že poukázku na akcie v listinné podobě lze vydat jako hromadný cenný papír (§ 5 odst. 3 CenP). Takový postup však nepovažujeme za příliš praktický, neboť účelem tohoto paragrafu je umožnit obchodování s upsaným akciemi ještě před jejich vydáním a vydání poukázek na více akcií by obchodování v určitém směru omezovalo, případně zdržovalo. Kromě toho vyvolává takový postup pochybnosti v tom směru, že zákon výslovně nestanoví, zda lze pro každého upisovatele vydat na všechny akcie téhož druhu, které upsal pouze jedinou hromadnou poukázku, anebo zda je možno vydat poukázek více. Soudíme, že na akcie téhož druhu může být vydáno více hromadných poukázek těmž upisovateli s tím, že v každé z nich bude inkorporováno více akcií, neboť obchodní zákoník takovou možnost nijak neomezuje a lze ji dovodit z ustanovení § 5 odst. 3 CenP.

Z ustanovení § 5 odst. 3 CenP vyplývá, že poukázky na akcie, se kterými jsou spojena práva vyplývající z upsání více akcií, jsou hromadnými listinami ve smyslu tohoto ustanovení, z čehož plyne, že práva s nimi spojená nemohou být převodem dělena na podíly. Za podmínek předem stanovených společností má vlastník poukázky na akcie právo na její výměnu za jednotlivé akcie nebo jiné poukázky na akcie. Hromadná poukázka na akcie musí mít náležitosti stanovené pro poukázku na akcie. Na výměnu hromadné poukázky na akcie za zaknihované akcie se vztahují přiměřeně ustanovení § 112 n. PKT.

Protože je poukázka na akcie cenným papírem na doručitele, převádí se uzavřením smlouvy, která nemusí mít písemnou formu, a půjde-li o listinnou poukázku, též předáním (§ 17 CenP), půjde-li o zaknihovanou poukázku, připsáním na účet zákazníků, popřípadě na účet vlastníka (§ 96 odst. 1 a 2 PKT).

Možnost vydat i k zaknihovaným akciím poukázky na akcie v listinné podobě podle odstavce 3 bude podle našeho názoru praktická jen v případech hromadných poukázek na akcie podle druhé věty odstavce 2. Podle našeho názoru lze z ustanovení čtvrté věty § 5 odst. 3 CenP a z odstavce 6 dovodit, že hromadná poukázka na akcie musí být vydána v listinné podobě.

Z přiměřeného použití ustanovení § 209 odst. 4 věty první vyplývá pro výměnu listinných poukázek na akcie za listinné akcie, že představenstvo vyzve akcionáře bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby se dostavili k převzetí nových akcií společnosti; i když to zákon výslovně nestanoví, lze z odkazu na přiměřené použití ustanovení § 214 dovodit, že součástí této výzvy musí být i výzva k vrácení listinných poukázek nahrazujících vydané akcie.

Z přiměřeného použití ustanovení § 209 odst. 6 vyplývá pro výměnu listinných i zaknihovaných poukázek na akcie za zaknihované akcie podle odstavce 4, že představenstvo podá bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, příkaz k vydání nových akcií. I když to zákon nestanoví výslovně, z logiky věci vyplývá, že současně musí podat pokyn ke zrušení poukázek na akcie, neboť akcie a poukázka na akcie přislужící k ní nemohou existovat současně.

A konečně z přiměřeného použití ustanovení § 214 plyne, že jsou-li akcionáři v prodlení s předložením listinných poukázek na akcie stahovaných z oběhu za účelem jejich výměny

za listinné akcie, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby vrátili listinné poukázky na akcie a převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí, s upozorněním, že jinak budou nevrácené poukázky na akcie prohlášeny za neplatné a nepřevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Listinné poukázky na akcie, které jejich vlastníci přes výzvu v dodatečně určené lhůtě nevrátili, prohlásí představenstvo za neplatné.

Prohlášení poukázek na akcie za neplatné oznámí představenstvo jejich vlastníkům (dotčeným osobám) způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní. Nové akcie, které mají být vydány místo poukázek na akcie, jež byly prohlášeny za neplatné, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu dotčené osobě, pokud je společnosti známa. Výtěžek z prodeje akcií po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich poukázek na akcie za neplatné a prodejem akcií vyplátí společnost bez zbytečného odkladu dotčené osobě nebo jej uloží do úřední úschovy.

Zvláštním právním předpisem podle třetí věty odstavce 4 je zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, z jehož § 112 vyplývá, že společnost musí záměr vyměnit listinné poukázky na akcie za zaknihované akcie bez zbytečného odkladu zveřejnit v Obchodním věstníku a uveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup včetně lhůty, ve které je vlastník cenného papíru povinen odevzdat listinný cenný papír; tato lhůta nesmí být kratší než 2 měsíce a delší než 6 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o přeměně. Je-li vlastník cenného papíru v prodlení s vrácením listinných cenných papírů, vyhlásí společnost dodatečnou lhůtu pro jejich odevzdání. Po uplynutí této lhůty prohlásí neodvzdané poukázky na akcie za neplatné. Na tuto skutečnost upozorní při vyhlášení dodatečné lhůty.

Vlastníci poukázek na akcie sdělí společnosti při odevzdání listinné poukázky číslo majetkového účtu, na který mají být zaknihované akcie zaevidovány.

Po uplynutí lhůty pro odevzdání listinných poukázek na akcie nebo před jejím uplynutím, byly-li společnosti odevzdány všechny listinné poukázky na akcie, nebo po uplynutí dodatečné lhůty požádá společnost centrálního depozitáře, aby zaevidoval cenné papíry do centrální evidence obdobně jako při vydání zaknihovaného cenného papíru, a sdělí mu, na jaké majetkové účty mají být cenné papíry zaevidovány. Od podání žádosti o zaevidování cenného papíru do centrální evidence do zaevidování celé emise nelze s akciemi obchodovat na regulovaném trhu.

Centrální depozitář vede zvláštní evidenci poukázek na akcie, které nebyly odevzdány; to neplatí, pokud vedení takové evidence svěřuje zvláštní právní předpis jiné osobě.

Poukázky na akcie, které nebyly odevzdány, eviduje centrální depozitář na zvláštním technickém účtu neznámých vlastníků cenných papírů, jehož majitelem je společnost; zaevidováním na zvláštním účtu jsou akcie vydány.

Nárok na vyplacení výnosu z akcií za dobu, která uplynula ode dne, kterým skončila lhůta k odevzdání poukázek na akcie, vzniká až po jejich odevzdání společnosti.

Po prohlášení poukázek na akcie za neplatné prodá společnost zaknihované akcie z technického účtu prostřednictvím obchodníka s cennými papíry. Pokud budou akcie prodávány ve veřejné dražbě, zveřejní společnost místo, dobu a předmět dražby nejméně 2 týdny před jejím konáním.

Výtěžek z prodeje akcií vedených na technickém účtu po započtení pohledávek vzniklých v souvislosti s prohlášením poukázek na akcie za neplatné a jejich prodejem vyplátí

společnost bez zbytečného odkladu osobě, jejíž poukázky byly prohlášeny za neplatné, nebo jej uloží do úřední úschovy.

Situace podle poslední věty odstavce 4 nastává, jestliže společnost vydala listinné poukázky na akcie nahrazující akcie na jméno. Ty jsou ze zákona cenným papírem na doručitele a společnost proto neví, kdo je jejich vlastníkem. U zaknihovaných poukázek na akcie naproti tomu společnost údaje o vlastnicích zná z evidence zaknihovaných cenných papírů, a proto se úprava poslední věty odstavce 4 neuplatní.

Po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené listinné poukázky na akcie zničit.

Ustanovení odstavce 5 upravuje postup společnosti pro případ, že nedojde k zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku a tedy nebudou poukázky na akcie vyměňovány za akcie. Z odkazovaného ustanovení § 167 odst. 2 vyplývá povinnost společnosti vrátit v případě, že nedojde k zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, vlastníkům poukázek na akcie splacený emisní kurs spolu s úrokem ve výši úroku obvykle poskytovaného bankami podle smlouvy o běžném účtu ke dni, kdy vznikla povinnost vrátit emisní kurs v místě sídla společnosti.

Nebude-li poukázka na akcie obsahovat některou z povinných náležitostí podle odstavců 6 a 7, nebude platně vydána. O firmě a sídle společnosti viz komentář k § 8 n. a § 2 odst. 3. O druhu, jmenovité hodnotě, formě a podobě akcií viz komentář k § 155, 156 a 159.

K odstavci 8 viz komentář k § 161 až 161f.

Poukázku na cenné papíry podle ustanovení § 540 n. ObčZ může vystavit jen peněžní ústav, a to na třetí osobu nebo na sebe. Poukázka musí mít písemnou formu a zní na plnění cenných papírů. V poukázce na cenné papíry nemusí být uveden důvod závazku.

Jestliže zní taková poukázka na cenné papíry na řad, může být převedena rubopisem, kterým přecházejí všechna práva z poukázky na osobu oprávněnou z rubopisu.

Kdo přijme poukázku vystavenou peněžním ústavem, je povinen plnit tomu, v jehož prospěch byla vystavena nebo na koho byla převedena. Osoba zavázaná poukázkou je povinna plnit, jen vydá-li se jí kvitovaná poukázka. Proti osobě oprávněné rubopisem z poukázky může činit pouze takové námitky, které vyplývají z obsahu poukázky nebo z vlastních vztahů k oprávněnému. O náležitostech přijetí rubopisu, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí předpisy o směnkách. Podle těchto ustanovení se rovněž posoudí, od koho může požadovat poukázku ten, kdo o ni přišel.

Jak se uvádí v odstavci 8, není poukázka na akcie poukázkou na cenné papíry podle § 540 n. ObčZ.

§ 205 [Dohoda o účasti na zvýšení základního kapitálu]

(1) Na základě rozhodnutí valné hromady podle § 203 odst. 2 písm. d) se mohou dohodnout všichni akcionáři na rozsahu své účasti na zvýšení základního kapitálu v částce určené valnou hromadou.

(2) Dohoda akcionářů podle odstavce 1 nahrazuje listinu upisovatelů a musí být pořízena ve formě notářského zápisu.

(3) Dohoda podle odstavce 1 musí obsahovat prohlášení o tom, že akcionáři se vzdávají přednostního práva na upisování akcií, ledaže se jej vzdali již dříve nebo je vykonali anebo je nemají, určení počtu, druhu, formy, podoby a jmenovité hodnoty akcií upisovaných každým upisovatelem, výši emisního kursu a lhůtu pro jeho splacení. Je-li emisní kurs splácen v penězích, obsahuje dohoda i číslo účtu

u banky, na něž musí být splacen emisní kurs akcií. Je-li emisní kurs akcií splácen nepeněžitým vkladem, obsahuje dohoda i předmět nepeněžitého vkladu a jeho ocenění v souladu s rozhodnutím valné hromady.

Související ustanovení: § 59 odst. 3 a 4, § 203 odst. 2 písm. d), § 204 odst. 3

Související předpisy: § 62 n. NotŘ; zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Balaščík, J., Šolc, M.* Past paragrafu 205 obchodního zákoníku. Právní rádce, 1994, č. 2; *Faldyna, F., Nerudová, V., Teryngel, J.* K problému zvýšení základního jmění akciové společnosti bez výzvy k upisování akcií. Právo a podnikání, 1994, č. 11; *Plíva, S.* K problematice zvýšení základního jmění dohodou akcionářů. Právo a podnikání, 1995, č. 2

Novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 142/1996 Sb. podstatným způsobem změnila původní úpravu dohody akcionářů o jejich účasti na zvýšení základního kapitálu. Přesto však stále zůstala při tomto způsobu převzetí vkladů řada sporných otázek, které odstranila až novela provedená zák. č. 370/2000 Sb.

Ustanovení § 203 odst. 2 písm. d) ukládá, aby valná hromada v rámci rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu upisováním akcií rozhodla též o tom, zda akcie, které nebudou upsány s využitím přednostního práva nebo jejich část, upíše akcionáři na základě dohody, nebo zda budou upsány jinak. Pokud valná hromada rozhodne o upisování na základě dohody akcionářů, postupuje se podle tohoto paragrafu. Vzhledem k tomu, že zákon při tomto postupu předepisuje dohodu všech akcionářů, bude v praxi možný jen u společnosti s menším počtem akcionářů.

Podle ustanovení § 203 odst. 4 musí představenstvo do 30 dnů od přijetí usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu podat návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku. Teprve po zápisu tohoto usnesení do obchodního rejstříku může začít upisování akcií na zvýšení základního kapitálu. K dřívějšímu zahájení upisování může dojít pouze tehdy, jestliže již byl podán návrh na zápis usnesení valné hromady do obchodního rejstříku a upisování akcií je vázáno na rozvazovací podmínku, již je právní moc rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zápis rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku (§ 203 odst. 4). Z uvedeného vyplývá, že akcionáři nemohou uzavřít dohodu podle odstavce 2 před zápisem usnesení o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, ledaže by ji uzavřeli po podání návrhu na zápis a vázali na v předchozí větě uvedenou rozvazovací podmínku.

Dohodu podle odstavce 2 musí akcionáři uzavřít ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady pro upsání akcií. Notářský zápis o dohodě akcionářů podle odstavce 2 je notářským zápisem o právním úkonu podle § 62 NotŘ.

Zákon nestanoví, že v dohodě musí upsat akcie na zvýšení základního kapitálu všichni akcionáři v rozsahu svých podílů na dosavadním základním kapitálu společnosti. Je tedy čistě otázkou vůle akcionářů, zda v dohodě upíše akcie všichni její účastníci, nebo jen někteří a v jakém poměru. Ustanovení odstavce 3 však ukládá, aby upsání akcií bylo v dohodě přesně specifikováno.

Z ustanovení § 203 odst. 2 písm. d) ve vazbě na ustanovení odstavce 3 vyplývá, že k uzavření dohody podle tohoto paragrafu může dojít buď předtím, než proběhlo upisování na základě přednostního práva, nebo až poté, co skončilo upisování na základě přednostního práva. Prohlášení o vzdání se práva podle odstavce 3 tedy připadá v úvahu pouze tehdy, jestliže před uzavřením dohody neproběhlo upisování s využitím přednostního práva. Prohlášení o vzdání se práva nemusí dohoda obsahovat, jestliže akcionáři přednostní právo na upisování akcií neměli.

Valná hromada schvaluje podle ustanovení § 203 odst. 2 písm. h) výši ocenění nepeněžitěho vkladu na základě posudku znalce – o ocenění nepeněžitých vkladů viz komentář k § 59 odst. 3 a 4 a § 202 odst. 4 písm. b).

Z judikatury:

AN 5/1996 s. 116: Oprava notářského zápisu provedená postupem podle § 60 zák. č. 358/1992 Sb. (notářského řádu) není dalším, dodatečně učiněným projevem vůle účastníků smlouvy, o níž byl dodatečně notářský zápis sepsán. Účinky spojené s provedenou opravou nastávají ex tunc, to znamená, že se na smlouvu v opraveném notářském zápise hledí, jako by byla od samého počátku uzavřena ve znění po opravě.

§ 206 [Zápis zvýšení do obchodního rejstříku]

(1) Představenstvo je povinno podat návrh na zápis výše základního kapitálu do obchodního rejstříku po upsání akcií odpovídajících rozsahu jeho zvýšení a po splacení alespoň 30 % jejich jmenovité hodnoty, včetně případného emisního ážia, jde-li o peněžitě vklady, a po splacení všech nepeněžitých vkladů.

(2) Je-li soudu spolu s návrhem na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku předložen notářský zápis o rozhodnutí představenstva, jímž představenstvo potvrzuje, že všechny nové akcie byly upsány v souladu se zákonem, stanovami a rozhodnutím příslušných orgánů společnosti o zvýšení základního kapitálu, a jejich emisní kurs byl zcela splacen peněžitými vklady, rozhodne rejstříkový soud o zápisu zvýšení základního kapitálu jen na základě tohoto notářského zápisu, ledaže je zřejmé, že obsah notářského zápisu neodpovídá skutečnosti nebo tomu brání nedostatek podmínek řízení nebo obecné překážky postupu řízení.

(3) Soud vydá rozhodnutí o návrhu podle odstavce 2 ve lhůtě 3 pracovních dnů od jeho doručení nebo odstranění vad podání.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 173 odst. 2, § 204 odst. 2 a 3

Související předpisy: § 6 odst. 1 CenP; § 200a n. OSŘ; § 74, 80a n. NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; § 109 odst. 2 písm. c), § 200c odst. 3 OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Ustanovení tohoto paragrafu je obdobou ustanovení § 175 odst. 1 písm. b) a stanoví podmínky, které musí být splněny před zápisem zvýšení základního kapitálu upisováním nových akcií do obchodního rejstříku. Zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku je podle ustanovení § 173 odst. 2 konstitutivní. Viz též komentář k § 175 odst. 1.

Povinnost upravená v ustanovení odstavce 1 vyplývá pro členy představenstva též z ustanovení § 32 odst. 3. Ustanovení tohoto paragrafu však na rozdíl od obecného ustanovení § 32 odst. 3 specifikuje podmínky, za kterých povinnost podat návrh na zápis zvýšení základního kapitálu vzniká. Návrh na povolení zápisu usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ předseda, popřípadě pověřený člen představenstva. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena.

Ustanovení odstavců 2 a 3 vložil do obchodního zákoníku zák. č. 501/2001 Sb. Toto ustanovení bylo, podle našeho názoru, formulováno tak, že bylo v rozporu s Ústavou a obcházelo Druhou směrnici.

Uvedené odstavce se týkají vytváření podmínek pro IPO (primární emise akcií) a byly původně zařazeny v návrhu, který Komise pro cenné papíry spolu s dalšími subjekty zpracovala pro Poslaneckou sněmovnu jako součást návrhu na zlepšení podmínek pro prosazení primárních emisí akcií na českém kapitálovém trhu. V návrhu předloženém Poslanecké sněmovně však již tento bod začleněn nebyl, neboť Komise pro cenné papíry uznala argumenty proti jeho zařazení a text vypustila. Rozpočtový výbor však jej do návrhu zařadil znovu. Proti začlenění těchto odstavců v původním znění do obchodního zákoníku bylo možno vyslovit dvě zásadní námitky.

Tak, jak byl původně formulován odstavec 2, vyplývalo z něj, že rejstříkový soud, i kdyby měl v rukou naprosto přesvědčivé důkazy, že potvrzení představenstva o tom, že upisování akcií proběhlo řádně a jejich emisní kurs byl zcela splacen, je nesprávné nebo nepravdivé (o to, aby se tuto skutečnost rejstříkový soud dozvěděl, se např. postarali akcionáři), nemohl tyto důkazy provést a hodnotit, ale musel zápis povolit – jakékoli jiné rozhodnutí by totiž bez provedení důkazů nemohl odůvodnit, když mu zákon ukládal zápis bez ohledu na jakékoli jiné důkazy povolit.

Druhým velice důležitým nedostatkem návrhu bylo, že se jím obcházel úprava Druhé směrnice, která požadovala (vzhledem k potřebě zvýšené ochrany investorů) dvojí kontrolu splnění podmínek zvýšení základního kapitálu (které je rovněž jednou z forem primární emise akcií) rejstříkovým soudem – kontrolu přijetí usnesení valné hromady a kontrolu následného splnění podmínek zvýšení základního kapitálu před jeho zápisem do obchodního rejstříku. Tuto druhou kontrolu si autoři posuzovaného ustanovení vyloučit netroufli – to by byl přímý rozpor s právem Evropské unie – tak uvedenou úpravu prostě obešli, uložili rejstříkovému soudu splnění podmínek nezkontumat a zapsat cokoliv, o čem představenstvo potvrdí, že je správné.

Zák. č. 554/2004 Sb. původní úpravu značně zmírnil, když připustil, aby v případě zřejmé nesprávnosti notářského zápisu rejstříkový soud postupoval klasickým způsobem. Je otázkou, zda v současné době je toto ustanovení třeba považovat za zvláštní úpravu ve vztahu k postupům stanoveným v § 200da n. OSŘ, anebo dovozovat, že bylo pozdější úpravou provedenou zák. č. 216/2005 Sb. zrušeno. To platí i o ustanovení odstavce 3.

Notářský zápis podle odstavce 2 je zápisem podle § 80 n. NotŘ.

Z judikatury:

ÚS/Nál sv. 14/86 s. 221: Základní právo vlastnit majetek nelze zaměňovat s „právem na úspěch v soudním řízení“, které náš právní řád nezná. (*Poznámka autorů:* takové právo zakládá ustanovení § 206 odst. 2)

§ 207 Podmíněné zvýšení základního kapitálu

(1) Pokud se valná hromada usnesla na vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů, přijme současně usnesení o zvýšení základního kapitálu v rozsahu, v jakém mohou být uplatněna výměnná práva z vyměnitelných dluhopisů nebo přednostní práva z prioritních dluhopisů (dále jen „podmíněné zvýšení základního kapitálu“).

(2) Částka podmíněného zvýšení základního kapitálu nesmí přesáhnout polovinu základního kapitálu, jež je ke dni usnesení valné hromady o vydání dluhopisů podle odstavce 1 zapsáno v obchodním rejstříku.

(3) Usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu obsahuje:

a) důvody zvýšení základního kapitálu,

b) určení, zda podmíněné zvýšení základního kapitálu je určeno pro vykonání výměnných nebo přednostních práv z dluhopisů,

c) rozsah podmíněného zvýšení základního kapitálu, druh, podobu, formu, počet a jmenovitou hodnotu akcií, které mohou být na zvýšení základního kapitálu vydány.

(4) Představenstvo společnosti je povinno podat návrh na zápis usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku do 30 dnů ode dne, kdy valná hromada toto usnesení přijala. Vydávání výměnitelných a prioritních dluhopisů nemůže začít dříve, než bude usnesení valné hromady zapsáno do obchodního rejstříku a zveřejněno.

(5) Výměnné právo se uplatňuje u společnosti doručením písemné žádosti o výměnu dluhopisů za akcie společnosti. Doručení žádosti o výměnu dluhopisů za akcie společnosti nahrazuje upsání a splacení akcií. Přednostní právo se vůči společnosti uplatňuje upsáním akcií společnosti. Na postup při upsání akcií se použijí ustanovení § 204.

(6) Představenstvo je povinno podat návrh na zápis výše základního kapitálu do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu po uplynutí lhůty pro uplatnění výměnných nebo přednostních práv a jen v rozsahu uplatněných výměnných a přednostních práv.

(7) Společnost vydá akcie v rozsahu uplatněných výměnných a přednostních práv až po zápisu zvýšení základního kapitálu v obchodním rejstříku. Pro postup při výměně dluhopisů za akcie se použijí přiměřeně ustanovení § 213a odst. 2 a 3 a § 214.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 157, 160, 204, § 204a odst. 1 a 5, § 213a odst. 2, § 214

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74, § 80a n. NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 190/2004 Sb.; § 583 ObčZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Brychta, P.* Dluhopisy akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 43; *Černá, S.* Akcie a dluhopisy v akciové společnosti. Právo a finance, 1992, č. 3; *Fiedler, M.* Emise dluhopisů akciové společnosti. Ekonom, 1994, č. 22; *Jehlička, O., Švestka, J.* Nad předkupním právem. Právní rozhledy, 1994, č. 5; *Mlejnský, J., Pohl, T.* Manažerské akcie a výměnitelné dluhopisy. Bulletin advokacie, 1996, č. 2; *Štenglová, I.* Cenné papíry vydávané akciovou společností. Obchodní právo, 1994, č. 11

O vydání výměnitelných a prioritních dluhopisů podle odstavce 1 viz komentář k § 160.

Podmíněné zvýšení základního kapitálu je jeho efektivním zvýšením. O vydání výměnitelných nebo prioritních dluhopisů nelze rozhodnout bez současného rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu v rozsahu odpovídajícím právům z vydávaných dluhopisů. Takové rozhodnutí by mohlo být prohlášeno za neplatné pro rozpor se zákonem. Kromě toho Česká národní banka v takovém případě neschválí emisní podmínky dluhopisů. Při rozhodování o podmíněném zvýšení může valná hromada určit pouze horní hranici zvýšení základního kapitálu, která odpovídá rozsahu práv vlastníků dluhopisů na jejich výměnu za akcie nebo přednostní upsání akcií. Tato horní hranice (a tedy i rozsah výměnných či přednostních práv) je však omezena ustanovením odstavce 2 – nesmí přesáhnout polovinu základního kapitálu. Zda vůbec ke zvýšení základního kapitálu na základě takového rozhodnutí dojde, závisí na tom, zda vlastníci dluhopisu využijí svých výměnných či přednostních práv.

Podle ustanovení § 34 odst. 7 PfZ nesmí penzijní fond vydávat dluhopisy. Podle ustanovení § 5 odst. 3 písm. f) a § 14 odst. 5 KI nesmějí investiční společnost a investiční fond vydávat dluhopisy. Z toho vyplývá, že u penzijních a investičních fondů a investičních společností nepřípadá v úvahu podmíněné zvýšení základního kapitálu.

Pozvánka na valnou hromadu, která má rozhodnout o podmíněném zvýšení základního kapitálu, nebo oznámení o jejím konání musí kromě náležitostí uvedených v § 184 odst. 5 a § 202 odst. 2 písm. a) až d) a odst. 3, popřípadě § 202 odst. 4 písm. a) obsahovat též náležitosti uvedené v odstavci 3 písm. b) a c). Přitom namísto lhůty pro upsání akcií podle § 202 odst. 3 se uvede lhůta, v níž lze uplatnit výměnné nebo přednostní právo, a u výměnitelných dluhopisů se namísto emisního kursu nebo způsobu jeho určení či údaje o pověření představenstva jeho určením uvede poměr, ve kterém budou vyměněny výměnitelné dluhopisy za akcie (včetně specifikace těchto akcií). Důvod omezení nebo vyloučení přednostního práva podle § 202 odst. 4 písm. a) se v tomto případě týká přednostního práva na získání výměnitelných nebo prioritních dluhopisů. Jestliže není vyloučeno přednostní právo akcionářů na získání výměnitelných nebo prioritních dluhopisů, musí být v pozvánce nebo oznámení o konání valné hromady uveden též emisní kurs dluhopisů, které mohou akcionáři získat na základě přednostního práva, a lhůta pro uplatnění tohoto práva. O vydání výměnitelných dluhopisů rozhoduje podle ustanovení § 160 odst. 2 a § 186 odst. 2 valná hromada kvalifikovanou dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud stanovy nepožadují vyšší počet hlasů, o podmíněném zvýšení základního kapitálu rozhoduje stejnou většinou s tím, že vydala-li společnost více druhů akcií, musí být potřebného počtu hlasů dosaženo v rámci každého druhu akcií. O rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis podle § 80a n. NotŘ.

Pokud zákon v ustanovení odstavce 3 určuje, které náležitosti musí obsahovat usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu, je třeba si uvědomit, že se současně přijímá usnesení o vydání prioritních nebo výměnitelných dluhopisů, jehož náležitosti určuje ustanovení § 160 odst. 2. Kromě toho musí usnesení valné hromady obsahovat též náležitosti podle § 203 odst. 2.

Záměr zvýšit základní kapitál v rozsahu uplatněných výměnných a přednostních práv spojených s prioritními a přednostními dluhopisy, resp. usnesení valné hromady o takovém zvýšení, se zapisuje do obchodního rejstříku stejně, jako při zvýšení základního kapitálu upisováním akcií. Tento zápis není spojen se lhůtou pro upisování akcií, ale se lhůtou pro vydání dluhopisů a k vlastnímu upisování akcií dojde podstatně později – pokud k němu vůbec dojde. Podmínkou pro zahájení upisování akcií spojených s prioritními dluhopisy pak již není další zápis do obchodního rejstříku.

Návrh na povolení zápisu usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ předseda, popřípadě pověřený člen představenstva. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena. Lhůta pro podání návrhu na povolení zápisu je lhůtou pořádkovou.

Je věcí rozhodnutí vlastníka výměnitelného či prioritního dluhopisu, zda uplatní výměnné právo či přednostní právo spojené s dluhopisem, nebo zda uplatní pouze právo na splacení emisního kursu dluhopisu a na výnosy z něj.

Podle ustanovení § 3 odst. 2 a § 8 DluhZ je třeba k vydání výměnitelných a prioritních dluhopisů schválení emisních podmínek Českou národní bankou, popřípadě, vyžaduje-li to zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, schválení prospektu Českou národní bankou a přidělení ISIN, které provádí rovněž centrální depozitář (§ 3 odst. 4 PKT). Emisní podmínky musí společnost před vydáním těchto dluhopisů uveřejnit.

Protože pro vydání výměnitelných a prioritních dluhopisů obchodní zákoník nepřipouští možnost podmíněného nabývání upravenou v § 203 odst. 4, a to ani odkazem na uvedené

ustanovení, pro upisování akcií, nelze zahájit jejich vydávání před zápisem usnesení o podmíněném zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Při uplatnění výměnného práva podle odstavce 5 nedochází k upisování akcií společnosti, a tedy ani k jejich splacení postupem stanoveným pro splacení upsaných akcií. Uplatněním výměnného práva zaniká vlastníkovi dluhopisu právo na zaplacení emisního kursu dluhopisu, neboť ten se ze zákona započítává na splacení akcií vyměňovaných za dluhopis.

Naproti tomu uplatněním přednostního práva z prioritních dluhopisů ze zákona právo na zaplacení emisního kursu nezaniká. Z ustanovení § 163 odst. 3 vyplývá, že není vyloučeno, aby usnesení valné hromady stanovilo, že jeho emisní kurs lze splatit započetím na splacení emisního kursu akcie. Akcie na zvýšení základního kapitálu upisované na základě přednostního práva spojeného s dluhopisem se upisují stejným způsobem jako všechny ostatní akcie na zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií. Upisování akcií s využitím přednostního práva vlastníků prioritních dluhopisů se řídí podle ustanovení § 160 odst. 5 ustanovením § 204 a odst. 1 až 5 – blíže viz komentář k těmto ustanovením. Právo na uplatnění přednostního práva z prioritních dluhopisů zaniká uplynutím lhůty stanovené pro jeho uplatnění (§ 160 odst. 6 a § 204a odst. 3).

Z ustanovení odstavce 6 vyplývá, že v rámci podmíněného zvýšení základního kapitálu nemůže upisovat akcie nikdo jiný, než vlastníci prioritních dluhopisů, a jinak než z upsání lze akcie z podmíněného zvýšení základního kapitálu nabýt pouze výměnou za dluhopisy – není tedy zejména možná dohoda podle § 205. Zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podle odstavce 6 má konstitutivní účinky. Návrh na povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ předseda, popřípadě pověřený člen představenstva. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 5 úředně ověřena. Rejstříkový soud je podle ustanovení § 27 odst. 4 povinen provedení zápisu bez zbytečného odkladu zveřejnit.

Z přiměřeného použití ustanovení § 213a odst. 2 a 3 a § 214, na které odkazuje ustanovení odstavce 7, vyplývá, že vydání akcií v rozsahu uplatněných výměnných práv se provede výměnou vyměnitelných dluhopisů za akcie. Představenstvo vyzve způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady vlastníky těchto dluhopisů, aby je předložili ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady za účelem výměny. Jestliže vlastník dluhopisu ve stanovené lhůtě dluhopis nepředloží, představenstvo uplatní postup podle § 214.

Podle § 214 vyzve představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady vlastníky vyměnitelných dluhopisů, kteří jsou v prodlení s předložením dluhopisů stahovaných společností z oběhu za účelem jejich výměny za akcie, nebo s převzetím akcií, aby je předložili a převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí, s upozorněním, že jinak budou nepředložené dluhopisy prohlášeny za neplatné a neprevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Představenstvo prohlásí za neplatné listinné dluhopisy, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy. Prohlášení dluhopisů za neplatné oznámí představenstvo vlastníkům dluhopisů, které byly prohlášeny za neplatné, způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady. Prohlášení dluhopisů za neplatné představenstvo bez zbytečného odkladu zveřejní.

Akcie, které mají být vydány místo dluhopisů, jež byly prohlášeny za neplatné, nebo listinné akcie, jež nebyly při výměně převzaty ani v dodatečně přiměřené lhůtě, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet vlastníka dluhopisu na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu vlastníkovi dluhopisu, pokud je společnosti znám. Výtěžek z prodeje

akcií po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením dluhopisů za neplatné a prodejem akcií vyplatí společnost bez zbytečného odkladu vlastníkově dluhopisu, nebo jej uloží do úřední úschovy.

Po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené dluhopisy zničit.

Mají-li být na výměnná práva vydány zaknihované akcie, podá představenstvo bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, příkaz k vydání nových akcií. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis zvýšení základního kapitálu. Pokud by však byly vyměnitelné dluhopisy vydány v listinné podobě, musí příkazu k připsání nových akcií předcházet odevzdání listinných dluhopisů nebo jejich prohlášení za neplatné postupem podle § 214.

Z judikatury:

R 8/2002: Třicetidenní lhůta k podání návrhu na zápis změn do obchodního rejstříku, uvedená v ustanovení § 211 odst. 4 ObchZ, je lhůtou pořádkovou. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí lze aplikovat i při podání návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu)

Zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti

§ 208 [Podmínky zvýšení]

(1) Po schválení řádné, mimořádné nebo mezitímní účetní závěrky může valná hromada rozhodnout, že použije čistého zisku po provedení přídělu do rezervního fondu podle § 217 nebo jeho části anebo jiného vlastního zdroje vykázaného v účetní závěrce ve vlastním kapitálu ke zvýšení základního kapitálu. Čistého zisku nelze použít při zvyšování základního kapitálu na základě mezitímní účetní závěrky.

(2) Společnost nemůže zvýšit základní kapitál z vlastních zdrojů, není-li splněna podmínka uvedená v ustanovení § 178 odst. 2.

(3) Ke zvýšení základního kapitálu nelze použít rezervních fondů, které jsou vytvořeny k jiným účelům, ani vlastních zdrojů, jež jsou účelově vázány a jejichž účel není společnost oprávněna měnit.

(4) Zvýšení základního kapitálu nemůže být vyšší, než kolik činí rozdíl mezi vyšší vlastního kapitálu a součtem hodnoty základního kapitálu a rezervních fondů zjištěný podle odstavce 2.

(5) Předpokladem zvýšení základního kapitálu je, že účetní závěrka podle odstavce 1 byla ověřena auditorem bez výhrad a byla sestavena z údajů zjištěných nejpozději ke dni, od něhož v den rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu neuplynulo více než šest měsíců. Jestliže však společnost z jakékoliv mezitímní účetní závěrky zjistila snížení vlastních zdrojů, nemůže použít údaje z řádné nebo mimořádné účetní závěrky, ale musí vycházet z této mezitímní účetní závěrky.

(6) Usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti obsahuje

- a) částku, o niž se základní kapitál zvyšuje,
- b) označení vlastního zdroje nebo zdrojů společnosti, z nichž se základní kapitál zvyšuje, v členění podle struktury vlastního kapitálu v účetní závěrce,
- c) určení, zda se zvýší jmenovitá hodnota akcií, s uvedením, o kolik se zvýší, nebo zda budou vydány nové akcie, s uvedením počtu a jmenovité hodnoty nových akcií společnosti,
- d) jestliže společnost vydala listinné akcie a základní kapitál se zvyšuje zvýšením jmenovité hodnoty akcií, i lhůtu pro předložení listinných akcií. Počátek běhu lhůty

pro předložení listinných akcií nemůže předcházet dnu zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

(7) Na zvýšení základního kapitálu se podílejí akcionáři v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií. Na zvýšení základního kapitálu se podílejí i vlastní akcie v majetku společnosti, která základní kapitál zvyšuje, i akcie této společnosti, jež jsou v majetku jí ovládané osoby nebo osoby ovládané ovládanou osobou.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 39 n., § 58, § 161 odst. 1, § 161d odst. 1, § 161f odst. 1, § 187 písm. b)

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 254/2000 Sb.

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J.* Práva a povinnosti akcionáře. Obchodní právo, 1996, č. 1

Zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů se též označuje jako nominální zvýšení základního kapitálu. Při nominálním výšení základního kapitálu jde vlastně o účetní operaci na straně pasiv bilance společnosti. Aktivní zůstatek některého z účtů pasiv se převede na účet základního kapitálu, který je rovněž účtem pasiv. V odstavci 3 se však zakazuje takový převod z rezervního fondu (v rozsahu, v němž se vytváří povinně) a dalších tam uvedených vlastních zdrojů.

Ustanovení odstavce 1 zdůrazňuje, že z vlastních zdrojů společnosti lze základní kapitál zvýšit jen na základě schválené účetní závěrky. Jestliže tedy valná hromada účetní závěrku neschválí, nemůže rozhodnout o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů.

Ke zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnost zpravidla přistupuje tehdy, jestliže potřebuje upevnit své postavení a zvýšit svoji důvěryhodnost, anebo hodlá rozdělit přebytečné prostředky mezi akcionáře.

Jiným zdrojem podle odstavce 12 může být např. rezervní fond v části vytvořený nad zákonem stanovený rozsah. Ke zvýšení základního kapitálu ze zisku nelze použít prostředky, jež mají být použity k povinnému doplnění rezervního fondu.

Předpokladem zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů podle odstavce 3 a odkazovaného ustanovení § 178 odst. 2 je, že vlastní kapitál zjištěný z řádné nebo mimořádné, popřípadě mezitímní účetní závěrky není, a ani v důsledku zvýšení základního kapitálu nebude, nižší než základní kapitál společnosti, zvýšený o upsanou jmenovitou hodnotu akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku, a tu část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům. Bližší viz komentář k § 178.

Podle odstavce 3 nelze použít ke zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů především rezervního fondu vytvořeného podle § 217 v rozsahu, ve kterém se vytváří povinně. Dále pak nelze použít rezervního fondu vytvořeného podle ustanovení § 161d odst. 2 a 3 a podle § 161f odst. 2. A konečně nelze použít ani rezervního fondu vytvořeného podle ustanovení § 216a odst. 1 písm. b).

Ustanovení odstavce 4 určuje horní hranici zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů pro konkrétní akciovou společnost.

K ověření účetní závěrky auditorem bez výhrad ve smyslu odstavce 5 není nutné, aby ve zprávě auditora bylo výslovně uvedeno, že se účetní závěrka ověřuje bez výhrad, postačí, když auditor v účetní závěrce žádné výhrady nevyjádří – viz dále uvedené soudní

rozhodnutí. Ustanovení odstavce 5 dále ukládá společnosti reagovat na jakékoli pozdější změny vyplývající z mezitímní účetní závěrky.

Ustanovení odstavce 6 upravuje povinné náležitosti usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti. Nedostatek některé z předepsaných náležitostí by mohl být důvodem pro prohlášení usnesení za neplatné.

Kromě náležitostí usnesení valné hromady určuje ustanovení odstavce 6 v písmenu d) i závaznou podmínku pro určení běhu lhůty pro předložení listinných akcií.

Stejně jako v jiných případech rozdělování majetku společnosti se i pro určení podílu akcionářů na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti používá zásada proporcionality. Akcie na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů není třeba upisovat, každý akcionář je nabývá na základě rozhodnutí valné hromady ze zákona. Podíl na nabývaných akciích nelze zaokrouhlovat a nelze ani některé akcie ze zápočtu na podíl na zvýšení základního kapitálu vylučovat. Ustanovení druhé věty odstavce 7 je navazuje na ustanovení § 161d odst. 1 a § 161f odst. 1.

Z judikatury:

PR 7/2000 s. 320: Při zvyšování základního jmění ve smyslu § 208 ObchZ není nutné, aby výrok auditora ověřujícího účetní závěrku, na jejímž základě valná hromada rozhoduje o zvýšení základního jmění z vlastních zdrojů společnosti, výslovně obsahoval formulaci „bez výhrad“, nýbrž postačuje, když je absence výhrad k účetní závěrce ve zprávě auditora jednoznačně vyjádřena jinak, případně když zpráva auditora žádné výhrady neobsahuje.

§ 209 [Postup]

(1) Zvýšení základního kapitálu se provede buď vydáním nových akcií a jejich bezplatným rozdělením mezi akcionáře podle poměru jmenovitých hodnot jejich akcií, nebo zvýšením jmenovité hodnoty dosavadních akcií.

(2) Zvýšení jmenovité hodnoty dosavadních listinných akcií se provede buď jejich výměnou, nebo vyznačením vyšší jmenovité hodnoty na dosavadních akciích s podpisem člena nebo členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti. Představenstvo vyzve způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady akcionáře, kteří mají listinné akcie, aby je předložili ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady za účelem výměny nebo vyznačení zvýšení jejich jmenovité hodnoty. Pokud akcionář ve stanovené lhůtě akcie nepředloží, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená a představenstvo společnosti uplatní postup podle § 214.

(3) Zvýšení jmenovité hodnoty zaknihovaných akcií se provede změnou zápisu o výši jmenovité hodnoty v zákonem stanovené evidenci zaknihovaných cenných papírů na základě příkazu společnosti. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis výše základního kapitálu.

(4) Mají-li být vydány na zvýšení základního kapitálu listinné akcie, vyzve představenstvo akcionáře bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby se dostavili k převzetí nových akcií společnosti. Jestliže akcionář nepřevzme nové akcie ve lhůtě podle písmena c), jeho právo na vydání akcií se promlčuje. Tím není dotčeno právo na plnění podle § 214 odst. 4. Výzva akcionářům musí obsahovat alespoň

- a) rozsah, v němž byl základní kapitál zvýšen,
- b) poměr, v jakém se rozdělují akcie mezi akcionáře,
- c) upozornění, že společnost je oprávněna nové akcie prodat, nepřevzme-li je akcionář do jednoho roku od uveřejnění výzvy k převzetí akcií.

(5) Po marném uplynutí lhůty podle odstavce 4 písm. c) postupuje představenstvo přiměřeně podle § 214 odst. 4.

(6) Pokud mají být vydány nové akcie v zaknihované podobě, podá představenstvo bez zbytečného odkladu po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku příkaz k vydání nových akcií osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 58, 157, 186b, 186c, 214

Související předpisy: § 5 CenP; § 185a n., § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Nové akcie vydávané na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů nemusí mít stejnou jmenovitou hodnotu jako akcie dosavadní. Stejnou jmenovitou hodnotu mohou mít pouze tehdy, jestliže zvýšení základního kapitálu je násobkem původního základního kapitálu. Proto je v praxi zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti často provázáno rozdělením dosavadních akcií. Zákon nepreferuje žádnou z obou možností uvedených v odstavci 1, rozhodnutí o tom, zda budou akcie vyměněny za akcie vyšší jmenovité hodnoty nebo zda bude zvýšena jmenovitá hodnota dosavadních akcií (tzv. nakolkování akcií) tedy závisí zcela na rozhodnutí společnosti.

Při zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti se nezapisuje do obchodního rejstříku usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu (viz § 203 odst. 4 a § 209a odst. 5) a zákon nepředepisuje ani jeho zveřejnění. Do obchodního rejstříku se zapisuje pouze vlastní zvýšení základního kapitálu. Tento zápis je podle ustanovení § 173 odst. 2 konstitutivní a před jeho provedením tedy nelze akcionářům vydat akcie na zvýšení základního kapitálu. Návrh na povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje předseda nebo pověřený člen představenstva [§ 21 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena.

Při výměně dosavadních listinných akcií za akcie vyšší jmenovité hodnoty stáhne představenstvo od akcionářů dosavadní akcie postupem podle odstavce 2. Z ustanovení § 214, na které odkazuje odstavec 2, vyplývá, že pokud jsou akcionáři v prodlení s předložením listinných akcií stahovaných z oběhu za účelem jejich výměny, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby je předložili v dodatečně přiměřené lhůtě s upozorněním, že jinak budou prohlášeny za neplatné, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Listinné akcie, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy, představenstvo prohlásí za neplatné. Prohlášení akcií za neplatné oznámí představenstvo akcionářům způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní. Nové akcie vydané výměnou za akcie, jež byly prohlášeny za neplatné, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet akcionáře, jehož akcie byly prohlášeny za neplatné, na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejmeně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu dotčenému akcionáři, pokud je společnost známý. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti vzniklých v souvislosti s prohlášením akcií za neplatné a prodejem akcií vyplátí společnost bez zbytečného odkladu akcionáři nebo jej uloží do úřední úschovy.

Rozhodný den pro uplatnění práva na vydání nových akcií zákon neurčuje. Právo podílet se na zvýšení základního kapitálu některým ze způsobů podle odstavce 2 mají

osoby, které jsou akcionáři v době, kdy akciová společnost akcie vydává. Jestliže jde o zaknihované akcie, půjde o osoby, které jsou zapsány jako akcionáři v evidenci zaknihovaných cenných papírů ke dni, ke kterému se provádí odpovídající změna. V případě listinných akcií na majitele půjde o osoby, které na základě výzvy společnosti předloží akcie k výměně nebo vyznačení vyšší jmenovité hodnoty, popřípadě doloží předložením akcie, že jsou osobami oprávněnými převzít nové akcie. A v případě listinných akcií na jméno půjde o osoby zapsané ke dni výměny v seznamu akcionářů. To neplatí, neodpovídá-li zápis v seznamu akcionářů skutečnosti (§ 156 odst. 3).

Osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů provede změnu zápisu o výši jmenovité hodnoty na účtech vlastníků nebo připsání akcií na těchto účtech a centrální depozitář provede odpovídající změnu v centrální evidenci bez zbytečného odkladu poté, co mu dojde příkaz společnosti podle odstavce 3 nebo odstavce 6, doložený podepsaným výpisem z obchodního rejstříku.

Z ustanovení odstavce 4 vyplývá, že vlastníci listinných akcií musí převzít nové akcie osobně nebo je musí převzít jejich zmocnění.

Na rozdíl od prekluze práva na přednostní upsání akcií (§ 204a odst. 3) se právo na vydání akcií na zvýšení základního kapitálu podle odstavce 4 promlčuje. Dojde-li k promlčení práva na vydání akcií, postupuje představenstvo stejně, jako když vydává nové akcie nebo zatímní listy za akcie nebo zatímní listy prohlášené za neplatné podle ustanovení § 214 odst. 2 – viz komentář k tomuto ustanovení a k odstavci 2.

§ 209a Kombinované zvýšení základního kapitálu

(1) Zvyšuje-li základní kapitál společnost, jejíž akcie jsou kótované a jejichž kurs na regulovaném trhu v době rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu nedosahuje výše jmenovité hodnoty akcie, nebo zvyšuje-li se základní kapitál upisováním akcií zaměstnanci společnosti, může valná hromada v souladu se stanovami rozhodnout, že část emisního kursu upisovaných akcií bude kryta z vlastních zdrojů společnosti vykázaných v účetní závěrce ve vlastním kapitálu společnosti. Tím není dotčeno ustanovení § 158 odst. 2. Zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady nebo vyloučení anebo omezení přednostního práva akcionářů je v tomto případě nepřípustné.

(2) Usnesení valné hromady obsahuje:

a) částku, o níž má být základní kapitál zvýšen,
b) počet a jmenovitou hodnotu, druh, formu a podobu upisovaných akcií,
c) údaje uvedené v ustanovení § 204a odst. 2 nebo, má-li upsat akcie obchodník s cennými papíry podle 204a odst. 6, místo a lhůtu, v níž může oprávněná osoba vykonat právo tam uvedené, a cenu, za níž je oprávněná akcie koupit, nebo způsob jejího určení,

d) určení, zda akcie, které nebudou upsány s využitím přednostního práva, budou všechny nebo jejich určená část upsány v dohodě akcionářů podle § 205, zda budou nabídnuty určitému zájemci nebo zájemcům s uvedením osoby zájemce nebo osob zájemců anebo způsobu jeho nebo jejich výběru anebo zda budou nabídnuty k upsání na základě veřejné výzvy k upisování akcií,

e) místo a lhůtu pro upisování akcií bez využití přednostního práva s uvedením, jak bude upisovatelům oznámen počátek běhu této lhůty a emisní kurs takto upisovaných akcií nebo způsob jeho určení anebo zmocnění pro představenstvo, aby jej určilo; emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být pro všechny upisovatele stejný, nestanoví-li zákon jinak,

f) účet u banky a lhůtu, v níž je upisovatel povinen splatit část emisního kursu upsaných akcií,

g) jestliže se schvaluje vydání akcií nového druhu, určení práv s nimi spojených,

h) připouští-li se upisování akcií nad částku navrhovaného zvýšení základního kapitálu, určení orgánu společnosti, který rozhodne o konečné částce zvýšení,

i) jaká část emisního kursu akcie nepodléhá splacení upisovatelem,

j) uvedení vlastních zdrojů společnosti vykázaných ve vlastním kapitálu společnosti, z nichž společnost bude kryt část emisního kursu, která nepodléhá splacení upisovatelem.

(3) Upisovatel je povinen splatit ve lhůtě uvedené v rozhodnutí valné hromady před zápisem výše základního kapitálu do obchodního rejstříku nejméně 50 % části emisního kursu upsaných akcií, který je povinen splatit upisovatel, jestliže stanovy nebo usnesení valné hromady nevyžadují splacení částky vyšší.

(4) Představenstvo akciové společnosti může podat návrh na zápis výše základního kapitálu, pouze jestliže byl splacen emisní kurs upsaných akcií ve výši uvedené v odstavci 3.

(5) Na kombinované zvýšení základního kapitálu se jinak použijí obdobně ustanovení § 203 odst. 1, 3 a 4, § 204 odst. 1, 4, 6 a 7, § 204a odst. 1 až 4 a odst. 6, § 205, 206, § 208 odst. 1 až 5.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 163a odst. 1, § 203 odst. 1, 3 a 4, § 204 odst. 1 a 4, § 204a odst. 1 až 4 a odst. 6, § 205, § 208 odst. 1 a 2

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Kombinované zvýšení základního kapitálu je kombinací nominálního a efektivního zvýšení základního kapitálu. Ustanovení § 209a začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 142/1996 Sb.

Ustanovení § 163a odst. 1 zakazuje stanovit emisní kurs akcie nižší, než je její jmenovitá hodnota. Obchodují-li se tedy akcie společnosti na regulovaném trhu za kurs nižší, než je jmenovitá hodnota akcie, nemá taková společnost reálnou možnost zvýšit základní kapitál upisováním akcií či dohodou podle § 205 nebo s využitím práv z vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů, protože nikdo nebude ochoten nabývat akcie na zvýšení základního kapitálu za vyšší emisní kurs, než odpovídá jejich kursu na regulovaném trhu. Proto obchodní zákoník umožňuje takové společnosti, aby „dorovnala“ rozdíl mezi kursem akcie a její jmenovitou hodnotou z vlastních zdrojů. Současně však činí opatření k ochraně práv akcionářů tím, že v odstavci 1 zakazuje vyloučení nebo omezení jejich přednostního práva k upisování akcií na takové zvýšení základního kapitálu. Kromě ochrany práv akcionářů zajišťuje obchodní zákoník i ochranu práv třetích osob tím, že ukládá společnosti krytí tu část emisního kursu akcií, která nebude splacena upisovatelem, z vlastních zdrojů společnosti vykázaných v účetní závěrce ve vlastním kapitálu. Pokud společnost nemá vytvořeny dostatečné zdroje k tomu, aby mohla nesplacené části emisního kursu pokrýt, nemůže ke kombinovanému zvýšení základního kapitálu přistoupit.

To platí i pro akcie nabývané zaměstnanci za zvýhodněných podmínek podle § 158, které upisují zaměstnanci společnosti za nižší emisní kurs než je jejich jmenovitá hodnota. Úprava možnosti rozhodnout o kombinovaném zvýšení základního kapitálu při vydávání zvýhodněných akcií pro zaměstnance koresponduje ustanovení § 158 odst. 2, které

obecně umožňuje vydání takových akcií, jejichž upisovatelé – zaměstnanci – nesplácejí celý emisní kurs, aniž by upravovalo postup při vydání takových akcií.

Ještě podrobněji než u ostatních případů zvýšení základního kapitálu pak zákon upravuje v odstavci 2 náležitosti usnesení valné hromady. Stejně jako u jiných případů zvýšení základního kapitálu je i v případě podle písmena a) určení nové výše základního kapitálu ponecháno na rozhodnutí valné hromady. Pokud jde o zvýhodněné akcie pro zaměstnance, je společnost omezena pouze v tom směru, že souhrn upisovateli nesplácených částí jmenovitých hodnot těchto akcií nesmí překročit 5 % základního kapitálu, pokud však jde o podíl souhrnu jmenovitých hodnot těchto akcií na základním kapitálu, nemá obchodní zákoník žádná omezení. Naproti tomu, pokud hodlá společnost vydat při kombinovaném zvýšení základního kapitálu prioritní akcie, je omezena tím, že souhrn jejich jmenovitých hodnot nesmí překročit polovinu základního kapitálu. To však jsou pouze omezení poměrná; co do absolutní částky zvýšení obchodní zákoník žádná omezení nemá.

O druhu, formě, podobě a jmenovité hodnotě akcií podle písmena b) viz komentář k ustanovení § 155, 156, 157 a § 159.

Údaji podle ustanovení § 204a odst. 2, požadovanými podle písmena c), jsou údaje o místu a lhůtě pro vykonání přednostního práva (která nesmí být kratší než dva týdny), s uvedením, jak bude akcionářům oznámen počátek běhu této lhůty, počtu nových akcií, které lze upsat na jednu dosavadní akcii společnosti o určité jmenovité hodnotě nebo jaký podíl na jedné nové akcii připadá na jednu dosavadní akcii o určité jmenovité hodnotě (příčemž lze upisovat pouze celé akcie), údaje o jmenovité hodnotě, druhu, formě, podobě a emisním kursu akcií upisovaných s využitím přednostního práva nebo způsobu jeho určení nebo pověření představenstva, aby jej určilo (přitom emisní kurs nebo způsob jeho určení musí být stejný pro všechny akcie, které lze upsat s využitím přednostního práva, může se však lišit od emisního kursu akcií upisovaných jinak) a, mají-li být vydány zaknihované akcie, i údaj o rozhodném dnu pro uplatnění přednostního práva.

Odkazované ustanovení § 204a odst. 6 stanoví, že za omezení nebo vyloučení přednostního práva akcionářů na upisování akcií se nepovažuje, jestliže podle usnesení valné hromady upíše všechny akcie obchodník s cennými papíry na základě smlouvy o obstarání vydání cenných papírů, pokud tato smlouva obsahuje jeho závazek prodat akcionářům, kteří mají přednostní právo na upisování akcií, na jejich žádost za stanovenou cenu a ve stanovené lhůtě upsané akcie v rozsahu jejich přednostního práva. Na postup při prodeji akcií akcionářům obchodníkem s cennými papíry se použijí přiměřeně ustanovení § 204a odst. 2 až 4.

Ustanovení pod písmeny d) až h) korespondují ustanovením § 203 odst. 2 písm. d) až g) a písm. i) – viz komentář k těmto ustanovením.

Jak se uvádí vpředu, valná hromada je u zvýhodněných akcií pro zaměstnance omezena ustanovením § 158 odst. 2. Jiné omezení co do výše upisovateli nesplácené části emisního kursu uváděného v usnesení valné hromady podle písmena i) obchodní zákoník neupravuje, věcným omezením však je povinnost krýt upisovateli nesplácené části emisních kursů z vlastních zdrojů – společnost tedy může o nesplácených částech emisních kursů rozhodnout jen v takovém rozsahu, v jakém má vytvořeny potřebné zdroje. Zdroje, ze kterých bude společnost krýt upisovateli nesplácené části emisního kursu akcií na kombinované zvýšení základního kapitálu, pak musí být podle písmena j) v usnesení valné hromady výslovně specifikovány – viz též komentář k § 158 a § 208 odst. 1 až 4.

Vzhledem k tomu, že upisovatel nesplácí ani celou jmenovitou hodnotu upsaných akcií, stanoví zákon povinnost splatit před zápisem zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku emisní kurs ve větším rozsahu než při jiných způsobech zvýšení základního

kapitálu. Ustanovení je přitom kogentní v tom směru, že připouští určit ve stanovách pouze přísnější, nikoli mírnější podmínky splácení.

Návrh na povolení zápisu kombinovaného zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje předseda nebo pověřený člen představenstva [§ 21 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena.

Zákon výslovně neřeší, zda je další podmínkou pro podání návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku to, že došlo k účinnému upsání akcií v celém rozsahu navrhovaného zvýšení. Domníváme se však, že i při kombinovaném zvýšení základního kapitálu musí být tato podmínka splněna.

Z obdobného použití ustanovení § 203 odst. 1, 3 a 4 na které odkazuje odstavec 5 vyplývá, že kombinované zvýšení základního kapitálu je přípustné, jestliže akcionáři zcela splatili emisní kurs dříve upsaných akcií. Pokud usnesení valné hromady nebude obsahovat údaje podle odstavce 2 písm. d), platí, že tyto akcie budou nabídnuty k upsání na základě veřejné nabídky. Do 30 dnů od usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu je představenstvo společnosti povinno podat návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku. Upisování akcií nemůže začít dříve, než usnesení valné hromady bude zapsáno do obchodního rejstříku, ledaže byl podán návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku a upisování akcií je vázáno na rozvazovací podmínku, již je právní moc rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zápis rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Blíže viz komentář k ustanovením § 203 odst. 1, 3 a 4.

Z obdobného použití ustanovení § 204 odst. 1, 4, 6 a 7 vyplývá, že se na postup při kombinovaném zvyšování základního kapitálu, není-li stanoveno jinak, použije přiměřeně postup při zvyšování základního kapitálu upisováním nových akcií. Na základě akcií vydaných v souvislosti se zvýšením základního kapitálu vzniká právo na dividendu z čistého zisku dosaženého v roce, v němž došlo ke zvýšení základního kapitálu, pokud stanovy neurčí jinak. Jestliže bylo zvýšení základního kapitálu zapsáno do obchodního rejstříku, je upisovatel povinen splatit emisní kurs jím upsaných akcií, i kdyby bylo upsání akcií neplatné nebo neúčinné. To neplatí, jestliže soud prohlásí usnesení o zvýšení základního kapitálu postupem podle § 183 za neplatné. Bude-li zamítnut návrh na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, je upsání akcií neúčinné. Blíže viz komentář k § 204.

Z obdobného použití ustanovení § 204a odst. 1 až 4 a odst. 6 vyplývá, že každý akcionář má přednostní právo upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu v rozsahu jeho podílu na základním kapitálu společnosti. Představenstvo je povinno zveřejnit a způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady oznámit informaci o přednostním právu, jejíž minimální obsah určuje ustanovení § 204a odst. 2. Přednostní právo spojené s akciemi je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo do obchodního rejstříku zapsáno usnesení valné hromady podle § 203 odst. 4. Je-li převoditelnost akcií omezena, platí stejné omezení i pro převod přednostního práva. Jestliže nepřipadá na jednu akcií dosavadní jedna nová akcie, je přednostní právo na upisování akcií vždy volně převoditelné. Přednostní právo podle odstavce 1 zaniká uplynutím lhůty stanovené pro jeho vykonání. Pokud vydala společnost zaknihované akcie, je rozhodným dnem pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé. Za omezení nebo vyloučení přednostního práva se nepovažuje, jestliže podle usnesení valné hromady upíše všechny akcie obchodník s cennými papíry na základě smlouvy o obstarání vydání cenných papírů, pokud tato smlouva obsahuje závazek obchodníka s cennými papíry prodat osobám, které mají přednostní právo na upisování akcií, na jejich žádost za stanovenou cenu a ve stanovené lhůtě upsané akcie v rozsahu jejich přednostního práva podle odstavce 1. Blíže viz komentář k ustanovení § 204a odst. 1 až 4 a odst. 6.

Z obdobného použití ustanovení § 205 a 206 vyplývá, že na základě rozhodnutí valné hromady se mohou dohodnout všichni akcionáři na rozsahu své účasti na zvýšení základního kapitálu v částce určené valnou hradou. Dohoda akcionářů nahrazuje listinu upisovatelů a musí být pořízena ve formě notářského zápisu. Dohoda musí obsahovat prohlášení o tom, že akcionáři se vzdávají přednostního práva na upisování akcií (pokud je již nevykonali), určení počtu, druhu, formy, podoby a jmenovitě hodnoty akcií upisovaných každým upisovatelem, výši emisního kursu a lhůtu pro jeho splacení.

Představenstvo je povinno podat návrh na zápis nové výše základního kapitálu do obchodního rejstříku po upsání akcií odpovídajících rozsahu jeho zvýšení a po splacení alespoň 50 % části emisního kursu upsaných akcií, který jsou povinni splatit upisovatelé. Je-li soudu spolu s návrhem na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku předložen notářský zápis o rozhodnutí představenstva, jímž představenstvo potvrzuje, že všechny nové akcie byly upsány v souladu se zákonem, stanovami a rozhodnutím příslušných orgánů společnosti o zvýšení základního kapitálu a jejich emisní kurs byl zcela splacen peněžitými vklady, rozhodne rejstříkový soud o zápisu zvýšení základního kapitálu jen na základě tohoto notářského zápisu, ledaže tomu brání nedostatek podmínek řízení nebo obecné překážky postupu řízení. Soud vydá rozhodnutí o návrhu podle odstavce 2 ve lhůtě 3 pracovních dnů od jeho doručení nebo odstranění vad podání.

Bliže viz komentář k ustanovením § 205 a 206.

Z obdobného použití ustanovení § 208 odst. 1 až 5 vyplývá, že valná hromada může rozhodnout, že použije čistého zisku po provedení přídelu do rezervního fondu podle § 217 nebo jeho části anebo jiného vlastního zdroje vykázaného v účetní závěrce ve vlastním kapitálu ke kombinovanému zvýšení základního kapitálu po schválení řádné, mimořádné, popřípadě mezitímní účetní závěrky. Čistého zisku nelze použít při zvyšování základního kapitálu na základě mezitímní účetní závěrky. Společnost nemůže rozhodnout o kombinovaném zvýšení základního kapitálu, nejsou-li splněny podmínky uvedené v ustanovení § 178 odst. 2 – viz komentář k tomuto ustanovení. Předpokladem kombinovaného zvýšení základního kapitálu je, že účetní závěrka byla ověřena auditorem bez výhrad a byla sestavena z údajů zjištěných nejpozději ke dni, od něhož v den rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu neuplynulo více než šest měsíců. Jestliže však společnost z jakékoliv mezitímní účetní závěrky zjisti snížení vlastních zdrojů, nemůže použít údaje z řádné nebo mimořádné účetní závěrky, ale musí vycházet z této mezitímní účetní závěrky. Bliže viz komentář k ustanovením § 208 odst. 1 až 5

§ 210 Zvýšení základního kapitálu rozhodnutím představenstva

(1) Usnesením valné hromady lze pověřit představenstvo, aby za podmínek určených tímto zákonem a stanovami rozhodlo o zvýšení základního kapitálu upisováním akcií nebo z vlastních zdrojů společnosti s výjimkou nerozděleného zisku, nejvýše však o jednu třetinu dosavadní výše základního kapitálu v době, kdy valná hromada představenstvo zvýšením základního kapitálu pověřila (dále jen „pověření zvýšit základní kapitál“). Pověření představenstva k rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu nahrazuje rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu. Pověření musí určit jmenovitou hodnotu, druh, formu a podobu akcií, které mají být vydány na zvýšení základního kapitálu. Představenstvo může v rámci pověřením zvýšit základní kapitál i vícekrát, nepřekročí-li celková částka zvýšení základního kapitálu stanovený limit. Jestliže je představenstvo pověřeno rozhodnout o zvýšení základního kapitálu s tím, že emisní kurs akcií lze splácet nepeněžitými vklady, musí pověřením zvýšit základní kapitál obsahovat i určení, který orgán společnosti

rozhodne o ocenění nepeněžitého vkladu na základě posudku znalce jmenovaného podle § 59 odst. 3 nebo znalců.

(2) O rozhodnutí představenstva musí být pořízen notářský zápis. Do obchodního rejstříku se zapisuje rozhodnutí představenstva o zvýšení základního kapitálu. Pověření zvýšit základní kapitál se do obchodního rejstříku nezapisuje. Na postup při zvyšování základního kapitálu podle odstavce 1 se jinak použijí obdobně ustanovení § 203 až 209.

(3) Pověření zvýšit základní kapitál je možno udělit na dobu nejdéle pěti roků ode dne, kdy se konala valná hromada, která se usnesla na pověření zvýšit základní kapitál.

(4) Vyplyvá-li to ze stanov, může valná hromada pověřit představenstvo zvýšením základního kapitálu upisováním akcií zaměstnanci společnosti, zejména může po přijetí rozhodnutí o rozdělení zisku rozhodnout, že podíl zaměstnanců na zisku společnosti lze použít jen ke splacení těchto akcií. Podrobnosti určí stanovy. Ustanovení odstavců 1 až 3 platí obdobně.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 158, § 178 odst. 4 n., § 187 písm. a), b), § 203 až 209

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Právní úprava zvýšení základního kapitálu představenstvem podle tohoto paragrafu byla původně pro praxi příliš kusá a vyvolávala celou řadu výkladových problémů. Proto zák. č. 370/2000 Sb. úpravu rozšířil a zpřesnil. Ke zpřesnění došlo především v tom, že zákon výslovně určil, že představenstvo může v rámci jednoho pověření sice zvýšit základní kapitál i vícekrát, celková částka všech zvýšení však nesmí překročit stanovený, nejvýše třetinový, limit. Tím byly odstraněny pochybnosti o tom, zda představenstvo může opakovaně zvyšovat základní kapitál o valnou hromadou určenou částku (což je zpravidla právě jedna třetina základního kapitálu) nebo zda je poté, co představenstvo základní kapitál o částku určenou usnesením zvýšilo, nutné pro další zvýšení nové usnesení valné hromady. Dalším zpřesněním je stanovení minimálních náležitostí usnesení valné hromady o pověření představenstva rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu.

Odstraněny byly i pochybnosti o tom, zda musí být o rozhodnutí představenstva o zvýšení základního kapitálu pořízen notářský zápis a zda musí mít takové rozhodnutí stejné náležitosti, jako rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu, když zákon stanovil pro postup při zvyšování základního kapitálu přiměřené použití ustanovení § 203 až 209.

Protože rozhodování o naložení s nerozděleným ziskem společnosti patří do výlučné působnosti valné hromady, nedovoluje zákon představenstvu o něm rozhodovat ani na základě pověření rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu. Postup podle tohoto ustanovení není zvláštním způsobem zvýšení základního kapitálu, představenstvo rozhoduje o použití některého ze způsobů, kterými zvyšuje základní kapitál valná hromada. Nemá však k dispozici všechny způsoby, ale jen způsoby výslovně uvedené v odstavci 1 – představenstvo nesmí rozhodovat o podmíněném zvýšení základního kapitálu, přičemž lze považovat za sporné, zda může rozhodovat o kombinovaném zvýšení bez použití nerozděleného zisku. Rozhodnutí představenstva o zvýšení základního kapitálu musí obsahovat náležitosti, které zákon předepisuje pro rozhodnutí o příslušném způsobu zvýšení, tj. náležitosti podle § 203 odst. 2 nebo § 208 odst. 6 (popřípadě § 209a odst. 2). Za sporné lze rovněž považovat, zda může představenstvo v rámci rozhodnutí o zvýšení

základního kapitálu rozhodnout o vyloučení nebo omezení přednostního práva akcionářů na upisování akcií, o vydání poukázek na akcie či o započtení pohledávek vkladatelů na splacení emisního kursu. *Dědič J.* (Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2629) k tomu vyslovuje názor, že takový postup je možný, jestliže o tom rozhodne valná hromada v rozhodnutí, jímž pověřuje představenstvo zvýšením základního kapitálu. Přikláníme se spíše k názoru, že o omezení nebo vyloučení přednostního práva na upisování akcií představenstvo rozhodnout nemůže. Toto rozhodnutí, podle našeho názoru, svěřuje zákon jen valné hromadě a ponechává na akcionářích, aby na základě písemné zprávy představenstva rozhodli o tom, zda je v posuzovaném případě dán důležitý zájem společnosti pro omezení či vyloučení přednostního práva. Pokud by valná hromada svěřila v usnesení o pověření zvýšením základního kapitálu představenstvu rozhodnutí o omezení nebo vyloučení přednostního práva, dojde k popření účelu sledovaného ustanovením § 204a odst. 5, který, podle našeho názoru, spočívá v tom, že akcionáři mají právo se na základě konkrétních informací rozhodnout o tom, zda se přednostního práva zaručeného jim zákonem vzdají v důležitém zájmu společnosti. Závěru o účelu sledovanému ustanovením § 204a odst. 5, podle našeho soudu, nasvědčuje to, že zákon nepřipouští, aby možnost vyloučení či omezení přednostního práva založily stanovy akciové společnosti, ale dovoluje takový postup jen v souvislosti s rozhodováním o konkrétním zvýšení základního kapitálu na valné hromadě, která o zvýšení rozhoduje a která tedy bude posuzovat již známé podmínky zvýšení. Připustit by bylo možné nanejvýš, aby valná hromada svěřila představenstvu právo rozhodnout o vyloučení či omezení přednostního práva s určením zcela konkrétních podmínek, za kterých může k takovému rozhodnutí přistoupit. Konečný závěr v tom směru zřejmě vyplyne až z judikatury.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že i když rozhodnutí valné hromady o pověření představenstva nahrazuje podle odstavce 1 rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu, do obchodního rejstříku se nezapisuje (tím je také vyloučeno použití ustanovení § 203 odst. 4, i když odkaz v odstavci 2 toto ustanovení nevylučuje).

Zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku je podle ustanovení § 173 odst. 2 konstitutivní a před jeho provedením nelze akcionářům vydat akcie na zvýšení základního kapitálu. Návrh na povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje předseda nebo pověřený člen představenstva [§ 21 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena.

O postupu při zvýšení základního kapitálu z rozhodnutí představenstva viz komentář k § 203 až 209.

Při postupu podle odstavce 1 není ke zvýšení základního kapitálu nutné rozhodnutí valné hromady pro každé zvýšení, ale valná hromada svým rozhodnutím přenese na dobu podle odstavce 3 právo rozhodovat v určeném rozsahu a za určených podmínek o zvýšení základního kapitálu. Pokud rozhodnutí valné hromady neurčí, kterým ze zákonem připuštěných způsobů má představenstvo při zvýšení základního kapitálu postupovat, je na vůli představenstva, který z přípustných způsobů zvýšení použije.

Ustanovení odstavce 3 o časovém omezení pověření představenstva rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu vzbuzuje určité pochybnosti v tom směru, zda je možno takové pověření udělovat opakovaně. Přikláníme se k názoru, že takový postup je možný. Účelem uvedeného omezení je, podle našeho názoru, to, že při udělení oprávnění bez časového omezení by pověření trvalo i v době, kdy již by byly podmínky, za kterých je valná hromada udělila, podstatně změněné. Podle našeho názoru není ani vyloučeno, aby valná hromada pověření před uplynutím stanovené doby odvolala. Soudíme, že pokud valná hromada po uplynutí pěti let anebo poté, co představenstvo oprávnění využilo, dospěje k závěru, že je potřebné umožnit představenstvu rozhodovat v dalším období opět o zvýšení základního kapitálu do stanoveného limitu, nic takovému postupu nebrání.

Stanovy nebo usnesení valné hromady o pověření představenstva rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu mohou lhůtu podle odstavce 3 zkrátit, nemohou ji však prodloužit.

Při postupu podle odstavce 4 je kromě rozhodnutí valné hromady o pověření představenstva rozhodnutím o zvýšení základního kapitálu nutná ještě příslušná úprava ve stanovách. O použití podílu zaměstnanců na zisku ke splacení akcií na zvýšení základního kapitálu viz komentář k § 178 odst. 4 n.

Oddíl šestý. Snížení základního kapitálu

§ 211 [Rozhodování o snížení]

(1) O snížení základního kapitálu rozhoduje valná hromada. V usnesení valné hromady se uvede alespoň

a) důvod snížení základního kapitálu a způsob, jak bude naloženo s částkou odpovídající snížení základního kapitálu,

b) rozsah snížení základního kapitálu,

c) způsob, jak má být snížení základního kapitálu provedeno,

d) snižuje-li se základní kapitál vzetím akcií z oběhu na základě losování, pravidla losování a výši úplaty za vylosované akcie nebo způsob jejího určení,

e) snižuje-li se základní kapitál na základě návrhu akcionářům, údaj, zda jde o návrh na úplatné nebo bezplatné vzetí akcií z oběhu, a při návrhu na úplatné vzetí akcií z oběhu i výši úplaty nebo pravidla pro její určení,

f) mají-li být v důsledku snížení základního kapitálu předloženy společnosti listinné akcie nebo zápisné listy, i lhůtu pro jejich předložení.

(2) Základní kapitál nelze snížit pod jeho výši stanovenou v § 162 odst. 3.

(3) Snížením základního kapitálu se nesmí zhoršit dobytost pohledávek věřitelů.

(4) Usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu se zapisuje do obchodního rejstříku. Návrh na zápis podává představenstvo do 30 dnů od usnesení valné hromady.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 32 odst. 1, § 159 odst. 3, § 162 odst. 3, § 186, § 187 písm. c), § 212 až 216a, § 762 odst. 2

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 a 77 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění; § 26 odst. 1 písm. e) BankZ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Dědič, J.* Teoretické a praktické problémy snižování základního jmění akciové společnosti. Právník, 1995, č. 3 (obecně); *Kopáč, L., Švestka, J.* Ochrana akcionářů při změně základního jmění akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 1; *Vomáčková, H.* Snížení základního jmění. Účetnictví, 1996, č. 3, 4

Pro rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu platí kromě odstavce 1 ještě ustanovení § 186 odst. 2 a 6 předepisující pro přijetí usnesení kvalifikovanou dvoutřetinovou většinu hlasů přítomných akcionářů a pořízení notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady.

Stejně jako při zvýšení základního kapitálu vyžaduje obchodní zákoník i při jeho snížení oddělené hlasování vlastníků různých druhů akcií, neboť jejich práva mohou být snížením dotčena odchylným způsobem; to neplatí, pokud společnost snižuje základní

kapitál pouze s využitím vlastních akcií a zatímních listů ve svém majetku (viz § 213 odst. 1). Právo hlasovat o snížení základního kapitálu mají i vlastníci prioritních akcií bez hlasovacího práva (§ 159 odst. 3).

Působnost valné hromady při snížení základního kapitálu nelze ani zčásti přenést na jiný orgán společnosti; zvláštní zákon však může stanovit něco jiného.

Tak podle § 26 odst. 1 písm. f) BankZ zjistí-li Česká národní banka nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky, je oprávněna mj. snížit základní kapitál banky o částku odpovídající ztrátě po jejím zúčtování s rezervními a dalšími fondy za předpokladu, že ztráta přesahuje 20% vlastního kapitálu banky. Tento postup však se uplatní jen při nesplnění požadavku České národní banky, aby banka ve stanovené lhůtě zjednala požadovanou nápravu zjištěných nedostatků. K nápravě může Česká národní banka požadovat zejména, aby banka omezila některé povolené činnosti nebo ukončila nepovolené činnosti, vyměnila osoby ve vedení banky nebo vytvořila odpovídající výši opravných položek a rezerv, nebo aby snížila ve stanoveném rozsahu základní kapitál, vyměnila členy dozorčí rady banky nebo použila zisk po zdanění přednostně k doplnění rezervních fondů nebo ke zvýšení základního kapitálu; podle povahy zjištěného nedostatku, zejména nesnese-li věc odkladu, lze rozhodnout o snížení základního kapitálu banky i bez předchozího požadavku na nápravu zjištěných nedostatků. Podle ustanovení § 762 odst. 2 se v takovém případě nepoužijí ustanovení § 187 odst. 1 písm. c), § 191, § 211 odst. 1, § 211 odst. 3, § 215 a § 216 odst. 1.

Zvláštní zákony také v některých případech vázou rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu na souhlas orgánu státu, nebo možnost rozhodnout o snížení základního kapitálu omezují jinak.

Tak podle ustanovení § 16 odst. 1 písm. d) BankZ je banka povinna vyžádat si předchozí souhlas České národní banky ke snížení základního kapitálu banky, nejedná-li se o snížení základního kapitálu banky k úhradě ztráty. Usnesení valné hromady učiněné bez požadovaného předchozího souhlasu je neplatné.

Podle § 9 odst. 7 PojZ je rozhodnutí valné hromady pojišťovny nebo zajišťovny o snížení základního kapitálu podmíněno předchozím souhlasem České národní banky, která může souhlas udělit, jestliže základní kapitál neklesne pod stanovenou hranici.

Podle ustanovení § 20 odst. 3 ObalZ nesmí autorizovaná společnost snížit svůj základní kapitál za jiným účelem než k úhradě ztráty nebo k plnění povinností stanovených zákonem.

Důvody snížení základního kapitálu podle odstavce 1 písm. a) lze rozdělit na důvody předepsané zákonem a důvody společnosti. Zákon ukládá společnosti snížit základní kapitál, pokud nezciží ve stanovené lhůtě vlastní akcie (zatímní listy) ve svém majetku (§ 161b odst. 4, § 161c odst. 2), jestliže v důsledku nabytí vlastních akcií (zatímních listů) přesáhne výše základního kapitálu po připočtení částek podle § 187 odst. 2 písm. a) a b) výši vlastního kapitálu vykázanou v rozvaze (§ 161b odst. 4). Dále pak ukládá snížit základní kapitál v přechodných ustanoveních, kde se v čl. II. bod 4 zák. č. 142/1996 Sb. uvádí: Pokud ukládá tento zákon akciové společnosti vytvořit rezervní fond z důvodu nabytí vlastních akcií, je povinna vytvořit tento rezervní fond ve vztahu k akciím, které má ve svém majetku ke dni účinnosti tohoto zákona, nejpozději do 30. 6. 1997, jinak je povinna vlastní akcie nebo zatímní listy prodat nebo o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál – zákon tedy sice dává společnosti na výběr ze dvou možných postupů, pokud však neprodá vlastní akcie nebo zatímní listy, je povinna snížit základní kapitál.

Povinnost snížit základní kapitál může společnosti uložit i zvláštní zákon, popřípadě, jak uvedeno shora, může svěřit určitému orgánu oprávnění takové snížení uložit.

Tak podle ustanovení § 35 odst. 2 PfZ jestliže hospodaření penzijního fondu skončí ztrátou, použijí se ke krytí ztráty nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další

fondy tvořené ze zisku. Nestačí-li tyto zdroje, musí být ztráta kryta snížením základního kapitálu. Hodnota základního kapitálu nesmí klesnout pod částku uvedenou v § 4 odst. 4 PiZ.

Mezi důvody společnosti podle písmena a) patří zejména úhrada vzniklé ztráty, převod do některého fondu, upuštění od vymáhání nesplaceného emisního kursu, přebytek provozního kapitálu, který má být rozdělen mezi akcionáře apod.

Pokud se v souvislosti se snížením základního kapitálu mění též hodnota čistého obchodního majetku a tedy i vlastního kapitálu společnosti, jde o tzv. efektivní nebo též konstitutivní snížení základního kapitálu. Snížení základního kapitálu, při kterém se výše čistého obchodního majetku (a vlastního kapitálu) nemění, se označuje jako nominální, popřípadě formální, či deklaratorní snížení základního kapitálu.

Rozsah snížení podle písmena b) je, kromě případu, kdy je společnost povinna snížit základní kapitál, věci rozhodnutí společnosti. Společnost však vždy musí dodržet minimální hranici základního kapitálu 2 000 000 Kč a u společností založených s veřejnou nabídkou akcií 20 000 000 Kč (viz ustanovení odstavce 2 a § 162 odst. 3). V případech, kdy je společnost povinna snížit základní kapitál, je dán rozsah snížení jmenovitou hodnotou akcií, kterých se snížení týká, popřípadě rozhodnutím příslušného orgánu. Problém může nastat tehdy, jestliže by v důsledku takového snížení klesl základní kapitál pod zákonem stanovenou hranici – střetávají se zde dvě zákonné povinnosti, povinnost nesnižovat základní kapitál pod předepsanou minimální výši a povinnost snížit základní kapitál ve stanoveném rozsahu. Vzhledem k výslovnému zákazu snížení základního kapitálu pod stanovenou hranici upravenému v ustanovení odstavce 2 (které lze považovat ve vztahu k ustanovení § 161b odst. 3 a 4, § 161c odst. 2 a čl. II bod 4 zák. č. 142/1996 Sb. za speciální), lze uzavřít, že v takovém případě společnost o snížení základního kapitálu rozhodnout nesmí. To platí i pro rozhodnutí příslušného orgánu o snížení základního kapitálu či o uložení takového snížení. Důsledkem toho, že společnost nerozhodne o snížení základního kapitálu je, že soud může společnost podle ustanovení § 161b odst. 4 i bez návrhu zrušit.

Nedodržení minimální hranice základního kapitálu stanovené v § 162 odst. 3 je vždy překážkou zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Pokud jde o způsob snížení podle písmena c), umožňuje obchodní zákoník použití vlastních akcií nebo zatímních listů v majetku společnosti (§ 213 odst. 1 a 2), snížení jmenovité hodnoty akcií a zatímních listů (§ 213a) nebo vzetí akcií z oběhu, a to buď losováním (§ 213b), nebo na základě veřejného návrhu (§ 213c) anebo upuštění od vydání akcií (§ 213d). Jestliže valná hromada rozhodne o snížení základního kapitálu o pevnou částku na základě veřejného návrhu smlouvy podle ustanovení § 213c odst. 1 písm. b), může současně podle ustanovení § 213c odst. 7 určit i jiný způsob snížení základního kapitálu pro případ, že akcionáři nepřijmou veřejný návrh smlouvy v potřebném rozsahu.

V některých případech určuje způsob snížení základního kapitálu zvláštní zákon. Tak podle § 28 PojZ lze snížení základního kapitálu pojišťovny nebo zajišťovny provést pouze snížením jmenovité hodnoty akcií.

Zatímco vzetí akcií z oběhu losováním podle písmena d) musí být vždy úplatné, jejich vzetí z oběhu na základě veřejného návrhu může být jak úplatné, tak i bezplatné. O vzetí akcií z oběhu na základě losování ustanovení § 213b odst. 1 určuje, že možnost takového postupu musely připouštět stanovy společnosti v době, kdy byly tyto akcie upisovány.

Lhůta pro přeložení listinných akcií podle písmena f) nesmí podle § 213b odst. 3 písm. b) a § 213c odst. 4 předcházet zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. I když to zákon výslovně nestanoví pro snížení podle § 213a a 213d, lze stejnou podmínku dovést i v těchto případech z konstitutivního charakteru zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku (viz § 173 odst. 2).

Zhoršení dobytnosti pohledávek věřitelů podle odstavce 3 připadá v úvahu pouze při efektivním snížení základního kapitálu.

Stejně jako při zvýšení základního kapitálu zapisuje se i při jeho snížení do obchodního rejstříku nejen vlastní snížení, ale i záměr snížit základní kapitál, tj. usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu. Návrh na povolení zápisu usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku podepisuje předseda nebo pověřený člen představenstva [§ 21 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Pravost jejich podpisů musí být podle ustanovení § 32 odst. 1 úředně ověřena.

Z ustanovení čl. VIII. bod 6. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že jestliže bylo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona rozhodnuto o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, postupuje se až do zápisu zvýšení či snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku podle dosavadních právních předpisů, pokud valná hromada do tří měsíců od účinnosti tohoto zákona nerozhodne, že se má postupovat podle tohoto zákona.

Z judikatury:

PR 7/2001 s. 346: Tricetidenní lhůta (§ 211 odst. 4 ObchZ) slouží k přesnému vymezení povinnosti představenstva, není lhůtou propadnou, její povaha je pořádková a její nedodržení neznamená nemožnost účinně navrhnout zápis usnesení valné hromady akciové společnosti o snížení základního jmění do obchodního rejstříku.

R 8/2002: Tricetidenní lhůta k podání návrhu na zápis změn do obchodního rejstříku, uvedená v ustanovení § 211 odst. 4 ObchZ, je lhůtou pořádkovou.

SJ 8/2002 s. 615: Jestliže akciová společnost poskytne akcionářům plnění, na které jim nevzniká nárok ze zákona (např. při snížení základního jmění snížením jmenovité hodnoty akcií), může též určit podmínky takového plnění – nestanoví-li je zákon. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází z obchodního zákoníku ve znění před 1. 1. 2001)

§ 212 [Náležitosti pozvánky a oznámení]

V pozvánce nebo oznámení, které se týkájí svolání valné hromady, se uvedou kromě náležitostí podle § 184 odst. 5 alespoň údaje podle § 211 odst. 1.

Související ustanovení: § 162 odst. 3, § 173 odst. 2, § 179 odst. 2 písm. a), § 184 odst. 4 a 5, § 186 odst. 2 a 5, § 187 písm. c), § 211 odst. 1, § 213 až 213d, § 215

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Stejně jako při zvýšení základního kapitálu ukládá obchodní zákoník i při jeho snížení povinnost včas informovat akcionáře o okolnostech snížení. Obecnými náležitostmi podle § 184 odst. 5 jsou

- firma a sídlo společnosti,
- místo, datum a hodina konání valné hromady,
- označení, zda se svolává řádná, mimořádná nebo náhradní valná hromada,
- pořad jednání valné hromady, a vydala-li společnost zaknihované akcie,
- rozhodný den k účasti na valné hromadě.

Náležitostmi podle § 211 odst. 1 jsou

- důvod snížení základního kapitálu a způsob, jak bude naloženo s částkou odpovídající jeho snížení,
- rozsah snížení základního kapitálu,
- způsob, jak má být snížení základního kapitálu provedeno,
- snižuje-li se základní kapitál vzetím akcií z oběhu na základě losování, pravidla losování a výše úplaty za vylosované akcie nebo způsob jejího určení,

- snižuje-li se základní kapitál na základě návrhu akcionářům, údaj, zda jde o návrh na úplatné nebo bezplatné vzetí akcií z oběhu, a při návrhu na úplatné vzetí akcií z oběhu i výše úplaty nebo pravidla pro její určení,
- mají-li být v důsledku snížení základního kapitálu předloženy společnosti listinné akcie nebo zatímní listy, lhůta pro jejich předložení.

Předepsané náležitosti pozvánky je při svolání valné hromady nutno dodržet. Důsledkem neuvedení některých z nich může být vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 183.

§ 213 [Společná ustanovení]

(1) Je-li společnost povinna snížit základní kapitál, použije ke snížení základního kapitálu vlastní akcie nebo zatímní listy, má-li je ve svém majetku. V ostatních případech snížení základního kapitálu použije společnost ke snížení základního kapitálu především vlastní akcie nebo zatímní listy. Jiným postupem lze snižovat základní kapitál, jen jestliže tento postup nepostačuje ke snížení základního kapitálu v rozsahu určeném valnou hromadou nebo pokud by tento způsob snížení základního kapitálu nesplnil účel snížení základního kapitálu. Jestliže se snižuje základní kapitál pouze s využitím vlastních akcií nebo zatímních listů v majetku společnosti, nepoužije se ustanovení o odděleném hlasování podle druhu akcií.

(2) Společnost použije vlastní akcie nebo zatímní listy ke snížení základního kapitálu tak, že je zničí, jestliže byly vydány v listinné podobě, nebo podá příkaz osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, ke zrušení akcií, jestliže byly vydány v zaknihované podobě.

(3) Nemá-li společnost ve svém majetku vlastní akcie nebo zatímní listy nebo použití vlastních akcií nebo zatímních listů podle odstavce 1 nepostačuje ke snížení základního kapitálu, provede se snížení základního kapitálu snížením jmenovité hodnoty akcií, popřípadě nesplacených akcií, na něž společnost vydala zatímní listy (§ 213a), nebo tím, že se vezmou akcie z oběhu anebo se upustí od vydání nesplacených akcií, na něž společnost vydala zatímní listy (§ 213d).

(4) Akcie se vezmou z oběhu na základě losování (§ 213b) nebo na základě návrhu akcionářům (§ 213c). Akcie lze vzít z oběhu na základě losování pouze tehdy, jestliže stanovy společnosti v době, kdy byly tyto akcie upisovány, umožňovaly snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě losování. Podrobná pravidla pro vzetí akcií z oběhu určí stanovy a valná hromada při rozhodnutí o snížení základního kapitálu.

Související ustanovení: § 157, § 161 až 161d, § 173 odst. 1 písm. k), § 186 odst. 2, § 213a až 213d

Související předpisy: § 1 odst. 3 a 4 CenP; § 91 n. PKT

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Povinnost snížit základní kapitál ukládá společnosti ustanovení:

- § 161b odst. 4 v případě, že ve stanovené lhůtě nezíská vlastní akcie ve svém majetku,
- § 161b odst. 4, jestliže v důsledku nabytí vlastních akcií (zatímních listů) přesáhne výše základního kapitálu po připočtení částek podle § 178 odst. 2 písm. a) a b) hodnotu vlastního kapitálu vykázanou v rozvaze,

- § 161c odst. 2 v případě, že společnost nezczila včas akcie nebo zatímní listy, které nabyla v rozporu s ustanoveními § 161 až 161b,
- čl. II bod 4 zák. č. 142/1996 Sb., pokud společnost nevytvořila ve stanovené lhůtě rezervní fond podle § 161d.

Ve všech uvedených případech nepřipadá v úvahu použití jiných akcií nebo zatímních listů, než vlastních akcií nebo zatímních listů, které má společnost ve svém majetku.

Povinnost snížit základní kapitál stanoví i některé další zákony, popřípadě mohou svěřit určitému orgánu oprávnění takové snížení uložit.

Tak podle ustanovení § 35 odst. 2 PfZ jestliže hospodaření penzijního fondu skončí ztrátou, použije se ke krytí ztráty nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku. Nestačí-li tyto zdroje, musí být ztráta kryta snížením základního kapitálu. Hodnota základního kapitálu nesmí klesnout pod částku uvedenou v § 4 odst. 4 PfZ.

Podle § 26 odst. 1 písm. a) BankZ zjistí-li Česká národní banka nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky, je oprávněna mj. podle povahy zjištěného nedostatku vyžadovat, aby banka nebo pobočka zahraniční banky ve stanovené lhůtě zjednala nápravu, mj. snižila ve stanoveném rozsahu základní kapitál.

Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že dokud má společnost v majetku vlastní akcie nebo zatímní listy, nemůže použít ke snížení základního kapitálu akcie nebo zatímní listy jiných osob ani v případech, kdy nejde o jeho povinné snížení. Při každém snížení se společnost musí zbavit nejprve všech svých akcií a zatímních listů, jež vlastní. Z uvedeného plyne, že snižila-li společnost základní kapitál s použitím akcií či zatímních listů svých akcionářů, nemůže po snížení ve svém účetnictví vykazovat žádné vlastní akcie nebo zatímní listy, neboť tyto zatímní listy či akcie byla povinná použít ke snížení základního kapitálu. To neplatí pouze v případě, že se účel snížení dostane do rozporu s použitím vlastních akcií či zatímních listů v majetku společnosti – tak tomu je při upuštění od vydání akcií (§ 213d) a při snížení jmenovité hodnoty akcií, jehož účelem je prominout nesplacenou část emisního kursu (§ 213a).

Ustanovení odstavce 2 diferencuje postup společnosti při nakládání s vlastními akciemi nebo zatímními listy podle jejich podoby. Ustanovení odstavce 2 se bez dalšího týká pouze těch akcií nebo zatímních listů v majetku společnosti, za které nebude společnost vydávat jiné akcie či zatímní listy. Pokud by společnost snižovala jmenovitou hodnotu akcií za účelem prominutí nesplacené části emisního kursu (těž u akcií ve vlastním majetku), jak jí to umožňuje ustanovení § 213a odst. 1, ustanovení odstavce 2 se nepoužije.

Ustanovení odstavce 3 výslovně nereflktuje změnu, ke které došlo v odstavci 1 při puštění možnosti nepoužít ke snížení základního kapitálu vlastní akcie či zatímní listy v majetku společnosti, je-li to v rozporu s účelem snížení. I přesto však lze právě z vazby na ustanovení odstavce 1 dovodit, že úprava v odstavci 3 se použije nejen v případech tam uvedených, ale i v případě, kdy společnost vlastní akcie ke snížení nepoužije tak, že je zničí nebo zruší, ale použije je způsobem popsaným v předchozím odstavci.

Jestliže společnost použije ke snížení základního kapitálu vlastní akcie tak, že je vyvede ze svého majetku a kromě toho použije ke snížení ještě akcie další, proběhne vlastně snížení dvěma rozdílnými způsoby; zatímco společnost zničí nebo zruší všechny vlastní akcie či zatímní listy ve svém majetku, u ostatních akcií a zatímních listů buď sniží jejich jmenovitou hodnotu, nebo je vezme z oběhu, anebo upustí od vydání akcií.

Při vzetí akcií z oběhu se snižuje počet akcií společnosti, nemění se však jejich jmenovitá hodnota.

Zák. č. 370/2000 Sb. vnesl do ustanovení odstavce 4 značnou změnu spočívající v tom, že požadavek informovanosti upisovatele o tom, že akcie, které upisuje, mohou

být v budoucnu vzaty z oběhu, musí být splněn již v době upisování akcií, který vložil do obchodního zákoníku zák. č. 142/1996 Sb., omezil – v souladu s Druhou směrnicí – pouze na vzetí akcií z oběhu losováním. Pokud statuty společnosti v době upisování akcií takový postup neupravují, nelze již nikdy takto upsané akcie vzít z oběhu losováním, a to ani tehdy, pokud dojde následně ke změně stanov. Taková změna se, pokud jde o možnost vzít akcie z oběhu, týká pouze akcií upsaných až po této změně.

§ 213a Snížení jmenovité hodnoty akcií a zatímních listů

(1) Pokud se snižuje jmenovitá hodnota akcií společnosti, snižuje se poměrně u všech akcií společnosti, ledaže účelem snížení základního kapitálu je prominout nesplacenou část emisního kursu akcií.

(2) Snížení jmenovité hodnoty listinných akcií nebo nesplacených akcií, na které byly vydány zatímní listy, se provede výměnou akcií nebo zatímních listů za akcie nebo zatímní listy s nižší jmenovitou hodnotou nebo vyznačením nižší jmenovité hodnoty na dosavadní akcii nebo zatímním listu s podpisem člena nebo členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti. Představenstvo vyzve způsobem určeným zákonem a statuty pro svolání valné hromady akcionáře, kteří mají listinné akcie nebo zatímní listy, aby je předložili ve lhůtě určené rozhodnutím valné hromady za účelem výměny nebo vyznačení snížení jejich jmenovité hodnoty. Pokud akcionář ve stanovené lhůtě akcie nebo zatímní listy nepředloží, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená a představenstvo uplatní postup podle § 214.

(3) Snížení jmenovité hodnoty zaknihovaných akcií se provede změnou zápisu o výši jmenovité hodnoty akcií v zákonem stanovené evidenci zaknihovaných cených papírů na základě příkazu společnosti. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis snížení základního kapitálu.

Související ustanovení: § 155, 157, § 173 odst. 1 písm. f), § 176, § 186c odst. 2 písm. f), § 214

Související předpisy: § 1 odst. 3 CenP; § 91 n. PKT; § 185a n. OSŘ; zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Snížení jmenovité hodnoty nesplacených akcií, na které byly vydány zatímní listy (snížení jmenovité hodnoty zatímních listů), prováděné podle tohoto paragrafu se podstatně liší od snížení základního kapitálu podle § 213d. Zatímco v případě podle § 213d zůstane jmenovitá hodnota akcií společnosti zachována, ale jejich počet se sníží a společnost upisovateli za vrácené zatímní listy zásadně nevydá žádné akcie (blíže viz komentář k § 213d), v případech podle tohoto paragrafu se sníží jmenovitá hodnota akcií a společnost upisovateli vydá ten počet akcií, který upsal, ovšem v nižší než upsané jmenovité hodnotě, popřípadě stejný počet akcií, jaký vlastnil před snížením.

Ani v případech, kdy dosud žádný upisovatel nesplatil akcie v plném rozsahu a snížení se tedy týká jen zatímních listů, resp. akcií, které nahrazují, nelze postupovat tak, že se snížení základního kapitálu provede snížením počtu akcií při zachování jejich jmenovité hodnoty. Tím by se sice také snížila jmenovitá hodnota zatímního listu, ale podle ustanovení § 176 odst. 2 písm. e) musí zatímní list obsahovat určení počtu akcií, které nahrazuje, a ustanovení tohoto paragrafu dovoluje provést u zatímních listů jedinou

změnu – snížení jmenovité hodnoty, nikoli tedy snížení údaje o počtu akcií, který zatímní list nahrazuje.

Zák. č. 370/2000 Sb. umožnil snížit jmenovitou hodnotu jen těch akcií, jejichž emisní kurs nebyl zcela splacen. Tento postup nepovažujeme za příliš praktický, neboť nutně vyvolá stav, kdy budou mít akcie téže emise různou jmenovitou hodnotu, což podle ustanovení § 44 odst. 2 písm. n) PKT brání jejich přijetí k obchodování na oficiálním trhu.

Zákon výslovně neukládá postupovat podle tohoto paragrafu pouze v případech, kdy upisovatelé nejsou v prodlení se splácením emisního kursu. Spíše se však vzhledem k tomu, že pro případ prodlení stanoví zákon speciální postup v ustanovení § 213d, dovozuje, že při prodlení se splácením emisního kursu se postup podle tohoto paragrafu nepoužije. Jestliže se snižuje jmenovitá hodnota zatímních listů (a tedy i nesplacených akcií), dochází z právního hlediska k prominutí dluhu (§ 574 ObčZ). Pro takové prominutí však obchodní zákoník stanoví poněkud odchylná pravidla od zákoníku občanského.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník ponechává zcela na společnosti stanovení jmenovité hodnoty akcií a nestanoví pro ni žádná kritéria (ani minimální jmenovitou hodnotu, ani požadavek násobků tisíce apod.), závisí také pouze na společnosti, o kolik se jmenovitá hodnota akcií snižší. Pokud společnost vydala akcie o různé jmenovité hodnotě, musí vypočítat novou jmenovitou hodnotu pro akcie jednotlivých jmenovitých hodnot vždy tak, aby dodržela povinnost snížit jmenovitou hodnotu ve stejném poměru u všech akcií; to neplatí, je-li účelem snížení základního kapitálu prominout nesplacenou část emisního kursu akcií.

Rozhodnutí o tom, zda se snížení jmenovité hodnoty listinných akcií nebo snížení jmenovité hodnoty zatímních listů a akcií, které nahrazují, provede jejich výměnou za akcie nebo zatímní listy nižší jmenovité hodnoty nebo vyznačením nižší jmenovité hodnoty (tzv. odkolkování akcií), záleží zcela na valné hromadě.

Postup podle § 214, na který odkazuje ustanovení odstavce 2, spočívá v tom, že představenstvo vyzve akcionáře způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili akcie nebo zatímní listy, popřípadě aby převzali akcie o nižší jmenovité hodnotě v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí s upozorněním, že jinak budou nepředložené akcie nebo zatímní listy prohlášeny za neplatné nebo nepřevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Listinné akcie nebo zatímní listy, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy, prohlásí představenstvo za neplatné. Prohlášení akcií nebo zatímních listů za neplatné oznámí představenstvo dotčeným osobám způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní. Nové akcie nebo zatímní listy, které mají být vydány místo akcií nebo zatímních listů prohlášených za neplatné, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu dotčené osobě, pokud je společnosti známa. Výtěžek z prodeje, po započtení pohledávek společnosti proti dřívějšímu vlastníkovu akcií, vzniklých v souvislosti s prohlášením jeho akcií nebo zatímních listů za neplatné a prodejem akcií, vyplatí společnost bez zbytečného odkladu dřívějšímu vlastníkovu nebo jej uloží do úřední úschovy – blíže viz komentář k § 214.

Představenstvo nemůže vyzvat akcionáře k předložení listinných akcií či zatímních listů k výměně či vyznačení nižší jmenovité hodnoty před zápisem snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené listinné akcie nebo zatímní listy zničit.

Zákonem stanovenou evidencí akcií podle odstavce 3 je evidence vedená podle § 91 n. PKT. Podle § 97 odst. 1 písm. e) a odst. 2 PKT pozastaví osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů na příkaz společnosti po dobu provádění jejího příkazu podle odstavce 3 na dobu stanovenou společností v příkazu, nejdéle však na dobu 7 dnů, právo nakládat s vyměňovanými cennými papíry.

Z judikatury:

SJ 8/2002 s. 615: Jestliže akciová společnost poskytne akcionářům plnění, na které jim nevzniká nárok ze zákona (např. při snížení základního jmění snížením jmenovité hodnoty akcií), může též určit podmínky takového plnění – nestanoví-li je zákon. (*Poznámka autorů:* rozhodnutí vychází z obchodního zákoníku ve znění před 1. 1. 2001)

§ 213b Vzetí akcií z oběhu na základě losování

(1) Možnost losování akcií za účelem snížení základního kapitálu musí připouštět stanovy společnosti. Rozhodnutí valné hromady o vzetí akcií z oběhu na základě losování musí být zveřejněno.

(2) Pokud společnost vydala zaknihované akcie, je povinna před losováním podat příkaz k očíslování akcií podle zvláštního zákona osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, a současně požádat o výpis z této evidence, který musí obsahovat i čísla akcií. Po dobu, kdy jsou akcie očíslovány, se pozastavuje právo nakládat s očíslovanými akciemi podle zvláštního zákona. Losování zaknihovaných akcií musí být provedeno nejpozději do deseti dnů ode dne, kdy byl podán příkaz k očíslování.

(3) Průběh a výsledky losování s uvedením čísel vylosovaných akcií musí být osvědčeny notářským zápisem. Představenstvo společnosti oznámí výsledky losování způsobem určeným zákonem a stanovami společnosti pro svolání valné hromady. V oznámení musí být uvedena alespoň:

a) čísla vylosovaných akcií,

b) lhůta, v níž bude společnost vylosované akcie proplácet, která nesmí předcházet dnu zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku a nesmí být delší než tři měsíce od zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku, pokud nebylo dohodnuto s akcionářem něco jiného,

c) výše úplaty za vylosované akcie.

(4) Pokud vydala společnost listinné akcie na jméno nebo zaknihované akcie, musí oznámení podle odstavce 3 obsahovat i údaje identifikující akcionáře, jejichž akcie byly vylosovány. Pokud společnost vydala listinné akcie, musí oznámení podle odstavce 3 obsahovat i lhůtu, v níž musí být vylosované akcie předloženy společnosti; akcionáři jsou povinni v této lhůtě vylosované akcie společnosti předložit. Pokud akcionář ve stanovené lhůtě vylosované listinné akcie nepředloží, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená a představenstvo postupuje podle § 214.

(5) Za vylosované akcie je společnost povinna zaplatit úplatu alespoň ve výši, jež se určuje podle pravidel stanovených v § 186a odst. 4.

(6) Pokud společnost vydala zaknihované akcie, podá představenstvo o výsledcích losování zprávu i osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, spolu s příkazem ke zrušení číslování nevylosovaných akcií. Tento příkaz musí být doložen notářským zápisem osvědčujícím výsledky losování. Po zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku podá společnost příkaz ke zrušení vylosovaných akcií osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis výše základního kapitálu.

Související ustanovení: § 173 odst. 1 písm. f), § 186a odst. 4, § 214, 769 a 770

Související předpisy: nař. vl. č. 63/1992 Sb.; § 4 odst. 2 a 3, § 97 PKT; § 79 NotŘ; § 185a n. OSR; zák. č. 26/2000 Sb.

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: *Jindřich, M.* O notářských zápisech a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku ještě jednou. Ad Notam, 1997, č. 2

Má-li být snížen základní kapitál vzetím akcií z oběhu na základě losování, musí stanovy nejen upravovat možnost vzetí akcií z oběhu již v době jejich upisování (viz § 213 odst. 4), ale musí upravovat i možnost losování. Možnost losování však nemusí být ve stanovách již v době upisování akcií, ale lze ji do stanov doplnit později změnou stanov, pak ovšem bude možno tento postup použít pouze pro akcie emitované po této změně. Takový postup však připadá v úvahu zcela výjimečně vzhledem k ustanovení § 155 odst. 7.

Z ustanovení § 211 odst. 1 písm. d) vyplývá, že jestliže se snižuje základní kapitál vzetím akcií z oběhu na základě losování, musí usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu obsahovat též pravidla losování a výši úplaty za vylosované akcie anebo způsob jejího určení. Podrobná pravidla pro losování musí podle ustanovení § 213 odst. 4 obsahovat též stanovy akciové společnosti.

Ustanovení odstavce 1 předepisuje zveřejnění rozhodnutí valné hromady o vzetí akcie z oběhu na základě losování v Obchodním věstníku, nepředepisuje však uveřejnění tohoto rozhodnutí způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady. Záměr takového snížení však musí být podle ustanovení § 212 uveden v pozvánce nebo oznámení o konání valné hromady a usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě losování se podle ustanovení § 211 odst. 4 zapisuje do obchodního rejstříku. I když to zákon nestanoví výslovně, lze ze zásady ochrany třetích osob a zásady ochrany akcionářů před nekalým jednáním představenstva dovodit, že před zveřejněním rozhodnutí o snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě losování nelze přistoupit k losování akcií.

Zatímco náležitostí listinné akcie je podle ustanovení § 155 odst. 4 i číselné označení, náležitostí zaknihovaných cenných papírů číselné označení podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) CenP není. Rovněž z ustanovení § 155 odst. 3 a 4 vyplývá, že zaknihovaná akcie nemusí obsahovat číselné označení. Pro losování akcií za účelem snížení základního kapitálu však je nezbytné jednotlivé zaknihované akcie rozlišit. Proto odstavec 2 ukládá společnosti povinnost podat před losováním akcií na snížení základního kapitálu příkaz k jejich očíslování.

V ustanovení § 4 odst. 3 CenP se určuje, že pokud je podle zákona nutné rozlišit jednotlivé zaknihované cenné papíry, je osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů povinna pro tento účel z podnětu emitenta cenných papírů přidělit takovým cenným papírům číselné označení. Příkaz k očíslování akcií může společnost vydat až poté, co bylo zapsáno usnesení o snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku a to, je co zveřejnila podle odstavce 1.

Podle ustanovení § 97 odst. 1 písm. e) a odst. 2 PKT запиše v případě žádosti o zápis změny do evidence emise osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů na příkaz společnosti pozastavení výkonu práva nakládat s cenným papírem. Podle ustanovení § 97 odst. 5 PKT není možné po dobu pozastavení nakládání s cenným papírem zapsat do evidence investičních nástrojů změnu vlastníka převodem tohoto cenného papíru, ani není možné zapsat smluvní zástavní právo k němu. Pozastavení výkonu

práva nakládat s cenným papírem zaniká zápisem v příslušné evidenci. Osoba vedoucí evidenci zaknihovaných investičních nástrojů takový zápis provede současně se zrušením číslování nevylosovaných akcií podle odstavce 6. Z dikce odstavce 2 však vyplývá, že k pozastavení práva nakládat se zaknihovaným cenným papírem dochází při očíslování akcií ze zákona. Osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů by tedy měla k registraci pozastavení práva přikročit i tehdy, jestliže společnost požádá o očíslování akcií a nepožádá přitom o pozastavení práva nakládat s očíslovanými akciemi. Lze říci, že mezi úpravou odstavce 2 a úpravou v § 97 odst. 1 písm. e) a odst. 2 PKT je určitý rozpor. Lze sice uzavřít, že ustanovení odstavce 2 je ve vztahu k § 97 odst. 1 písm. e) a odst. 2 PKT ustanovením speciálním, to však vyvolává problém, jak se osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů o pozastavení práva nakládat cenným papírem dozví. Je tedy nutno dovodit, že podá-li společnost příkaz k očíslování akcií, zapíše osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů do této evidence i pozastavení práva nakládat s očíslovanými akciemi. Ustanovení § 97 odst. 2 PKT se neuplatní.

Desetidenní lhůta podle odstavce 2 je, podle našeho názoru, lhůtou pořádkovou.

Notářský zápis podle odstavce 3 je zápisem podle § 79 NotŘ. Podle tohoto ustanovení notář osvědčuje i skutkové děje, např. průběh slosování nebo předložení movitých věcí, jestliže s nimi mohou být spojeny právní následky a jestliže se skutkový děj udál v přítomnosti notáře. O osvědčení notář sepiše notářský zápis, který musí též obsahovat místo a dobu děje věci a popis děje věci. V případech podle odstavce 3 musí notářský zápis obsahovat též čísla vylosovaných akcií.

Uveřejnění oznámení o výsledcích losování, jehož minimální povinné náležitosti se stanoví v odstavci 3 a 4, je nezbytnou podmínkou vzniku povinnosti vlastníků listinných akcií, jejichž akcie byly vylosovány, předložit v určené lhůtě vylosované akcie společnosti.

V rámci úpravy náležitostí oznámení o výsledcích losování podle odstavce 3 stanoví obchodní zákoník v písmenu b) rozmezí, ve kterém se musí pohybovat lhůta splatnosti.

Nebude-li oznámení podle odstavců 3 a 4 obsahovat předepsané náležitosti, nemůže akciová společnost při nepředložení akcií společnosti postupovat podle ustanovení § 214. Postup podle § 214, na který odkazuje ustanovení odstavce 4, spočívá v tom, že představenstvo vyzve akcionáře, kteří jsou v prodlení s předložením listinných akcií, způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí s upozorněním, že jinak budou nepředložené akcie prohlášeny za neplatné a toto rozhodnutí současně zveřejní. Listinné akcie, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy, prohlásí představenstvo za neplatné. Prohlášení akcií za neplatné oznámí dotčeným akcionářům způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní. Prohlášením akcií za neplatné nezaniká právo akcionáře na stanovenou úplatu, společnost však si může proti nároku akcionáře na tuto úplatu započíst náklady vzniklé jí v souvislosti s prohlášením jeho akcií za neplatné. Rozdíl vyplátí bez zbytečného odkladu akcionáři, popřípadě jej složí do úřední úschovy – blíže viz komentář k § 214.

Jestliže ustanovení odstavce 5 určuje, že snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě losování musí být vždy úplatné, znamená to, že jde vždy o efektivní snížení základního kapitálu.

Ustanovení § 186a odst. 4, na které odkazuje pro určení výše úplaty za vylosované akcie odstavec 5, upravuje způsob určení ceny, za kterou je společnost povinna odkoupit účastnické cenné papíry svých akcionářů, pokud jí vznikla povinnost učinit jim veřejný návrh smlouvy na koupi akcií. Tato cena se určí jako cena přiměřená hodnotě akcií,

přičemž její přiměřenost musí být doložena posudkem znalce – bližší viz komentář k § 186a odst. 4.

Postup podle odstavce 6, tj. povinnost představenstva informovat osobu, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, o výsledku losování, nevylučuje povinnost podle odstavce 2, tj. oznámení výsledků losování způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady. Ke zrušení číslování vylosovaných akcií lze podle našeho názoru přistoupit až současně s jejich zrušením, tj. po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Do té doby také trvá pozastavení práva s těmito akciemi nakládat.

§ 213c Vzetí akcií z oběhu na základě návrhu

(1) Jestliže se berou akcie z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy, může rozhodnutí valné hromady určit, že základní kapitál

a) bude snížen v rozsahu jmenovitých hodnot akcií, které budou vzaty z oběhu, nebo

b) bude snížen o pevnou částku.

(2) Akcie lze vzít z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy nebo veřejného návrhu smlouvy o bezplatném vzetí akcií z oběhu.

(3) Pro veřejný návrh smlouvy podle odstavce 2 platí přiměřeně ustanovení § 183a.

(4) Kupní cena musí být splatná nejpozději do tří měsíců od zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku. Lhůta splatnosti kupní ceny a lhůta pro předložení listinných akcií společnosti nesmí předcházet dnu zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku. Nepředloží-li akcionář ve stanovené lhůtě listinné akcie společnosti, není oprávněn až do jejich předložení vykonávat práva s nimi spojená a představenstvo postupuje podle § 214.

(5) Jestliže společnost vydala zaknihované akcie, je oprávněna podat příkaz k pozastavení práva nakládat s akciemi, ohledně nichž byl přijat návrh podle odstavce 1, osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů. Bez zbytečného odkladu po zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku podá představenstvo této osobě příkaz ke zrušení akcií, jež koupila společnost na základě veřejného návrhu smlouvy. Tento příkaz musí být doložen výpisem z obchodního rejstříku prokazujícím zápis nové výše základního kapitálu a dokladem o přijetí návrhu podle odstavce 1.

(6) Snižuje-li se základní kapitál podle odstavce 1 písm. a), musí rozhodnutí valné hromady obsahovat pověření pro představenstvo podat návrh na zápis výše základního kapitálu do obchodního rejstříku v rozsahu, v jakém bude akcionáři přijat veřejný návrh smlouvy.

(7) Jestliže součet jmenovitých hodnot akcií braných z oběhu podle odstavce 1 písm. b) nedosáhne stanovené částky, o níž má být základní kapitál snížen, a valná hromada nerozhodla o změně postupu při snižování základního kapitálu podle odstavce 1 písm. a), nelze tímto způsobem základní kapitál snížit. Valná hromada může však rozhodnout, že se v tomto případě sníží základní kapitál jiným způsobem, který tento zákon dovoluje.

(8) Jestliže součet jmenovitých hodnot akcií braných z oběhu podle odstavce 1 písm. b) přesáhne stanovenou částku, postupuje společnost podle § 183a odst. 6 písm. b).

Související ustanovení: § 28 odst. 2 písm. d) a odst. 7, § 183a, § 211 až 213, § 344 n., § 367, 569 a 570

Související předpisy: § 516, 524 n. ObčZ; § 13 n. CenP; PKT § 185a n. OSŘ; zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Zák. č. 370/2000 Sb. zrušil dříve platnou podmínku vzetí akcií z oběhu na základě návrhu spočívající v tom, že statuty společnosti musely umožňovat snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu v době, kdy byly tyto akcie upisovány (§ 213 odst. 4). Na rozdíl od úpravy vzetí akcií z oběhu losováním při vzetí akcií z oběhu na základě návrhu smlouvy, dokonce ani nemusí statuty akciové společnosti tento způsob vzetí akcií z oběhu výslovně připouštět v době, kdy valná hromada o tomto způsobu snížení základního kapitálu rozhoduje.

Na rozdíl od snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě losování při vzetí z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy připouští zákon jak úplatné, tak bezúplatné vzetí akcií z oběhu, tj. může jít jak o efektivní, tak o nominální snížení základního kapitálu. Kromě náležitostí podle písmena a) nebo b) odstavce 1 musí usnesení valné hromady obsahovat též náležitosti podle § 211 odst. 1 písm. a) až c), e) a f).

Jestliže se snižuje základní kapitál vzetím akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy, je věcí rozhodnutí každého akcionáře, zda je ochoten prodat či darovat své akcie společnosti a podílet se tím jimi na snížení základního kapitálu. Rozsah, ve kterém akcionáři své akcie na snížení základního kapitálu nabídnou, bude nepochybně především věcí finanční přitažlivosti cenové nabídky ve veřejném návrhu smlouvy – nebude-li věcí předchozí domluvy akcionářů (zejména ve společnostech s malým množstvím akcionářů). Spíše výjimečně zřejmě budou případy bezplatného vzetí akcií z oběhu. Uplatní se zejména tam, kde má jediný akcionář zájem na snížení základního kapitálu aniž by ze společnosti odčerpal provozní kapitál.

Zda valná hromada přijme při rozhodování o způsobu snížení základního kapitálu postup podle odstavce 1 písm. a) či b), je jednak věcí rozsahu potřeby snížit základní kapitál, jednak věcí přitažlivosti nabídky. Pokud společnost určí, že má být základní kapitál snížen o pevnou částku a akcionáři se nedohodnou o rozsahu svých nabídek předem, bude muset být kupní cena dostatečně zajímavá ve vztahu k podílu akcie na čistém obchodním majetku a k podnikatelské budoucnosti společnosti. Z postupu podle písmena b) vyplývá riziko, že nebudou podány nabídky v rozsahu pevné částky, o kterou se má podle usnesení valné hromady základní kapitál snížit, s důsledky podle odstavce 7. V takovém případě lze podle odstavce 7 postupovat tak, že valná hromada rozhodne o tom, že se neúspěšný postup při snižování základního kapitálu mění na postup podle písmena a). Je však sporné, zda takové rozhodnutí může učinit též valná hromada, když obchodní zákoník výslovně tuto otázku neřeší; určité problémy totiž mohou vzniknout v souvislosti se zápisem usnesení o snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Příkladně se spíše k názoru, že takový postup je možný (shodně viz *Pelikanová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha : Linde, 1997, s. 378 a rovněž Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2678*).

Z příměřeného použití ustanovení § 183a, na které odkazuje odstavec 3, vyplývá, že veřejný návrh smlouvy musí být adresován akcionářům společnosti a společnost jej může učinit, jen jestliže má nebo v době platnosti ceny bude mít k dispozici dostatečné prostředky na zaplacení ceny akcií – nejde-li o bezplatné vzetí akcií z oběhu. Veřejný návrh smlouvy společnost uveřejní způsobem určeným zákonem a statuty pro svolání valné hromady a nejméně v jednom celostátně distribuovaném deníku, nesvolává-li se tímto způsobem valná hromada. Veřejný návrh smlouvy může obsahovat omezení nejvyšším počtem akcií, na něž se vztahuje, nebo podmínku spočívající v tom, že počet akcií obsažený v oznámení nebo oznámeních o přijetí nabídky převzetí dosáhne alespoň

počtu akcií v něm uvedených. Veřejný návrh smlouvy musí být zpracován a uveřejněn tak, aby se jeho adresáti mohli včas a řádně rozhodnout s plnou znalostí věci. Musí obsahovat alespoň

- firmu a sídlo společnosti,
- označení akcií, na něž se veřejný návrh smlouvy vztahuje, jejich druhu, formy, podoby, jmenovité hodnoty; u kótovaných akcií i jejich označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů (ISIN),
- cenu za jednu akcii, nejde-li o bezplatné vzetí akcií z oběhu a metody, kterými byla cena určena, přičemž cena musí být pro všechny akcionáře pro zastupitelné akcie stejná,
- způsob oznámení o přijetí veřejného návrhu smlouvy nebo označení regulovaného trhu, na němž musí být smlouva uzavřena,
- dobu závaznosti veřejného návrhu smlouvy, která nesmí být kratší než čtyři týdny a delší než deset týdnů ode dne jeho uveřejnění v celostátně distribuovaném deníku, ledaže Česká národní banka na základě odůvodněné žádosti společnosti povolí zkrácení této doby,
- postup při převodu akcií a podmínky placení ceny, přičemž podmínky splatnosti kupní ceny určuje odstavec 4,
- pravidla postupu při odvolání přijetí návrhu a odstoupení od smlouvy; odvolání přijetí návrhu je možné, jen nevylučují-li to pravidla organizátora regulovaného trhu, na němž se smlouva uzavírá, od smlouvy lze odstoupit jen do uplynutí doby závaznosti veřejného návrhu smlouvy,
- zdroje a způsob financování ceny.

Odvolání veřejného návrhu smlouvy, který společnost učinila za účelem snížení základního kapitálu, je podle našeho názoru nepřipustné, ledaže by došlo ke zrušení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu či jeho prohlášení za neplatné (shodně viz *Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2672*). Zrušení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu však je možné pouze tehdy, nedojde-li tím k zásahu do práv, která již akcionáři na základě rozhodnutí nabyli. Spíše se přikláníme k názoru, že návrh nelze po uveřejnění měnit, i když tento závěr není zcela jednoznačný. Lze však zvažovat i to, že valná hromada při rozhodování o zvýšení základního kapitálu připustí zvýšení ceny pro případ, že akcionáři neprojeví zájem o veřejný návrh smlouvy v dostatečném rozsahu. Pak by se ovšem zvýšení týkalo i již uzavřených smluv.

Smlouva na základě veřejného návrhu smlouvy, jež je uzavírána na regulovaném trhu, se uzavírá podle pravidel stanovených organizátorem tohoto trhu.

Smlouva na základě veřejného návrhu, která není uzavírána na regulovaném trhu, je uzavřena doručením oznámení o přijetí veřejného návrhu smlouvy společnosti způsobem v ní uvedeným, není-li návrh omezen určitým počtem akcií (jestliže návrh obsahuje podmínku počítající v tom, že počet akcií obsažených v oznámeních o přijetí veřejného návrhu smlouvy dosáhne alespoň stanoveného počtu, je společnost povinna oznámit všem akcionářům, kteří nabídku převzetí přijali, zda byla nebo nebyla podmínka splněna). Jestliže se nabídka převzetí vztahuje jen na určitý počet akcií, je smlouva uzavřena doručením potvrzení společnosti o uzavření smlouvy – v rozsahu uvedeném v potvrzení – akcionáři, který jí oznámil přijetí veřejného návrhu smlouvy způsobem v něm uvedeným (společnost je povinna potvrdit uzavření smlouvy, pokud počet akcií podle oznámení o přijetí veřejného návrhu smlouvy nepřesáhl počet, na něž byl veřejný návrh smlouvy omezen v celém rozsahu uvedeném v oznámení o jejím přijetí, a pokud byl stanovený počet překročen, je společnost povinna potvrdit uzavření smlouvy tak, že každý akcionář, který veřejný návrh smlouvy přijal, bude uspokojen poměrně, přičemž výpočet poměrného množství akcií se zaokrouhluje na celé akcie dolů s tím, že počet akcií uvedený ve veřejném návrhu platí za snížený o výsledek zaokrouhlování).

Společnost je povinna oznámit splnění nebo nesplnění podmínky anebo potvrdit přijetí veřejného návrhu způsobem a ve lhůtě v něm uvedeném, nejdéle však do jednoho měsíce po uplynutí doby jeho závaznosti, jinak se považuje podmínka za splněnou nebo přijetí návrhu za potvrzené. Společnost nesmí potvrdit uzavření smlouvy před uplynutím doby závaznosti veřejného návrhu smlouvy.

Každý akcionář, který přijal veřejný návrh smlouvy, je oprávněn jeho přijetí odvolat do doby, než došlo k uzavření smlouvy. Jestliže však se smlouva uzavírá na regulovaném trhu a vylučují-li pravidla organizátora regulovaného trhu, na kterém se smlouva uzavírá, odvolání přijetí návrhu smlouvy, nelze přijetí odvolat. Poté, co došlo k uzavření smlouvy, může akcionář, který přijal veřejný návrh smlouvy, od smlouvy odstoupit do uplynutí doby závaznosti veřejného návrhu smlouvy.

Veřejný návrh smlouvy, oznámení o jeho přijetí nebo o splnění podmínky, odvolání tohoto přijetí a odstoupení od smlouvy uzavřené na základě veřejného návrhu smlouvy musí mít písemnou formu. To neplatí, jestliže pravidla stanovená organizátorem regulovaného trhu, na kterém se smlouvy uzavírá, určují něco jiného. Z ustanovení § 272 odst. 1 a § 40 odst. 1 ObčZ vyplývá, že při nedodržení písemné formy bude právní úkon neplatný.

Z povahy věci vyplývá, že použití ustanovení § 183a odst. 11, odst. 13 věta první a 15 nepřipadá v rámci přiměřeného použití ustanovení § 183a pro snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy v úvahu. Společnost je povinna uveřejnit výsledky veřejného návrhu smlouvy způsobem, jakým uveřejnila veřejnou nabídku, bez zbytečného odkladu po uplynutí doby její závaznosti.

Lhůta splatnosti kupní ceny podle odstavce 4 musí být podle ustanovení § 183a odst. 4 písm. g) uvedena ve veřejném návrhu smlouvy a přijetím návrhu, popřípadě potvrzením jeho přijetí, se stává součástí smlouvy o koupi akcií. Vzhledem k tomu, že lhůta splatnosti kupní ceny nesmí předcházet zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku, nebude ji možno stanovit pevným datem, ale jen ve vazbě na den zápisu.

Obchodní zákoník váže dobu splnění závazků ze smlouvy o koupi akcií na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Smlouva o koupi akcií na základě návrhu však podle ustanovení § 183a odst. 6 písm. a) vzniká přijetím návrhu, popřípadě potvrzením jeho přijetí. Návrh na zápis snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku nelze podat, pokud nejsou uzavřeny smlouvy o koupi akcií v rozsahu odpovídajícím navrhovanému snížení základního kapitálu. Obtížně řešitelná situace nastane, jestliže nedojde z jakéhokoli důvodu k zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Na jedné straně zde je platně uzavřená smlouva o koupi (bezplatném vzetí z oběhu) akcií, na druhé straně zákaz z takové smlouvy plnit. Na rozdíl od *Marčanové* (Komentář k obchodnímu zákoníku. Praha : Prospektrum, 1997, s. 676) se domníváme, že v takovém případě dochází ke zmaření účelu smlouvy a že společnost může od smlouvy odstoupit. Je ovšem povinna nahradit akcionářům škodu, která jim odstoupením od smlouvy vznikne. Nedostatek výslovné úpravy dalšího osudu smlouvy o koupi či bezplatném vzetí akcií z oběhu pro případ, kdy nedojde k zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku, je vážným nedostatkem úpravy, a to zejména proto, že zánik závazků ze smlouvy je ponechán na vůli účastníků. Problémy může působit též situace, kdy společnost vůbec nepodá návrh na povolení zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

Zatímco při vzetí akcie z oběhu losováním se ze zákona pozastavuje právo nakládat s akciemi, které mají být losovány za účelem snížení základního kapitálu, při vzetí akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy upravuje zákon pouze právo společnosti podat osobě vedoucí evidenci cenných papírů příkaz k pozastavení práva nakládat s akciemi, ohledně kterých byl přijat veřejný návrh smlouvy. Pokud by společnost takový návrh nepodala a příjemce veřejného návrhu smlouvy by akcie, o kterých návrh přijal,

zcizil, bude sice nadále vázán uzavřenou smlouvou, ale lze očekávat, že svůj závazek bude moci stěží splnit. Nabyvatel těchto akcií však nebude uzavřenou smlouvou o koupi či bezúplatném převodu akcií vázán a společnost tedy ani nebude oprávněna podat příkaz ke zrušení akcií na jeho účet. Společnost potom může využít ustanovení § 469 a odstoupit od smlouvy.

Pokud valná hromada rozhodla, že budou vzaty z oběhu všechny akcie nabídnuté na základě veřejného návrhu, nebude moci při rozhodování o snížení základního kapitálu rozhodnout o konkrétní nové výši základního kapitálu, musí tedy pověřit představenstvo k podání návrhu podle odstavce 6, aniž v pověření určila konkrétní výši základního kapitálu – představenstvo však o ní nemůže rozhodnout podle vlastního uvážení, ale musí vycházet z přijatých návrhů.

Z ustanovení odstavce 7 a 8 ve vazbě na ustanovení odstavce 1 písm. b) vyplývá, že pro vzetí akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy za situace, že má být základní kapitál snížen o pevnou částku, je nezbytné začlenit do veřejného návrhu omezení nejvyšším počtem akcií a současně je vhodné začlenit podmínku o tom, že počet akcií obsažený v oznámeních o přijetí návrhu smlouvy o koupi akcií dosáhne alespoň počtu akcií v návrhu uvedených. Pro postup při překročení stanovené hranice nákupu akcií se pak podle odstavce 8 použije ustanovení § 183a odst. 6 písm. b) – bližší viz komentář k tomuto ustanovení.

Postup v případě, že není dosaženo stanovené hodnoty snížení základního kapitálu, určuje ustanovení odstavce 7.

§ 213d Upuštění od vydání akcií

(1) Valná hromada může rozhodnout o snížení základního kapitálu upuštěním od vydání akcií v rozsahu, v jakém jsou upisovatelé v prodlení se splacením jmenovité hodnoty akcií, pokud společnost nepostupuje podle § 177 odst. 4 až 7.

(2) Upuštění od vydání nesplacených akcií se provede tím, že představenstvo vyzve akcionáře, který je v prodlení se splacením emisního kursu nebo jeho části, aby vrátil zatímní list ve lhůtě určené valnou hromadou s tím, že společnost nevydává akcie, které tento zatímní list nahrazuje, a upisovateli vrátí bez zbytečného odkladu po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku dosud splacený emisní kurs akcií po započtení nároků společnosti vůči upisovateli. Pokud akcionář ve stanovené lhůtě zatímní list nepředloží, není oprávněn až do jeho předložení vykonávat práva s ním spojená a představenstvo postupuje podle § 214.

Související ustanovení: § 163a, § 177 odst. 4 až 7, § 182 odst. 1 písm. d), § 187 písm. c), § 211 až 213, § 214

Související předpisy: § 185a n. OSŘ; zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Při postupu podle tohoto paragrafu se akcionáři nevydávají za vrácený zatímní list žádné akcie. Přitom v praxi mohou nastat dvě různé situace v návaznosti na to, zda společnost využila možnost úpravy stanov a dohody podle ustanovení § 163a odst. 2 k tomu, aby upravila započítávání spláceného vkladu odchýlně od zákonného způsobu. Nevyužila-li této možnosti, byla již část akcií v rozsahu, ve kterém byly splaceny podle ustanovení § 163a odst. 2, vydána a zatímní list nahrazuje pouze zcela nesplacené akcie, nebo nanejvýš též jednu částečně splacenou akcií. Jestliže však v souladu s citovaným

ustanovením je ve stanovách upravena možnost odchýlného postupu a společnost s akcionářem dohodla, že všechny akcie, které zatímní list nahrazuje, budou vydány až po úplném splacení emisního kursu, vyplývá z ustanovení odstavce 2, že společnost akcionáři žádné akcie nevydává a vyplatí mu pouze dosud splacenou část emisního kursu po započtení nákladů.

Podle našeho názoru však je možné, aby společnost dohodla s akcionářem, že mu vydá akcie v rozsahu, ve kterém splatil emisní kurs (tedy aby účastníci dohody podle § 163a odst. 2 tuto dohodu změnili), a pouze co do zbytku upustí od vydání akcií. O možnosti takového postupu by však měla rozhodnout valná hromada v rámci rozhodování o snížení základního kapitálu a rozsah jeho snížení by pak nemohl být v usnesení o snížení základního kapitálu [§ 211 odst. 1 písm. b)] uveden pevnou částkou. Postup podle odstavce 2 by se pak týkal pouze zcela nesplacených akcií, které nahrazuje zatímní list, popřípadě jedné akcie, jejíž emisní kurs nebyl zcela splacen.

Ustanovení § 177, na které odkazuje ustanovení odstavce 1, upravuje v odstavcích 4 až 7 postup představenstva při vyloučení upisovatele, který nesplatil včas emisní kurs (nebo jeho splatnou část), ze společnosti a při jeho nahrazení jinou osobou – bližší viz komentář k tomuto ustanovení. Vyloučení upisovatele ze společnosti podle § 177 odst. 4 až 7 je však pouze jedním ze tří možných postupů řešení důsledků prodlení se splacením emisního kursu. Další možností je vymáhání splacení emisního kursu soudní cestou, které jako možný postup předvídá ustanovení § 182 odst. 1 písm. d) – viz komentář k tomuto ustanovení, a třetí možný postup se upravuje v tomto paragrafu. Na rozdíl od vyloučení upisovatele podle § 177 odst. 4 až 7 se však při upuštění od vydání akcií nenahrazuje upisovatel jinou osobou. Je na rozhodnutí společnosti, kterého z uvedených postupů použije, výběr bude zpravidla záviset na majetkových poměrech společnosti. Upuštění od vydání akcií však nepřipadá v úvahu tehdy, jestliže by jím základní kapitál poklesl pod zákonem stanovenou minimální výši.

Zatímco o vyloučení upisovatele ze společnosti a o uplatnění nároku na splacení emisního kursu soudní cestou rozhoduje představenstvo, rozhodnutí o snížení základního kapitálu upuštěním od vydání akcií přísluší valné hromadě, která o něm rozhoduje kvalifikovanou dvoutřetinovou většinou v odděleném hlasování (§ 186 odst. 2). V rámci tohoto rozhodování rozhodne valná hromada i o lhůtě pro předložení zatímních listů společnosti [§ 211 odst. 1 písm. f)]. Tato lhůta může začít běžet až od zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku, a proto musí být stanovena v návaznosti na tento zápis.

Na rozdíl od případů, kdy společnost vrací upisovatelům splacenou část emisního kursu při neúčinném upisování, kdy vzniká společnosti povinnost vrátit upisovateli splacenou část emisního kursu spolu se stanoveným úrokem, při vyloučení ze společnosti či upuštění od vydání akcií nejenže společnost nemá povinnost platit upisovateli úroky, ale je i oprávněna započíst si proti již splacené části emisního kursu své nároky vůči upisovateli vzniklé v důsledku jeho prodlení se splacením emisního kursu.

O postupu podle § 214 viz komentář k následujícímu paragrafu.

§ 214 [Důsledky prodlení s předložením akcií]

(1) Pokud jsou akcionáři v prodlení s předložením listinných akcií nebo zatímních listů stahovaných společností z oběhu za účelem jejich výměny, vyznačení nové jmenovité hodnoty nebo zničení anebo při změně podoby s jejich vrácením nebo převzetím, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili akcie nebo zatímní listy, vrátili nebo převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí, s upozorněním,

že jinak budou nepředložené akcie nebo nevrácené akcie prohlášeny za neplatné nebo nepřevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní.

(2) Představenstvo prohlásí za neplatné listinné akcie nebo zatímní listy, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy.

(3) Prohlášení akcií za neplatné oznámí představenstvo akcionářům, jejichž akcie nebo zatímní listy byly prohlášeny za neplatné, způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady (dále jen „dotčené osoby“). Prohlášení akcií nebo zatímních listů za neplatné představenstvo bez zbytečného odkladu zveřejní.

(4) Nové akcie nebo zatímní listy, které mají být vydány místo akcií nebo zatímních listů, jež byly prohlášeny za neplatné, nebo listinné akcie, jež nebyly při změně podoby akcionáři převzaty ani v dodatečně přiměřené lhůtě, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu dotčené osobě, pokud je společností známa. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti dotčené osobě vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich akcií za neplatné a prodejem akcií vyplatí společnost bez zbytečného odkladu dotčené osobě nebo jej uloží do úřední úschovy.

(5) Pokud nemají být vydány za akcie nebo zatímní listy stahované z oběhu nové akcie nebo zatímní listy, není prohlášením akcií nebo zatímních listů za neplatné dotčeno právo dotčené osoby na zaplacení jejich ceny nebo vrácení emisního kursu nebo jeho části. Společnost si však může proti pohledávce akcionáře na zaplacení ceny nebo vrácení emisního kursu započítat pohledávky, které jí vznikly proti akcionáři v souvislosti s prohlášením jeho akcií nebo zatímních listů za neplatné, a rozdíl zaplatí dotčené osobě bez zbytečného odkladu po prohlášení akcií nebo zatímních listů za neplatné nebo jej uloží do úřední úschovy.

(6) Po zápisu snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené listinné akcie nebo zatímní listy zničit.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 156, § 187 písm. c), § 213, 769, 770

Související předpisy: nař. vl. č. 503/2000 Sb., v novelizovaném znění; § 33 PKT; § 185a n. OSŘ; zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Z literatury: Holub, O. Zničení akcií a osvědčení notářským zápisem. Ad Notam, 2003, č. 6

Ustanovení tohoto paragrafu se použije nejen v těch případech snížení základního kapitálu, při kterých jsou povinni akcionáři (upisovatelé) předložit listinné akcie či zatímní listy společnosti k výměně, vyznačení nové jmenovité hodnoty nebo stažení z oběhu, ale i při výměně zatímních listů za akcie, které nahrazují (viz § 176 odst. 5), výkupu účastnických cenných papírů (viz § 183l odst. 6), při změně druhu nebo formy listinných akcií (viz § 186 odst. 3 a § 186b) nebo štěpení listinných akcií (viz § 186b) nebo při jejich spojení (viz § 186 odst. 5 a § 186b odst. 2), výměně listinných poukázek na akcie za akcie, které nahrazují (viz § 204b odst. 4), výměně listinných výměnitelných dluhopisů za akcie (viz § 160 a § 207 odst. 7), zvýšení základního kapitálu (viz § 209 odst. 2, 4 a 5 a § 213a odst. 2), výplatě likvidačního zůstatku (viz § 220 odst. 3) anebo při přeměně společnosti (viz § 220g odst. 8, § 220n odst. 1, § 220o odst. 2, § 220x odst. 9, § 220za odst. 1 a 3 a § 220zb odst. 1). Přitom zákon na použití či přiměřené

použití tohoto paragrafu někdy výslovně odkazuje, jindy je lze dovodit z obecné dikce odstavce 1. Akcionář, který je v prodlení s vrácením či předložením listinných cenných papírů, nesmí v případech podle ustanovení § 209 odst. 2, § 213a odst. 2, § 213b odst. 4, § 213c odst. 4 a § 213d odst. 2 vykonávat práva spojená s akciemi. Při změně podoby cenného papíru stanoví postup pro vrácení listinných cenných papírů ustanovení § 112 PKT. Podle ustanovení § 112 odst. 4 PKT požádá emitent po uplynutí lhůty, ve které je vlastník cenného papíru povinen odevzdat emitentovi listinný cenný papír, nebo před uplynutím této lhůty, byly-li odevzdány emitentovi všechny listinné cenné papíry, anebo po uplynutí dodatečně lhůty pro odevzdání cenných papírů, centrální depozitář, aby zaevidoval cenné papíry do centrální evidence obdobně jako při vydání zaknihovaného cenného papíru, a sdělí mu, na jaké majetkové účty mají být cenné papíry zaevidovány. Od podání žádosti emitenta o zaevidování cenného papíru do centrální evidence do zaevidování celé emise nelze s cenným papírem obchodovat na regulovaném trhu.

Způsob zveřejnění výzvy podle odstavců 1, 3 a 4 vyplývá z § 769; zveřejnění se provádí v Obchodním věstníku.

Z ustanovení § 207 odst. 7 plyne, že za neplatné může představenstvo prohlásit i vyměnitelné dluhopisy a z ustanovení § 204b odst. 4 vyplývá, že totéž platí i pro listinné poukázky na akcie. Jsou-li listinné cenné papíry prohlášeny za neplatné, zanikají všechna práva s nimi spojená s výjimkou práva na peněžitě plnění podle odstavce 4 a 5. Považuje se za sporné, zda je s těmito cennými papíry spojeno právo na vydání nového cenného papíru, převažuje však názor, že toto právo s cennými papíry spojeno je a zaniká až prodejem nového cenného papíru třetí osobě (viz např. stanovisko Prezidia Komise pro cenné papíry ze dne 5. 2. 2002 a *Dědič, J.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, s. 2688 a 2692).

Oznámením o prohlášení listinných cenných papírů za neplatné podle odstavce 3 nabývá toto prohlášení účinků vůči akcionáři.

Ustanovení odstavce 4 vyvolává některé interpretační problémy. Obchodní zákoník používá v souvislosti s akciemi a zatímními listy, které mají být vydány místo akcií a zatímních listů, které byly prohlášeny za neplatné, pojem prodej. Tento pojem nasvědčuje tomu, že je jejich nabyvatel nebude upisovat, ale že koupí již vydané akcie či zatímní listy. Přitom osobou, která se stane jejich prvním nabyvatelem ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 CenP, by měl být zřejmě jejich upisovatel, jehož původní akcie či zatímní listy sice byly prohlášeny za neplatné, ze společnosti však výslovně vyloučen nebyl (byť byly důsledky postupu podle odstavců 2 a 3 obdobné). Potom je nutno zřejmě dovodit, že úprava v ustanovení odstavce 4 zahrnuje zákonné zmocnění, aby představenstvo převzalo za akcionáře nové akcie nebo zatímní listy – jinak by totiž podle ustanovení § 5 odst. 1 CenP nebyly vydány. Z ustanovení, že představenstvo prodá tyto akcie nebo zatímní listy prostřednictvím obchodníka s cennými papíry na účet akcionáře (upisovatele), bude zřejmě nutno dovodit, že představenstvo na základě téhož zákonného zmocnění uzavře za akcionáře komisionářskou či jinou obdobnou smlouvu s obchodníkem s cennými papíry, který předá výtěžek prodeje společnosti. (Vyloučena však není ani konstrukce, že představenstvo – či spíše společnost – je ze zákona s akcionářem v komisionářském vztahu s povinností pověřit prodejem, který je předmětem tohoto vztahu, obchodníka s cennými papíry.) A konečně je možná i taková konstrukce, že vydáním akcií bude jejich „prodej“, tj. že společnost vytištěné akcie předá nabyvateli, čímž dojde k jejich vydání. Společnost pak teprve po započtení svých pohledávek vyplátí zbytek výtěžku akcionáři nebo, pokud jej nebude možno vyplatit, např. u listinných akcií na majitele, jej složí do úřední úschovy.

Povinnost prodat nové akcie nebo zatímní listy prostřednictvím obchodníka s cennými papíry na regulovaném trhu, popřípadě ve veřejné dražbě, stanovená v odstavci 4, chrání akcionáře (upisovatele) před prodejem za nepřiměřeně nízkou cenu.

Ustanovení § 33 PKT o veřejných dražbách cenných papírů stanoví, že je může organizovat, tj. být dražebníkem pouze obchodník s cennými papíry, který má povolení k poskytování investiční služby uvedené v § 4 odst. 2 písm. b) PKT (provádění pokynů týkajících se investičních nástrojů na účet jiné osoby). Pouze takový obchodník tedy může být dražebníkem cenných papírů ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 VeřDZ. Státní dozor nad výkonem činnosti obchodníka vykonává Česká národní banka.

Na veřejnou dražbu cenných papírů se vztahuje přiměřeně zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění, pokud zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění, nestanoví jinak.

Dražebník cenných papírů upraví dražebním řádem pravidla organizování veřejné dražby cenných papírů. Dražební řád a každou jeho změnu schvaluje Česká národní banka. Neodešle-li zadateli do 30 dnů ode dne doručení žádosti o schválení dražebního řádu nebo jeho změny rozhodnutí o této žádosti, proti kterému lze podat rozklad, platí, že dražební řád nebo jeho změna byly schváleny. Pokud je řízení o žádosti přerušeno, tato lhůta neběží.

Ze zák. č. 26/2000 Sb., v novelizovaném znění, vyplývá, že účastníky dražby akcií (nebo zatímních listů) podle odstavce 4 mohou být zásadně pouze osoby způsobilé k právním úkonům. Účastníkem dražby může být vždy stát, a to i tehdy, kdyby jiná osoba byla z dražby vyloučena.

Účastníky dražby nesmějí být

- osoby, které nemohou nabývat vlastnictví a práv k cenným papírům, které jsou předmětem dražby, osoby, na jejichž majetek byl prohlášen konkurs nebo vůči nimž byl zamítnut návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, anebo ohledně jejichž majetku bylo opětovně potvrzeno nucené vyrovnání, a to po dobu tří let od zrušení konkursu, jeho zamítnutí pro nedostatek majetku nebo do tří let od skončení opětovného vyrovnání,
- osoby, u nichž by v důsledku nabytí vlastnictví dražených cenných papírů mohlo dojít k vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže,
- osoby, které nesložily dražební jistotu, je-li požadována, a v opakované dražbě ani vydražitel, který způsobil zmaření předchozí dražby téhož předmětu dražby u téhož dražebníka,
- zaměstnanci orgánu příslušného provádět kontrolu pověření kontrolou činnosti dražebníka nebo kontrolou dražby,
- dražebník a licitátor, osoby jim blízké a zaměstnanci dražebníka,
- právnická osoba dražebníka ovládající nebo jím ovládaná,
- statutární orgány a členové statutárního nebo kontrolního orgánu dražebníka.

Za uvedené osoby nesmí dražit ani nikdo jiný.

Za cenné papíry stahované akciovou společností z oběhu nebudou vydány nové akcie nebo zatímní listy, jestliže dojde ke snížení základního kapitálu

- vzetím akcií z oběhu losováním (§ 213b),
- vzetím akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy (§ 213c),
- upuštěním od vydání akcií (§ 213d).

Právo na zaplacení ceny akcií vzniká akcionáři při snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu losováním, popřípadě při snížení základního kapitálu vzetím akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy. Právo na vrácení emisního kursu vzniká akcionáři při snížení základního kapitálu upuštěním od vydání akcií. Úřední úschovou podle odstavce 5 je úschova podle § 185a n. OSŘ.

Podle těchto ustanovení lze složit u soudu do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku. Návrh na přijetí do úschovy musí obsahovat prohlášení toho, kdo peníze, cenné papíry nebo jiné věci do úschovy skládá (složitel), že závazek, jehož předmětem jsou hodnoty skládané do úschovy, nelze

splnit, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení, nebo že složitel má odůvodněné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo že složitel věřitele nezná. Soud rozhoduje bez jednání usnesením, které doručí účastníkům do vlastních rukou.

Účastníkem řízení je složitel. Po právní moci usnesení o přijetí do úschovy je účastníkem řízení také ten, pro koho jsou peníze, cenné papíry nebo jiné věci určeny (příjemce), a ten, kdo uplatňuje právo na předmět úschovy. Vyžádá-li si úschova náklady, uloží soud složiteli, aby složil přiměřenou zálohu na náklady. Nebude-li záloha ve stanovené lhůtě zaplácena, soud návrh na přijetí úschovy zamítne; soud rovněž návrh na přijetí úschovy zamítne, nehodí-li se věc k úschově vůbec nebo nenalezne-li se vhodný způsob úschovy.

Předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že právo na vydání předmětu úschovy uplatňuje někdo jiný než příjemce nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků řízení a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitele je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele.

Složiteli vydá soud předmět úschovy na jeho žádost,
– projeví-li příjemce s tímto postupem souhlas, nebo
– prohlásí-li příjemce soudu, že předmět úschovy nepřijímá, nebo
– nevyjádří-li se příjemce ve lhůtě stanovené soudem, ačkoliv byl na takové následky upozorněn.

Jiné osobě než příjemci nebo složiteli, žádající o vydání předmětu úschovy, jej vydá soud jen se souhlasem složitele a příjemce.

Byl-li souhlas s vydáním předmětu úschovy odepřen, lze jej nahradit pravomocným rozsudkem soudu, kterým soud rozhodne, že ten, kdo vydání odporoval, je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy žadateli.

Přijímá-li soud do úschovy věci v případech stanovených zvláštními zákony, jak je tomu podle odstavce 5, řídí se ustanoveními příslušného předpisu, a není-li jich, ustanoveními § 185a až 185h OSŘ, a to přiměřeně podle povahy úschovy a jejího účelu.

Uplynula-li lhůta tří let od právní moci usnesení o přijetí do úschovy, popřípadě ode dne, kdy měl být podle návrhu vydán předmět úschovy složiteli, rozhodne soud, že předmět úschovy připadne státu, jestliže se o něj nikdo nepřihlásí do tří roků ode dne vyhlášení tohoto rozhodnutí. Toto usnesení soud vyvěsí na úřední desce soudu. Dojde-li po vydání takového rozhodnutí ve lhůtě tří let od právní moci usnesení o přijetí do úschovy, popřípadě ode dne, kdy předmět úschovy měl být podle návrhu složiteli vydán, žádost o vydání předmětu úschovy, postupuje soud podle § 185d OSŘ.

Uplynutím lhůty uvedené v usnesení o přijetí do úschovy, popřípadě ode dne, kdy předmět úschovy měl být podle návrhu složiteli vydán, nebyla-li v této lhůtě žádost o vydání předmětu úschovy podána, připadne předmět úschovy státu. Uplynutím této lhůty nabude stát předmět úschovy i tehdy, nebylo-li podané žádosti pravomocným usnesením vyhověno.

Případne-li předmět úschovy státu, zaniknou práva účastníků i jiných osob k němu.

Ustanovení odstavce 6 se uplatní ve všech případech, kdy akcionář vrací společnosti listinné cenné papíry.

§ 215 [Oznámení o snížení]

(1) Představenstvo je povinno písemně do 30 dnů od nabytí účinnosti rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu vůči třetím osobám oznámit rozsah

snížení základního kapitálu známým věřitelům, kterým vznikly pohledávky vůči společnosti přede dnem, v němž se toto rozhodnutí stalo účinným vůči třetím osobám, s výzvou, aby přihlásili své pohledávky podle odstavce 3.

(2) Rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu po jeho zápisu do obchodního rejstříku zveřejní představenstvo nejméně dvakrát za sebou s alespoň třicetidenním odstupem a s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky podle odstavce 3.

(3) Věřitelé společnosti uvedení v odstavci 1 jsou oprávněni požadovat do 90 dnů ode dne, kdy obdrželi oznámení o snížení základního kapitálu, jinak do 90 dnů ode dne druhého zveřejnění výzvy podle odstavce 2, aby splnění jejich neuhrazených pohledávek, jež nebyly splatné v době, kdy jim byla výzva doručena, nebo v době jejího druhého zveřejnění, bylo dostatečným způsobem zajištěno.

(4) Nedojde-li mezi věřiteli a společností k dohodě o způsobu zajištění pohledávky, rozhodne o dostatečném zajištění soud s ohledem na druh a výši pohledávky.

Související ustanovení: § 187 písm. c), § 211 odst. 4, § 299 n., § 762 odst. 2

Související předpisy: § 151a n., § 544 n. ObčZ; nař. vl. č. 503/2000 Sb., v novelizovaném znění; § 9 odst. 3 písm. b), § 200e OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Účelem ustanovení tohoto paragrafu je především zajistit ochranu věřitelů při snižování základního kapitálu, a to ve dvou rovinách. Jednak tím, že jim společnost musí včas úmysl snížit základní kapitál oznámit, jednak stanovením povinnosti zajistit jejich pohledávky. Kromě toho obchodní zákoník v ustanovení § 211 odst. 3 stanoví, že snížením základního kapitálu nesmí dojít ke zhoršení dobytosti pohledávek věřitelů a v § 216 odst. 4 zakazuje poskytnout akcionářům jakékoli plnění z důvodu snížení základního kapitálu dříve, než jsou uspokojeny či zajištěny pohledávky věřitelů (viz též § 216 odst. 1).

Oznámení podle odstavce 1 může představenstvo provést jen vůči osobám, jejichž pohledávky jsou známé, tj. zejména osobám, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti. Ochranu práv ostatních osob (a samozřejmě i známých věřitelů) zajišťuje ustanovení odstavců 2, 3 a 4. Takovými dalšími osobami budou např. osoby, kterým vznikla vůči společnosti dosud neuplatněná pohledávka na náhradu způsobené škody. Den, jímž se rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu stává účinným vůči třetím osobám, je třeba vyvozovat z ustanovení § 29 odst. 2 a bude jím tedy obecně den zveřejnění usnesení o snížení základního kapitálu v Obchodním věstníku. Vůči osobám, kterým vznikly pohledávky před uplynutím lhůty podle odstavce 1, ale až po nabytí účinnosti rozhodnutí o snížení základního kapitálu, společnost oznamovací povinnost nemá, neboť ty mohly vědět o snížení základního kapitálu již v okamžiku vzniku pohledávky – jejich informovanost je zajištěna zveřejněním rozhodnutí.

Rovněž zveřejnění dle odstavce 2 se provádí v Obchodním věstníku (viz § 769).

O zajištění pohledávek podle odstavce 3 viz též komentář k zajištění pohledávek (zařazený ke zrušeným § 299 n.). Nejpoužívanějším způsobem zajištění bude zřejmě zřízení zástavního či podzástavního práva, zastavení pohledávky, zajišťovací převod práva a bankovní záruka.

Věřitelé, kteří ve stanovené lhůtě právo na zajištění svých pohledávek neuplatní, se po uplynutí této lhůty již nemohou podle ustanovení odstavce 3 zajištění domáhat. Pokud by se však v důsledku snížení základního kapitálu měla snížit dobytost jejich pohledávek, lze zřejmě povinnost zajistit i pohledávky takových věřitelů dovodit z ustanovení § 211 odst. 3. Namísto zajištění pohledávek podle odstavce 3 může společnost pohledávky

svých věřitelů uhradit. Sporné může být pouze zda, popřípadě kdy tak může učinit i bez jejich souhlasu. Pro posouzení takové možnosti se uplatní ustanovení § 340 n.

Pohledávky, které byly v době, kdy byla jejich věřitelům doručena výzva, nebo v době jejího druhého zveřejnění splatné, je společnost povinna pohledávky uhradit, ledaže by se s jejich věřiteli dohodla na prodloužení jejich doby plnění a zajištění.

Ustanovení odstavce 4 upravuje zvýšenou ochranu věřitelů společnosti při snížení základního kapitálu. Soud v případech podle odstavce 4 nebude zajištění pohledávky zřizovat, ani určovat, jakým způsobem je společnost povinna pohledávku zajistit. Bude rozhodovat pouze o tom, zda je nabízené zajištění přiměřené. Zcela výjimečně připadá v úvahu rozhodnutí o povinnosti zajistit pohledávku určitým způsobem, např. tehdy, jestliže vznikla konkrétní (třetí) osobě povinnost uzavřít smlouvu o zajištění pohledávky ve prospěch navrhovatele. K rozhodování podle odstavce 4 je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Řízení se zahajuje na návrh věřitele nebo společnosti.

O věci není třeba nařizovat jednání. Soud však musí jednání nařídít pokud bude řízení vyžadovat dokazování. O věci se rozhoduje usnesením.

§ 216 [Zápis do obchodního rejstříku]

(1) Po uplynutí 90 dnů od doručení oznámení podle § 215 odst. 1, popřípadě od posledního zveřejnění rozhodnutí podle § 215 odst. 2 může představenstvo podat návrh na zápis snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Rejstříkový soud provede zápis, je-li prokázáno oznámení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu podle § 215 odst. 1 a 2 a zajištění pohledávek věřitelů nebo jejich uspokojení.

(2) Lhůtu uvedenou v odstavci 1 není třeba dodržet, pokud se společnost dohodne se všemi věřiteli na zajištění nebo uspokojení jejich pohledávek před uplynutím této lhůty. Uzavření dohody musí společnost soudu při podání návrhu prokázat.

(3) Ke snížení základního kapitálu dochází ode dne jeho zápisu do obchodního rejstříku.

(4) Před zápisem snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku a před uspokojením nebo zajištěním pohledávek věřitelů podle § 215 odst. 2, popřípadě před rozhodnutím podle § 215 odst. 4 nelze akcionářům poskytnout plnění z důvodu snížení základního kapitálu nebo z toho důvodu prominout nebo snížit nesplacené části jmenovitých hodnot jejich akcií. Za škodu způsobenou porušením této povinnosti společnosti nebo jejím věřitelům odpovídají společně a nerozdílně členové představenstva. Této odpovědnosti se nemohou zprostit.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 194 odst. 5 a 6, § 215, § 762 odst. 2

Související předpisy: § 200a n. OSŘ; § 74 NotŘ; zák. č. 21/2006 Sb.; vyhl. č. 36/2006 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: První a Druhá směrnice

Zápis snížení základního kapitálu, jehož předpoklady určuje ustanovení odstavce 1, je již druhým zápisem o snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku, když zákon ukládá též zápis usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku (viz komentář k § 211 odst. 4). I když ustanovení odstavce 1 stanoví, že představenstvo návrh podat „může“, představenstvo má povinnost při splnění zákonných

předpokladů návrh podat. Zákon neurčuje povinnost představenstva podat návrh na zápis snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu. Taková povinnost však vyplývá z ustanovení § 194 odst. 5 a § 32 odst. 3.

Průkaz zajištění přihlášených pohledávek podle odstavce 1 stejně jako průkaz dohody podle odstavce 2 se bude lišit podle okolností konkrétního případu. Určité problémy však může působit průkaz toho, že společnost skutečně předkládá důkaz o zajištění všech uplatněných pohledávek. Takovým důkazem zpravidla může být pouze čestné prohlášení členů představenstva, že seznam přihlášených pohledávek, který se přikládá k návrhu na povolení zápisu, je správný a úplný. Důsledkem nepravdivého čestného prohlášení pak bude osobní odpovědnost členů představenstva za škodu vzniklou věřitelům v důsledku nepravdivého prohlášení (§ 757 a 373 n.). Ustanovení odstavce 1 nebylo dotčeno novelou obchodního zákoníku a občanského soudního řádu provedenou zák. č. 216/2005 Sb. a zák. č. 79/2006 Sb.

Stejně jako zápis o zvýšení základního kapitálu má podle ustanovení odstavce 3 i zápis o jeho snížení konstitutivní povahu (viz též – vlastně duplicitně – ustanovení § 173 odst. 2). Proto také nelze provádět před zápisem snížení základního kapitálu výplaty akcionářům a další opatření podle odstavce 4 a nelze je ani vyzvat k předložení listinných akcií či zatímních listů či jiných cenných papírů. V souvislosti se zákazem poskytnout akcionářům plnění z titulu snížení základního kapitálu před uspokojením či zajištěním pohledávek věřitelů je třeba si uvědomit, že z ustanovení § 213b odst. 3 písm. b) a z ustanovení § 213c odst. 4 vyplývá, že plnění z důvodu snížení základního kapitálu musí být poskytnuto do tří měsíců od zápisu snížení do obchodního rejstříku.

Návrh na povolení zápisu snížení základního kapitálu podepisuje předseda představenstva nebo jeho pověřený člen [§ 21 odst. 1 písm. a) OSŘ].

Zák. č. 370/2000 Sb. nově výslovně začlenil do obchodního zákoníku odpovědnost členů představenstva za škodu způsobenou porušením povinností podle tohoto paragrafu, a to jako odpovědnost objektivní bez možnosti postupu podle § 373 i.f. a § 374.

§ 216a [Výjimky z ochranných opatření]

(1) Ustanovení § 215 a ustanovení § 216 odst. 1 a 2 se nepoužijí, jestliže společnost

- a) snižuje základní kapitál za účelem úhrady ztráty, nebo**
- b) snižuje základní kapitál za účelem převodu do rezervního fondu na úhradu budoucí ztráty a částka převáděná do rezervního fondu nepřesáhne 10 % základního kapitálu.**

(2) Splnění podmínek stanovených v odstavci 1 musí společnost soudu prokázat při podání návrhu na zápis.

(3) Rezervní fond v rozsahu vytvořeném podle odstavce 1 písm. b) může být použit jen k úhradě ztráty nebo ke zvýšení základního kapitálu společnosti, jestliže rezervní fond přesahuje částku, ve které je vytvářen podle § 217 povinně. K rezervnímu fondu vytvářenému podle § 161d a 161f se nepřihlíží.

(4) V souvislosti se snížením základního kapitálu podle odstavce 1 nesmí být poskytnuto jakékoliv plnění ve prospěch akcionářů. Jestliže bylo akcionářům plnění poskytnuto, jsou povinni je vrátit. Za splnění tohoto závazku ručí členové představenstva společně a nerozdílně.

Související ustanovení: § 161d, 161f, § 193 odst. 1, § 211, 213, § 215 odst. 3 a 4, § 216, 216b, 217, § 261 odst. 4, § 303 n., § 591 n.

Související předpisy: zák. č. 254/2000 Sb., v novelizovaném znění; § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

V případech podle odstavce 1 nehrozí věřitelům společnosti v důsledku snížení základního kapitálu zhoršení jejich postavení. Proto nemusí představenstvo dodržet postup podle § 215 a § 216 odst. 1 a 2, určený právě na ochranu věřitelů. Při postupu podle odstavce 1 tedy představenstvo nemusí oznamovat rozsah snížení základního kapitálu známým věřitelům společnosti ani je zveřejňovat nejméně dvakrát za sebou alespoň s třicetidenním odstupem a s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky podle § 215 odst. 3, v Obchodním věstníku, a věřitelé nemají právo požadovat přiměřené zajištění svých pohledávek. Pro tyto případy rovněž neplatí devadesátidenní odklad podání návrhu na zápis snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Podle ustanovení § 27 odst. 4 zveřejní rejstříkový soud bez zbytečného odkladu provedení zápisu do obchodního rejstříku.

Obchodní zákoník obecně neupravuje důvody, pro které lze snížit základní kapitál (důvody snížení budou zpravidla ekonomické), obecně tedy platí, že akciová společnost může snížit základní kapitál z jakýchkoli důvodů. Jestliže však jej snižuje z důvodů uvedených v ustanovení pod písmeny a) a b), jsou podmínky takového snížení upraveny odchylně.

Snižuje-li se základní kapitál za účelem úhrady ztráty podle písmena a), byla by důsledkem dodržení postupu podle § 215 odst. 3 a 4 naprostá negace účelu snížení základního kapitálu. Přitom vzhledem k tomu, že podle odstavce 4 nelze při tomto snížení základního kapitálu poskytnout plnění akcionářům, nemění takové snížení dobytost pohledávek věřitelů.

Ke snížení základního kapitálu za účelem úhrady ztráty podle písmena a) použije společnost podle ustanovení § 213 odst. 1 a 2 především vlastní akcie nebo zatímní listy ve svém majetku. Nemá-li v majetku vlastní akcie v dostatečné jmenovité hodnotě, lze použít ke snížení základního kapitálu pouze postupu podle § 213a, popřípadě vzetí akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy o bezplatném vzetí akcií z oběhu podle § 213c. Při postupu podle § 213b totiž zákon nepřipouští bezúplatné vzetí akcií z oběhu (viz § 213b odst. 5), přičemž ustanovení odstavce 4 nepřipouští poskytnout v případech podle písmen a) a b) jakékoli plnění ve prospěch akcionářů. Při postupu podle § 213d se sice sníží o hodnotu snížení základního kapitálu stav pasiv bilance společnosti, současně se však sníží ve stejném rozsahu aktiva společnosti – o pohledávky za akcionáři z titulu nesplacených částí vkladů; proto není ani snížení podle tohoto ustanovení možné. Pokud se snižuje základní kapitál za účelem úhrady ztráty, musí být tato skutečnost uvedena v usnesení valné hromady [§ 211 odst. 1 písm. a)] a v pozvánce nebo oznámení o konání valné hromady (§ 212).

Pokud se snižuje základní kapitál podle písmena b), nemění tento postup dobytost pohledávek věřitelů, a proto není jejich zajištění potřebné. Pro postup při snížení základního kapitálu podle písmena b) platí to, co se uvádí při snížení podle písmena a) s tím, že postup podle písmena b) je vlastně účetní operací na straně pasiv bilance společnosti.

Průkazem splnění podmínek podle odstavce 1 písm. a) bude zpravidla účetní závěrka ověřená auditorem, ze které splnění uvedené podmínky vyplývá, popřípadě osvědčení auditora podle § 2 odst. 1 písm. c) AudZ. U důvodu podle odstavce 1 písm. b) to bude usnesení valné hromady, ze kterého vyplyne účel snížení. Auditor, který vydal nepravdivé osvědčení dokládající splnění podmínky podle odstavce 1 písm. a), odpovídá podle § 17 AudZ a příslušných ustanovení občanského zákoníku za způsobenou škodu.

Tvorbu rezervního fondu podle písmena b) zákon společnosti neukládá, nejde tedy o povinně vytvářený rezervní fond, přesto však jsou jeho prostředky účelově vázány a nelze je použít jinak než k účelům podle odstavce 3. Rezervní fond vytvářený podle § 161d je zvláštní rezervní fond, který musí společnost vytvořit, vykáže-li vlastní akcie nebo zatímní listy v rozvaze, a to ve stejné výši, v jaké akcie v rozvaze vykázala. Na vytvoření nebo doplnění tohoto rezervního fondu může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může použít podle svého uvážení. Tento zvláštní rezervní fond může společnost zrušit nebo snížit, jen jestliže vlastní akcie nebo zatímní listy ve svém majetku zcela nebo zčásti zcizí nebo použije na snížení základního kapitálu. Jiným způsobem tento rezervní fond využít nelze. Stejně musí vytvořit podle § 161f odst. 2 zvláštní rezervní ovládaná osoba, která nabyla akcie nebo zatímní listy ovládající osoby.

Zák. č. 370/2000 Sb. doplnil do odstavce 4 bezvýjimečný příkaz akcionářům vrátit plnění poskytnuté v rozporu s ustanovením odstavce 4 a ručení členů představenstva za splnění této povinnosti. Nevýřešil však již výslovně otázku důsledků takového postupu pro snížení základního kapitálu. Domníváme se, že v případě, že akcionáři vrátí neoprávněně poskytnuté plnění, nedotýká se tento postup provedeního snížení základního kapitálu. Pokud by akcionáři přijali plnění v dobré víře, lze zvažovat odpovědnost představenstva za škodu, která jim v důsledku toho vznikla.

§ 216b [Současné rozhodnutí o snížení a zvýšení]

(1) Na jedné valné hromadě lze přijmout rozhodnutí o snížení i zvýšení základního kapitálu pouze tehdy, jestliže se základní kapitál snižuje za předpokladů stanovených v § 213d nebo § 216a odst. 1.

(2) Při postupu podle odstavce 1 může společnost činit právní úkony směřující ke zvýšení základního kapitálu až poté, co bude do obchodního rejstříku zapsáno snížení základního kapitálu.

Související ustanovení: § 36 písm. d), § 187 odst. 1 písm. b) a c), § 213d, § 216a odst. 1 písm. a) a b)

Související předpisy: § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

V ustanovení tohoto paragrafu zákon připouští, aby společnost ve vybraných případech rozhodla na téže valné hromadě současně o zvýšení a o snížení základního kapitálu, a tím urychlila jeho stabilizaci (zejména v případech, kdy snižuje základní kapitál k úhradě vzniklé ztráty), avšak nehodlá jej snížit trvale.

V případech podle § 213d je současné snížení i zvýšení základního kapitálu, podle našeho názoru, dosti nepraktické. Pokud totiž společnost hodlá ukončit účast těch společníků, kteří jsou v prodlení se splacením vkladu, ve společnosti, může využít postupu podle § 177 odst. 3 až 7; přitom nemusí vůbec rozhodovat o snížení a zvýšení základního kapitálu a provádět činnosti s tím spojené.

Ustanovení odstavce 2 je formulováno bezvýjimečně, společnost tedy nemůže přistoupit k upisování akcií na zvýšení základního kapitálu ani kdyby vázala upisování akcií na rozvazovací podmínku právní moci rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku.

§ 216c Souběžné snížení a zvýšení základního kapitálu

(1) Jestliže jsou splněny podmínky § 216a a účelem snížení základního kapitálu je přizpůsobení jmenovité hodnoty stávajících kótovaných akcií jejich ceně na regulovaném trhu v souvislosti se zvýšením základního kapitálu upsáním nových akcií na základě veřejné nabídky, může valná hromada současně rozhodnout o snížení a zvýšení základního kapitálu (souběžné snížení a zvýšení základního kapitálu). V takovém případě se nepoužije ustanovení § 216b.

(2) V usnesení o souběžném snížení a zvýšení základního kapitálu může valná hromada určit rozsah snížení základního kapitálu tak, že stanoví způsob výpočtu částky snížení v závislosti na emisním kursu nových akcií, který bude stanoven později, a pověřit představenstvo, aby částku snížení základního kapitálu a tomu odpovídající nové jmenovité hodnoty stávajících akcií společnosti bez odkladu uvedlo způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady.

(3) O zápisu usnesení valné hromady o souběžném snížení a zvýšení základního kapitálu rozhodne rejstříkový soud jedním usnesením. O zápisu snížení a zvýšení základního kapitálu rozhodne rejstříkový soud rovněž jedním usnesením, přičemž obsahem zápisu bude nejprve uvedení částky, o kterou byl základní kapitál snížen, a poté částky, o kterou byl základní kapitál zvýšen. Rejstříkový soud nepovolí snížení a zvýšení základního kapitálu, pokud základní kapitál po souběžném snížení a zvýšení nedosahuje alespoň výše podle § 162 odst. 4.

Související ustanovení: § 211, 213, 216a, 216b, 217, § 261 odst. 4, § 303 n., § 591 n.

Související předpisy: zák. č. 254/2000 Sb.; § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: Druhá směrnice

Za podmínek ustanovení § 216a, tedy za situace, kdy nehrozí zhoršení postavení věřitelů společnosti, připouští obchodní zákoník za účelem vyrovnání hodnoty dosažité akcí s hodnotou nově vydávaných, současně rozhodnutí o zvýšení a snížení základního kapitálu. Jestliže totiž je kurs akcií společnosti na regulovaném trhu nižší, než jejich jmenovitá hodnota (přičemž akciová společnost nemůže podle ustanovení § 163a odst. 1 emitovat akcie s emisním kursem nižším, než je jmenovitá hodnota), stěží bude někdo ochoten upisovat akcie společnosti za emisní kurs vyšší, než je kurs akcií na regulovaném trhu. Základní kapitál se bude v takovém případě snižovat snížením jmenovité hodnoty akcií.

Protože v době rozhodování valné hromady nebudou vesměs jasné trendy následných pohybů kursu akcií společnosti, připouští obchodní zákoník, aby valná hromada neurčila rozsah snížení nejen pevnou částkou či rozmezím, ale může stanovit způsob jeho určení, ovšem pouze ten, jež upravuje odstavec 2.

Poslední věta odstavce 3 je nadbytečná, neboť stejný závěr vyplývá z ustanovení § 162 odst. 3 a 4, přičemž je diskusní, jak do tohoto ustanovení promítnout změny provedené zák. č. 216/2005 Sb. a zák. č. 79/2006 Sb.

Oddíl sedmý. Rezervní fond

Rezervní fond a opční listy

§ 217 [Tvorba a použití rezervního fondu]

(1) Společnost vytváří rezervní fond v době a ve výši určené stanovami a tímto zákonem.

(2) Společnost je povinna vytvořit rezervní fond z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce za rok, v němž poprvé čistý zisk vytvoří, a to ve výši nejméně 20 % z čistého zisku, avšak ne více než 10 % z hodnoty základního kapitálu. Tento fond se ročně doplňuje o částku určenou stanovami, nejméně však 5 % z čistého zisku, až do dosažení výše rezervního fondu určené ve stanovách, nejméně však do výše 20 % základního kapitálu. To neplatí, jestliže rezervní fond již vytvořila příplatky nad emisní kurs akcií. Takto vytvořený rezervní fond do výše 20 % základního kapitálu lze použít pouze k úhradě ztráty.

(3) O použití rezervního fondu rozhoduje představenstvo, neurčují-li stanovy nebo tento zákon jinak.

Související ustanovení: § 39 n., § 67, 157, § 161d odst. 1 až 4, § 216a odst. 1 písm. b) a odst. 3 a 4, § 173 odst. 1 písm. h)

Související předpisy: § 18 n. ÚčZ

Z literatury: *Dědič, J.* Rezervní fond akciové společnosti po novele obchodního zákoníku. Právník, 1997, č. 6; *Eliáš, K.* Rezervní fond akciové společnosti. Právo a zákonost, 1992, č. 8; *Eliáš, K.* Rezervní fond obchodních společností. Právní praxe v podnikání, 1994, č. 6

Akciová společnost může vytvořit rezervní fond již při svém založení, anebo až v průběhu svého trvání. Přitom obchodní zákoník stanoví pouze minimální přípustnou výši rezervního fondu a minimální přípustný roční příděl z čistého zisku k jeho naplnění do požadované výše. Nic však nebrání společnosti, aby vytvořila rezervní fond vyšší, popřípadě aby ve stanovách založila vyšší příspěvky z dosaženého čistého zisku. Čistým ziskem se podle § 67 odst. 2 rozumí zisk běžného účetního období po zdanění.

Pokud společnost vytváří rezervní fond již při svém založení, vytváří jej podle ustanovení § 67 odst. 2 příplatky akcionářů nad emisní kurs akcií. Vytváří-li rezervní fond až v průběhu svého trvání, může být jeho zdrojem nejen čistý zisk, ale i jiné vlastní zdroje společnosti mimo čistý zisk – pokud to zákon nevylučuje – případě i příplatky akcionářů nad emisní kurs akcií při zvýšení základního kapitálu.

Zdrojem pro vytváření rezervního fondu může být též snížení základního kapitálu s využitím ustanovení § 216a odst. 1 písm. b). K tvorbě rezervního fondu viz též komentář k § 161d, 161f a 216a.

Ustanovení tohoto paragrafu novelizoval poprvé zák. č. 591/1992 Sb. Před touto novelizací zákon ukládal společnosti povinné vytvoření rezervního fondu již při jejím založení.

Ztrátou podle odstavce 2 se rozumí nejen ztráta daného účetního období, ale i neuhrazená ztráta předchozích let.

Rozhodování představenstva o použití rezervního fondu vylučuje zákon v ustanovení § 187 odst. 1 písm. f), když svěčuje rozhodování o úhradě ztráty valné hromadě. Možnosti použití prostředků rezervního fondu v rozsahu, ve kterém se vytváří povinně, stanoví § 67 – blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

§ 217a Opční listy

(1) Akciová společnost je oprávněna vydat pro uplatnění přednostního práva podle § 160 odst. 1 a 6 a podle § 204a cenné papíry označené jako opční listy.

(2) Opční listy podle odstavce 1 (dále jen „opční list“) lze vydávat pouze jako cenné papíry na doručitele. Opční list může být vydán buď v listinné, nebo zaknihované podobě.

(3) V opčním listu musí být uvedeno:

- a) firma a sídlo společnosti,
- b) kolik akcií a jakého druhu, formy a podoby anebo kolik vyměnitelných anebo prioritních dluhopisů společnosti, v jaké podobě, formě a v jaké jmenovité hodnotě lze získat,
- c) doba a místo pro uplatnění přednostního práva,
- d) emisní kurs akcií nebo dluhopisů, k nimž lze uplatnit přednostní právo, nebo způsob jeho určení,
- e) údaj o tom, že zní na doručitele.

(4) Opční list vydaný v listinné podobě musí obsahovat i datum emise, podpis nebo podpisy členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti a číselné označení akcie nebo dluhopisu, k nimž byl vydán.

(5) Pokud společnost vydala opční listy v zaknihované podobě, je rozhodným dnem (§ 156b) pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé.

(6) Pokud vydala společnost opční listy v zaknihované podobě, podá osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, příkaz k vydání cenných papírů, bylo-li přednostní právo včas uplatněno a bez zbytečného odkladu po splnění podmínek pro vydání těchto cenných papírů, a současně podá příkaz ke zrušení opčních listů, z nichž bylo přednostní právo uplatněno. Po uplynutí lhůty pro vykonání přednostního práva podá společnost příkaz ke zrušení opčních listů, z nichž nebylo přednostní právo uplatněno.

Související ustanovení: § 156a, 156b, § 160 odst. 1, 4 a 6, § 204a

Související předpisy: § 1, 3 a § 17 n. CenP; § 96 PKT; § 33 DluhZ

V ustanovení § 156a odst. 2 se určuje, že přednostní právo na upisování akcií a přednostní právo na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů, spojené jinak s akcií, lze převádět nejen spolu s akcií, ale i samostatně (je samostatně převoditelné). V ustanovení § 156a odst. 5 se obecně určuje, že pokud tak stanoví zákon, může být právo spojené jinak s akcií od akcie odděleno a spojeno s cenným papírem vydaným k této akcií (takové oddělení přednostního práva na upisování akcií a na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů umožňuje právě § 156a odst. 2). Ustanovení § 156a odst. 5 se týká pouze akcií, nevztahuje se na dluhopisy.

Oddělení přednostního práva na upisování akcií upravuje ustanovení § 160 odst. 4. Podle tohoto ustanovení se k tomu, aby bylo přednostní právo z prioritních dluhopisů vydaných v zaknihované podobě samostatně převoditelné, vyžaduje vydání opčních listů (s odkazem na ustanovení § 217a). Z toho vyplývá, že toto právo bez vydání opčních listů samostatně převoditelné není a nelze je tedy evidovat v evidenci zaknihovaných cenných papírů podle ustanovení § 156a odst. 4.

V ustanovení odstavce 1 se upravuje právo společnosti vydávat opční listy jak pro uplatnění přednostního práva na upisování akcií spojeného s akcií, tak pro uplatnění tohoto práva spojeného s prioritními dluhopisy, a to bez omezení na dluhopisy zaknihované, a kromě toho i pro uplatnění přednostního práva na získání prioritních a vyměnitelných

dluhopisů spojeného s akcií. Opční listy lze vydat i pro uplatnění práva koupit akcie či vyměnitelné a prioritní dluhopisy od obchodníka s cennými papíry, který je upsal či nakoupil se závazkem, prodat je na žádost akcionářům, kterým svědčí přednostní právo na jejich upsání či získání, neboť toto právo nahrazuje, rozhodne-li i tom valná hromada, právo na přednostní upsání akcií na zvýšení základního kapitálu spojené s akcií či na získání vyměnitelných či prioritních dluhopisů.

Shora citovaná ustanovení na sebe zcela nenavazují, pokud jde o úpravu samostatné převoditelnosti přednostního práva na upisování akcií spojeného s prioritním dluhopisem. Lze učinit závěr, že toto právo je samostatně převoditelné, jak pokud je spojeno s dluhopisem vydaným v zaknihované podobě, tak pokud je spojeno s listinným dluhopisem. Je nesporné, že přednostní právo spojené se zaknihovaným dluhopisem je samostatně převoditelné, jen pokud společnost pro jeho uplatnění vydala opční listy (§ 160 odst. 4). Sporné však je, zda i přednostní právo spojené s listinným dluhopisem je převoditelné, jen pokud společnost k jeho uplatnění vydala opční listy, nebo zda je lze převést i smlouvou o postoupení pohledávky obdobně podle ustanovení § 156a odst. 3, či je samostatně evidovat v zákonné evidenci zaknihovaných cenných papírů.

Zákon obecně samostatnou převoditelnost přednostního práva spojeného s dluhopisem neupravuje – ustanovení § 156a se vztahuje pouze na práva spojená s akciemi. V ustanovení § 160 odst. 5 se určuje, že na přednostní právo z prioritních dluhopisů se použijí ustanovení § 204a odst. 1 až 5 obdobně. V § 204a odst. 3 se stanoví, že přednostní právo spojené s akciemi je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo do obchodního rejstříku zapsáno usnesení valné hromady podle § 203 odst. 4 – i toto ustanovení se tedy obdobně vztahuje na přednostní právo z prioritních dluhopisů. V tomto ustanovení však jde o určení okamžiku, od kterého lze přednostní právo samostatně převádět, nikoli o konstituování samotné možnosti je samostatně převádět, bylo by tedy možno dovodit, že i přednostní právo z listinného dluhopisu lze samostatně převádět, pouze pokud byly k jeho uplatnění vydány opční listy. Přesto se přikláníme k závěru, že z obdobného použití ustanovení § 204a odst. 1 až 5 lze dovodit, že přednostní právo spojené s listinnými prioritními dluhopisy je samostatně převoditelné i bez vydání opčního listu a že z tohoto odkazu vyplývá též, že přednostní právo spojené s prioritními dluhopisy je samostatně převoditelné ode dne, kdy bylo do obchodního rejstříku zapsáno usnesení valné hromady o podmíněném zvýšení základního kapitálu. Tomu ostatně nasvědčuje i ustanovení § 160 odst. 4, které se při opačném výkladu stává nadbytečným a lze z něj tedy a contrario dovodit stejný závěr, k jakému jsme dospěli výkladem obdobného použití ustanovení § 204a odst. 1 až 5.

Opční listy vydává akciová společnost jako vedlejší cenné papíry k akciím nebo prioritním dluhopisům. Lze je vydat až poté, co valná hromada společnosti rozhodla o zvýšení základního kapitálu peněžitými vklady anebo o podmíněném zvýšení základního kapitálu a o vydání prioritních dluhopisů. K prioritním dluhopisům lze vydat opční list při jejich vydání.

Obchodní zákoník nepřipouští vydání opčního listu v jiné formě než jako cenný papír na doručitele, a to ani pokud je vedlejším cenným papírem k akcií nebo dluhopisu znějícím na jméno. Převoditelnost opčního listu nelze omezit.

Opční listy vydané v listinné podobě se převádějí jejich předáním nabyvateli, nestanoví-li dohoda stran něco jiného. Práva spojená s listinným opčním listem je oprávněn vykonat ten, kdo opční list předloží, ledaže bude prokázán opak. Zaknihované opční listy se převádějí zápisem převodu do evidence investičních nástrojů podle § 95 n. PKT. Pokud společnost vydala opční listy v zaknihované podobě, je rozhodným dnem pro uplatnění přednostního práva den, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé, tj. den stanovený v emisních podmínkách dluhopisu (§ 160 odst. 5) či v oznámení podle ustanovení § 204a odst. 2 písm. d).

Opční listy jsou investičními cennými papíry ve smyslu § 3 odst. 2 PKT. Společnost může rozhodnout o tom, že požádá o jejich přijetí k obchodování na oficiálním trhu [§ 38 písm. a) PKT] – přijetím na tento trh se stanou kótovanými cennými papíry. Zatímco podmínky pro přijímání akcií, cenných papírů zastupujících akcie a dluhopisů k obchodování na oficiálním trhu stanoví § 44 PKT a organizátor regulovaného trhu může stanovit pouze další podmínky pro jejich přijetí ve svých všeobecných obchodních podmínkách, podmínky pro přijímání jiných cenných papírů, tedy i opčních listů k obchodování na oficiálním trhu stanoví organizátor regulovaného trhu ve svých všeobecných obchodních podmínkách (§ 39 odst. 2 PKT).

Práva z opčního listu zanikají buď vykonáním tohoto práva, nebo marným uplynutím lhůty pro jeho vykonání.

Pokud vydala společnost opční listy v zaknihované podobě, což umožňuje ustanovení odstavce 2, podá osobě, která vede evidenci zaknihovaných cenných papírů, příkaz k vydání akcií nebo prioritních či vyměnitelných dluhopisů, mají-li být vydány v zaknihované podobě, bez zbytečného odkladu po splnění podmínek pro jejich vydání a současně podá příkaz ke zrušení opčních listů, z nichž bylo přednostní právo uplatněno. Mají-li být vydány na základě uplatnění práva ze zaknihovaných opčních listů listinné cenné papíry, podá společnost pouze příkaz ke zrušení opčních listů, z nichž bylo přednostní právo uplatněno. Po uplynutí lhůty pro vykonání přednostního práva podá společnost příkaz ke zrušení zaknihovaných opčních listů, z nichž nebylo přednostní právo uplatněno.

O firmě společnosti viz komentář k § 8 n., o sídle komentář k § 2 odst. 3. O druhu a formě akcií viz komentář k § 155 n. a § 156.

Z ustanovení § 204a odst. 2 písm. a) plyne, že doba pro uplatnění přednostního práva nesmí být kratší než 2 týdny. O emisním kursu viz komentář k § 163a. O datu emise podle odstavce 4, podpisech členů představenstva a číselném označení viz komentář k § 155 odst. 3 a 4.

Obchodní zákoník výslovně nestanoví, který orgán akciové společnosti rozhoduje o vydání opčních listů. Na působnost v tom směru existují dva názory. Podle jednoho náleží rozhodnutí o vydání opčních listů podle ustanovení § 191 odst. 1 do působnosti představenstva, protože obchodní zákoník nezařazuje rozhodování o vydání opčních listů do výlučné působnosti valné hromady (§ 187). Podle druhého je rozhodování o vydání opčních listů součástí rozhodování o zvýšení základního kapitálu a přísluší proto valné hromadě. Stanovy akciové společnosti však nepochybně mohou podle ustanovení § 187 odst. 1 písm. n) svěřit rozhodování o vydání opčních listů výslovně valné hromadě.

Oddíl osmý. Zrušení a likvidace společnosti

§ 218 [Zrušení a zánik]

Pro zrušení a zánik společnosti platí ustanovení § 68 až 75b, není-li dále stanoveno jinak.

Související ustanovení: § 28, § 68 až 69b, § 70 až 75b, § 186 odst. 2 a 6, § 187 odst. 1 písm. i)

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. b), § 200a n. OSŘ; § 80a n. NotŘ

Z literatury: *Eliáš, K.* K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. *Právník*, 1996, č. 3; *Eliáš, K.* Zrušení obchodní společnosti. *Právník*, 1994, č. 4; *Vomáčková, H.* Některé problémy účetnictví při likvidaci obchodních společností. *Účetnictví*, 1995, č. 8, 9

O zrušení akciové společnosti s likvidací [§ 68 odst. 3 písm. c) a e)] rozhoduje podle ustanovení § 187 odst. 1 písm. i) valná hromada. Kromě toho se pro zrušení společnosti uplatní všechny další způsoby zrušení společnosti upravené v ustanovení § 68 odst. 3 a 6. Podle těchto ustanovení se akciová společnost zrušuje též:

- uplynutím doby, na kterou byla založena,
- dosažením účelu, pro který byla založena,
- rozhodnutím soudu o zrušení společnosti,
- zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení,
- zrušením konkursu z důvodu, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu,
- zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku.

Soud může na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodnout o zrušení společnosti a o její likvidaci, jestliže:

- v uplynulých dvou letech se nekonala valná hromada,
- v uplynulém roce nebyly zvoleny orgány společnosti, jejichž všem členům skončilo funkční období před více než jedním rokem, nestanoví-li obchodní zákoník jinak,
- společnost po dobu delší než dva roky neprovozuje žádnou činnost,
- společnost pozbude všechna oprávnění k podnikatelské činnosti,
- zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti,
- společnost nemůže vykonávat činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky,
- společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond,
- společnost porušuje ustanovení § 56 odst. 3,
- společnost neplní povinnost prodat část podniku nebo se rozdělit uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu.

Valná hromada rozhoduje o zrušení společnosti bez právního nástupce usnesením. Pro usnesení o zrušení společnosti s likvidací platí § 186 odst. 2 a 6, podle kterých je k jeho přijetí nutný souhlas dvoutřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů a je o něm nutno pořádat notářský zápis – bližze viz komentář k § 186 odst. 2 a 6. Valná hromada rozhoduje jak o zrušení společnosti s právním nástupcem, tak o zrušení společnosti bez právního nástupce; pro rozhodování o zrušení společnosti s právním nástupcem zákon vyžaduje kvalifikovanou tříčtvrtinovou většinu hlasů přítomných akcionářů a pořízení notářského zápisu. Podle ustanovení § 70 odst. 1 pokud nepřechází celé jmění společnosti na právního nástupce, provede se její likvidace; to neplatí, jestliže po zrušení společnosti zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo proto, že její majetek nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, anebo proto, že byl zamítnut návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, nezbude společnosti žádný majetek. Zatímco při zrušení s právním nástupcem k likvidaci v žádném případě nedochází, v ostatních případech záleží na okolnostech každého konkrétního případu, zda se likvidace provede či nikoli. Pokud se to ukáže potřebným (např. po ukončení konkursu se objeví další majetek společnosti), likvidace proběhne.

Na základě rozhodnutí valné hromady o zrušení společnosti se společnost zrušuje dnem uvedeným v usnesení valné hromady o zrušení společnosti; pokud takový den v usnesení uveden není, dnem, kdy valná hromada přijala usnesení o zrušení společnosti [§ 68 odst. 3 písm. c)]. Zákon tedy dává valné hromadě možnost rozhodnout, ke kterému dni má být společnost zrušena.

I když to zákon v tomto paragrafu výslovně neurčuje, platí pro zrušení společnosti též ustanovení § 764.

§ 219 [Likvidátor]

- (1) Likvidátora jmenuje a odvolává valná hromada, nestanoví-li zákon jinak.
- (2) Nevyplyvá-li ze stanov něco jiného, mohou akcionáři uvedení v § 181 odst. 1 požádat s uvedením důvodů soud, aby odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou a nahradil ho jinou osobou. Tím není dotčeno ustanovení § 71 odst. 4.
- (3) Likvidátor, který nebyl jmenován soudem, může být valnou hromadou odvolán a nahrazen jiným likvidátorem.

Související ustanovení: § 70 až 75, § 187 odst. 1 písm. i)

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. b), § 200e OSŘ

Z literatury: *Eliáš, K.* K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. Právník, 1996, č. 3; *Eliáš, K.* Zrušení obchodní společnosti. Právník, 1994, č. 4; *Vomáčková, H.* Některé problémy účetnictví při likvidaci obchodních společností. Účetnictví, 1995, č. 8, 9

Ustanovení odstavce 1 tohoto paragrafu postihuje pouze jeden z případů jmenování likvidátora společnosti. Jak vyplývá z ustanovení dalších odstavců a také z ustanovení § 71, jmenuje likvidátora v zákonem stanovených případech soud. Soud jej jmenuje podle ustanovení § 71 v případech, kdy jej valná hromada nejmenuje bez zbytečného odkladu poté, co rozhodla o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace anebo poté, co likvidátor zemřel, byl odvolán, vzdal se své funkce nebo ji nemůže vykonávat a valná hromada nejmenovala bez zbytečného odkladu nového likvidátora. Soud jmenuje likvidátora rovněž v případech, kdy rozhodl o zrušení společnosti nebo o odvolání likvidátora podle ustanovení § 71 odst. 4 nebo podle odstavce 2 – blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

Pokud valná hromada rozhodla o zrušení společnosti s likvidací, rozhoduje podle odstavce 1 i o jmenování, popřípadě odvolání likvidátora. Zákon neurčuje, že o jmenování likvidátora musí rozhodnout tatáž valná hromada, která rozhodla o zrušení společnosti. V praxi to však bude obvyklé, neboť jak se uvádí shora, pokud valná hromada nerozhodne o jmenování likvidátora bez zbytečného odkladu, navozuje situaci, kdy bude o jmenování likvidátora rozhodovat soud. Předtím, než valná hromada jmenuje po zrušení společnosti likvidátora, také nelze podat návrh na zápis likvidace do obchodního rejstříku. Rozhodování o jmenování likvidátora není nedílnou součástí rozhodnutí o zrušení společnosti a zákon pro ně nepředepisuje požadavek kvalifikované většiny ani formu notářského zápisu.

Likvidátora, kterého jmenovala valná hromada, může valná hromada též sama odvolat. To neplatí, jestliže soud rozhodl k žalobě oprávněné osoby o odvolání likvidátora, funkce likvidátora však dosud nezanikla, protože se rozhodnutí o jeho odvolání dosud nestalo vykonatelným. K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2000 sp. zn. 32 Cdo 524, 525/2000, ze kterého vyplývá, že jestliže soud uzná, že jsou splněny podmínky pro odvolání likvidátora a o jeho odvolání rozhodne, nemůže již valná hromada až do pravomocného vyřešení sporu rozhodnout o volbě likvidátora nového, neboť takovým postupem by byl zcela zmařen účel sledovaný citovaným ustanovením zákona. Při jiném výkladu ustanovení § 71 odst. 3 a 4 by ustanovení § 71 odst. 4 zcela pozbylo smysl, neboť akcionáři společnosti, ježž likvidátor má být soudem odvolán, by mohli kdykoli zmařit jeho odvolání a jmenování nového likvidátora soudem tím, že by společnost proti rozhodnutí soudu o odvolání a jmenování likvidátora podala odvolání a před rozhodnutím o tomto odvolání by valná hromada dosavadního likvidátora odvolala, popřípadě by tento likvidátor odstoupil z funkce a jmenovala likvidátora nového. Po právní moci rozhodnutí, kterým odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního

stupně, popřípadě po marném uplynutí lhůty k podání dovolání či zamítavém rozhodnutí dovolacího soudu by pak dokonce nic nebránilo ani tomu, aby byl původní likvidátor znovu dosazen do funkce. Z uvedeného vyplývá, že jsou-li splněny podmínky postupu podle § 71 odst. 4, nelze použít ustanovení § 71 odst. 3.

Jestliže pak valná hromada rozhodla o jmenování likvidátora za situace, kdy o něm rozhodovat nemohla, nastala z právního hlediska stejná situace, jako by valná hromada rozhodla o odvolání likvidátora jmenovaného soudem (což zákon nepřipouští) a jmenování likvidátora nového. Valná hromada totiž rozhodla o věci, jejíž rozhodnutí nepatří, podle výslovného ustanovení zákona, do její působnosti a takové rozhodnutí je rozhodnutím nicotným, které nemůže mít právní účinky ani pro vnitřní poměry společnosti, natož pak ve vztahu ke třetím osobám. (Stejně jako by takové účinky nemělo např. rozhodnutí o jmenování likvidátora dceřiné společnosti či rozhodnutí o tom, že valná hromada odvolává z funkce ředitele některého státního podniku.) Rejstříkový soud proto nemůže na základě takového usnesení valné hromady povolit zápis odpovídající změny do obchodního rejstříku.

Pro zrušení investiční společnosti s likvidací předepisuje ustanovení § 92 KI též, že usnesení valné hromady, kterým se zrušuje investiční společnost nebo investiční fond s likvidací, je společnost povinna bez zbytečného odkladu doručit České národní bance. Likvidátora investiční společnosti nebo investičního fondu jmenuje a odvolává Česká národní banka, a to buď na návrh nebo z vlastního podnětu. Návrh na jmenování likvidátora podává investiční společnost nebo investiční fond na základě usnesení valné hromady. Návrh musí obsahovat jméno, příjmení a bydliště navrhovaného likvidátora a doklad prokazující, že splňuje předpoklady vyžadované zákonem. Česká národní banka návrh na jmenování likvidátora zamítne, pokud zjistí, že nesplňuje požadavky stanovené zákonem nebo má-li k němu důvodné výhrady. Účastníkem řízení o jmenování likvidátora je zrušená investiční společnost nebo investiční fond a osoba navrhovaná do funkce likvidátora. Z vlastního podnětu jmenuje Česká národní banka likvidátora, pokud zamítá návrh na jmenování likvidátora, anebo pokud se likvidátor vzdá funkce.

Podle ustanovení § 134 KI může být likvidátorem investiční společnosti nebo investičního fondu jmenována pouze osoba zapsaná v seznamu nucených správců a likvidátorů vedeném Českou národní bankou podle § 198 PKT, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy investorů likvidované investiční společnosti nebo investičního fondu, která není personálně nebo majetkově propojena s touto investiční společností nebo investičním fondem, nebo která se v posledních 3 letech nepodílela na auditu této investiční společnosti nebo tohoto investičního fondu. Do seznamu nucených správců a likvidátorů zapisuje Česká národní banka osobu, která o to požádá, je způsobilá k právním úkonům, odborně způsobilá a důvěryhodná a nebyla v posledních 5 letech z tohoto seznamu vyškrtnuta.

Likvidátor investiční společnosti nebo investičního fondu se může vzdát své funkce písemným oznámením, které musí být doručeno České národní bance (§ 92 odst. 4 KI). Účinky odstoupení nastávají dnem uvedeným v oznámení o odstoupení z funkce, nejříve však 30 dnů ode dne doručení oznámení České národní bance. Návrh na povolení zápisu a zápisu výmazu osoby likvidátora do obchodního rejstříku podává jmenovaný likvidátor.

Podle ustanovení § 93 KI v případech, kdy jmenuje likvidátora soud, jmenuje jej na návrh České národní banky.

Podle ustanovení § 39 odst. 4 PfZ jmenuje a odvolává likvidátora penzijního fondu Česká národní banka.

Podle ustanovení § 37 PojZ zrušuje-li se pojišťovna nebo zajišťovna s likvidací, jmenuje likvidátora Česká národní banka ze seznamu likvidátorů, který vede, a současně určí i výši odměny likvidátora.

Likvidátorem nesmí být fyzická osoba, která byla nebo je auditorem pojišťovny nebo zajišťovny nebo se jakýmkoliv způsobem na auditu podílela, nebo osoba, která je nebo byla v této pojišťovně nebo zajišťovně odpovědným pojistným matematikem nebo má anebo měla k pojišťovně nebo zajišťovně vztah, který by mohl být překážkou řádného výkonu funkce likvidátora.

Likvidátor předkládá České národní bance bez zbytečného odkladu účetní výkazy zpracované v průběhu likvidace a doklady o úkonech směřujících k likvidaci společnosti, které si vyžádá.

Kromě případů uvedených v odstavci 2 může soud podle ustanovení § 71 odst. 4 odvolat likvidátora též na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, a to bez ohledu na to, kdo jej jmenoval. Zatímco ustanovení odstavce 2 dává možnost požadovat odvolání likvidátora v něm uvedenému akcionáři či skupině akcionářů (tj. nikoli každému akcionáři), uvedou-li jakékoli důvody pro jeho odvolání, ustanovení § 71 odst. 4 umožňuje jakékoli osobě, tedy i akcionáři, navrhnout odvolání likvidátora při splnění dvou podmínek – navrhovatel musí osvědčit právní zájem na odvolání likvidátora a musí prokázat, že likvidátor porušuje své povinnosti.

Kromě ustanovení tohoto a následujícího paragrafu se uplatní při likvidaci akciové společnosti též § 70 n., kde se stanoví zejména práva a povinnosti likvidátora, jeho jednání jménem společnosti, postup při provádění likvidace a pravidla odměňování likvidátora, jeho odvolání soudem a jmenování dalšího likvidátora.

Ke jmenování a odvolání likvidátora podle odstavce 2 je věcně a místně příslušný rejstříkový soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Řízení se zahajuje na návrh oprávněných akcionářů. O věci není třeba nařizovat jednání, jen neprovádí-li se dokazování (což však prakticky nepřipadá v úvahu). Likvidátor musí s jmenováním vyslovit souhlas. O jmenování likvidátora rozhoduje soud usnesením.

Valná hromada nemůže odvolat likvidátora, kterého jmenoval soud.

Z judikatury:

PR 8/2000 s. 353: 1. Jestliže soud shledá, že jsou splněny podmínky pro odvolání likvidátora akciové společnosti a o jeho odvolání rozhodne, nemůže již valná hromada až do pravomocného vyřešení sporu rozhodnout o volbě likvidátora nového.

2. Jestliže valná hromada rozhodla o věci, která nepatří do její působnosti, je takové rozhodnutí rozhodnutím nicotným a nemůže mít právní účinky ani pro vnitřní poměry společnosti ani ve vztahu ke třetím osobám.

§ 220 [Likvidační zůstatek]

(1) Likvidační zůstatek se dělí mezi akcionáře v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií. Ustanovení § 159 odst. 1 tím není dotčeno. Právo na podíl na likvidačním zůstatku je samostatně převoditelné ode dne, k němuž byl schválen návrh rozdělení likvidačního zůstatku.

(2) Jestliže likvidační zůstatek nestačí k úhradě jmenovité hodnoty akcií, dělí se likvidační zůstatek na část připadající vlastníkům prioritních akcií a ostatních akcií v rozsahu určeném stanovami. Části likvidačního zůstatku se dělí mezi akcionáře v poměru odpovídajícím splacené jmenovité hodnotě jejich akcií.

(3) Nárok na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku vzniká akcionáři vrácením listinných akcií společnostem předložených na výzvu likvidátora. Vrácené akcie likvidátor zničí. Pokud akcionář listinné akcie na výzvu likvidátora nevrátí, postupuje likvidátor přiměřeně podle ustanovení § 214.

(4) Pokud společnost vydala zaknihované akcie, vzniká nárok na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku ke dni, kdy na základě příkazu likvidátora byly zrušeny akcie společnosti v evidenci zaknihovaných cenných papírů.

(5) Rejstříkový soud provede výmaz společnosti z obchodního rejstříku, jen bude-li prokázáno, že byly všechny akcie společnosti zničeny, prohlášeny za neplatné nebo zrušeny.

Související ustanovení: § 32 odst. 3, § 75, 157, 159, 214

Související předpisy: § 120 n., § 200a n. OSŘ

Z literatury: *Eliáš, K.* K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. Právník, 1996, č. 3; *Eliáš, K.* Zrušení obchodní společnosti. Právník, 1994, č. 4; *Vomáčková, H.* Některé problémy účetnictví při likvidaci obchodních společností. Účetnictví, 1995, č. 8, 9

K rozdělení likvidačního zůstatku mezi akcionáře může dojít až poté, co společnost uspokojila pohledávky všech svých věřitelů, neboť až po takovém uspokojení lze zjistit, zda z likvidace nějaký zůstatek bude. V praxi se však – byť výjimečně – stává, že se až po ukončení likvidace a rozdělení likvidačního zůstatku a zániku společnosti zjistí neuspokojená pohledávka věřitele. Pro takový případ upravuje ustanovení § 56 odst. 6 ručení společníků, a to do výše podílu na likvidačním zůstatku každého z nich.

Odstavec 1 obecně určuje, že se likvidační zůstatek rozděluje mezi akcionáře v poměru odpovídajícím jmenovité hodnotě jejich akcií – tedy bez ohledu na to, zda byla jmenovitá hodnota splacena.

Zák. č. 370/2000 Sb. doplnil do obchodního zákoníku dosud chybějící pravidlo, podle kterého se určuje okamžik, od kterého je právo na podíl na likvidačním zůstatku samostatně převoditelné. Přestože ustanovení § 75 odst. 1 určuje, že neschválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku nebrání výmazu společnosti z obchodního rejstříku, a akcionáři, kteří s návrhem rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasili, se mohou domáhat, aby soud přezkoumal výši podílu na likvidačním zůstatku, který mají podle návrhu rozdělení likvidačního zůstatku obdržet, z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že při neschválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku nebude právo na tento podíl samostatně převoditelné. Tento stav odpovídá zásadě ochrany třetích osob, která je jednou ze zásad, kterými se obchodní zákoník řídí.

Odstavec 2 pro případ, že likvidační zůstatek nepostačuje k úhradě jmenovité hodnoty akcií, stanoví, že se rozděluje mezi akcionáře v poměru odpovídajícím splacené jmenovité hodnotě jejich akcií; i zde se tedy projevuje, jako u ostatních forem společností, preference společníků, kteří splatili vklady. Současně však ustanovení odstavce 2 zajišťuje uspokojení vlastníků prioritních akcií na přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku v souladu se stanovami.

Podle ustanovení § 75a odst. 1 končí likvidace rozdělením likvidačního zůstatku nebo použitím prostředků z výtěžku prodeje majetku k uspokojení věřitelů, anebo převzetím majetku věřiteli k úhradě jejich pohledávek, anebo odmítnutím věřitelů převzít majetek k úhradě dluhů podle § 75 odst. 5.

Při postupu podle § 214, na jehož přiměřené použití odkazuje ustanovení odstavce 3, vyzve likvidátor akcionáře způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby vrátili akcie nebo zatímní listy, popřípadě cenné papíry je nahrazující, v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí s upozorněním, že jinak budou prohlášeny za neplatné, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Listinné akcie nebo zatímní listy, které přes výzvu nebyly v dodatečně určené lhůtě předloženy, prohlásí likvidátor

za neplatné. Prohlášení akcií za neplatné oznámí dotčeným akcionářům způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a bez zbytečného odkladu je zveřejní.

Obchodní zákoník nestanoví způsob průkazu zničení listinných akcií podle odstavce 5. Takovým způsobem by mohl být např. protokol o provedení likvidace těchto akcií podepsaný osobami, které se likvidace zúčastnily. Nelze vyloučit ani čestné prohlášení likvidátora. Z hlediska přesvědčivosti důkazu však je praktičtější, pokud likvidátor neprovádí likvidaci listinných akcií či zatímních listů sám, ale přizve k tomu další osoby.

Z judikatury:

PR 1/1994 s. 23: V případě, že obchodní společnost je zrušena s likvidací, představuje likvidace neopominutelnou fázi předcházející zániku společnosti výmazem z obchodního rejstříku. Působnost likvidátora jednat jménem společnosti přechází na uvedený subjekt až zápisem likvidace společnosti do obchodního rejstříku, spolu se zápisem likvidátora. Pokud by likvidátor vykonal některé úkony ještě před zápisem do rejstříku, soud k nim nemůže přihlídnout. (*Poznámka autorů:* od 1. 1. 2001 není zápis likvidátora do obchodního rejstříku konstitutivní)

Oddíl devátý. Fúze akciových společností

Základní právní úprava přeměn obchodních společností, tj. fúze, převodu jmění na společníka, rozdělení a změny právní formy je začleněna do § 69 až 69h. Na tuto základní, společnou úpravu pak navazuje v rámci úpravy jednotlivých forem obchodních společností úprava zvláštní, která je koncipována tak, že podrobná zvláštní úprava je začleněna do úpravy akciové společnosti a v rámci právní úpravy jednotlivých forem obchodních společností se na tuto úpravu jednak odkazuje, jednak se upravují otázky, pro které nelze úpravu akciové společnosti použít.

Kromě obchodního zákoníku obsahují dílčí úpravu přeměn obchodních společností i některé zvláštní zákony, zejména zákony upravující právní poměry některých zvláštních podnikatelských subjektů podrobených státnímu doзору.

V některých případech vyžaduje zákon pro zrušení společnosti s právním nástupcem souhlas určitého státního orgánu. Tak z ustanovení § 12 a 13 OHS vyplývá, že ke spojení společností (soutěžitelů), tj. k fúzi nebo k rozdělení se sloučením společností je potřebné povolení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jestliže celkový čistý obrat všech spojujících se soutěžitelů dosažený za poslední účetní období na trhu České republiky je vyšší než 1,5 miliardy Kč a alespoň dva ze spojujících se soutěžitelů dosáhli každý za poslední účetní období na trhu České republiky čistého obratu vyššího než 250 milionů Kč, nebo čistý obrat dosažený za poslední účetní období na trhu České republiky alespoň jedním z účastníků fúze či rozdělení se sloučením je vyšší než 1 500 000 000 Kč a zároveň celosvětový čistý obrat dosažený za poslední účetní období dalším spojujícím se soutěžitelem je vyšší než 1 500 000 000 Kč.

Podle § 14 OHS se čistým obratem spojujících se soutěžitelů se rozumí čistý obrat dosažený jednotlivými soutěžiteli pouze při činnosti, která je předmětem jejich podnikání.

Do společného čistého obratu se zahrnují čisté obraty dosažené

- a) všemi spojujícími se soutěžiteli,
- b) osobami, které budou spojující se soutěžitele kontrolovat po uskutečnění daného spojení, a osobami, které jsou spojujícími se soutěžiteli kontrolovány,
- c) osobami, které kontroluje osoba, která bude spojující se soutěžitele kontrolovat po uskutečnění daného spojení, a

d) osobami, které jsou kontrolovány společně dvěma či více osobami uvedenými v písmenech a) až c).

Do společného čistého obrátu spojujících se soutěžitelů se nezahrnuje ta část obrátu, která byla dosažena prodejem zboží mezi spojujícími se soutěžiteli a osobami, které tyto soutěžitele kontrolují nebo které jsou těmito soutěžiteli kontrolovány, jakož i mezi osobami podle písmen c) a d).

Spojuje-li se pouze část soutěžitele (např. při rozdělení se sloučením), zahrnuje se do čistého obrátu pouze ta část obrátu, kterého dosáhla spojující se část soutěžitele.

U bank se čistým obrátem rozumí součet výnosů, zejména výnosů z úroků, z cen-
ných papírů a majetkových účastí, z poplatků a provizí a zisků z finančních operací.
U pojišťoven se čistým obrátem rozumí součet předepsaného pojistného podle všech uzavřených pojistných smluv.

Z ustanovení § 16 odst. 7 OHS vyplývá, že spojení lze zapsat do obchodního rejstříku až poté, co rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, kterým se povoluje spojení, nabude právní moci.

Pro investiční společnosti a investiční fondy a penzijní fondy upravují zvláštní zákony některé další podmínky a důsledky zrušení bez likvidace.

Podle ustanovení § 96 odst. 1 KI je ke zrušení investiční společnosti nebo investičního fondu bez likvidace zapotřebí povolení České národní banky. Žádost o povolení fúze nebo rozdělení investiční společnosti nebo investičního fondu obsahuje údaje a doklady nezbytné pro posouzení důvodu fúze nebo rozdělení a ochrany zájmů investorů. Náležitosti žádosti a její přílohy stanoví prováděcí právní předpis. Česká národní banka nepovolí

a) fúzi nebo rozdělení investiční společnosti nebo investičního fondu, pokud není zajištěna ochrana zájmů podílníků podílového fondu nebo akcionářů investičního fondu,

b) fúzi investiční společnosti s osobou, která nemá povolení k činnosti investiční společnosti; výjimku tvoří fúze investiční společnosti, která má povolení k obhospodařování majetku zákazníka, s obchodníkem s cennými papíry, jehož výhradním předmětem činnosti je činnost uvedená v § 15 odst. 3 KI,

c) fúzi investičního fondu s osobou, která nemá povolení k činnosti investičního fondu,

d) rozdělení investiční společnosti na osoby, které nejsou investičními společnostmi,

e) rozdělení investičního fondu na osoby, které nejsou investičními fondy, nebo

f) fúzi investičních fondů s výrazně odlišným způsobem investování.

Převod jmění investiční společnosti nebo investičního fondu na jejich akcionáře není přípustný.

Zák. č. 248/1992 Sb., v novelizovaném znění, upravoval až do novely provedené zák. č. 124/1998 Sb. v ustanovení § 35i přeměnu investičního fondu na jiný podnikatelský subjekt. Podle tohoto ustanovení odňala Komise pro cenné papíry investičnímu fondu povolení, na jehož základě vznikl, pokud investiční fond o odnětí povolení požádal na základě rozhodnutí valné hromady o změně předmětu podnikání. K rozhodnutí valné hromady o změně předmětu podnikání se vyžadoval souhlas dvou třetin hlasů všech akcionářů investičního fondu. Akcionář investičního fondu, který s rozhodnutím valné hromady o přeměně na jiný podnikatelský subjekt nesouhlasil, měl právo, aby od něho dosavadní investiční fond odkoupil jeho akcie za částku odpovídající výši čistého obchodního jmění (majetku) investičního fondu připadajícího na odkoupené akcie. Toto právo musel akcionář uplatnit do šesti měsíců ode dne konání valné hromady. Investiční fond pak musel odprodat odkoupené akcie do jednoho měsíce od uplynutí lhůty pro uplatnění práva na odkoupení akcií, anebo musel snížit své základní jmění o částku odpovídající jmenovité hodnotě odkoupených akcií a neprodleně podat návrh na zápis snížení základního jmění do obchodního rejstříku. Po uplynutí šestiměsíční lhůty pro odkoupení akcií se na další

činnost dosavadního investičního fondu nevztahovala ustanovení zák. č. 248/1992 Sb., v novelizovaném znění, a nově vzniklý podnikatelský subjekt nesmí používat označení investiční fond a nesmí být obhospodařován investiční společností.

Novela zák. č. 248/1992 Sb., provedená zák. č. 124/1998 Sb. v ustanovení § 35i přeměnu investiční společnosti a investičního fondu na podnikatelský subjekt s jiným předmětem podnikání výslovně zakázala. Současně začlenila do ustanovení § 36 nové písmeno k), podle kterého podléhala státnímu doзору, který vykonává Komise pro cenné papíry, činnost, kterou vykonávaly akciové společnosti přeměněné podle § 35i, a to za dobu, po kterou byly investičními fondy. Dozoru Komise pro cenné papíry měly tyto společnosti podléhat po dobu deseti let ode dne zápisu změny předmětu podnikání do obchodního rejstříku. V daném případě však nejde o přeměnu obchodní společnosti na jinou formu společnosti, tj. o zrušení společnosti bez likvidace, ale vlastně jen o zákaz změny předmětu podnikání.

Pokud jde o zrušení penzijního fondu bez likvidace, z ustanovení § 39 odst. 3 PfZ vyplývá, že k rozdělení a fúzi (sloučením nebo splynutím) penzijních fondů je třeba povolení České národní banky. Při rozdělení nebo splynutí (fúzi splynutím) penzijních fondů mohou vzniknout pouze penzijní fondy. V ustanovení § 40 PfZ se stanoví, že účastník u penzijního fondu, který byl zrušen rozdělením nebo splynutím (fúzi splynutím), se stává účastníkem u nově vzniklého penzijního fondu, pokud do jednoho měsíce ode dne, kdy byl písemně vyrozuměn o zrušení penzijního fondu a podmínkách penzijního připojištění u nově vzniklého penzijního fondu, neodmítne penzijní připojištění u nově vzniklého penzijního fondu. Nároky z penzijních plánů zrušených penzijních fondů se převádějí do penzijního připojištění u nově vzniklých penzijních fondů, a to způsobem stanoveným v penzijním plánu nově vzniklého penzijního fondu. To platí obdobně při zrušení penzijního fondu sloučením (fúzi sloučením).

K fúzi banky je podle § 16 odst. 1 písm. c) BankZ zapotřebí předchozí souhlas České národní banky. Právní úkony a usnesení valné hromady učiněné bez požadovaného předchozího souhlasu jsou neplatné. Zákon o bankách však neobsahuje podmínku, že lze slučovat jen banky, nebo že by mohly splynout jen banky a že by musela splynutím vzniknout opět banka, domníváme se však, že pro případ, že by fúzí nebo rozdělením měl vzniknout jiný podnikatelský subjekt než banka, uplatní se ustanovení § 16 odst. 1 písm. e) BankZ.

Podle ustanovení § 16 odst. 1 písm. e) BankZ je předchozí souhlas České národní banky potřebný i k usnesení valné hromady o tom, že dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost, ke které je třeba licence.

Podle § 36 PojZ podléhá fúze, změna právní formy nebo rozdělení pojišťovny nebo zajišťovny schválení Českou národní bankou na základě předloženého záměru, který musí mít písemnou formu. Kromě náležitostí stanovených obchodním zákoníkem pro fúzi, rozdělení a změnu právní formy záměr obsahuje údaje o skladbě finančních prostředků získaných z pojištění nebo zajištění, které budou předmětem uvedených změn, a o předpokládaném vývoji solventnosti v prvních třech letech po provedení těchto změn.

Změnu právní formy lze provést pouze v rozsahu právních forem stanovených zák. č. 363/1999 Sb., v novelizovaném znění. Z tohoto zákona vyplývá, že pojišťovna může mít formu akciové společnosti nebo družstva, zajišťovna pouze formu akciové společnosti.

Porušení povinnosti získat v uvedených případech státní souhlas je jednak postihováno sankcemi podle citovaných příslušných zákonů a jednak může mít důsledky podle § 68 odst. 6 písm. c).

Z čl. VIII. bodu 7. zák. č. 370/2000 Sb. vyplývá, že bylo-li přede dnem nabytí jeho účinnosti rozhodnuto o zrušení nebo přeměně společnosti, postupuje se podle dosavadních

předpisů, pokud společníci nebo příslušný orgán společnosti nerozhodnou do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona o tom, že bude uplatněn postup podle tohoto zákona. Důvody vylučující možnost podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady se použijí i na rozhodnutí o zrušení společnosti bez likvidace, jež byla přijata přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. Ustanovení tohoto zákona na ochranu věřitelů a ustanovení týkající se doplatků na dorovnání se použijí i na případy, kdy rozhodnutí o zrušení společnosti bylo přijato přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona nebylo ještě zapsáno do obchodního rejstříku.

Sloučení akciových společností

§ 220a Smlouva o fúzi

(1) Ke sloučení se vyžaduje uzavření smlouvy o fúzi všemi zúčastněnými společnostmi. Smlouva o fúzi musí mít formu notářského zápisu. Návrh smlouvy o fúzi obsahující údaje podle odstavce 3 musí schválit valné hromady všech zúčastněných společností, ledaže zákon takové schválení nevyžaduje.

(2) Není-li návrh smlouvy o fúzi schválen podle odstavce 1, je smlouva o fúzi neplatná. Vyžaduje-li se ke sloučení souhlas státního orgánu podle zvláštního právního předpisu, nemůže smlouva o fúzi nabýt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž příslušný státní orgán souhlas se sloučením udělil. Vyžaduje-li se ke sloučení souhlasu více státních orgánů, nemůže smlouva o fúzi nabýt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž udělil souhlas se sloučením poslední z nich. Právní mocí rozhodnutí, jímž se souhlas k fúzi neuděluje, se smlouva o fúzi ruší.

(3) Smlouva o fúzi musí obsahovat alespoň

a) firmu, sídlo, identifikační číslo všech zúčastněných společností a jejich právní formu,

b) výměnný poměr akcií s uvedením podoby, druhu, formy, převoditelnosti, jmenovité hodnoty a případné údaje o kótaci akcií určených k výměně za akcie zanikající společnosti nebo zanikajících společností, včetně podrobných pravidel postupu a stanovení lhůt při jejich výměně, a výši případného doplatku akcionářům zanikající společnosti nebo zanikajících společností na vyrovnání, s pravidly pro jeho výplatu, anebo údaj o tom, že akcie nebudou vyměňovány s uvedením důvodu (§ 220g odst. 1 až 3),

c) určení, jak budou získány akcie nástupnické společnosti potřebné k výměně,

d) den, od kterého vzniká právo na dividendu z vyměněných akcií, jakož i všechny předpoklady jeho vzniku,

e) údaj o vlivu sloučení na akcie dosavadních akcionářů nástupnické společnosti, zejména údaj o tom, že jejich akcie nepodléhají výměně, nebo údaj o tom, že se štěpí, že se zvyšuje nebo snižuje jejich jmenovitá hodnota anebo se mění jejich podoba, druh nebo forma, včetně pravidel postupu a stanovení lhůt při jejich výměně, a případné údaje o výši doplatku dosavadním akcionářům nástupnické společnosti na vyrovnání, s pravidly pro jeho výplatu,

f) určení, v jaké struktuře nástupnická společnost přebírá složky vlastního a cizího kapitálu zanikající společnosti, jež nejsou závazkem,

g) den, od něhož se jednání zanikající společnosti nebo zanikajících společností považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti (dále jen „rozhodný den fúze“),

h) práva, jež nástupnická společnost poskytne vlastníkům jednotlivých druhů akcií, opčních listů, dluhopisů nebo jiných cenných papírů, popřípadě opatření, jež jsou pro ně navrhována (§ 220j odst. 3 a 4),

i) postup pro případ, že akcionářům zúčastněné společnosti vznikne právo odprodat akcie nástupnické společnosti,

j) návrh změn stanov po sloučení, dochází-li k jejich změně.

(4) Je-li nástupnická společnost jediným akcionářem zanikající společnosti, neobsahuje smlouva o fúzi údaje uvedené v odstavci 3 písm. b) až d) a písm. i).

(5) Výměnný poměr akcií musí být vhodný a odůvodněný. Nelze-li při stanovení výměnného poměru akcií z vážných důvodů vyměnit akcie tak, aby nedošlo k poškození akcionářů některé ze zúčastněných společností, přízná se těmto akcionářům doplatek na dorovnání (dále jen „doplatek“). Doplatek nesmí překročit 10 % jmenovité hodnoty akcií, jež mají být vyměněny za akcie zanikající společnosti, popřípadě zanikajících společností. Doplatek lze přiznat jak akcionářům nástupnické společnosti, tak akcionářům zanikající společnosti nebo zanikajících společností. Doplatek nesmí být vyplacen před zápisem sloučení do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j.

(6) Jestliže se budou štěpit akcie akcionářů nástupnické společnosti nebo se bude měnit jejich podoba, druh nebo forma podle odstavce 3 písm. e), použijí se obdobně ustanovení tohoto zákona, popřípadě zvláštního právního předpisu o štěpení akcií, o změně podoby, druhu nebo formy akcií, není-li dále stanoveno jinak. Jestliže se bude zvyšovat jmenovitá hodnota akcií dosavadních akcionářů nástupnické společnosti podle odstavce 3 písm. e), použijí se obdobně ustanovení tohoto zákona o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů, při němž dochází ke zvýšení jmenovité hodnoty akcií, s tím, že ustanovení, která upravují částku zvýšení základního kapitálu, se použijí na součet všech částek zvýšení jmenovitých hodnot akcií dosavadních akcionářů nástupnické společnosti. Jestliže se bude snižovat jmenovitá hodnota akcií dosavadních akcionářů nástupnické společnosti podle odstavce 3 písm. e), použijí se obdobně ustanovení tohoto zákona o snižování základního kapitálu, při němž dochází ke snížení jmenovité hodnoty akcií, s výjimkou ustanovení § 213, s tím, že ustanovení, jež upravují částku snížení základního kapitálu, se použijí na součet všech částek snížení jmenovitých hodnot akcií dosavadních akcionářů nástupnické společnosti. Nepoužijí se ustanovení o zápisu zvýšení nebo snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku ani § 215.

(7) Rozhodný den fúze nemůže předcházet o více než devět měsíců den, v němž bude podán návrh na zápis sloučení do obchodního rejstříku. Lhůta k výměně akcií nesmí být delší než jeden měsíc od účinnosti zápisu sloučení do obchodního rejstříku vůči třetím osobám a nesmí předcházet den zápisu sloučení do obchodního rejstříku.

(8) Nikomu, kdo se podílel na sloučení, nelze přiznat žádnou zvláštní výhodu.

(9) Jestliže zúčastněné společnosti nepodají do šesti měsíců ode dne, kdy smlouva o fúzi splňuje všechny požadavky stanovené zákonem, návrh na povolení zápisu sloučení do obchodního rejstříku, má kterákoliv společnost, která byla připravena návrh včas podat, právo odstoupit od smlouvy. Odstoupením od smlouvy i jen jednou ze zúčastněných společností zanikají práva a závazky všech zúčastněných společností. Nebude-li podán návrh na povolení zápisu sloučení do obchodního rejstříku do jednoho roku, platí, že zúčastněné společnosti od smlouvy odstoupily.

(10) Společnost, která způsobila, že nebyl včas podán návrh na povolení zápisu sloučení do obchodního rejstříku, odpovídá každé společnosti, která byla připravena tento návrh podat, za škodu, která jí v důsledku odstoupení od smlouvy vznikla. Společně a nerozdílně s ní odpovídají za vzniklou škodu i osoby, které byly v době do účinnosti odstoupení od smlouvy členy jejího představenstva. Poté, co byl povolen

zápis sloučení do obchodního rejstříku, nemůže být smlouva o fúzi zúčastněnými společnostmi změněna ani zrušena.

(11) Neplatnosti smlouvy o fúzi se může dovolávat pouze osoba, jež je oprávněna podat návrh na neplatnost usnesení valné hromady o sloučení. Neplatnost smlouvy o fúzi musí být prohlášena soudem. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi je možno podat pouze do konce lhůty stanovené pro podání návrhu na neplatnost usnesení valné hromady. Tím není dotčeno ustanovení § 220h. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi musí být spojen s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o sloučení. Podání návrhu na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi má pro další případné žalobce účinky stanovené zvláštním právním předpisem.

Související ustanovení: § 38, § 54 odst. 3, § 61, 68, § 69 až 69h, § 187 odst. 1 písm. j), § 208, 211, 212, 213a, 214, § 215 odst. 4, § 217a, § 220g odst. 1 až 3, § 220h, 220j, § 344, § 373 n., § 757

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. a), b), § 185a n., § 200a n. OSŘ; § 62 NotŘ; § 5 odst. 4 až 6, § 13 n. CenP; § 13, 14 a § 16 odst. 6 OHS; § 17 ÚČZ; zák. č. 190/2004 Sb.; § 27b KV

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Z literatury: *Bárta, J.* Výchozí otázky právního nástupnictví a zániku právnických osob bez likvidace. *Právní rozhledy*, 1995, č. 9; *Bárta, J.* Základní jmění obchodněprávních subjektů při jejich zániku bez likvidace. *Právní rozhledy*, 1995, č. 10; *Bárta, J.* Některé otázky zrušení obchodněprávních subjektů bez likvidace ve zvláštních případech. *Právní rozhledy*, 1995, č. 12; *Bělohávek, A.* Přechod majetku při sloučení obchodních společností. *Daňová a hospodářská kartotéka*, 1994, č. 19; *Cerná, S.* Fúze akciových společností. *Právo a podnikání*, 2000, č. 12; *Černá, S.* Fúze akciových společností. *Právo a podnikání*, 2001, č. 3; *Dědič, J.* Spojování právnických osob. *Obchodní právo*, 1995, č. 11; *Dědič, J.* Fúze akciových společností a třetí směrnice ES. *Obchodní právo*, 1997, č. 7, 8; *Eliáš, K.* Zrušení obchodních společností II. *Zrušení společnosti bez likvidace*. *Právník*, 1994, č. 4; *Havel, B.* Ke smlouvě o fúzi podle obchodního zákoníku. *EMP*, 2001, č. 6; *Hrazdírka, D., Šnajder, J.* Zpráva znalce o projektu podle obchodního zákoníku. *Právní rádce*, 1997, č. 7; *Jindřich, M.* O notářských zápisech a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku ještě jednou. *Ad Notam*, 1997, č. 2; *Nesrovnal, J.* Přeměny společností z hlediska daňového se zaměřením na mezinárodní fúze. I. a II. část. *Daňový expert*, 2005, č. 3 a 4; *Ossendorf, V.* Některé daňové souvislosti fúzí kapitálových obchodních společností. *Obchodní právo*, 2003, č. 1; *Sekanina, O.* Spojování podniků podle § 8 zák. č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže po novele. *Právní praxe v podnikání*, 1994, č. 6; *Vaigert, D., Švejda, M.* Právní aspekty přeměny (transformace) společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost po novele obchodního zákoníku. *Bulletin Advokacie*, 1997, č. 5; *Právní rozhledy*, 1997, č. 5; *Vomáčková, H.* Zánik obchodních společností rozdělením. *Účetnictví*, 1996, č. 7

Fúzovat sloučením mohou dvě, ale i více společnosti. Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že všechny tyto společnosti jsou účastníky smlouvy o fúzi. Fúzovat mohou dvě nebo více akciových společností nebo akciová společnost (společnosti) a společnosti (společnosti) s ručením omezeným. Fúzi sloučením akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným, je-li nástupnickou společností akciová společnost, upravuje ustanovení § 220o, pro případ, že je nástupnickou společností společnost s ručením omezeným, použije se ustanovení § 153b.

Schválení návrhu smlouvy o fúzi valnými hromadami podle odstavce 1 je, jestliže zákon takové schválení vyžaduje, základním předpokladem jejího uzavření a podle odstavce 2 i podmínkou její platnosti. Návrh smlouvy o fúzi musí být pořízen písemně a je přílohou notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady o fúzi sloučením, jestliže jej valná hromada schvaluje. Podle ustanovení § 220b odst. 2 musí být návrh smlouvy

o fúzi přezkoumán dozorčí radou a podle ustanovení § 220c odst. 1 musí být přezkoumán nezávislým znalcem, jestliže zákon takové přezkoumání vyžaduje. Smlouva o fúzi a její návrh, musejí být uloženy do sbírky listin rejstříkového soudu každé ze zúčastněných společností.

Případy, kdy se nevyžaduje schválení návrhu smlouvy o fúzi valnou hromadou, může stanovit pouze zákon, nemohou o nich rozhodnout zúčastněné společnosti. Tak podle § 220e odst. 12 nevyměňují-li se dosavadním akcionářům nástupnické společnosti akcie podle § 220a odst. 3, může rozhodnout o sloučení namísto valné hromady nástupnické společnosti za podmínek stanovených v citovaném ustanovení její představenstvo. Podle ustanovení § 220e odst. 14 pak je-li nástupnická společnost vlastníkem všech akcií s hlasovacími právy zanikající společnosti, nevyžaduje se ke sloučení ani rozhodnutí valné hromady nástupnické společnosti, ani valné hromady zanikající společnosti a postačí rozhodnutí představenstev. Podle ustanovení § 220e odst. 15 též postačí rozhodnutí představenstva zanikající společnosti o sloučení, jestliže jsou všechny akcie této společnosti majetkem jiné zanikající společnosti.

Notářský zápis podle druhé věty odstavce 2 se pořizuje podle § 62 n. NotŘ.

Případy, kdy se ke sloučení vyžaduje souhlas zvláštního orgánu podle odstavce 2, se uvádějí v úvodu k oddílu 9. Státními orgány podle tam uvedených ustanovení jsou Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a Česká národní banka.

Zatímco nedostatek souhlasu valné hromady způsobuje neplatnost smlouvy o fúzi, nedostatek souhlasu příslušného orgánu způsobuje pouze její neúčinnost. I když co do právní kvalifikace jde o podstatný rozdíl, co do praktických účinků není valného rozdílu, když zákon stanoví, že se smlouva o fúzi ruší právní mocí rozhodnutí, jímž se souhlas k fúzi neuděluje.

Ustanovení odstavce 3 smlouvu o fúzi nedefinuje (jak to obchodní zákoník pravidelně činí u smluv podle své třetí části), stanoví však její povinné náležitosti. Tyto náležitosti lze rozdělit na náležitosti, jež musí smlouvy o fúzi obsahovat vždy, a na náležitosti, jež musí obsahovat za stanovených podmínek [např. náležitost podle písmena i)].

O firmě, sídle, identifikačním čísle a právní formě podle písmena a) viz komentář k § 2 odst. 3, § 8 n., § 28 odst. 1 písm. b) a § 56 odst. 1.

Výměnný poměr a další údaje uvedené pod písmenem b) se neuvádějí, je-li nástupnická společnost jediným akcionářem zanikající společnosti nebo pokud se žádné akcie vyměňovat nebudou (§ 220g odst. 1 až 3), je-li tato skutečnost v době zpracování návrhu smlouvy o fúzi známa. Ve smlouvě o fúzi musí být uvedeno, kolik akcií nástupnické společnosti bude vyměněno za jednu akcií jednotlivých zanikajících společností. Jestliže zanikající společnost dosud nevyměnila zatímní listy za akcie, přestože je jejich emisní kurs plně splacen, vymění se zatímní listy za akcie nástupnické společnosti v poměru odpovídajícím počtu akcií zanikající společnosti které nahrazuje. Jestliže není splacen emisní kurs akcií, které zatímní list nahrazuje, vymění nástupnická společnost zatímní list zanikající společnosti za své akcie pouze v rozsahu zcela splacených akcií a ve zbývajícím rozsahu vydá vlastníkově zatímní list nahrazující tolik akcií, kolik by jich akcionář obdržel, kdyby byl splatil emisní kurs zbývajících akcií zanikající společnosti. Takto vydaný zatímní list vymění nástupnická společnost za akcie až poté, co akcionář splatí emisní kurs akcií zaniklé společnosti.

Pro stanovení výměnného poměru akcií odstavce 5 určuje, že musí být vhodný a odůvodněný. Tato podmínka bude splněna, jestliže hodnota akcií nástupnické společnosti, které nabude akcionář zanikající společnosti za akcie zanikající společnosti, odpovídá hodnotě vyměňovaných akcií zanikající společnosti. Výměnný poměr se přitom zpravidla bude určovat podle podílu na čistém obchodním majetku společnosti, i když nejsou vyloučeny ani jiné metody jeho určení. Hodnotu podílu akcionáře na čistém obchodním

majetku zanikající společnosti bude nutno zjišťovat ke dnu předcházejícímu rozhodnému dni fúze, když z účetního hlediska ke spojení podniků zúčastněných společností dochází již k tomuto dnu, a nikoli ke dnu zápisu fúze do obchodního rejstříku. Změna hodnoty čistého obchodního majetku zúčastněné společnosti po rozhodném dnu fúze nemá tedy z ekonomického ani právního hlediska žádný význam. I když to zákon neukládá, lze jen doporučit ocenění čistého obchodního majetku pro účely určení výměnného poměru akcií znaleckým posudkem, který může být součástí znalecké zprávy o fúzi (§ 220c). Jestliže při stanovení výměnného poměru akcií nelze z vážných důvodů vyměnit akcie bez poškození akcionářů některé ze zúčastněných společností, je nutno poškozeným akcionářům přiznat doplatek na dorovnání podle odstavce 5. Doplatek nesmí být vyplacen před zápisem sloučení do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j. Vyplacením doplatku musí být pověřen obchodník s cennými papíry nebo banka.

Při stanovení pravidel postupu při výměně akcií musí nástupnická společnost dodržet omezení plynoucí z ustanovení § 220g, kde se stanoví, kdy nesmí akcie vyměnit. Dodržet musí rovněž povinnost použít k obstarání výměny listinných akcií služeb obchodníka s cennými papíry, zákonem stanovený postup pro případ, že listinné akcie nebudou včas předloženy k výměně a pravidla postupu při vydávání zaknihovaných akcií nebo změně údajů, které se jich týkají. Vydala-li společnost listinné akcie, musí smlouva určit i způsob, jakým budou akcionáři vracet akcie určené k výměně.

Při stanovení lhůty pro výměnu akcií (zatímních listů), musí akciová společnost respektovat ustanovení odstavce 7 o tom, že tato lhůta (bez ohledu na to, zda jde o zatímní listy, akcie listinné nebo zaknihované), nesmí být delší než jeden měsíc od účinnosti zápisu fúze sloučením do obchodního rejstříku vůči třetím osobám a nesmí předcházet dnu tohoto zápisu.

Je-li nástupnická společnost jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo jestliže je v době zpracování návrhu smlouvy o fúzi známo, že se nebudou vyměňovat žádné akcie zanikajících společností za akcie nástupnické společnosti z důvodů uvedených v § 220g odst. 1 až 3, neuvádějí se v návrhu smlouvy o fúzi údaje uvedené pod písmenem c).

Nástupnická společnost může opatřit vlastní akcie k výměně vydáním nových akcií (zatímních listů), tedy zvýšením základní kapitálu (sloučení s vydáním nových akcií), nebo použitím vlastních akcií, které vlastní před sloučením nebo které získá v důsledku sloučení se společností, která je akcionářem nástupnické společnosti (sloučení s použitím dosavadních akcií), popřípadě kombinací těchto postupů – pak musí smlouva o fúzi určit, kolik bude použito stávajících akcií a kolik bude emitováno nových akcií, včetně jejich označení. Nemá-li společnost vlastní akcie v majetku ani je nezíská sloučením, může její valná hromada rozhodnout o koupi vlastních akcií za účelem jejich výměny po sloučení. Tím není dotčeno ustanovení § 161 až 161f. Smlouva o fúzi pak musí obsahovat závazek nástupnické společnosti koupit potřebný počet akcií. O nákupu vlastních akcií musí rozhodnout valná hromada nástupnické společnosti, jež bude rozhodovat o fúzi, podle § 161a.

Jestliže si bude nástupnická společnost opatřovat akcie k výměně vydáním nových akcií, musí být v návrhu smlouvy o fúzi uvedeno, bude-li o vydání nových akcií rozhodovat valná hromada nástupnické společnosti, jež bude schvalovat smlouvu o fúzi, nebo zda tato valná hromada pověří představenstvo, aby o vydání nových akcií rozhodlo.

Podle § 220f odst. 3 lze pro akcionáře zanikající společnosti vydat pouze tolik akcií (zatímních listů), součet jejichž jmenovitých hodnot nepřesáhne výši čistého obchodního majetku zanikající společnosti vyplývající z posudku znalce, který je tato společnost povinna nechat pro tyto účely vyhotovit. Jestliže se tedy mají za účelem výměny akcií vydávat nové akcie nástupnické společnosti, je zanikající společnost, povinna nechat ocenit svůj čistý obchodní majetek před zpracováním návrhu smlouvy o fúzi posudkem

znalce jmenovaného soudem (blíže viz komentář k § 59 odst. 3 a 4). Zanikající společnost je povinna nechat ocenit svůj čistý obchodní majetek posudkem znalce i v případě, že nástupnická společnost bude zvyšovat základní kapitál a jmenovitou hodnotu svých akcií z toho důvodu, že akcionáři zanikající společnosti i nástupnické společnosti se podílejí na obou společnostech ve stejném poměru a proto se nevyměňují akcie zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti. Ocenění čistého obchodního majetku je třeba provést ke dnu přecházejí rozhodnému dnu fúze sloučením.

Určení dne, od něhož vzniká právo na dividendu z vyměněných akcií podle písmena d), závisí na tom, zda budou použity k výměně dosavadní akcie nástupnické společnosti, nebo zda budou emitovány nové akcie. Budou-li k výměně použity dosavadní akcie nástupnické společnosti, je den vzniku práva na dividendu a předpoklady jeho vzniku stejný pro všechny akcionáře. Jestliže budou vydány nové akcie, musí společnost rozhodnout, zda se nové akcie budou podílet i na nerozděleném zisku z minulých let nebo nikoliv, obdobně jako při zvyšování základního kapitálu upisováním nových akcií. I v tomto případě platí omezení plynoucí z § 178 pro přiznání práva na dividendu. Jestliže je nástupnická společnost jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo je-li v době zpracování smlouvy o fúzi známo, že se z důvodů uvedených v § 220g odst. 1 až 3 nebudou vyměňovat žádné akcie zanikající společnosti za akcie společnosti nástupnické, nevádějí se ve smlouvě o fúzi údaje pod písmenem d).

Budou-li se akcie dosavadních akcionářů za účelem stanovení vhodného výměnného poměru akcií štěpit, použije se podle odstavce 6 postup stanovený obchodním zákoníkem pro štěpení akcií. Bude-li se zvyšovat jmenovitá hodnota akcií nástupnické společnosti, použije se obdobně postup stanovený pro zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů zvýšením jmenovité hodnoty akcií. Jestliže se bude jmenovitá hodnota akcií dosavadních akcionářů nástupnické společnosti snižovat, použijí se obdobně ustanovení obchodního zákoníku o snižování základního kapitálu snížením jmenovité hodnoty akcií s výjimkou ustanovení o povinném použití akcií v majetku společnosti formou jejich zničení nebo zrušení podle § 213.

Při zvyšování a snižování jmenovité hodnoty akcií se nepoužijí ustanovení obchodního zákoníku o zápisu zvýšení či snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku. Usnesení valné hromady o zvýšení nebo snížení jmenovité hodnoty akcií ani nová výše základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením se nezapisují do obchodního rejstříku. Zapisuje se až nová výše jmenovité hodnoty akcií nástupnické společnosti po sloučení, a to jako součást zápisu fúze sloučením do obchodního rejstříku. Nepoužije se ani úprava postupu při zajištění pohledávek věřitelů při snížení základního kapitálu, neboť nedochází k ohrožení jejich postavení.

V náležitosti podle písmena f) jde o určení pravidel pro sestavení zahajovací rozvahy nástupnické společnosti na straně pasiv. Složky vlastního kapitálu v zahajovací rozvaze nástupnické společnosti nebudou vždy pouze součtem položek z konečných účetních závěrek zúčastněných společností, když výše základního kapitálu nástupnické společnosti v zahajovací rozvaze není dána součtem základních kapitálů všech zúčastněných společností, ale součtem jmenovitých hodnot akcií nástupnické společnosti po zápisu fúze do obchodního rejstříku. Smlouva o fúzi může stanovit, že nerozdělený zisk zanikající společnosti bude převeden do nerozděleného zisku nástupnické společnosti. Totéž může stanovit i pro rezervní fondy.

Rozhodným dnem fúze podle písmena g) je den, od kterého nastávají ekonomické účinky fúze. Od tohoto dne se všechna jednání zanikajících společností považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti. Proto musí všechny zúčastněné společnostem sestavit ke dnu předcházejícímu rozhodnému dnu fúze konečnou účetní závěrku a nástupnická společnost musí sestavit k témuž dnu i zahajovací rozvahu. Konečná účetní závěrka se sestavuje buď jako řádná účetní závěrka, případá-li

den předcházející rozhodnému dnu fúze na poslední den účetního období, nebo jako mimořádná účetní závěrka. Protože konečnou účetní závěrku a zahajovací rozvahu musí schválit valná hromada schvalující fúzi, musí rozhodný den fúze předcházet dnu konání valné hromady, a rovněž uzavření smlouvy o fúzi. Rozhodný den fúze nemůže podle odstavce 7 předcházet o více než devět měsíců dnu, k němuž bude podán návrh na zápis fúze sloučením do obchodního rejstříku.

Dnem předcházejícím rozhodnému dnu fúze končí účetní období všech zanikajících společností; nové účetní období nástupnické společnosti začíná rozhodným dnem fúze a končí posledním dnem účetního období, ve kterém byl proveden zápis fúze sloučením do obchodního rejstříku (§ 17 odst. 4 ÚčZ). Stejným způsobem je upraveno i zdaňovací období pro účely daně z příjmů. Od rozhodného dne fúze vedou zanikající společnosti účetnictví jménem nástupnické společnosti a ke dnu svého zániku neuzavírají účetní knihy ani nesestavují účetní závěrku. Zúčastněné společnosti musí od rozhodného dne fúze vést účetnictví tak, aby bylo oddělitelné od účetnictví nástupnické společnosti.

Při výměně akcií zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti jiného druhu podle písmena h) musí smlouva o fúzi obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit vlastní akcie. Údaj, jaká práva poskytne společnost vlastníkům jednotlivých druhů akcií, se neuvádí, jestliže nedochází k výměně akcií, anebo pokud se vyměňují akcie stejného druhu.

Vlastníci opčních listů zanikající společnosti musí získat v nástupnické společnosti zásadně postavení odpovídající tomu, jaké měli v zaniklé společnosti. Jestliže nástupnická společnost poskytne vlastníkům opčních listů jiná práva, než měli dosud, musí s takovou změnou vyslovit souhlas všichni vlastníci opčních listů podle § 220j odst. 4. Nelze-li postupovat žádným z uvedených způsobů, musí se nástupnická společnost ve smlouvě o fúzi zavázat, že od vlastníků opčních listů zanikající společnosti jejich opční listy odkoupí.

Jestliže společnost vydala dluhopisy, je povinna svolat schůzi vlastníků dluhopisů. Pro postup společnosti ve vztahu k vlastníkům dluhopisů bude rozhodující, zda schůze vlastníků dluhopisů vysloví s fúzí souhlas. Právní postavení vlastníků dluhopisů se v důsledku sloučení nemění (to neplatí, jde-li o prioritní nebo vyměnitelné dluhopisy), může však dojít k předčasné splatnosti dluhopisů podle § 23 odst. 4 a 5 DluhZ. Vlastníci vyměnitelných a prioritních dluhopisů a vlastníci jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva (např. GDR, pokud je s nimi spojeno právo na nabytí akcií) zanikající společnosti, musí podle ustanovení § 220j odst. 4 získat v nástupnické společnosti právní postavení alespoň rovnocenné tomu, jež měli v zaniklé společnosti; to neplatí, jestliže schůze vlastníků vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů nebo všichni jejich vlastníci vyslovili se změnou svých práv souhlas, anebo jestliže mají právo na to, aby od nich nástupnická společnost takové cenné papíry odkoupila.

Právo odprodat akcie nástupnické společnosti podle písmena i) vzniká podle ustanovení § 220m vlastníkům akcií zúčastněné společnosti, jestliže se v důsledku sloučení změní jejich právní postavení tak, že dojde k výměně akcií za akcie jiného druhu, ke změně práv spojených s určitým druhem akcií, k výměně kótovaných akcií za nekótované akcie nebo k výměně akcií, jejichž převoditelnost není omezena, za akcie s omezenou převoditelností. Smlouva o fúzi pak musí obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit své akcie od každé osoby, která byla akcionářem zúčastněné společnosti ke dni konání valné hromady, jež rozhodla o sloučení, této valné hromady se zúčastnila osobně nebo prostřednictvím zástupce a nehlasovala pro schválení smlouvy o fúzi.

Smlouva o fúzi může obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit od menšinových akcionářů zanikající společnosti akcie, jež jim budou vyměněny za akcie nástupnické společnosti, i bez splnění shora uvedených podmínek, jde-li o postup podle ustanovení § 220e odst. 12 písm. a). Podmínkou takového postupu je rovněž, že byl včas

uložen návrh smlouvy o fúzi do sbírky listiny rejstříkového soudu a ve zveřejnění tohoto uložení byli akcionáři nástupnické společnosti upozorněni na svá práva.

Nástupnická společnost odkupuje akcie na základě veřejného návrhu smlouvy, který je povinna učinit podle ustanovení § 220m odst. 4 oprávněným akcionářům do dvou týdnů od zveřejnění zápisu fúze sloučením do obchodního rejstříku.

Náležitost pod písmenem j) bude smlouva obsahovat, jen dochází-li ke změně stanov. Zda bude muset dojít ke změně stanov, závisí na tom, jakým způsobem bude fúze probíhat. Jestliže bude společnost vydávat nové akcie, bude se měnit údaj o výši základního kapitálu a o počtu akcií. Jestliže však zúčastněné společnosti zvolí postup podle ustanovení § 220f odst. 1 a pověří rozhodnutím o vydání akcií v rozsahu nezbytném pro výměnu akcií zanikajících společností za akcie nástupnické společnosti představenstvo, nebude návrh smlouvy o fúzi obsahovat údaj o změně stanov ve vztahu k počtu akcií ani novou výši základního kapitálu. O těchto změnách stanov rozhodne podle § 173 odst. 3 představenstvo nástupnické společnosti. Pověření představenstva nástupnické společnosti rozhodnutím o vydání nových akcií potřebných k výměně za akcie nástupnické společnosti musí být uvedeno v návrhu smlouvy o fúzi, a to v rámci náležitostí pod písmenem c).

Za situace popsané v odstavci 4 není potřebné chránit minoritní akcionáře, proto může fúze proběhnout zjednodušeným způsobem, přičemž ochrana se omezuje pouze na jiné vlastníky cenných papírů vydaných společností a na třetí osoby.

Jestliže není technicky možné stanovit výměnný poměr tak, aby nedošlo k poškození některých akcionářů, je doplatek podle odstavce 5 jediným možným řešením odstranění vzniklých disproportionů. Obchodní zákoník však současně s úpravou vypořádání akcionářů důsledně chrání práva třetích osob, když omezuje celkovou sumu doplatku a brání tak podstatnému úbytku prostředků nástupnické společnosti a možnost výplaty doplatků limituje i časově. Toto ustanovení je promítnutím článku 3 Třetí směrnice – bližze viz komentář k odstavci 3 písm. b). Z ustanovení § 220j, na které odkazuje odstavec 5, vyplývá, že věřitelé zúčastněných společností, kteří přihlásí své pohledávky do šesti měsíců ode dne, kdy se stal zápis fúze sloučením do obchodního rejstříku účinným vůči třetím osobám, tj. od jeho zveřejnění, a kteří nemohou požadovat uspokojení svých pohledávek, mohou požadovat poskytnutí dostatečné jistoty, jestliže se v důsledku sloučení zhorší dobytost jejich pohledávek. Ustanovení § 215 odst. 4 upravující postup zajištění pohledávek věřitelů při snížení základního kapitálu společnosti se použije obdobně. Jestliže věřitel prokáže, že se v důsledku sloučení podstatným způsobem sníží dobytost jeho pohledávky, je oprávněn požadovat poskytnutí dostatečné jistoty ještě před zápisem sloučení do obchodního rejstříku. Právo na poskytnutí jistoty nemají věřitelé ve vztahu k pohledávkám, ke kterým jim přísluší právo na přednostní nebo oddělené uspokojení v konkursu, ani ve vztahu k pohledávkám, jež vznikly až po zveřejnění zápisu sloučení do obchodního rejstříku. Tím nejsou dotčeny předpisy o společném výkonu práv vlastníků dluhopisů společností zúčastněných na sloučení. Poskytnutí jistoty se nevyžaduje, jestliže dala ke sloučení souhlas schůze vlastníků dluhopisů podle § 23 odst. 4 DluhZ, nebo jestliže se sloučením vyslovili souhlas všichni vlastníci dluhopisů.

K ustanovení odstavce 6 viz komentář k odstavci 3 písm. e), k rozhodnému dnu fúze podle odstavce 7 viz komentář k odstavci 3 písm. g).

Ustanovení odstavce 8 odstraňuje dosavadní pochybnosti o tom, zda lze jakýmkoli způsobem zvýhodňovat osoby podílející se na přípravě sloučení společnosti.

Právní poměry slučovaných společností nejsou – zcela logicky – od rozhodného dne ke dnu zápisu fúze do obchodního rejstříku neměnné. S touto skutečností je třeba počítat, a proto se podle ustanovení odstavce 9 pro podání návrhu na zápis fúze do obchodního rejstříku uplatní nejen ustanovení § § 32 odst. 3, ale zákon stanoví též mezní lhůtu, jejíž nedodržení

kteroukoli za zúčastněných společností opravňuje ostatní zúčastněné společnosti odstoupit od smlouvy o fúzi, ba dokonce stanoví další lhůtu, jejíž nedodržení zakládá fikci odstoupení; po jejím uplynutí tedy již nelze podat návrh na zápis fúze do obchodního rejstříku.

V odstavci 10 pak zákon stanoví sankce za porušení povinnosti podat návrh na zápis fúze do obchodního rejstříku. Tyto sankce postihují nejen společnost, která návrh nepodala, ale i členy jejího statutárního orgánu, kteří byli povinni jménem společnosti tuto povinnost splnit. Ustanovení odstavce 11 současně fixuje právní poměry založené fúzí ke dni zápisu společnosti do obchodního rejstříku.

Z ustanovení odstavce 11 vyplývá, že neplatnost smlouvy o fúzi se mohou dovolávat pouze osoby, kterým zákon toto právo výslovně přiznává. Ustanovení odstavce 11 omezuje nejen aktivní legitimaci k podání návrhu na určení neplatnosti smlouvy o fúzi, ale současně omezuje možnost podání takového návrhu i časově. Z ustanovení odstavce 11 vyplývá, že soud nemůže řešit platnost či neplatnost smlouvy o fúzi jako předběžnou otázku v jakémkoli sporu – jestliže nebyl úspěšný návrh na neplatnost smlouvy o fúzi, anebo jestliže nebyl v zákonem stanovené lhůtě podán – musí soud v jakémkoli řízení, kromě rejstříkových, vycházet z toho, že smlouva o fúzi je platná.

Z ustanovení § 220h, na které odkazuje ustanovení odstavce 11, vyplývá, že důvodem pro podání žaloby na neplatnost smlouvy o fúzi není skutečnost, že výměnný poměr akcií a doplateků není přiměřený, nebo že údaje týkající se výměnného poměru akcií ve zprávě o fúzi, zprávě o přezkoumání fúze nebo ve znalecké zprávě o fúzi nejsou v souladu s právními předpisy. Nesprávné určení výměnného poměru akcií a výše doplateků lze napadnout pouze postupem podle § 220k. Po právní moci rozhodnutí soudu, jímž se povoluje zápis o sloučení do obchodního rejstříku, nelze podat návrh na neplatnost smlouvy o fúzi. Tím není dotčeno právo akcionářů podle § 220k. V řízení o neplatnosti smlouvy o fúzi zahájěným před zápisem sloučení do obchodního rejstříku lze po zápisu sloučení do obchodního rejstříku pokračovat, jen dojde-li ke změně předmětu řízení na řízení o náhradu škody nebo řízení podle § 220k, jestliže takové řízení již neprobíhá. Požádá-li o to zúčastněná společnost před rozhodnutím o neplatnosti smlouvy o fúzi, poskytne jí soud přiměřenou lhůtu pro uzavření nové smlouvy. Rozhodne-li soud o neplatnosti smlouvy o fúzi, jsou ze závazků, které vznikly od rozhodného dne fúze do zveřejnění údaje o uložení rozhodnutí soudou do sbírky listin, k tíži a ve prospěch nástupnické společnosti zavázány a oprávněny společně a nerozdílně všechny zúčastněné společnosti.

Zvláštním právním předpisem podle odstavce 11 je občanský soudní řád [§ 83 odst. 2 písm. c) OSŘ].

Z judikatury:

PR 11/2001 s. 554: 1. Akcionáři slučovaných společností se stávají akcionáři přejímající společnosti ke dni zápisu sloučení do obchodního rejstříku. Nástupnická společnost je povinna bez zbytečného odkladu vyměnit jejich akcie a zatímní listy za své akcie. Až do výměny akcií či zatímních listů slučovaných společností jsou cennými papíry legitimujícími akcionáře, kterým dosud nebyly předány akcie přejímající společnosti, akcie zaniklých slučovaných společností.

2. Navrhovatel domáhající se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti má povinnost tvrdit, že usnesením této valné hromady byl porušen zákon či stanov akciové společnosti; nemá povinnost tvrdit, že tímto usnesením byla porušena jeho práva.

SR 1/2003 s. 10: Nechce-li se akcionář společnosti, která se rozděluje, splývá s jinou společností anebo se s jinou společností slučuje, stát akcionářem nástupnické společnosti, může o tom uzavřít se společností, jejímž je akcionářem, dohodu. Dojde-li k uzavření takové dohody, vyplývá z ní akcionářů právo, aby mu právní nástupce zaniklé společnosti vyplatil proti vrácení listinných akcií nebo zatímních listů nebo po zrušení zaknihovaných akcií zaniklé společnosti podíl na čistém obchodním jmění zaniklé společnosti. (*Poznámka autorů:* soud rozhodoval podle obchodního zákoníku platného před 1. 1. 2001)

§ 220b Zpráva představenstva a dozorčí rady

(1) Představenstvo každé ze zúčastněných společností je povinno zpracovat podrobnou písemnou zprávu (dále jen „zpráva o fúzi“), v níž musí objasnit a z ekonomického i právního hlediska odůvodnit důsledky sloučení, zejména odůvodnit výměnný poměr akcií, výši případných doplatků a opatření ve prospěch vlastníků jednotlivých druhů akcií, opčních listů a dluhopisů. Zpráva o fúzi musí obsahovat i popis obtíží, které se vyskytly při oceňování pro účely výměnného poměru akcií. Představenstva zúčastněných společností mohou zpracovat společnou zprávu o fúzi pro všechny nebo některé ze zúčastněných společností.

(2) Dozorčí rada každé ze zúčastněných společností přezkoumá zamýšlené sloučení na základě návrhu smlouvy o fúzi a zprávy znalců o přezkoumání návrhu smlouvy o fúzi (§ 220c), jestliže se vyžaduje, a vyhotoví o tom písemnou zprávu (dále jen „zpráva o přezkoumání fúze“). Dozorčí rady zúčastněných společností mohou zpracovat společnou zprávu o přezkoumání fúze pro všechny nebo některé ze zúčastněných společností.

(3) Pokud by uvedení určitých údajů ve zprávách podle odstavců 1 a 2 mohlo způsobit značnou újmu zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby anebo je utajovanou informací podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo se souhlasem dozorčí rady.

(4) Zprávy o fúzi ani zprávy o přezkoumání fúze se nevyžadují, jestliže se společnost slučuje se svým jediným akcionářem (§ 220a odst. 4) nebo jestliže s tím všichni akcionáři zúčastněné společnosti projevíli souhlas.

(5) Souhlas podle odstavce 4 musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být udělen na valné hromadě. Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře bez ohledu na to, jak akcie nabyly.

Související ustanovení: § 17 n. § 191 n., § 197 n., § 217a, 220a, 220c, § 220m odst. 1

Související předpisy: § 74, 80a n. NotŘ; zák. č. 190/2004 Sb.; zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Protože fúze sloučením je zásadním zásahem do ekonomických i právních poměrů jak slučované, tak i přejímající společnosti, zajišťuje obchodní zákoník pro všechny akcionáře společnosti možnost zvážit všechny okolnosti a důsledky fúze na základě zpráv podle odstavců 1 a 2 a zprávy podle § 220c odst. 4. I když zákon pro zprávu o fúzi nestanoví, že má být zpracována na základě návrhu smlouvy o fúzi, z praktických důvodů může stěžejí její zpracování předcházet zpracování návrhu smlouvy o fúzi. Podle našeho názoru bude účelné ji zpracovávat až poté, co bude zpracován návrh smlouvy o fúzi, popřípadě mohou práce na zprávě a návrhu smlouvy probíhat souběžně, samozřejmě koordinovaně. Zda budou zpracovány samostatné zprávy o fúzi anebo společná zpráva či zprávy o fúzi, závisí na rozhodnutí (dohodě) představenstev fúzujících společností, které zákon v tom směru nikterak neomezuje.

Zpracování znalecké zprávy o fúzi se nevyžaduje ve stejných případech, kdy se podle odstavce 4 nevyžaduje zpracování zprávy o přezkoumání fúze. Rozhodnutí o tom, zda

budou zpracovány samostatné zprávy o přezkoumání fúze nebo společná zpráva či zprávy, záleží na rozhodnutí (dohodě) dozorčích rad fúzujících společností.

Protože z ustanovení § 220d vyplývá pro představenstva fúzujících společností velmi široká informační povinnost nejen ve vztahu k akcionářům, ale prostřednictvím sbírky listin a zveřejnění i vůči třetím osobám, zakazuje ustanovení odstavce 3 společnosti uvádět ve zprávě některé údaje, z jejichž zveřejnění by mohla vzniknout újma některé z fúzujících společností, ji ovládané osobě, nebo které nelze zveřejňovat podle zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění. I když obchodní zákoník neupravuje možnost přezkoumání rozhodnutí představenstva a dozorčí rady podle odstavce 3 soudem, nelze takové přezkoumání vyloučit v rámci rozhodování o žalobě na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o fúzi.

Jestliže se společnost slučuje se svým jediným akcionářem, není třeba zajišťovat ochranu menšinových akcionářů a fúze proto může proběhnout zjednodušeným způsobem. Protože zákon v takovém případě nevyžaduje ani rozhodnutí valných hromad fúzujících společností ke sloučení (§ 220e odst. 14), není třeba zpracovávat ani zprávy podle odstavce 1 a 2. Jestliže se všichni akcionáři zúčastněné společnosti vzdali práva na zpracování zpráv podle odstavců 1 a 2, není důvodu vynakládat čas a prostředky na jejich zpracování. Zatímco v prvním z uvedených případů nevzniká povinnost zpracovávat zprávy podle odstavce 1 a 2 v žádné z fúzujících společností, ve druhém případě může tato povinnost odpadnout na základě souhlasu akcionářů jen v některé či některých fúzujících společnostech. Další případ, kdy není potřebné zpracovávat zprávu o fúzi a zprávu o jejím přezkoumání, upravuje ustanovení § 220m odst. 1, podle kterého není zpracování zpráv potřebné, jestliže se dosavadním akcionářům nástupnické společnosti nevyměňují akcie a smlouva o fúzi obsahuje závazek nástupnické společnosti odkoupit od menšinových akcionářů zanikající společnosti akcie, jež jim budou vyměněny za akcie nástupnické společnosti.

Protože souhlasem podle odstavce 4 se akcionář vzdává velmi důležitého práva na informace v průběhu fúze, předepisuje pro něj zákon v zájmu právní jistoty v odstavci 5 postup, který by měl zabránit jeho pozdějšímu zpochybnění.

§ 220c Přezkoumání sloučení znalcem

(1) Návrh smlouvy o fúzi přezkoumá za každou ze zúčastněných společností znalec jmenovaný soudem (dále jen „znalec pro fúzi“), a to před předložením dozorčí radě, popřípadě valné hromadě, pokud se takové předložení vyžaduje, nebo společně dva znalci pro fúzi jmenovaní soudem pro některé nebo všechny zúčastněné společnosti. Ustanovení § 59 odst. 3 platí na postup při jmenování znalce obdobně.

(2) Návrh na jmenování znalce pro fúzi podává představenstvo zúčastněné společnosti se souhlasem dozorčí rady. Návrh na jmenování společných znalců pro fúzi podávají společně představenstva společností, pro které mají být znalci jmenováni, se souhlasem dozorčích rad.

(3) Znalcem pro fúzi může být jmenována i osoba, která provádí ocenění jmění podle § 69a odst. 6.

(4) Znalec nebo znalci pro fúzi zpracují o výsledku přezkoumání písemnou zprávu o přezkoumání návrhu smlouvy o fúzi (dále jen „znalecká zpráva o fúzi“). Jestliže byli jmenováni dva znalci pro fúzi pro více zúčastněných společností, mohou zpracovat společnou znaleckou zprávu o fúzi. Znalecká zpráva o fúzi je znaleckým posudkem podle zvláštního právního předpisu.

(5) Znalecká zpráva o fúzi musí obsahovat kromě náležitostí vyžadovaných zvláštním právním předpisem též

a) stanovisko znalce nebo znalců pro fúzi k tomu, zda výměnný poměr akcií s případnými doplátky je vhodný a odůvodněný,

b) údaj, podle jaké metody nebo jakých metod byl stanoven výměnný poměr akcií,

c) vyjádření, zda tato metoda nebo tyto metody jsou pro daný případ přiměřené,

d) údaj, jakých výměnných poměrů by se dosáhlo při použití každé z těchto metod, jestliže bylo použito více metod; současně se uvede stanovisko k tomu, jaká váha byla přiznána jednotlivým metodám při stanovení výměnného poměru,

e) zda a jaké zvláštní obtíže se vyskytly při oceňování, popřípadě ocenění jmění podle § 69a odst. 6.

(6) Znalec pro fúzi má právo vyžadovat od zúčastněných společností, je ovládajících a jimi ovládaných osob všechny informace a písemnosti, jež jsou potřebné ke zpracování znalecké zprávy o fúzi, a má právo provádět u těchto osob potřebná šetření. Ustanovení § 220b odst. 3 se použije přiměřeně i na obsah znalecké zprávy o fúzi.

(7) Znalec nebo znalci pro fúzi předají znaleckou zprávu o fúzi představenstvům a dozorčím radám zúčastněných společností. Tyto znalecké zprávy musí být k nahlédnutí účastníkům valné hromady, jež bude rozhodovat o sloučení.

(8) Ustanovení § 220b odst. 4 a 5 se použijí obdobně.

Související ustanovení: § 59 odst. 3, § 69a odst. 6, § 220b odst. 3 a 4, § 220e odst. 12 a 14

Související předpisy: zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Rovněž rozhodnutí o tom, zda bude pro každou ze zúčastněných společností přezkoumána smlouva o fúzi podle odstavce 1 samostatně, nebo zda všechny či některé společnosti budou mít společnou zprávu, závisí zcela na rozhodnutí fúzujících společností. Předložení návrhu smlouvy o fúzi dozorčí radě se nevyžaduje, jestliže se společnost slučuje se svým jediným akcionářem, nebo jestliže s tím všichni akcionáři projeví souhlas (§ 220b odst. 4). Předložení návrhu smlouvy o fúzi valné hradě se nevyžaduje – při splnění podmínek stanovených v ustanovení § 220e odst. 12 – jestliže se dosavadním akcionářům nástupnické společnosti nevyměňují akcie (v takovém případě totiž může o sloučení rozhodnout namísto valné hromady nástupnické společnosti její představenstvo) a rovněž v případě, že je nástupnická společnost vlastníkem všech akcií s hlasovacími právy zanikající společnosti (§ 220e odst. 14) – v takovém případě se nevyžaduje ke sloučení ani rozhodnutí valné hromady nástupnické ani slučované společnosti, postačí souhlas představenstev.

Z uvedeného a z ustanovení § 220m odst. 1 vyplývá, že znalecká zpráva o fúzi se nevyžaduje, jestliže nástupnická společnost je jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo jestliže s tím projeví všichni akcionáři zúčastněné společnosti souhlas, anebo jestliže se nevyměňují akcie dosavadním akcionářům nástupnické společnosti a smlouva o fúzi obsahuje závazek nástupnické společnosti odkoupit od menšinových akcionářů zanikající společnosti akcie, jež budou vyměněny za akcie nástupnické společnosti. Podmínkou takového postupu je, že je vlastníkem akcií nebo zatímních listů, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 90 % základního kapitálu zanikající společnosti (přičemž se odečítají vlastní akcie nebo zatímní listy zanikající společnosti v majetku této společnosti), či celková jmenovitá hodnota akcií a zatímních listů, jež mají být vyměněny za akcie zanikající společnosti, nepřesahuje 10 % jejího základního kapitálu.

Zvláštním právním předpisem podle odstavce 4 je zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění. Pokud jde o náležitosti znaleckého posudku stanovené zákonem o znalcích a tlumočnících, na který odkazuje odstavec 5, nepředepisuje jich citovaný zákon mnoho. Pouze podle § 10 znalec, který přibral ke zpracování znaleckého posudku konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek, musí tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, uvést v posudku. Podle § 13 cit. zákona pak podává-li znalec posudek písemně, je povinen každé jeho vyhotovení podepsat a připojit otisk pečeti. A konečně podle § 22 cit. zákona, jestliže zpracovává posudek ústav, musí v něm uvést, kdo jej připravoval a kdo může, jestliže to je podle procesních předpisů třeba, před státním orgánem osobně stvrdit správnost posudku podaného ústavem a podat žádaná vysvětlení.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220b odst. 3, na které odkazuje odstavec 6, vyplývá, že pokud by uvedení určitých údajů ve znalecké zprávě mohlo způsobit značnou újmu zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby, anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo se souhlasem dozorčí rady.

Z obdobného použití ustanovení § 220b odst. 4 a 5, které zakládá odstavec 8, vyplývá, že znalecká zpráva o fúzi se nevyžaduje, jestliže se společnost slučuje se svým jediným akcionářem (§ 220a odst. 4), nebo jestliže s tím všichni akcionáři zúčastněné společnosti projeví souhlas. Takový souhlas musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být udělen na valné hromadě. Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyl.

§ 220d Informace o sloučení

(1) Představenstvo každé ze zúčastněných společností je povinno alespoň jeden měsíc před stanoveným dnem konání valné hromady, jež má rozhodnout o sloučení, uložit do sbírky listin (§ 27a odst. 2) návrh smlouvy o fúzi po přezkoumání dozorčí radou, jestliže se takové přezkoumání vyžaduje, a zároveň jeden měsíc před stanoveným dnem konání valné hromady, jež má rozhodnout o sloučení, zveřejnit oznámení o uložení návrhu smlouvy do sbírky listin. Současně zveřejní upozornění pro akcionáře na jejich práva podle odstavců 2 a 4 a upozornění pro věřitele na jejich práva podle § 220j. Nemá-li se konat valná hromada některé nebo více ze zanikajících společností podle § 220e odst. 14 nebo 15, musí být akcionáři této společnosti nebo těchto společností upozornění ve zveřejnění na jejich práva podle § 220e odst. 13 a povinnost podle věty první musí být splněna jeden měsíc před rozhodováním představenstva podle § 220e odst. 12, 14 a 15. Za představenstvo zanikající společnosti může tyto povinnosti splnit představenstvo nástupnické společnosti.

(2) V sídle každé ze zúčastněných společností musí být k nahlédnutí pro akcionáře alespoň jeden měsíc před stanoveným datem konání valné hromady, jež má rozhodnout o sloučení, nebo nemá-li se konat valná hromada zanikající společnosti, jeden měsíc před rozhodováním představenstva podle § 220e odst. 14 nebo 15,

a) návrh smlouvy o fúzi,

b) účetní závěrky všech zúčastněných společností za poslední tři roky, jestliže zúčastněná společnost po tuto dobu trvá, popřípadě takové účetní závěrky právního předchůdce, měla-li zúčastněná společnost právního předchůdce, a zprávy auditora o jejich ověření,

c) konečné účetní závěrky všech zúčastněných společností, zahajovací rozvaha nástupnické společnosti a zprávy auditora o jejich ověření,

d) mezitímní účetní závěrka a zpráva auditora o jejím ověření, byla-li konečná účetní závěrka sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení návrhu smlouvy o fúzi podle § 220a odst. 1 uplynulo více než šest měsíců,

e) společná zpráva představenstev nebo zprávy představenstev všech zúčastněných společností o fúzi, jestliže se vyžadují, a společné zprávy dozorčích rad nebo zprávy dozorčích rad všech zúčastněných společností o přezkoumání fúze, jestliže se vyžadují,

f) společná znalecká zpráva o fúzi nebo znalecké zprávy o fúzi všech zúčastněných společností, jestliže se vyžadují,

g) posudek znalce podle § 69a odst. 6, není-li součástí znalecké zprávy o fúzi.

(3) Konečná účetní závěrka se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dni, který předchází rozhodnému dni fúze. Zahajovací rozvaha se sestavuje k rozhodnému dni fúze.

(4) Společnost je povinna vydat každému akcionáři, který o to požádá, bez zbytečného odkladu bezplatně opis nebo výtah z písemností uvedených v odstavci 2 písm. a) až f), jestliže se vyžadují.

(5) Jestliže se nemá konat podle § 220e odst. 12 valná hromada nástupnické společnosti, je rozhodný z hlediska lhůt pro splnění povinností podle odstavců 1 a 2 nástupnickou společností den, na nějž je svolávána valná hromada zanikající společnosti. Mají-li se konat valné hromady zanikajících společností v různých dnech, je rozhodným den, na nějž je svolávána první z těchto valných hromad. Nemá-li se konat valná hromada žádné ze zúčastněných společností, je rozhodný z hlediska lhůt pro splnění povinností podle odstavců 1 a 2 všemi zúčastněnými společnostmi den, kdy má být uzavřena smlouva o fúzi.

Související ustanovení: § 38i, 37, 39, § 69a odst. 6, § 220a, § 220e odst. 12, 14, § 220j

Související předpisy: zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Účelem povinností podle odstavce 1 je informovat o záměru a podmínkách sloučení nejen akcionáře, ale i třetí osoby, neboť i ty (zejména pak věřitelé společnosti) mohou být fúzí dotčeni na svých právech. Přezkoumání návrhu smlouvy o fúzi dozorčí radou se nevyžaduje, jestliže se společnost slučuje se svým jediným akcionářem, nebo jestliže s tím všichni akcionáři projevíli souhlas (§ 220b odst. 4). Právem věřitelů podle § 220j je především právo těch věřitelů (včetně vlastníků dluhopisů emitovaných společností), kteří nemohou požadovat uspokojení svých pohledávek, požadovat, jestliže přihlásí své pohledávky do šesti měsíců ode dne, kdy se zápis sloučení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, poskytnutí dostatečné jistoty, jestliže se v důsledku sloučení zhorší dobytnost jejich pohledávek. Jestliže však věřitel prokáže, že se v důsledku sloučení podstatným způsobem sníží dobytnost jeho pohledávky, je oprávněn požadovat poskytnutí dostatečné jistoty ještě před zápisem sloučení do obchodního rejstříku. Dalším takovým právem pak je právo vlastníků vyměnitelných a prioritních dluhopisů a vlastníků jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, aby získali v nástupnické společnosti právní postavení, které je alespoň rovnocenné tomu, jež měli v zaniklé společnosti.

Podle ustanovení § 220e odst. 14 a 15 se nevyžaduje souhlas valné hromady s fúzí, jestliže

- je nástupnická společnost vlastníkem všech akcií s hlasovacími právy zanikající společnosti; v tomto případě rozhoduje představenstvo o fúzi jak v zanikající, tak v nástupnické společnosti, nebo
- všechny akcie zanikající společnosti jsou ve vlastnictví jiné zanikající společnosti; v tomto případě rozhoduje pouze představenstvo o fúzi v zanikající společnosti.

Právem akcionářů podle § 220e odst. 13 je právo akcionářů nástupnické společnosti, kteří jsou vlastníky akcií, jejichž celková jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 5 % základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením, požádat představenstvo nástupnické společnosti o svolání valné hromady za účelem schválení sloučení do jednoho měsíce ode dne, v němž byly zveřejněny údaje podle tohoto odstavce. Jestliže společnost vydala akcie bez hlasovacího práva, snižuje se pro účely výpočtu podle předchozí věty o jmenovitou hodnotu těchto akcií výše základního kapitálu. Stanovy mohou přiznat právo vyžadovat svolání valné hromady i při nižší jmenovité hodnotě akcií.

Informace podle odstavce 2 je na rozdíl od informací podle odstavce 1 určena pouze pro akcionáře zanikající a nástupnické společnosti. O návrhu smlouvy o fúzi podle písmena a) viz komentář k § 220a. Účetní závěrky a zprávy auditora podle písmena b) se, trvá-li společnost kratší dobu než tři roky, poskytují v celém rozsahu trvání společnosti, tj. trvá-li společnost dva roky, budou poskytnuty za dva roky atd. Zpráva představenstva o fúzi podle písmena e) se nevyžaduje v případě, že se společnost slučuje se svým jediným akcionářem, nebo jestliže s tím všichni akcionáři souhlasí. Znalecká zpráva o fúzi podle písmena f) se nevyžaduje, jestliže nástupnická společnost je jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo jestliže s tím projeví všichni akcionáři zúčastněné společnosti souhlas, anebo jestliže se nevyměňují akcie dosavadním akcionářům nástupnické společnosti (blíže viz komentář k § 220c odst. 1). Posudkem znalce podle písmena g) je posudek, kterým je zanikající společnost povinna nechat ocenit své jmění, jestliže mají být v důsledku sloučení vydány nástupnickou společností nové akcie.

Rozhodným dnem fúze podle odstavce 2 je podle ustanovení § 220a odst. 3 písm. g) den, od něhož se jednání zanikající společnosti nebo zanikajících společností považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti. Rozhodný den fúze se určuje dohodou účastníků ve smlouvě o fúzi.

Valná hromada nástupnické společnosti se podle ustanovení § 220e odst. 12, na které odkazuje odstavec 5, nebude konat, jestliže se akcionářům nástupnické společnosti nevyměňují akcie – blíže viz komentář k citovanému ustanovení. Valná hromada žádné ze zúčastněných společností se nebude konat, jestliže je nástupnická společnost vlastníkem všech akcií s hlasovacími právy všech zanikajících společností.

§ 220e Valná hromada o sloučení

(1) V pozvánce na valnou hromadu o sloučení nebo v oznámení o jejím konání musí být akcionáři upozorněni na jejich práva podle § 220d a pozvánka nebo oznámení musí obsahovat i vybrané údaje z konečné účetní závěrky. V pozvánce na valnou hromadu nástupnické společnosti nebo v oznámení o jejím konání se uvedou i údaje o vlivu sloučení na akcie dosavadních akcionářů nástupnické společnosti, zejména o tom, že akcie dosavadních akcionářů nástupnické společnosti nepodléhají výměně nebo že se štěpí, že se zvyšuje nebo snižuje jejich jmenovitá hodnota s uvedením celkové částky, o níž se zvýší nebo sníží jmenovitá hodnota všech akcií akcionářů nástupnické společnosti, anebo že se změní jejich podoba, druh nebo forma.

(2) Na valné hromadě musí být účastníkům volně přístupné k nahlédnutí listiny uvedené v § 220d odst. 2, jestliže se vyžadují. Představenstvo společnosti je povinno na počátku jednání valné hromady objasnit akcionářům návrh smlouvy o fúzi. Poté k němu sdělí své stanovisko dozorčí rada. Představenstvo je povinno před hlasováním o sloučení seznámit akcionáře se znaleckou zprávou o fúzi, jestliže se vyžaduje, a se všemi podstatnými změnami týkajícími se majetku, závazků a hospodářských výsledků společnosti, k nimž došlo v období od rozhodného dne fúze, popřípadě o tom, že tyto změny odůvodňují jiný výměnný poměr akcií.

(3) Každý akcionář, který o to požádá na valné hromadě, má právo na informace, jež se týkají ostatních zúčastněných společností, jsou-li důležité z hlediska sloučení. Ustanovení § 220b odst. 3 se použije obdobně.

(4) Usnesení valné hromady zanikající společnosti o sloučení musí obsahovat rozhodnutí o zrušení společnosti bez likvidace s přechodem jmění na nástupnickou společnost, schválení návrhu smlouvy o fúzi, schválení konečné, popřípadě mezitímní účetní závěrky a souhlas se stanovami nástupnické společnosti.

(5) Usnesení valné hromady nástupnické společnosti o sloučení musí obsahovat

- a) souhlas s převzetím jmění zanikajících společností,
- b) schválení návrhu smlouvy o fúzi,
- c) schválení konečné, popřípadě mezitímní účetní závěrky a zahajovací rozvahy,

d) rozhodnutí o vydání nových akcií nebo o možnosti nabýt vlastní akcie, je-li to třeba k výměně akcií zanikající společnosti za akcie právního nástupce,

e) podobu, druh, formu, jmenovitou hodnotu a počet akcií nástupnické společnosti po sloučení,

f) výši základního kapitálu nástupnické společnosti po sloučení, jež je dána součtem výše základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením a jmenovitých hodnot akcií, jež mají být vydány za účelem výměny pro akcionáře zanikajících společností, nezvyšuje-li se nebo snižuje jmenovitá hodnota akcií akcionářů nástupnické společnosti. Jestliže se zvyšuje jmenovitá hodnota akcií akcionářů nástupnické společnosti, je výše základního kapitálu nástupnické společnosti po sloučení dána součtem výše základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením, částkou zvýšením jmenovitých hodnot všech akcií akcionářů nástupnické společnosti a celkovou částkou jmenovitých hodnot akcií, jež mají být vydány za účelem výměny pro akcionáře zanikajících společností. Jestliže se snižuje jmenovitá hodnota akcií akcionářů nástupnické společnosti, je výše základního kapitálu nástupnické společnosti dána rozdílem výše základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením s připočtením celkové částky jmenovitých hodnot všech akcií, jež mají být vydány za účelem výměny pro akcionáře zanikajících společností, a celkové částky snížení jmenovitých hodnot všech akcií akcionářů nástupnické společnosti.

(6) Mají-li být akcie potřebné k výměně za akcie zanikající společnosti nebo zanikajících společností získány i jen zčásti nabytím vlastních akcií nástupnickou společností, platí ustanovení § 161 až 161f.

(7) Jestliže budou akcie akcionářů nástupnické společnosti vyměňovány za akcie o vyšší jmenovité hodnotě, musí usnesení valné hromady obsahovat též údaje uvedené v § 208 odst. 6 s tím, že místo částky, o níž se zvyšuje základní kapitál, se uvádí součet všech částek zvýšení jmenovitých hodnot akcií akcionářů nástupnické společnosti a místo zdroje zvýšení základního kapitálu se uvádí označení zdroje pro zvýšení jmenovitých hodnot akcií.

(8) Budou-li akcie akcionářů nástupnické společnosti vyměňovány za akcie o nižší jmenovité hodnotě, musí usnesení valné hromady obsahovat též

- a) částku, o níž se snižuje jmenovitá hodnota akcie,

b) součet všech částek snížení jmenovitých hodnot akcií akcionářů nástupnické společnosti,

c) lhůtu pro předložení akcií k výměně nebo vyznačení nižší jmenovité hodnoty,

d) údaj o tom, zda částka, o níž se sníží jmenovitá hodnota akcií, bude vyplacena akcionářům s uvedením lhůty pro její vyplacení, nebo údaj o tom, jak bude tato částka jinak zúčtována; částka, o níž se snižuje jmenovitá hodnota akcií, nesmí být vyplacena před zápisem sloučení do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j.

(9) Mají-li být vyměňované akcie nástupnické společnosti kótované, musí rozhodnutí valné hromady všech zúčastněných společností obsahovat souhlas s jejich kótací.

(10) K rozhodnutí valné hromady o sloučení se vyžaduje souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů. Stanovy společnosti mohou vyžadovat vyšší většinu nebo splnění dalších podmínek. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií.

(11) O rozhodnutí valné hromady o sloučení musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou musí být návrh smlouvy o fúzi.

(12) Nevyměňují-li se dosavadním akcionářům nástupnické společnosti akcie podle § 220a odst. 3 písm. e), může o sloučení rozhodnout namísto valné hromady nástupnické společnosti její představenstvo, jestliže

a) byla splněna povinnost podle § 220d odst. 1 předposlední věty,

b) všichni akcionáři nástupnické společnosti mohli uplatnit právo seznámit se alespoň jeden měsíc před rozhodnutím představenstva s listinami uvedenými v § 220d odst. 2 a právo podle § 220d odst. 4, a

c) nástupnická společnost je vlastníkem akcií nebo zatímních listů, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 90 % základního kapitálu zanikající společnosti, přičemž se odečítají vlastní akcie a zatímní listy zanikající společnosti v jejím majetku, nebo

d) celková jmenovitá hodnota akcií a zatímních listů, jež mají být vyměněny za akcie zanikající společnosti nebo zanikajících společností nepřesahuje 10 % základního kapitálu. Zvýší-li se v důsledku sloučení základní kapitál nástupnické společnosti, vypočítává se tato částka z té výše základního kapitálu, kterou má mít nástupnická společnost po sloučení.

(13) Akcionář nebo akcionáři nástupnické společnosti, kteří jsou vlastníky akcií, jejichž celková jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 5 % základního kapitálu nástupnické společnosti před sloučením, mají právo požádat představenstvo nástupnické společnosti o svolání valné hromady za účelem schválení sloučení do jednoho měsíce ode dne, v němž byly zveřejněny údaje podle § 220d odst. 1. Jestliže společnost vydala akcie bez hlasovacího práva, snižuje se o jmenovitou hodnotu těchto akcií výše základního kapitálu pro účely výpočtu podle předchozí věty. Stanovy mohou přiznat právo vyžadovat svolání valné hromady i při nižší jmenovité hodnotě akcií. Na právo vyžadovat svolání valné hromady musí být akcionáři nástupnické společnosti upozorněni ve zveřejnění podle § 220d odst. 1.

(14) Je-li nástupnická společnost vlastníkem všech akcií s hlasovacími právy zanikající společnosti, nevyžaduje se ke sloučení ani rozhodnutí valné hromady nástupnické společnosti, ani valné hromady zanikající společnosti a postačí rozhodnutí představenstev. Ustanovení odstavce 13 se použije obdobně.

(15) Rozhodnutí představenstva zanikající společnosti o sloučení postačí též, jestliže jsou všechny akcie této společnosti majetkem jiné zanikající společnosti.

Související ustanovení: § 161 až 161f, § 184 n., § 220b odst. 3, § 220d, § 220f odst. 1, § 220j

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Kromě náležitostí podle odstavce 1 musí mít pozvánka na valnou hromadu o fúzi sloučením též náležitosti podle § 184 odst. 5. O štěpení akcií a o změně jejich druhu či formy viz komentář k § 186b. Změnu podoby akcií upravuje § 9 n. CenP.

Znalecká zpráva o fúzi ani zprávy představenstev a dozorčích rad, seznámení s nimiž ukládá ustanovení odstavce 2, se nevyžadují, jestliže nástupnická společnost je jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo jestliže s tím projevili všichni akcionáři zúčastněné společnosti souhlas, anebo jestliže se nevyměňují akcie dosavadním akcionářům nástupnické společnosti – bliže viz komentář k § 220c odst. 1; v této souvislosti je ovšem třeba uvést, že v případech, kdy se nevyžaduje znalecká zpráva o fúzi, se vesměs nevyžaduje ani konání valné hromady – není však vyloučen postup podle odstavce 13.

Z ustanovení § 220b odst. 3, na které odkazuje odstavec 3, vyplývá, že pokud by uvedení určitých údajů ve zprávách podle odstavce 3 mohlo způsobit značnou újmu zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby, anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávách uvádět. Zprávy však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo se souhlasem dozorčí rady.

Neschválení všech náležitostí usnesení podle odstavce 4 a 5 by mohlo být důvodem k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady či k zamítnutí návrhu na zápis fúze do obchodního rejstříku. Zatímco usnesení valné hromady zanikající společnosti obsahuje pouze náležitosti směřující k jejímu zániku, usnesení valné hromady nástupnické společnosti musí obsahovat i schválení náležitostí směřujících k odpovídající změně stanov nástupnické společnosti. Kromě toho musí nástupnická společnost zahrnout do usnesení – podle okolností případu – i další náležitosti, kterými se rozhoduje o otázkách, pro které zákon předepisuje souhlas valné hromady. Tak zejména podle písmena d) musí valná hromada rozhodnout o nabytí vlastních akcií, jestliže je bude potřebovat k výměně, neboť takové rozhodnutí je podle § 161a podmínkou nabytí vlastních akcií. Do náležitostí usnesení valné hromady o sloučení však obchodní zákoník začleňuje i některá pravidla pro změnu stanov (což není neobvyklé ani v jiných případech – viz např. náležitosti usnesení o zvýšení základního kapitálu), tak zejména pravidlo podle písmena f) o stanovení výše základního kapitálu nástupnické společnosti, jestliže se zvyšuje jmenovitá hodnota akcií jejich akcionářů, a navazující pravidlo pro případ, že se snižuje jmenovitá hodnota akcií akcionářů nástupnické společnosti – tato pravidla musí valná hromada nástupnické společnosti při rozhodování o nové výši základního kapitálu respektovat. Další náležitosti usnesení, které jsou při splnění podmínek odstavců 7 až 9 též povinnými náležitostmi, upravují tyto odstavce a § 220f odst. 1.

Ani při fúzi sloučením zákon nepromíjí nástupnické společnosti postup stanovený obecně pro nabytí vlastních akcií, když v odstavci 6 odkazuje na použití ustanovení § 161 až 161f upravujících tuto problematiku – bliže viz komentář k citovaným ustanovením.

Z ustanovení § 208 odst. 6, na které odkazuje odstavec 7, vyplývá, že budou-li akcionářům nástupnické společnosti jejich akcie vyměňovány za akcie o vyšší jmenovité hodnotě, musí usnesení valné hromady obsahovat též – součet všech částek zvýšení jmenovitých hodnot akcií akcionářů nástupnické společnosti,

- označení vlastního zdroje nebo zdrojů společnosti pro zvýšení jmenovitých hodnot akcií, v členění podle struktury vlastního kapitálu v účetní závěrce,
- určení, zda se zvýší jmenovitá hodnota akcií, s uvedením, o kolik se zvýší, nebo zda budou vydány nové akcie s uvedením počtu a jmenovité hodnoty nových akcií společnosti,
- jestliže společnost vydala listinné akcie a zvyšuje se jejich jmenovitá hodnota, i lhůtu pro předložení listinných akcií. Počátek běhu lhůty pro předložení listinných akcií nemůže předcházet dnu zápisu fúze do obchodního rejstříku.

Kótací akcií podle ustanovení odstavce 9 se podle ustanovení § 44 odst. 1 PKT rozumí přijetí akcií k obchodování na oficiálním trhu. O přijetí akcií k obchodování na regulovaném trhu rozhoduje za podmínek stanovených v § 44 PKT organizátor regulovaného trhu.

Ustanovení odstavce 10 rozšiřuje ustanovení § 186, když stanoví další případ, kdy se pro přijetí usnesení valné hromady požaduje kvalifikovaná většina a oddělené hlasování. Notářský zápis podle odstavce 11 je zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle § 80a n. NotŘ.

Pro případ, že se akcionářům nástupnické společnosti nevyměňují akcie, umožňuje zákon podstatně zjednodušit postup při fúzi, a tím i podstatně snížit transakční náklady, když pro takový případ není nutno konat valnou hromadu, ani zpracovávat zprávu o fúzi či přezkoumání fúze či znaleckou zprávu o fúzi. Současně však činí řadu opatření k ochraně práv akcionářů, když stanoví nepominutelné podmínky, které takový postup umožňují.

I tehdy, jestliže se nepožaduje schválení fúze sloučením valnou hromadou, si mohou akcionáři nástupnické společnosti svolání valné hromady vynutit v případech a za podmínek stanovených v odstavci 13. Lhůta pro svolání valné hromady běží ode dne zveřejnění záměru fúze (tj. listin tento záměr dokladujících) a je lhůtou prekluzivní.

Ustanovení odstavce 14 a 15 upravují další případy, kdy se nevyžaduje schválení fúze sloučením valnou hromadou. Zatímco v případech podle odstavce 14 se nevyžaduje konání valné hromady žádné ze zúčastněných společností, v případech podle odstavce 15 se bude konat valná hromada nástupnické společnosti (nepůjde-li o případ podle odstavce 12) a alespoň jedné zanikající společnosti.

§ 220f Sloučení s vydáním nových akcií pro akcionáře zanikající společnosti

(1) Jestliže se mají za účelem získání akcií nástupnické společnosti k výměně za akcie zanikající společnosti vydat nové akcie nástupnické společnosti, musí rozhodnutí valné hromady nástupnické společnosti o sloučení obsahovat i buď pověření pro představenstvo rozhodnout o vydání nových akcií v rozsahu nezbytném pro výměnu nebo určení druhu, podoby, formy, počtu a jmenovité hodnoty akcií, jež budou pro akcionáře zanikající společnosti vydány.

(2) Rozhodnutí představenstva nástupnické společnosti o vydání nových akcií vydané na základě pověření valné hromady podle odstavce 1 musí obsahovat určení druhu, podoby, formy, počtu a jmenovité hodnoty akcií, jež budou pro akcionáře zanikající společnosti nebo zanikajících společností vydány, a musí o něm být pořízen notářský zápis. Ustanovení § 210 platí obdobně.

(3) Pro akcionáře zanikající společnosti lze vydat pouze tolik akcií, součet jejichž jmenovitých hodnot nepřesahuje výši čistého obchodního majetku vyplývající z posudku znalce podle § 69a odst. 6. Ustanovení o zvyšování základního kapitálu se nepoužijí.

Související ustanovení: § 69a odst. 5, § 155 odst. 2 a 6, § 156, 159, 210, § 220g odst. 5

Související předpisy: § 1 odst. 3 a 4, § 5 CenP; § 91 n. PKT

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Náležitosti usnesení valné hromady upravuje ustanovení § 220e odst. 5 a 7 až 9. Ustanovení odstavce 1 výčet těchto náležitostí rozšiřuje pro případ, že se budou v důsledku fúze vydávat nové akcie, o náležitosti potřebné k vydání těchto akcií. Rozhodnutí o tom, zda o vydání nových akcií rozhodne přímo valná hromada nástupnické společnosti rozhodující o fúzi sloučením, či zda toto rozhodnutí svěří představenstvu, je zcela na vůli společnosti ve vazbě na posouzení konkrétních okolností případu.

Zatímco ustanovení § 210 upravující postup při zvýšení základního kapitálu rozhodnutím představenstva, na které odkazuje odstavec 2, neurčuje náležitosti rozhodnutí představenstva, neboť rozhodnutí o jmenovité hodnotě, druhu, formě a podobě akcií, které mají být vydány, musí obsahovat usnesení valné hromady o pověření představenstva, ustanovení odstavce 2 svěřuje rozhodnutí o druhu, podobě, formě a jmenovité hodnotě vydávaných akcií představenstvu. Svěřuje mu i rozhodnutí o počtu vydávaných akcií. Představenstvo musí o vydání akcií rozhodnout a rovněž akcie vydat před zápisem sloučení do obchodního rejstříku (§ 220g odst. 5).

Posudkem znalce podle ustanovení § 69a odst. 6, na které odkazuje odstavec 3, kterým si nechává při sloučení zanikající akciová společnost, mají-li být v důsledku sloučení vydány nástupnickou společností nové akcie, ocenit své jmění.

§ 220g Výměna akcií a vyplacení doplatků

(1) Nástupnická společnost nesmí vyměnit akcie zanikající společnosti za své akcie, jsou-li tyto akcie v době zápisu sloučení do obchodního rejstříku

- a) v jejím majetku,
- b) v majetku jakékoliv zanikající společnosti, nebo
- c) v držení třetí osoby, jež je drží svým jménem, avšak na účet některé ze zúčastněných společností.

(2) Nástupnická společnost nevymění akcie zaniklé společnosti za své akcie akcionáři zanikající společnosti, který se vzdal práva na výměnu akcií. Ustanovení § 220b odst. 5 se použije obdobně.

(3) Nástupnická společnost nevymění akcie zaniklé společnosti za své akcie, jestliže se tytéž osoby podílejí ve stejném poměru jak na nástupnické společnosti, tak na zanikající společnosti, ledaže by to bylo v rozporu se zákazem prominout splacení emisního kursu akcií, a stanoví tak smlouva o fúzi (§ 220a odst. 3). Při tomto postupu lze zvýšit základní kapitál a jmenovitou hodnotu akcií nástupnické společnosti. Na určení částky zvýšení základního kapitálu se použije přiměřeně ustanovení § 220f odst. 3.

(4) Má-li nástupnická společnost vlastní akcie ve svém majetku nebo je svým jménem na účet nástupnické společnosti drží třetí osoba anebo na ni přejdou v důsledku sloučení, může nástupnická společnost použít tyto vlastní akcie k výměně za akcie zaniklé společnosti. Na postup při výměně těchto akcií za akcie zaniklé společnosti se použijí obdobně ustanovení odstavců 5 a 6.

(5) Mají-li být v souvislosti se sloučením vyměněny nástupnickou společností listinné akcie, pověří představenstvo nástupnické společnosti obstaráním výměny obchodníka s cennými papíry. Představenstvo je povinno předat obchodníkovi

s cennými papíry pověřenému obstaráním výměny akcií listinné akcie se všemi náležitostmi před zápisem sloučení do obchodního rejstříku. Nejsou-li všechny náležitosti cenných papírů v době, kdy mají být předány obchodníkovi s cennými papíry, známy nebo nemohou být na listinném cenném papíru uvedeny, předají se mu listiny bez těchto náležitostí s tím, že budou doplněny představenstvem nebo na základě plné moci obchodníkem s cennými papíry bez zbytečného odkladu poté, co se stanou známými nebo bude jejich uvedení možné.

(6) Jestliže mají být v souvislosti se sloučením vydány nástupnickou společností zaknihované akcie nebo se mají změnit údaje o jejich zaknihovaných akciích, je představenstvo nástupnické společnosti povinno požádat centrální depozitář o vydání akcií podle zvláštního právního předpisu nebo je informovat o požadované změně údajů před zápisem sloučení do obchodního rejstříku. Příkaz k vydání zaknihovaných akcií nebo k provedení změn údajů v centrální evidenci cenných papírů dá představenstvo ve lhůtě určené ve smlouvě o fúzi po zápisu sloučení do obchodního rejstříku.

(7) Mají-li se v důsledku sloučení vyplatit akcionářům doplatky, pověří představenstvo společnosti, jejímž akcionářům má být doplatek vyplacen, vyplacením doplateků obchodníka s cennými papíry nebo banku. Představenstvo je povinno předat peněžní prostředky v potřebné výši osobě, kterou pověří vyplacením doplateků, ještě před zápisem sloučení do obchodního rejstříku.

(8) Jestliže v souvislosti se sloučením dochází k výměně listinných akcií, použije se na výměnu těchto akcií přiměřeně ustanovení § 214, není-li dále stanoveno jinak. Akcionáři jsou povinni vrátit akcie ve lhůtě a způsobem určeným ve smlouvě o fúzi. Neuplatní se ustanovení o prohlášení akcií za neplatné. Akcie určené k výměně prodá nástupnická společnost postupem podle § 214 odst. 4. Nepodaří-li se prodeji uskutečnit pro nedostatek poptávky, uloží společnost akcie do úřední úschovy.

Související ustanovení: § 28, § 161 až 161f, § 214, § 220a odst. 3, § 220b odst. 5

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 1 odst. 3 a 4, § 5 a 56 n. CenP; § 91 n. PKT; § 185a n., § 200a n. OSR

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Jak je patrné z ustanovení § 161 až 161f obchodní zákoník připouští, aby akciová společnost nabývala vlastní akcie a zatímní listy svého majetku jen výjimečně a krátkodobě. Tomu odpovídá ustanovení odstavce 1, které nutí společnost, aby neprodlužovala stav, kdy jsou vlastní akcie či zatímní listy v majetku některé ze zúčastněných společností. Nástupnická společnost nebude nad rámec stanovený v odstavci 1 vyměňovat akcie ani akcionářům zanikající společnosti, kteří se vzdali práva na výměnu akcií podle odstavce 2, a dále v případech, kdy se tytéž osoby podílejí ve stejném poměru jak na nástupnické společnosti, tak na zanikající společnosti a smlouva o fúzi současně stanoví, že se akcie těchto akcionářů vyměňovat nebudou, podle úpravy v odstavci 3. Smlouva o fúzi však nesmí takové ustanovení obsahovat, jestliže by to bylo v rozporu se zákazem prominout splacení emisního kursu akcií.

Pro vzdání se práva na výměnu akcií platí podle ustanovení § 220b odst. 5, na které odkazuje ustanovení odstavce 2, že musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být provedeno na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Vzdání se práva má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře bez ohledu na to, jak akcie nabyl.

Ustanovení § 220f odst. 3, na jehož použití pro určení částky zvýšení základního kapitálu odkazuje ustanovení odstavce 3, určuje, že pro akcionáře zanikající společnosti

lze vydat pouze tolik akcií, součet jejichž jmenovitých hodnot nepřesahuje výši čistého obchodního majetku vyplývající z posudku znalce, který si musí nechat při sloučení vypracovat podle § 69a odst. 6 akciová společnost, mají-li být v důsledku sloučení vydány nástupnickou společností nové akcie. Ustanovení o zvyšování základního kapitálu se nepoužijí.

Jestliže bude nástupnická společnost používat k výměně za akcie nástupnické společnosti vlastní akcie ve svém majetku, nemusí v rozsahu jejich použití vydávat nové akcie.

Na rozdíl od postupu při výměně akcií podle § 214 nemá nástupnická společnost při fúzi sloučením na výběr, zda výměnu akcií zanikající společnosti obstará sama, nebo zda jí pověří obchodníka s cennými papíry. I když zákon nestanoví pro porušení ustanovení odstavce 2 výslovně žádné sankce, citelnou sankcí bude to, že bez průkazu předání akcií obchodníkovi s cennými papíry podle odstavce 5 rejstříkový soud nepovolí zápis fúze do obchodního rejstříku.

Poslední větu odstavce 5 vložil do obchodního zákoníku zák. č. 501/2001 Sb. a doplnil tak do zákona k řešení dosud obtížně řešitelné situace, kdy bylo předání cenných papírů obchodníkovi podmínkou zápisu do obchodního rejstříku, přičemž vlastně nešlo o cenné papíry, neboť neměly a ani nemohly mít všechny náležitosti.

Zvláštním právním předpisem podle odstavce 6 je zák. č. 256/2004 Sb., v novelizovaném znění.

Podle ustanovení § 220a odst. 5 lze akcionářům vyplácet doplatky pouze tehdy, nelze-li při stanovení výměnného poměru akcií z vážných důvodů vyměnit akcie tak, aby nedošlo k poškození akcionářů některé ze zúčastněných společností. Doplatek nesmí překročit 10 % jmenovité hodnoty akcií určených k výměně za akcie právního nástupce. Doplatek lze přiznat jak akcionářům nástupnické společnosti, tak akcionářům zanikající společnosti nebo zanikajících společností, nesmí však být vyplacen před zápisem fúze sloučením do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j. Nedodržení postupu podle odstavce 7 má stejné právní důsledky jako nedodržení postupu podle odstavce 5.

Z ustanovení § 214, na jehož přiměřené použití odkazuje ustanovení odstavce 8, vyplývá, že jsou-li akcionáři v prodlení s předložením listinných akcií nebo zatímních listů stahovaných společností z oběhu za účelem jejich výměny, vyzve je představenstvo způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, aby předložili listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě, kterou jim k tomu určí s upozorněním, že jinak budou nepřevzaté listinné akcie prodány, a toto rozhodnutí současně zveřejní. Akcie nebo zatímní listy, které nebyly akcionáři převzaty ani v dodatečně přiměřené lhůtě, prodá představenstvo prostřednictvím obchodníka s cennými papíry bez zbytečného odkladu na účet dotčené osoby na regulovaném trhu, pokud jsou kótované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejmeně dva týdny před jejím konáním. Ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na regulovaném trhu akcionáři, který akcie nepřevzal, pokud je společnosti znám. Výtěžek z prodeje akcií nebo zatímních listů po započtení pohledávek společnosti proti akcionáři, vzniklých v souvislosti s prohlášením jejich akcií za neplatné a prodejem akcií, vyplatí společnost akcionáři bez zbytečného odkladu nebo jej uloží do úřední úschovy. Po zápisu fúze do obchodního rejstříku je společnost povinna vrácené listinné akcie nebo zatímní listy zničit. Akcie zanikající společnosti není třeba prohlašovat za neplatné, protože po výmazu zanikající společnosti z obchodního rejstříku a zániku práva na jejich výměnu s nimi není spojeno žádné právo a přestávají tedy být cenným papírem.

Úřední úschovou podle odstavce 8 je úschova podle § 185a n., tj. tzv. soluční úschova, jejímž důsledkem je splnění závazku nástupnické společnosti předat akcionáři akcie, na které mu vznikl nárok.

Z judikatury:

PR 6/2001 s. 554: Akcionáři slučovaných společností se stávají akcionáři přejímající společnosti ke dni zápisu sloučení do obchodního rejstříku. Nástupnická společnost je povinna bez zbytečného odkladu vyměnit jejich akcie a zatímní listy za své akcie. Až do výměny akcií či zatímních listů slučovaných společností legitimují tyto cenné papíry akcionáře, kterým dosud nebyly předány akcie přejímající společnosti k výkonu akcionářských práv.

§ 220h Neplatnost sloučení

(1) Důvodem pro podání návrhu na neplatnost usnesení valné hromady o sloučení je i rozpor rozhodnutí valné hromady o sloučení s návrhem smlouvy o fúzi.

(2) Důvodem pro podání návrhu na neplatnost usnesení valné hromady nebo smlouvy o fúzi (§ 220a odst. 11) není skutečnost, že výměnný poměr akcií a doplatků není přiměřený nebo že údaje týkající se výměnného poměru akcií ve zprávě o fúzi, zprávě o přezkoumání fúze nebo ve znalecké zprávě o fúzi nejsou v souladu s právními předpisy. Nesprávné určení výměnného poměru akcií a výše doplatků lze napadnout pouze postupem podle § 220k.

(3) Po právní moci rozhodnutí soudu, jímž se povoluje zápis o sloučení do obchodního rejstříku, nelze podat návrh na neplatnost usnesení valné hromady o sloučení ani na neplatnost smlouvy o fúzi. Tím není dotčeno právo akcionářů podle § 220k.

(4) V řízení o neplatnosti usnesení valné hromady nebo smlouvy o fúzi zahájeném před zápisem sloučení do obchodního rejstříku lze po zápisu sloučení do obchodního rejstříku pokračovat, jen dojde-li ke změně předmětu řízení na řízení o náhradu škody nebo řízení podle § 220k, jestliže takové řízení již neprobíhá.

(5) Požádá-li o to zúčastněná společnost před rozhodnutím o neplatnosti smlouvy o fúzi nebo neplatnosti usnesení valné hromady, poskytne jí soud přiměřenou lhůtu pro uzavření nové smlouvy nebo přijetí nového usnesení.

(6) Rozhodne-li soud o neplatnosti smlouvy o fúzi nebo usnesení valné hromady o fúzi, jsou ze závazků, které vznikly od rozhodného dne fúze do zveřejnění údaje o uložení rozhodnutí soudu do sbírky listin, k tíži a ve prospěch nástupnické společnosti zavázány a oprávněny společně a nerozdílně všechny zúčastněné společnosti.

Související ustanovení: § 131, 183

Související předpisy: § 80 OSŘ

Související předpisy ES: Třetí směrnice

I na usnesení valné hromady o sloučení se vztahuje ustanovení § 131 a 183, avšak s některými odchylkami. Zatímco ustanovení odstavce 1 rozšiřuje důvody, ze kterých lze prohlásit usnesení o sloučení za neplatné, ustanovení odstavce 2 vylučuje možnost prohlásit usnesení za neplatné pro některé, výslovně specifikované, případy rozporu usnesení se zákonem, současně však upravuje jiné důsledky takového porušení, zejména nahrazení újmy z něj vzniklé.

Z ustanovení § 220a odst. 11, na které odkazuje odstavec 1, vyplývá, že neplatnosti smlouvy o fúzi se může dovolávat pouze zúčastněná společnost nebo osoba, jež je oprávněna podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o sloučení. Neplatnost smlouvy o fúzi musí být prohlášena soudem. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi je možno podat pouze do konce lhůty stanovené pro

podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi musí být spojen s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o sloučení. Jakmile bylo zahájeno řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi anebo bylo pravomocně skončeno, nejsou návrhy dalších oprávněných osob z téhož důvodu přípustné; to není na újmu práva těchto dalších osob připojit se k zahájenému sporu podle obecných ustanovení jako vedlejší účastníci. Pravomocné rozhodnutí vydané o neplatnosti smlouvy o fúzi k návrhu i jen jednoho oprávněného je účinný i pro další oprávněné osoby.

K postupu při nesprávném určení výše doplatku viz komentář k § 220k.

Ustanovení odstavce 3 je formulováno nepřesně, neboť oprávněné osobě nelze zakázat podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, lze pouze určit, že takový návrh nemůže být úspěšný, tj. že usnesení valné hromady ani smlouva o fúzi nemohou být po právní moci usnesení o povolení zápisu sloučení prohlášeny za neplatné, což je nepochybně účelem ustanovení odstavce 3.

Ustanovení odstavce 4 se vztahuje k ustanovení § 131 odst. 4, podle kterého mají osoby, které v důsledku toho, že rozhodnutí valné hromady bylo vydáno v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami, utrpěly škodu, vůči společnosti právo na její náhradu, dále právo na přiměřené zadostiučinění za porušení základních práv akcionáře, které může být poskytnuto i v penězích. Toto právo mají i v případě, že soud nevysloví neplatnost usnesení valné hromady z důvodů stanovených zákonem, tedy i z důvodu podle odstavce 3. Právo na přiměřené zadostiučinění musí být uplatněno ve lhůtě stanovené pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady nebo ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy nabylo právní moc rozhodnutí soudu o takové žalobě, jinak zaniká.

Ustanovení odstavce 5 umožňuje, aby zúčastněná společnost odstranila nedostatky, pro které je napadána platnost smlouvy nebo usnesení valné hromady o fúzi. Žádosti podle odstavce 5 musí soud vyhovět a lhůta, kterou pro odstranění nedostatků poskytne, musí být přiměřená konkrétním okolnostem případu, zejména povaze nedostatků, kterými trpí smlouva nebo usnesení valné hromady o fúzi.

Ustanovení odstavce 6 řeší dopady rozhodnutí o neplatnosti smlouvy o fúzi nebo usnesení valné hromady o fúzi do práv třetích osob. Závazky vniklé po rozhodném dnu fúze, tj. po dnu, od kterého se podle ustanovení § 220a odst. 3 písm. g) považují jednání zanikající společnosti z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti, nejsou neplatné a jejich věřitelé mohou požadovat jejich plnění na kterékoli ze zúčastněných společností.

§ 220i Zápis sloučení do obchodního rejstříku

- (1) K návrhu na zápis sloučení do obchodního rejstříku se přikládá též
 - a) smlouva o fúzi,
 - b) stejnopisy notářských zápisů o rozhodnutí valných hrad zúčastněných společností o sloučení, jestliže se vyžaduje konání valné hromady,
 - c) společná zpráva představenstva nebo zprávy představenstev všech zúčastněných společností o fúzi, jestliže se vyžadují,
 - d) společné zprávy dozorčích rad nebo zprávy dozorčích rad všech zúčastněných společností o přezkoumání fúze, jestliže se vyžadují,
 - e) společná znalecká zpráva nebo znalecké zprávy o fúzi, jestliže se vyžadují,
 - f) pravomocná rozhodnutí příslušných státních orgánů, jsou-li podmínkou účinnosti smlouvy o fúzi,

g) konečné, popřípadě mezitímní účetní závěrky zúčastněných společností a zahajovací rozvaha nástupnické společnosti,

h) posudek znalce podle § 69a odst. 6, není-li součástí znalecké zprávy o fúzi,

i) průkaz o zveřejnění upozornění podle ustanovení § 220d odst. 1,

j) prohlášení členů představenstva každé ze zúčastněných společností, že jim není známo, že byl podán návrh na určení neplatnosti smlouvy o fúzi nebo na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o sloučení nebo že bylo řízení o ní pravomocně zastaveno anebo že se všechny oprávněné osoby vzdaly práva na podání návrhu na neplatnost usnesení valné hromady nebo určení neplatnosti smlouvy o fúzi, je-li některá z těchto podmínek splněna; na vzdání se práva na podání návrhu se použije obdobně ustanovení § 220b odst. 5,

k) průkaz o tom, že peněžní prostředky potřebné k vyplacení doplatků byly předány osobě pověřené vyplacením doplatků,

l) doklad o tom, že listinné akcie potřebné k výměně jak pro akcionáře zanikajících společností, tak akcionářů nástupnické společnosti byly předány osobě, jež tuto výměnu obstarává, má-li společnost listinné akcie,

m) doklad o doručení oznámení centrálnímu depozitáři o vydání akcií potřebných k výměně pro akcionáře zanikajících společností a o změně údajů v akcích akcionářů nástupnické společnosti, mají-li být vydány nebo změněny zaknihované akcie,

n) průkaz, že společnost má dostatek peněžních prostředků nebo likvidního majetku, jež slouží jako jistota pro oprávněné akcionáře, má-li nástupnická společnost v důsledku sloučení odkupovat vlastní akcie.

(2) Jestliže se nekonala valná hromada z důvodů uvedených v § 220e odst. 12, 14 a 15, je třeba k návrhu na zápis sloučení přiložit prohlášení představenstva společnosti, jež nekonala valnou hromadu, o tom, že oprávnění akcionáři nepožádali o svolání valné hromady nebo že se tohoto práva vzdali. Na vzdání se práva podle předchozí věty se ustanovení § 220b odst. 5 použije obdobně.

Související ustanovení: § 38, 38e, 38d, 38i, § 31

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 113a, 125 a 200a n. OSŘ; § 125 TrZ

Související předpisy ES: První a Třetí směrnice

Pro návrh na zápis sloučení dvou či více akciových společností platí ustanovení § 38, 38d a 38e podle kterých se při fúzi sloučením právnických osob zapisuje do obchodního rejstříku u každé zanikající právnické osoby, že zanikla sloučením s uvedením firmy, sídla a identifikačního čísla nástupnické právnické osoby, popřípadě všech ostatních zanikajících právnických osob. U nástupnické právnické osoby se zapisuje, že na ni přešlo jmění zanikající právnické osoby (osob), firma, sídlo a identifikační číslo zanikající právnické osoby (osob) a případné změny dosud zapsaných údajů o nástupnické právnické osobě. Návrh na zápis fúze podávají společně všechny zanikající osoby a nástupnické osoby. Jestliže mají zanikající i nástupnické osoby sídla v obvodech různých rejstříkových soudů, podává se návrh na zápis fúze sloučením u kteréhokoli z nich. Rejstříkový soud provede zápis všech zapisovaných skutečností k témuž dni. Rozhodl-li soud o zápisu usnesením, provedou ostatní rejstříkové soudy, v jejichž obvodech mají sídla zúčastněné právnické osoby, příslušné zápisy do obchodního rejstříku až po právní moci usnesení o povolení zápisu. Zápis fúze povolí soud u zanikající i u nástupnické osoby pouze k témuž dnu.

Návrh na povolení zápisu do obchodního rejstříku musí být podle ustanovení § 32 odst. 2 doložen listinami o skutečnostech, které mají být do obchodního rejstříku zapsány, a listinami, které se zakládají do sbírky listin. O jaké listiny se jedná v případě návrhu

na zápis fúze určuje ustanovení odstavce 1 a vyhl. č. 250/2005 Sb., s tím, že ustanovení odstavce 2 tyto listiny modifikuje ve vazbě na konkrétní podmínky zapisované fúze.

Ke smlouvě o fúzi podle písmena a) viz komentář k § 220a, k rozhodnutí valných hromad komentář k ustanovení § 220e, ke zprávám o fúzi a přezkoumání fúze podle písmen c) a d) komentář k ustanovení § 220b. Pravomocná rozhodnutí příslušných státních orgánů podle písmena f) může jako podmínku fúze předepsat zvláštní předpis. Tak z ustanovení § 12 odst. 1 a § 13 OHS vyplývá, že k fúzi společnosti, jejichž celkový čistý obrát dosahuje nebo přesahuje stanovené hranice, je potřebné povolení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Podle ustanovení § 96 odst. 1 Kl pak je k fúzi investiční společnosti nebo investičního fondu zapotřebí povolení České národní banky. Z ustanovení § 39 odst. 3 PfZ vyplývá, že k fúzi penzijních fondů je třeba povolení České národní banky. Rovněž k fúzi banky je podle § 16 odst. 1 písm. c) BankZ zapotřebí předchozí souhlas České národní banky. A konečně podle § 36 odst. 1 PojZ podléhá fúze pojišťovny nebo zajišťovny schválení Českou národní bankou – blíže viz úvod k oddíl 9. Posudek znalce podle písmena h) je posudek, kterým je zanikající společnost povinna nechat ocenit své jmění, jestliže mají být v důsledku sloučení vydány nástupnickou společností nové akcie. K průkazu o zveřejnění upozornění podle písmena d) viz komentář k § 220d odst. 1. Prohlášení členů představenstva podle písmena j) bude tzv. čestným prohlášením a jako takové je důkazním prostředkem ve smyslu ustanovení § 125 OSŘ, byť nebylo mezi důkazními prostředky tam zařazenými výslovně uvedeno. Nepravdivé prohlášení může naplnit skutkovou podstatu trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 TrZ; to platí i o nepravdivých či zkreslených průkazech předkládaných rejstříkovému soudu podle dalších ustanovení. Podle tohoto ustanovení bude ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku nebo v takových podkladech zamlčí rozhodné skutečnosti, potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li takovým činem značnou škodu na cizím majetku nebo jiný zvlášť závažný následek. K dokladům podle písmen k) až m) viz komentář k § 220g odst. 5 až 7.

K případům, kdy se nekoná valná hromada, viz komentář k § 220e odst. 12, 14 a 15; i nepravdivé prohlášení podle odstavce 2 podléhá ustanovení § 125 TrZ. O vzdání se práva na konání valné hromady z ustanovení § 220b odst. 5 vyplývá, že musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyly.

§ 220j Ochrana věřitelů

(1) Věřitelé zúčastněných společností, kteří přihlásí své pohledávky do šesti měsíců ode dne, kdy se zápis sloučení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, a kteří nemohou požadovat uspokojení svých pohledávek, mohou požadovat poskytnutí dostatečné jistoty, jestliže se v důsledku sloučení zhorší dobytnost jejich pohledávek. Ustanovení § 215 odst. 4 se použije obdobně. Jestliže věřitel prokáže, že se v důsledku sloučení podstatným způsobem sníží dobytnost jeho pohledávek, je oprávněn požadovat poskytnutí dostatečné jistoty ještě před zápisem sloučení do obchodního rejstříku.

(2) Právo na poskytnutí jistoty nemají věřitelé ve vztahu k pohledávkám, ke kterým jim přísluší právo na přednostní nebo oddělené uspokojení v konkursu, ani ve vztahu k pohledávkám, jež vznikly až po dni, v němž se stal zápis sloučení do obchodního rejstříku účinným vůči třetím osobám.

(3) Ustanoveními odstavců 1 a 2 nejsou dotčeny předpisy o společném výkonu práv vlastníků dluhopisů společností zúčastněných na sloučení. Zajištění podle odstavce 1 se nevyžaduje, jestliže dala ke sloučení souhlas schůze vlastníků dluhopisů podle zvláštního právního předpisu nebo jestliže se sloučením vyslovili souhlas všichni vlastníci dluhopisů.

(4) Vlastníci vyměnitelných a prioritních dluhopisů a vlastníci jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, musí získat v nástupnické společnosti právní postavení, které je alespoň rovnocenné tomu, jež měli v zaniklé společnosti. To neplatí, jestliže schůze vlastníků těchto cenných papírů podle zvláštního právního předpisu nebo všichni vlastníci těchto cenných papírů vyslovili se změnou svých práv souhlas anebo jestliže mají tito vlastníci právo na to, aby od nich nástupnická společnost takové cenné papíry odkoupila.

(5) Povinnost splatit emisní kurs akcií není sloučením dotčena.

Související ustanovení: § 27 odst. 4, § 160, § 215 odst. 4

Související předpisy: § 151a n., § 544 n. ObčZ; § 21 n. DluhZ; § 28, 31 a 32 KV

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Věřitelé, kteří nemohou požadovat uspokojení svých pohledávek, jsou věřitelé nesplatných pohledávek. Zápis sloučení do obchodního rejstříku se stává účinným vůči třetím osobám ode dne jejich zveřejnění v Obchodním věstníku; vůči tomu, komu bylo známo provedení zápisu do obchodního rejstříku, jsou účinné od tohoto dne. Poskytnutí jistoty není zvláštním způsobem zajištění pohledávek, ale občanský zákoník tento pojem používá v ustanovení § 555 jako obecný pojem pro zajištění pohledávek v případech, že zákon nebo smlouvy stanoví povinnost takového zajištění. Současně přitom příkladmo uvádí prostředky zajištění, a to zřízení zástavního práva nebo ručení a stanoví některé podmínky zajištění, zejména to, že nikdo není povinen přijmout věc nebo právo jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny jejich odhadní ceny. Jistotu lze poskytnout prakticky všemi zákonem připuštěnými způsoby zajištění – viz komentář ke zrušenému ustanovení § 299.

Z obdobného použití ustanovení § 215 odst. 4 vyplývá, že jestliže nedojde mezi věřiteli a společností k dohodě o způsobu zajištění pohledávky, rozhodne o dostatečném zajištění soud s ohledem na druh a výši pohledávky.

Pro které pohledávky přísluší právo na oddělené uspokojení v konkursu upravuje § 28 KV tak, že věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva podle § 553 nebo postoupením pohledávky podle § 554 ObčZ, mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna. Právo na přednostní uspokojení v konkursu upravuje § 32 KV tak, že určuje, že z rozvrhu se uspokojí nejdříve dosud nezaplacené pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2 KV) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3 KV). Nepostačuje-li výtěžek zpeněžení podstaty na úhradu všech těchto pohledávek, uspokojí se nejdříve hotové výdaje a odměna správce, potom náklady spojené s udržováním a správou podstaty, poté soudní poplatek za konkurs, poté pohledávky výživného ze zákona; ostatní pohledávky se uspokojí poměrně. Po úplném uspokojení těchto pohledávek se pohledávky uspokojí podle svého zařazení do tříd. Ze zbývajících výtěžku ze zpeněžení konkursní podstaty připadá 30 % na první třídu a 70 % na druhou třídu. Nebudou-li v některé třídě vyčerpány všechny prostředky připadající na uspokojení do ní patřících pohledávek, přesunou se tyto prostředky do bezprostředně následující třídy. Nelze-li plně uspokojit všechny pohledávky patřící do téže třídy, uspokojí se tyto

pohledávky poměrně. Neuspokojené pohledávky či jejich části z první třídy se uspokojují ve třídě druhé.

Předpisem o společném výkonu práv vlastníků dluhopisů se rozumí ustanovení § 21 n. DluhZ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že jestliže některá ze zúčastněných společností vydala dluhopisy, je povinna svolat schůzi vlastníků. Souhlasila-li schůze vlastníků s fúzí, může osoba, která byla vlastníkem dluhopisu k rozhodnému dni pro účast na schůzi vlastníků a podle zápisu hlasovala na schůzi proti návrhu nebo se schůze nezúčastnila, požádat o předčasné splacení jmenovité hodnoty dluhopisu včetně poměrného výnosu. Byl-li výnos stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho nižším emisním kurzem [§ 16 písm. b) DluhZ], je společnost povinna splatit vlastníkům dluhopisů emisní kurz a poměrný výnos. Žádost o předčasné splacení musí být podána do 30 dnů od uveřejnění usnesení schůze vlastníků nebo společné schůze vlastníků podle odstavce 6. Po uplynutí této lhůty právo na splacení zaniká. Společnost je povinna vyplatit tuto částku do 30 dnů od doručení žádosti způsobem a na místě, které pro splacení dluhopisu stanoví emisní podmínky.

Nesouhlasí-li schůze vlastníků s fúzí, může současně rozhodnout, že pokud bude společnost postupovat v rozporu s jejím usnesením, je povinna předčasně splatit vlastníkům dluhopisů, kteří o to požádají, jejich jmenovitou hodnotu včetně poměrného výnosu; byl-li výnos stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho nižším emisním kurzem [§ 16 písm. b) DluhZ], je společnost povinna splatit vlastníkům dluhopisů na jejich žádost emisní kurz a poměrný výnos. Společnost je povinna tak učinit způsobem a na místě, které pro splacení dluhopisu stanoví emisní podmínky, nejpozději do 30 dnů ode dne doručení žádosti o předčasné splacení.

Vlastníci dluhopisu mohou uplatnit právo na zajištění svých pohledávek z dluhopisů stejně jako ostatní věřitelé, a to buď každý samostatně, nebo prostřednictvím společného zástupce, jehož zvolí schůze vlastníků dluhopisů.

O vyměnitelných a prioritních dluhopisech, kterých se týká odstavce 4, viz komentář k § 160. Postup při odkupování vyměnitelných a prioritních dluhopisů nebo jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, musí být pro tento případ stanoven ve smlouvě o fúzi [§ 220a odst. 3 písm. h)] a nástupnická společnost odkoupí tyto cenné papíry po zápisu sloučení do obchodního rejstříku.

§ 220k Právo na dorovnání

(1) **Není-li výměnný poměr akcií spolu s případnými doplátky uvedený ve smlouvě o fúzi přiměřený, má každý z akcionářů zúčastněné společnosti vůči nástupnické společnosti právo na dorovnání v penězích (dále jen „právo na dorovnání“).** Ustanovení § 220a odst. 5 o maximální výši doplátků se nepoužije. Smlouva o fúzi může určit, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení.

(2) **Uplatňovat právo na dorovnání u soudu může pouze akcionář, který**

a) byl akcionářem některé zúčastněné společnosti v době konání valné hromady, která o sloučení rozhodla; v pochybnostech se považuje tato podmínka za splněnou,

b) do doby podání žaloby nezcičil žádné akcie ani zanikající, ani nástupnické společnosti,

c) nevzdal se práva na dorovnání; pro vzdání se práva na dorovnání platí ustanovení § 220b odst. 5 obdobně.

(3) **Žalobu podle odstavce 2 je oprávněn podat i akcionář, který nesplňuje podmínku podle odstavce 2 písm. a) a b), je-li majitelem akcií představujících alespoň**

jedno procento základního kapitálu nebo akcií, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň částky 100 000 Kč.

(4) Žalobu podle odstavce 2 lze podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy zápis sloučení do obchodního rejstříku nabyl účinnosti vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká.

(5) Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je pro nástupnickou společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům.

(6) Jestliže byl výměnný poměr akcií nepřiměřený, nejsou akcionáři, kteří byli v dobré víře, povinni vracet vyplacené doplatky ani akcie nástupnické společnosti, jež jim byly vyměněny na základě takto určeného výměnného poměru akcií. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá.

(7) Má-li akcionář právo na dorovnání, úročí se dlužná částka úrokem ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky platné ke dni zápisu sloučení do obchodního rejstříku ode dne, v němž bylo sloučení zapsáno do obchodního rejstříku.

Související ustanovení: § 220a, 220j

Související předpisy: zák. č. 216/1994 Sb., v novelizovaném znění; § 23 zák. č. 6/1993 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

V ustanovení § 220a odst. 5 se stanoví, že výměnný poměr akcií musí být vhodný a odůvodněný. Nelze-li při stanovení výměnného poměru akcií z vážných důvodů vyměnit akcie tak, aby nedošlo k poškození akcionářů některé ze zúčastněných společností, přizná smlouva o fúzi [§ 220a odst. 3 písm. b)] těmto akcionářům doplatek na dorovnání. Doplatek nesmí překročit 10 % jmenovité hodnoty akcií určených k výměně za akcie právního nástupce a lze jej přiznat jak akcionářům nástupnické společnosti, tak akcionářům zanikající společnosti. Doplatek nesmí být vyplacen před zápisem sloučení do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j. Z ustanovení odstavce 1 vyplývá, že pro právo na dorovnání neplatí omezení, že nesmí překročit 10 % jmenovité hodnoty akcií určených k výměně za akcie právního nástupce, jako pro doplatek na dorovnání. Rozhodčím řízením podle odstavce 1 je rozhodčí řízení podle zák. č. 216/1994 Sb., v novelizovaném znění.

Ustanovení odstavce 2 přesně (a přísně) stanoví podmínky aktivní legitimace k návrhu na zaplacení dorovnání – při nesplnění uvedených podmínek soud návrh pro nedostatek aktivní legitimace zamítne. Z ustanovení § 220b odst. 5 vyplývá pro vzdání se práva na dorovnání, že musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být provedeno na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Vzdání se práva má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyl.

Ustanovení odstavce 3 rozšiřuje aktivní legitimaci k žalobě podle odstavce 2 na další akcionáře.

Zápis sloučení nabývá účinnosti vůči třetím osobám zveřejněním v Obchodním věstníku. Lhůta podle odstavce 4 je lhůtou prekluzivní.

Ustanovení odstavce 5 je velmi důležité jak z hlediska procesní ekonomiky, tak z hlediska zajištění stejných práv akcionářů. Poté, co bylo pravomocně rozhodnuto o základu práva, lze se v soudním řízení dovolávat jen toho, že již stanovený základ práva nebyl pro konkrétní případ aplikován správně, popřípadě že společnost odmítá dorovnání vyplátit. Nedostatkem ustanovení odstavce 5 je, že nespojuje ze zákona do jednoho řízení všechna

řízení na základě návrhu podle odstavce 2. Takové spojení sice může podle § 112 OSŘ provést soud, nemá však povinnost tak učinit.

Ustanovení odstavce 6 řeší stav, kdy byli stanoveným výměnným poměrem někteří akcionáři zvýhodněni. Řešení tohoto stavu odpovídá ustanovení § 179 odst. 1 pro neoprávněnou výplatu dividendy.

Diskontní sazba podle odstavce 7 je úroková míra, za kterou Česká národní banka půjčuje jiným bankám. Stanoví ji Česká národní banka podle § 23 zák. č. 6/1993 Sb., v novelizovaném znění.

§ 220I Odpovědnost za škodu

(1) Členové představenstva a dozorčí rady zúčastněných společností a znalec nebo znalci pro fúzi, kteří zpracovali znaleckou zprávu pro tyto společnosti, odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při sloučení zúčastněné společnosti jejím akcionářům nebo věřitelům podle § 373 až 386. Člen představenstva nebo dozorčí rady anebo znalec se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ustanovení § 194 odst. 5 poslední věty se nepoužije. Ustanovení § 66 odst. 8 až 11 platí obdobně.

(2) Soudní rozhodnutí, jímž se přiznává právo na náhradu škody podle odstavce 1, je pro odpovědné osoby co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným osobám podle odstavce 1.

(3) Právo na náhradu škody podle odstavce 1 se promlčuje ve lhůtě pěti let ode dne, kdy se zápis sloučení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám.

Související ustanovení: § 287 odst. 3, § 220b, 220c, § 373 n. § 387 n.

Související předpisy: § 112 OSŘ

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Z ustanovení odstavce 1 vyplývá společná odpovědnost všech osob podílejících se na zpracování zprávy o fúzi, zprávy o přezkoumání fúze a znalecké zprávy o fúzi, ovšem jenom těch, které porušily povinnost při fúzi.

Osobami, které se mohou domáhat náhrady škody, jsou zanikající i nástupnická společnost a jejich akcionáři a věřitelé. Přitom zanikající i nástupnické společnosti může vzniknout škoda především v důsledku zbytečně vynaložených nákladů, kdyby došlo ke zmaření sloučení v důsledku porušení povinností některou z odpovědných osob. Nástupnické společnosti může vzniknout škoda i tím, že bude povinna vyplácet dorovnání v případě nesprávně určeného výměnného poměru akcií nebo výše doplatku a že akcionáři, kteří byli zvýhodněni nesprávným určením výměnného poměru nebo doplatku a jsou v dobré víře, nemusejí poskytnuté vracet. Akcionářům společnosti může vzniknout škoda v důsledku nesprávného výměnného poměru akcií nebo nesprávné výše doplatku. Přitom se akcionář může rozhodnout, zda se bude domáhat dorovnání na nástupnické společnosti, nebo zda bude požadovat náhradu škody na osobách odpovědných podle odstavce 1. Věřitelům zúčastněné společnosti může vzniknout škoda tím, že nevyvážou od nástupnické společnosti své pohledávky, ačkoliv – nebýt sloučení – by k takové situaci nedošlo. Důkazní břemeno ohledně péče řádného hospodáře nese osoba, která se hodlá zprostit odpovědnosti. Členové představenstva a dozorčí rady se však nemohou zprostit odpovědnosti poukazem na to, že plnili pokyn valné hromady.

Z obdobné platnosti ustanovení § 66 odst. 8 až 11 vyplývá, že jsou-li členy představenstva nebo dozorčí rady poslanci a senátoři, kteří takto působí se souhlasem či na návrh státu, nebo členové prezidia, dozorčí rady nebo zaměstnanci Pozemkového fondu České republiky, kteří takto působí se souhlasem či na návrh příslušného fondu, hradí škodu, za kterou tyto osoby podle tohoto zákona odpovídají, stát, jde-li o poslance a senátory, nebo příslušný fond, jde-li o členy jeho prezidia, dozorčí rady nebo jeho zaměstnance. Stát nebo Pozemkový fond České republiky má právo, aby osoby, za které uhradil škodu a které tuto škodu způsobily svým zaviněním, mu ji nahradily, a to nejvýše v rozsahu, ve kterém tyto osoby podle zákoníku práce odpovídají za škodu způsobenou zaviněným porušením povinnosti. To platí i jsou-li členy představenstva nebo dozorčí rady úředníci územního samosprávného celku, kteří byli takto vysláni jako zástupci územního samosprávného celku, jehož jsou zaměstnanci.

Ustanovení odstavce 2 je velmi důležité jak z hlediska procesní ekonomiky, tak z hlediska zajištění stejných práv poškozených osob. Poté, co bylo pravomocně rozhodnuto o základu práva, lze se v soudním řízení dovolávat jen toho, že již stanovený základ práva nebyl pro konkrétní případ aplikován správně. Nedostatkem ustanovení odstavce 2 je že nespojuje ze zákona do jednoho řízení všechna řízení na základě žaloby podle odstavce 1. Taková řízení sice může podle § 112 OSŘ spojit soud, nemá však povinnost tak učinit.

Ustanovení odstavce 3 vylučuje použití obecných ustanovení obchodního zákoníku o promlčecí době. Zápis sloučení do obchodního rejstříku se stává účinným vůči třetím osobám zveřejněním tohoto zápisu v obchodním rejstříku; vůči osobám, kterým je známo provedení zápisu do obchodního rejstříku, je účinný od tohoto zápisu.

§ 220m Odkoupení akcií nástupnickou společností

(1) Jestliže je nástupnická společnost vlastníkem akcií nebo zatímních listů, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 90 % základního kapitálu zanikající společnosti, přičemž se odečítají vlastní akcie a zatímní listy zanikající společnosti, které jsou v jejím majetku, může smlouva o fúzi obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit akcie, jež byly vyměněny za ostatní akcie této zanikající společnosti, postupem podle odstavce 4. V tomto případě se nepoužije ustanovení § 220b, 220c a § 220d odst. 2 písm. b), e) a f). Ve zveřejnění podle § 220d odst. 1 nebo 5 musí být upozornění na závazek nástupnické společnosti podle věty první.

(2) Jestliže se v důsledku sloučení změní právní postavení akcionářů některé ze zúčastněných společností tak, že dojde k výměně akcií za akcie jiného druhu, ke změně práv spojených s určitým druhem akcií, k výměně kótovaných akcií za nekótované akcie nebo k výměně akcií, jejichž převoditelnost není omezena, za akcie s omezenou převoditelností, musí smlouva o fúzi obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit takto vyměněné akcie od osoby, která

a) byla akcionářem zúčastněné společnosti ke dni konání valné hromady, jež o sloučení rozhodla,

b) se zúčastnila této valné hromady osobně nebo prostřednictvím zástupce, a

c) nehlasovala pro schválení smlouvy o fúzi.

(3) Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady o sloučení musí v případech podle odstavce 2 obsahovat též jména akcionářů, jejichž právní postavení se má změnit a kteří nehlasovali pro schválení smlouvy o fúzi, s uvedením počtu, druhu, formy a jmenovité hodnoty akcií toho kterého akcionáře.

(4) Jestliže smlouva o fúzi obsahuje závazek nástupnické společnosti podle odstavce 1 nebo 2, je nástupnická společnost povinna učinit oprávněným akcionářům veřejný návrh smlouvy nejpozději do dvou týdnů ode dne, v němž nabyl účinnosti

zápis sloučení do obchodního rejstříku vůči třetím osobám, a to alespoň za cenu určenou obdobně podle § 186a odst. 4. Kupní cena musí být splatná při převodu akcií, nejpozději však do 1 měsíce od uzavření smlouvy. Na veřejný návrh smlouvy se použijí přiměřeně ustanovení o nabídce převzetí (§ 183a, 183c, § 183e až 183g).

(5) Nebude-li kupní cena v souladu s ustanovením odstavce 4, je smlouva přesto platná a kterýkoliv z akcionářů, který přijal veřejný návrh smlouvy, je oprávněn požadovat doplatek na dorovnání. Ustanovení § 220k odst. 1 poslední věta a odst. 5 se použijí obdobně.

(6) Jestliže nástupnická společnost nesplní povinnost učinit veřejný návrh smlouvy podle odstavce 1 nebo 2, použijí se obdobně ustanovení § 186a odst. 5 a 6.

Související ustanovení: § 27 odst. 3, § 183a až 183c, § 183e až 183g, § 220 a až 220e

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; nař vl. č. 503/2000 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 216/1994 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Zatímco ustanovení odstavce 1 upravuje případ, kdy smlouva o fúzi může obsahovat závazek k odkoupení akcií menšinových akcionářů, ustanovení odstavce 2 stanoví případy, kdy je takový odkup povinný a smlouva o fúzi sloučením tedy takový závazek obsahovat musí. V tom směru koresponduje ustanovení odstavce 2 s ustanovením § 186a, okruh akcionářů, kteří mají právo na odkup, však je vymezen restriktivněji – je vymezen tak, že právo na odkup mají pouze ti akcionáři, kteří na valné hromadě hlasovali proti fúzi, anebo se hlasování zdrželi. Akcionáři, kteří se valné hromady nezúčastnili, toto právo nemají. (Přitom v ustanovení odstavce 1 je podle našeho názoru zjevná legislativní chyba, když odkaz by měl znít na § 220e odst. 12.)

Podmínkou vzniku povinnosti odkoupit akcie podle odstavce 2 je, že se postavení akcionáře domáhajícího se odkupu v důsledku fúze změnilo a že se tento akcionář zúčastnil valné hromady a smlouvu, v jejímž důsledku došlo ke změně jeho postavení, neschválil. Proto musí být v notářském zápisu podle odstavce 3 uvedena jména těch akcionářů, kteří nehlasovali pro fúzi a současně se jejich právní postavení v důsledku fúze změnilo.

Ustanovení odstavce 4 se opět vztahuje jak k povinnému, tak k dobrovolnému závazku odkoupit akcie. Zápis sloučení do obchodního rejstříku nabývá podle § 27 odst. 3 obecně účinnosti vůči třetím osobám okamžikem jeho zveřejnění v Obchodním věstníku. Z odkazu na obdobné použití ustanovení § 186a odst. 4 vyplývá, že kupní cena musí být přiměřená hodnotě akcií, přičemž přiměřenost ceny musí být doložena posudkem znalce. Z obdobného použití ustanovení § 220k odst. 1 poslední věta a odst. 5 vyplývá, že smlouva o fúzi může určit, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení. Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je pro nástupnickou společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům.

Z obdobného použití ustanovení § 186a odst. 5 a 6, upraveného v odstavci 6, pak vyplývá, že jestliže se společnost dostane do prodlení s veřejným návrhem smlouvy, je každý akcionář, jemuž měl být veřejný návrh smlouvy určen, oprávněn učinit společností písemný návrh na uzavření smlouvy o koupi akcií, jež by byla povinna koupit na základě veřejného návrhu smlouvy za cenu stanovenou podle odstavce 4. Neptijme-li společnost takový návrh smlouvy do 15 dnů od jeho doručení, je akcionář oprávněn domáhat se uzavření smlouvy u soudu, nebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením závazku uzavřít smlouvu. Může rovněž požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů.

§ 220n Splynutí akciových společností

(1) Není-li dále stanoveno jinak, použijí se na splynutí akciových společností přiměřeně ustanovení § 220a odst. 1, 2, 4, 5, 7 až 11, § 220b až 220d, § 220e odst. 1 až 4, odst. 9 až 11 a odst. 15, § 220g odst. 1 písm. b) a c), odst. 2 až 8, § 220i až 220l, § 220m odst. 2 až 6. Ustanovení § 220h se použije obdobně; tím není dotčeno ustanovení § 68a.

(2) Smlouva o fúzi při splynutí musí obsahovat náležitosti podle § 220a odst. 3 písm. a), b), d), f) až i). Součástí smlouvy o fúzi musí být i projev vůle založit nástupnickou společnost, návrh stanov nástupnické společnosti, a jestliže se nekonají valné hromady všech zanikajících společností, i jména a bydliště prvních členů představenstva a dozorčí rady nástupnické společnosti. Zakladatelská smlouva se nevyžaduje. Jestliže se konají valné hromady zanikajících společností, musí zvolit první představenstva a dozorčí rady nástupnických společností, jsou-li podle návrhu stanov nástupnické společnosti voleni valnou hromadou. Ustanovení o volbě členů dozorčí rady zaměstnanci se nepoužije. První členové dozorčí rady jsou voleni pouze na dobu jednoho roku, další členové na funkční období určené stanovami. Zanikající společnosti mají právní postavení zakladatelů.

(3) Ustanovení § 220f odst. 3 věta první se použije obdobně.

(4) Při zápisu splynutí do obchodního rejstříku se nepoužije ustanovení § 175.

Související ustanovení: § 38, 59 odst. 3 a 4, § 69 a odst. 6, § 220a odst. 1, 2, 4, 5, 7 až 11, § 220b až 220d, § 220e odst. 1 až 4, odst. 9 až 11 a odst. 15, § 220f odst. 3, § 220g odst. 1 písm. b) a c), odst. 2 až 8, § 220h, § 220i až 220l, § 220m odst. 2 až 6

Související předpisy: zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Třetí směrnice

Pro fúzi splynutím akciových společností platí (přiměřeně či obdobně) stejná pravidla jako pro fúzi sloučením, vylučuje se pouze použití ustanovení § 220a odst. 3 upravující náležitosti smlouvy o fúzi, a to ještě jen zčásti, neboť ustanovení odstavce 2 upravující náležitosti této smlouvy pro fúzi splynutím ve značné části náležitosti smlouvy o fúzi sloučením přejímá. Dále se vylučuje z použití ustanovení § 220a odst. 6 upravující důsledky štěpení akcií akcionářů nástupnické společnosti, změnu jejich podoby, druhu nebo formy a důsledky zvýšení či snížení jmenovité hodnoty akcií dosavadních akcionářů, neboť takový postup nepřipadá při splynutí v úvahu. Rovněž se vylučuje použití ustanovení § 220e odst. 5 až 8 a 12 až 14, § 220f odst. 1 a 2, § 220g odst. 1 písm. a) a § 220m odst. 1, upravující některé postupy realizovatelné pouze v případě, kdy při fúzi existuje nástupnická společnost již před fúzí, tedy situaci, která v případě fúze splynutím nemůže nastat, když nástupnická společnost je vždy společností vznikající ke dni zápisu fúze do obchodního rejstříku (§ 69a odst. 4).

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že smlouva o fúzi splynutím musí obsahovat alespoň:

- firmu, sídlo, identifikační číslo všech zúčastněných společností a jejich právní formu,
- výměnný poměr akcií s uvedením podoby, druhu, formy, převoditelnosti, jmenovité hodnoty a případné údaje o kótaci akcií určených k výměně za akcie zanikající společnosti nebo zanikajících společností, včetně podrobných pravidel postupu a stanovení lhůt při jejich výměně, a výši případného doplatku akcionářům zanikající společnosti nebo zanikajících společností na vyrovnání, s pravidly pro jeho výplatu,

- anebo údaj o tom, že akcie nebudou vyměňovány s uvedením důvodu (§ 220g odst. 1 až 3),
- den, od kterého vzniká právo na dividendu z vyměněných akcií, jakož i všechny předpoklady jeho vzniku,
 - určení, v jaké struktuře nástupnická společnost přebírá složky vlastního a cizího kapitálu zanikající společnosti, jež nejsou závazkem,
 - den, od něhož se jednání zanikající společnosti nebo zanikajících společností považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti (rozhodný den fúze),
 - práva, jež nástupnická společnost poskytne vlastníkům jednotlivých druhů akcií, opčních listů, dluhopisů nebo jiných cenných papírů, popřípadě opatření, jež jsou pro ně navrhována (§ 220j odst. 3 a 4),
 - postup pro případ, že akcionářům zúčastněné společnosti vznikne právo odprodat akcie nástupnické společnosti,
 - projev vůle založit nástupnickou společnost,
 - návrh stanov nástupnické společnosti a,
- jestliže se nekonají valné hromady všech zanikajících společností, též jména a bydliště prvních členů představenstva a dozorčí rady nástupnické společnosti. Protože projev vůle k založení nástupnické společnosti a další náležitosti potřebné k takovému založení obsahuje smlouva o fúzi, plní smlouva o fúzi též funkci zakladatelské smlouvy. Stejně jako při založení společnosti se však pro volbu prvních členů dozorčí rady nepoužije úprava o volbě jejich členů zaměstnanci – blíže viz komentář k § 171 odst. 1 písm. c).

Z obdobného použití ustanovení § 220f odst. 3 věta první vyplývá, že pro akcionáře zanikající společnosti lze vydat pouze tolik akcií, součet jejichž jmenovitých hodnot nepřesahuje výši čistého obchodního majetku vyplývající z posudku znalce podle § 69a odst. 6 (podle tohoto ustanovení je každá zúčastněná společnost povinna nechat ocenit své jmění posudkem znalce jmenovaného k tomu účelu soudem – blíže viz komentář § 59 odst. 3 a 4 s tím, že tímto znalcem může být i osoba, která je pro tuto společnost jmenována jako znalec pro fúzi podle § 220c odst. 1; ocenění jmění může být součástí znalecké zprávy o fúzi podle § 220c odst. 5).

§ 220o Fúze akciové společnosti se společností s ručením omezeným

(1) Společnost s ručením omezeným může být sloučena nebo může splynout s akciovou společností do nástupnické akciové společnosti, jestliže budou společníkům společnosti s ručením omezeným vyměněny obchodní podíly za akcie nástupnické společnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, použijí se obdobně ustanovení § 153a odst. 1 a 3 až 8 na zanikající společnost s ručením omezeným a ustanovení § 220a až 220n na nástupnickou nebo zanikající akciovou společnost. U zanikající společnosti s ručením omezeným se k fúzi vyžaduje souhlas všech společníků. Konečná účetní závěrka společnosti s ručením omezeným musí být ověřena auditorem.

(3) Smlouva o fúzi a její návrh obsahují ve vztahu ke společníkům zanikající společnosti s ručením omezeným údaj o tom, kolik akcií určené podoby, druhu, formy a jmenovité hodnoty obdrží společník výměnou za svůj obchodní podíl.

Související ustanovení: § 38, 69a odst. 3, § 153a odst. 1 a 3 až 8, § 155, 156 159, § 220a až 220n

Související předpisy: § 91 n. PKT

Související předpisy ES: Třetí směrnice

V ustanovení § 69a odst. 3 se určuje, že při fúzi musejí mít zanikající i nástupnické společnosti stejnou formu, nestanoví-li zákon něco jiného. Takovým odchylným ustanovením je právě ustanovení tohoto paragrafu, umožňující fúzi (sloučením i splynutím) kapitálových společností různých forem do akciové společnosti a dále ustanovení § 153b, umožňující fúzi takových společností do společnosti s ručením omezeným. K podmínkám prvních z uvedených fúzí viz komentář k § 153a odst. 1 a 3 až 8 a k § 220a až 220n. Protože taková fúze znamená podstatnou změnu postavení společníků zanikající společnosti s ručením omezeným, vyžaduje se k fúzi souhlas všech společníků. Protože pak zákon obecně nepředepisuje povinnost nechat ověřit účetní závěrku společnosti s ručením omezeným auditorem, je v ustanovení odstavce 2 pro případ, že tato povinnost nevyplyvá z předpisů o účetnictví, taková povinnost stanovena.

Ustanovení odstavce 3 pak určuje další povinnou náležitost smlouvy o fúzi nad rámec upravený v § 220a odst. 3 a § 220n odst. 2 vyplývající z toho, že podíl společníků s ručením omezeným ve společnosti nebyl reprezentován akciemi.

Oddíl desátý. Zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře

§ 220p [Podmínky převodu jmění]

(1) Valná hromada může rozhodnout, že se společnost zrušuje bez likvidace a že jmění zaniklé společnosti převezme jeden akcionář, jestliže je tento akcionář vlastníkem akcií, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 90 % základního kapitálu (dále jen „hlavní akcionář“). Vlastní akcie v majetku společnosti se pro účely výpočtu této podmínky rozdělí mezi akcionáře v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií.

(2) Hlavní akcionář je povinen poskytnout ostatním akcionářům přiměřené vypořádání v penězích. Výše vypořádání v penězích musí být doložena posudkem znalce. Ustanovení § 59 odst. 3 a 4 se použije pro jmenování, odměňování a obsah posudku znalce obdobně.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, použijí se na zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře přiměřeně ustanovení § 220a odst. 1 až 4, 7 až 11, § 220b, 220d, § 220e odst. 1 věty první, § 220e odst. 2 až 4 s výjimkou ustanovení o souhlasu se stanovami nástupnické společnosti, § 220e odst. 10 a 11, § 220g odst. 7, § 220h, 220j a 220l.

(4) Na místo smlouvy o fúzi se vyhotovuje smlouva o převzetí jmění hlavním akcionářem (dále jen „smlouva o převzetí“), která musí být uzavřena mezi společností a hlavním akcionářem. Místo výměnného poměru akcií a lhůty při jejich výměně se ve smlouvě o převzetí uvádí výše a lhůta vypořádání v penězích. Tato lhůta nesmí být delší než dva měsíce ode dne zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku. Ustanovení § 220k odst. 1, 5 a 7 platí přiměřeně. Ve smlouvě o převzetí musí být menšinová akcionária upozorněna na to, že mají právo na vypořádání v penězích a právo žádat o přezkoumání výše vypořádání v penězích, s tím, že toto právo mají, i když na valné hromadě budou hlasovat pro smlouvu o převzetí, a že je mohou uplatnit ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy se zápis převodu jmění do obchodního rejstříku stane účinným vůči třetím osobám.

(5) Je-li hlavním akcionářem společnost s ručením omezeným, platí přiměřeně ustanovení § 153c. Je-li hlavním akcionářem akciová společnost, vyžaduje se k převodu jmění i souhlas její valné hromady. Ustanovení § 220e odst. 10 platí obdobně. Je-li hlavním akcionářem družstvo, vyžaduje se k převodu jmění i souhlas jeho členské schůze. O těchto rozhodnutích musí být pořízen notářský zápis. Jestliže je hlavním akcionářem veřejná obchodní společnost nebo komanditní společnost, vyžaduje se k převodu jmění i souhlas všech neomezeně ručících společníků. Souhlas společníků musí být udělen písemně. Podpisy společníků musí být úředně ověřeny.

(6) K návrhu na zápis převodu jmění do obchodního rejstříku se přikládá též

- a) smlouva o převzetí,
- b) výpis z obchodního rejstříku prokazující zápis hlavního akcionáře do obchodního rejstříku.

(7) K návrhu na zápis převodu jmění do obchodního rejstříku se přikládají též, jestliže se vyžadují,

- a) stejnopis notářského zápisu z valné hromady, která schválila převod jmění na hlavního akcionáře, popřípadě jiné listiny prokazující souhlas s převodem jmění na hlavního akcionáře,

- b) souhlas příslušných státních orgánů,

- c) zprávy statutárního orgánu a dozorčí rady,

- d) posudek znalce podle odstavce 2,

- e) konečná účetní závěrka zanikající společnosti, popřípadě zahajovací rozvaha hlavního akcionáře a zprávy auditora o jejich ověření.

(8) Hlavní akcionář, není-li fyzickou osobou, je oprávněn převzít firmu zaniklé společnosti s uvedením dodatku označujícího právní nástupnictví a bez dodatku vyjadřujícího právní formu akciové společnosti. Je-li součástí firmy zanikající společnosti jméno fyzické osoby, použije se přiměřeně ustanovení § 11 odst. 5.

(9) Konečná účetní závěrka zanikající společnosti se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dni, který předchází rozhodný den převodu obchodního jmění. Zahajovací rozvaha se sestavuje pouze v případě, je-li hlavním akcionářem osoba, která vede podvojně účetnictví.

Související ustanovení: § 38a, 38d, 38e, 38i, 153c, § 220a odst. 1 až 4, 7 až 11, § 220b až 220d, § 220e odst. 1 až 5, odst. 11 až 15, § 220e odst. 10 a 11, § 220g odst. 7, § 220h, 220j, § 220k odst. 1, 4, 5 a 7 a § 220l

Související předpisy: zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 216/1994 Sb., v novelizovaném znění; nař. vl. č. 503/2000 Sb., v novelizovaném znění; § 62, 80a n. NotŘ; § 9 odst. 3 písm. a), b), § 185a n., § 200a n. OSŘ; § 5 odst. 4 a 5, § 13 n. CenP; § 17 ÚčZ; § 27b, 28, 31 a 32 KV; § 553 až 555 ObčZ; § 21 n. DluhZ

Z literatury: *Bartošíková, M.* Postup při převodu jmění na hlavního akcionáře. Obchodní právo, 2003, č. 7–8; *Černá, S.* Zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře. Právo a podnikání, 2001, č. 4; *Havel, B.* Squeeze-out. Protiústavní nebo legitimní nástroj změny vlastnické struktury akciové společnosti? Právní rozhledy, 2004, č. 21; *Zima, P.* Vývoj rozhodování Ústavního soudu ve věcech vyvlastňování investic v akciových společnostech. Právní rozhledy, 2005, č. 22

Zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře váže obchodní zákoník na vysokou majoritu přejímajícího (hlavního) akcionáře. Zák. č. 501/2001 Sb. zvýšil dřívější požadavek více než 90 % většiny pro hlavního akcionáře na 95 % a vložil do odstavce 1 ustanovení o tom, že hlavní akcionář o rozhodnutí podle tohoto odstavce nehlasuje. Následně pak zák. č. 308/2002 Sb. opět snížil požadovanou většinu a vypustil ustanovení o tom, že hlavní akcionář o rozhodnutí nehlasuje.

Nad tímto ustanovením ve vazbě na úpravu sloučení se někdy diskutuje o tom, zda je při splnění podmínek tohoto paragrafu možná fúze mateřské a dceřiné společnosti, je-li více než 90% akcionářem obchodní společnost, anebo zda při splnění podmínek v odstavci 1 může být uplatněn pouze postup podle tohoto paragrafu. Domníváme se, že z ustanovení odstavce 1 žádné omezení pro sloučení neplyne. Tento závěr lze dovodit především z toho, že v rámci právní úpravy sloučení upravuje obchodní zákoník výslovně odchylné postupy pro případ, že se společnost slučuje s jediným akcionářem – který nepochybně splňuje podmínku odstavce 1 (viz např. § 220b odst. 4, § 220c odst. 8 apod.) – jednak z toho, že zákon možnost volby kteréhokoli z postupů při přeměně společnosti vždy omezuje konkrétními podmínkami, přičemž mezi omezení možnosti sloučení podmínka podle odstavce 1 nepatří.

Hlavním akcionářem může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Z ustanovení § 69b vyplývá, že k převodu jmění na společníka může dojít, jen má-li hlavní společník sídlo nebo bydliště v České republice.

Jestliže se v poslední větě odstavce 1 hovoří o rozdělení vlastních akcií v majetku společnosti mezi akcionáře, není tím míněno jejich faktické rozdělení, ale jejich přiřazení k akciím v majetku jednotlivých akcionářů pro účely výpočtu, zda je splněna podmínka podle odstavce 1.

Z ustanovení odstavce 2 vyplývá, že hlavní akcionář si nemůže zvolit znalce pro určení výše vypořádání sám, ale musí podat návrh k soudu na jeho jmenování postupem podle § 59 odst. 3 – blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

Pro postup při převodu jmění na hlavního akcionáře se použije přiměřeně úprava sloučení akciových společností. Před novelou provedenou zák. č. 501/2001 Sb. bylo vyloučeno pouze použití těch ustanovení, která nebylo možno použít proto, že se akcionářům zanikající společnosti nevyměňují akcie zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti. Uvedená novela však zcela nepochopitelně vypustila přiměřené použití ustanovení § 220g, 220h, 220j a 220l, která jsou pro postup při převodu jmění zcela nezbytná. Přitom šlo zřejmě o nedopatření, neboť z textu odhlasovaného Poslaneckou sněmovnou takové vypuštění nevyplývalo. Řešení tohoto stavu bylo v praxi velmi problematické, bylo sice možné zvažovat analogii, ale pro její aplikaci se obtížně hledala opora. Proto zák. č. 308/2002 Sb. vrátil do odstavce 2 odkaz na ustanovení § 220g odst. 7, § 220h, 220j a 220l. Zák. č. 554/2004 Sb. pak doplnil použití § 220e odst. 10 a 11.

Použití některých ustanovení týkajících se nástupnické společnosti zákon předepisuje pouze tehdy, je-li přejímajícím akcionářem kapitálová společnost, tj. společnost, která má valnou hromadu anebo družstvo; tam, kde zákon připouští, aby namísto valné hromady či členské schůze rozhodlo představenstvo akciové společnosti, bude u společnosti s ručením omezeným rozhodovat jednatel či jednatele a u družstva představenstvo.

Z ustanovení odstavce 4 vyplývá, že smlouva o převzetí jmění musí obsahovat alespoň

- firmu, sídlo, identifikační číslo a právní formu zanikající společnosti a hlavního akcionáře, je-li právnickou osobou, a firmu, bydliště, sídlo podnikání, liší-li se od bydliště, identifikační číslo a rodné číslo hlavního akcionáře, je-li fyzickou osobou,
- výši a lhůtu pro přiměřené vyrovnání s menšinovými akcionáři a pravidla pro jeho výplatu,
- upozornění na to, že menšinoví akcionáři mají právo na vypořádání v penězích a právo žádat o přezkoumání výše vypořádání v penězích s tím, že toto právo mají, i když na valné hromadě budou hlasovat pro smlouvu o převzetí, a že je mohou uplatnit ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy se zápis převodu jmění do obchodního rejstříku stane účinným vůči třetím osobám,

- určení, v jaké struktuře přebírá hlavní akcionář složky vlastního a cizího kapitálu zanikající společnosti, jež nejsou závazkem,
- den, od něhož se jednání zanikající společnosti považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet hlavního akcionáře (rozhodný den převzetí),
- určení práv, jež hlavní akcionář poskytne vlastníkům opčních listů, dluhopisů nebo jiných cenných papírů, popřípadě opatření, jež jsou pro ně navrhována.

K převodu jmění musí zpracovat představenstva a dozorčí rady, popřípadě jiné kontrolní orgány zanikající společnosti i hlavního akcionáře, pokud je akciovou společností nebo družstvem, písemné zprávy. Jestliže je hlavní akcionář společností s ručením omezeným, vyžaduje se stanovisko jednatele a dozorčí rady, pokud byla zřízena. U ostatních hlavních akcionářů se stanovisko jejich orgánů nevyžaduje.

Ve zprávě o převzetí musí zpracovatelé objasnit převzetí jmění a odůvodnit jeho důsledky z ekonomického i právního hlediska, zejména musí odůvodnit výši vyrovnání v penězích a opatření ve prospěch vlastníků opčních listů a dluhopisů. Zpráva o převzetí musí obsahovat i popis obtíží, které se vyskytly při oceňování pro účely výpočtu vyrovnání. Statutární orgány zanikající společnosti a hlavního akcionáře se mohou dohodnout na zpracování společné zprávy o převzetí. Zpráva dozorčí rady zanikající společnosti, popřípadě hlavního akcionáře se zpracuje na základě návrhu smlouvy o převzetí jmění a na základě znalecké zprávy o převzetí jmění, jestliže se vyžaduje. Dozorčí rady zanikající společnosti a hlavního akcionáře mohou zpracovat společnou zprávu o přezkoumání převzetí. Pokud by uvedení určitých údajů ve zprávě o převzetí nebo ve zprávě o přezkoumání převzetí mohlo způsobit značnou újmu zanikající společnosti, hlavnímu akcionáři nebo je ovládající nebo jimi ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství zanikající společnosti, hlavního akcionáře nebo je ovládající nebo jimi ovládané osoby, anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo (jedenatel) se souhlasem dozorčí rady, pokud existuje.

Zprávy o převzetí ani zprávy o přezkoumání převzetí se nevyžadují, jestliže hlavní akcionář je jediným akcionářem zanikající společnosti, nebo jestliže s tím všichni akcionáři zanikající společnosti projeví souhlas. Souhlas akcionářů musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být udělen na valné hromadě. Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právním nástupcům akcionáře bez ohledu na to, jak akcie nabyly. Je-li hlavním akcionářem společnost s ručením omezeným, nevyžaduje se zpráva o převzetí pro tohoto hlavního akcionáře ani v případě, že všichni společníci jsou současně jednatelem hlavního akcionáře.

Představenstvo zanikající společnosti je povinno alespoň jeden měsíc před stanoveným dnem konání valné hromady zanikající společnosti, jež má rozhodnout o převodu jmění, uložit do sbírky listin návrh smlouvy o převzetí po jeho přezkoumání dozorčí radou, pokud se takové přezkoumání vyžaduje. Jestliže se nemá konat valná hromada ani zanikající společnosti ani hlavního akcionáře, alespoň jeden měsíc přede dnem, v němž má být smlouva o převzetí uzavřena. Kromě toho musí být nejméně jeden měsíc před stanoveným dnem konání valné hromady zanikající společnosti, jež má rozhodnout o převodu jmění, nebo nemá-li se konat valná hromada ani zanikající společnosti ani hlavního akcionáře, alespoň jeden měsíc přede dnem, v němž má být smlouva o převzetí uzavřena, zveřejněno v Obchodním věstníku oznámení o uložení návrhu smlouvy o převzetí do sbírky listin a upozornění pro akcionáře zanikající společnosti na jejich práva seznámit se s dokumenty, jejichž zpracování ukládá zákon pro zamýšlené převzetí, a na právo na vydání opisu nebo výtahu z těchto dokumentů. Současně musí představenstvo zanikající společnosti zveřejnit v Obchodním věstníku upozornění pro věřitele této společnosti na

práva, jež jim v souvislosti se převzetím jmění hlavním akcionářem vznikají. Hlavní akcionář má stejné povinnosti, jestliže je akciovou společností.

Nemá-li se konat valná hromada zanikající společnosti, je představenstvo zanikající společnosti povinno uložit návrh smlouvy o převzetí do sbírky listin a zveřejnit jeho uložení alespoň jeden měsíc před dnem, v němž bude schvalovat návrh smlouvy o převzetí.

V sídle zanikající společnosti musí být k nahlédnutí pro akcionáře návrh smlouvy o převzetí, účetní závěrky zanikající společnosti a hlavního akcionáře za poslední tři roky, jestliže po tuto dobu existují, popřípadě takové účetní závěrky právního předchůdce, a zprávy auditora o jejich ověření, podléhají-li ověření auditorem podle zákona o účetnictví, konečné účetní závěrky zanikající společnosti a hlavního akcionáře sestavené ke dnu předcházejícímu rozhodný den převzetí, zahajovací rozvaha hlavního akcionáře sestavená k rozhodnému dnu převzetí a zprávy auditora o jejich ověření, podléhají-li ověření auditorem podle zákona o účetnictví, mezitímní účetní závěrka a zpráva auditora o jejím ověření, byla-li konečná účetní závěrka sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení návrhu smlouvy o převzetí uplynulo více než šest měsíců, společná zpráva statutárních orgánů nebo zprávy statutárních orgánů zanikající společnosti a hlavního akcionáře o převzetí, jestliže se vyžadují, a společné zprávy dozorčích rad nebo zprávy dozorčích rad zanikající společnosti a hlavního akcionáře o přezkoumání převzetí, jestliže se vyžadují, a znalecký posudek k přiměřenosti výše vyrovnání.

Zanikající společnost je povinna vydat každému akcionáři, který o to požádá, bez zbytečného odkladu bezplatně, pouze za úhradu nákladů, opis nebo výtah z výše uvedených písemností, jestliže se vyžadují. Stejná práva mají i akcionáři hlavního akcionáře, je-li akciovou společností.

Společnost s ručením omezeným, jež je hlavním akcionářem, neukládá do obchodního rejstříku návrh smlouvy o převzetí, ani nezveřejňuje informace pro společníky a věřitele. Dokumenty, s nimiž se mají právo seznámit akcionáři jeden měsíc před konáním valné hromady, se zasílají všem společníkům, kteří se tohoto práva nevzdali. Společník se může vzdát práva na zaslání dokumentů písemně s úředně ověřeným podpisem. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci společníka. Písemnosti musí být odeslány společníkům nejméně dva týdny přede dnem, v němž se má konat valná hromada, která bude rozhodovat o převodu jmění. Nekoná-li se valná hromada a rozhodnutí o převodu jmění přijímají společníci mimo valnou hromadu, musí být uvedené písemnosti odeslány nejméně dva týdny přede dnem, v němž byl společníkovi doručen návrh na rozhodnutí mimo valnou hromadu.

Jednatel je dále povinen kdykoliv od doby svolání valné hromady nebo doručení návrhu na rozhodnutí mimo valnou hromadu na žádost jakéhokoliv společníka poskytnout mu informace o zanikající společnosti, jež jsou důležité z hlediska převodu jmění. V oznámení o svolání valné hromady nebo v žádosti o hlasování mimo valnou hromadu musí být společník na toto právo upozorněn. Jestliže může poskytnutí určitých informací způsobit značnou újmu zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby, anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze ji poskytnout s odůvodněním, proč tomu tak je. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje jednatel se souhlasem dozorčí rady zúčastněné společnosti, pokud existuje.

Je-li hlavním akcionářem jiný subjekt než akciová společnost, neukládá se návrh smlouvy o převzetí do obchodního rejstříku a nezveřejňují se informace pro společníky, členy a věřitele.

Převod jmění na hlavního akcionáře musí schválit valná hromada zanikající společnosti, popřípadě její představenstvo, jde-li o společnost o jediném akcionáři, a valná hromada nebo jiný k tomu oprávněný orgán hlavního akcionáře.

Rozhoduje-li o zrušení společnosti převzetím jmění hlavním akcionářem valná hromada zanikající společnosti, musí být akcionáři v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání upozorněni na jejich práva seznámit se v sídle společnosti jeden měsíc před konáním valné hromady s listinami vyhotovenými pro účely převodu jmění na hlavního akcionáře a na jejich právo vyžadovat pouze za úhradu nákladů kopie a výtahy z těchto listin. Pozvánka nebo oznámení musí obsahovat i vybrané údaje z konečné účetní závěrky zanikající společnosti.

Na valné hromadě zanikající společnosti musí být účastníkům volně přístupné k nahlédnutí listiny, s nimiž měli právo se před konáním valné hromady seznámit, jestliže se vyžadují. Každý akcionář, který o to požádá na valné hromadě, má právo na informace, jež se týkají hlavního akcionáře, jsou-li důležité z hlediska převzetí jmění tímto akcionářem. O poskytování informací, jejichž poskytnutí by mohlo způsobit značnou újmu hlavnímu akcionáři nebo jím ovládané osobě, nebo jiných obdobných informací platí to, co u zpracování zprávy představenstva o převzetí.

Představenstvo zanikající společnosti je povinno na počátku jednání valné hromady objasnit akcionářům návrh smlouvy o převzetí a seznámit je se znaleckou zprávou o převzetí, jestliže se vyžaduje, a se všemi podstatnými změnami týkajícími se majetku, závazků a hospodářských výsledků zanikající společnosti, k nimž došlo v období od rozhodného dne převzetí, popřípadě o tom, že tyto změny odůvodňují jinou výši vypořádaní v penězích. Dozorčí rada je povinna sdělit své stanovisko k návrhu smlouvy o převzetí.

K rozhodnutí valné hromady o zrušení společnosti převodem jmění na hlavního akcionáře se vyžaduje souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů. Stanovy společnosti mohou vyžadovat vyšší většinu nebo splnění dalších podmínek. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií.

Usnesení valné hromady zanikající společnosti o převzetí jmění hlavním akcionářem musí obsahovat rozhodnutí o zrušení společnosti bez likvidace s převodem jmění na hlavního akcionáře, schválení návrhu smlouvy o převzetí a schválení konečné, popřípadě mezitímní účetní závěrky.

O rozhodnutí valné hromady o převodu jmění na hlavního akcionáře se musí pořídit notářský zápis, jehož přílohou musí být návrh smlouvy o převzetí.

Je-li hlavním akcionářem akciová společnost, musí o převzetí jmění rozhodovat vždy její valná hromada nebo jediný akcionář vykonávající působnost valné hromady.

Je-li hlavním akcionářem společnost s ručením omezeným, rozhoduje o převzetí její valná hromada nebo jediný společník v působnosti valné hromady anebo společníci mimo valnou hromadu. K rozhodnutí valné hromady společnosti s ručením omezeným o převodu jmění se vyžaduje souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů společníků přítomných na valné hromadě. Společenská smlouva může vyžadovat vyšší počet hlasů nebo splnění dalších požadavků. Nejsou-li v zanikající akciové společnosti dosud plně splaceny emisní kursy všech akcií, vyžaduje se k převodu jmění souhlas všech společníků společnosti s ručením omezeným. Společníci, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, mohou projevit svůj souhlas s navrhovaným rozhodnutím valné hromady i mimo valnou hromadu. Souhlas společníka musí být společnosti doručen ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, v němž se konala nebo měla konat valná hromada. Souhlas společníka musí mít formu notářského zápisu, v němž se uvede i obsah návrhu rozhodnutí valné hromady o převzetí jmění. Jestliže bylo takto usnesení valné hromady o převzetí jmění přijato, oznámí jednatelé písemně do 14 dnů jeho přijetí všem společníkům.

Rozhodnutí valné hromady hlavního akcionáře – akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným – musí obsahovat souhlas s převzetím jmění zanikající společnosti,

schválení návrhu smlouvy o převzetí a schválení konečné, popřípadě mezitímní účetní závěrky a zahajovací rozvahy.

Žalobu na určení neplatnosti smlouvy o převzetí může podat pouze zanikající společnost, hlavní akcionář nebo osoba, která je oprávněna podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady (členské schůze) o převodu jmění. Důvodem pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady nebo smlouvy o převzetí není skutečnost, že vyrovnání není přiměřené nebo že údaje, které se ho týkají ve zprávě o převzetí, zprávě o přezkoumání převzetí nebo ve znalecké zprávě o převzetí, nejsou v souladu s právními předpisy. Nesprávné určení výměnného poměru akcií a výše doplatků lze napadnout pouze postupem podle § 220k. Po právní moci rozhodnutí soudu, jímž se povoluje zápis převodu jmění do obchodního rejstříku, nelze podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady o převodu jmění ani na neplatnost smlouvy o převzetí. Tím není dotčeno právo akcionářů podle § 220k.

V řízení o neplatnosti usnesení valné hromady nebo smlouvy o převzetí zahájeném před zápisem převodu jmění do obchodního rejstříku lze po tomto zápisu do obchodního rejstříku pokračovat, jen dojde-li ke změně předmětu řízení na řízení o náhradu škody nebo řízení podle § 220k, jestliže takové řízení již neprobíhá. Požádá-li o to zanikající společnost nebo hlavní společník před rozhodnutím o neplatnosti smlouvy o převzetí nebo neplatnosti usnesení valné hromady, poskytne jí soud přiměřenou lhůtu pro uzavření nové smlouvy nebo přijetí nového usnesení.

Neplatnost smlouvy o převzetí může prohlásit jen soud, a to na základě návrhu oprávněné osoby. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o převzetí lze podat pouze do konce lhůty stanovené pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady (členské schůze) a návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o převzetí musí být spojen s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady (členské schůze) o převzetí jmění – jestliže se o převzetí jmění rozhoduje na valné hromadě (členské schůzi) hlavního akcionáře.

Žalobu na neplatnost smlouvy o převzetí nelze podat po právní moci rozhodnutí, jímž se povoluje zápis převodu jmění do obchodního rejstříku.

Rozhodne-li soud o neplatnosti smlouvy o převzetí nebo usnesení valné hromady o převodu jmění, jsou ze závazků, které vznikly od rozhodného dne převzetí jmění do zveřejnění údaje o uložení výše uvedeného rozhodnutí soudou do sbírky listin, k tíži a ve prospěch hlavního akcionáře závázání a oprávnění společně a nerozdílně akciová společnost, jež rozhodla o svém zrušení převodem jmění na hlavního akcionáře, i tento její hlavní akcionář.

Oprávněná osoba se může práva na podání žaloby na prohlášení neplatnosti smlouvy o převzetí nebo usnesení valné hromady (členské schůze) o převodu jmění vzdát.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220k odst. 1, 5 a 7, na které odkazuje odstavec 4, vyplývá, že není-li vyrovnání s ostatními akcionáři přiměřené, má každý z nich vůči hlavnímu akcionáři právo na dorovnání v penězích. Smlouva o převzetí může určit, že se o přezkoumání výše vyrovnání a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení. Každý akcionář může uplatnit právo na dorovnání u soudu. Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům. Má-li akcionář právo na dorovnání, určí se dlužná částka úrokem ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky platné ke dni zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku ode dne, v němž byl převod zapsán do obchodního rejstříku. Blíže viz komentář k § 220k.

Neomezeně ručícími společníky veřejné obchodní společnosti podle čtvrté věty odstavce 5 jsou všichni společníci, u komanditní společnosti jsou jimi komanditisté. O úředním

ověření podpisů viz komentář k § 31 odst. 5. Obsah rozhodnutí členské schůze družstva podle odstavce 5 zákon neurčuje. Z povahy věci lze dovodit, že rozhodnutí členské schůze by mělo obsahovat stejné náležitosti jako rozhodnutí valné hromady akciové společnosti, jež je hlavním akcionářem. O rozhodnutí členské schůze musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou bude návrh smlouvy o převzetí. Ustanovení odstavce 6 určuje, které doklady je třeba přiložit k návrhu na zápis převodu jmění na společníka vždy, ustanovení odstavce 7 doklady, které se přikládají pouze tehdy, jestliže je musí společnost pořizovat. Povinnost hlavního společníka, který přejímá jmění akciové společnosti, zapsat se do obchodního rejstříku – pokud tam není zapsán – vyplývá z ustanovení § 28a odst. 2.

Stejnopis notářského zápisu se nebude přikládat, jestliže nebude rozhodovat o převodu jmění valná hromada, ale představenstvo blíže viz komentář k § 220i odst. 1 písm. b). K zápisu z valné hromady viz komentář k § 220e odst. 1 první věta, § 220e odst. 2 až 4, odst. 5 písm. a) a b) a odst. 11 až 15, k souhlasu příslušných státních orgánů komentář k § 220a odst. 2, ke zprávám představenstva a dozorčí rady komentář k § 220b, k posudku znalce komentář k § 59 odst. 3 a ke konečné účetní závěrce § 220i odst. 1 písm. g).

Obchodní zákoník neurčuje, jak má vypadat dodatek vyjadřující právní nástupnictví podle odstavce 8, může tedy být formulován jakýmkoli způsobem jednoznačně vyjadřujícím právní nástupnictví. Z ustanovení odstavce 8 však neplyne povinnost hlavního akcionáře převzít firmu zanikající společnosti. Je-li součástí firmy zanikající společnosti jméno fyzické osoby, může hlavní akcionář převzít firmu jen s jejím souhlasem, popřípadě se souhlasem jejich dědiců.

Z judikatury:

SJ 6/2004 s. 445: Řízení o neplatnosti smlouvy o převodu obchodního jmění není ze zákona spojeno s dříve zahájeným řízením o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, která o převodu rozhodla.

PR 16/2004 s. 616: Platně nelze rozhodnout o změně stanov ohledně firmy akciové společnosti, jež byla převzata v rámci převodu jmění hlavním akcionářem, tak že by byl vypuštěn pouze dodatek označující právní nástupnictví bez toho, aby byl vypuštěn či podstatným způsobem změněn rovněž i kmen převzaté firmy.

Oddíl jedenáctý. Rozdělení akciové společnosti

Rozdělení se založením nových právnických osob

§ 220r Projekt rozdělení

(1) K rozdělení společnosti se vyžaduje schválení projektu rozdělení valnou hromadou zanikající společnosti. Nástupnickou společností může být akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným. Jestliže se k rozdělení vyžaduje souhlas státních orgánů, použije se přiměřeně ustanovení § 220a odst. 2.

(2) Projekt rozdělení musí obsahovat alespoň

- a) firmu, sídlo, identifikační číslo zanikající společnosti a právní formu,
- b) firmu a sídlo nástupnických společností a návrh stanov, je-li nástupnickou společností akciová společnost, nebo návrh společenské smlouvy nebo zakladatelské listiny, je-li nástupnickou společností společnost s ručením omezeným,
- c) výměnný poměr akcií zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti s uvedením jejich podoby, druhu, formy, převoditelnosti a jmenovité hodnoty, včetně podrobných pravidel postupu a stanovení lhůt k jejich výměně, nebo výši vkladu do základního kapitálu nástupnické osoby u každého společníka a výši obchodního podílu každého společníka na nástupnické společnosti, je-li nástupnickou společností

společnost s ručením omezeným (dále jen „výměnný poměr“), a vyšší případného doplatku na vyrovnání s pravidly pro jeho výplatu,

d) den, od kterého vzniká právo na podíl na zisku (dividendu) z vyměněných akcií nebo z obchodního podílu na společnosti s ručením omezeným, jakož i všechny předpoklady jeho vzniku,

e) den, od něhož se jednání zanikající společnosti považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnických společností (dále jen „rozhodný den rozdělení“),

f) určení, jaký majetek a jaké závazky přecházejí na jednotlivé nástupnické společnosti; při tomto určení je možno použít odkazu na konečnou rozvahu zanikající společnosti a soupisy jmění z provedené inventarizace, jestliže takové určení umožňují,

g) určení, kteří zaměstnanci zanikající společnosti se stávají zaměstnanci jednotlivých nástupnických společností,

h) určení, zda a v jaké struktuře nástupnická společnost přebírá složky vlastního a cizího kapitálu zanikající společnosti, jež nejsou závazkem,

i) práva, jež nástupnické společnosti poskytnou vlastníkům jednotlivých druhů akcií, opčních listů, dluhopisů nebo jiných cenných papírů, popřípadě opatření, jež jsou pro ně navrhována (§ 220x odst. 2),

j) postup pro případ, že akcionářům vznikne právo odprodat akcie nástupnické akciové společnosti,

k) při nerovnoměrném výměnném poměru podle odstavce 3, popřípadě při rozdělení se vznikem nástupnické společnosti jiné právní formy, než je akciová společnost, podmínky pro vypořádání v hotovosti, jež má poskytnout některá z nástupnických společností nebo třetí osoba, ledaže se všichni společníci práva na vypořádání vzdali; na vzdání se práva na vypořádání v hotovosti se ustanovení § 220b odst. 5 použije obdobně.

(3) Ustanovení § 220a odst. 5 se použije přiměřeně s tím, že výměnný poměr akcií může být stanoven buď stejně pro všechny akcionáře ve všech nástupnických společnostech podle jejich podílu účasti na základním kapitálu zanikající společnosti (rovnoměrný výměnný poměr) nebo může být stanoven v různých nástupnických společnostech různě (nerovnoměrný výměnný poměr). Doplatek nesmí překročit 10 % jmenovitých hodnot akcií, jež mají být vyměněny za akcie zanikající společnosti, popřípadě výše vkladů do základního kapitálu nástupnických společností. Doplatek může poskytnout i třetí osoba; v takovém případě se omezení plynoucí z ustanovení § 220a odst. 5 poslední věty nepoužije. Ustanovení § 220m odst. 2 až 5 se použije obdobně.

(4) Ustanovení § 220a odst. 6 první věty, odst. 7 a 8 platí obdobně. Je-li nástupnickou společností společnost s ručením omezeným, použije se, jde-li o vypořádání s akcionářem, který nesouhlasil se svou účastí ve společnosti s ručením omezeným, ustanovení § 220u odst. 1, 3 a 4. Jestliže třetí osoba poskytuje doplatek podle odstavce 2 písm. c) nebo vypořádání v hotovosti podle odstavce 2 písm. k), musí o tom učinit prohlášení formou notářského zápisu.

(5) Součet vyšší základních kapitálů nástupnických společností nemůže být vyšší než čistý obchodní majetek zaniklé společnosti vyplývající z posudku znalce podle § 69c odst. 6.

(6) Právní postavení zakladatele nástupnických společností má zanikající společnost.

Související ustanovení: § 38b, 38d, 38e, 38i, § 59 odst. 3 a 4, § 69c, 110, § 113 odst. 5 a 6, § 153d, 173, § 220a odst. 2, 5 až 8, § 220b odst. 5, § 220k, 220m odst. 2 až 5, § 220u odst. 1, 3 a 4, § 220v odst. 2, § 220x odst. 2

Související předpisy: § § 62 NotŘ**Související předpisy ES:** Šestá směrnice

Z literatury: *Dědič, J., Hájek, M.* Rozdělení akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem. Právo a podnikání, 2002, č. 12

Rozdělením rozdělovaná společnost, kromě případů, kdy dochází k rozdělení odstěpením, zaniká. Jejím zániku předchází zrušení bez likvidace s tím, že její jmění včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů přechází na nástupnické společnosti a její společníci se stávají společníky nástupnických společností, nestanoví-li zákon jinak (§ 69c odst. 1). Namísto smlouvy uzavírané při fúzi se při rozdělení zpracovává buď projekt rozdělení – podílí-li se na rozdělení pouze jediná společnost, nebo smlouva o rozdělení, podílí-li se na rozdělení více společností (rozdělení sloučením s již existující společností nebo rozdělení odstěpením se sloučením).

Podle ustanovení § 69c odst. 2 musí mít při rozdělení zanikající společnost i nástupnické společnosti stejnou právní formu, nestanoví-li zákon jinak. Odchylnou úpravu má právě odstavec 1, který připouští, aby při rozdělení akciové společnosti byla nástupnickou společností i druhá kapitálová společnost – osobní společnost však nástupnickou společností být nemůže. Obdobně řeší ustanovení § 153d odst. 1 rozdělení společnosti s ručením omezeným odkazem na přiměřené použití § 220r.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220a odst. 2 vyplývá, že vyžaduje-li se k rozdělení souhlas státního orgánu podle zvláštního právního předpisu, nemůže projekt rozdělení nabyt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž příslušný státní orgán souhlas s rozdělením udělil. Vyžaduje-li se k rozdělení souhlasu více státních orgánů, nemůže projekt rozdělení nabyt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž udělil souhlas s rozdělením poslední z nich. Právní moci rozhodnutí, jímž se souhlas k rozdělení neuděluje, se projekt rozdělení ruší – bliže viz úvod k oddílu 9 a komentář k § 220a odst. 2.

Ustanovení odstavce 2 nedefinuje projekt rozdělení, stanoví však jeho podstatné náležitosti. Tyto náležitosti lze rozdělit na náležitosti, jež musí projekt rozdělení obsahovat vždy, a na náležitosti, jež musí obsahovat za stanovených podmínek [např. náležitost podle písmena i)].

O firmě, sídle, identifikačním čísle a právní formě podle písmen a), b) viz komentář k § 2 odst. 3, § 8 n., § 28 odst. 1 písm. b) a § 56 odst. 1, o stanovách akciové společnosti komentář k § 173, o společenské smlouvě společnosti s ručením omezeným komentář k § 110. V důsledku rozdělení se založením nových společností musí vzniknout nejméně dvě nové nástupnické společnosti, může jich však být i více, jejich počet zákon nijak neomezuje. Přitom mohou vzniknout pouze společnosti stejné formy, tj. akciové společnosti (nebo společnosti s ručením omezeným), nebo společnosti různých forem – vždy však musí jít o kapitálové společnosti.

Za co budou vyměňovány akcie zanikající společnosti podle písmena c) závisí na právní formě nástupnických společností a na tom, zda jde o rozdělení s rovnoměrným nebo nerovnoměrným výměnným poměrem. Z přiměřeného použití ustanovení § 220a odst. 5 vyplývá, že výměnný poměr musí být vhodný a odůvodněný. Tak tomu bude zejména tehdy, jestliže součet hodnot podílů, jež získá akcionář v nástupnických společnostech, odpovídá hodnotě jeho podílu na zanikající společnosti k rozhodnému dnu rozdělení písmeno d).

Z obdobného použití ustanovení § 220m odst. 2 až 5 vyplývá, že jestliže se v důsledku rozdělení změní právní postavení akcionářů některé ze zúčastněných společností tak, že dojde k výměně akcií za akcie jiného druhu, ke změně práv spojených s určitým

druhem akcií, k výměně kótovaných akcií za nekótované akcie nebo k výměně akcií, jejichž převoditelnost není omezena, za akcie s omezenou převoditelností, musí projekt rozdělení obsahovat závazek nástupnické společnosti odkoupit takto vyměněné akcie od osoby, která

- byla akcionářem zúčastněné společnosti ke dni konání valné hromady, jež o rozdělení rozhodla,
- zúčastnila se této valné hromady osobně nebo prostřednictvím zástupce a
- nehlasovala pro schválení projektu rozdělení.

Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady o rozdělení musí v případech podle předchozího odstavce obsahovat též jména akcionářů, jejichž právní postavení se má změnit a kteří nehlasovali pro schválení projektu rozdělení, s uvedením počtu, druhu, formy a jmenovité hodnoty akcií toho kterého akcionáře.

Jestliže projekt rozdělení obsahuje závazek nástupnické společnosti odkoupit akcie akcionářů, jejichž právní postavení se změnilo, je nástupnická společnost povinna učinit oprávněným akcionářům veřejný návrh smlouvy nejpozději do dvou týdnů ode dne, v němž nabyl účinnosti zápis rozdělení do obchodního rejstříku vůči třetím osobám, a to alespoň za cenu určenou obdobně podle § 186a odst. 4, tj. za cenu přiměřenou hodnotě akcií. Přiměřenost ceny musí být doložena posudkem znalce. Kupní cena musí být splatná při převodu akcií, nejpozději však do 1 měsíce od uzavření smlouvy. Na veřejný návrh smlouvy se použijí přiměřeně ustanovení o nabídce převzetí (§ 183a, 183c, § 183e až 183g – blíže viz komentář k těmto ustanovením).

Nebude-li kupní cena přiměřená, je smlouva přesto platná a kterýkoliv z akcionářů, který přijal veřejný návrh smlouvy, je oprávněn požadovat doplatek na dorovnání. Z obdobného použití ustanovení § 220k odst. 1 poslední věta a odst. 5 vyplývá, že není-li kupní cena přiměřená, má každý z akcionářů zúčastněné společnosti vůči nástupnické společnosti právo na dorovnání v penězích. Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je pro nástupnickou společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům.

Výměnný poměr je omezen ustanovením odstavce 5, které určuje, že součet výší základních kapitálů nástupnických společností nemůže být vyšší než čistý obchodní majetek zaniklé společnosti vyplývající z posudku znalce na ocenění jmění podle § 69c odst. 6. Základní kapitál nástupnické společnosti v zahajovací rozvaze nemůže být vyšší než čistý obchodní majetek připadající na tuto společnost podle téhož posudku. Součet jmenovitých hodnot akcií vydávaných nástupnickou akciovou společností nesmí být vyšší, než je čistý obchodní majetek této společnosti zjištěný z ocenění jmění z uvedeného posudku a součet výše vkladů do základního kapitálu nástupnické společnosti s ručením omezeným nesmí být vyšší, než je čistý obchodní majetek této společnosti zjištěný z ocenění jmění uvedeným posudkem. Nebude-li možno při stanovení nerovnoměrného výměnného poměru vyměnit akcie tak, aby nedošlo k poškození některých akcionářů, je nutno přiznat akcionářům, kteří by jinak byli poškozeni, doplatek na dorovnání. Výměnný poměr akcií může být stanoven buď stejně pro všechny akcionáře ve všech nástupnických společnostech podle jejich podílu účasti na základním kapitálu zanikající společnosti (rovnoměrný výměnný poměr), nebo může být stanoven v různých nástupnických společnostech různě (nerovnoměrný výměnný poměr).

Půjde-li o rovnoměrný výměnný poměr, musí být v projektu rozdělení uvedeno, kolik akcií nástupnické akciové společnosti bude vyměněno za jednu akcii zanikající společnosti, s určením jejich druhu, formy, podoby, popřípadě údaje omezení převoditelnosti či o jejich zamýšlené kótaci; půjde-li o nerovnoměrný výměnný poměr, musí v něm být uvedeno, kolik akcií které nástupnické akciové společnosti získá akcionář zanikající společnosti, se stejnou identifikací jako u rovnoměrného výměnného poměru. Je-li nástupnickou společností společnost s ručením omezeným, musí být v projektu rozdě-

lení uvedeno, jaký vklad do základního kapitálu a jaká výše obchodního podílu přísluší akcionáři zanikající společnosti.

Předpoklady pro vznik práva na podíl na zisku podle písmena d) musí vycházet z ustanovení § 178 (viz komentář k tomuto ustanovení). V projektu rozdělení je nutno rozhodnout, zda lze společníkům nástupnických společností vyplácet podíly na zisku i z nerozděleného zisku dosaženého před rozhodným dnem rozdělení.

Rozhodný den rozdělení podle písmena e) určuje, od kdy nastávají ekonomické účinky rozdělení. Obchodní zákoník ukládá v ustanovení § 220t odst. 5 zanikající společnosti sestavit ke dnu předcházejícímu rozhodnému dnu rozdělení konečnou účetní závěrku, a to jako řádnou (jestliže den předcházející rozhodnému dnu připadá na poslední den účetního období) nebo mimořádnou účetní závěrku a nástupnickým společností ukládá povinnost sestavit zahajovací rozvahu k rozhodnému dnu rozdělení.

Určení jaký majetek a jaké závazky přecházejí na jednotlivé nástupnické společnosti podle písmena f) musí vyčerpat veškerý majetek rozdělované společnosti; to neplatí při rozdělení odštěpením. Majetek a závazky rozdělované společnosti, které jsou zachyceny v jejím účetnictví ke dnu předcházejícímu rozhodnému dnu rozdělení, je možné při rozdělení identifikovat odkazem na konečnou účetní závěrku zanikající společnosti a soupisy jmění z inventarizace provedené v souvislosti s konečnou účetní závěrkou. Rozdělení majetku a závazků, které nejsou zachyceny v inventurních soupisech, je třeba řešit výslovně. Současně je třeba určit i rozdělení majetku a závazků, jež zanikající společnost nabude do zápisu rozdělení do obchodního rejstříku. Dnem zápisu rozdělení do obchodního rejstříku přechází na jednotlivé nástupnické společnosti jen majetek a závazky, o kterých to určil projekt rozdělení. Není-li z projektu rozdělení zřejmé, jaký majetek a jaké závazky zaniklé společnosti přešly na kterou nástupnickou společnost, stávají se všechny nástupnické společnosti spoluvlastníky tohoto majetku a k plnění takových závazků jsou zavázány společně a nerozdílně.

Náležitost pod písmenem g) bude projekt rozdělení obsahovat pouze tehdy, má-li rozdělovaná společnost zaměstnance. Obchodní zákoník neumožňuje zaměstnancům spolurozhodovat o tom, která z nástupnických společností bude jejich zaměstnavatelem; projekt rozdělení však musí respektovat při rozdělení zaměstnanců do nástupnických společností jejich zařazení v rozdělované společnosti. Zaměstnanec by se měl vždy stát zaměstnancem té nástupnické společnosti, která převzala tu část podniku zanikající společnosti, jejíž součástí zaměstnanec byl (§ 5 odst. 1). Kdyby projekt rozdělení neurčoval pro některého zaměstnance budoucího zaměstnavatele, mohl by se takový zaměstnanec domáhat, aby ho zaměstnala kterákoliv z nástupnických společností.

Podle ustanovení pod písmenem h) se určují pravidla sestavení zahajovací rozvahy nástupnických společností na straně pasiv. Složky vlastního kapitálu v zahajovací rozvaze nástupnických společností nemohou v některých případech vzniknout pouhým rozdělením položek z konečné účetní závěrky zanikající společnosti, protože výše základního kapitálu nástupnických společností se neurčuje rozdělením základního kapitálu zanikající společnosti.

Práva, jež společnost poskytne vlastníkům opčních listů, dluhopisů nebo jiných cenných papírů (kromě akcií) podle písmena i), se uvádějí pouze v případě, že zanikající společnost takové cenné papíry vydala. O ochraně vlastníků takových cenných papírů viz komentář k § 220x.

Vlastníci opčních listů zanikající společnosti musí získat v nástupnické společnosti zásadně postavení odpovídající tomu, jaké měli v zaniklé společnosti (to však bude možné pouze tehdy, bude-li nástupnickou společností akciová společnost). Jestliže nástupnická společnost poskytne vlastníkům opčních listů jiná práva, než měli dosud, musí s takovou změnou vyslovit souhlas všichni vlastníci opčních listů podle § 220x odst. 2 ve vazbě na

§ 220j odst. 4. Nelze-li postupovat žádným z uvedených způsobů, musí projekt rozdělení obsahovat závazek některé nástupnické společnosti odkoupit od vlastníků opčních listů zanikající společnosti jejich opční listy. Lze jen konstatovat, že rozdělovat společnost za stavu, kdy vydala opční listy a nemá tedy dokončen proces zvýšení základního kapitálu, není příliš praktické.

Jestliže společnost vydala dluhopisy, je povinna svolat schůzi vlastníků dluhopisů. Pro postup společnosti ve vztahu k vlastníkům dluhopisů bude rozhodující, zda schůze vlastníků dluhopisů vysloví s rozdělením souhlas (bližze viz komentář k § 220j). Právní postavení vlastníků dluhopisů se v důsledku sloučení nemění (to neplatí, jde-li o prioritní nebo vyměnitelné dluhopisy), může však dojít k předčasné splatnosti dluhopisů podle § 23 odst. 4 a 5 DluhZ. Vlastníci vyměnitelných a prioritních dluhopisů a vlastníci jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva (např. GDR, pokud je s nimi spojeno právo na nabytí akcií) zanikající společnosti, musí podle ustanovení § 220j odst. 4 získat v nástupnické společnosti právní postavení alespoň rovnocenné tomu, jež měli v zaniklé společnosti; to neplatí, jestliže schůze vlastníků vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů, nebo všichni jejich vlastníci vyslovili se změnou svých práv souhlas, anebo jestliže mají právo na to, aby od nich nástupnická společnost takové cenné papíry odkoupila.

Právo odprodat akcie nástupnické společnosti podle písmena j) může akcionářům vzniknout, jestliže se v důsledku rozdělení změni jejich právní postavení tím, že akcie zanikající společnosti budou vyměněny za akcie jiného druhu, nebo akcie s neomezenou převoditelností za akcie s omezenou převoditelností, anebo kótované akcie za akcie nekótované. O právu odprodat akcie nástupnické společnosti bližze viz komentář k § 220u odst. 3.

O vypořádání při nerovnoměrném výměnném poměru, nebo vzniká-li v důsledku rozdělení společnost s ručením omezeným podle písmena k), viz komentář k § 220u. Z obdobného použití ustanovení § 220b odst. 5 vyplývá pro vzdání se práva na vypořádání v hotovosti, že se tohoto práva mohou akcionáři vzdát buď písemně s úředně ověřeným podpisem, nebo na valné hromadě, která bude rozhodovat o rozdělení. Prohlášení o vzdání se práva na vypořádání na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady o rozdělení. Vzdání se práva na vypořádání v hotovosti má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220a odst. 5 upraveného v odstavci 3 vyplývá, že výměnný poměr akcií musí být vhodný a odůvodněný. Nelze-li při stanovení tohoto poměru z vážných důvodů vyměnit akcie tak, aby nedošlo k poškození akcionářů některé ze zúčastněných společností, přizná se těmto akcionářům doplatek na dorovnání. Doplatek nesmí být vyplacen před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku a dříve, než budou zajištěny pohledávky věřitelů společnosti podle § 220j; to neplatí, jestliže bude doplatek poskytovat třetí osoba.

Bude-li výměnný poměr rovnoměrný, budou se akcionáři zanikající společnosti podílet na všech nástupnických společnostech ve stejném poměru, v jakém se podílejí na zanikající společnosti. V tom případě se nemůže snížit součet hodnot podílů akcionáře na nástupnických společnostech ve srovnání s hodnotou podílu na zanikající společnosti. Při rovnoměrném výměnném poměru tedy bude vždy výměnný poměr vhodný a odůvodněný. Vyplácení doplatků nepřichází v úvahu. Při nerovnoměrném výměnném poměru se nemusí všichni akcionáři rozdělované společnosti stát společníky všech nástupnických společností. Podíly každého akcionáře zanikající společnosti v jednotlivých nástupnických společnostech budou stanoveny různě, součet hodnot podílů akcionáře zanikající společnosti na čistém obchodním majetku nástupnických společností k rozhodnému dnu rozdělení však musí odpovídat hodnotě jeho podílu na čistém obchodním majetku zanikající společnosti ke dnu předcházejícímu rozhodný den rozdělení.

Z obdobné platnosti ustanovení § 220a odst. 6 první věty, odst. 7 a 8 vyplývá, že bude-li se měnit podoba, druh nebo forma akcií oproti akciím rozdělované společnosti, použijí se obdobně ustanovení tohoto zákona, popřípadě zvláštního právního předpisu o změně podoby, druhu nebo formy akcií, není-li dále stanoveno jinak. Rozhodný den rozdělení nemůže předcházet o více než devět měsíců den, k němuž bude podán návrh na zápis rozdělení do obchodního rejstříku. Lhůta k výměně akcií nesmí být delší než jeden měsíc od účinnosti zápisu rozdělení (tj. od zveřejnění zápisu rozdělení v Obchodním věstníku) do obchodního rejstříku vůči třetím osobám a nesmí předcházet den zápisu rozdělení do obchodního rejstříku. Nikomu, kdo se podílel na sloučení, nelze přiznat žádnou zvláštní výhodu.

Z použití ustanovení § 220u odst. 1, 3 a 4 pro vypořádání s akcionářem, který nesouhlasil se svou účastí v nástupnické společnosti s ručením omezeným a který byl akcionářem zanikající společnosti ke dnu konání valné hromady, která o rozdělení rozhodla, této valné hromady se účastnil a nehlasoval pro schválení projektu rozdělení, vyplývá jeho právo na vypořádání v penězích. Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady musí obsahovat jména akcionářů, kteří pro rozdělení nehlasovali. Je-li nástupnickou společností společnost s ručením omezeným, je akcionář, kterému vzniklo právo na vypořádání, oprávněn vypovědět účast v nástupnické společnosti s účinky ke dni jejího vzniku, jestliže od zápisu rozdělení do obchodního rejstříku nevykonával práva společníka. Výpověď musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem a musí být doručena nástupnické společnosti ve lhůtě do dvou měsíců ode dne, v němž se stal zápis rozdělení společnosti do obchodního rejstříku účinným vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká. Ustanovení § 113 odst. 5 a 6 se použije obdobně s tím, že lhůta stanovená v § 113 odst. 6 běží ode dne doručení výpovědi společnosti. Vypořádací podíl je platný do jednoho měsíce od doručení výpovědi.

Za splnění závazku k vypořádání v penězích ručí ostatní nástupnické společnosti společně a nerozdílně. K zajištění splnění závazku z vypořádání v penězích jsou nástupnické osoby povinny poskytnout dostatečnou jistotu. Celkové vyrovnání s akcionářem v penězích musí být přiměřené jeho účasti na zrušené společnosti. Akcionář, který nesouhlasil s výší doplateků, se může domáhat, aby soud stanovil doplatek ve vyšší částce. Návrh lze podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy zápis rozdělení do obchodního rejstříku nabyl účinnosti vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká. Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na vypořádání v penězích, je pro nástupnické společnosti co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům. Má-li akcionář právo na vypořádání v penězích, úročí se dlužná částka úrokem ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky platné ke dni zápisu rozdělení do obchodního rejstříku ode dne, v němž bylo rozdělení zapsáno do obchodního rejstříku.

Posudkem znalce podle § 69c odst. 6 je rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit svoje jmění ke dni zpracování konečné účetní závěrky (§ 220t odst. 5). V posudku znalce musí být odděleně oceněno i jmění, jež má přejít na jednotlivé nástupnické společnosti. Pro jmenování, odměňování a obsah posudku znalce platí obdobně ustanovení § 59 odst. 3 a 4 s tím, že tímto znalcem může být i osoba, která je pro tuto společnost jmenována jako znalec pro rozdělení (§ 220s odst. 3). Ocenění jmění může být součástí znalecké zprávy o rozdělení (§ 220s odst. 4).

Z ustanovení odstavce 6 vyplývá, že k rozdělení se založením nástupnické či nástupnických akciových společností může dojít i tehdy, bude-li mít rozdělovaná společnost jediného akcionáře, fyzickou osobu; tento akcionář není jediným zakladatelem nástupnické akciové společnosti, neboť postavení zakladatele má zanikající společnost a nikoliv její akcionáři.

§ 220s Zprávy představenstva, dozorčí rady a znalců o rozdělení

(1) Představenstvo zanikající společnosti je povinno zpracovat podrobnou písemnou zprávu (dále jen „zpráva o rozdělení“), v níž musí objasnit a z ekonomického i právního hlediska odůvodnit důsledky rozdělení, zejména odůvodnit výměnný poměr, výši případných doplateků, opatření ve prospěch vlastníků jednotlivých druhů akcií, opčních listů a dluhopisů. Zpráva o rozdělení musí obsahovat i informace o ocenění jmění znalcem podle § 69c odst. 5 a označení rejstříkového soudu, u něž bude tento posudek uložen, a dále i popis obtíží, které se vyskytly při oceňování pro účely výměnného poměru. Odůvodnění výměnného poměru není nutné při rovnoměrném výměnném poměru.

(2) Dozorčí rada zanikající společnosti přezkoumá zamýšlené rozdělení na podkladě projektu rozdělení schváleného představenstvem, zprávy o rozdělení, jestliže se vyžaduje, a zprávy znalců o rozdělení, jestliže se vyžaduje, a vyhotoví o tom písemnou zprávu (dále jen „zpráva o přezkoumání rozdělení“).

(3) Projekt rozdělení musí být při nerovnoměrném výměnném poměru přezkoumán dvěma znalci jmenovanými soudem (dále jen „znalci pro rozdělení“), a to před předložením dozorčí radě a valné hromadě, jestliže se předložení vyžaduje. Při rovnoměrném výměnném poměru se přezkoumání projektu znalci pro rozdělení nevyžaduje. Návrh na jmenování znalců pro rozdělení podává představenstvo zanikající společnosti se souhlasem její dozorčí rady. Ustanovení § 220c odst. 3 se použije obdobně. Návrh na jmenování znalce pro rozdělení může být spojen s návrhem na jmenování znalce pro účely ocenění podle § 69c odst. 5. Na jmenování a odměňování znalce pro rozdělení se použije obdobně ustanovení § 59 odst. 3.

(4) Znalci pro rozdělení zpracují o výsledku přezkoumání písemnou zprávu (dále jen „znalecká zpráva o rozdělení“). Ustanovení § 220c odst. 6 se použije obdobně. Znalecká zpráva o rozdělení je společným znaleckým posudkem podle zvláštního právního předpisu. Tuto znaleckou zprávu předkládají znalci pro rozdělení představenstvu a dozorčí radě zanikající společnosti a musí být k nahlédnutí účastníkům valné hromady, jež bude rozhodovat o rozdělení.

(5) Na obsah znalecké zprávy o rozdělení se použije přiměřeně ustanovení § 220c odst. 5.

(6) Ustanovení § 220b odst. 3 až 5 se použijí na zprávy podle odstavců 1 až 3 přiměřeně.

Související ustanovení: § 59 odst. 3 a 4, § 69c odst. 6, § 220b odst. 3 až 5, § 220c odst. 3, 5 a 6, § 220s odst. 3 a 4, § 220t odst. 5

Související předpisy: zák. č. 36/1967 Sb., v novelizovaném znění; § 74 NotŘ; zák. č. 148/1998 Sb., v novelizovaném znění

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Zpráva představenstva o rozdělení koresponduje zprávě o sloučení. Posudkem znalce podle § 69c odst. 6 je rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit svoje jmění ke dni zpracování konečné účetní závěrky (§ 220t odst. 5). V posudku znalce musí být odděleně oceněno i jmění, jež má přejít na jednotlivé nástupnické společnosti. Pro jmenování, odměňování a obsah posudku znalce platí obdobně ustanovení § 59 odst. 3 a 4 s tím, že tímto znalcem může být i osoba, která je pro tuto společnost jmenována jako znalec pro rozdělení (§ 220s odst. 3). Ocenění jmění může být součástí znalecké zprávy o rozdělení (§ 220s odst. 4).

Rovněž zpráva dozorčí rady o rozdělení koresponduje zprávě o sloučení. Zpráva o přezkoumání rozdělení se nevyžaduje, jestliže s tím souhlasí všichni akcionáři zanikající společnosti.

Znalec pro rozdělení může být jmenována i osoba, která prováděla ocenění jmění podle § 69c odst. 6, tj. ocenění, kterým je rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit svoje jmění ke dni zpracování konečné účetní závěrky (§ 220t odst. 5).

Přezkoumání projektu rozdělení znalci se nevyžaduje ani při nerovnoměrném výměnném poměru akcií, pokud s tím souhlasí všichni akcionáři zanikající společnosti. Souhlas musí být písemný a podpis akcionáře musí být úředně ověřen nebo musí být udělen na valné hromadě. Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyly.

Z obdobného použití ustanovení § 220c odst. 6, na které odkazuje odstavec 4, vyplývá, že znalec pro rozdělení má právo vyžadovat od rozdělované společnosti, ji ovládající a jimi ovládaných osob všechny informace a písemnosti, jež jsou potřebné ke zpracování znalecké zprávy o rozdělení, a má právo provádět u těchto osob potřebná šetření.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220c odst. 5 vyplývá, že znalecká zpráva o rozdělení musí obsahovat

- stanovisko znalců k tomu, zda je výměnný poměr s případnými doplátky vhodný a odůvodněný,
- údaj, podle jaké metody nebo jakých metod byl stanoven výměnný poměr,
- vyjádření, zda tato metoda nebo tyto metody jsou pro daný případ přiměřené,
- údaj, jakých výměnných poměrů by se dosáhlo při použití každé z těchto metod, jestliže bylo použito více metod; současně se uvedou stanoviska k tomu, jaká váha byla přiznána jednotlivým metodám při stanovení výměnného poměru,
- zda a jaké zvláštní obtíže se vyskytly při oceňování, popřípadě ocenění jmění podle § 69c odst. 6,
- podpis znalců a otisk pečeti.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220b odst. 3 až 5 vyplývá, že kdyby uvedení určitých údajů ve zprávách podle tohoto paragrafu mohlo způsobit značnou újmu rozdělované společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě, nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby, anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo se souhlasem dozorčí rady.

Zprávy o rozdělení ani zprávy o přezkoumání rozdělení se nevyžadují, jestliže s tím všichni akcionáři zanikající společnosti projevíli souhlas. Tento souhlas musí být písemný a podpis akcionáře musí být úředně ověřen nebo musí být udělen na valné hromadě. Prohlášení o udělení souhlasu na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře, bez ohledu na to, jak akcie nabyly.

§ 220t Valná hromada o rozdělení

(1) **Není-li dále stanoveno jinak, použijí se přiměřeně ustanovení § 220d odst. 1 až 4 a § 220e odst. 1 první věty, odst. 2, odst. 9 až 11 s tím, že obsah upozornění věřitelům a dlužníkům na jejich práva obsahuje rovněž údaje uvedené v § 220x a obsah upozornění akcionářům i údaje podle § 220u.**

(2) **Usnesení valné hromady zanikající společnosti o rozdělení musí obsahovat rozhodnutí o zrušení společnosti bez likvidace s přechodem jmění na nástupnické**

společnosti, schválení založení nástupnických společností, projektu rozdělení a konečné účetní závěrky zanikající společnosti a zahajovacích rozvah nástupnických společností. Je-li právním nástupcem akciová společnost, musí být v usnesení valné hromady uvedena i jména a bydliště prvních členů dozorčí rady a představenstva nástupnické společnosti. Zakladatelská smlouva ani ustavující valná hromada nebo ji nahrazující rozhodnutí zakladatelů se nevyžaduje. První členové dozorčí rady jsou voleni pouze na dobu jednoho roku, další členové na funkční období určené stanovami. Ustanovení o volbě členů dozorčí rady zaměstnanci se nepoužije.

(3) Jestliže se navrhuje rovnoměrný výměnný poměr akcií, je třeba k přijetí usnesení valné hromady alespoň tři čtvrtiny hlasů přítomných akcionářů. Vyдалa-li společnost více druhů akcií, vyžaduje se tato většina u všech druhů akcií. Stanovy mohou vyžadovat větší většinu nebo splnění dalších podmínek. Jestliže se navrhuje nerovnoměrný výměnný poměr, je třeba k přijetí usnesení valné hromady alespoň 90 % hlasů všech akcionářů zanikající společnosti. Není-li tato podmínka splněna, mohou akcionáři, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, projevit svůj souhlas s navrhovaným rozdělením mimo valnou hromadu. Souhlas akcionáře musí mít formu notářského zápisu, v němž bude uveden i obsah návrhu usnesení valné hromady, a musí být zanikající společnosti doručen ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy se konala valná hromada o rozdělení. Přílohou notářského zápisu musí být projekt rozdělení a návrh usnesení valné hromady. Jestliže je usnesení valné hromady přijato dodatečně na základě souhlasu akcionáře uděleného mimo valnou hromadu, oznámí představenstvo jeho přijetí způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady do 15 dnů od jeho přijetí.

(4) Jestliže je podle stanov zanikající společnosti třeba k přijetí určitého rozhodnutí větší počet hlasů než tři čtvrtiny hlasů přítomných akcionářů, vyžaduje se se tato většina i pro přijetí rozhodnutí o rozdělení, ledaže stanovy nebo společenská smlouva nástupnické společnosti vyžadují ke stejnému rozhodnutí stejnou většinu jako stanovy zanikající společnosti.

(5) Konečná účetní závěrka se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dni, který předchází rozhodný den rozdělení. Zahajovací rozvahy se sestavují k rozhodnému dni rozdělení.

Související ustanovení: § 38i, § 220d odst. 1 až 4, § 220e odst. 1, 2, 9 až 11, § 220j, § 220r odst. 6, § 220z, 220x

Související předpisy: § 80a n. NotŘ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Z přiměřeného použití ustanovení § 220d odst. 1 až 4 a § 220e odst. 1 první věta, odst. 2, odst. 9 až 11 vyplývá, že představenstvo zanikající společnosti je povinno alespoň jeden měsíc před stanoveným dnem konání valné hromady, jež má rozhodnout o rozdělení, uložit do sbírky listin návrh projektu rozdělení po přezkoumání dozorčí radou, jestliže se takové přezkoumání vyžaduje, a zároveň zveřejnit oznámení o uložení tohoto návrhu do sbírky listin. Současně zveřejní upozornění pro akcionáře na jejich dále uvedená práva a na práva podle § 220u a upozornění pro věřitele na jejich práva podle § 220j a 220x. V sídle rozdělované společnosti musí být k nahlédnutí pro akcionáře alespoň jeden měsíc před stanoveným datem konání valné hromady, jež má rozhodnout o rozdělení, návrh projektu rozdělení, účetní závěrka za poslední tři roky, jestliže rozdělovaná společnost po tuto dobu trvá, popřípadě taková účetní závěrka právního předchůdce, měla-li rozdělovaná společnost právního předchůdce, a zpráva auditora o jejím ověření, konečná účetní závěrka rozdělované společnosti, zahajovací rozvahy všech nástupnických společností sestavené k rozhodnému dnu rozdělení a zprávy auditora o jejich ověření, mezitímní

účetní závěrka a zpráva auditora o jejím ověření, byla-li konečná účetní závěrka sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení návrhu projektu rozdělení uplynulo více než šest měsíců, zpráva představenstva rozdělované společnosti o rozdělení, jestliže se vyžaduje, a zpráva dozorčí rady rozdělované společnosti o přezkoumání rozdělení, jestliže se vyžaduje, znalecká zpráva o rozdělení, jestliže se vyžaduje, posudek znalce podle § 69c odst. 6, není-li součástí znalecké zprávy o rozdělení.

Konečná účetní závěrka se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dnu, který předchází rozhodnému dnu rozdělení. Zahajovací rozvaha se sestavuje ke rozhodnému dnu rozdělení. Společnost je povinna vydat každému akcionáři, který o to požádá, bez zbytečného odkladu pouze za úhradu nákladů opis nebo výtah z uvedených písemností, jestliže se vyžadují.

V pozvánce na valnou hromadu o rozdělení nebo v oznámení o jejím konání musí být akcionáři upozorněni na jejich práva podle § 220d a pozvánka nebo oznámení musí obsahovat i vybrané údaje z konečné účetní závěrky. Na valné hromadě musí být účastníkům volně přístupné k nahlédnutí uvedené listiny, jestliže se vyžadují. Představenstvo společnosti je povinno na počátku jednání valné hromady objasnit akcionářům návrh projektu rozdělení. Poté k němu sdělí své stanovisko dozorčí rada. Představenstvo je povinno před hlasováním o rozdělení seznámit akcionáře se znaleckou zprávou o rozdělení, jestliže se vyžaduje, a se všemi podstatnými změnami týkajícími se majetku, závazků a hospodářských výsledků rozdělované společnosti, k nimž došlo v období od rozhodného dne rozdělení, popřípadě o tom, že tyto změny odůvodňují jiný výměnný poměr akcií. Mají-li být akcie nástupnické společnosti kótované, musí rozhodnutí valné hromady obsahovat souhlas s jejich kótací.

K rozhodnutí valné hromady o rozdělení se vyžaduje souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů. Stanovy společnosti mohou vyžadovat vyšší většinu nebo splnění dalších podmínek. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií. O rozhodnutí valné hromady o rozdělení musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou musí být projekt rozdělení.

Jména a bydliště prvních členů představenstva nástupnické společnosti, je-li právním nástupcem akciová společnost, musí usnesení valné hromady o rozdělení obsahovat i v případě, že jinak jsou členové představenstva voleni a odvoláváni dozorčí radou. Z ustanovení odstavce 2 lze dovodit, že je-li právním nástupcem společnost s ručením omezeným, musí zakladatel, tedy rozdělovaná společnost (§ 220r odst. 6), sepsat zakladatelskou listinu.

Protože při nerovnoměrném výměnném poměru může dojít k podstatnému zásahu do práv akcionářů, požaduje obchodní zákoník pro přijetí takového rozhodnutí velmi výraznou většinu hlasů, počítanou, což není u akciové společnosti obvyklé, nikoli z přítomných, ale ze všech hlasů akcionářů.

Vzhledem k tomu, že konečná účetní závěrka a zahajovací rozvaha musí být schváleny valnou hromadou schvalující rozdělení, musí rozhodný den rozdělení předcházet den konání valné hromady, a tedy i den schválení projektu rozdělení. Rozhodný den rozdělení nemůže předcházet o více než devět měsíců den, k němuž bude podán návrh na zápis rozdělení do obchodního rejstříku.

§ 220u Vypořádání

- (1) Při nerovnoměrném výměnném poměru má akcionář, který**
a) byl akcionářem zanikající společnosti ke dni konání valné hromady, která o rozdělení rozhodla,

b) této valné hromady se účastnil, a
 c) nehlasoval pro schválení projektu rozdělení,
 právo na vypořádání v penězích. Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady musí obsahovat jména akcionářů, kteří pro rozdělení nehlasovali. Toto právo nemá ten akcionář, který se na všech nástupnických osobách podílil ve stejném poměru jako na zanikající společnosti.

(2) Ustanovení odstavce 1, s výjimkou poslední věty, se použije obdobně i na případy rozdělení, kdy nástupnická osoba nemá stejnou právní formu.

(3) Je-li nástupnickou společností akciová společnost, provede se vypořádání tak, že tato společnost odkoupí od osoby uvedené v odstavci 1 nebo 2 akcie, které tato osoba získala výměnou za akcie zaniklé společnosti. Ustanovení § 220m odst. 3 až 6 se použijí přiměřeně. Je-li nástupnickou společností společnost s ručením omezeným, je osoba uvedená v odstavci 1 nebo 2 oprávněna vypovědět účast v nástupnické společnosti s účinky ke dni vzniku této nástupnické osoby, jestliže od zápisu rozdělení do obchodního rejstříku nevykonávala práva společníka. Výpověď musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem a musí být doručena nástupnické společnosti ve lhůtě do dvou měsíců ode dne, v němž se zápis rozdělení společnosti do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká. Ustanovení § 113 odst. 5 a 6 se použijí obdobně s tím, že lhůta stanovená v § 113 odst. 6 běží ode dne doručení výpovědi společnosti. Vypořádací podíl je splatný do 1 měsíce od doručení výpovědi.

(4) Za splnění závazku k vypořádání v penězích podle odstavců 1 až 3 ručí ostatní nástupnické společnosti společně a nerozdílně. K zajištění splnění závazku z vypořádání v penězích jsou nástupnické osoby povinny poskytnout dostatečnou jistotu. Celkové vyrovnání s akcionářem v penězích musí být přiměřené jeho účasti na zrušené společnosti. Ustanovení § 220v odst. 2 se použije přiměřeně.

Související ustanovení: § 59 odst. 3 a 4, § 61, § 113 odst. 5 a 6, § 183a až 183c, § 183e až 183g, § 186a odst. 5 a 6, § 220k odst. 1 a 5, § 220m odst. 3 až 6, § 293

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; zák. č. 216/1994 Sb., v novelizovaném znění; § 555 ObčZ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Jako nerovnoměrný výměnný poměr označuje ustanovení § 220r odst. 3 stav, kdy je výměnný poměr akcií stanoven pro jednotlivé akcionáře v různých nástupnických společnostech různě. Protože při takovém postupu může dojít k tomu, že součet hodnot podílů akcionáře zanikající společnosti na čistém obchodním majetku nástupnických společností k rozhodnému dnu rozdělení nebude zcela odpovídat hodnotě jeho podílu na čistém obchodním majetku zanikající společnosti ke dnu předcházejícímu rozhodnému dnu rozdělení. I když má v takovém případě akcionář právo na doplatek podle § 220r odst. 3, přiznává mu tento paragraf za podmínek stanovených v odstavci 1 též právo ukončit účast v nástupnických společnostech. I když se v ustanovení druhé věty odstavce 1 stanoví, že v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady musí být uvedena jména akcionářů, kteří nehlasovali pro rozdělení, tj. hlasovali proti nebo se hlasování zdrželi, nelze z toho dovozovat, že právo na vypořádání mají pouze fyzické osoby – toto právo mají, jak vyplývá z první věty odstavce 1, všichni akcionáři. V notářském zápisu proto budou muset být uvedeny též firmy nebo názvy akcionářů právnických osob, kteří nehlasovali pro rozdělení. Ustanovení poslední věty odstavce 1 se týká stavu, kdy se postavení akcionáře v nástupnických společnostech oproti jeho postavení v rozdělované společnosti nezmění – proto nemá právo na vypořádání.

Ustanovení odstavce 2 se týká případů, kdy některá nebo všechny nástupnické společnosti, ve kterých získal akcionář podíl, budou společnostmi s ručením omezeným.

Z ustanovení odstavce 3, a to z odkazu na odstavce 1 a 2, plyne, že jestliže akcionář nabyl podíl i jen v jedné z nástupnických společností s ručením omezeným, může (ale nemusí) požadovat ukončení účasti ve všech nástupnických společnostech, bez ohledu na to, jakou mají právní formu. Z přiměřeného použití ustanovení § 220m odst. 3 až 6 vyplývá, že notářský zápis o rozhodnutí valné hromady o rozdělení musí obsahovat nejen jména (firmy nebo názvy) akcionářů, jejichž právní postavení se má změnit a kteří nehlasovali pro schválení rozdělení, ale i počet, druh, formu a jmenovitou hodnotu akcií toho kterého akcionáře. Jestliže nástupnické společnosti vznikla povinnost odkoupit akcie, je povinna učinit oprávněným akcionářům veřejný návrh smlouvy, a to nejpozději do dvou týdnů ode dne, v němž nabyl účinnosti zápis sloučení do obchodního rejstříku vůči třetím osobám (tj. od zveřejnění zápisu v Obchodním věstníku), alespoň za cenu určenou obdobně podle § 186a odst. 4 – viz komentář k tomuto ustanovení. Kupní cena musí být splatná při převodu akcií, nejpozději však do 1 měsíce od uzavření smlouvy. Na veřejný návrh smlouvy se použijí přiměřeně ustanovení o nabídce převzetí (§ 183a až 183c a § 183e až 183g). Nebude-li kupní cena určena v souladu se zákonem, je smlouva uzavřená na základě veřejného návrhu přesto platná a kterýkoliv z akcionářů, který veřejný návrh smlouvy přijal, je oprávněn požadovat doplatek na dorovnání. Projekt rozdělení může určit, že se o přezkoumání ceny bude rozhodovat v rozhodčím řízení. Soudní rozhodnutí, kterým se stanoví cena odkupovaných akcií, je co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům. Jestliže nástupnická společnost nesplní povinnost učinit veřejný návrh smlouvy podle odstavce 3, použije se obdobně ustanovení § 186a odst. 5 a 6 – viz komentář k tomuto ustanovení.

Obchodní zákoník obecně nepřipouští ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným výpovědí, pro ukončení účasti společníka v nástupnické společnosti po rozdělení jde však o nejpraktičtější postup – z úpravy v odstavci 3 však neplyne, že by nadále byla výpověď společníka ze společnosti s ručením omezeným přípustná i v jiných případech. Takový společník se sice stává společníkem nástupnických společností po rozdělení, může však při splnění podmínek stanovených v odstavci 1 svoji účast vypovědět se zpětnou účinností. Společníkovi, který vypověděl účast ve společnosti podle odstavce 3, vznikne právo na vypořádací podíl. Výše vypořádacího podílu se zjišťuje z účetní závěrky, kterou je společnost povinna sestavit ke dnu zániku účasti společníka na společnosti (tedy ku dnu svého vzniku), nestanoví-li společenská smlouva, že se má zjistit z čistého obchodního majetku nástupnické společnosti – pak by muselo být oceněno jmění společnosti ke dnu vzniku společnosti posudkem znalce, kterého na návrh společnosti jmenuje k tomuto účelu soud – blíže viz komentář k § 59 odst. 3 a 4.

Ze solidárního ručení nástupnických společností podle odstavce 4 vyplývá, že oprávněná osoba se může domáhat plnění na kterékoli z nich, avšak plnění nabídnuté jiným společným ručitelem je povinna přijmout (§ 293). Poskytnutí jistoty není zvláštním způsobem zajištění pohledávek, ale občanský zákoník tento pojem používá v ustanovení § 555 jako obecný pojem pro zajištění pohledávek v případech, že zákon nebo smlouvy stanoví povinnost takového zajištění. Současně přitom příkladmo uvádí prostředky zajištění, a to zřízení zástavního práva nebo ručení a stanoví některé podmínky zajištění, zejména to, že nikdo není povinen přijmout věc nebo právo jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny jejich odhadní ceny. Jistotu lze poskytnout prakticky všemi zákonem připuštěnými způsoby zajištění – viz komentář ke zrušenému ustanovení § 299. Z přiměřeného použití ustanovení § 220v odst. 2 vyplývá, že akcionář, který nesouhlasil s výší celkového vyrovnání, tj. s výší vyrovnání poskytnutých všemi nástupnickými společnostmi, se může domáhat, aby soud stanovil vyrovnání ve vyšší částce, a to za stejných podmínek jako při stanovení ceny akcií.

§ 220v Neplatnost rozdělení a přezkoumání výše doplatků

(1) Ustanovení § 220a odst. 11 a § 220h se použijí na projekt rozdělení a rozhodnutí valné hromady o rozdělení přiměřeně. Tím není dotčeno ustanovení § 68a.

(2) Akcionář, který nesouhlasil s výší doplatků, se může domáhat, aby soud stanovil doplatek ve vyšší částce. Ustanovení § 220k se použije přiměřeně.

Související ustanovení: § 68a, 220h, 220k

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 9 odst. 3 písm. a), b), § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Z přiměřeného použití ustanovení § 220a odst. 11 vyplývá, že neplatnosti projektu rozdělení se může dovolávat pouze osoba, jež je oprávněna podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady o rozdělení. Neplatnost projektu rozdělení musí být prohlášena soudem. Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti projektu rozdělení je možno podat pouze do konce lhůty stanovené pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady. Tím není dotčeno ustanovení § 220h. (Ustanovení § 220h upravuje důvody, postup a důsledky návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady – bližší viz komentář k tomuto ustanovení.) Návrh na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti projektu rozdělení musí být spojen s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o rozdělení. Z obdobné platnosti ustanovení § 54 odst. 3 vyplývá, že jakmile bylo zahájeno řízení o neplatnosti projektu rozdělení anebo bylo pravomocně skončeno, nejsou žaloby dalších oprávněných osob o neplatnosti projektu rozdělení přípustné; to není na újmu práva těchto dalších osob připojit se k zahájenému sporu podle obecných ustanovení jako vedlejší účastníci. Pravomocná rozhodnutí vydaná o těchto nárocích k žalobě i jen jednoho oprávněného jsou účinná i pro další oprávněné.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220h vyplývá, že důvodem pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady o rozdělení je i rozpor rozhodnutí valné hromady o rozdělení s návrhem projektu rozdělení. Možnost domáhat se rozhodnutí soudu o neplatnosti projektu rozdělení obchodní zákoník na rozdíl od takové možnosti upravené pro smlouvu o fúzi (§ 220a odst. 11) výslovně neupravuje. Tím se ovšem nastoluje otázka, zda je v případě projektu rozdělení možné se domáhat určení, že je projekt rozdělení neplatný, postupem podle § 80 OSŘ. Systematickým a teleologickým výkladem [zejména z ustanovení § 220y písm. j)] lze dovodit, že zákonodárce s takovou možností nepočítal, bylo by však nepochybně účelné upravit nemožnost takového postupu v zákoně výslovně.

Důvodem pro podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady o rozdělení není skutečnost, že výměnný poměr akcií a doplatků není přiměřený, nebo že údaje týkající se výměnného poměru akcií ve zprávě o rozdělení, zprávě o přezkoumání rozdělení nebo ve znalecké zprávě o rozdělení nejsou v souladu s právními předpisy. Nesprávné určení výměnného poměru akcií a výše doplatků lze napadnout pouze postupem podle § 220k.

Po právní moci rozhodnutí soudu, jímž se povoluje zápis o rozdělení do obchodního rejstříku, nelze podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady o rozdělení. Tím není dotčeno právo akcionářů podle § 220k.

V řízení o neplatnosti usnesení valné hromady (nebo smlouvy o rozdělení) zahájeném před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku lze po tomto zápisu pokračovat, jen dojde-li ke změně předmětu řízení na řízení o náhradu škody nebo řízení podle § 220k, jestliže takové řízení již neprobíhá.

Požádá-li o to rozdělovaná společnost před rozhodnutím o neplatnosti usnesení valné hromady, poskytne ji soud přiměřenou lhůtu pro přijetí nového usnesení.

Rozhodne-li soud o neplatnosti usnesení valné hromady o rozdělení, je ze závazků, které vznikly od rozhodného dne rozdělení do zveřejnění údaje o uložení rozhodnutí soudu do sbírky listin, k tíži a ve prospěch nástupnické společnosti zavázána rozdělovaná společnost.

Z ustanovení § 220k, na které odkazuje odstavec 2, vyplývá, že není-li výměnný poměr spolu s případnými doplatky uvedený v projektu rozdělení přiměřený, má každý z akcionářů zanikající společnosti vůči nástupnické společnosti právo na dorovnání v penězích. Ustanovení § 220r odst. 3 o maximální výši doplatků se nepoužije. Projekt rozdělení může určit, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení.

Uplatňovat právo na dorovnání u soudu může pouze akcionář, který byl akcionářem rozdělované společnosti v době konání valné hromady, která o rozdělení rozhodla (v pochybnostech se považuje tato podmínka za splněnou), do doby podání návrhu nezcižil žádné akcie zanikající společnosti a nevzdal se práva na dorovnání. Vzdání se práva na dorovnání musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem nebo musí být učiněno na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře bez ohledu na to, jak akcie nabyl.

Uplatňovat právo na dorovnání u soudu je oprávněn i akcionář, který nesplňuje shora uvedené podmínky, je-li vlastníkem akcií představujících alespoň jedno procento základního kapitálu nebo akcií, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň částky 100 000 Kč. Žalobu lze podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy zápis rozdělení do obchodního rejstříku nabyl účinnosti vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká.

Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům. Jestliže byl výměnný poměr akcií nepřiměřený, nejsou akcionáři, kteří byli v dobré víře, povinni vracet vyplacené doplatky ani akcie nástupnické společnosti, jež jim byly vyměněny na základě takto určeného výměnného poměru akcií.

V pochybnostech se dobrá víra předpokládá. Má-li akcionář právo na dorovnání, úročí se dlužná částka úrokem ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky platné ke dni zápisu rozdělení do obchodního rejstříku ode dne, v němž bylo rozdělení zapsáno do obchodního rejstříku.

§ 220w Odpovědnost za škodu

(1) Členové představenstva a dozorčí rady zaniklé společnosti a znalci pro rozdělení, kteří zpracovali znaleckou zprávu o rozdělení, odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při rozdělení nástupnickým společenstvem, případně jejich společníkům podle § 373 až 386. Člen představenstva nebo dozorčí rady anebo znalec se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ustanovení § 194 odst. 5 poslední věty se nepoužije. Právo na náhradu škody mohou uplatnit pouze ti společníci nástupnické osoby, kteří splňují požadavky stanovené v § 220k odst. 2 a 3. Ustanovení § 66 odst. 8 až 11 zde platí obdobně.

(2) Právo na náhradu škody podle odstavce 1 se promlčuje ve lhůtě pěti let ode dne, kdy se zápis rozdělení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám.

Související ustanovení: § 373 n., § 293

Související předpisy: § 112 OSŘ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Z ustanovení odstavce 1 vyplývá společná odpovědnost osob podílejících se na zpracování zprávy o rozdělení, zprávy o přezkoumání rozdělení a znalecké zprávy o rozdělení, ovšem jenom těch, které porušily povinnost při rozdělení.

Osobami, které se mohou domáhat náhrady škody, jsou nástupnická společnost a její akcionáři. Přitom nástupnické společnosti může vzniknout škoda především tím, že bude povinna vyplácet dorovnání v případě nesprávně určeného výměnného poměru akcií nebo výše doplatku a že akcionáři, kteří byli zvýhodněni nesprávným určením výměnného poměru nebo doplatku a jsou v dobré víře, nemusejí poskytnuté plnění vracet. Akcionářům společnosti může vzniknout škoda v důsledku nesprávného výměnného poměru akcií nebo nesprávné výše doplatku. Přitom se akcionář může rozhodnout, zda se bude domáhat dorovnání na nástupnické společnosti, nebo zda bude požadovat náhradu škody na osobách odpovědných podle odstavce 1. Důkazní břemeno ohledně péče řádného hospodáře nese osoba, která se hodlá zprostit odpovědnosti. Členové představenstva a dozorčí rady se však nemohou zprostit odpovědnosti poukazem na to, že plnili pokyn valné hromady.

Ze solidární odpovědnosti osob uvedených v odstavci 1 vyplývá, že oprávněná osoba se může domáhat plnění na kterékoli z nich, avšak plnění nabídnuté jinou odpovědnou osobou je povinna přijmout (§ 293).

Uplatňovat právo na náhradu škody může pouze akcionář, který byl akcionářem rozdělované společnosti v době konání valné hromady, která o rozdělení rozhodla (v pochybnostech se považuje tato podmínka za splněnou), do doby podání žaloby nezczizil žádné akcie zanikající společnosti a nevzdal se práva na dorovnání, nebo akcionář, který nespĺňuje shora uvedené podmínky, je-li vlastníkem akcií představujících alespoň jedno procento základního kapitálu nebo akcií, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň částky 100 000 Kč. Vzdání se práva na dorovnání musí mít písemnou formu s řádně ověřeným podpisem nebo musí být učiněno na valné hromadě. Prohlášení o vzdání se práva na valné hromadě se uvede v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady. Souhlas má účinky i vůči právnímu nástupci akcionáře bez ohledu na to, jak akcie nabyl.

Z obdobně platnosti ustanovení § 66 odst. 8 až 11 vyplývá, že jsou-li členy představenstva nebo dozorčí rady poslanci a senátoři, kteří takto působí se souhlasem či na návrh státu, nebo členové prezidia, dozorčí rady nebo zaměstnanci Pozemkového fondu České republiky, kteří takto působí se souhlasem či na návrh tohoto fondu, hradí škodu, za kterou tyto osoby podle tohoto zákona odpovídají, stát, jde-li o poslance a senátory, nebo Pozemkový fond, jde-li o členy jeho prezidia, dozorčí rady nebo jeho zaměstnance. Stát nebo Pozemkový fond České republiky má právo, aby osoby, za které uhradil škodu a které tuto škodu způsobily svým zaviněním, mu ji nahradily, a to nejvýše v rozsahu, ve kterém tyto osoby podle zákoníku práce odpovídají za škodu způsobenou zaviněným porušením povinností. To platí i jsou-li členy představenstva nebo dozorčí rady úředníci územního samosprávného celku, kteří byli takto vysláni jako zástupci územního samosprávného celku, jehož jsou zaměstnanci.

Ustanovení odstavce 2 vylučuje použití obecných ustanovení obchodního zákoníku o promlčecí době. Zápis rozdělení do obchodního rejstříku se stává účinným vůči třetím osobám zveřejněním tohoto zápisu v Obchodním věstníku; vůči osobám, kterým je známo provedení zápisu do obchodního rejstříku, je účinný od tohoto zápisu.

§ 220x Ochrana věřitelů a dlužníků

(1) Každá z nástupnických společností ručí za závazky, jež přešly v důsledku rozdělení ze zaniklé společnosti na ostatní nástupnické společnosti, společně a nerozdílně až do výše čistého obchodního majetku uvedeného v posudku znalce podle § 69c odst. 6, nejméně však do výše základního kapitálu vykázaného v zahajovací rozvaze. Ručení zaniká, jestliže nástupnická společnost poskytne věřiteli nebo věřitelům ostatních nástupnických společností plnění v této výši. Ručením podle první věty nejsou zajištěny pohledávky, jejichž věřitelům bylo poskytnuto zajištění podle následujících odstavců.

(2) Věřitelé zaniklé společnosti mají právo žádat, aby jim nástupnické společnosti poskytly jistotu za účelem zajištění jejich pohledávek, jestliže se v důsledku rozdělení zhorší dobytost jejich pohledávek. Není-li dále stanoveno jinak, použijí se přiměřeně ustanovení § 220j.

(3) Nebude-li dosaženo dohody o poskytnutí dostatečné jistoty do devíti měsíců ode dne, kdy se zápis rozdělení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, nebo v téže lhůtě nebude dohodnutá jistota poskytnuta, ručí všechny nástupnické společnosti za splnění závazků odpovídající takto nezajištěným pohledávkám věřitelů podle odstavce 1.

(4) Ustanovení odstavce 3 neplatí, jestliže soud určí, že se v důsledku rozdělení dobytost pohledávky nezhoršila nebo že nabízená jistota byla dostatečná. Výrok pravomocného rozhodnutí soudu, jímž je určeno, že se zhoršila dobytost pohledávky v důsledku rozdělení nebo že nabízená jistota je nedostatečná, je závazný pro všechny orgány, navrhovatele a pro všechny nástupnické společnosti.

(5) Není-li z projektu rozdělení zřejmé, jaký majetek a jaké závazky zaniklé společnosti přešly na jednotlivé nástupnické společnosti, stávají se nástupnické společnosti spolumajiteli majetku a k plnění závazků zaniklé společnosti jsou zavázány společně a nerozdílně.

(6) Jestliže není dlužníkovi známo, i když využil své právo podle § 220z odst. 1, na kterou z nástupnických osob přešla pohledávka zaniklé společnosti, je oprávněn plnit kterékoliv z nástupnických společností.

(7) Není-li věřiteli známo, i když využil své právo podle § 220z, na kterou z nástupnických osob přešel dluh zaniklé společnosti, může vyžadovat splnění závazku na kterékoliv z nástupnických osob.

(8) Mezi sebou se nástupnické společnosti vypořádají v poměru svých čistých obchodních majetků vyplývajících z posudku znalce podle § 69c odst. 6.

(9) Ustanovení § 220g odst. 5 až 8 se použijí přiměřeně.

(10) Základní kapitál nástupnické společnosti v zahajovací rozvaze nemůže být vyšší než čistý obchodní majetek připadající na tuto společnost vyplývající z posudku znalce podle § 69c odst. 6.

Související ustanovení: § 293

Související předpisy: § 28, 31 a 32 KV; § 553 až 555 ObčZ; § 21 n. DluhZ; § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Ze solidární odpovědnosti osob uvedených v odstavci 1 vyplývá, že oprávněná osoba se může domáhat plnění na kterékoli z nich, avšak plnění nabídnuté jinou odpovědnou osobou je povinna přijmout (§ 293).

Posudkem znalce podle § 69c odst. 6 je rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit svoje jmění ke dni zpracování konečné účetní závěrky (§ 220t odst. 5). V posudku znalce

musí být odděleně oceněno i jmění, jež má přejít na jednotlivé nástupnické společnosti. Pro jmenování, odměňování a obsah posudku znalce platí obdobně ustanovení § 59 odst. 3 a 4 s tím, že tímto znalcem může být i osoba, která je pro tuto společnost jmenována jako znalec pro rozdělení (§ 220s odst. 3).

Poskytnutí jistoty podle odstavce 2 není zvláštním způsobem zajištění pohledávek, ale občanský zákoník tento pojem používá v ustanovení § 555 jako obecný pojem pro zajištění pohledávek v případech, že zákon nebo smlouvy stanoví povinnost takového zajištění. Současně přitom příkladmo uvádí prostředky zajištění, a to zřízení zástavního práva nebo ručení a stanoví některé podmínky zajištění, zejména to, že nikdo není povinen přijmout věc nebo právo jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny jejich odhadní ceny. Jistotu lze poskytnout prakticky všemi zákonem připuštěnými způsoby zajištění – viz komentář ke zrušenému ustanovení § 299.

Poskytnutí jistoty mohou požadovat věřitelé zaniklé společnosti, kteří přihlásí své nesplátné pohledávky do šesti měsíců ode dne, kdy se zápis rozdělení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám. Ustanovení § 215 odst. 4 se použije obdobně. Jestliže věřitel prokáže, že se v důsledku rozdělení podstatným způsobem sníží dobytnost jeho pohledávky, je oprávněn požadovat poskytnutí dostatečné jistoty ještě před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku. Právo na poskytnutí jistoty nemají věřitelé ve vztahu k pohledávkám, ke kterým jim přísluší právo na přednostní nebo oddělené uspokojení v konkursu, ani ve vztahu k pohledávkám, jež vznikly až po dni, v němž se stal zápis rozdělení do obchodního rejstříku účinný vůči třetím osobám. Pro které pohledávky přísluší právo na oddělené uspokojení v konkursu upravuje § 28 KV tak, že věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva podle § 553 nebo postoupením pohledávky podle § 554 ObčZ, mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna. Právo na přednostní uspokojení v konkursu upravuje § 32 KV tak, že určuje, že z rozvrhu se uspokojí nejdříve dosud nezaplacené pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2 KV) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3 KV).

Předpisem o společném výkonu práv vlastníků dluhopisů se rozumí ustanovení § 21 n. DluhZ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že jestliže některá ze zúčastněných společností vydala dluhopisy, je povinna svolat schůzi jejich vlastníků a vyžádat si její stanovisko k projektu rozdělení. Souhlasila-li schůze vlastníků s rozdělením, může osoba, která byla vlastníkem dluhopisu k rozhodnému dni pro účast na schůzi vlastníků a podle zápisu hlasovala na schůzi proti návrhu nebo se schůze nezúčastnila, požádat o předčasné splacení jmenovité hodnoty dluhopisu včetně poměrného výnosu. Byl-li výnos stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho nižším emisním kurzem [§ 16 písm. b) DluhZ], je emitent povinen splatit vlastníků dluhopisů emisní kurz a poměrný výnos. Žádost o předčasné splacení musí být podána do 30 dnů od uveřejnění usnesení schůze vlastníků nebo společné schůze vlastníků podle odstavce 6. Po uplynutí této lhůty právo na splacení zaniká. Společnost je povinna vyplatit tuto částku do 30 dnů od doručení žádosti způsobem a na místě, které pro splacení dluhopisu stanoví emisní podmínky.

Nesouhlasí-li schůze vlastníků s rozdělením, může současně rozhodnout, že pokud bude společnost postupovat v rozporu s jejím usnesením, je povinna předčasně splatit vlastníků dluhopisů, kteří o to požádají, jejich jmenovitou hodnotu včetně poměrného výnosu; byl-li výnos stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho nižším emisním kurzem [§ 16 písm. b) DluhZ], je společnost povinna splatit vlastníků dluhopisů na jejich žádost emisní kurz a poměrný výnos. Společnost je povinna tak učinit způsobem a na místě, které pro splacení dluhopisu stanoví emisní podmínky, nejpozději do 30 dnů ode dne doručení žádosti o předčasné splacení.

Vlastníci dluhopisu mohou uplatnit právo na zajištění svých pohledávek z dluhopisů stejně jako ostatní věřitelé, a to buď každý samostatně, nebo prostřednictvím společného zástupce, jehož zvolí schůze vlastníků dluhopisů.

O vyměnitelných a prioritních dluhopisech viz komentář k § 160. Postup při odkupování vyměnitelných a prioritních dluhopisů nebo jiných cenných papírů než akcií, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, musí být pro tento případ stanoven v projektu rozdělení [§ 220a odst. 3 písm. h)] a nástupnická společnost odkoupí tyto cenné papíry po zápisu rozdělení do obchodního rejstříku.

Zápis rozdělení se stává účinným vůči třetím osobám zveřejněním oznámení v Obchodním věstníku.

Protože nelze ponechat část majetku a závazků rozdělované společnosti bez majitele či povinné osoby, určuje obchodní zákoník v odstavci 5 pro případ, že by v důsledku nedostatků projektu rozdělení mohl takový stav nastat, pravidlo k řešení takového stavu.

Právem podle § 220z odst. 1 je právo osob, jejichž právní zájmy jsou rozdělením dotčeny, požadovat a obdržet od každé nástupnické společnosti i od zanikající společnosti informace o tom, jaký majetek a jaké závazky přecházejí na jednotlivé nástupnické společnosti. (Jestliže taková osoba neobdrží vyžádané informace bez zbytečného odkladu, může uplatnit toto právo u soudu.) Z ustanovení odstavců 6 a 7 ve vazbě na odkazované ustanovení § 220z odst. 1 vyplývá, že dlužník i věřitel jsou povinni vyvinout úsilí, které lze po nich vzhledem k ustanovení § 220z odst. 1 požadovat, ke zjištění, která z nástupnických společností je jejich dlužníkem či věřitelem. Teprve jestliže ani při vynaložení takového úsilí nezjistí, komu plnit nebo od koho požadovat plnění, může plnit kterékoli nástupnické společnosti či požadovat plnění od kterékoli z nich.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220g odst. 5 až 8 vyplývá, že mají-li být v souvislosti se sloučením vyměněny nástupnickou společností listinné akcie, pověřit představenstvo nástupnické společnosti obstaráním výměny obchodníka s cennými papíry. Představenstvo je povinno předat obchodníkovi s cennými papíry pověřenému obstaráním výměny akcií listinné akcie se všemi náležitostmi před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku.

Mají-li být v souvislosti s rozdělením vydány nástupnickou společností zaknihované akcie, je představenstvo nástupnické společnosti povinno požádat centrálního depozitáře o vydání akcií podle zvláštního právního předpisu nebo jej informovat o požadované změně údajů před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku. Příkaz k vydání zaknihovaných akcií nebo k provedení změn údajů v evidenci zaknihovaných cenných papírů dá představenstvo ve lhůtě určené v projektu rozdělení po zápisu rozdělení do obchodního rejstříku.

Mají-li se v důsledku rozdělení vyplatit akcionářům doplatky, pověřit představenstvo společnosti, jejímž akcionářům má být doplatek vyplacen, vyplacením doplateků obchodníka s cennými papíry nebo banku. Představenstvo je povinno předat peněžní prostředky v potřebné výši osobě, kterou pověřit vyplacením doplateků, ještě před zápisem rozdělení do obchodního rejstříku.

Dochází-li v souvislosti se sloučením k výměně listinných akcií, použije se na výměnu těchto akcií přiměřeně ustanovení § 214, není-li dále stanoveno jinak. Akcionáři jsou povinni vrátit akcie ve lhůtě a způsobem určeným v projektu rozdělení. Neuplatní se ustanovení o prohlášení akcií za neplatné. Akcie určené k výměně prodá nástupnická společnost postupem podle § 214 odst. 4. Nepodaří-li se prodej uskutečnit pro nedostatek poptávky, uloží společnost akcie do úřední úschovy.

O posudku znalce podle odstavce 10 viz komentář k odstavci 1.

§ 220y Zápis rozdělení do obchodního rejstříku

K návrhu na zápis rozdělení do obchodního rejstříku se přikládá

a) projekt rozdělení,

- b) stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady o rozdělení,
- c) zprávy o rozdělení, zprávy o přezkoumání rozdělení, znalecké zprávy o rozdělení, jestliže se vyžadují,
- d) pravomocné rozhodnutí příslušných státních orgánů, jsou-li podmínkou účinnosti rozdělení,
- e) posudek znalce podle § 69c odst. 6, není-li součástí znalecké zprávy o rozdělení,
- f) průkaz o splnění povinnosti zveřejnit upozornění věřitelům, dlužníkům a akcionářům podle § 220t odst. 1,
- g) konečná účetní závěrka zanikající společnosti a zahajovací rozvahy nástupnických společností,
- h) prohlášení třetích osob podle § 220r odst. 4, je-li vydáno,
- i) průkaz o složení doplteků a listinných akcií, jestliže se vyplácí nebo vydávají,
- j) prohlášení členů představenstva zanikající společnosti, že jim není známo, že byla podána žaloba na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o rozdělení nebo že bylo řízení o ní pravomocně zastaveno anebo že se všechny oprávněné osoby vzdaly práva na podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady, je-li některá z těchto podmínek splněna. Na vzdání se práva podle předchozí věty se použije obdobně ustanovení § 220b odst. 5.

Související ustanovení: § 38b, 38d, 38e, 69c, § 220r odst. 4, § 220s, 220t, 220h, 220v

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 200a n. OSŘ

Související předpisy ES: První a Šestá směrnice

K projektu rozdělení podle písmena a) viz komentář k 220r odst. 2, k notářskému zápisu z valné hromady podle písmena b) komentář k § 127 odst. 4, ke zprávě o rozdělení, zprávě o přezkoumání rozdělení a znalecké zprávě o rozdělení podle písmena c) viz komentář k § 220s, k pravomocnému rozhodnutí podle písmena d) viz úvod k oddílu 9 a komentář k § 220a odst. 2.

Posudkem znalce podle § 69c odst. 6 je rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit svoje jmění ke dni zpracování konečné účetní závěrky (§ 220t odst. 5). V posudku znalce musí být odděleně oceněno i jmění, jež má přejít na jednotlivé nástupnické společnosti. Pro jmenování, odměňování a obsah posudku znalce platí obdobně ustanovení § 59 odst. 3 a 4 s tím, že tímto znalcem může být i osoba, která je pro tuto společnost jmenována jako znalec pro rozdělení (§ 220s odst. 3).

K průkazu splnění povinnosti podle písmena f) viz komentář k § 220t odst. 1, k dokladům podle písmena g) viz komentář k § 220t odst. 5, k prohlášení třetích osob podle písmena h) viz komentář k § 220r odst. 4, k průkazu podle písmena i) viz komentář k § 220x a § 220g odst. 5 až 8.

K návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle písmena j) viz komentář k § 131, 183, § 220v odst. 1 a § 220h.

§ 220z Právo na informace

(1) Každý, jehož právní zájmy jsou rozdělením dotčeny, má právo požadovat a obdržet od každé nástupnické společnosti i od zanikající společnosti informace

o tom, jaký majetek a jaké závazky přecházejí na jednotlivé nástupnické společnosti.

(2) Jestliže osoba oprávněná podle odstavce 1 neobdrží vyžádané informace bez zbytečného odkladu, může uplatnit toto právo u soudu.

Související ustanovení: § 220w odst. 6 a 7

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Rozdělením mohou být dotčeny nejen zájmy akcionářů, ale i věřitelů či dlužníků společnosti. Informace, na které má oprávněná osoba právo, by měly být uvedeny v projektu rozdělení, jinak vyplývají z ustanovení § 220x odst. 5.

§ 220za Rozdělení sloučením

(1) Není-li dále stanoveno jinak, použijí se na rozdělení sloučením přiměřeně ustanovení § 220r až 220y.

(2) Místo projektu rozdělení se zpracovává a uzavírá smlouva o rozdělení a převzetí obchodního jmění (dále jen „smlouva o rozdělení“). Smlouva o rozdělení musí obsahovat i případný návrh změn stanov nebo společenských smluv nástupnických společností. Písemný návrh smlouvy o rozdělení zpracují statutární orgány zanikající společnosti a nástupnických společností.

(3) Na nástupnické společnosti se vztahují přiměřeně ustanovení § 220a až 220m, jde-li o akciové společnosti, nebo § 153a, jde-li o společnosti s ručením omezeným. Jestliže se rozdělení sloučením účastní akciová společnost, vyžaduje se zpráva znalců o rozdělení i při rovnoměrném výměnném poměru akcií. Zprávy o rozdělení se nevyžadují pouze v případě, že se tohoto práva vzdají společníci všech zúčastněných společností.

(4) Každý věřitel zanikající společnosti, jehož pohledávka přešla na určitou nástupnickou společnost, má vedle práva na zajištění podle § 220x i právo na zajištění podle § 220j.

(5) Konečnou účetní závěrku podle § 220t odst. 5 sestavují všechny zúčastněné společnosti. Zahajovací rozvahu podle § 220t odst. 5 sestavují všechny nástupnické společnosti.

Související ustanovení: § 38b, § 59 odst. 3 a 4, § 69a, 69c, 153a, § 220a až 220m, § 220r až 220y

Související předpisy: § 62, 80a n. NotŘ; § 9 odst. 3 písm. a), b), § 185a n., § 200a n. OSŘ; § 5 odst. 4 až 6, § 13 n. CenP; § 17 ÚčZ; § 28, 31 a 32 KV; § 553 až 555 ObčZ; § 21 n. DluhZ

Související předpisy ES: Šestá směrnice

Při rozdělení sloučením nevznikají nové právnické osoby, ale jednotlivé části rozdělované společnosti se slučují se dvěma či více již existujícími společnostmi. Protože na rozhodování o rozdělení sloučením se podílí – na rozdíl od rozdělení se založením nových společností – vždy více osob (nejméně tři), nezpracovává se projekt rozdělení, ale zúčastněné osoby, tj. rozdělovaná společnost a nástupnické společnosti, uzavírají smlouvu o rozdělení a převzetí obchodního jmění. Náležitosti této smlouvy jsou stejné jako náležitosti projektu rozdělení, pouze namísto návrhu stanov či společenské smlouvy

nástupnických společností obsahuje, je-li to potřebné, smlouva návrh změny stanov či společenské smlouvy nástupnické společnosti.

O rovnoměrný výměnný poměr akcií podle odstavce 3 jde tehdy, jestliže všichni akcionáři zanikající společnosti nabývají ve všech nástupnických společnostech podíl odpovídající jejich podílu na zanikající společnosti.

Zajištění věřitelů podle odstavce 4 pak je kumulací zajištění stanoveného pro věřitele při fúzi a při rozdělení.

Konečná účetní závěrka podle odstavce 5 se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dni, který předchází rozhodný den rozdělení. Zahajovací rozvahy se sestavují k rozhodnému dni rozdělení.

V ostatním pak je postup při rozdělení sloučením kombinací postupu při rozdělení – pro zanikající společnost – a při sloučení – pro nástupnické společnosti. Nástupnickými společnostmi mohou být jak akciové společnosti, tak společnosti s ručením omezeným.

§ 220zb Rozdělení odštěpením

(1) Na rozdělení odštěpením se založením nových společností (§ 69c odst. 2) se použijí přiměřeně § 220r až 220z a na rozdělení odštěpením sloučením (§ 69c odst. 2) se použije přiměřeně § 220za, nestanoví-li zákon jinak.

(2) Projekt rozdělení, případně smlouva o rozdělení se při rozdělení odštěpením doplňuje nebo pozměňuje takto:

a) výměnným poměrem podle § 220r odst. 2 písm. c) se rozumí vymezení podílů společníků rozdělované společnosti v nástupnické společnosti,

b) za rozhodný den rozdělení podle § 220r odst. 2 písm. e) se považuje den, od kterého se jednání rozdělované společnosti týkající se přecházející části jmění považuje z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnické společnosti (společnosti),

c) určení podle § 220r odst. 2 písm. f) může být nahrazeno přesným stanovením metod a postupů, podle kterého se toto určení stanoví.

(3) Výměnný poměr akcií může být stanoven buď stejně pro všechny akcionáře ve všech nástupnických společnostech podle jejich podílu k základnímu kapitálu rozdělované společnosti (rovnoměrný výměnný poměr) nebo může být stanoven v různých nástupnických společnostech různě (nerovnoměrný výměnný poměr). Ustanovení § 220r odst. 3 věta první se nepoužije.

(4) Nebude-li zřejmé, jaký obchodní majetek a závazky tvořící část jmění rozdělované společnosti přešly na nástupnickou společnost, má se za to, že sporný obchodní majetek a závazky na nástupnickou společnost nepřešly. Nebude-li zřejmé, v jakém poměru nebo struktuře přešly majetek nebo závazky tvořící část jmění rozdělované společnosti na nástupnické společnosti, bude-li jich více, má se za to, že se nástupnické společnosti stávají spoluvlastníky přeshlého majetku a že z přeshlých závazků jsou nástupnické společnosti zavázány společně a nerozdílně. Výše ručení každé jednotlivé nástupnické společnosti podle § 220x odst. 1 věty první je omezena hodnotou části čistého obchodního majetku vyplývající z posudku znalce podle § 69c odst. 7 a výše ručení rozdělované společnosti je omezena výší jejího vlastního kapitálu vykázanou v zahajovací rozvaze rozdělované společnosti vyhotovované v souvislosti s rozdělením odštěpením. Ustanovení § 220x odst. 5 se nepoužije.

(5) Součet jmenovitých hodnot všech akcií nástupnické společnosti, které mají být při rozdělení odštěpením vydány, nemůže být vyšší než hodnota odštěpované části čistého obchodního majetku rozdělované společnosti vyplývající z posudku znalce podle § 69c odst. 7 pro příslušnou nástupnickou společnost.

(6) Vlastní kapitál rozdělované společnosti vykázaný v její zahajovací rozvaze nesmí být v důsledku rozdělení odštěpením nižší než její základní kapitál, ledaže bude současně s rozhodnutím o rozdělení odštěpením rozhodnuto také o snížení základního kapitálu rozdělované společnosti, a to nejméně o částku odpovídající vzniklému rozdílu mezi vlastním kapitálem a základním kapitálem.

Související ustanovení: § 38b, § 59 odst. 3 a 4, § 69a, 69c, § 220r až 220z, § 220za

Související předpisy: § 62, 80a n. NotŘ; § 9 odst. 3 písm. a), b), § 185a n., § 200a n. OSŘ; § 5 odst. 4 až 6, § 13 n. CenP; § 17 ÚčZ; § 28, 31 a 32 KV; § 553 až 555 ObčZ; § 21 n. DluhZ

Právní úpravu rozdělení odštěpením začlenila do obchodního zákoníku novela provedená zák. č. 56/2006 Sb.

Ustanovení § 220r odst. 2 písm. c) odkazované v odstavci 2 písm. a) určuje, že projekt rozdělení musí obsahovat též výměnný poměr akcií zanikající společnosti za akcie nástupnické společnosti s uvedením jejich podoby, druhu, formy, převoditelnosti a jmenovité hodnoty, včetně podrobných pravidel postupu a stanovení lhůt k jejich výměně, nebo výši vkladu do základního kapitálu nástupnické společnosti s ručením omezeným u každého společníka a výši obchodního podílu každého společníka na nástupnické společnosti s ručením omezeným, a výši případného doplatku na vyrovnání s pravidly pro jeho výplatu. Úprava této náležitosti projektu rozdělení či smlouvy o rozdělení v písmenu a) při rozdělení odštěpením ji nemodifikuje podle druhu nástupnické společnosti, ale formuluje jednotně jak pro nástupnickou akciovou společnost, tak pro společnost s ručením omezeným.

Ustanovení § 220r odst. 2 písm. e) definuje rozhodný den jako den, od něhož se jednání zanikající společnosti považují z účetního hlediska za jednání uskutečněná na účet nástupnických společností, ustanovení písmena b) vychází z toho, že rozdělovaná společnost nezaniká a není proto možné považovat veškeré její jednání z účetního hlediska za jednání uskutečněné na účet nástupnické společnosti (či nástupnických společností).

V odstavci 2 písm. b) odkazované ustanovení § 220r odst. 2 písm. f) prohlašuje za jednu z náležitostí projektu rozdělení nebo smlouvy o rozdělení určení, jaký majetek a jaké závazky přecházejí na jednotlivé nástupnické společnosti, přičemž stanoví, že při tomto určení je možno použít odkazu na konečnou rozvahu zanikající společnosti a soupisy jmění z provedené inventarizace, jestliže takové určení umožňují, ustanovení písmena c) připouští jakýkoli způsob budoucího určení majetku a závazků přecházejících na nástupnickou společnost či společnosti. Tento způsob však musí dostatečně určitý.

Ustanovení § 220r odst. 3 věta první, jehož použití pro rozdělení odštěpením ustanovení odstavce 3 vylučuje, stanoví, přiměřené použití ustanovení § 220a odst. 5 s tím, že výměnný poměr akcií může být stanoven buď stejně pro všechny akcionáře ve všech nástupnických společnostech podle jejich podílu účasti na základním kapitálu zanikající společnosti (rovnoměrný výměnný poměr), nebo může být stanoven v různých nástupnických společnostech různě (nerovnoměrný výměnný poměr). Účelem této úpravy je zřejmá snaha po jednotné úpravě bez ohledu na formu nástupnické společnosti.

Ustanovení odstavce 4 řeší případné problémy, které by mohly vzniknout v důsledku nedostatků projektu rozdělení či smlouvy o rozdělení stanovením fikce umožňující takové problémy řešit.

Odkazované ustanovení § 220x odst. 1 věty první určuje, že každá z nástupnických společností ručí za závazky, jež přešly v důsledku rozdělení ze zaniklé společnosti na ostatní nástupnické společnosti, společně a nerozdílně až do výše čistého obchodního majetku uvedeného v posudku znalce podle § 69c odst. 6, nejméně však do výše základního kapitálu vykazaného v zahajovací rozvaze. Vzhledem k tomu, že posudek

znalce upravuje pro rozdělení odštěpením ustanovení § 69c odst. 7 (tak, že dochází-li k rozdělení odštěpením akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, nechá rozdělovaná společnost ocenit posudkem znalce pouze odštěpovanou část svého jmění, má-li tato část přejít na jedinou nástupnickou společnost. Přechází-li však odštěpovaná část jmění na více nástupnických společností, ocení se v posudku znalce odštěpovaná část jmění pro každou jednotlivou nástupnickou společnost samostatně. Ustanovení § 69c odst. 6 věty třetí a čtvrtá se použijí obdobně), bylo nutno odpovídajícím způsobem úpravu modifikovat.

Ustanovení § 220 x odst. 5 nelze použít proto, že upravuje postup pro případ nejasného vymezení přecházejícího majetku a závazků, který pro rozdělení odštěpením upravuje ustanovení odstavce 4.

Ustanovení odstavce 5 modifikuje pro rozdělení odštěpením úpravu § 220f odst. 3.

Ustanovení odstavce 6 zajišťuje rovnováhu bilance rozdělované společnosti po rozdělení. Nedodržení pravidla stanoveného v tomto odstavci může být důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady o rozdělení odštěpením za neplatné, případně pro určení neplatnosti projektu rozdělení či smlouvy o rozdělení.

Oddíl dvanáctý. Změna právní formy

§ 220zc [Podmínky změny právní formy]

(1) **Není-li dále stanoveno jinak, použijí se na rozhodování o změně formy ustanovení § 69d až 69g, obdobně se použije § 220e odst. 10 a 11. Je-li ke změně právní formy zapotřebí povolení státního orgánu, použije se přiměřeně ustanovení § 220a odst. 2.**

(2) **Akcionář, který se změnou právní formy společnosti nesouhlasí, má právo na vypořádání, jestliže po zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku nevykonával práva společníka nebo člena družstva. Ustanovení § 220u odst. 1 a 3 věty třetí až šesté se použijí přiměřeně i na případy, kdy dojde ke změně právní formy na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost a družstvo.**

(3) **Akcionář, který má právo na vypořádání, neručí za závazky existující ke dni zápisu změny právní formy ani vzniklé po její změně.**

Související ustanovení: § 28a, § 69d n., § 220a odst. 2, § 220e odst. 10 a 11, § 220u odst. 1

Související předpisy: § 80a n. NotŘ; § 28, 31 a 32 KV; § 553 až 555 ObčZ; § 21 n. DluhZ; § 200a n. OSŘ

Změna právní formy je jediným druhem přeměny, u které výrazně převládá úprava společná pro všechny obchodní společnosti začleněná do § 69d n., nad úpravou v rámci jednotlivých forem obchodních společností, tedy i nad úpravou v rámci akciové společnosti. Akciová společnost může změnit právní formu na kteroukoli jinou formu obchodní společnosti nebo na družstvo.

Z obdobného použití ustanovení § 220e odst. 10 a 11 vyplývá, že k rozhodnutí valné hromady o změně právní formy se vyžaduje souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů. Stanovy společnosti mohou vyžadovat vyšší většinu nebo splnění dalších podmínek. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií. O rozhodnutí valné hromady o změně právní formy musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou

musí být návrh společenské smlouvy společnosti po změně právní formy nebo návrh stanov družstva.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220a odst. 2 vyplývá, že vyžaduje-li se ke změně právní formy souhlas státního orgánu podle zvláštního právního předpisu, nemůže změna nabýt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž příslušný státní orgán souhlas se změnou právní formy udělil. Vyžaduje-li se ke změně souhlasu více státních orgánů, nemůže nabýt účinnosti dříve, než nabude právní moci rozhodnutí, jímž udělil souhlas se sloučením poslední z nich. Bližší viz komentář k úvodu oddílu 9 a k § 220a odst. 2.

Z přiměřeného použití ustanovení § 220u odst. 1 a 3 věty třetí až šesté vyplývá, že při nerovnoměrném výměnném poměru má akcionář, který byl akcionářem společnosti ke dni konání valné hromady, která o změně právní formy rozhodla, této valné hromady se účastnil a nehlasoval pro schválení přeměny, právo na vypořádání v penězích. Notářský zápis o rozhodnutí valné hromady musí obsahovat jména akcionářů, kteří pro změnu právní formy nehlasovali. Jestliže společnost změnila právní formu, je společník oprávněn vypovědět účast v této společnosti s účinky ke dni změny právní formy, jestliže od zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku nevykonával práva společníka. Výpověď musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem a musí být doručena společnosti ve lhůtě do dvou měsíců ode dne, v němž se zápis změny právní formy do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám, jinak toto právo zaniká. Ustanovení § 113 odst. 5 a 6 se použijí obdobně s tím, že lhůta stanovená v § 113 odst. 6 běží ode dne doručení výpovědi společnosti (viz rovněž komentář k § 113 odst. 5 a 6). Vypořádací podíl je splatný do 1 měsíce od doručení výpovědi. I když zákon odkazuje na přiměřené použití ustanovení § 220u odst. 1 a 3 věty třetí až šesté jen pro změnu právní formy na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost či družstvo, uplatní se toto ustanovení logicky i při změně na společnost s ručením omezeným, neboť bez ukončení účasti společníka ve společnosti mu nemůže vzniknout právo na vypořádací podíl.

Hlava druhá. Družstvo

Díl první. Základní ustanovení

§ 221 [Vymezení pojmu]

(1) Družstvo je společenstvím neuzavřeného počtu osob založeným za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů.

(2) Družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, je družstvem bytovým.

(3) Firma družstva musí obsahovat označení „družstvo“.

(4) Družstvo musí mít nejméně pět členů; to neplatí, jsou-li jeho členy alespoň dvě právnické osoby. Na trvání družstva nemá vliv přistoupení dalších členů nebo zánik členství dosavadních členů, splňuje-li družstvo podmínky předcházející věty.

Související ustanovení: § 2 odst. 1, § 8, § 9 odst. 2, § 10 odst. 1, § 11 odst. 3, 4, 5, § 227, 231, 232, 257, 765

Související předpisy: zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 363/1999 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 307/2006 Sb.; zák. č. 308/2006 Sb.

Z literatury: *Dvořák, T.* K některým otázkám právní úpravy bytových družstev. Bulletin advokacie, 2002, č. 1, 2; *Dvořák, T.* Tři úvahy k judikatuře v oblasti bytových družstev. Soudní rozhledy, 2003, č. 1; *Dvořák, T.* Družstevní záložny de lege lata. Ad Notam, 2003, č. 3, 4; *Helešic, F.* K předmětu a obsahu zákonné úpravy družstev (srovnávací analýza). Právní rozhledy, 1997, č. 2; *Hlaváč, J.* Daňové a účetní aspekty převodu bytu z bytového družstva na nájemce (člena družstva). Daňový expert, 2006, č. 1; *Pekárek, M.* Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, 1999, č. 224; *Suchánek, J.* Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 8

Právní úprava družstevnictví začíná obecnou definicí družstva. Ta nepřihlíží ke zvláštnostem jednotlivých družstev ani jejich skupin (typů), ale opírá se o ty jejich znaky, které jsou všem družstvům společné. Není však vyčerpávající, neboť neobsahuje všechny základní znaky, které tento sociálně ekonomický fenomén charakterizují.

Zákon družstvo charakterizuje jako společenství. Tím dává najevo, že nejen motivace jeho zakladatelů, ale i funkce samotného družstva nejsou vymezeny pouze ziskovým kritériem. Neméně významným posláním a funkcí družstva (a to platilo po celou dobu existence družstev, ve všech společenských systémech, v nichž až dosud družstva působila) jsou jeho poslání a funkce sociální.

Že družstvo není jen subjektem podnikání, vyplývá již z toho, jak je v odstavci 1 tohoto paragrafu vymezen účel, pro který družstvo vzniká. Tímto účelem je „podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů“. Ze způsobu, jakým zde zákon vymezuje účely, pro které mohou být družstva zakládána, plyne závěr, že půjde vlastně o tři skupiny (typy) družstev. První skupinu (typ) družstva představují ta, v nichž se jejich členové sdružili především za účelem podnikání. Druhou skupinou (typem) jsou družstva, v nichž se členové sdružili nikoli za účelem podnikání, ale proto, aby tato družstva podporovala (zajišťovala) materiálně, službami, finančně či jinak jejich vlastní podnikání.

Konečně třetí skupinu (typ) družstev představují ta, v nichž se jejich členové sdružili nikoliv proto, aby společně podnikali nebo si zajistili podporu svého vlastního podnikání, ale aby založené družstvo zabezpečilo uspokojení jejich sociálních, kulturních, vzdě-

lávacích a jiných podobných potřeb a zájmů včetně obdobných potřeb a zájmů jejich rodin. Všechny uvedené typy odrážejí jeden z principů družstevnictví – solidarismus, tj. vzájemnou pomoc a podporu při dosahování určitých společných cílů.

V praxi se družstva této druhové vyhraněnosti (čistoty) budou vyskytovat spíše jen výjimečně. Je to přirozeným důsledkem toho, že již samotným pojmovým znakem družstva je organické spojení funkce podnikatelské a funkce sociální v jednom subjektu. Podnikatelská (hospodářská) funkce je zpravidla základním zdrojem prostředků k zajištění činnosti družstva včetně jeho funkce sociální, naopak sociální funkce družstva pomáhá vytvářet vztah člena k jeho družstvu, včetně vhodného sociálního prostředí pro aktivní účast členů na činnosti družstva a zájem na jeho existenci a rozvoji. Ve svém působení se obě funkce vzájemně podmiňují a dlouhodobé ignorování jedné z nich se může stát limitujícím faktorem dalšího rozvoje nebo i existence družstva. Podnikatelská funkce, a spolu s ní i zaměření na maximální zisk, je dominantní pouze u prvního z uvedených typů družstev.

To platilo (až do novely provedené zák. č. 370/2000 Sb.) i pro družstvo spořitelní a úvěrní (dále jen „družstevní záložna“). Jeho právní úprava je obsažena v zákoně č. 87/1995 Sb. Přitom obchodní zákoník je obecným právním předpisem pro všechna družstva, tedy i pro družstevní záložny a jeho úprava se uplatní nejen tehdy, když na něj zák. č. 87/1995 Sb. přímo odkazuje, ale i tehdy, když tento zákon některou otázku neupravuje. Zák. č. 87/1995 Sb. při vymezování charakteru a funkcí družstevní záložny zdůrazňuje především její podnikatelský charakter a poslání v oblasti podpory hospodaření jejích členů, neuvádí, na rozdíl právě od obchodního zákoníku, výslovně uspokojování dalších potřeb jejích členů.

Zák. č. 370/2000 Sb. vymezil v odstavci 2 další typ družstva – družstvo bytové (do uvedené úpravy sice obchodní zákoník tento pojem používal, ale nedefinoval jej). Rozumí jim takové družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů. Potřebu definice bytového družstva vyvolaly souvislosti s dalšími právními předpisy, jež spojují určitá řešení výslovně jen s bytovými družstvy.

Družstvo se od obchodních společností liší i tím, že počet jeho členů není uzavřen. To znamená, že během jeho trvání do něho mohou vstupovat další členové nebo jeho členové z něho odcházet, aniž kvůli tomu musí být měněny stanovy družstva. Relativně snadná proměnlivost členské základny s sebou nese i možnost proměnlivosti (variability) velikosti základního kapitálu družstva, neboť s každým vstupem nového člena je spojena jeho povinnost vložit členský vklad a naopak se zánikem členství povinnost družstva se s bývalým členem, případně s jeho právním nástupcem, majetkově vypořádat. Protože družstvo je obchodním zákoníkem považováno za podnikatelský subjekt, ať již je podnikání jeho hlavním účelem anebo ať plní jen funkci doplňkovou, musí být označeno firmou (srov. § 8 n.). Takto je také zapisováno do obchodního rejstříku a pod tímto označením vystupuje i ve všech právních úkonech, které činí. Součástí tohoto označení (firmy) musí být vždy i označení „družstvo“. V případě družstevní záložny podle zák. č. 87/1995 Sb., a to i po novele z roku 2000 (zák. č. 100/2000 Sb.), musí být součástí firmy označení „spořitelní a úvěrní družstvo“ nebo „družstevní záložna“ nebo „spořitelní družstvo“ nebo „úvěrní družstvo“. Opačně lze ve shodě se shora citovaným speciálním předpisem konstatovat, že tato označení jsou vyhrazena jen pro družstva založená podle zák. č. 87/1995 Sb. Firma se pak také povinně zapisuje do obchodního rejstříku – viz § 35 písm. a).

Jedním z principů družstevnictví je princip kolektivismu. To mimo jiné znamená, že i založení družstva a jeho celá další existence jsou výsledkem projevu vůle určitého kolektivu lidí sdružit se ke společné činnosti. Nejmenší počet členů tohoto kolektivu je obchodním zákoníkem stanoven na pět, pokud jsou těmito členy výhradně osoby fyzické (výjimkou je opět družstevní záložna, pro níž zvláštní zákon stanoví minimální počet

členů třicet – viz § 2 odst. 1 zák. č. 87/1995 Sb.), anebo osoby fyzické a jen jedna osoba právnická. K založení družstva a k jeho další existenci však postačí i jen dva členové, pokud jsou oba právnickými osobami. Druhá věta čtvrtého odstavce je významná hned ve dvou směrech. Jednak vyjadřuje princip otevřenosti členství, současně však je z této věty zřejmé, že na trvání (existenci) družstva nemá vystupování jeho členů vliv jen tehdy, jestliže počet členů neklesne pod minimální počet stanovený zákonem. Co se stane v případě, že k takové situaci dojde, říká až ustanovení § 257 [v případě družstevní záložny § 13 odst. 1 písm. a) zák. č. 87/1995 Sb.]. Řešení spočívá v tom, že soud může na návrh subjektů zane uvedených rozhodnout o zrušení družstva.

Z judikatury:

R 18/1995 s. 58: Jestliže v době zápisu změn družstva po transformaci do obchodního rejstříku poklesl počet členů družstva na čtyři členy – fyzické osoby, jde o rozpor s ustanovením § 221 odst. 3 ObchZ a takový zápis nelze provést.

SJ 10/1998 s. 227: Není důvodem k postupu podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ nebo podle § 43 odst. 2 OSŘ, označil-li žalobce v žalobě účastníka řízení (společnost s ručením omezeným) tak, že v názvu, pod kterým je zapsán v obchodním rejstříku, uvedl místo malých velká písmena a užil-li k označení jeho právní formy jinou zkratku, než která byla zapsána do obchodního rejstříku, jestliže jde o zkratku, kterou zákon jako ekvivalent pro označení společnosti s ručením omezeným výslovně připouští (§ 107 ObchZ).

Souř NS 10/2001 s. 72: Zákon č. 176/1990 Sb., o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví, ani zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, nepřipouští rozdělení veškerého majetku družstva mezi jeho členy. Ustanovení zane družstva, která takové rozdělení majetku umožňovala, byla neplatná pro rozpor se zákonem.

R 12/2001: Družstevním bytem se rozumí byt, který družstvo pronajímá nebo jiným způsobem dává do užívání svým členům.

Bytovým družstvem je každé družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, a to zejména tím, že svým členům pronajímá nebo jiným způsobem dává do užívání byty nebo jiné místnosti, nebytové prostory. Bytovým družstvem je nejen družstvo, které má zajišťování bytových potřeb uvedeno ve svém předmětu podnikání (činnosti), ale i takové družstvo, jež bytové potřeby svých členů skutečně zajišťuje.

SJ 3/2003 s. 214: 1. Smlouva o převodu vlastnictví bytové jednotky z vlastnictví družstva, jejíž součástí není vzájemné vypořádání prostředků určených na financování oprav a údržby budovy, popřípadě domu a jednotky, a dále prostředků tvořených ze zisku bytového hospodářství, připadajících na převáděnou jednotku (§ 24 odst. 7 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů), je neplatná (§ 39 ObčZ).

2. Dům ve vlastnictví bytového družstva, v němž se nacházejí družstevní byty, není vyloučen z výkonu rozhodnutí jen proto, že člen družstva uplatnil podle zákona č. 72/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů, právo na bezplatný převod bytové jednotky v tomto domě.

3. Za trvání konkursu na majetek bytového družstva majitelé družstva, kteří podle zákona č. 72/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů, uplatnili právo na bezplatný převod bytové jednotky v domě ve vlastnictví bytového družstva, k této bytové jednotce pouze zákonné předkupní právo.

4. Nároky vzešlé ze zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nepodléhají režimu ustanovení § 68 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

SJ 7/2003 s. 510: 1. Jestliže obchodní jméno (nyní obchodní firma) žalovaného obsahovala označení družstvo, pak skutečnost, že k obchodnímu jménu (obchodní firmě) nebyl připojen dodatek označující právní formu žalovaného (družstvo), nepekážela řádné identifikaci žalovaného jako družstva; nešlo o vadu řízení, která by bránila pokračování v řízení.

2. Jestliže skutečnost, že žaloba neobsahovala údaj o sídle žalovaného, nebránila soudu prvního stupně se žalovaným v řízení jednat (doručovat mu soudní písemnosti), pak absence tohoto údaje nemohla být důvodem pro odmítnutí žaloby dle § 43 odst. 2 OSŘ.

ÚS/Usn. sv. 23/34 s. 389: Rozhodnutím Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami o opakovaném uvalení nucené správy na družstevní záložnu byla bezprostředně dotčena práva spofitelního a uověrního družstva-záložny jako právnické osoby, a nikoli práva jednotlivých členů tohoto družstva. Eventuální dotčení práva členů družstva nakládat s finančními prostředky uloženými v záložně je pouze zprostředkované a je determinováno podílem člena na odpovědnosti za hospodaření družstva, který je výrazem principu majetkové účasti družstevníků. Člen družstva není účastníkem řízení o zavedení nucené správy. K námitce o nemožnosti nakládat s finančními prostředky uloženými v záložně v důsledku uvalení nucené správy postačí dodat,

že smysl nucené správy spočívá v tom, aby ochránil zájmy členů záložny (vkladatelů) proti dalšímu prohlubování neschopnosti záložny vyplácet splatné vklady.

PP 2/2004 s. 29: 1. Bytové družstvo je povinno uzavřít s fyzickou osobou – členem družstva, který je nájemcem bytu a splnil všechny zákonem stanovené požadavky, smlouvu o převodu vlastnictví k bytu. Splnění těchto povinností se lze domáhat u soudu; v žalobním návrhu, kterým se žalobce domáhá, aby bytovému družstvu byla uložena povinnost učinit prohlášení vlastníka, postačí namísto uvedení obsahu prohlášení odkaz na ustanovení § 5 odst. 3 a 4 zákona č. 72/1994 Sb.

2. Prohlášení vlastníka o určení prostorově vymezené části budovy se může týkat i jen jednoho ze vchodů budovy jako stavebního celku, který má samostatné číslo popisné.

§ 222 [Odpovědnost a ručení]

(1) Družstvo je právnickou osobou. Za porušení svých závazků odpovídá celým svým majetkem.

(2) Členové neručí za závazky družstva. Stanovy mohou určit, že členové družstva nebo někteří z nich mají na základě rozhodnutí členské schůze vůči družstvu do určité výše uhrazovací povinnosti přesahující členský vklad na krytí ztrát družstva. Uhrazovací povinnost člena nemůže však přesáhnout trojnásobek členského vkladu.

Související ustanovení: § 6 odst. 1, § 223 odst. 3, § 226, 239

Související předpisy: § 18 ObčZ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. a II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3, 4; Pekárek, M. Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, Brno, 1999, č. 224

Zákon tu nejprve doplňuje (v odstavci 1) definici družstva z předchozího paragrafu tím, že prohlašuje družstvo za „právnickou osobu“. Totéž o družstevní záložně prohlašuje ustanovení § 1 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb. Obchodní zákoník tímto označením přiznává družstvu způsobilost, a to jak k právům a povinnostem, tak k právním úkonům a k protiprávním jednáním.

Ze skutečnosti, že zákon družstvo považuje za plnohodnotnou právnickou osobu, vyplývá i způsobilost družstva být subjektem (nositelem) souboru hodnot, práv a závazků označovaných jako majetek družstva. Majetková samostatnost družstva však současně znamená i majetkovou oddělenost družstva od majetků jeho členů, popřípadě jiných subjektů. Družstvo samo je také nositelem podnikatelského rizika spojeného s jeho činností (s výjimkou podle odstavce 2).

Družstvo také svým majetkem odpovídá za své závazky. A to majetkem celým a nikoli jen do výše základního kapitálu anebo snad dokonce jen kapitálu zapisovaného.

Zákon v odstavci 2 výslovně uvádí, že za závazky družstva neručí jeho členové. Tomuto tvrzení zákona je třeba rozumět tak, že členové neručí za nesplnění povinností družstva vyplývajících z jednotlivých vztahů, do nichž družstvo při své činnosti vstupuje. Neznamená to však, že členové nepocítí na svém majetku důsledky špatného hospodaření družstva. Zákon totiž v druhé větě tohoto odstavce připouští, aby družstvo ve svých stanovách zakotвило oprávnění členské schůze svým rozhodnutím uložit buď všem členům, nebo jen některým z nich, uhrazovací povinnost, která má kryt ztrátu družstva vzniklou z jeho hospodaření. Tato povinnost sahá sice jen do určité výše stanovené rovněž stanovami (a zákonem), ale je povinností jdoucí nad rámec členského vkladu (rozuměj základního členského vkladu) člena. Do jisté míry je toto řešení problematické

v případě, že je uvedená uhrazovací povinnost uložena jen některým členům družstva. Problematické je proto, že narušuje jeden ze základních družstevních principů – princip rovnosti členů. Na druhé straně si lze ovšem představit i případ, kdy takovéto porušení rovnosti členů má své opodstatnění. Jsou to případy, kdy rovnost členů je narušena již tím, že někteří z členů jsou díky svému funkčnímu postavení v družstvu vybaveni větší rozhodovací pravomocí než ostatní členové. Pak je logický i požadavek, aby tato větší pravomoc byla vyvážena i větší osobní odpovědností těchto členů. V důsledku toho je pak shora uvedená nerovnost v uhrazovací povinnosti členů jen zdánlivá.

Skutečný problém tohoto ustanovení je v tom, že oprávnění družstva uložit tuto vyšší uhrazovací povinnost není omezeno jen na případy, kdy tato povinnost bude vyvážena jinou výhodou člena. Použití tohoto řešení nemá vlastně žádné věcné nebo osobní omezení. Proto v sobě skrývá i možnost zneužití vůči některým členům nebo skupinám členů. Naštěstí je tato možnost do značné míry blokována procedurálně. Tím, že stanovení vyšší uhrazovací povinnosti podléhá dvojímu rozhodnutí a navíc rozhodnutí členské schůze a nikoli jen úzkého okruhu lidí nebo jen jednotlivce. Poprvé je musí členská schůze schválit při přijímání stanov, v nichž toto řešení zakotví, podruhé při přijímání usnesení o uložení výše uvedené povinnosti konkrétním členům. Pokud by přesto členská schůze uložila členu uhrazovací povinnost, aniž by ji k tomu opravňovalo postavení tohoto člena, bude se moci takový člen domáhat vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze podle § 242 s poukazem na ustanovení § 56a odst. 2, jehož přiměřené použití zakládá ustanovení § 260, a rovněž z důvodu rozporu s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku.

Od účinnosti zák. č. 370/2000 Sb., tj. od 1. 1. 2001, je uhrazovací povinnost členů družstva omezena na trojnásobek jejich členských vkladů. Tím je vymezen i rámec pro rozhodování členské schůze družstva stanovící svým usnesením tuto povinnost. I když v tomto směru zákon výslovně neupřesňuje, z povahy věci vyplývá, že členským vkladem, který zde zákon uvádí jako měřítko uhrazovací povinnosti členů, se rozumí základní členský vklad, nikoli tedy i eventuelně existující další vklad člena.

Zák. č. 87/1995 Sb. pro členy družstevních záložen stanoví povinnost podílet se na úhradě jejich ztrát. Vykáže-li družstevní záložna ztrátu, je povinna na členských schůzích rozhodnout při schvalování řádné účetní závěrky, ve které je tato ztráta vyčíslena, o úhradě této ztráty z rizikového fondu a rezervního fondu a nerozděleného zisku minulých let. Nepostačují-li ke krytí ztráty tyto vlastní zdroje, vzniká schválením řádné účetní závěrky povinnost podílet se svou uhrazovací povinností na krytí ztráty přesahující tyto vlastní zdroje, a to všem osobám, které byly k rozvahovému dni řádné účetní závěrky členy družstevní záložny (§ 9 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb.). Pohledávku družstevní záložny vzniklou z důvodu uhrazovací povinnosti je družstevní záložna oprávněna jednostranně započíst (§ 9 odst. 3 zák. č. 87/1995 Sb.).

Podle ustanovení § 4a zák. č. 87/1995 Sb. vzniká uhrazovací povinnost dnem schválení řádné účetní závěrky a rozhodnutím členské schůze podle § 9 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb. Představenstvo družstevní záložny vypočte a do 15 dnů ode dne schválení řádné účetní závěrky sdělí každému členovi částku, kterou je povinen uhradit; úhrada je splatná do 30 dnů ode dne schválení řádné účetní závěrky. Výše uhrazovací povinnosti člena se stanoví jako součet dalšího členského vkladu a dvojnásobku základního členského vkladu. Přesáhne-li výše uhrazovací povinnosti všech členů ztrátu zjištěnou řádnou účetní závěrkou, uhrazovací povinnost se poměrně krátí tak, že výše uhrazovací povinnosti každého člena je součinem výše jeho uhrazovací povinnosti a podílu ztráty zjištěné řádnou účetní závěrkou, která má být kryta uhrazovací povinností, ku součtu všech uhrazovacích povinností všech členů.

I v ostatních družstvech však špatné hospodaření družstva bude mít i další nepříznivé důsledky pro členy. Ovlivní totiž zejména výši jejich vypořádacích podílů při zániku členství.

§ 223 [Základní kapitál]

(1) Základní kapitál družstva tvoří souhrn členských vkladů, k jejichž splacení se zavázali členové družstva.

(2) Stanovy určují výši základního kapitálu družstva, který se zapisuje do obchodního rejstříku (zapisovaný základní kapitál). Zapisovaný základní kapitál musí činit nejméně 50 000 Kč.

(3) Podmínkou vzniku členství je splacení členského vkladu určeného stanovami (základní členský vklad) anebo ve stanovách určené části základního členského vkladu (vstupní vklad).

(4) Členové družstva se mohou zavázat, pokud to stanovy připouštějí, k dalšímu členskému vkladu a k další majetkové účasti na podnikání družstva za podmínek určených stanovami.

(5) Nepeněžitě vklady se ocení způsobem určeným stanovami nebo při založení družstva dohodnutým všemi členy.

(6) Člen je povinen splatit členský vklad přesahující vstupní vklad do tří let, neurčí-li stanovy lhůtu kratší. Stanovy mohou určit, že členové jsou povinni, vyžaduje-li to ztráta družstva, splatit na základě rozhodnutí členské schůze nesplacenou část členského vkladu ještě před dobou její splatnosti.

Související ustanovení: § 36 písm. e), § 58 odst. 1, § 223 odst. 2, § 226, 227, § 244 odst. 5

Související předpisy: zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. a II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3, 4; Helešic, F. K předmětu a obsahu zákonné úpravy družstev (srovnávací analýza). Právní rozhledy, 1997, č. 2; Lisse, L. Snížení členského vkladu u družstevní záložny. Právní rozhledy, 2001, č. 1; Pekárek, M. Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, No 224, Brno, 1999; Pokorná, J., Průchová, I. K majetkovým podílům při transformaci zemědělského družstva. Právní rádce, 1993, č. 9; Suchánek, J. K právní úpravě majetkové účasti na zajištění činnosti družstva. Právník, 1994, č. 5

Pojem „základní jmění družstva“ používaný dříve v odstavci 1 nahradila novela s účinností od 1. 1. 2001 pojmem „základní kapitál družstva“. Vymezení tohoto pojmu zůstalo beze změny. V důsledku toho i po novele platí, že obsah tohoto pojmu se nekryje s pojmy „obchodní majetek“, a „obchodní jmění“, „čisté obchodní jmění“ či „vlastní kapitál“, jak jsou vymezeny v § 6. Naopak odpovídá pojmu „základní kapitál společnosti“, jak je vymezen v § 58 odst. 1 první věta.

„Základním kapitálem družstva“ zákon rozumí souhrn členských vkladů, k jejichž splacení se členové zavázali ve stanovách družstva. Naproti tomu pojmy „obchodní majetek“, „obchodní jmění“, „čisté obchodní jmění“ či „vlastní kapitál“ ve smyslu § 6 jsou pojmy s širším obsahem – viz komentář k těmto ustanovením. Kromě toho obchodní zákoník v § 223 odst. 2 vymezuje ještě další pojem, kterým je „zapisovaný základní kapitál“. Rozumí se jím ta část základního kapitálu družstva, která se zapisuje do obchodního rejstříku. Obchodní zákoník vyžaduje, aby výše zapisovaného základního kapitálu činila nejméně 50 000 Kč, u družstevní záložny nejméně 500 000 Kč (§ 2 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb.). To platí při jakémkoli počtu zakládajících členů. Je zřejmé, že tedy se zákonodárce inspiroval u obchodních společností a jejich základního kapitálu (dříve „základního jmění“).

Zatímco základní kapitál družstva představovaný souhrnem členských vkladů se bude proměňovat v souvislosti se změnami počtu členů družstva, zapisovaný základní kapitál

zůstává (nedojde-li ke změně stanov) neměnnou hodnotou. Zapisovaný základní kapitál družstva tedy neposkytuje informaci o aktuálním stavu základního kapitálu družstva.

Účastenství členů na majetku jejich družstva má podobu:

- především jejich základního členského vkladu, popřípadě jeho části (tzv. vstupního vkladu); tato forma majetkové účasti je současně předpokladem (podmínkou) vzniku členství,
- dalšího členského vkladu,
- další majetkové účasti.

Podmínky a podrobnosti o těchto formách majetkové účasti určí stanovy družstva.

Poskytnutím určité lhůty k zaplacení zbývajících částí základního členského vkladu podle odstavce 3 poskytuje zákon členům družstva určité beneficium (dobrodiní) v tom, že se mohou plně zúčastnit činnosti družstva již v době, kdy ještě svůj závazek splatit vklad vůči družstvu zcela nesplnili. Stanovy však také mohou členy tohoto dobrodiní zbavit, jestliže pro případ, kdy družstvo hospodáří se ztrátou, určí, že členové jsou povinni splatit nesplacenou část členského vkladu ještě před dobou její splatnosti.

Nesplacení členského vkladu, popřípadě vstupního vkladu, má za následek, že členství v družstvu nevznikne (viz odstavec 3). Při vzniku družstva musí být členský vklad nebo vstupní vklad splacen nejpozději do 15 dnů od konání ustavující členské schůze – viz § 224 odst. 5. V situaci, kdy člen, protože mu to umožňují stanovy družstva, splatí pouze vstupní vklad a zbývajících částí základního členského vkladu ve lhůtě stanovené mu stanovami nebo usnesením družstva již nesplatí, má družstvo několik možností, které vycházejí ze skutečnosti, že členství tomuto členu platně vzniklo a existuje a platná právní úprava nezná ukončení členství na základě pouhé skutečnosti, že člen uvedenou povinnost nesplnil. Družstvo může především takového člena z družstva vyloučit pro nesplnění jedné ze základních členských povinností. Má však i další možnost, a to vymáhat splnění této povinnosti soudní cestou. V žádném případě nezaplacením zbývajících částí základního členského vkladu členství členovi automaticky nezanikne. Takový následek nesplnění uvedené povinnosti by zákon musel výslovně stanovit.

Plnění člena na členský vklad může mít i podobu plnění nepeněžitého. Pro ocenění nepeněžitých vkladů zákon nestanoví, podle jakých předpisů se tak provede, ale určení způsobu ocenění svěřuje stanovám nebo dokonce – při založení družstva – dohodě všech členů družstva. Zejména posledně uvedený způsob ocenění není příliš praktický, neboť předpokládá všeobecný souhlas celé členské základny.

Zákon v tomto ustanovení nenaznačuje, jakým způsobem člen svůj nepeněžitý členský vklad splatí. Pro základní členský vklad a vstupní vklad určuje ustanovení § 224 odst. 5, že způsob jejich splacení určí stanovy. V rozsahu, v jakém stanovy způsob splacení neurčí, použije se podle ustanovení § 260 při založení družstva přiměřená úprava § 60. Zvláště důležité je to v případě, že má mít věcné plnění podobu vložení nemovitosti. Za této situace řešení nabízí ustanovení § 60 odst. 1. Jeho předposlední věta říká, že vlastnické právo k nemovitosti nabývá společnost, v tomto případě družstvo, vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí na základě písemného prohlášení vkladatele s úředně ověřeným podpisem – viz komentář k § 60 odst. 1. Zmíněné písemné prohlášení musí vkladatel nemovitosti odevzdat osobě spravující splacení vklady ještě před zápisem družstva do obchodního rejstříku – srov. odstavec 2 cit. ustanovení. Vklad v podobě nemovitosti se však podle uvedeného ustanovení považuje za splacený, až když je správci vkladu nejen předáno zmíněné písemné prohlášení, ale také předána sama vkládaná nemovitost. Zřejmě se zde má na mysli její faktické předání, protože předání ve smyslu „tradice“ jakožto jednoho ze zákonných předpokladů převodu vlastnictví má v případě nemovitostí v našem systému práva podobu zápisu do katastru nemovitostí. Při přijetí

člena v průběhu trvání družstva bude vklad splacen převodem vlastnického či jiného práva k předmětu vkladu na družstvo.

Pokud nedojde k ukončení procesu vzniku družstva jeho zápisem do obchodního rejstříku, je správce vkladu povinen plnění na vklad zakládajícím členům vrátit, včetně užitků z nich. To pochopitelně platí i v případě věcného plnění na vklad včetně nemovitostí.

Zák. č. 87/1995 Sb. má opět některé odlišnosti úpravy členských vkladů členů družstevních záložen. Především tento zákon v § 4b odst. 1 a 2 určuje, že členský vklad může být pouze peněžitý. Výše základního členského vkladu je pro každého člena stejná. Stanovení jeho výše zákon ponechává zcela stanovám [§ 5 písm. d) zák. č. 87/1995 Sb.]. Připouští-li to stanovy a souhlasí-li s tím členská schůze, může člen vložit do základního kapitálu družstevní záložny další členský vklad. Výše dalšího členského vkladu při jeho vložení do základního kapitálu družstevní záložny musí být vždy celočíselným pětinasobkem základního členského vkladu.

Pokud jde o splacení vkladu v rámci transformace družstva Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 20. 11. 2001, sp. zn. 29 Odo 209/2001, uzavřel, že z ustanovení § 9 odst. 6 a § 11 transformačního zákona ve vazbě na ustanovení § 765 odst. 1 vyplývá, že v rámci transformace může družstvo, resp. jeho členská schůze rozhodnout buď o tom, aby družstvo po transformaci působilo dále, nebo aby se rozdělilo na více družstev, anebo aby se přeměnilo na jednu nebo více právnických osob podle obchodního zákoníku. Z toho nelze dovodit, že by v rámci transformačního procesu mohlo dojít k přeměně družstva na družstvo, které bude jinou právnickou osobou, než původní družstvo. Pokud se družstvo po transformaci nerozdělí nebo nepřemění na obchodní společnost, trvá původní družstvo nadále s tím, že se po zápisu změn podle ustanovení § 765 odst. 2 považuje za družstvo založené podle obchodního zákoníku.

Z uvedeného vyplývá, že jestliže osoba, která byla členem družstva před jeho transformací, zůstala jeho členem i po transformaci, nevkládá do družstva členský vklad jako při založení družstva podle obchodního zákoníku (dříve podle zák. č. 162/1990 Sb., či předcházejících družstevních zákonů) a nemusí tedy ani činit právní úkon k tomu směřující, neboť proces transformace není procesem zániku družstva původního a vzniku nového družstva. Jestliže tedy nevzniká nové družstvo, není žádný důvod, proč by měl člen trvajících družstva „vkládat“ do družstva jakýkoli vklad, tj. učinit právní úkon směřující ke vkladu, když takovou povinnost má podle obchodního zákoníku pouze při vzniku nového družstva a ani transformační zákon takovou povinnost nestanoví. Stanovy družstva musí pouze nově určit „podíl každého člena na zapisovaném základním jmění družstva,“ což vyplývá z ustanovení § 765 odst. 2. Toto ustanovení lze chápat pouze tak, že stanovy musí – v návaznosti na vypočtené podíly členů družstva z transformace – určit výši členského vkladu každého člena družstva, čímž současně určí i poměry splacených vkladů členů družstva a tedy i podíl na základním jmění (základním kapitálu), které je dle § 223 odst. 1 souhrnem členských vkladů. Stejný podíl pak má člen i na zapisovaném základním jmění (kapitálu).

V rozhodnutí ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 891/2003, pak Nejvyšší soud dovodil, že z ustanovení § 223 odst. 3 a § 224 odst. 2, 4 a 5 vyplývá, že uchazeči o členství v zakládáném družstvu přebírají závazek k členskému vkladu ve výši určené ve stanovách na ustavující členské schůzi. Schválením stanov vzniká – dojde-li ke vzniku družstva – vkladová povinnost člena; k jejímu vzniku tedy již není potřebný žádný další úkon člena, takový úkon je potřebný pouze ke splacení vkladu, tj. k převedení předmětu vkladu z majetku člena do majetku družstva.

Uchazeči o členství, kteří vstupují do družstva později, přebírají podle § 227 odst. 2 písm. b) závazek ke vkladu podáním členské přihlášky. Následně pak již jen uchazeči o členství (či členové) plní vkladovou povinnost, tj. splácejí vklad, ke kterému se některým z uvedených způsobů zavázali. Není proto správný závěr, že člen družstva má

po zaplacení vstupního členského vkladu povinnost „vložit do družstva i zbývající část svého členského vkladu“, a musí proto učinit projev vůle směřující ke vkladu, „v tomto případě navíc ještě provázený i faktickým plněním.“ Člen družstva již zbývající část vkladu do družstva nevrací, tj. nepřijímá závazek ke zbývající části vkladu, ale již převzatý vklad pouze splácí, když, jak shora uvedeno, vkladovou povinnost již převzal některým z uvedených způsobů.

Pro transformaci družstev ani transformační zákon ani obchodní zákoník výslovně způsob závazku členů ke vkladu (v tomto případě nelze hovořit o uchazečích o členství, když osoby, které závazek přejímají, již členy družstva jsou) nestanoví. (Obchodní zákoník jej stanovit ani nemohl, neboť vstoupil v účinnost dříve, než transformační zákon.) Ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) transformačního zákona však určuje, že členové družstva, které bude působit i nadále, schvalují změny stanov družstva, přičemž z ustanovení § 765 odst. 2 plyne, že součástí těchto změn musí být i přizpůsobení stanov obchodnímu zákoníku, tj. též určení členského vkladu. Z uvedeného lze dovodit, že schválením změn stanov nastává stejná situace jako při schválení stanov zakládaného družstva, tj. že těm osobám, které zůstávají členy družstva, vzniká vkladová povinnost. Jestliže pak stanovy určují, že se vkladová povinnost členů týká celého jejich majetkového podílu z transformace, jak je tomu v projednávané věci (a není přitom podstatné, jakou částkou se započítávají na vstupní vklad či základní vklad, další členský vklad), není již zapotřebí činit další právní úkon směřující k převzetí vkladu, stejně jako to není zapotřebí při založení družstva. Při transformaci družstva však, na rozdíl od založení družstva, již není zapotřebí ani vklad, ke kterému se členové zavázali změnou stanov, splácet a není to ani pojmově možné, neboť majetkový podíl z transformace není představován individuálně určenými penězi či věcmi, ale jen podílem na čistém jmění družstva podle § 7 odst. 1 transformačního zákona.

Jakýkoli jiný výklad vkladové povinnosti člena družstva při transformaci by podle Nejvyššího soudu na jedné straně zbavoval člena družstva přinejmenším co do části majetku, kterou se podílí na podnikání družstva, jakéhokoli rizika z účasti na družstvu jako podnikatelského subjektu (kterážto účast s sebou, jak vyplývá zejména z úpravy vypořádacího podílu v obchodním zákoníku, nese i povinnost každého člena podílet se na ztrátě družstva a tedy vlastně na podnikatelských neúspěších družstva zmenšením hodnoty majetkového podílu v družstvu), na druhé straně by naopak zbavoval člena družstva podílu na nahromaděném zisku družstva – pokud by družstvo úspěšnou podnikatelskou činností rozmnožilo svůj majetek nad výši, ze které byl vypočten majetkový podíl členů z transformace. Takový výklad by tedy byl v rozporu se základními principy, na kterých je založena právní úprava podnikatelských subjektů v obchodním zákoníku.

V teorii existuje i názor, že odkaz na ustanovení § 765 odst. 2 je zcela nepřipadný. Podle tohoto názoru jde o jedno z přechodných ustanovení obchodního zákoníku, které reagovalo na situaci v družstvech v době, kdy byl obchodní zákoník vydán a nabýval účinnosti. Krátce předtím totiž mohla jednotná zemědělská družstva podle do té doby účinného zák. č. 162/1990 Sb. vytvořit a ve svých stanovách zakotvit majetkovou účast členů v podobě členských podílů. Pokud tak některá stačila učinit již před účinností obchodního zákoníku, tj. před 1. 1. 1992, pak v souvislosti s „přeměnou na družstva v režimu nového obchodního zákoníku“ musela ve svých stanovách uvedených do souladu s obchodním zákoníkem uvést i schválenou výši zapisovaného základního jmění a podíly členů na něm, tj. dosavadní členské podíly. Ta družstva, která členské podíly dosud nevytvořila, musela je vytvořit. Podstatné v této souvislosti je, že toto vše se odehrávalo předtím, než nabyl účinnosti zák. č. 42/1992 Sb., který nařídil všem družstvům, tedy i těm, která podle citovaných ustanovení již členské vklady vytvořila, podstoupit proces transformace. Do něho musela vložit veškerý svůj majetek, tedy i majetek, který sloužil k vytvoření členských vkladů členů podle zák. č. 162/1990 Sb.

nebo tehdy krátce účinného obchodního zákoníku. V důsledku toho byly *de iure* i *de facto* dosavadní členské vklady členů jednotných zemědělských družstev zrušeny. Výsledkem transformačního procesu pak nebyly členské vklady, ale transformační majetkové podíly pro všechny oprávněné osoby bez rozdílu, protože transformační zákon v tomto směru mezi oprávněnými osobami žádný rozdíl nečinil. Současně však dále (v době ukončení transformačního procesu) platil obchodní zákoník a spolu s ním i z něho vyplývající povinnost každého člena družstva vložit do družstva svou majetkovou účast ve výši stanovené stanovami družstva, tedy všichni členové transformovaných družstev museli tuto svou povinnost splnit.

Proto členské vklady členů transformovaných družstev nevznikly automaticky pouhým výpočtem jejich transformačních podílů, protože z transformačního ani z jiného zákona nic takového nevyplývá a ustanovení § 765 odst. 2 se týkalo jiné, zcela specifické situace. Bylo na členech družstva, jakým způsobem svou povinnost vložit do družstva svou majetkovou účast splní. Museli však v tomto směru prokazatelně projevit svou vůli, včetně případu, kdy se k tomu rozhodli použít svůj transformační majetkový podíl.

V rozhodnutí ze dne 8. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 984/2003, se Nejvyšší soud vyslovil k otázce, zda lze zvyšovat členské vklady v družstvu členům, kteří byli členy družstva před rozhodnutím o zvýšení členských vkladů. Přitom vycházel z toho, že v ustanovení § 223 odst. 1, 3 a 4 se určuje, že základní kapitál družstva tvoří souhrn členských vkladů, k jejichž splacení se zavázali členové družstva. Podmínkou vzniku členství je splacení členského vkladu určeného stanovami (základní členský vklad), anebo ve stanovách určené části základního členského vkladu (vstupní vklad). Členové družstva se mohou zavázat, pokud to stanovы připouštějí, k dalšímu členskému vkladu a k další majetkové účasti na podnikání.

V ustanovení § 224 odst. 2 a 4 se mj. určuje, že ustavující schůze družstva schvaluje stanovы. Uchazeč o členství může vzít svou přihlášku zpět ihned po hlasování o stanovách, jestliže hlasoval proti jejich přijetí.

Ustanovení § 226 odst. 1 písm. d) pak určuje, že stanovы družstva musí obsahovat výši základního členského vkladu, popřípadě i výši vstupního vkladu a způsob splacení členských vkladů.

A konečně ustanovení § 222 odst. 2 stanoví, že stanovы družstva mohou určit, že členové družstva nebo někteří z nich mají na základě rozhodnutí členské schůze vůči družstvu do určité výše uhrazovací povinnosti přesahující členský vklad na krytí ztrát družstva.

Nejvyšší soud uzavřel, že žádné ustanovení obchodního zákoníku neupravuje postup při zvýšení základního kapitálu družstva. Z právní úpravy družstev však vyplývá, že výše základního kapitálu je proměnlivá ve vazbě na počet členů družstva.

Z uvedeného lze dovodit, že členství v družstvu vzniká na základě dobrovolného závazku člena podílet se na základním kapitálu (dříve základním jmění) družstva, v rozsahu vyplývajícím ze stanov družstva, který je členovi v době jeho vstupu do družstva znám.

Z toho plyne, že za situace, kdy obchodní zákoník výslovně neupravuje možnost rozhodnout o zvýšení vkladové povinnosti stávajícího člena družstva, není takový postup přípustný. Je-li totiž podmínkou vstupu do družstva dobrovolný závazek člena k převzetí vkladu, nemůže být podmínkou jeho setrvání v družstvu povinné převzetí dalšího vkladu. Takový postup je v rozporu s úpravou členství v družstvu a rovněž s jednou ze zásad, kterou se řídí obchodní zákoník, totiž že rozsah účasti na základním kapitálu právnické osoby závisí na rozhodnutí toho, kdo takovou účast nabývá nebo zvyšuje.

Tuto zásadu lze dokumentovat na právní úpravě založení obchodních společností a úpravě zvýšení základního kapitálu kapitálových obchodních společností, přičemž

případné výjimky musí výslovně stanovit zákon, jak je tomu např. u stanovení povinnosti společníků společnosti s ručením omezeným převzít na základě usnesení valné hromady obchodní podíl a tedy i vklad společníka, který v důsledku jeho vyloučení či jiné skutečnosti stanovené zákonem přešel na společnost, pakliže se v zákonem stanovené době nepodaří naložit s tímto vkladem jiným způsobem. Tato výjimka však je odůvodněna potřebou ochrany třetích osob a je, jak již bylo řečeno, výslovně zákonem upravena. Stejná zásada se výslovně neodrazila v právní úpravě družstev jen proto, že tato úprava postup při zvýšení základního kapitálu neobsahuje.

To ovšem neznamená, že by se člen družstva nemohl dobrovolně zavázat k převzetí dalšího vkladu do družstva. Takové rozhodnutí však mu nelze vnutit, a to ani většinovým rozhodnutím ostatních členů na členské schůzi, a již vůbec ne pod hrozbou vyloučení z družstva.

V teorii však existuje názor, že toto rozhodnutí je nesprávné. Podle Pekárka je takové zvýšení členských vkladů členů přípustné. Dovozuje, že základním požadavkem takového zvýšení je, vedle dodržení demokratického postupu při zakotvení uvedené dispozice ve vnitrodružstevním normativním systému (stanovách), že musí být zajištěna rovnost všech (stávajících i nově vstupujících) členů družstva. Argument, že zvýšení členského vkladu není možné proto, že to žádné ustanovení výslovně nedovoluje, považuje za absurdní. Odporuje skutečnosti, že právní režim družstev je režimem v oblasti soukromého práva, v němž platí obecná zásada, že „dovoleno je vše, co není zakázáno“. Je to tedy přesně naopak. Aby to nebylo možné, musel by to stanovit zákon. Neobstojí ani argument uvedený v odůvodnění judikátu, že „za situace, kdy obchodní zákoník výslovně neupravuje možnost rozhodnout o zvýšení vkladové povinnosti stávajícího člena družstva, není takový postup přípustný. Je-li totiž podmínkou vstupu do družstva dobrovolný závazek člena k převzetí vkladu, nemůže být podmínkou jeho setrvání v družstvu povinné převzetí dalšího vkladu...“ Tento argument neobstojí proto, že ten, kdo vstupuje do družstva, činí tak nejen s vědomím, že zde platí princip družstevní demokracie, že o všech a zejména podstatných záležitostech se rozhoduje kolektivně a že většinové rozhodnutí zavazuje všechny členy, tedy i ty, kteří hlasovali proti. Svůj souhlas s tímto postupem vyjadřuje svým podpisem na členské přihlášce. Jejím podáním pak vyjadřuje svou vůli a závazek se tímto režimem (včetně mechanismu utváření vůle družstva) řídit a respektovat jej. Ani princip dobrovolnosti jeho členství v družstvu, který provázal vznik jeho členství, nepřichází zkrátka. Jestliže se pro člena již za trvání jeho členství stane režim vnitrodružstevních vztahů neakceptovatelným, nic mu přece nebrání, aby z takového družstva odešel. Družstvo mu v tom v žádném případě nemůže zabránit a jeho majetkovou účast v družstvu mu musí vydat. Odkaz na zásadu ovládající vztahy společníků v obchodní společnosti jako argument hájící uvedený odmítavý názor svědčí podle Pekárka o tom, že autoři tohoto názoru nedokáží rozlišit podstatné rozdíly mezi obchodní společností a družstvem.

Z judikatury:

SJ 3/2004 s. 205: Schválením změn stanov podle § 11 odst. 1 zák. č. 42/1992 Sb. a § 765 odst. 2 ObchZ vznikla osobám, které zůstaly členy družstva po transformaci, vkladová povinnost.

SJ 2/2005 s. 126: Došlo-li k transformaci družstva podle zák. č. 42/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, stanovy družstva určily, zda a v jakém rozsahu se stal majetkový podíl člena družstva základním nebo dalším členským vkladem anebo další majetkovou účastí.

SJ 8/2004 s. 623: Členská schůze družstva nemůže rozhodnout o povinnosti člena zvýšit členský vklad, a to ani změnou stanov.

SJ 6/2005 s. 451: Stanovy družstva mohou určit, že členská schůze může rozhodnout o snížení členských vkladů a vrácení jejich částí členům. Taková úprava ve stanovách však musí zajistit, aby snížením nebylo ohroženo uhrazení pohledávek třetích osob za družstvem.

§ 224 Založení družstva

- (1) Pro založení družstva se vyžaduje konání ustavující schůze družstva.
- (2) Ustavující schůze družstva:
 - a) určuje zapisovaný základní kapitál,
 - b) schvaluje stanovy,
 - c) volí představenstvo a kontrolní komisi.
- (3) Na ustavující schůzi družstva jsou oprávněny hlasovat osoby, které podaly přihlášku do družstva. Před rozhodováním o věcech uvedených v odstavci 2 zvolí ustavující členská schůze svého předsedajícího. Do jeho zvolení řídí schůzi svolavatel.
- (4) Ustavující schůze družstva volí a přijímá usnesení většinou přítomných. Uchazeč o členství může vzít svou přihlášku zpět ihned po hlasování o stanovách, jestliže hlasoval proti jejich přijetí.
- (5) Ustavující schůze družstva vede k jeho založení, jestliže se na ní uchazeči o členství zavázali k členským vkladům dosahujícím stanovené částky zapisovaného základního kapitálu. Základní členský nebo vstupní vklad musí být splacen do 15 dnů od konání ustavující schůze družstva určenému členu představenstva způsobem stanoveným členskou schůzí.
- (6) Průběh ustavující schůze družstva se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam členů a výše jednotlivých členských vkladů, k nimž se na ustavující schůzi zavázali. O rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.

Související ustanovení: § 69 odst. 3 a 4, § 223 odst. 2 a 3, § 226, § 237 písm. d), § 243, 244

Související předpisy: § 77, § 80a n. NotŘ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3; Dušánek, F. Živnostenský zákon a navazující předpisy (I. část). Právní praxe v podnikání, 1993, č. 5; Pekárek, M. Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, No 224, Brno, 1999; Suchánek, J. Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 8

Právní úprava rozlišuje mezi založením družstva a jeho vznikem jako právnické osoby. Založení družstva má podobu složené právní skutečnosti. Tuto skutečnost tvoří:

- a) platná ustavující členská schůze, která přijme
- b) usnesení, v němž určí zapisovaný základní kapitál a schválí stanovy družstva, a
- c) zvolí představenstvo a kontrolní komisi, případně další orgány družstva, pokud si jejich zvolení ve stanovách členská schůze vyhradila [srov. § 237 písm. d)], družstevní záložna navíc ještě úvěrovou komisi (viz § 6 odst. 1 až 4 zák. č. 87/1995 Sb.).

Zákon upravuje období přípravy založení družstva až teprve od okamžiku, kdy se již seje ustavující členská schůze a zahájí jednání. Ustavující členskou schůzi zpočátku řídí její svolavatel. Přestože zákon nečiní ani zmínku o nějakém přípravném výboru, komisi či jinak označené skupině aktivistů, kteří obstarají celou přípravnou fázi založení družstva včetně svolání a organizace ustavující schůze, zpracování návrhu stanov a dalších rozhodnutí, která má tato schůze přijmout, je zřejmé, že v roli svolavatele nebude vystupovat nikdo jiný, než právě zástupce této iniciativní přípravné skupiny.

Svolavatel předá řízení členské schůze „předsedajícímu“. Ten musí být zvolen členskou schůzí nejpozději před hlasováním o výši zapisovaného základního kapitálu, o stanovách a před volbami představenstva a kontrolní komise.

Při hlasování na ustavující členské schůzi rozhoduje o přijetí usnesení v duchu principu družstevní demokracie většina přítomných. Zákon mezi usneseními, která musí ustavující členská schůze přijmout, neuvádí usnesení o založení družstva. Zákon předpokládá, že na tuto schůzi přišly osoby, které již vůli družstvo založit projevily. Učinily tak tím, že předtím podaly přihlášku do družstva. Také pouze tyto osoby jsou oprávněny na ustavující členské schůzi hlasovat. Tyto osoby sice ještě v okamžiku hlasování nejsou členy družstva, jejich oprávnění rozhodovat o záležitostech družstva již v tomto okamžiku však vyplývá ze zákona. Členy družstva se stanou později (v okamžiku vzniku družstva jako právnické osoby) i ty osoby, které při hlasování na ustavující členské schůzi hlasovaly proti předloženým návrhům. Účinek vzniku členství by mohly od sebe odvrátit jen tyto osoby samy, pokud by svou přihlášku do družstva vzaly zpět ihned po hlasování o stanovách. Je jasné, že zjištění, zda tento předpoklad zpětvzetí přihlášky byl splněn, bude problematické v případě, že hlasování bylo tajné.

I když to zákon výslovně neříká, máme za to, že zastoupení na zakládající členské schůzi není možné, a to přesto, že jinak ustanovení § 240 odst. 2 je přípouští. Jednak proto, že na ustavující členské schůzi se schází teprve uchazeči o členství a nikoli ještě členové, především však proto, že podle odstavce 2 tohoto ustanovení mohou hlasovat na ustavující členské schůzi pouze osoby, které podaly přihlášky do družstva (shodně viz *Dvořák, T.* Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2002, s. 83). V případě družstevní zálohy je zastupování na ustavující členské schůzi v ustanovení § 2 odst. 4 zák. č. 87/1995 Sb. výslovně vyloučeno (což ovšem podle některých názorů naznačuje, že v ostatních případech je přípustné).

Předpokladem toho, aby ustavující členská schůze měla očekávaný výsledek, tj. založení družstva, je i to, že členové na ní přijali závazek, opět ve formě usnesení členské schůze, že každý z nich složí na účet družstva členský vklad v takové výši, aby součet těchto vkladů dával částku zapisovaného základního kapitálu družstva. Vzhledem k tomu, že zákon blíže formu tohoto závazku nevymezuje, lze připustit i to, že členové uvedenou povinnost splní i tehdy, jestliže schválí stanovy družstva obsahující povinnost vložit do družstva členský vklad určité výše. Způsob splacení určí opět členská schůze svým usnesením (o způsobu splacení nepeněžitých vkladů viz též komentář k § 223). Nesplnění závazku splatit členský vklad ze strany člena může mít právní důsledky jen ve vztahu k členství jednotlivého člena, nikoliv však ve vztahu k družstvu z hlediska jeho vzniku – viz § 223 odst. 3.

V posledním, šestém odstavci tohoto paragrafu je stanovena povinnost družstva pořídit o průběhu ustavující členské schůze notářský zápis. Jde o notářský zápis podle § 77 NotŘ (blíže viz komentář k § 171). Jím je zabezpečena právní jistota ve věci průběhu členské schůze a všech projevů vůle, které na ní byly učiněny. Od účinnosti zák. č. 370/2000 Sb. již seznam členů a výše jednotlivých členských vkladů, k jejichž složení se členové zavázali, tvoří obsah notářského zápisu, ale jsou jeho přílohou. Notářský zápis musí být pořízen i o rozhodnutí (usnesení) členské schůze o schválení stanov družstva.

§ 225 [Zápis do obchodního rejstříku]

(1) Družstvo vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku. Před podáním návrhu na tento zápis musí být splacena alespoň polovina zapisovaného základního kapitálu.

(2) Návrh na zápis je povinnou podat představenstvo. Návrh na zápis podepisují všichni členové představenstva.

(3) K návrhu na zápis se přikládá:

- a) stejnopis notářského zápisu o ustavující schůzi družstva a stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí ustavující schůze družstva o schválení stanov,
- b) stanovy družstva,
- c) doklad o splacení stanovené části zapisovaného základního kapitálu.

Související ustanovení: § 27 až 38k, § 223 odst. 2, § 224

Související předpisy: § 10 odst. 8 ŽZ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; § 200a n. OSŘ; vyhl. č. 250/2005 Sb.

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3; Dušánek, F. Živnostenský zákon a navazující předpisy (I. část). Právní praxe v podnikání, 1993, č. 5; Štenglová, I. Účastníci řízení v rejstříkových věcech. Právní praxe, 1994, č. 2

Zatímco v § 224 upravuje obchodní zákoník založení družstva, v tomto paragrafu věnuje pozornost vzniku družstva jako právnické osoby.

Zákon vznik družstva spojuje se zápisem družstva do obchodního rejstříku. Zápis soud provede ke dni uvedenému v návrhu, nejdříve však ke dni jeho provedení. Jestliže soud rozhodl o zápisu unesením, provede se zápis do rejstříku po právní moci usnesení (viz § 200da OSŘ).

Základním předpokladem podání návrhu na zápis je splacení alespoň poloviny zapisovaného základního kapitálu družstva. Doklad osvědčující, že tato povinnost byla splněna před podáním návrhu, bude mít obvykle podobu výpisu z účtu u peněžního ústavu za tím účelem založeného určeným členem představenstva, nebo potvrzení o složení stanovené částky určenému členovi představenstva, nebo potvrzení o předání věcného plnění apod. – viz komentář k § 224 odst. 5 o správě vkladu – a je jednou z povinných příloh návrhu na zápis. To nebude platit v případě, kdy družstvo je zapisováno poté, co vzniklo rozdělením nebo sloučením, a ani v případě transformace z jiného podnikatelského subjektu. V těchto případech jsou totiž již vklady do družstva vloženy.

Návrh na zápis podává představenstvo. Podepisují jej všichni jeho členové. Podpisy musí být úředně ověřeny. Totéž platí, podává-li návrh jiná osoba na základě zmocnění. Úředně ověřené musí být v tomto případě i podpisy na plné moci. Zákon podání návrhu formuluje jako povinnost, kterou představenstvu ukládá. Lhůtu, ve které tak má představenstvo učinit, určuje ustanovení § 32 odst. 2 tak, že návrh musí být podán bez zbytečného odkladu, nejpozději však 90 dnů od okamžiku, kdy skutečnost zakládající důvod k zápisu nastala – viz § 62 odst. 1. Její nedodržení může mít nepříznivé důsledky pro družstvo např. v tom směru, že do 90 dnů od doručení živnostenského listu nebo koncesní listiny, pokud nebyl návrh na zápis podán, musí být tyto listiny vráceny živnostenskému úřadu – viz § 10 odst. 8 ŽZ.

Přílohou návrhu je, stejně jako před novelou provedenou zák. č. 370/2000 Sb., notářský zápis osvědčující průběh ustavující schůze, který však již napříště nemusí být podepsán všemi členy představenstva. Navíc však přílohou musí být i notářský zápis o rozhodnutí ustavující členské schůze o schválení stanov. Konečně přílohou musí být i doklad o splacení stanovené části zapisovaného základního kapitálu.

S účinností novely provedené zák. č. 370/2000 Sb. je povinnou přílohou návrhu vedle stejnopisu notářského zápisu o průběhu ustavující schůze i stejnopis notářského zápisu o usnesení o schválení stanov. Přestože zákon po novele vyžaduje, aby schválené stanovy byly součástí notářského zápisu o rozhodnutí o schválení stanov (srov. § 224 odst. 6), uvádí je i jako samostatnou přílohu (vedle notářského zápisu, který tyto stanovy musí obsahovat) návrhu na zápis družstva do obchodního rejstříku [srov. § 225 odst. 3 písm. b)]. Do jaké míry je toto řešení (v podstatě dvojí předkládání stejných stanov)

důvodné a racionální, ukáže praxe. Máme za to, že je spíš projevem nedůslednosti zákonodárce při úpravě textu novelizovaného odstavce 3, proto není potřebné přikládat k návrhu stanovy dvakrát.

Které další přílohy nad rozsah uvedený v odstavci 3 musí návrh na zápis obsahovat, stanoví obchodní zákoník v § 32 odst. 2 a příloha č. 2 vyhl. č. 250/2005 Sb., popřípadě i zvláštní předpis. To se týká především živnostenských nebo jiných oprávnění či povolení k provozování činností, které si družstvo nechává zapsat jako předmět podnikání. I pro družstva platí požadavek § 37 odst. 2 prokázat rejstříkovému soudu před zápisem právní důvod užívání místnosti, do níž družstvo umístilo své sídlo nebo místo podnikání.

Ke vzniku družstevní zálohy je od účinnosti novely provedené zák. č. 100/2000 Sb. třeba povolení, které na žádost zvoleného představenstva udělí Česká národní banka (§ 2a odst. 1 zák. č. 87/1995 Sb.). Novelizovaný zák. č. 87/1995 Sb. obsahuje podrobnou úpravu náležitostí této žádosti i předpoklady, které musí být na straně družstva splněny, aby povolení mohlo být uděleno.

Povolení je i přílohou návrhu na zápis družstevní zálohy do obchodního rejstříku.

Z judikatury:

PR 4/1994 s. 132: Rejstříkový soud, který rozhoduje o zápisu změn stanov družstva po transformaci do obchodního rejstříku, je povinen zkoumat, zda byl řádně schválen transformační projekt družstva, tj. zda transformační projekt obsahuje všechny náležitosti ustanovené § 9 zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění, a zda byl schválen postupem předepsaným tímto zákonem a rovněž je povinen zkoumat, zda stanovy družstva obsahují všechny náležitosti předepsané obchodním zákoníkem a zda pro všechny skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku jsou splněny zákonem stanovené předpoklady, tj. zda se na nich řádně usnesla členská schůze družstva a zda toto usnesení není v rozporu s konkrétními ustanoveními právních předpisů.

R 18/1995 s. 58: Jestliže v době zápisu změn družstva po transformaci do obchodního rejstříku poklesl počet členů družstva na čtyři členy – fyzické osoby, jde o rozpor s ustanovením § 221 odst. 3 ObchZ a takový zápis nelze provést.

SJ 8/1999 s. 302: 1. Účastníkem řízení o zápisu družstva do obchodního rejstříku je představenstvo družstva.

2. Jestliže nájemci nebo vlastníci bytů nebo nebytových prostorů v budově nebo budovách, popřípadě v domě nebo domech ve vlastnictví družstva rozhodli v souladu s ustanovením § 29 odst. 1 zák. č. 72/1994 Sb., o vyčlenění a vzniku nového družstva do 31. 12. 1996, nebrání vzniku družstva vzniklého vyčleněním to, že k jeho založení došlo až po 1. 1. 1997.

R 65/2000: 1. Účastníkem řízení o zápisu družstva do obchodního rejstříku je představenstvo družstva.

2. Jestliže nájemci nebo vlastníci bytů nebo nebytových prostorů v budově nebo budovách, popřípadě v domě nebo domech ve vlastnictví družstva rozhodli v souladu s ustanovením § 29 odst. 1 zák. č. 72/1994 Sb. o vyčlenění a vzniku nového družstva do 31. 12. 1996, nebrání vzniku družstva vzniklého vyčleněním to, že k jeho založení došlo až po 1. 1. 1997.

§ 226 [Stanovy]

(1) Stanovy družstva musí obsahovat:

- a) firmu a sídlo družstva,
- b) předmět podnikání (činnosti),
- c) vznik a zánik členství, práva a povinnosti členů k družstvu a družstva k členům,
- d) výši základního členského vkladu, popřípadě i výši vstupního vkladu, způsob splácení členských vkladů a vypořádání členského podílu při zániku členství,
- e) orgány družstva a počet jejich členů, délku jejich funkčního období, způsob ustavování, působnost a způsob jejich svolávání a jednání,
- f) způsob použití zisku a úhrady případné ztráty,

- g) tvorbu a použití nedělitelného fondu,
- h) další ustanovení, vyplývá-li to z tohoto zákona.

(2) Je-li podle stanov podmínkou členství též pracovní vztah člena k družstvu, mohou stanovy obsahovat úpravu tohoto vztahu. Tato úprava nesmí odporovat pracovněprávním předpisům, ledaže úprava je pro člena výhodnější. Není-li zvláštní úprava ve stanovách, platí pracovněprávní předpisy.

(3) O změně stanov rozhoduje členská schůze. Představenstvo družstva je povinno do 30 dnů od schválení změny stanov uvědomit o tom rejstříkový soud. Ustanovení § 173 odst. 4 se použije obdobně.

Související ustanovení: § 2 odst. 1 a 3, § 8 n., § 28 n., § 223, § 224 odst. 5, § 234, 235, 236, 237 n.

Související předpisy: § 3 ZPr; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 4; Helešic, F. Novela obchodního zákoníku a stanovy družstva. Obchodní právo, 2002, č. 9; Jakubka, J., Jindrák, M. Komentář k zákoníku práce – komentář k § 3 ZPr; Suchánek, J. Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 98; Stícha, V. Poznámky k pracovním vztahům po transformaci družstev. Právo a podnikání, 1994, č. 1

Stanovy jsou základním vnitrodružstevním předpisem. Jejich význam spočívá především v tom, že přes odlišný název plní podobnou funkci jakou plní společenská smlouva u obchodních společností. Také jejich původní označení bylo „smlouva společenstevní“ a jejich obsah je výrazem svobodně projevené vůle členů družstva podřídit své zájmy a své jednání zájmům společným a společně vytvořeného subjektu, vůle zachovávat dobrovolně převzaté povinnosti a také nést důsledky společné činnosti. Význam stanov podtrhuje i skutečnost, že kromě zákona, který představuje pouze rámcovou úpravu nejdůležitějších otázek postavení a činnosti družstev, jsou to právě stanovy, v nichž si družstva sama upraví většinu svých vnitrodružstevních vztahů. Se vzorovými stanovami v podobě obecně závazných předpisů se nepočítá.

Zákon obsahuje obligatorní výčet náležitostí, které stanovy upravit musí. Výčet není úplný. Stanovy musí upravit i další náležitosti, o kterých to vyplývá z obchodního zákoníku či jiného zákona. Je na družstvu, aby si v rámci své normativní působnosti způsob úpravy dalších vnitrodružstevních vztahů určilo samo ve svých stanovách, popřípadě dalších vnitrodružstevních předpisech a usneseních. Zákon tak umožňuje družstvům vzít ve svých stanovách zřetel nejen na specifika družstevních typů, ale i jednotlivých družstev. Jestliže však jsou tyto obsahové náležitosti stanov (které jsou ve své podstatě smlouvou) družstva stanoveny zákonem, pak chybí-li některá jejich obligatorní část, odporují zákonu. Pro evidentní rozpor se zákonem by pak byly tyto stanovy neplatné.

Zák. č. 87/1995 Sb. obsahuje pro družstevní záložny některé zvláštnosti vyplývající z jejich specifického charakteru a poslání. Stanovy družstevní záložny nebudou obsahovat ustanovení o nedělitelném fondu, který se v družstevní záložně nezřizuje (§ 10 odst. 3 zák. č. 87/1995 Sb.). Naopak jejich součástí musí být ustanovení o podmínkách poskytování informací členům o hospodaření družstevní záložny a o rozhodnutích jejich orgánů a především finanční řád.

Zákon dává družstvům, u nichž se předpokládá, že osobní účast členů na činnosti družstva bude mít mimo jiné podobu i jejich pracovního vztahu v družstvu, na výběr, zda režim tohoto pracovního vztahu vymezí ve svých stanovách, nebo zda jej ponechají v působnosti zákoníku práce a s ním souvisejících právních předpisů. Rozhodne-li se konkrétní družstvo pro vlastní úpravu režimu pracovního vztahu, může se tato úprava lišit od úpravy pracovněprávní jen ve prospěch členů – pracovníků družstva. Pracovněprávní

předpisy v tomto případě plní funkci předpisů podpůrných. Jejich režim se uplatní tam, kde stanovy mlčí anebo zhoršují postavení svých členů.

Stanovy přijímá členská schůze, která také rozhoduje o jejich eventuálních změnách. Zákon nestanoví obligatorně kvalifikovanou většinu pro přijetí a změnu stanov. Respektuje tak odlišné podmínky jednotlivých typů družstev i jednotlivých družstev samých a ponechává opět na nich, aby si pravidla pro tyto účely stanovila sama. Družstvo má třicetidenní lhůtu k ohlášení změny stanov rejstříkovému soudu (na rozdíl od devadesátidenní lhůty při podávání návrhu v souvislosti se vznikem družstva – viz komentář k § 225). Přes tuto ohlašovací povinnost však účinnost stanov, případně jejich změn nastává schválením stanov (změny) členskou schůzí, nebo dnem stanoveným stanovami, nebo usnesením o schválení stanov nebo zákonem s výjimkou těch jejich ustanovení, která obsahují skutečnosti, jejichž zápis do obchodního rejstříku je konstitutivní. V souvislosti se změnami stanov novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. do posledního odstavce tohoto ustanovení doplnila ustanovení o přiměřeném použití ustanovení § 173 odst. 4, v němž novelizovaný zákon ukládá představenstvu společnosti, v tomto případě družstva, vyhotovit bez zbytečného odkladu poté, co se kterýkoliv z členů představenstva dozví o změně stanov, jejich úplné znění.

Z judikatury:

SJ 8/1997 s. 189: 1. Jestliže jsou stanovy družstva v některé části v rozporu s kogentním ustanovením zákona a tento rozpor nezpůsobuje neplatnost celých stanov, platí namísto stanov příslušné ustanovení zákona.

2. Usnesení členské schůze družstva může přiznat zpětnou účinnost pouze zákon.

SR 12/2000 s. 378: Od 1. 7. 1996 je nutné § 226 odst. 3 ObchZ vykládat jako povinnost změnu stanov družstva založit do sbírky listin a pouze pokud z ní plyne nutnost zápisu skutečnosti do obchodního rejstříku, pak takovou změnu navrhnout. Ani z § 226 odst. 3 ObchZ tedy neplyne, že by změna stanov byla skutečností, jež by sama o sobě měla být zapisována do obchodního rejstříku

R 51/2001: Stanovy družstva, které určují lhůtu deseti let pro splatnost vypořádacího podílu, lze v této části považovat za rozporné s dobrými mravy (§ 39 ObčZ).

SJ 10/2003 s. 799: 1. Stanovy družstva jsou smlouvou sui generis.

2. Jestliže stanovy obsahují – v souladu s ustanovením § 233 odst. 5 ObchZ – odchýlný způsob vypořádání při zániku členství v družstvu od způsobu určeného obchodním zákoníkem (ze kterého vyplývá vypořádání v penězích), nemůže být tento způsob určen tak, aby umožňoval družstvu rozhodnout, jaký způsob vypořádání v jednotlivých případech zvolí; taková úprava je v rozporu s ustanovením § 269 odst. 3 ObchZ.

SJ 10/2004 s. 816: 1. Rozhodnutím členské schůze nelze platně změnit stanovy tak, že setrvání dosavadního člena v družstvu bude nadále podmíněno vznikem pracovního vztahu k družstvu.

2. Platnost částí stanov družstva lze z hlediska jejich souladu se zákonem přezkoumat i mimo řízení podle § 242 ObchZ či rejstříkové řízení.

Díl druhý. Vznik a zánik členství

§ 227 [Vznik členství]

(1) Členy družstva mohou být osoby fyzické i právnické. Je-li podle stanov členství podmíněno pracovním vztahem k družstvu, může se členem stát fyzická osoba, která skončila povinnou školní docházkou a dosáhla 15 let svého věku.

(2) Po splnění podmínek vyplývajících ze zákona a stanov vzniká členství:

- a) při založení družstva dnem vzniku družstva,
- b) za trvání družstva přijetím za člena na základě písemné členské přihlášky,
- c) převodem členství, nebo
- d) jiným způsobem stanoveným zákonem.

(3) Je-li podle stanov podmínkou členství pracovní vztah člena k družstvu a nevyplývá-li ze stanov něco jiného, vzniká členství dnem, který byl sjednán jako den vzniku pracovního vztahu, a zaniká dnem zániku pracovního vztahu člena k družstvu.

(4) Členství nevzniká před zaplacením vstupního vkladu.

(5) Podrobnější úpravu členství, jeho vzniku a zániku upravují stanovy.

Související ustanovení: § 224, 225, § 229 odst. 1

Související předpisy: zák. č. 65/1965 Sb., v novelizovaném znění; § 7 n., § 18, § 707 odst. 2 ObčZ; zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 4; Suchánek, J. Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 8

Členský vztah je základním družstevním vztahem. S jeho existencí je spojena sama existence družstva. Na jeho základě a v jeho rámci vznikají a existují prakticky všechny ostatní družstevní vztahy.

Zákon obsahuje jen rámcovou úpravu členství. Počítá s tím, že podrobně si jeho problematiku družstva upraví ve svých stanovách, zejména pokud jde o předpoklady vzniku členství. Vlastně se v tomto ustanovení výslovně zmiňuje pouze o pracovním vztahu k družstvu. Jde však jen o fakultativní předpoklad vzniku členství, což znamená, že se uplatní jen tehdy, jestliže si jej družstva dají do stanov.

Na druhé straně vzniká otázka, zda v případě, že si družstvo tento předpoklad vzniku členství vloží do stanov až v průběhu své existence, se tento předpoklad vztahuje i na dosavadní členy družstva, anebo se vztahuje jen na nově vstupující členy. Odpověď na tuto otázku dal již Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 29 Odo 1145/2003, když uzavřel, že taková úprava stanov nemůže podmiňovat členství dosavadních členů vznikem pracovněprávního vztahu k družstvu. Nejvyšší soud argumentuje tím, že jestliže je v době, kdy člen vstupuje do družstva, členství v družstvu podmíněno pracovním vztahem k družstvu, je tato skutečnost členovi známa a vychází z ní při svém rozhodování, zda se stane členem družstva, a je mu zachována možnost svobodné volby povolání. Členství v družstvu tak vzniká na základě svobodného rozhodnutí budoucího člena stát se nejen členem družstva, ale i vstoupit s družstvem do pracovněprávního vztahu. Tak tomu ale není, jestliže družstvo v průběhu trvání členského vztahu změní podmínky jeho vzniku tak, že předepíše jako jednu z podmínek vzniku členství pracovní vztah člena k družstvu.

Z toho plyne, že za situace, kdy obchodní zákoník výslovně neupravuje možnost změnit podmínky vzniku členství stávajícího člena družstva tak, že chce-li členem zůstat, musí vstoupit do pracovního vztahu k družstvu, není takový postup přípustný. Není-li totiž podmínkou vstupu do družstva dobrovolný závazek člena být s družstvem nejen v členském, ale i v pracovním vztahu, nemůže být podmínkou jeho setrvání v družstvu vznik takového vztahu. Takový postup je v rozporu s úpravou členství v družstvu a rovněž s principem právní jistoty, jímž se řídí celý český právní řád.

K argumentu, že žádné ustanovení obchodního zákoníku neupravuje možnost družstva následně podmínit trvání členského vztahu k družstvu vznikem pracovního poměru stávajícího člena, dovozuje Pekárek, že není namístě. K úpravě určitého vztahu ve stanovách nepotřebuje družstvo výslovný souhlas zákona, ale naopak, zákon by musel úpravu určitého vztahu nepřipouštět. Naopak argumentace opírající se o princip dobrovolnosti jako jednoho ze základních principů družstevnictví a družstevního práva je podle Pekárka v pořádku. Současně poukazuje na další souvislost, která brání tomu, aby

se povinnost pracovního vztahu v družstvu vztahovala i na dosavadní členy. Pracovní vztah dnes není podle Pekárka součástí členství, jako tomu bylo do doby, než právní úprava družstev převzal obchodní zákoník. Pracovní vztah člena proto není vztahem členským, který by podléhal všem družstevním principům, tedy i těm, které by výše uvedenou možnost připouštěly. V současné právní úpravě jde o nečlenský vztah, který může družstvo použít jako předpoklad vzniku členství. Tím, že to učiní, se však tento vztah součástí členství nestane. Pokud by se pak takové ustanovení mělo vztahovat i na dosavadní členy, znamenalo by to, že je jim ukládána povinnost, která není součástí jejich členství v družstvu – povinnost v družstvu pracovat.

Obligatorní předpoklady vzniku členství představují – vznik (existence) družstva a projev vůle uchazeče o členství (příhláška za člena), přijetí uchazeče za člena (nevztahuje se na případ vzniku členství v souvislosti se založením družstva), nebo dvoustranný projev vůle směřující k převodu členství, popřípadě univerzální právní nástupnictví. Družstva si ovšem mohou stanovit pro vznik členství jakékoli další předpoklady, pokud nemají diskriminační charakter pro určitou skupinu osob. Tam, kde si družstva takovéto další předpoklady vzniku členství do stanov dají, mohou v praxi vznikat problémy v případech, kdy ke vzniku členství dochází způsobem, při němž družstvo svou vůlí vznik členství nemůže ovlivnit – např. při převodu členství v bytových družstvech anebo tamtéž při vzniku členství v souvislosti s děděním členského podílu. Vzniká otázka, zda členství vznikne i tehdy, jestliže uchazeč o členství předpoklady vzniku členství, které si družstvo stanovilo, nespĺňuje. Při řešení těchto problémů je třeba si uvědomit, že jde o dvě skupiny případů. První skupinu představují ty, kdy členství vzniká na základě projevů vůle dosavadního člena a nového uchazeče o členství – převod členství v bytovém družstvu – nebo když stanovy říkají, že se souhlas vyžaduje (§ 229 odst. 2). V těchto případech sice družstvo uzavření smlouvy (dohody) o převodu členství bere pouze na vědomí, avšak účinky smlouvy o převodu členství nemohou nastat, je-li uchazeč o členství nezpůsobilý jím být, protože nespĺňuje předpoklady pro vznik členství. Jiná situace je v druhé skupině, kterou tvoří vznik členství v důsledku dědění členského podílu v bytovém družstvu či právní nástupnictví po člena – právnické osobě. Účinek vzniku členství ve spojení s touto právní skutečností stanoví zákon (§ 707 ObčZ, § 232), a to bez závislosti na jakýchkoli dalších právních skutečnostech. Lze se však setkat i s názorem, že i v první skupině vzniká členství bez ohledu na splnění podmínek předpokládaných ve stanovách.

Platná právní úprava nevylučuje členství cizích státních příslušníků v družstvech založených podle naší právní úpravy.

Jako institut družstevního práva je institut členství již tradičně koncipován na principu dobrovolnosti a rovnosti. Princip dobrovolnosti znamená vznik členství na základě svobodného projevu vůle jak uchazeče o členství, tak družstva (kolektivu družstevníků). Znamená však i dobrovolnost v setrvání v tomto vztahu. Princip rovnosti znamená jednak rovnost uchazečů o členství, neboť všichni musí spĺňovat stejné předpoklady pro to, aby členství vzniklo, jednak rovnost v postavení členů vůči sobě navzájem při výkonu členských práv a povinností. Ve své klasické podobě tato zásada znamená, že na postavení člena v družstvu nemá vliv jeho světový názor, jeho politická, náboženská, rasová či jiná příslušnost, ale ani výše jeho majetkového vnosu do družstva. Jediný přípustný rozdíl mezi členy vyplývá z jejich funkčních či pracovních zařazení v družstvu, a to ještě jen při výkonu těchto funkcí nebo pracovních povinností.

Je však třeba otevřeně přiznat, že s postupem času se mnohá družstva od takto chápáného principu rovnosti členů začala více či méně odchylovat, když nejprve připustila různou výši majetkové účasti svých členů a pak ji začala zohledňovat především tím, že jejich hlasům při hlasování přiznala různou váhu podle velikosti této účasti. Tak tomu bylo v minulosti i u družstev v našich zemích, tak je tomu i dnes v řadě družstev v zahraničí a i současná naše právní úprava se snaží v tomto směru se jim přiblížit. Je třeba si však

uvědomit, že přijetím této koncepce se družstva vzdalují svému družstevnímu charakteru a přibližují se obchodním společnostem.

Zákon připouští existenci družstev, jejichž členskou základnu budou tvořit jak osoby fyzické, tak osoby právnické, a to jak výlučně, tak spolu. O tom, zda členskou základnu určitého družstva budou tvořit jen fyzické osoby nebo jen osoby právnické, rozhodne družstvo a vyjádří to ve svých stanovách. Takovéto ustanovení nelze chápat jako diskriminační ve vztahu k určité skupině subjektů majících zájem o členství, ale jako právo členů družstva rozhodovat o struktuře členské základny družstva. Členy družstevní záložny mohou být podle § 4 odst. 1 zák. č. 87/1995 Sb. pouze fyzické osoby, navíc jen osoby plně způsobilé k právním úkonům.

V odstavci 2 zákon vypočítává způsoby vzniku členství v družstvu. Na prvním místě uvádí vznik členství v souvislosti se vznikem družstva. Zde je třeba si znovu připomenout, že družstvo jako právnická osoba nevzniká již založením, ale až zápisem do obchodního rejstříku.

Dalším způsobem vzniku členství je přijetí uchazeče za člena do družstva již existujícího na základě jeho písemné přihlášky a jejího přijetí družstvem. Jde v podstatě o vznik členství na základě dvoustranného projevu vůle (smlouvy).

Třetím způsobem vzniku členství je převod členství, pokud jej stanovy nevylučují – viz § 229 odst. 1. Členství v družstevní záložně je nepřevoditelné (viz § 4 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb.).

Konečně jako čtvrtý případ vzniku členství uvádí toto ustanovení „jiný způsob stanovený zákonem“. Sem bychom mohli zařadit vznik členství v souvislosti se sloučením nebo naopak rozdělením družstva (§ 232 odst. 4) nebo s vyčleněním části družstva podle § 29 zák. č. 72/1994 Sb., popřípadě vznik členství v souvislosti s děděním – viz § 707 ObčZ. V důsledku právního nástupnictví nepřechází na jinou osobu členství v družstevní záložně (viz § 4 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb.).

Mezi předpoklady vzniku členství zařadil zákon zaplacení členského vkladu, popřípadě jeho části (vstupního vkladu). V této souvislosti je třeba upozornit na specifickou situaci vzniklou v souvislosti s procesem transformace družstev.

Jedním z cílů transformace družstev, již prošla družstva podle zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění, byl výpočet majetkové účasti oprávněných osob na majetku družstva v podobě jejich majetkových podílů. Tyto podíly byly vypočteny všem oprávněným osobám bez rozdílu, zda jsou či nejsou členy družstva. Proces transformace družstev pak vrcholil vstupem družstev do režimu obchodního zákoníku. Tento vstup měl podobu přijetí nových stanov družstva a zápisu do obchodního rejstříku, popřípadě přeměny na obchodní společnost. Podle obchodního zákoníku a stanov podle něho přijatých není nadále možné členství v družstvu bez členského vkladu. Proto ve většině družstev stály oprávněné osoby před úkolem splnit svou základní členskou povinnost – členský vklad do družstva vložit. Vzhledem k tomu, že transformační zákon ani jiný právní předpis včetně obchodního zákoníku postup pro splnění této povinnosti neupravoval, bylo na stanovách, aby jej upravily.

Nové členské vklady nekládali členové do družstva ani v případech, kdy se z dosavadního stavebního bytového družstva vyčlenila jeho část podle § 29 zák. č. 72/1994 Sb. a vzniklo družstvo nové. V tom případě se členové – uživatelé bytů a nebytových prostor ve vyčlenovaných stavbách (domech) stali členy družstva nového (jejich členství vlastně na nové družstvo přešlo), a to i ti členové, kteří s vyčleněním nevyslovili souhlas nebo se nezúčastnili ustavující členské schůze. Spolu s nimi z dosavadního družstva do nového družstva přešly i jejich členské vklady. Stanovy takto vznikajícího družstva proto nemusely obsahovat závazek stávajících bydlících členů skládat nový členský podíl (vklad).

Z judikatury:

SJ 5/99 s. 176: Vzniklo-li za trvání manželství jednomu z manželů právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vzniklo se společným nájmem i společné členství manželů v družstvu, i když právo na přidělení družstevního bytu podle občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 1991 a podle tehdejších stanov vzniklo před uzavřením manželství.

§ 228 [Seznam členů]

Družstvo vede seznam všech svých členů. Do seznamu se zapisuje kromě firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby jako člena i výše jejího členského vkladu a výše, v níž byl splacen. Do seznamu se bez zbytečného odkladu vyznačí všechny změny evidovaných skutečností. Představenstvo umožní každému, kdo osvědčí právní zájem, aby do seznamu nahlédl. Člen družstva má právo do seznamu nahlížet a žádat vydání potvrzení o svém členství a obsahu jeho zápisu v seznamu.

Související ustanovení: § 2 odst. 3, § 223 odst. 3, § 231

Související předpisy: § 320 odst. 2 OSŘ; § 38 n. ObčZ

Právní režim družstev je v obchodním zákoníku z pochopitelných důvodů upraven pouze rámcově. Již proto se zaměřuje na nejdůležitější otázky právního postavení, organizace a činnosti družstev. Zřejmě takovou má být i problematika evidence členů družstva. V tomto ustanovení zákon kromě toho, že ukládá družstvu jako povinnost věc tak přirozenou, jakou je vedení seznamu vlastních členů, stanoví i náležitosti, které tento seznam musí mít a povinnost provádět v něm změny evidovaných skutečností tak, jak nastanou. Vedle tohoto zabezpečuje i právo do seznamu nahlížet. Toto právo bez omezení přísluší pouze členům. Kdokoli jiný musí prokazovat právní zájem na nahlédnutí do tohoto seznamu. Takový právní zájem by mohla mít např. manželka člena, popřípadě bývalá manželka v rámci vypořádávání společného jmění manželů, dědicové v dědickém řízení po zemřelém členovi, nikoliv však větitel člena, neboť prostředky představující členský vklad člena jsou v majetku družstva a nepodléhají výkonu rozhodnutí (posledně uvedená výjimka přestane platit, jestliže členství zaniklo – viz ustanovení § 231 odst. 1 a § 320 a 320a OSŘ).

§ 229 [Převod členských práv]

(1) Členská práva a povinnosti může člen převést na jiného člena družstva, pokud to stanovy nevylučují. Dohoda o převodu členských práv a povinností na jinou osobu podléhá souhlasu představenstva. Stanovy mohou určit důvody, které převod vylučují. Proti zamítavému rozhodnutí se může člen odvolat k členské schůzi. Rozhodnutím představenstva nebo členské schůze o schválení dohody o převodu členských práv a povinností se stává nabyvatel členských práv a povinností členem družstva v rozsahu práv a povinností převádějícího člena.

(2) Stanovy mohou určit případy, kdy představenstvo nesmí odmítnout souhlas s převodem členských práv a povinností nebo se nevyžaduje souhlas představenstva.

Související ustanovení: § 227, 230

Související předpisy: § 715 a 716 ObčZ; § 4 odst. 1 a 9 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Pekárek, M.* Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, Brno, 1999, č. 224

Toto ustanovení navazuje na ustanovení § 227 a pokračuje v úpravě institutu členství v družstvu. Nezabývá se vymezením celého obsahu členství (práv a povinností člena). Upravuje totiž pouze převod členských práv a povinností. Nevztahuje se na družstevní záložnu.

První věta odstavce 1 se týká pouze úzkého okruhu případů převodů uvnitř členské základny družstva, když hovoří o převodu „z člena na jiného člena“. Avšak již druhá věta téhož odstavce dovoluje, aby nabyvatelem členských práv a povinností se stala i osoba, která dosud členem tohoto družstva nebyla. Tato osoba se členem stane právě v důsledku převodu. Jde tedy o převod všech práv a povinností tvořících obsah plnohodnotného členského poměru k družstvu. Z tohoto zorného úhlu je pak třeba pohlížet i na poslední větu uvedeného ustanovení, podle které se nabyvatel členských práv a povinností stává členem družstva v rozsahu práv a povinností převádějícího člena. Nemůže být pochyb o tom, že i převodce členských práv byl vůči družstvu v plnohodnotném členském vztahu. Pochyb není ani o tom, že převádět lze jen ta práva a povinnosti, jejichž povaha to dovoluje. Podle Pekárka nelze z obsahu členství vytrhovat pouze některá práva či povinnosti a převádět je, aniž by přitom nebylo převedeno i samo členství, nebo aby nabyvateli těchto práv a povinností členství v družstvu již před tím nevzniklo. O odpovídajícím rozsahu členských práv a povinností se tu hovoří ve vztahu ke konkrétním členským právům a povinnostem.

Lze se však setkat i s jinými názory, o čemž svědčí judikát Nejvyššího soudu uvedený v judikatuře k § 230, podle něhož v souvislosti s převodem členství nepřechází na nabyvatele členství povinnost zaplatit nedoplatek nájemného za původního člena – uživatele družstevního bytu.

Rozdíl mezi převodem členských práv a povinností z člena na člena téhož družstva na jedné straně (zde platí zásada volné převoditelnosti, již mohou vyloučit jen statuty družstva) a převodem z člena na nečlena na straně druhé, je z hlediska zákona v tom, že účinností dohody o převodu členských práv a povinností na jinou osobu než na člena je spojena se souhlasem představenstva družstva vždy – nevylučuje-li to zákon či statuty.

Je třeba si položit ještě i otázku, zda zákon připouští převod i jen části členských práv a povinností. Zákon se o této možnosti nezmiňuje. I v této souvislosti je však třeba mít na paměti, že v důsledku převodu členských práv a povinností musí nabyvateli vždy vzniknout plnohodnotný členský poměr. Tak by tomu bylo i v případě, kdyby dosavadní člen bytového družstva, v obsahu jehož členského poměru by byla práva a povinnosti týkající se jak družstevního bytu, tak i družstevní garáže, převedl na jiného členského práva a povinnosti vztahující se pouze k jednomu z uvedených objektů. Lze říci, že v takovém případě je na nabyvatele převáděn dostatečně široký okruh členských práv a povinností, aby mohlo nové samostatné členství vzniknout a současně aby dosavadní členství, byť s omezeným rozsahem členských práv a povinností, dále existovalo.

Zákon družstvu dovoluje, aby si ve svých stanovách upravilo případy, kdy převod členství možný není, nebo naopak, kdy družstvo (jeho k tomu příslušný orgán) nemůže odmítnout souhlas s převodem, nebo se souhlas vůbec nevyžaduje. Možnost vlastní úpravy ve stanovách je družstvu nabídnuta proto, že se v těchto případech budou (zejména u družstev s převažující podnikatelskou funkcí) střetávat jednak „podnikové“ zájmy družstva s potřebou ochrany zájmů členů a jejich práva disponovat svým majetkem.

Členství v družstevní záložně je nepřevoditelné – § 4 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění. Postupování pohledávek členů za družstevní záložnou vyplývajících z vkladů členů v záložně je možné jen mezi členy záložny – § 4 odst. 5cit. zák.

Z judikatury:

SJ 12/2001 s. 612: Pro uzavírání dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu platí obecná ustanovení občanského zákoníku o uzavírání smluv.

PR 6/2002 s. 290: 1. Právním důsledkem uzavření dohody o převodu členských práv a povinností je ukončení členství v družstvu.

2. Rozhodnutí představenstva družstva o souhlasu s dohodou o převodu členských práv a povinností nemá žádné právní účinky, jestliže tato dohoda platně nevznikla.

§ 230 [Převod práv a povinností v bytovém družstvu]

Převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu na základě dohody nepodléhá souhlasu orgánů družstva. Členská práva a povinnosti spojená s členstvím přecházejí na nabyvatele ve vztahu k družstvu předložením smlouvy o převodu členství příslušnému družstvu nebo pozdějším dnem uvedeným v této smlouvě. Tytéž účinky jako předložení smlouvy o převodu členství nastávají, jakmile příslušné družstvo obdrží písemné oznámení dosavadního člena o převodu členství a písemný souhlas nabyvatele členství.

Související ustanovení: § 229

Související předpisy: § 40 odst. 1, § 715 a 716 ObčZ

Z literatury: *Pekárek, M.* Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, Brno, 1999, č. 224

První věta tohoto paragrafu je speciálním ustanovením k § 229, protože se týká jednoho z případů převodů členských práv a povinností, a to převodů v bytovém družstvu. Zákon v tomto případě neponechává na vůli družstva (jeho orgánů), zda ve svých stanovách svůj souhlas s převodem členských práv a povinností učiní předpokladem tohoto převodu či nikoli, ale řeší otázku sám tak, že dohoda o převodu souhlasu družstva nepodléhá. Zákon zde jednoznačně dává přednost ochraně zájmů členů proti zájmům družstva jako celku.

Ostatní obsah tohoto paragrafu pak již má opět obecný význam. Vztahuje se totiž znovu na všechna družstva. Upravuje účinky dohody o převodu členských práv a povinností v případech, které nevyžadují souhlas představenstva. V těchto případech sice převodce a nabyvatel členských práv uzavírají dohodu o převodu, avšak ve vztahu k družstvu se její účinek projeví až dnem předložení smlouvy družstvu, pokud není v této předkládané smlouvě stanoven den pozdější. Namísto předložení smlouvy mohou účastníci družstvu předložit písemné oznámení převodce a písemné oznámení nabyvatele členství o uzavření takovéto dohody. Účinky převodu členských práv v tomto případě nastanou až teprve tehdy, kdy dojdou družstvu oba tyto projevy účastníků převodu, pokud sami účastníci převodu ve smlouvě nestanoví jako den účinnosti smlouvy den pozdější.

Písemná forma pro dohodu o převodu členství není výslovně předepsána. Pomineme-li otázku právní jistoty v tom, zda k uzavření dohody skutečně došlo a co bylo jejím obsahem, pak z povahy věci plyne, že písemná forma bude zřejmě nezbytná v těch případech, kdy uzavřená dohoda podléhá souhlasu představenstva družstva. V ostatních případech musí mít písemnou formu alespoň oznámení o převodu členství a písemný souhlas s převodem nabyvatele členství.

Z judikatury:

SR 3/1995 s. 61: Nedojde-li v řízení o projednání dědictví k dohodě dědiců, odpovídá ustanovení § 175q odst. 1 písm. d) OSŘ, že členský podíl zůstavitele ve stavebním bytovém družstvu nabývají dědici rovným dílem.

PPP 5/1999 s. 14: K řízení o žalobě, kterou se člen družstva domáhá uložení povinnosti uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky podle ust. § 23 n. zák. č. 72/1994 Sb., je jako soud prvního stupně věcně příslušný krajský soud s působností ve věcech obchodních.

PR 7/1999 s. 384: Družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, je družstvem bytovým.

Us/Usn. sv. 16/66 s. 355: Vzhledem k tomu, že zák. č. 72/1994 Sb. byla smlouva o převodu bytové jednotky podle § 23 n. zákona učiněna součástí právního řádu jako speciální úprava zániku členství v družstvu a vypořádání vzájemných vztahů mezi družstvem a jeho členem, je k řízení o žalobě, kterou se člen družstva domáhá uložení povinnosti družstvu uzavřít s ním takovou smlouvu, věcně příslušný krajský soud s působností ve věcech obchodních [§ 9 odst. 3 písm. c) bod aa) OSŘ – srov. rovněž rozsudek Nejvyššího soudu z 22. 4. 1998 sp. zn. 26 Cdo 758/98m – R 3/1999]. (*Poznámka autorů:* závěr platí i po 1. 1. 2001)

PP 9/2000 s. 29: 1. Na základě dohody o převodu členských práv a povinností (§ 229 a 230 ObchZ) dochází k převodu jen těch práv a povinností, které jsou spojeny s členstvím v bytovém družstvu.

2. Dohodou o převodu práv a povinností nedochází ke vstupu nového člena do práv a povinností vyplývajících z nájemní smlouvy uzavřené předchozím členem družstva, zejména povinnosti uhradit dlužné nájemné, neboť již nejde o práva a povinnosti, která by byla spojena s převodem členství.

SJ 1/2001 s. 1: Podle dříve platných předpisů bylo v letech 1975–1990 k účinnosti dohody o převodu členských práv a povinností ve stavebním bytovém družstvu zapotřebí souhlasu představenstva družstva. Platně uzavřená dohoda se stala účinnou již dnem, kdy představenstvo družstva souhlas udělilo; den písemného vyhotovení souhlasu ani den jeho případného doručení účastníkům dohody neměl pro určení dne účinnosti dohody žádný význam.

R 12/2001 s. 106: 1. Družstevním bytem se rozumí byt, který družstvo pronajímá nebo jiným způsobem dává do užívání svým členům.

2. Bytovým družstvem je každé družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, a to zejména tím, že svým členům pronajímá nebo jiným způsobem dává do užívání byty nebo jiné místnosti, nebytové prostory. Bytovým družstvem je nejen družstvo, které má zajišťování bytových potřeb uvedeno ve svém předmětu podnikání, ale i takové družstvo, jež bytové potřeby svých členů skutečně zajišťuje.

SJ 12/2001 s. 612: Pro uzavírání dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu platí obecná ustanovení občanského zákoníku o uzavírání smluv.

BA 2/2001 s. 56: Tím, že bytové družstvo nevdá prohlášení dle § 5 odst. 2 zák. č. 72/1994 Sb., nevytvoří zákonné předpoklady k tomu, aby smlouva o převodu bytu do vlastnictví člena družstva mohla být uzavřena, tedy aby předmět smlouvy vůbec vznikl a byl náležitě vymezen, což je nezbytný předpoklad pro vznik platné smlouvy. Toto jediné možné řešení vede k výkladu ustanovení § 5 odst. 1 zákona v tom smyslu, že jsou splněny předpoklady ustanovení § 23 odst. 2 zákona, že družstvo prohlášení dle § 5 odst. 1 zákona je povinno učinit a postarat se o jeho vklad do katastru nemovitostí. K této nezastupitelné povinnosti pak může být donucováno žalobou oprávněného člena družstva, případně cestou soudního výkonu rozhodnutí.

Us/Usn. sv. 16/177 s. 289: 1. Postup podle § 705 odst. 2 ObčZ a uplatnění práva podle zák. č. 42/1992 Sb., resp. podle § 23 odst. 1 a 2 zák. č. 72/1994 Sb. jsou dva samostatné tituly. Přestože se jedná o dva právní tituly, je konstituování vlastnického práva podmíněno užitelským vztahem k bytu a členstvím v družstvu, což ovšem neznamená, že by vzájemný vztah těchto právních titulů bylo možno zařadit do kategorie nadřazenosti a podřízenosti.

2. Úpravou právních vztahů podle § 705 odst. 2 ObčZ zákon sleduje spravedlivé řešení dalšího užitelského vztahu k bytu a tím i odstranění neshod mezi účastníky, to vše se zřetelem k § 3 ObčZ, tj. s přihlédnutím k dobrým mrávům. Právo uplatnit žalobu podle § 705 odst. 2 ObčZ svědčilo každému z rozvedených manželů. Přípuštění námitky, že i druhému z rozvedených manželů mělo být zachováno právo na převod bytové jednotky do jeho vlastnictví, by bylo ve svém obsahu kontradiktorní, prakticky neuskutečnitelné. Představovalo by ohrožení a porušení občanskoprávních vztahů právě ve vztahu k bonos mores.

PR 11/2002 s. 572: V usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností povinného v družstvu podle § 320 odst. 1 OSŘ soud uloží tomuto družstvu povinnost vyplatit oprávněnému pohledávku spočívající v právu na vypořádací podíl, popřípadě v právu na podíl na likvidačním zůstatku družstva, jakmile se tato stane splatnou.

SR 11/2002 s. 398: Převedl-li jeden z manželů v době, kdy spolu manželé trvale žili, svá individuální práva a povinnosti spojená s členstvím v bytovém družstvu na druhého manžela, nezaniká právo společného nájmu manželé rozvodem manželství podle § 705 odst. 2 věty první ObčZ, nýbrž dohodou, popřípadě soudním rozhodnutím podle § 705 odst. 2 věty druhé ObčZ.

Sou R NS 12/2002 s. 22: Právo společného nájmu družstevního bytu manželé, kteří nebyli společnými členy bytového družstva, zaniká spolu se zánikem členství manžela – člena družstva v bytovém družstvu.

Sou R NS 12/2002 s. 114: Okolnost, že žalovaný podal žalobu na vyklizení družstevního bytu žalobcem, sama o sobě nevylučuje existenci naléhavého právního zájmu žalobce na určení neplatnosti dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu, mezi nimi uzavřené.

Sou R NS 12/2002 s. 117: Splnění samostatného závazku jednoho z manželů nemůže být zajištěno převodem členských práv a povinností vyplývajících ze společného členství těchto manželů v bytovém družstvu.

Sou R NS 15/2002 s. 143: 1. Soud může bytovému družstvu uložit povinnost učinit prohlášení vlastníka o vymezení jednotky.

2. Prohlášení vlastníka o vymezení jednotky se může týkat i jen jedné části obytného domu, jako stavebního celku, který má samostatné číslo popisné, kdy tato část má samostatný vchod, je oddělena od ostatních částí a není průchozí.

Sou R NS 17/2002 s. 23: V žalobním návrhu, kterým se žalobce domáhá, aby žalovanému bytovému družstvu byla uložena povinnost učinit prohlášení vlastníka, postačí namísto uvedení obsahu prohlášení odkaz na § 5 odst. 3 a 4 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů.

Sou R NS 17/2002 s. 28: 1. Budovou podle zákona o vlastnictví bytů je stavba spojená se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek uzavřena obvodovými stěnami a střešními konstrukcemi s nejméně dvěma prostorově uzavřenými samostatnými užitkovými prostory, s výjimkou hal, a to za předpokladu, že vykazuje charakter samostatné nemovitě věci v právním smyslu.

2. Pro přechod vlastnického práva k nemovitostem na nové družstvo při vyčlenění části družstva podle zákona o vlastnictví bytů je rozhodný okamžik vzniku tohoto družstva.

SJ 6/2004 s. 417: Jestliže nastala nevratitelná domněnka vypořádání bývalého bezpodílového spoluvlastnictví manželů (§ 149 odst. 4 ObčZ, ve znění účinném do 31. 7. 1998), má ten z bývalých manželů – společných nájemců družstevního bytu a společných členů družstva – který se nestal výlučným nájemcem družstevního bytu a členem družstva, vůči druhému manželu nárok na úhradu poloviny členského podílu v družstvu.

PR 12/2004 s. 476: Jestliže do tří let od zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů nedošlo k vypořádání členského podílu ve stavebním bytovém družstvu mezi manželi jejich dohodou, ani za tím účelem nebylo zahájeno řízení u soudu, pak se na toto vypořádání (po zrušení jejich práva společného nájmu družstevního bytu – § 705 odst. 2 věta druhá ObčZ) použije ustanovení § 149 odst. 4 ObčZ o vypořádání tzv. ostatních majetkových práv manželům společných. Toto právo se vypořádá podle zásad pro vypořádání podílového spoluvlastnictví, přičemž se vychází ze stejných podílů účastníků.

PR 15/2004 s. 582: Pokud po zrušení práva společného nájmu družstevního bytu podle § 705 odst. 2 věty druhé ObčZ nedojde mezi rozvedenými manželi k vypořádání hodnoty členského podílu ve stavebním bytovém družstvu, náležejícího do jejich bezpodílového spoluvlastnictví (nyní společného jmění manželů) dohodou ani rozhodnutím soudu k návrhu podanému ve lhůtě tří let od zániku manželství, může se manžel, který se nestal členem družstva, po uplynutí této lhůty domáhat na druhém manželovi, aby mu vyplatil polovinu hodnoty členského podílu. Toto právo se v uvedeném případě promlčuje v obecné lhůtě tří let, která počne běžet od okamžiku, kdy nastaly účinky domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů podle § 149 odst. 4 ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb.

SJ 9/2004 s. 340: Nevzniklo-li společné členství manželů v bytovém družstvu, pak původně družstevní byt (jednotka), jenž nabyl od vlastnictví ten z manželů, který se stal členem družstva, není ve společném jmění manželů.

R 63/2004: Výkon rozhodnutí postižením členských práv a povinností v družstvu (§ 320 odst. 1 OSŘ) není ve smyslu § 264 odst. 1 OSŘ způsobem zřejmě nevhodným jen proto, že povinný je nájemcem družstevního bytu.

Sou R NS 27/2004 s. 14: Na základě dohody o převodu členských práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu nevstupuje nabyvatel členských práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu do práv a povinností, které vyplývají z nájemní smlouvy uzavřené mezi dosavadním členem a bytovým družstvem.

Sou R NS 27/2004 s. 15: Vznik práva společného nájmu družstevního bytu dohodou mezi dosavadním nájemcem, další osobou a pronajímatelem je u družstevních bytů vyloučen.

Sou R NS 27/2004 s. 15: Jestliže ke dni, kdy bytové družstvo nabylo vlastnické právo k bytovému domu, svědčilo rozvedeným manželům právo společného užívání nedružstevního bytu v tomto domě, pak se toto jejich právo k uvedenému dni transformovalo na právo společného nájmu družstevního bytu manžely a vzniklo jim společné členství v bytovém družstvu.

Sou R NS 28/2004 s. 16: Pro řešení otázky, zda se vznikem práva společného užívání bytu manžely vzniklo společné členství manželů v družstvu, je rozhodující, zda jednomu z manželů za trvání manželství vzniklo právo na přidělení družstevního bytu. Tento okamžik je třeba odlišit od okamžiku samotného přidělení bytu.

Sou R NS 28/2004 s. 16: Nedojde-li v řízení o dědictví k dohodě dědiců, potvrdí soud nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno, i ohledně členského podílu v bytovém družstvu podle dědických podílů. Na dědice však v takovém případě nemůže přejít společné členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu. Nedohodnou-li se následně na tom, kdo z nich získá členský podíl v bytovém družstvu a stane se nájemcem družstevního bytu, lze se žalobou domáhat, aby o tomto sporu mezi nimi rozhodl soud.

Sou R NS 30/2004 s. 48: 1. Smlouva o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu musí vyhovovat obecným náležitostem právního úkonu stanoveným občanským zákoníkem.

2. Byla-li smlouva o převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu uzavřena oběma manžely, členy družstva, přičemž jeden z nich neměl k takovému právnímu úkonu způsobilost, je tato smlouva absolutně neplatná.

§ 231 [Způsoby zániku členství]

(1) Členství zaniká písemnou dohodou, vystoupením, vyloučením, prohlášením konkursu na majetek člena, zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku člena, pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností, vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce nebo zánikem družstva.

(2) Jestliže byl zrušen konkurs na majetek člena z jiných důvodů než po splnění rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku,¹ jeho členství se obnovuje; jestliže již družstvo vyplatilo jeho vypořádací podíl, musí jej do 2 měsíců od zrušení konkursu družstvu nahradit. To platí obdobně i v případech, že byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí postižením členských práv a povinností člena v družstvu nebo pravomocně zastavena exekuce podle zvláštního právního předpisu.

(3) Vystoupením zaniká členství v době určené stanovami, nejdéle však uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy člen písemně oznámil vystoupení představenstvu družstva.

(4) Člen může být vyloučen, jestliže opětovně a přes výstrahu porušuje členské povinnosti, nebo z jiných důležitých důvodů uvedených ve stanovách. Fyzická osoba může být vyloučena také, byla-li pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, který spáchala proti družstvu nebo členu družstva. O vyloučení, které musí být členu písemně oznámeno, rozhoduje, pokud stanovy neurčují jinak, představenstvo. Proti rozhodnutí o vyloučení má právo podat člen odvolání k členské schůzi. Není-li právo na odvolání uplatněno do tří měsíců ode dne, kdy se člen dověděl nebo mohl dovědět o rozhodnutí o vyloučení, zaniká.

(5) Soud na návrh člena, jehož se rozhodnutí týká, prohlásí rozhodnutí členské schůze o vyloučení za neplatné, je-li v rozporu s právními předpisy nebo stanovami. Není-li právo na podání návrhu uplatněno do 3 měsíců ode dne konání členské schůze, která vyloučení potvrdila, nebo jestliže nebyla řádně svolána, ode dne, kdy se člen mohl dovědět o konání členské schůze, která vyloučení potvrdila, nejpozději ale do jednoho roku od jejího konání, zaniká.

¹ § 44 odst. 1 písm. b) a d) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. 94/1996 Sb.

(6) Jestliže je důvodem návrhu podle odstavce 5, že tvrzené rozhodnutí členská schůze nepřijala proto, že o něm nehlasovala, anebo že obsah tvrzeného rozhodnutí neodpovídá rozhodnutí, které členská schůze přijala, lze podat návrh do 3 měsíců ode dne, kdy se člen o tvrzeném rozhodnutí dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku ode dne konání nebo tvrzeného konání členské schůze.

Související ustanovení: § 226 odst. 1 písm. c), § 227 odst. 3, § 232 odst. 1 a 4, § 229

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. c), g) a h) OSŘ; zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění; § 4 odst. 6 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; § 24 odst. 9 zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Dvořák, T.* K některým otázkám existence a zániku společného členství manželů v bytovém družstvu. *Ad Notam*, 2002, č. 3; *Chalupa, L.* Vypořádání členství v bytovém družstvu. *Právní rádce*, 2002, č. 9; *Průchová, I., Pokorná, J.* Transformace družstev – právní formy podnikání. *Ekonom*, 1992, č. 44

Členství v družstvu může zaniknout jen způsobem upraveným v zákoně.

V odstavci 1 je obsažen výčet způsobů zániku členství v družstvu. Tento výčet není vyčerpávající. Další způsoby ukončení členství jsou upraveny v dalších ustanoveních zákona – viz § 232 odst. 1 a 4, § 227 odst. 3, § 229.

K jednotlivým způsobům zániku členství:

Zákon ukončení členství dohodou sice výslovně uvádí, avšak neupravuje obsah této dohody, omezuje se pouze na její formu. Nemůže však být pochyb o tom, že tato dohoda musí mít obecně náležitosti dvoustranného právního úkonu. Z jejího obsahu musí být především zřejmé, že účastníci usilují o ukončení členského vztahu a ke kterému okamžiku se tak má stát (den skončení členství). Dohoda musí být uzavřena v písemné formě. V případě, že člen je k družstvu současně i ve vztahu pracovněprávním, nemá ukončení členství vliv na trvání tohoto pracovněprávního vztahu.

Vystoupení z družstva představuje zánik členství založený na jednostranném písemném projevu vůle člena družstva směřujícím k ukončení členství. Zákon ponechává družstvu, aby ve svých stanovách určilo, v jaké lhůtě po doručení oznámení vystoupení (odhlášky) družstvu členství zanikne. Klade však meze družstevnímu rozhodování. Zákon nedává odpověď na otázku, v jaké lhůtě skončí členství výpovědí v případě, kdy stanovy družstva tuto lhůtu nestanoví. V komentáři *Peláňové* (Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. Praha : Linde, 1995, s. 666) je vysloven názor, že odpověď na tuto otázku je třeba hledat v ustanovení o výpovědi v § 582 ObčZ. Podle našeho názoru by cit. ustanovení občanského zákoníku přicházelo v úvahu teprve tehdy, kdyby obchodní zákoník sám žádné řešení neposkytoval. Tak tomu však není. Z textu odstavce 3 lze dovodit, že zákon poskytl družstvu možnost stanovit si tuto lhůtu dohodou členů (ve stanovách). Současně však řekl, že tato lhůta nesmí být delší než šest měsíců ode dne oznámení vystoupení družstvu. Z uvedených souvislostí pak vyplývá, že když si členové sami v tomto rámci lhůtu neupravili, je touto lhůtou zákonem stanovená nejzazší hranice, kdy členství musí zaniknout, tj. lhůta šesti měsíců ode dne oznámení vystoupení družstvu (shodně *Římalová v Římalová, O., Holejšovský, J.* Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 192).

Vyloučení je mimořádně závažný způsob ukončení členství, tentokrát ze strany družstva. Proto zákon váže použití tohoto způsobu ukončení členství na přesně vymezené skutečnosti, které vesměs souvisí s porušováním členských povinností. Ve své podstatě jde o obranný mechanismus družstva proti jednání člena, které ohrožuje nebo poškozuje družstvo. Pokud jde o důvody spočívající v porušování členských povinností, je předpokladem vyloučení skutečnost, že jde o opakované porušení členských povinností,

členovi se dostalo výstrahy a člen přes tuto výstrahu znovu členské povinnosti porušil nebo v jejich porušování pokračoval.

Vedle důvodů k vyloučení spočívajících v porušování členských povinností připouští zákon, aby si družstvo do stanov zakotвило i jiné důležité důvody. Obchodní zákoník tak pokračuje až dosud přísně dodržovaný rámec vyloučení z družstva jako krajního sankčního opatření a současně tím i zásadním způsobem mění jeho podstatu a charakter. Důsledkem toho je, že v oblasti těchto „jiných důvodů“ vyloučení vlastně převzalo funkci i dosud v družstevních zákonech obsaženého institutu „zrušení členství“ družstvem, který obchodní zákoník nepřevzal.

V důsledku mimořádnosti tohoto způsobu ukončení členství a z důvodu právní jistoty člena v minulosti vždy zákon stanovil lhůty, ve kterých nejpozději bylo možno tohoto způsobu ukončení členství použít. Rozlišoval mezi lhůtou objektivní a subjektivní.

Obchodní zákoník takové lhůty nestanovil. Z výše uvedených důvodů je však nutné, aby družstvo absenci těchto lhůt nahradilo jejich určením ve svých stanovách. Prostor pro to jim poskytuje zákon v § 226 odst. 1 písm. c) v rámci podrobnější úpravy členství.

Projev vůle směřující k ukončení členství vyloučením za družstvo činí zásadně představenstvo družstva; zákon však připouští, aby členská schůze ve stanovách tuto pravomoc svěřila jinému orgánu družstva. Projev vůle (vyloučení) musí být členovi oznámen v písemné formě.

Zákon dává členovi možnost bránit se proti rozhodnutí o vyloučení tím, že mu poskytuje právo odvolat se proti tomuto rozhodnutí k členské schůzi. Tuto možnost by člen neměl tehdy, jestliže by si rozhodování o vyloučení vyhradila členská schůze. Vzniká otázka, kdy vlastně nastává účinek vyloučení a jaké účinky má případné „odvolání se“ člena proti němu. V teorii i praxi se objevují rozdílné názory na to, kterým okamžikem dochází k zániku členství. Podle *Pekárka* „odvolání“ proti rozhodnutí představenstva o vyloučení, resp. nesouhlas s ním, nemůže mít odkladný účinek. Členství zanikne. Jestliže by však později členská schůze rozhodla jinak (rozhodnutí o vyloučení by prohlásila za neplatné), má toto její rozhodnutí zpětný účinek. Jinými slovy řečeno, rozhodnutí členské schůze, které zruší rozhodnutí představenstva o vyloučení člena, vytvoří situaci, jako by členství nebylo nikdy zaniklo.

Naproti tomu Nejvyšší soud dovodil v rozhodnutí ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 29 Odo 428/2004, že – na rozdíl od úpravy vyloučení společníka v obchodních společnostech rozhodnutím orgánu společnosti – je proces vyloučení člena družstva koncipován zákonem jako dvouetapový s tím, že stanovy jej mohou zjednodušit tak, že svěří rozhodování o vyloučení přímo členské schůzi. Rozhodnutím představenstva o jeho vyloučení nekončí účast člena v družstvu; je jím učiněn pouze první zákonem předvídaný krok směřující k vyloučení, přičemž členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání) teprve rozhodnutím členské schůze o vyloučení člena, popřípadě (až) marným uplynutím lhůty k podání odvolání ke členské schůzi.

Tento závěr lze podle Nejvyššího soudu učinit především z toho, že ke zvrácení rozhodnutí družstva o vyloučení člena a tedy k ochraně jeho práv postačuje, aby soud rozhodl o neplatnosti rozhodnutí členské schůze o vyloučení člena, soud tedy nerozhoduje o neplatnosti rozhodnutí představenstva, které samo o sobě, bez rozhodnutí členské schůze či marného uplynutí lhůty k podání odvolání, k založení účinků vyloučení nepostačuje. Ke stejnému závěru lze podle Nejvyššího soudu dospět i teleologickým výkladem a aplikací zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník. Účelem úpravy vyloučení člena z družstva je na jedné straně umožnit družstvu, aby vyloučilo člena, jsou-li pro to závažné důvody, na druhé straně umožnit členovi, aby se bránil proti vyloučení, pokud o něm družstvo rozhodne přesto, že takové důvody dány nejsou. Kdyby účinky vyloučení byly spojeny již se samotným rozhodnutím představenstva družstva o vyloučení, pak by družstvo,

kteří rozhodlo o vyloučení člena družstva protiprávně, postačovalo, aby jeho členská schůze zůstala nečinná a o odvolání člena nerozhodla. Pokud by členství v družstvu končilo rozhodnutím představenstva, bylo by také stěží možné bránit družstvu, aby si nevynucovalo důsledky ukončení členství (a odebralo člena výhody, které mu z členství plynou, např. tím, že by se domáhalo vyklizení družstevního bytu), když zákon s podáním odvolání k členské schůzi nespojuje odkladný účinek.

S těmito závěry nesouhlasí *Pekárek*. Dovojuje, že rozhodnutí představenstva o vyloučení není procesním rozhodnutím, ale jednostranným hmotněprávním úkonem družstva, jehož jménem jedná představenstvo a jehož účinek nastává jeho doručením členovi. Na tom nic nemění skutečnost, že zákon připouští, aby se případem vyloučeného člena zabýval ještě nejvyšší orgán družstva na základě jeho žádosti, kterou zákon čistě shodou okolností označuje jako „odvolání“, tedy jako jeden z procesních opravných prostředků v soudním nebo správním řízení. Stejně tak nelze podle *Pekárka* vylučování člena z družstva označit jako proces, dokonce jako dvouetapový, jak činí Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí. Z obchodního zákoníku ani z jiného zákona podle mínění *Pekárka* nevyplývá, že jde o jakýkoliv proces. Naopak vyloučení je hmotněprávním úkonem družstva a zákon stanoví pouze důvody, kdy je družstvo oprávněno jej učinit.

Prezumnou činností členské schůze ochrana člena proti vyloučení z družstva nekončí. Ještě i po rozhodnutí členské schůze může vyloučený člen navrhnout, aby rozhodnutí členské schůze za neplatné prohlásil soud. Soud tak může učinit, shledá-li, že rozhodnutí členské schůze bylo učiněno v rozporu s právními předpisy nebo stanovami. Právě z těchto důvodů je nezbytné, aby vlastní úpravě předpokladů vyloučení ve stanovách, tj. zejména důvodů, lhůt a postupu při tvorbě a projevení vůle družstva byla věnována mimořádná pozornost.

Novela zák. č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001 doplnila text současného odstavce 4 o ustanovení o lhůtě, v níž se musí vyloučený člen obrátit na členskou schůzi se svým odvoláním proti rozhodnutí představenstva. Jde o lhůtu prekluzivní, což znamená, že jejím marným uplynutím právo na odvolání k členské schůzi členovi zaniká.

V zákoně také až do novely v podobě zák. č. 370/2000 Sb. chybělo ustanovení o lhůtě, ve které se může vyloučený člen obrátit na soud v případě, že členská schůze, k níž se předtím proti rozhodnutí představenstva odvolal, rozhodnutí o jeho vyloučení potvrdila. Uvedená lhůta je opět prekluzivní. Zákon pamatuje i na situaci, kdy se sice vyloučený člen proti rozhodnutí představenstva o vyloučení včas odvolal, ale členská schůze, která měla o jeho odvolání jednat, nebyla řádně svolána.

Konečně po výše zmíněné novele obchodního zákoníku právní úprava v odstavci 6 pamatuje i na situace, kdy se člen proti rozhodnutí představenstva družstva o svém vyloučení ke členské schůzi odvolal, ta o něm na svém jednání rozhodla, ale obsah tohoto rozhodnutí v podobě, v jaké bylo doručeno členovi, neodpovídá obsahu usnesení členské schůze, a na situace, kdy představenstvo rozhodnutí, které bylo členovi doručeno, vůbec nepřijala.

I když to zákon výslovně nestanoví, z platné úpravy opravného prostředku proti rozhodnutí členské schůze o vyloučení člena vyplývá, že o podání člena musí rozhodovat první řádná členská schůze, která po uvedeném podání bude následovat. K ní se také vztahují počátky běhu shora zmíněných prekluzivních lhůt v případech, kdy zákon tento počátek spojuje právě s konáním členské schůze. Příslušný k řešení sporu o neplatnost vyloučení z družstva by byl krajský soud jako soud prvního stupně – viz § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ.

V souvislosti s procesem transformace družstev, jímž povinně prošla všechna družstva vzniklá před 1. 1. 1992 a který probíhal na základě zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění, v období roku 1992 a první polovině roku 1993, se v mnoha družstvech objevo-

vala situace, kdy někteří dosavadní členové žádali o vypořádání svých transformačních majetkových podílů s odůvodněním, že se nestali členy transformovaného družstva. V jiných družstvech naopak to bylo družstvo, které posílalo některým svým členům sdělení, že je již nepovažuje za členy proto, že nepodali přihlášku do transformovaného družstva. Pro tyto případy je potřeba poukázat na skutečnost, že ani obchodní zákoník, ani zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění, neupravuje zánik členství jako důsledek transformace družstva, resp. v žádném z platných předpisů není transformace družstva uvedena jako právní skutečnost způsobující zánik členství. Proto členství shora uvedených členů mohlo zaniknout jedině některým ze zákonem stanovených způsobů, z nichž v úvahu by prakticky přicházela pouze dohoda nebo vystoupení.

Shora zmíněná novela obchodního zákoníku doplnila taxativní výčet způsobů zániku členství v družstvu o několik dalších.

Ve všech těchto nově zařazených případech je zánik členství v družstvu jakýmsi vedlejším výsledkem rozhodnutí vedeného proti majetku člena k uspokojení pohledávek jeho věřitelů. Je nezbytný k tomu, aby se věřitelé, resp. orgán provádějící konkursní řízení nebo exekuci dostal i k majetkové účasti člena družstva. Pokud členství v družstvu trvá, je tato majetková účast pro věřitele nedostupná, protože je součástí majetku družstva. Teprve zánikem členství vzniká bývalému členovi k této majetkové účasti nárok na vypořádání (pohledávka).

Podle zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění, zaniká členství v bytovém družstvu nabyvateli družstevního bytu. Převod bytu nemá tento důsledek v případě, že majetková účast člena v bytovém družstvu dosahuje alespoň výše základního členského vkladu (srov. § 24 odst. 9 cit. zákona).

Z judikatury:

PPP 1/1999 s. V: 1. Členství v družstvu může zaniknout vyloučením člena podle § 231 ObchZ, a to z důvodu porušování členských povinností nebo z jiných důležitých důvodů.

2. Je-li důvodem vyloučení člena z družstva porušení členských povinností, je nezbytné, aby člen porušoval členské povinnosti opětovně, a to i přes výstrahu, která mu byla udělena.

3. Pokud jsou důvodem vyloučení člena z družstva jiné důležité důvody, nemůže být tímto důležitým důvodem porušování členských povinností, ale jiné důvody, které musí být z hlediska družstva důležité, a to zejména s ohledem na jeho činnosti, vnitřní fungování apod. Tyto jiné důležité důvody, pro něž lze vyloučit člena z družstva, musí být uvedeny ve stanovách a jen z těchto zde uvedených důvodů lze člena družstva vyloučit.

SJ 5/2001 s. 215: Soud nemůže v rámci řízení o žalobě na vyklizení družstevního bytu přezkoumávat, zda bylo vyloučení z družstva platné. Je však povinen zkoumat, zda vyloučený člen uplatnil právo podle § 231 odst. 3 a 4 ObchZ či zda toto jeho právo dosud trvá. Může-li totiž vyloučený člen postupovat podle § 231 odst. 3 a 4 ObchZ, popřípadě nebylo-li dosud o jeho žalobě pravomocně rozhodnuto, nelze mu uložit povinnost vyklidit byt.

Obchodní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 7. vydání, 2002, s. 798: 1. Jestliže zákon zakládá právo člena družstva domáhat se změny rozhodnutí představenstva o svém vyloučení odvoláním k členské schůzi, aniž by stanovil lhůtu pro podání takového odvolání, je třeba pro uplatnění tohoto práva aplikovat obecnou čtyřletou promlčecí dobu podle § 397 ObchZ.

2. Stanovy družstva nemohou určit lhůtu, ve které může člen uplatnit právo podle § 231 odst. 3 ObchZ.

PR 3/2003 s. 150: 1. Z hlediska uvedení důvodů vyloučení člena z družstva je postačující, je-li v rozhodnutí o vyloučení popsáno porušení povinností dostatečně jasně určitě a srozumitelně, bez odkazu na příslušné ustanovení stanov, podle něhož k porušení povinností došlo.

2. Není podstatná formulace rozhodnutí shromáždění delegátů přezkoumávajícího rozhodnutí představenstva o vyloučení člena z družstva.

3. Ze zákona nevyplývá povinnost pozvat člena na shromáždění delegátů projednávající jeho odvolání proti rozhodnutí představenstva o vyloučení člena z družstva.

PR 7/2003 s. 373: 1. Důvodem pro vyloučení člena z družstva může být porušování členských povinností i přes výstrahu nebo jiné důležité důvody uvedené ve stanovách, kterým výstraha předcházet nemusí.

2. Je-li důvodem vyloučení člena z družstva porušování členských povinností, je nezbytné, aby člen porušoval členské povinnosti opětovně, a to i přes výstrahu, která mu byla udělena.

3. Jinými důležitými důvody odůvodňujícími vyloučení člena z družstva nemůže být porušování členských povinností, ale jiné důvody, které musí být z hlediska družstva důležité, a to zejména s ohledem na jeho činnost, vnitřní fungování apod. Tyto důvody musejí být uvedeny ve stanovách.

SJ 4/2004 s. 258: Povolal-li zůstavitel za dědice svého členského podílu v bytovém družstvu více osob, není to samo o sobě důvodem k neplatnosti jeho závěti.

SJ 4/2004 s. 300: Ustanovení § 42 zákona č. 176/1990 Sb., o bytovém, spotřebním a jiném družstevnictví, nedopadalo na členství v lidovém bytovém družstvu. Přechod členství zůstavitele na dědice členského podílu byl v lidovém bytovém družstvu možný, jen pokud to stanovily výslovně upravily.

SJ 8/2004 s. 631: Rozhoduje-li o vyloučení člena z družstva přímo členská schůze, odpadá povinnost vyloučeného člena družstva před podáním návrhu podle § 231 odst. 5 ObchZ u soudu odvolat se proti rozhodnutí o vyloučení člena k členské schůzi.

SJ 3/2005 s. 186: Rozhodnutím představenstva o vyloučení z družstva nekončí účast člena v družstvu. Členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání) teprve rozhodnutím členské schůze o vyloučení člena, popřípadě marným uplynutím lhůty k podání odvolání.

SJ 4/2005 s. 299: Žalobou podanou u soudu se nelze úspěšně domáhat určení neplatnosti rozhodnutí představenstva družstva o vyloučení člena družstva.

§ 232 [Zánik členství smrtí]

(1) Členství fyzické osoby zaniká smrtí. Dědic členských práv a povinností zůstavitele může požádat družstvo o členství. Zákon nebo stanovы mohou určit, kdy představenstvo nesmí dědicovo členství odmítnout nebo kdy se nevyžaduje souhlas představenstva s nabytím členských práv a povinností dědicem.

(2) Souhlas představenstva se nevyžaduje, jestliže dědic nabyl práva a povinnosti spojené s členstvím v bytovém družstvu.

(3) Dědic, který se nestal členem, má nárok na vypořádací podíl člena, jehož členství zaniklo.

(4) Členství právnické osoby v družstvu zaniká jejím vstupem do likvidace nebo prohlášením konkursu, popřípadě jejím zánikem. Má-li právnická osoba právního nástupce, vstupuje nástupce do všech dosavadních jejích členských práv a povinností.

Související ustanovení: § 69, 70 až 75b, § 233

Související předpisy: § 482, 483, 484, § 706 odst. 2, § 707 odst. 2 ObčZ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Dědič, J.* Smrt společníka obchodní společnosti a člena družstva. Právní praxe, 1994, č. 7; *Dědič, J.* Důsledky smrti společníka v jednotlivých formách obchodních společností a člena družstva. I. část. Právní praxe, 1995, č. 1; *Dědič, J.* Důsledky smrti společníka v jednotlivých formách obchodních společností a člena družstva. II. část. Právní praxe, 1995, č. 3; *Korecká, V., Průchová, I., Pokorná, J.* K některým otázkám majetkové účasti člena družstva na podnikání družstva. Právo a podnikání, 1994, č. 6; *Korecká, V., Pokorná, J.* Ještě k právním následkům smrti fyzické osoby – společníka obchodní společnosti a člena družstva. Právní praxe, 1996, č. 1; *Pekárek, M.* Vypořádání majetkových nároků vyplývajících z členství v družstvu v případě smrti člena. Právní praxe, 1994, č. 4

Zánik členství smrtí člena – fyzické osoby je důsledkem skutečnosti, že zanikl jeden ze subjektů vztahu, který má osobní charakter. Přestože členský vztah jako celek v tomto případě zaniká, některá, zejména majetková práva přecházejí na jiné osoby (dědice). Důsledkem tohoto přechodu tedy není i přechod členství. Zákon však dává dědici právo o členství požádat. V některých případech však přímo zákon, v dalších tak mohou učinit

stanovy družstva, zakládá nárok na přijetí za člena. Tak je tomu podle zákona v případě nabytí práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu – viz odstavec 2. Tento případ je navíc (oproti případům, kdy se ke vzniku členství nevyžaduje souhlas představenstva, nicméně člen musí svou vůli stát se členem projevit a tento svůj projev vůle doručit družstvu) specifický tím, že zde k nabytí členských práv dojde již v okamžiku smrti člena. Jinou konstrukcí má ustanovení § 706 odst. 2 a § 707 odst. 2 ObčZ. V těchto ustanoveních se mimo jakoukoliv pochybnost hovoří o přechodu členství na dědice členského podílu. Ani slovo o tom, že by dědic členského podílu musel o členství žádat. Podle citovaných ustanovení občanského zákoníku se jím na základě dědění členského podílu již stal (shodně viz *Římalová, O. Družstva*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 203, 204). Problematika důsledků dědění členských práv a povinností vyvolává v teorii i praxi četné diskuse – viz literatura uvedená shora a rovněž *Pelikánová, I. Obchodní právo*. 2. Společnosti obchodního práva a družstva. ASPI, a. s., 2006, s. 497 a další.

O vypořádání podílu podle odstavce 3 viz komentář k § 233.

Z titulu dědění nemůže vzniknout členství v družstevní záložně. Ustanovení § 4 odst. 2 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, přechod členských práv a povinností na dědice vylučuje. Dědic člena družstevní záložny má nárok na vypořádání podíl vypočtený podle § 4c zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění.

Členství právnické osoby zásadně zaniká podle odstavce 4 nikoli až jejím výmazem z obchodního rejstříku, ale již jejím vstupem do likvidace nebo prohlášením konkursu. To proto, že v rámci likvidace nebo konkursu musí být k dispozici i ty části majetku zanikající právnické osoby, které představují její majetkovou účast v družstvu. Nárok na vypořádání členského podílu musí být uplatněn již v rámci likvidace. Pouze v těch případech, kdy právnická osoba zaniká bez likvidace (viz např. § 68 odst. 2 a § 69 n.), zaniká její členství až zánikem, tj. jejím výmazem z obchodního rejstříku. V tomto případě má zpravidla zanikající právnická osoba právního nástupce, který se stává členem družstva namísto ní. Má-li právních nástupců více, stává se členem ten z nich, na kterého přešla členská práva. Toto ustanovení tak vlastně doplňuje výčet způsobů vzniku členství v družstvu, v tomto případě členství právnické osoby.

Zatímco právní nástupce zemřelé fyzické osoby musí zásadně o své členství v družstvu projevit zájem a zpravidla také musí být družstvem za člena přijat, právní nástupce zaniklé právnické osoby – člena družstva se členem družstva stane automaticky, tj. nevyžaduje se ani jeho projev vůle stát se členem družstva ani souhlas družstva se vznikem jeho členství. V určitém smyslu lze v tomto rozdílném postavení právních nástupců členů-fyzických osob a členů – právnických osob spatřovat porušení principu rovnosti, který je jinak družstevnictví od jeho počátků vlastní.

Je třeba upozornit i na skutečnost, že nedojde-li v řízení o dědictví k dohodě dědiců podle ustanovení § 482 ObčZ, potvrdí soud nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno (§ 483 ObčZ), ohledně členského podílu v družstvu podle dědických podílů (§ 484 věta první ObčZ a § 175q odst. 1 OSŘ). Na dědice však nemůže přejít společné členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu, protože tomu brání kogentní ustanovení § 700 odst. 3 a § 706 i 707 ObčZ (nejde-li o dědice, kteří jsou manželé). Nedohodnou-li se následně o tom, kdo z nich získá členský podíl v bytovém družstvu a kdo se stane nájemcem družstevního bytu, lze se žalobou domáhat, aby o tomto sporu mezi nimi rozhodl soud.

Ustanovení § 700 odst. 3 a § 706 i 707 ObčZ sice brání tomu, aby na více dědiců zůstavitelova členského podílu v bytovém družstvu (nejde-li o dědice, kteří jsou manželé) přešlo členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu, nebrání však tomu, aby zůstavitel ustanovil dědici svého členského podílu v bytovém družstvu více osob. Přitom je nepodstatné, zda větší počet osob je povolán k dědění členského podílu v bytovém

družstvu zákonem či závětí; výše popsané závěry, jak má soud za daných okolností při projednání dědictví postupovat, se uplatní v případech obou dědických titulů stejně.

Konečně i v případě, že by dědici v řízení o dědictví uzavřeli dohodu o vypořádání dědictví (§ 482 odst. 1 ObčZ), podle níž by členský podíl v bytovém družstvu nabývalo více osob, nebyl by důvod, aby soud jen z tohoto důvodu dohodu pro rozpor se zákonem neschválil (§ 482 odst. 2 ObčZ). Schválení takové dohody by pouze založilo stejnou situaci, jaká by nastala v případě neuzavření dědické dohody, tj. potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů (§ 483, § 484 věta první ObčZ), tedy situaci, jejíž řešení je shora popsáno.

Z judikatury:

PP 7-8/2001 s. 51: 1 Na dědice člena družstva přecházejí podle ustanovení § 232 odst. 1 ObčZ v důsledku univerzální sukcese všechna práva a povinnosti zůstavitele, včetně práv a povinností vyplývajících ze stanov družstva (s výjimkou členství, o které může dědic družstvo požádat), a proto je postavení dědice ve vztahu k družstvu stejné jako postavení jeho právního předchůdce.

2. Desetiletá lhůta pro splatnost vypořádacího podílu je neúměrně dlouhá a v tomto ustanovení jsou stanovy neplatné pro rozpor s dobrými mravy.

R 62/2001 Při posuzování nároku na bytovou náhradu pozůstalého manžela, jemuž svědčilo právo společného nájmu družstevního bytu, jež zaniklo smrtí druhého z manželů a který se nestal ve smyslu ustanovení § 707 odst. 2 věty první a třetí ObčZ dědicem členského podílu a nájemcem tohoto družstevního bytu, a který je povinen byt vyklidit, se použije jako ustanovení upravující vztahy svým obsahem a účelem nejbližší (§ 853 ObčZ) ustanovení § 712 odst. 3 věty první ObčZ.

ÚS/Nál. sv. 21/2 s. 5: Podle § 179 odst. 2 ObčZ (ve znění účinném do 31. 12. 1991) přecházelo smrtí uživatele družstevního bytu jeho členství v družstvu a právo užívat byt na dědice, kterému připadl členský podíl. Tato konstrukce vyjadřovala odlišnost mezi dědickou posloupností v nabytí členského podílu a zákonným přechodem členských práv a povinností, včetně práva užívat byt. K přechodu členských práv a povinností mohlo dojít pouze na dědice, nikoliv na osobu, které připadlo dědictví jiným způsobem než děděním. Jestliže připadlo dědictví státu jako odúmrtí, nebyl stát dědicem, a proto se nemohl stát ani nositelem členských práv a povinností, i kdyby jeho členství v bytovém družstvu bylo podle právní úpravy přípustné. Možnost státu nabýt užívací právo k bytu byla i pojmově vyloučena tehdejší povahou užívacích vztahů (šlo o osobní užívání bytu, jehož subjektem mohl být pouze občan – fyzická osoba).

R 61/2005: Povolal-li zůstavitel za dědice svého členského podílu v bytovém družstvu více osob, není to samo o sobě důvodem neplatnosti jeho závěti.

Usnesení o podmínkách dědického práva ve smyslu ustanovení § 175k odst. 1 OSŘ je usnesením ve věci samé.

§ 233 [Vypořádací podíl]

(1) Při zániku členství za trvání družstva má dosavadní člen nárok na vypořádací podíl.

(2) Vypořádací podíl se určí poměrem splaceného členského vkladu dosavadního člena násobeného počtem ukončených roků jeho členství k souhrnu splacených členských vkladů všech členů násobených ukončenými roky jejich členství.

(3) Pro určení vypořádacího podílu je rozhodný stav vlastního kapitálu družstva podle účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo. Při určování výše vypořádacího podílu se nepřihlíží ke kapitálu, jenž je v nedělitelném fondu, a jestliže to vyplývá ze stanov, i v jiných zajišťovacích fondech. Rovněž se nepřihlíží k vkladům členů s kratším než ročním členstvím přede dnem, k němuž se řádná účetní závěrka sestavuje.

(4) Nárok na vypořádací podíl je splatný uplynutím tří měsíců od schválení účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo. Nárok na podíl na zisku vzniká jen za období trvání členství.

(5) Ustanovení odstavců 2 až 4 se použijí, jen pokud stanovy neurčují jinak.

Související ustanovení: § 6 odst. 4, § 39, 40, 223, 234, 235, 252

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. a II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3, 4; Dvořák, T. K judikatuře určující výši přiměřené náhrady při zániku společného členství v bytovém družstvu. Soudní rozhledy, 2001, č. 12; Pekárek, M. Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, 1999, č. 224

Hodnoty představující majetkovou účast člena v družstvu jsou po dobu trvání členství majetkem družstva. Teprve v okamžiku zániku členství vzniká bývalému členovi nárok na tzv. „vypořádací podíl“.

Způsob určení vypořádacího podílu stanoví zákon v odstavci 2 a 3. Bere v úvahu nejen členem družstva vnesený majetek, ale i skutečnost, že tímto majetkem a případně i svou prací se člen podílel na tvorbě dalšího majetku družstva. Toto vyjádření je vždy aktuální, neboť vychází ze stavu vlastního kapitálu družstva zjištěného účetní závěrkou za rok, v němž členství zaniklo. Z uvedeného je zřejmé, že vypořádací podíl se nekryje se základním členským vkladem. Pokud ovšem družstvo ve svých stanovách nestanoví, že vypořádací podíl se rovná členskému vkladu. Ani to, vzhledem k odstavci 5 tohoto paragrafu, není vyloučeno.

Odlišně od obchodního zákoníku se stanoví vypořádací podíl v družstevní záložně (§ 4c odst. 1 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění). Toto ustanovení především není dispozitivní povahy a nedává tedy záložně možnost ve svých stanovách vymezit vypořádací podíl jinak. Výše vypořádacího podílu při zániku členství v družstevní záložně je určena poměrem členského vkladu, popřípadě snížení dalšího členského vkladu tohoto člena v daném účetním období, kterému v daném účetním období zaniklo členství, k součtu souhrnu všech členských vkladů a snížení dalších členských vkladů vztahujících se k danému účetnímu období všech členů k poslednímu dni daného účetního období a souhrnu všech členských vkladů a snížení dalších členských vkladů členů, kterým v daném účetním období zaniklo členství. Takto získaný poměr se násobí výší vlastního kapitálu po odečtení výše rizikového fondu a výše rezervního fondu. Pro určení výše vypořádacího podílu je rozhodný stav vlastního kapitálu po odečtení rizikového fondu a rezervního fondu podle řádné účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo.

S vypořádáváním formou vypořádacího podílu (namísto vypořádávání členského vkladu) bývá spojován názor, že při tomto způsobu vypořádávání se nesnižuje základní kapitál družstva. Domníváme se, že tomu tak není. Svůj názor opíráme o skutečnost, že základní kapitál je představován souhrnem základních členských vkladů. I když předmětem vypořádávání není členský vklad, ale vypořádací podíl, musí při vydání vypořádacího podílu dojít současně i k odpisu základního členského vkladu (případně i dalšího vkladu).

Při určování výše vypořádacího podílu se vychází ze stavu vlastního kapitálu družstva. Vlastním kapitálem družstva se ve smyslu § 6 odst. 4 rozumí vlastní zdroje financování obchodního majetku družstva vykazované v účetní závěrce družstva na straně pasiv. Vychází se přitom z účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo.

Nárok na vypořádání vznikne bývalému členovi (jeho dědici) po zániku jeho členství. Nárok na vyplacení vzniká po uplynutí tří měsíců od schválení účetní závěrky, která se stala základem pro jeho výpočet. U družstevní záložny je vypořádací podíl splatný po uplynutí jednoho měsíce po schválení roční účetní závěrky za rok, v němž skončilo členství, pokud stanovy neurčí lhůtu jinak.

Zatímco pro výpočet vypořádacího podílu je rozhodující počet ukončených roků členství (nikoli kalendářních), pro vznik nároku na podíl na zisku, který je rovněž odvozen od členského vkladu (podílu), je rozhodující skutečná délka trvání členství v tom roce, za který se podíl na zisku zjišťuje.

K pojmu vlastní kapitál družstva viz komentář k § 6 odst. 4, k pojmu roční účetní závěrka viz komentář k § 39, 40 a 252, k pojmu nedělitelný fond viz komentář k § 235.

Podle § 24 odst. 9 a 10 zák. č. 72/1994 Sb. převodem jednotky podle odstavců 1 až 8 tohoto zákona zaniká členství nabyvatele v družstvu bez práva na vrácení členského podílu připadajícího na jednotku, případně základního členského vkladu, pokud byl zdrojem financování domu s převáděnými jednotkami. Členství v družstvu však nezaniká, jestliže majetková účast člena v družstvu i po převodu jednotky dosahuje alespoň výše základního členského vkladu. Vypořádací podíl nabyvatele jednotky, jemuž byla převedena jednotka podle odstavců 1 až 5 uvedeného zákona a zaniklo členství v družstvu, se stanoví podle § 233.

Ustanovení odstavců 2 až 4 mají dispozitivní povahu. To znamená, že se uplatní tehdy, jestliže družstvo si otázky v nich upravené neupraví ve svých stanovách jinak. V této souvislosti je třeba zmínit problém spočívající v tom, že družstva často mají snahu stanovit nepřiměřeně dlouhou lhůtu splatnosti vypořádacího podílu. Kritériem přiměřenosti této lhůty je odpověď na otázku, zda tato délka již neodporuje dobrým mravům. Jinými slovy, zda nepřekračuje míru, po kterou lze ještě spravedlivě po bývalém členovi, případně po jeho právních nástupcích požadovat, aby snášeli to, že s jejich majetkovým nárokem, resp. majetkem, bude ještě po určitou dobu nakládat a dokonce si присvojovat i užitky z něho, nota bene bezplatně, družstvo. Nejvyšší soud na tuto otázku odpověděl tak, že desetiletou lhůtu splatnosti označil za odporující dobrým mravům (viz judikát citovaný dále). V rozhodnutí ze dne 16. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 433/2004, pak Nejvyšší soud (shodně se soudem prvního stupně a soudem odvolacím) dovodil, že v rozporu s dobrými mravy je i sedmiletá lhůta splatnosti vypořádacího podílu určená ve stanovách.

Z judikatury:

SJ 6/2001 s. 272: Pro určení přiměřené náhrady v souvislosti s vypořádáním dědiců členského podílu v bytovém družstvu (za užití § 142 ObčZ per analogiam) lze vycházet z hodnoty vypořádacího podílu zůstavitele, stanoveného postupem podle § 233 odst. 3 a 3 ObchZ (popřípadě upraveného dle stanov družstva).

R 51/2001: Stanovy družstva, které určují lhůtu deseti let pro splatnost vypořádacího podílu, lze v této části považovat za rozporné s dobrými mravy (§ 39 ObčZ).

SJ 10/2003 s. 799: 1. Stanovy družstva jsou smlouvou sui generis.

2. Jestliže stanovy obsahují – v souladu s ustanovením § 233 odst. 5 ObchZ – odchýlný způsob vypořádání při zániku členství v družstvu od způsobu určeného obchodním zákoníkem (ze kterého vyplývá vypořádání v penězích), nemůže být tento způsob určen tak, aby umožňoval družstvu rozhodnout, jaký způsob vypořádání v jednotlivých případech zvolí; taková úprava je v rozporu s ustanovením § 269 odst. 3 ObchZ.

SJ 7/2005 s. 506: 1. K projednání a rozhodnutí sporů o vyplacení vypořádacího podílu společníka obchodní společnosti, člena družstva či jejich dědice jsou podle § 9 odst. 3 písm. g) OSR jako soudy prvního stupně věcně příslušné krajské soudy.

2. K projednání a rozhodnutí sporů o vypořádání majetkového podílu z transformace podle zákona č. 42/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou jako soudy prvního stupně věcně příslušné okresní soudy.

§ 234 [Úhrada vypořádacího podílu]

(1) Vypořádací podíl se uhrazuje v penězích. Stanovy mohou určit, že v případech, kdy členský vklad spočíval zcela nebo zčásti v převodu vlastnického práva k nemovitosti na družstvo, může člen žádat vypořádání vrácením této nemovitosti,

a to v hodnotě, která je evidována v majetku družstva v době zániku jeho členství. Je-li výše vypořádacího podílu menší, než činí hodnota vrácené nemovitosti, je nabývací člen povinen uhradit družstvu rozdíl v penězích. Stanovy mohou určit, že obdobně se postupuje i v případě, kdy spočíval členský vklad v poskytnutí jiného věcného plnění. Družstvo odpovídá členovi, jestliže nakládá s majetkem družstva způsobem, jenž by toto vrácení znemožňoval.

(2) Nárok podle odstavce 1 na vrácení zemědělské půdy vložené do družstva má člen i v případě, že tento nárok stanovy neurčují.

Související ustanovení: § 233, § 231 odst. 1 a 2

Související předpisy: § 706 a 707 ObčZ

Z literatury: *Pekárek, M.* Vypořádání majetkových nároků vyplývajících z členství v družstvu v případě smrti člena. Právní praxe, 1994, č. 4; *Pekárek, M.* Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, Brno, 1999, č. 224; *Průchová, I., Pokorná, J.* Transformace družstev – právní formy podnikání. Ekonom, 1992, č. 44

Majetková účast člena v družstvu mající podobu jeho členského vkladu, ať již jenom základního nebo i dalšího členského vkladu, nemá charakter pohledávky člena vůči družstvu. Teprve při zániku členství (jinak než převodem členských práv a povinností nebo s právním nástupnictvím) vzniká bývalému členovi, popřípadě jeho právnímu nástupci, nárok na vypořádání této účasti transformované ve vypořádací podíl – viz § 233. Teprve v tomto okamžiku tedy vzniká bývalému členovi (jeho právnímu nástupci) pohledávka za družstvem. Shora citované ustanovení také odpovídá na otázku splatnosti této pohledávky.

Pro případ, že zákon nebo stanovy družstva zakládají právo na vypořádání člena družstva ve věcném plnění, nezakládá obchodní zákoník povinnost člena přijmout na vypořádací podíl věcné plnění, ale dává mu pouze právo takové plnění požadovat, čemuž odpovídá povinnost družstva takové plnění poskytnout. Ze zákona nevyplyvá, jak se vypořádání ve věcech uskuteční. Vzhledem k tomu, že zákon nemá speciální ustanovení o této otázce, to znamená, že se uskuteční obvyklými právními nástroji sloužícími k převodu vlastnictví.

Jestliže je cena vrácené nemovitosti vyšší než vypočtená hodnota vypořádacího podílu, je člen povinen uhradit družstvu rozdíl v penězích. Zákon přitom nerozlišuje, jestli zvýšení hodnoty nastalo tím, že družstvo vynaložilo své prostředky na její zhodnocení, nebo tím, že se změnily cenové předpisy. V případě, kdy se hodnota věci snížila, je naopak vzniklý hodnotový rozdíl povinnou vyrovnat družstvo, a to opět bez ohledu na to, co bylo příčinou vzniku tohoto rozdílu.

V závěru prvního odstavce zákon stanoví odpovědnost družstva pro případ, že by nakládalo se svým majetkem způsobem, který pozdější vrácení toho, co člen jako věcné plnění na svůj členský vklad vnesl do družstva, znemožňoval. Podle *Pekárka* zákon takto na jedné straně přiznává družstvu vlastnické právo k majetku vloženému členem do družstva jako jeho vklad, současně však na druhé straně stanovením výše uvedené odpovědnosti do značné míry degraduje toto „vlastnictví“ na pouhý vztah užívací. Je totiž zřejmé, že družstvo tímto svým majetkem nemůže disponovat. Převod vlastnictví takového majetku by zcela jednoznačně znamenal zmaření možnosti vrácení tohoto majetku členovi po zániku jeho členství. Dokonce ani užívat tento majetek nemůže družstvo zcela volně podle svého uvážení, jak by mu příslušelo jako vlastníkov, neboť i způsob užívání může ovlivnit pozdější možnost vrácení tohoto majetku. Přitom tento

stav bude trvat po celou dobu trvání členství člena, aniž bude jisté nejen to, zda a kdy člen své členství ukončí, ale i zda po skončení svého členství bude vrácení tohoto majetku požadovat. Je zřejmé, že uvedené řešení vytváří pro družstvo trvalý stav právní nejistoty. Z tohoto důvodu bude pro družstvo výhodnější možnost vypořádání vrácením vnesených věcí neupravovat, popřípadě (tam, kde právo na takové plnění zakládá zákon) věcné plnění na členský vklad od členů nepřijímat, a pokud by mělo o některé věci ve vlastnictví člena zájem, uzavřít s ním k těmto věcem nájemní smlouvu. Jedinou výhodou, kterou je oproti nájmu toto „vlastnictví“ schopno družstvu poskytnout, je to, že užívání věci vložených do družstva na členský vklad je oproti nájmu bezúplatné.

Konečně neméně závažným nedostatkem tohoto ustanovení je to, že zákon odpovědnostní vztah v těchto souvislostech pouze naznačuje, aniž blíže vymezuje předpoklady jeho vzniku a především důsledky, které mají družstvo na jeho základě postihnout. V případě, že vrácení věcného plnění nebude možné, nabízí se jako logické řešení uhrazení vypořádacího podílu v penězích. Na otázku, jaký jiný nárok by mohl bývalému členovi v těchto souvislostech vzniknout, zákon odpověď nedává. V úvahu by mohl přicházet jedině nárok na náhradu škody, pokud by v této souvislosti vznikla. Její vznik je však do určité míry problematický, uvědomíme-li si, že nárok na vypořádání bývalého člena je co do výše omezen výší vypořádacího podílu, a že příslušnou částku mu družstvo vyplatí.

Vypořádání podle tohoto ustanovení není totožné s majetkovým vypořádáním členů při zániku družstva – viz komentář k § 259.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník v souvislosti s úpravou majetkového vypořádání mezi bývalým členem nebo jeho právním nástupcem a družstvem nerozlišuje mezi jednotlivými typy družstev, je třeba řešení ustanovení § 233 a 234 tohoto zákona vztáhnout i na bytová družstva, a to i přesto, že např. v souvislosti s řešením důsledků smrti člena družstva občanský zákoník v § 706 a 707 hovoří o členském podílu a nikoli o podílu vypořádacím.

Z judikatury:

PP 1/2003 s. 26: 1. Z ustanovení § 234 odst. 1 ObchZ vyplývá, že pokud člen družstva nepožádá o uhrazení vypořádacího podílu jiným způsobem (ve věcech), je družstvo povinno uhradit vypořádací podíl v penězích.

2. Ustanovení stanov družstva, které určuje, že vypořádací podíl se vydává ve skladbě a poměry, v jaké je skladba obchodního jmění družstva, je v rozporu se zákonem (§ 39 ObčZ).

§ 235 Nedělitelný fond

(1) Družstvo je povinno při svém vzniku zřídit nedělitelný fond, nejméně ve výši 10 % zapisovaného základního kapitálu. Tento fond družstvo doplňuje, nejméně o 10 % ročního čistého zisku, a to až do doby, než výše nedělitelného fondu dosáhne částky rovnající se polovině zapisovaného základního kapitálu družstva. Stanovy mohou určit, že se vytváří vyšší nedělitelný fond nebo další zajišťovací fondy.

(2) Nedělitelný fond se nesmí použít za trvání družstva k rozdělení mezi členy.

Související ustanovení: § 226 odst. 1 písm. g), § 233 odst. 3, § 257 odst. 1 písm. d)

Související předpisy: § 7, § 17 odst. 2 zák. č. 42/1995 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. a II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3, 4

Zatímco obchodní společnosti mohou zřídit rezervní fond buď při vzniku, anebo v průběhu trvání z čistého zisku (§ 67 odst. 2), družstva musí nedělitelný fond, který je svou povahou zajišťovacím fondem, vytvořit již při svém vzniku. Úprava tvorby a použití nedělitelného fondu je povinnou součástí stanov (§ 226 odst. 1 písm. g)]. Podle zákona se nedělitelný fond ve své konečné výši musí rovnat nejméně polovině zapisovaného základního kapitálu družstva. Stanovy mohou stanovit i vyšší horní hranici nedělitelného fondu, případně i to, že družstvo bude zřizovat ještě i další zajišťovací fondy podle své potřeby. V tom případě musí vypracovat režim jejich dotace a nakládání s nimi.

Nedělitelným se tento fond nazývá proto, že za trvání družstva nemůže být použit k rozdělení mezi členy, ani se k němu nepřihlíží při výpočtu vypořádacího podílu člena, jehož členství v družstvu zaniklo. Změnou stanov může družstvo rozhodnout o snížení výše nedělitelného fondu, snížení však nemůže být takové, aby fond byl nižší než jeho zákonem stanovená minimální výše. Podobně jako o snížení může družstvo rozhodnout i o zvýšení nedělitelného fondu. V tomto případě zákon žádné omezení neklade.

Zřizovat nedělitelný fond v družstevní záložně zákon nedovoluje. Zato v ní povinně musí být zřízen fond rizikový a rezervní (§ 10 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění).

§ 236 Rozdělení zisku

(1) Na určení zisku, který se má rozdělit mezi členy, se usnáší členská schůze při projednání řádné účetní závěrky.

(2) Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, určí se podíl člena na zisku určeném k rozdělení mezi členy poměrem výše jeho splaceného vkladu k splaceným vkladům všech členů; u členů, jejichž členství v rozhodném roce trvalo jen část roku, se tento podíl poměrně krátí.

(3) Stanovy družstva nebo usnesení členské schůze, připouštějí-li to stanovy, mohou určit jiný způsob vymezení podílu člena na zisku, který se má rozdělit mezi členy.

Související ustanovení: § 39, § 226 odst. 1 písm. f), § 235

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 4; Pekárek, M. Majetková účast občanů v družstvech a její právní aspekty. Acta Universitatis Brunensis-Iuridica, Brno, 1999, č. 224

Členové družstva nemají ze zákona právo na podíl ze zisku družstva. Toto právo spolu s předpoklady jeho vzniku mohou založit stanovy družstva (shodně Čáp, J. Obchodní zákoník. Komentář. IV. díl. Praha : POLYGON, 2002, s. 3176 a Holejšovský, J. Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 123). Konkrétní určení části zisku, který bude rozdělen mezi členy, přísluší členské schůzi, která tak učiní v souvislosti se schvalováním řádné roční účetní závěrky.

Kritériem pro stanovení podílu člena na zisku je poměr jím splaceného vkladu k součtu splacených vkladů všech členů. Toto kritérium platí, pokud ve stanovách si družstvo nestanoví kritérium jiné. Pokud členství v družstvu trvalo jen po část roku, za který se podíl na zisku stanoví, přísluší členovi nárok jen na poměrnou část podílu na zisku.

Pokud nedělitelný fond družstva nedosahuje poloviny zapisovaného základního kapitálu družstva, musí být ze zisku nejprve dotován – viz § 235.

Rozdělit zisk mezi členy družstevní záložny zákon původně nedovoloval vůbec. Podle § 9 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, lze zisk mezi členy družstevní záložny rozdělit. Podíl člena na zisku je stanoven poměrem výše členského vkladu k souhrnu všech členských vkladů všech členů k rozvahovému dni řádné účetní závěrky. Na určení zisku, který se má rozdělit mezi členy, se po zohlednění části zisku připadajícího na vypořádací podíly, usnáší členská schůze při projednání řádné účetní závěrky. Vykázeli-li družstevní záložna ztrátu, je povinna na členské schůzi rozhodnout při schvalování řádné účetní závěrky, ve které je tato ztráta vyčíslena, o úhradě této ztráty z rizikového fondu a rezervního fondu a nerozděleného zisku minulých let. Nepostačují-li ke krytí ztráty tyto vlastní zdroje, vzniká schválením řádné účetní závěrky povinnost podílet se svou uhrazovací povinností na krytí ztráty přesahující tyto vlastní zdroje, a to všem osobám, které byly k rozvahovému dni řádné účetní závěrky členy družstevní záložny. Družstevní záložna je oprávněna jednostranně započíst pohledávku vzniklou z důvodu uhrazovací povinnosti člena. Rozdělení zisku nebo krytí ztráty družstevní záložny provede představenstvo do 30 dnů od dne konání členské schůze, která schválila řádnou účetní závěrku, z níž zisk nebo ztráta vyplývá.

Použití obecné úpravy rozdělování zisku v družstvech obsažené v obchodním zákoníku § 9 odst. 1 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, pro družstevní záložny výslovně vylučuje.

Díl třetí. Orgány družstva

§ 237 [Výčet orgánů]

Orgány družstva jsou:

- a) členská schůze,**
- b) představenstvo,**
- c) kontrolní komise,**
- d) další orgány družstva podle stanov.**

Související ustanovení: § 239, 243, 244, 245

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Zákon respektuje možnou různorodost družstev, a proto sám uvádí jen tři základní (tradiční) orgány družstva – členskou schůzi, představenstvo a kontrolní komisi. Současně však, z výše uvedeného důvodu, umožňuje družstvům, aby podle svých podmínek a potřeb ve svých stanovách propůjčila statutu orgánu družstva dalším strukturálním jednotkám nebo členům družstva. Přiznání statutu orgánu družstva ve stanovách ovšem předpokládá, že je takovéto jednotce nebo členovi vymezena nejen určitá kompetence (tj. okruh vnitrodružstevních vztahů, v nichž bude vystupovat), ale i pravomoc v těchto vztazích rozhodovat. Orgány družstva jsou vesměs kolektivní povahy.

Družstevní záložna navíc zřizuje povinně úvěrovou komisi, která má nejméně tři členy. Člen úvěrové komise nesmí být členem představenstva ani členem kontrolní komise družstevní záložny. Úvěrovou komisi volí členská schůze družstevní záložny z řad členů družstevní záložny. Úvěrová komise rozhoduje o poskytování úvěrů členům podle stanov, ručení za půjčky a úvěry členů, zajištění úvěrů (§ 6 odst. 1 až 3 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění).

§ 238 [Společná úprava pro orgány družstva]

(1) Orgánem družstva nebo jeho členem může být jen člen družstva; ustanovení zvláštních právních předpisů o volbě členů kontrolní komise zaměstnanci tím nejsou dotčena. Volba učiněná v rozporu s tím je neplatná.

(2) Je-li členem voleného orgánu družstva právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojené s jejím členstvím v orgánu družstva fyzická osoba, která je k tomu zmocněna; plná moc musí mít písemnou formu. Zmocněnec musí splňovat stejné podmínky, jako kdyby byl členem voleného orgánu družstva osobně, kromě členství v družstvu, a nesmí udělit další plnou moc za tímto účelem třetí osobě.

(3) Pokud tento zákon nestanoví jinak, vyžaduje se pro platnost usnesení členské schůze, představenstva a kontrolní komise jejich řádné svolání, přítomnost nadpoloviční většiny členů a souhlas většiny hlasů přítomných členů. Tento zákon nebo stanovy určují, pro která usnesení je třeba souhlasu kvalifikované většiny.

Související ustanovení: § 13 odst. 1 a 2, § 31a, 37, § 194 odst. 7, § 243 odst. 8, § 244 odst. 8

Související předpisy: § 31 n. ObčZ; zák. č. 307/2006 Sb.; zák. č. 308/2006 Sb.

Z literatury: *Dvořák, T.* Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům. Právní rozhledy, 2000, č. 2

Odstavce 1 a 2 tohoto paragrafu změnil zák. č. 308/2006 Sb.

Fyzická osoba se může stát členem voleného orgánu družstva jediné volbou, s určitou výjimkou podle § 248 odst. 3 lze dovodit, že kromě toho, že orgánem nebo členem orgánu družstva může být pouze jeho člen, je dalším obecným předpokladem účasti fyzické osoby v orgánu družstva její způsobilost k právním úkonům a její souhlas s účastí v orgánu družstva. Podmínky výkonu funkce člena představenstva a člena kontrolní komise určuje podle ustanovení § 243 odst. 8, § 244 odst. 8 ustanovení § 194 odst. 7. Zvláštním právním předpisem podle odstavce 1 je zák. č. 307/2006 Sb.

Podle § 194 odst. 7 zák. č. 308/2006 Sb. může být členem voleného orgánu družstva fyzická osoba, která je k tomu zmocněna. Pokud je v družstvu zřízena funkce ředitele družstva, může mít její vykonavatel dvojí postavení. Může tuto svou funkci vykonávat pouze v rámci svého pracovněprávního vztahu k družstvu. Družstvo však může také ve svých stanovách prohlásit ředitele za orgán družstva. V tomto druhém případě může být ředitelem pouze člen družstva.

Porušení podmínky účasti v orgánech družstva stanovené v první větě odstavce 1 postihuje zákon (stejně jako porušení podmínek podle § 243 odst. 8, § 244 odst. 8 ve vazbě na ustanovení § 194 odst. 7) sankcí neplatnosti volby, přičemž se uplatní i úprava poslední věty § 194 odst. 7 o tom, že neplatností volby nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.

I pro družstva platí ustanovení § 31a. Toto ustanovení bylo do obchodního zákoníku vloženo novelou provedenou zák. č. 105/2000 Sb., následně bylo několikrát změněno. Blíže viz komentář k § 31a.

Protože členem družstva může být i právnická osoba, řeší zákon v odstavci 2 i podmínky její účasti v orgánu družstva. Na účast v orgánu družstva (kromě členské schůze) nemá právnická osoba právní nárok. Tuto účast získá jediné volbou tak jako každý jiný člen družstva. Zmocněnec právnické osoby nemusí sám být členem družstva. Členem je totiž sama tato právnická osoba. Z povahy zastoupení na základě plné moci je zřejmé, že zmocněnec nejedná jménem svým, ale jménem zastoupené právnické osoby a také ji se přičítají důsledky jeho jednání.

Kolektivní orgány družstva projevují svoji vůli usnesením. K obecným předpokladům platnosti usnesení členské schůze, představenstva a kontrolní komise patří řádné svolání

těchto orgánů, tj. jejich svolání způsobem stanoveným v zákoně a ve stanovách družstva, stejně jako dodržení ostatních podmínek upravených v odstavci 3.

Členská schůze

§ 239 [Svolání a působnost]

(1) Nejvyšším orgánem družstva je schůze členů družstva (dále jen „členská schůze“).

(2) Členská schůze se schází ve lhůtách určených stanovami, nejméně jednou za rok. Svolání členské schůze musí být členům oznámeno způsobem určeným stanovami. Na žádost jedné třetiny členů družstva nebo kontrolní komise, popřípadě 3 delegátů zařadí představenstvo jimi určenou záležitost na pořad jednání členské schůze. Ustanovení § 182 odst. 1 písm. a) se použije přiměřeně.

(3) Členská schůze musí být svolána, požádá-li o to písemně alespoň jedna třetina všech členů družstva, kontrolní komise, jakož i v dalších případech, určí-li tak stanovy. Jestliže představenstvo nesvolá členskou schůzi tak, aby se konala do 40 dnů od doručení žádosti, je osoba písemně pověřená osobami nebo orgánem, který požadoval svolání členské schůze, oprávněna svolat členskou schůzi sama. Členové představenstva jsou společně a nerozdílně povinni vydat této osobě na její žádost seznam členů, popřípadě delegátů družstva.

(4) Do působnosti členské schůze patří:

- a) měnit stanovy,
- b) volit a odvolávat členy představenstva a kontrolní komise,
- c) schvalovat řádnou účetní závěrku,
- d) rozhodovat o rozdělení a užití zisku, popřípadě způsobu úhrady ztráty,
- e) rozhodovat o zvýšení nebo snížení zapisovaného základního kapitálu,
- f) rozhodovat o základních otázkách koncepce rozvoje družstva,
- g) rozhodnutí o splnutí, sloučení, rozdělení a o jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy,
- h) rozhodovat o uzavření smluv podle § 67a a o jiných významných majetkových dispozicích,
- i) rozhodovat o prodeji nebo jiných majetkových dispozicích s nemovitostmi, ve kterých jsou byty, nebo s byty; takové rozhodnutí může členská schůze přijmout jen po předchozím písemném souhlasu většiny členů bytového družstva, kteří jsou nájemci v nemovitosti, které se rozhodování týká; to neplatí, jestliže družstvu vznikla povinnost převést byt nebo nebytový prostor do vlastnictví člena, který je nájemcem.

(5) Členská schůze rozhoduje o dalších záležitostech týkajících se družstva a jeho činnosti, pokud tak stanoví tento zákon, stanovy, popřípadě pokud si rozhodování o některé věci vyhradila.

(6) Stanovy družstva mohou určit, že členská schůze budou konány formou dílčích schůzí. Při rozhodování se počítají hlasy, odevzdané na všech dílčích členských schůzích. Dílčí členská schůze nemohou rozhodovat o zániku družstva a v dalších případech, určí-li tak stanovy.

(7) Není-li s ohledem na rozsah družstva dobře možné svolávat členskou schůzi, mohou stanovy určit, že v rozsahu jimi stanoveném plní působnost členské schůze shromáždění delegátů. Každý z delegátů se volí stejným počtem hlasů. Stanovy mohou určit odchylky, pokud jsou nutné vzhledem k organizačnímu uspořádání družstva.

(8) Není-li členská schůze schopna se usnášet, svolá představenstvo náhradní členskou schůzi tak, aby se konala do 3 týdnů ode dne, kdy se měla konat členská schůze původně svolaná. Náhradní členská schůze musí být svolána novou pozvánkou s nezměněným pořadem jednání. Pozvánka musí být odeslána nejpozději do 15 dnů ode dne, na který byla svolána původní členská schůze, nejpozději však 10 dnů před konáním náhradní členské schůze. Náhradní členská schůze je schopna se usnášet bez ohledu na ustanovení § 238 odst. 3. Obdobně se postupuje, byla-li členská schůze konána formou dílčích členských schůzí a schůzí shromáždění delegátů.

Související ustanovení: § 182 odst. 1 písm. a), § 185 odst. 4, § 224, § 226 odst. 3, § 231 odst. 3 a 4, § 237, 238, 240 až 243, § 244 odst. 1 a 5, § 245, § 251 odst. 2, § 253, § 254 odst. 2 a 3, § 255, 258, 259

Související předpisy: § 40 ObčZ

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3; Dvořák, T. O členské schůzi družstva. Právní rozhledy, 2004, č. 19

Členská schůze (schůze členů družstva) je zákonem označena jako nejvyšší orgán družstva. Rozumí se tím skutečnost, že

- rozhoduje v nejvýznamnějších družstevních záležitostech, které také zákon vyjmenovává,
- může si vyhradit rozhodování kterékoli jiné otázky týkající se družstva a jeho činnosti,
- volí ostatní orgány družstva a tyto orgány jsou jí povinny „skládat účty“ ze své činnosti; v případě nesplnění (porušení) povinností vzniká mezi členskou schůzí a těmito orgány vztah tzv. „funkční“ odpovědnosti, na jehož základě se pak mohou uplatnit příslušné sankce.

Zákon stanoví také základní pravidla pro konání členských schůzí. Družstvo může v souladu s podmínkami, v nichž působí, ve svých stanovách určit, že členská schůze bude mít formu dílčích členských schůzí. Výsledek hlasování o určité otázce je pak dán součtem hlasů všech těchto schůzí. Stanovy by měly také stanovit časové rozpětí, ve kterém se všechny tyto dílčí členské schůze budou konat. Dílčí členské schůze mají kompetenci členské schůze s výjimkou rozhodování o zániku družstva případně o dalších otázkách, které z jejich kompetence vyloučí stanovy. Zákon tak dává najevo, že přes všechnu podobnost nepovažuje dílčí členské schůze za zcela rovnocenné členské schůzi. Současně to však znamená i to, že členská schůze a dílčí členské schůze mohou v tomtéž družstvu existovat vedle sebe, jinými slovy řečeno, zakotvení dílčích členských schůzí ve stanovách nevylučuje svolání členské schůze. Jejich vzájemný vztah však není vztahem nadřazenosti a podřízenosti. Dílčí členské schůze jsou jen určitou, zákonem uznanou formou členské schůze.

Namísto dílčích členských schůzí může v podmínkách družstev s velkým počtem členů plnit funkci členské schůze v rozsahu, v jakém stanoví stanovy, shromáždění delegátů. Vzhledem k formulaci tohoto ustanovení i tento orgán může existovat v družstvu vedle členské schůze (pokud z jeho působnosti některé věci stanovy vyloučily), nebo ji zcela nahradí (jestliže stanovy celý rozsah členské schůze přenesou na tento orgán).

Dodržení způsobu svolání členské schůze stanoveného stanovami je nezbytné proto, aby je bylo možno označit jako „řádné“. Pokud by tento postup nebyl dodržen, nebyla by členská schůze řádně svolána. Zákon takovou schůzi, resp. usnesení na ní přijatá, nestihá automaticky sankcí neplatnosti. Pouze stanoví počátek běhu lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení na ní přijatých (§ 242 odst. 1).

Mezi pravidla řádného svolávání členské schůze náleží i pravidlo (opět výslovně v zákoně neuvedené, a o to spíš by mělo být zdůrazněné ve stanovách družstva), podle kterého pozvánka (oznámení svolání členské schůze) musí obsahovat i její program. Přestože zákon toto pravidlo výslovně neuvádí, jeho respektování vyžaduje tím, že novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila odstavec 2 úpravou postupu v případě, kdy je třeba stanovený a oznámený program členské schůze rozšířit. Novela podmiňuje tuto možnost žádostí jedné třetiny členů družstva (zřejmě všech, nejen na schůzi přítomných) nebo žádostí kontrolní komise, v případě shromáždění delegátů žádostí alespoň tří delegátů.

Zákon již neupravuje podrobnosti postupu při podání žádosti o doplnění programu členské schůze a způsobu provedení úpravy programu, ale odkazuje na přiměřené použití úpravy obdobné situace v akciové společnosti, tj. na ustanovení § 182 odst. 1 písm. a). Přiměřenost použití citovaného ustanovení znamená především to, že se zde neuplatní odkaz na § 181 odst. 1, na který odkazuje návrh citovaného odstavce a který omezuje podávání žádosti na rozšíření programu členské schůze akciové společnosti jen na akcionáře (v případě družstva by to znamenalo členy družstva) mající akcie v tam uvedené souhrnné nominální hodnotě. Použitelnosti tohoto odkazu v družstvech brání především skutečnost, že družstva nejsou kapitálovými společnostmi a že výše majetkové účasti členů v družstvu v zásadě nemá vliv na jejich účast na řízení družstva prostřednictvím členské schůze. Z ustanovení § 182 odst. 1 písm. a) také vyplývá, že když návrh na rozšíření programu členské schůze přijde představenstvu natolik opožděně, že již není možné rozšíření programu členské schůze obvyklým způsobem oznámit, lze takto navržený nový bod do programu zařadit jen postupem podle ustanovení § 185 odst. 4, to znamená jen za účasti a se souhlasem všech akcionářů, v tomto případě všech členů družstva. Prakticky to znamená, že např. rozšířit jednání svolané členské schůze návrhem vzneseným na samotném jejím jednání nebo těsně před jeho zahájením není možné.

Členskou schůzi svolává představenstvo družstva. Třetí odstavec se zabývá problematikou svolání členské schůze z podnětu někoho jiného než představenstva. Takovýto podnět (žádost) může dát alespoň jedna třetina všech členů družstva, kontrolní komise nebo subjekt, kterému toto oprávnění pro určitou situaci svěří stanovy. Uvedenému oprávnění odpovídá povinnost představenstva družstva do čtyřiceti dnů od doručení žádosti členskou schůzi svolat. Nesplní-li představenstvo tuto povinnost, je oprávněna svolat členskou schůzi osoba, kterou svoláním členské schůze pověřil ten, kdo o svolání členské schůze požádal. Členové představenstva pak již mají jen společnou a nerozdílnou povinnost vydat této osobě na její žádost seznam členů, popřípadě delegátů – srov. odstavec 3.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. také doplnila ustanovení odstavce 4. Kromě drobnějších změn spočívajících v upřesnění terminologie jde o doplnění působnosti členské schůze jednak o schvalování přeměny družstva – změny právní formy [písmeno g)], především pak o dva nové okruhy působnosti v oblasti dispozic s majetkem. S účinností zák. č. 370/2000 Sb. je ve výlučné působnosti členské schůze rozhodovat o prodeji nebo nájmu podniku a o jiných významných majetkových dispozicích [písmeno h)] a o prodeji nebo jiných majetkových dispozicích s nemovitostmi, ve kterých jsou byty, nebo se samostatnými byty. Vzhledem k poslednímu uvedenému je zřejmé, že zákon vztahuje tuto ustanovení výlučně k bytovým družstvům. Nevztahuje se proto na případy, kdy nemovitost s byty nebo samostatné byty vlastní a chce s nimi disponovat jiné než bytové družstvo. Ani v bytovém družstvu to neplatí v případech, kdy má povinnost byt nebo nebytový prostor převést do vlastnictví člena, který je současně nájemcem předmětného bytu nebo nebytového prostoru. Zde je zřejmá souvislost se zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění.

Novela provedená zák. č. 554/2004 Sb. výrazně změnila ve vazbě na změnu ustanovení § 67a znění odstavce 4 písm. h); další změnu provedla novela provedená zák. č. 56/2006 Sb.

Vymezení působnosti členské schůze se nevyčerpává tímto paragrafem, ale doplňují jej i další ustanovení zákona, popřípadě stanov.

Náhradní členskou schůzí rozumí zákon takovou členskou schůzi, kterou představenstvo svolá proto, že původně řádně svolaná členská schůze nebyla schopna se usnášet. Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. upřesnila pravidla svolávání náhradní členské schůze.

Na rozdíl od standardní členské schůze je náhradní členská schůze usnášeníschopná při účasti jakéhokoli počtu členů. Zákon tuto skutečnost vyjadřuje slovy, že „je schopna se usnášet bez ohledu na ustanovení § 238 odst. 3“. Uvedené ustanovení upravuje dvě věci. Jednak otázku usnášeníschopnosti členské schůze, kterou váže na přítomnost nadpoloviční většiny členů (kvórum), jednak základní předpoklad pro přijetí usnesení členské schůze, kterým je nadpoloviční většina hlasů přítomných, pokud není třeba tzv. většiny kvalifikované. Výše uvedený odkaz na § 238 odst. 3 jednoznačně vylučuje v něm stanovený požadavek přítomnosti nadpoloviční většiny členů na schůzi. Situace již není tak zcela jednoznačná v případě druhého předpokladu – předpokladu pro přijetí usnesení. Je nepochybné, že i když je náhradní členská schůze usnášeníschopná za jakéhokoli počtu přítomných členů družstva, že i pak usnesení bude možno požadovat za schválené (přijaté) jen tehdy, jestliže pro ně bude hlasovat většina přítomných členů. Nelze vyloučit ani aplikaci ustanovení o kvalifikované většině, pokud tato většina není vztahována ke všem členům, ale pouze k přítomným členům družstva.

Konečně poslední věta odstavce 8 říká, že obdobně se postupuje v případě, že členská schůze byla konána formou dílčích členských schůzí a schůzi shromáždění delegátů. Tato věta vyvolává určité pochybnosti. Podle *Pekárka* je této větě třeba rozumět tak, že i tyto jednotlivé dílčí schůze jsou usnášeníschopné při jakémkoli počtu přítomných členů. Usnášeníschopnost se zde neposuzuje podle jednotlivých dílčích schůzí, ale podle součtu přítomných na všech dílčích schůzích. Totéž platí i pro posouzení, zda návrhy na usnesení byly schváleny či nikoli. Rozhodující není poměr hlasů pro a proti na jednotlivých dílčích členských schůzích, ale součty hlasů všech dílčích schůzí. Poněkud zavádějící je toto ustanovení ve vztahu ke schůzím delegátů. V tomto případě tuto ustanovení platí jen tehdy, že se shromáždění delegátů koná rovněž po částech (jako dílčí členská schůze), tedy jako dílčí shromáždění delegátů. To ovšem postrádá praktický smysl, protože ke shromáždění delegátů se družstvo uchýlí především v situaci, kdy má tak velkou členskou základnu, že by se je obtížně celá scházela na společném zasedání v podobě členské schůze. Jestliže se proto pro shromáždění delegátů družstvo rozhodne, zvolí takový klíč pro volbu delegátů, aby jejich počet umožňoval jejich svolání ke společnému jednání najednou. V situaci, kdy shromáždění delegátů jedná jako celek a nikoli po částech, plní funkci standardní členské schůze, a proto i pro jeho svolávání, jednání, usnášeníschopnost a další předpoklady přijímání usnesení platí obdobná pravidla jako pro standardní členskou schůzi a nikoli pro členskou schůze dílčí.

Podle *Pelikanové* (Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. Praha : Linde, 1995, s. 694) se poslední věta odstavce 8 uplatní jen pro náhradní dílčí schůze a náhradní shromáždění delegátů. Autorka se přiklání k názoru, že není nutné svolávat jako náhradní všechny dílčí schůze, ale stačí svolat ty, které se napoprvé nesešly. Ve vztahu ke shromáždění delegátů považuje ustanovení za velmi pochybné.

V zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, je problematice členské schůze věnováno ustanovení § 5a. Upravuje tři otázky. V prvním odstavci uvádí dva případy, kdy je k usnesení členské schůze požadována kvalifikovaná většina – hlasování o fúzi nebo rozdělení družstevní záložny. V druhém odstavci řeší problematiku náhradní členské schůze. Na rozdíl od standardního družstva může v tomto případě náhradní schůze být

zahájena nejdříve po uplynutí 30 minut od plánovaného zahájení původní členské schůze. Lze ji tedy svolat stejnou pozvánkou jakou je svolávána původní schůze. Pozvánka musí obsahovat upozornění, že náhradní členská schůze je schopna se usnášet za jakéhokoli počtu přítomných členů.

V odstavci třetím je pojednáno o rozhodnutí členské schůze o snížení výše základního členského vkladu. K platnosti takového usnesení je třeba souhlasu České národní banky, která posoudí snížení výše základního členského vkladu zejména ve vztahu k povinnosti družstevní záložny dodržovat pravidla a ukazatele kapitálové přiměřenosti, platební schopnosti a likvidity s ohledem na bezpečnost a stabilitu družstevní záložny. Třetí odstavec upravuje též jako podmínku platnosti rozhodnutí členské schůze o zrušení, fúzi a o rozdělení družstevní záložny předchozí souhlas České národní banky.

Z judikatury:

SJ 8/1997 s. 189: 1. Jestliže jsou stanovy družstva v některé části v rozporu s kogentním ustanovením zákona a tento rozpor nezpůsobuje neplatnost celých stanov, platí namísto stanov příslušné ustanovení zákona.

2. Usnesení členské schůze družstva může přiznat zpětnou účinnost pouze zákon.

SJ 11/2004 s. 903: Osoba pověřená svoláním členské schůze (shromáždění delegátů) podle § 239 odst. 3 ObchZ není povinna zařadit na pořad členské schůze záležitost určenou oprávněnými osobami ve smyslu § 239 odst. 2 ObchZ.

SJ 2/2005 s. 87: 1. Z ustanovení § 200e odst. 1 OSŘ ve znění účinném před 1. 1. 2001 vyplývá, že řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob lze považovat za řízení ve věcech uvedených v § 9 odst. 4 písm. b) až j) OSŘ, ve znění účinném před 1. 1. 2001.

2. Řízení o návrhu člena družstva na zrušení rozhodnutí členské schůze o vyloučení z družstva bylo řízením podle § 9 odst. 3 písm. c) bodu jj) OSŘ., ve znění účinném před 1. 1. 2001, a proto se na ně nevztahuje ustanovení bodu 13. hlavy první části dvanácté zákona č. 30/2000 Sb.

SJ 6/2005 s. 456: Členská schůze družstva nemůže účinně rozhodnout o tom, zda konkrétní nebytový prostor podléhá režimu ustanovení § 23 odst. 3 nebo § 24 odst. 4 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

§ 240 [Hlasování]

(1) Při hlasování má každý člen jeden hlas, pokud stanovy neurčují jinak. V případě hlasování o věcech uvedených v § 239 odst. 4 písm. a), g) a h) má každý člen pouze jeden hlas.

(2) Člen družstva může písemně zmocnit jiného člena družstva nebo jinou osobu, aby jej na členské schůzi zastupovala.

Související ustanovení: § 238, 239

Související předpisy: § 22 n. ObčZ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Suchánek, J.* Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 8

První odstavec tohoto ustanovení prohlašující, že každý člen družstva má při hlasování pouze jeden hlas, vyjadřuje klasický projev hned dvou základních družstevních principů – principu družstevní demokracie a principu rovnosti členů družstva. Zároveň však dovozuje družstvům se od těchto tradičních družstevních zásad odchýlit, to znamená přiznat ve svých stanovách některým členům i větší počet hlasů. Výjimkou jsou některé záležitosti zásadního významu pro existenci a činnost družstva – změna stanov (tou je třeba rozumět i nahrazení dosavadních stanov jinými novými stanovami), rozhodování o splnutí,

sloučení, rozdělení a jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy a rozhodování o uzavření smluv o převodu nebo nájmu podniku nebo jeho části, anebo o zřízení zástavního práva k podniku nebo jeho části a o jiných významných majetkových dispozicích. V ostatních případech, v nichž zákon umožňuje družstvům odchýlit se od zmíněné tradiční družstevní zásady „jeden člen – jeden hlas“ zákon ani nenaznačuje, co by mělo být důvodem takového řešení. Řešení i této otázky zákon v těchto případech ponechává na družstvu. Je však zřejmé, že pokud se družstva k takovému kroku rozhodnou, bude nejčastějším důvodem rozdílného počtu hlasů přiznaných jednotlivým členům rozdílná výše jejich majetkové účasti v družstvu. Počet hlasů člena pak může např. odpovídat velikosti nebo počtu členských vkladů. Zákon také nijak neomezuje počet hlasů, kterými mohou jednotlivá družstva své jednotlivé členy ve svých stanovách vybavit.

Je třeba si však v těchto souvislostech uvědomit, že jakýkoli odklon od tradičního projevu zásady družstevní demokracie a zásady rovnosti členů „jeden člen – jeden hlas“ znamená změnu v charakteru družstva ve směru přiblížení se charakteru obchodních společností. K tomuto řešení se zřejmě uchýlí ty subjekty, pro něž družstevní forma bude především jednou z podnikatelských forem, zatímco ostatní funkce družstva pro ně budou méně důležité.

V družstevní záložně při hlasování na členské schůzi rovněž platí zásada „jeden člen – jeden hlas“, avšak členům, kteří do ní vložili další členský vklad, přísluší další jeden hlas za každý celý násobek základního členského vkladu. Zákon však omezuje možnost člena získat tímto způsobem další hlasy tím, že stanoví, že nikdo nesmí vykonávat hlasovací práva v rozsahu vyšším než 33 % hlasů všech členů (srov. § 4 odst. 3 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění). Kromě toho zákon vypočítává otázky, o nichž může být hlasováno jen podle zásady „jeden člen – jeden hlas“. To znamená, že pokud mají někteří členové záložny více hlasů, tyto ostatní hlasy v těchto případech neuplatní. Jde o hlasování o vyloučení člena, o změně stanov, o volbě a odvolání člena kontrolní komise, o prodeji nebo nájmu podniku nebo jeho části, o jiných významných majetkových dispozicích, o fúzi a rozdělení a o jiném zrušení družstevní záložny.

Zákon také odstraňuje dřívější pochybnosti v tom směru, zda se člen může nechat na jednání členské schůze zastupovat. S účinností od 1. 1. 2001 novelizovaný obchodní zákoník (novela provedená zák. č. 370/2000 Sb.) tuto možnost připouští. Do té doby zákon ponechával na stanovách družstva, zda zastoupení na základě plné moci připustí. Zástupcem (zmocněncem) může být jak člen, tak i nečlen družstva.

O formě plné moci zákon nic neříká. Přesto není pochyb o tom, že musí být písemná.

Až do uvedené novely měl obchodní zákoník v odstavci 2 výslovné ustanovení o tom, že bez ohledu na to, zda družstvo ve svých stanovách zastoupení na základě plné moci připustí či nikoli, je možné zastoupení ze zákona nebo na základě soudního rozhodnutí. Ve své novelizované podobě se o těchto druzích právního zastupování již vůbec nezmiňuje. Z toho ovšem nelze dovodit, že by tyto druhy zastoupení v družstvu nyní nebyly možné. Jejich přípustnost vyplývá z jiných zákonů, a zřejmě proto je novelizovaný obchodní zákoník již výslovně neuvádí.

Je třeba dodat, že zákonné zastoupení přichází v daných souvislostech v úvahu jen tehdy, pokud osoby, které samy nejsou způsobilé k právním úkonům, jsou členy družstva. Obecně lze konstatovat, že pokud podmínky stanovené ve stanovách družstva vznik členství u takových osob nevylučují, pak je takové členství možné. V případě nabytí členství v bytovém družstvu dědicem členského podílu pak vzhledem k zákonné úpravě vzniku členství ani požadavek způsobilosti k právním úkonům jako podmínku vzniku členství družstvo stanovit nemůže.

§ 241 [Zápis z jednání]

- (1) O každé členské schůzi se pořizuje zápis, který musí obsahovat:
 - a) datum a místo konání schůze,
 - b) přijatá usnesení,
 - c) výsledky hlasování,
 - d) nepřijaté námítky členů, kteří požádali o jejich zaprotokolování.
- (2) Přílohu zápisu tvoří seznam účastníků schůze, pozvánka na ni a podklady, které byly předloženy k projednávaným bodům.
- (3) Každý člen má právo vyžádat si zápis a jeho přílohy k nahlédnutí.
- (4) O rozhodnutí členské schůze, jímž se mění stanovy družstva, musí být pořízen notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text změny stanov.

Související ustanovení: § 224, 239, 240, § 254 odst. 3

Související předpisy: § 80a n. NotŘ

Z literatury: *Pekárek, M.* O členství v bytovém družstvu v procesu dělení tohoto družstva. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, I, s. 40–44

Pro zajištění průkaznosti okolností, za nichž se členská schůze konala, a jejího průběhu ukládá zákon družstvu povinnost pořídít o ní zápis a stanovit náležitosti a přílohy tohoto zápisu. Zajišťuje také každému členovi právo do zápisu a jeho příloh nahlížet. U menších družstev bude obvyklé rozeslání zápisu všem členům. Zákon takovouto povinnost neukládá, nevylučuje však její stanovení ve stanovách.

I když zákon další náležitosti zápisu z jednání členské schůze nestanoví, je zřejmé, že má-li takový zápis splnit svou základní funkci informovat kdykoli později členy, případně další zájemce o řádném průběhu a obsahu určité členské schůze včetně toho, zda byl v souladu s platnou právní úpravou, ať již obsaženou v zákoně nebo ve vnitrodružstevních normách, pak by měl obsahovat i další náležitosti – např. uvedení firmy a sídla družstva, jméno předsedajícího, zapisovatele a ověřovatelů zápisu, případně i sčítatelů hlasů při hlasování, program schůze, a to i v případě, že je uveden na pozvánce, která je přílohou zápisu. Vzhledem k tomu by se podrobnější úpravě náležitostí zápisů průběhu členské schůze, ale i ostatních orgánů družstva, měly věnovat stanovy družstva. Z odstavce 1 písm. c) a z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že v zápisu musí být u každého přijímaného usnesení uvedeno, zda byla v okamžiku hlasování členská schůze usnášeníschopná.

Ustanovení odstavce 4 doplnil do obchodního zákoníku zák. č. 501/2001 Sb., aby odstranil pochybnosti o tom, zda, popřípadě kdy se pořizuje o usnesení členské schůze notářský zápis, které vznikaly po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. Notářským zápisem o rozhodnutí členské schůze je zápis podle ustanovení § 80a n. NotŘ.

Z judikatury:

SJ 8/2003 s. 637: Z ustanovení § 241 odst. 1 písm. c) ObchZ vyplývá, že je povinností družstva při přijímání každého usnesení zjistit, zda je členská schůze usnášeníschopná a uvést to do zápisu.

§ 242 [Neplatnost usnesení]

- (1) Na návrh člena vysloví soud neplatnost usnesení členské schůze, pokud usnesení je v rozporu s právními předpisy nebo stanovami družstva. Návrh soudu může

člen podat, požádal-li o zaprotokolování námítky na členské schůzi, která usnesení přijala, nebo jestliže námítku oznámil představenstvu do jednoho měsíce od konání této schůze a nebyla-li svolána řádně do jednoho měsíce ode dne, kdy se o jejím konání dověděl, nejdéle však do jednoho roku od konání členské schůze. Návrh soudu lze podat jen do jednoho měsíce ode dne, kdy člen požádal o zaprotokolování námítky, nebo od oznámení námítky představenstvu.

(2) Jestliže je důvodem návrhu podle odstavce 1, že tvrzené rozhodnutí členská schůze nepřijala proto, že o něm nehlasovala, anebo, že obsah tvrzeného rozhodnutí neodpovídá rozhodnutí, které členská schůze přijala, lze podat žalobu do jednoho měsíce ode dne, kdy se člen o tvrzeném rozhodnutí dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku ode dne konání nebo tvrzeného konání členské schůze. V ostatním se použijí ustanovení § 131 obdobně.

Související ustanovení: § 127 odst. 8, § 129, 131, § 135 odst. 2, § 241

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ

Z literatury: *Dvořák, T.* Neplatnost usnesení členské schůze družstva. Právní rozhledy, 2002, č. 2

Úprava vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze soudem neumožňuje odstranit všechna vadná usnesení členské schůze, resp. jejich odstranění podmiňuje tím, zda některý z členů družstva řádně vznesl proti usnesení družstva námítku a následně se v této otázce obrátí na soud. I v případech, kdy sice byla námítka proti usnesení řádně podána, avšak nebyl včas podán návrh na vyslovení neplatnosti usnesení u soudu, by vadné usnesení zůstalo definitivně v platnosti. Stejně je tomu v případech, kdy proti vadnému (protiprávnímu) usnesení námítka vůbec nebyla podána. Podobně jako v případě nepodání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení (ačkoli námítka byla řádně uplatněna) i v tomto případě zákon nepřiznává soudu možnost po uplynutí předepsané lhůty vyslovit neplatnost usnesení členské schůze.

Vzhledem ke zmíněné vazbě použití tohoto mechanismu zjednání nápravy na aktivitu členů družstva bude tento mechanismus v praxi používán především tehdy, když se usnesení bude týkat určitých práv určitého člena družstva. Mnohem méně často bude jeho použití v případech usnesení, která nebudou řešit konkrétní případ, ale budou mít normativní povahu – budou se týkat předem neurčeného počtu případů a předem neurčených osob.

Odstavec 1 s účinností od 1. 1. 2001 obsahuje i řešení situace, kdy se člen o přijatém protiprávním usnesení dozvěděl později v důsledku toho, že schůze nebyla řádně svolána a on se jí proto nemohl zúčastnit a nemohl na ní vznést námítku proti na ní přijatému usnesení, případně v důsledku toho i zmeškal jednoměsíční lhůtu k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení k soudu.

Pro členy družstva je významný i odkaz na ustanovení § 131 vyslovený v poslední větě druhého odstavce. Znamená, že se při řešení problematiky případné neplatnosti usnesení členské schůze před soudem s výjimkou lhůt bude postupovat stejně jako při řešení obdobných situací ve společnosti s ručením omezeným. Týká se to zejména výčtu důvodů, kdy soud neplatnost usnesení nevysloví (§ 131 odst. 3), zakotvení nároku na náhradu škody osobám, kterým škoda vznikla jako důsledek protiprávnosti neplatného usnesení, nároku na přiměřené zadostiučinění (případně i v peněžní formě) v případě, že neplatným usnesením byla porušena základní práva člena (§ 131 odst. 4). Právo na přiměřené zadostiučinění mají uvedené osoby i v případech, kdy soud z důvodů v zákoně uvedených neplatnost nevysloví. Tentýž odstavec citovaného ustanovení pak upravuje i lhůtu pro uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění – ve lhůtě stanovené

pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení, nebo ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí soudu. Jde o lhůtu prekluzivní. Podle § 131 odst. 7 výrok pravomocného rozhodnutí soudu o návrhu na neplatnost zavazuje každého, tedy nejen účastníky řízení. Jestliže úprava řešení protiprávnosti usnesení členské schůze není v ustanoveních o družstvech (§ 242) dostatečná v tom směru, že řešení je závislé především na aktivitě členů družstva, pak tento její nedostatek do jisté míry je nahrazen právě i zmíněným odkazem na § 131. V jeho odstavci 8 je totiž pamatováno i na situaci, kdy nebyl podán návrh na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze, nebo nebyl úspěšný. Citované ustanovení umožňuje přezkoumávat platnost usnesení ještě i v rejstříkovém řízení, v němž rejstříkový soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením členské schůze do obchodního rejstříku. Nebyl-li podán návrh na vyslovení neplatnosti usnesení, lze je přezkoumat jen v řízení o zápis skutečnosti v něm obsažených do obchodního rejstříku (pokud takovému zápisu podléháji), soud je však nemůže přezkoumávat v jakémkoli jiném řízení, např. o uplatnění nároku, který takové usnesení založilo nebo naopak popírá. Výjimkou jsou případy, kdy se usnesením o změně stanov dostane obsah stanov do rozporu s kogentním ustanovením zákona.

V § 131 odst. 6 je řešena otázka, kdo zastupuje společnost – v tomto případě družstvo – v řízení o neplatnost usnesení členské schůze.

Konečně v odstavcích 10 a 11 § 131 zařadila novela z roku 2000 zajímavé řešení situace, kdy navrhovatel vezme návrh na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze zpět. Z uvedeného ustanovení vyplývalo, že probíhající řízení nebude v tomto případě zastaveno, ale naopak, k ochraně práv ostatní členů, kteří nepodali návrh, soud ustanovil společného zástupce, a to dokonce z řad advokátů. Tito členové se však nestávali účastníky pokračujícího řízení. Jejich společný zástupce měl postavení zákonného zástupce. Řízení mohlo být zastaveno, jen jestliže on souhlasí se zpětvzetím návrhu, anebo jestliže to později sám navrhl. Ustanovený zástupce byl oprávněn podat i opravný prostředek proti rozhodnutí soudu, a to v případě, mohl-li na základě pečlivého posouzení důvodně očekávat úspěch ve věci. Za škodu odpovídal tento zástupce jen v případě, že ji způsobil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Samozřejmě že by musel být prokázán vznik škody a její souvislost s jednáním zástupce. Náklady tohoto zástupce a jeho odměnu ve výši určené soudem hradilo družstvo. Byl-li návrh podán zjevně bezdůvodně, hradili náklady zástupce společně a nerozdílně všichni členové, které zastupoval. Jestliže zástupce nesouhlasil se zpětvzetím návrhu, který byl zjevně bezdůvodný, nebo poté, co sám jeho bezdůvodnost zjistil a v řízení pokračoval, soud mu náhradu nákladů a odměnu nepřiznal nebo přiznal jen v omezené výši.

Dnes je právní úprava této situace opět jiná. Má-li být řízení o vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze zastaveno proto, že navrhovatel vzal návrh zpět, nebo pro jinou překážku, kterou lze odstranit vstupem dalšího navrhovatele do řízení a jeho jednáním, a je-li zvláštní zájem členů, kteří návrh nepodali, hodný právní ochrany, soud řízení nezastaví, ale vydá usnesení, které vyvěsí na úřední desce soudu, v němž uvede jaké věci se řízení týká, z jakého důvodu má být řízení zastaveno a jak lze překážku odstranit a poučení o tom, že řízení bude zastaveno, jestliže k podanému návrhu do tří měsíců od vyvěšení usnesení do řízení nepřistoupí další navrhovatel a neodstraní v této lhůtě překážku odůvodňující zastavení řízení. Zmíněné usnesení soud doručí i osobám uvedeným v § 131 odst. 1.

Zrušit rozhodnutí orgánu družstevní záložny mohl i Úřad pro dohled nad družstevními záložnami, jestliže zjistil, že rozhodnutím byl porušen obchodní zákoník nebo zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, nebo nebylo respektováno jeho rozhodnutí o uložení nápravného opatření – viz § 28 odst. 2 a 3 zák. č. 87/1995 Sb. v jeho původním znění. Po novele v podobě zák. č. 100/2000 Sb. toto oprávnění v zák. č. 87/1995 Sb.,

v novelizovaném znění, již uvedeno není. Na druhé straně, vzhledem k ustanovení § 1 odst. 2 nic nebrání aplikaci režimu obchodního zákoníku – § 242.

Z judikatury:

SJ 8/2003 s. 637: Z ustanovení § 241 odst. 1 písm. c) ObchZ vyplývá, že je povinností družstva při přijímání každého usnesení zjistit, zda je členská schůze usnášeníschopná a uvést to do zápisu.

PR 6/2003 s. 312: Důkazní břemeno ohledně tvrzení, že členská schůze nebyla schopná se usnášet, leží zásadně na navrhovateli, který se domáhá vyslovení neplatnosti usnesení této členské schůze. Jestliže však družstvo znemožnilo navrhovateli vedení důkazu o jeho tvrzeních, dochází k přenosu důkazního břemene na družstvo.

§ 243 Představenstvo

(1) Představenstvo řídí činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech družstva, které nejsou tímto zákonem nebo stanovami vyhrazeny jinému orgánu.

(2) Představenstvo je statutárním orgánem družstva.

(3) Představenstvo plní usnesení členské schůze a odpovídá jí za svou činnost. Nevyplyvá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek předseda nebo místopředseda. Je-li však pro právní úkon, který činí představenstvo, předepsána písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva.

(4) Představenstvo se schází podle potřeby. Musí se sejít do 10 dnů od doručení podnětu kontrolní komise, jestliže na její výzvu nedošlo k nápravě nedostatků.

(5) Představenstvo volí ze svých členů předsedu družstva (představenstva), popřípadě místopředsedu, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni členskou schůzí. Místopředseda zastupuje předsedu v době jeho nepřítomnosti. Zastupováním mohou být pověřeni i další členové představenstva v určitém pořadí stanoveném představenstvem.

(6) Předseda družstva organizuje a řídí jednání představenstva. Určují-li tak stanovy, organizuje a řídí i běžnou činnost družstva.

(7) Stanovy mohou určit, že běžnou činnost družstva organizuje a řídí ředitel jmenovaný a odvolávaný představenstvem.

(8) Pro členy představenstva, popřípadě členy jiných orgánů podílejících se na řízení platí obdobně § 193 odst. 2, § 194 odst. 2 věta první až pátá a § 194 odst. 4 až 7.

Související ustanovení: § 13 odst. 1 a 2, § 28, 66, 224, § 225 odst. 2 a 3, § 226 odst. 1 písm. e), § 228, 229, 230, § 231 odst. 2 a 3, § 232, 237, § 238 odst. 3, § 239 odst. 4 písm. b), § 242, § 244 odst. 6, § 245 až 253

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Představenstvo je výkonným orgánem družstva. To znamená, že řídí a rozhoduje ve všech věcech, které nejsou v kompetenci jiných orgánů družstva. Současně je i statutárním orgánem družstva. To znamená, že jedná jménem družstva ve všech záležitostech navenek, nikoli však, že rozhoduje za družstvo ve všech věcech. Protože představenstvo je orgánem kolektivním, stanoví zákon, že za představenstvo navenek, nevylučují-li to stanovy, jedná předseda nebo místopředseda. Tím vlastně přenáší zákon funkci statutárního orgánu na tyto osoby. Kromě toho tam, kde je pro právní úkon družstva předepsána písemná forma, požaduje zákon podpis alespoň dvou členů představenstva. Protože členem představenstva je vždy předseda i místopředseda, znamená to, že spolu s některým z nich může písemný úkon podepsat kterýkoli další člen představenstva.

Zvláštní úpravu jednání jménem právnické osoby s kolektivním statutárním orgánem (tedy i družstva) má pro účely občanského soudního řízení ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ, podle kterého tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen. O takovém pověření rozhoduje představenstvo a jeho průkazem není plná moc, ale rozhodnutí představenstva o pověření člena představenstva k jednání za právnickou osobu, a to buď v konkrétním řízení, anebo obecně.

Ze své činnosti představenstvo „skládá účty“ členské schůzi, eventuálně tomu orgánu, který plní její funkci. Poskytnou-li stanovy předsedovi statut samostatného orgánu družstva, pak zpravidla proto, aby ho současně pověřily organizací a řízením běžné (operativní) činnosti družstva. Jiné řešení však může spočívat v tom, že předseda zůstane pouze „prvním“ členem představenstva, bude řídit jeho činnost, aniž bude mít postavení orgánu družstva a řízení běžné činnosti družstva jako celku stanovy svěří řediteli.

Ředitele jmenuje a odvolává představenstvo. Zákon nijak blíže nespécifikuje jeho postavení v družstvu, ani vznik a charakter jeho vztahu k družstvu. Podle *Pekárka* je zřejmé, že ředitel může, ale nemusí být členem družstva. Jeho jmenování do funkce bude vždy jmenováním podle zákoníku práce (a stejně to platí i pro jeho odvolání z funkce). Režim zákoníku práce se uplatní proto, že výkon funkce ředitele bude vždy spojen s výkonem práce v družstvu. Nemusí však být podmíněn existencí členství. K názoru *Pekárka* se přiklání i *Římalová* v monografii *Družstva*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 241.

Podle *Pelikanové* (Komentář k obchodnímu zákoníku 2. díl. Praha : ASPI, a. s., 1995, s. 706 n.) „je otázka, zda ředitel je orgánem družstva, není však důvod pro závěr, že nikoli. Proto nutno i na ředitele vztáhnout předpoklad jeho členství v družstvu a samozřejmě i dosažení věku 18 let (§ 238 odst. 1), ačkoli komentář ObchZ Trizonia na s. 269 tvrdí opak (bez další argumentace). Může se současně jednat o zaměstnance nebo s ředitelem může být uzavřena mandátní smlouva (manažerská) smlouva. ObchZ Trizonia na s. 272 říká jednoznačně, že ředitel není členem družstva a je k družstvu v pracovním nebo obdobném vztahu. Na základě toho autor tvrdí, že ředitel i odpovídá podle pracovněprávních předpisů (§ 246 odst. 4). Domnívá se, že toto stanovisko nemá oporu v zákoně. Argumenty také autor žádné neuvádí. Stejně stanovisko je formulováno v nově vydaném komentáři nakl. C. H. Beck/SEVT, kde se praví, že „jeho jmenování do funkce bude vždy jmenováním podle zákoníku práce... Režim zákoníku práce se uplatní proto, že výkon funkce ředitele bude vždy spojen s výkonem práce v družstvu. Nemusí však být podmíněn existencí členství.“ Citovaný názor nezní příliš přesvědčivě, posuzují-li váhu použitých argumentů. Kritérium „výkonu práce“ je velmi nejisté. Domnívá se, že i výkon funkce v představenstvu nebo kontrolní komisi je prací pro družstvo. Jestliže není stanoven požadavek členství v družstvu, je tím řečeno zároveň, že ředitel není orgánem družstva, protože členství v družstvu je obecnou podmínkou pro členství v orgánech družstva (§ 238 odst. 1), i když se v tomto ustanovení mluví jenom o „volení“ do orgánů; nezdá se, že by použití tohoto slova mohlo postačovat jako argument, že by u orgánů jmenovaných neplatila uvedená podmínka.“

K tomu *Pekárek* uzavírá, že skutečnost, že ředitel bude za současné právní úpravy vždy (a tedy i bude-li členem družstva) v pracovním poměru, je důsledkem ani ne tak jeho již tradičního postavení, jak se vyvinulo za předchozí právní úpravy, která tuto funkci především do zemědělských družstev zavedla, ale především proto, že za současné právní úpravy je výkon práce v družstvu, resp. výkon funkce spojen s výkonem práce v družstvu (což funkce ředitele nepochybně je, neboť řídí každodenní, a to zejména hospodářskou činnost družstva) možný jen na základě pracovního vztahu. Dnes to již není členský poměr, který je současně zprostředkovatelem zapojení občana do pracovního procesu v podniku, ale i členové družstva musí mít k družstvu pracovní poměr nebo jemu obdob-

ný vztah. Zejména chtějí-li za svou práci (a tedy i za výkon funkce) v družstvu dostat mzdu. Za výkon všech ostatních funkcí v družstvu, i když také jde o výkon práce, ale nezaložených na pracovním nebo jemu obdobném vztahu, sice mohou tyto funkcionáři dostat odměnu, zpravidla jednorázovou, např. podnikatelskou, ale nikoli mzdu.

K otázce povahy funkce ředitele se vyjadřuje i *Čáp J.* v publikaci *Obchodní zákoník. Komentář. IV. díl.* Praha : POLYGON, 2002, s. 3204 a dovozuje, že „se lze přiklonit k názoru, že ředitele nelze přímo ze zákona považovat za orgán družstva ve smyslu § 237. To je také důvod zařazení ustanovení o řediteli nikoliv do § 237 (soustava orgánů družstva), ale až do ustanovení o představenstvu, aniž by byl uveden dovětek v tom smyslu, že jde o orgán družstva.“

Novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 370/2000 Sb. doplnila do tohoto paragrafu odstavec 8 o odpovědnosti členů představenstva a členů dalších orgánů družstva. Nenajdeme zde však vlastní úpravu této odpovědnosti, ale pouze odkaz na ustanovení § 193 odst. 2 a § 194 odst. 2 první až pátá věta a § 194 odstavce 4 až 7. Změny, které v tomto odstavci provedl zák. č. 501/2001 Sb., byly jen gramatické. Do té doby problematiku odpovědnosti členů orgánů družstva upravovalo pouze ustanovení § 251, a to zcela nedostatečně – viz komentář k tomuto ustanovení.

Odkazované ustanovení § 193 odst. 2 stanovilo požadavek souhlasu kontrolní komise v případě, že má být – v případech mimo nabývání majetku v rámci běžného obchodního styku nebo z podnětu nebo pod dozorem státního orgánu nebo nabytí na burze či obdobném trhu (viz další odkaz v tomto ustanovení na § 196a odst. 4) – uzavřena smlouva, kterou má družstvo zcizit nebo naopak nabýt majetek, jehož hodnota přesahuje v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu družstva vyplývající z poslední řádné účetní závěrky. Představenstvo si tedy k uvedené transakci musí vyžádat souhlas kontrolní komise. Přitom v teorii není jednoty o tom, zda má jít o souhlas předchozí či následný a jaké důsledky má porušení této povinnosti – blíže viz komentář k § 193 odst. 2.

Odkaz na ustanovení § 194 odst. 2 je pro právní úpravu družstev významný proto, že obchodní zákoník postrádá v souvislosti s úpravou orgánů družstva (volených) výslovné řešení situací, které mohou i v těchto družstevních orgánech vzniknout – úmrtí člena, odstoupení člena z funkce, jeho odvolání z funkce, případně jiné ukončení jeho funkčního období. V citovaném ustanovení se tato problematika upravuje tak, že se ukládá příslušnému orgánu, aby do tří měsíců zvolil nového člena dotčeného orgánu. Nebude-li z tohoto důvodu představenstvo schopno plnit své funkce, jmenuje chybějící členy nebo člena představenstva soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, a to na dobu, než budou zvoleni noví členové nebo člen příslušným orgánem společnosti, jinak může soud i bez návrhu zrušit společnost a nařídít její likvidaci. Blíže viz komentář k § 194 odst. 2. Na rozdíl od *Štenglové* soudí *Pekárek*, že část textu umožňující zrušit akciovou společnost nelze na družstva aplikovat, a to proto, že obchodní zákoník obsahuje pro družstva speciální úpravu situace (případů), kdy družstvo může zrušit soud.

V § 194 odst. 4 je představenstvu uloženo řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou. Významné je zejména to, že je zde výslovně stanoveno, že závazné jsou pro představenstvo jen tehdy, jestliže jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Znamená to, že při nesplnění protiprávního usnesení členské schůze členové představenstva za eventuálně vzniklou škodu neodpovídají. Na druhou stranu odpovídají za škodu způsobenou družstvu plněním usnesení členské schůze, jestliže toto usnesení bylo protiprávní.

Porušení usnesení členské schůze členy představenstva nemá vliv na účinky jejich jednání vůči třetím osobám. Zákon tak zde stanoví, aniž váže tento důsledek na otázku, zda třetí osoba byla v dobré víře či nikoli. Nestanoví-li tento zákon jinak, není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.

Protiprávnost chování člena představenstva může spočívat i v tom, že nevykonával svou funkci s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5). Dokazovat (nést důkazní břemeno), že si s péčí řádného hospodáře počínal, musí člen představenstva (přenesení důkazního břemene).

Pokud škodu družstvu způsobilo svým protiprávním výkonem své funkce více členů tohoto kolektivního orgánu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi družstvem a členem představenstva nebo ustanovení stanov o vyloučení nebo omezení uvedené odpovědnosti by byla neplatná.

Členové představenstva jsou odpovědní za škodu, kterou způsobili výkonem své funkce, navíc i ručí za závazky družstva. Je-li odpovědných členů víc, ručí opět společně a nerozdílně. Předpokladem vzniku ručení je vznik škody družstvu a to, že dosud nebyla uhrazena, a dále to, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky proto, že družstvo je v platební neschopnosti nebo proto, že zastavilo platby. Rozsah ručení je omezen rozsahem povinnosti k náhradě škody. Ručení zaniká uhrazením škody (§ 194 odst. 6).

Z obdobné platnosti ustanovení § 194 odst. 7 vyplývá, že jestliže určitá osoba nebude splňovat předpoklady pro výkon funkce člena představenstva, a přesto bude do něho zvolena, podle zákona se členem představenstva nestane. Než ale bude zjednána náprava (družstvo o tom, že člen nesplňuje zákonem stanovené předpoklady, nemusí vědět) může tento člen při výkonu funkce způsobit družstvu škodu. Podobně řádně zvolenému členovi představenstva výkon funkce skončí (zanikne), jestliže přestane zákonné předpoklady pro výkon této funkce splňovat. I on do doby, než to družstvo zjistí a než se uvedená skutečnost promítne třeba i do obchodního rejstříku, může nadále vystupovat jako člen představenstva a způsobit družstvu škodu. Blíže viz komentář k tomuto ustanovení.

§ 243a [Zákonné zastoupení]

(1) Každý člen je oprávněn podat jménem družstva žalobu proti členovi představenstva nebo proti členovi jiného orgánu podílejícího se na řízení družstva nebo jeho organizační jednotky o náhradu škody, kterou družstvu způsobil. Jiná osoba než člen družstva, který žalobu podal, nebo osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony jménem družstva či za družstvo.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije, vymáhá-li náhradu škody představenstvo.

Související ustanovení: § 243, 251

Nové ustanovení, které s účinností od 1. 1. 2001 opravňuje členy družstva (každého z nich jednotlivě) podat žalobu proti členovi představenstva nebo jiného orgánu družstva, který se podílel na řízení družstva nebo jeho organizační jednotky, na náhradu škody, kterou družstvu způsobil, je významným ustanovením posilujícím postavení zejména řadových členů družstva. Zmenšuje možnost, že členové orgánů družstva zneužijí svého postavení k tomu, aby družstvo vůči nim náhradu škody neuplatnilo. Z hlediska zařazení uvedeného ustanovení je zřejmá jeho souvislost s předchozím paragrafem, a tudíž i s problematikou náhrady škod způsobených výkonem funkce.

Zabránit členovi ve využití tohoto oprávnění může jen představenstvo, jestliže samo již škodu vymáhá. To však neplatí v případě, že člen již žalobu podal. Pak brání překážka věci zahájené tomu, aby představenstvo mohlo v téže věci žalobu podat. V ustanovení § 251 se oprávnění k podání žaloby svěřuje ještě i kontrolní komisi. Člen určený kontrolní komisí pak také družstvo v zahájeném řízení zastupuje.

Vzhledem k tomu, že se toto ustanovení týká i jiných funkcionářů než jen členů představenstva, mělo by být zařazeno mezi ustanovení společná všem orgánům družstva.

§ 244 Kontrolní komise

(1) Kontrolní komise je oprávněna kontrolovat veškerou činnost družstva a projednává stížnosti jeho členů. Odpovídá pouze členské schůzi a je nezávislá na ostatních orgánech družstva. Kontrolní komise má nejméně tři členy.

(2) Kontrolní komise se vyjadřuje k řádné účetní závěrce a návrhu na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty družstva.

(3) Na zjištěné nedostatky upozorňuje kontrolní komise představenstvo a vyžaduje zjednání nápravy.

(4) Kontrolní komise se schází podle potřeby, nejméně jednou za tři měsíce.

(5) Kontrolní komise volí ze svých členů předsedu, popřípadě místopředsedu, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni členskou schůzí.

(6) Kontrolní komise je oprávněna vyžadovat si u představenstva jakékoliv informace o hospodaření družstva. Představenstvo je povinno bez zbytečného odkladu oznámit kontrolní komisi všechny skutečnosti, které mohou mít závažné důsledky v hospodaření nebo postavení družstva a jeho členů. Totéž platí i ve vztahu k řediteli.

(7) K jednotlivým úkonům může kontrolní komise pověřit jednoho nebo více členů, kteří v této věci mají oprávnění žádat informace v rozsahu oprávnění kontrolní komise.

(8) Pro členy kontrolní komise platí § 243 odst. 8.

Související ustanovení: § 237, 238, § 239 odst. 3 a odst. 4 písm. b), § 245 odst. 1, § 246 až 251

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Kontrolní komise je kontrolním orgánem družstva s všeobecnou kontrolní působností. Znamená to, že je oprávněna kontrolovat veškerou činnost družstva, všech jeho členů (pokud jde o činnost přímo související s jejich členstvím v družstvu) a orgánů družstva. Na ostatních orgánech družstva je při své činnosti zcela nezávislá. Ze své činnosti „skládá účty“ pouze členské schůzi nebo orgánu vykonávajícímu její působnost. Kromě funkce kontrolní plní i funkci „stížnostního“ orgánu družstva. To znamená, že se zabývá stížnostmi členů týkajícími se družstevních záležitostí. Tyto stížnosti se mohou stát i podnětem k provedení kontroly v družstvu. Třetí oblastí, do níž směřuje působnost kontrolní komise, je oblast její součinnosti s ostatními orgány družstva. Zákon příkladmo uvádí některá její oprávnění.

Výsledky svých zjištění předkládá kontrolní komise představenstvu družstva s požadavkem odstranění zjištěných nedostatků. Představenstvu proto, že je výkonným orgánem družstva. Představenstvo je povinno s kontrolní komisí spolupracovat i jinak – poskytovat jí jakékoli informace o hospodaření družstva, oznamovat jí všechny skutečnosti, které by i jen mohly mít závažné důsledky pro družstvo nebo jeho členy.

O výsledku své činnosti informuje kontrolní komise členskou schůzí. Jestliže představenstvo nezjedná nápravu, o kterou je požádala, může kontrolní komise požádat představenstvo o svolání členské schůze. Ta pak svolána být musí – viz § 239 odst. 3.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. připojila odstavec 8, jímž vztáhla na členy kontrolní komise stejný režim jaký platí pro představenstvo (§ 183 odst. 2, § 194 odst. 2

věta první až pátá a § 194 odst. 4 až 7). Pro členy kontrolní komise tedy platí *mutatis mutandis* stejný komentář, který byl výše připojen k § 243.

§ 245 Orgány malého družstva

(1) V družstvu, jež má méně než padesát členů, mohou stanovy určit, že působnost představenstva a kontrolní komise plní členská schůze.

(2) Statutárním orgánem je předseda, popřípadě další člen pověřený členskou schůzí.

(3) V družstvech s členstvím právnických osob, která mají méně než pět členů, určí způsob rozhodování a statutární orgán stanovy.

Související ustanovení: § 3 odst. 1 a 2, § 226, 243, 244

Jako „malé družstvo“ označuje zákon družstvo s méně než padesáti členy. V takovém družstvu je soustava orgánů zjednodušena. Za obligatorní orgány zákon v takovém družstvu považuje pouze členskou schůzi (která může – určí-li tak stanovy – převzít i funkci představenstva a kontrolní komise) a předsedu družstva. Ten má v tomto družstvu ze zákona nejen postavení orgánu družstva, ale je orgánem statutárním.

Určitou nejasnost by mohla vyvolávat formulace odstavce 2 s tím, že jako statutární orgán je zde sice na prvním místě uveden předseda družstva, hned nato však zákon dodává, že „popřípadě další člen pověřený členskou schůzí“. Toto ustanovení je třeba zřejmě interpretovat tak, že tento další člen družstva plní v podstatě funkci místopředsedy družstva. Kromě toho vzhledem k tomu, že v těchto družstvech není představenstvo družstva, bude tento člen pověřený vedle předsedy funkcí statutárního orgánu družstva podepisovat spolu s předsedou ty právní úkony, pro něž je předepsaná písemná forma – viz § 243 odst. 3.

V družstvech s méně než 5 členy, což mohou být jen družstva s nejméně dvěma právnickými osobami, zákon družstvu přímo ukládá, aby způsob rozhodování a statutární orgán určilo ve stanovách.

Z judikatury:

PR 1/2001 s. 48: V případě založení tzv. malého družstva podává návrh na zápis do obchodního rejstříku coby osoba oprávněná k tomu ze zákona, předseda družstva, popřípadě s dalším pověřeným členem.

Společná ustanovení o členství v orgánech družstva

§ 246 [Funkční období]

(1) Funkční období členů orgánů družstva určují stanovy, nesmí však přesáhnout pět let.

(2) Členové prvních orgánů po založení družstva mohou být voleni jen na období nejvýše tří let.

(3) Neurčí-li stanovy jinak, mohou být členové orgánů družstva voleni opětovně.

(4) Zástupci právnických osob, kteří jsou členy orgánů družstva, mají stejnou odpovědnost, jako by byli členy těchto orgánů osobně. Za jejich závazky z této odpovědnosti ručí právnická osoba, která je zmocnila.

Související ustanovení: § 13 odst. 1 a 2, § 238 odst. 2, § 251

Související předpisy: § 8, 18, 33, 33a a 33b ObčZ

Pro všechny družstevní orgány platí omezená délka jejich funkčního období. Stanoví ji družstvo ve svých stanovách, nesmí však překročit zákonem určenou hranici. Pozornosti si zaslouží odstavec 1 i proto, že zákon v něm hovoří nikoli o funkčním období orgánu družstva jako celku, ale o funkčním období jednotlivých členů orgánu družstva. To znamená, že nebyli-li do svých funkcí členové určitého orgánu družstva zvoleni současně, jejich funkční období, pokud nejsou z funkcí současně odvoláni nebo současně z nich neodstoupí, současně nekončí.

Odstavec 4 tohoto ustanovení se vrací k problematice členství právnické osoby v orgánech družstva, jak je zakotveno v § 238. Popření možnosti účasti právnických osob v těchto orgánech by bylo popřením rovného postavení členů družstva.

V tomto ustanovení se zákon zabývá postavením zástupců právnických osob zvolených do orgánů družstva, a to z hlediska nikoliv odpovědnosti těchto právnických osob, ale odpovědnosti samotných jejich zástupců.

O tom, že členem orgánů družstva není zástupce právnické osoby – člena družstva, ale tento člen, viz komentář k ustanovení § 238. Ustanovení § 238 odst. 2 výslovně určuje, že fyzická osoba zastupující právnickou osobu v orgánu družstva jedná za ni a tedy nikoli za sebe. Přitom podle odstavce 4 mají tito zástupci stejnou odpovědnost jako by byli členy orgánu družstva osobně a právnická osoba, kterou zastupují, odpovědnost nenese, pouze ručí za závazky z odpovědnosti vzniklé jejím zástupcům. O jakou odpovědnost jde, objasňuje ustanovení § 251. Zákon má, zcela nepochybně vedle tzv. odpovědnosti funkční zde nezmiňované, ale přesto vyplývající z ustanovení tohoto zákona upravujících vztah volených orgánů družstva a členské schůze včetně jejich možného odvolání, na mysli odpovědnost za škodu.

§ 247 [Neslučitelnost funkcí]

(1) Funkce člena představenstva a člena kontrolní komise jsou vzájemně neslučitelné.

(2) Stanovy mohou určit další případy neslučitelnosti funkcí nebo okolností, pro které člen družstva nemůže být členem některého voleného orgánu družstva.

Související ustanovení: § 13, 237, 243, 244

Vzhledem k podstatě a obsahu funkcí obou orgánů zákon stanoví, že funkce člena představenstva a člena kontrolní komise jsou vzájemně neslučitelné, tzn. že je současně nemůže zastávat tentýž člen. Toto ustanovení je kogentní povahy a družstvo se od něho ve svých stanovách nemůže odchýlit. Takové ustanovení stanov by bylo neplatné a zvolení určité osoby do obou těchto orgánů by soud na návrh oprávněné osoby prohlásil za neplatné. Rejstříkový soud by takto zvolené osoby nezapsal do obchodního rejstříku. Stanovy mohou za neslučitelné prohlásit i souběžné členství v dalších orgánech družstva. Jde o minimum právní úpravy této problematiky. Obvykle je družstvu ku prospěchu, jestliže okruh neslučitelných funkcí vymezí spíše široce než úzce.

Totéž, co bylo řečeno o neplatnosti současné volby představenstva a současně i kontrolní komise, platí i o neplatnosti volby do ostatních stanovami uvedených vzájemně neslučitelných funkcí.

§ 248 [Odstoupení z funkce]

(1) Člen družstva, který je do své funkce zvolen, může z funkce odstoupit, je však povinen oznámit to orgánu, jehož je členem. Jeho funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal orgán oprávněný k tomu podle stanov. Neurčí-li stanovy jinak, projedná odstoupení orgán, který ho zvolil. Příslušný orgán musí projednat odstoupení na svém nejbližším zasedání poté, kdy se o odstoupení dověděl, nejdéle však do tří měsíců. Po marném uplynutí této lhůty se odstoupení pokládá za projednané.

(2) Určí-li stanovy, že se volí náhradníci členů orgánů družstva, nastupuje namísto odstoupivšího člena dnem účinnosti odstoupení náhradník podle stanoveného pořadí.

(3) Není-li náhradník zvolen, může orgán povolat zastupujícího člena až do doby, kdy může být provedena řádná volba nového člena. Zastupující člen má práva a povinnosti řádného člena.

(4) Ustanovení odstavců 2 a 3 platí i v případě, že členství v orgánu zanikne smrtí.

Související ustanovení: § 237, § 238 odst. 1, § 239 odst. 3 písm. b)

Nejen orgán, který člena do určité funkce zvolil, jej může z funkce i během funkčního období odvolat, ale i sám člen může své setrvání ve funkci jednostranně ukončit. Účast člena ve funkci pak končí dnem, kdy jeho odstoupení projednal orgán, který je k tomu podle stanov příslušný. Má-li odstoupení projednat orgán, jehož je odstoupivším členem, musí to být uvedeno ve stanovách; to neplatí, byl-li odstoupivší člen zvolen do funkce orgánem, jehož je členem.

Pelikánová, I. v Komentáři k obchodnímu zákoníku. 2 díl. Praha : Linde, 1995, s. 723, uvažuje i o případě orgánů, jejichž členové jsou do svých funkcí nikoli voleni, ale jmenováni, např. předsedou. Odhlédneme-li od skutečnosti, že v družstevním prostředí je volba jako způsob konstituování družstevních orgánů přece jenom mnohem více zdomácnělá než v jiných právnických osobách, za podstatné lze považovat skutečnost, že jedno z obecných ustanovení pojednávající o orgánech družstva (§ 238 odst. 1), když hovoří o tom, jak se obsazují místa v orgánech družstva, a to v orgánech družstva bez výjimky, nikoli jen v těch, které zákon výslovně uvádí, hovoří výlučně o volbě. Také z ustanovení vymezujících kompetenci zákonem uvedených orgánů družstva nevyplývá oprávnění, s výjimkou oprávnění představenstva jmenovat ředitele a s výjimkou odstavce 3 tohoto paragrafu (viz dále), kohokoli kamkoli jmenovat. Pokud by přesto právní praxe existenci takových orgánů a zejména způsob jejich obsazování připustila, pak pro posouzení situace vzniklé odstoupením jejich člena by byl použitelný právě *Pelikánovou* vzpomenutý § 66 odst. 1. A to právě proto, že § 248 je vůči němu sice ustanovením zvláštním, ale protože popsanou situaci sám neřeší, nic nebrání, abychom podle ustanovení § 260 použili obecnou úpravu § 66 odst. 1. Opačný názor na aplikovatelnost § 66 odst. 1 zastává *Čáp, J.* Obchodní zákoník. Komentář. IV. díl. Praha : POLYGON, 2002, s. 3219.

Projednání odstoupení co do důsledků neznamená nic víc a nic méně, než že příslušný orgán vezme odstoupení člena z funkce na vědomí.

Právě pro případy ukončení členství v orgánu v průběhu funkčního období umožňuje zákon družstvu zvolit náhradníky do orgánů družstva. Je třeba, aby současně určilo i jejich pořadí. První náhradník v pořadí pak nastoupí za odstoupivšího člena v okamžiku, kdy se odstoupení stalo účinným.

Zákon pamatuje i na případ, kdy náhradník zvolen nebyl.

V odstavci 3 se hovoří o oprávnění orgánu družstva, o jehož doplnění se jedná, povolat (rozuměj jmenovat), člena tohoto orgánu. Zákon tohoto člena označuje „zastupující člen“

orgánu družstva. Tím chce nepochybně zdůraznit pouze to, že jde o prozatímní řešení po dobu, než může být zvolen řádný člen. Jinak, tj. co do práv a povinností, se postavení tohoto zástupce nijak neliší od řádného člena.

Zákon podobně jako při odstoupení řeší situaci vzniklou v případě smrti člena orgánu družstva. Nefeší však situaci vzniklou tím, že člen orgánu družstva přestane splňovat podmínky pro výkon této funkce nezbytné.

Pelikánová (Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. Praha : Linde, 1995, s. 725) dovozuje, že vzhledem k tomu, že podmínky výkonu funkce mohou vyplývat ze stanov, měly by stanovy také upravit následky jejich zániku. Soudí, že „asi nejvýhodnějším řešením je konstrukce fikce odstoupení v takovém případě.“ Naproti tomu *Pekárek* dovozuje, že se jako řešení, které na rozdíl od předchozího má oporu v zákoně, nabízí odvolání takového člena z funkce. Vzhledem k tomu, že se pro členy představenstva a kontrolní komise uplatní podle ustanovení § 243 odst. 8 a § 244 odst. 7 ustanovení § 194 odst. 7, je tím řešena situace zániku předpokladů uvedených v tomto ustanovení.

§ 249 Zákaz konkurence

Členové představenstva a kontrolní komise družstva, prokuristé a ředitel nesmějí být podnikateli ani členy statutárních a dozorčích orgánů právnických osob s obdobným předmětem činnosti. Stanovy mohou upravit rozsah zákazu konkurence jinak.

Související ustanovení: § 65

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: *Púry, F.* O dvou rozdílných souvislostech mezi právem trestním a obchodním. Právo a podnikání, 2000, č. 1

Obchodní zákoník upravuje pro družstvo nový institut – zákaz konkurence. V literatuře se diskutuje o tom, zda formulace možnosti odchýlné úpravy zákazu konkurence ve stanovách znamená, že stanovy mohou zákaz konkurence rozšířit i zúžit, či zda lze připustit pouze zúžení a zda je možné, aby stanovy zákaz konkurence zcela vyloučily (viz např. *Čáp, J.* Obchodní zákoník. Komentář. IV. díl. Praha : POLYGON, 2002, s. 3221 a *Římalová, O.* Družstva. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 222).

Vzhledem k závažnosti této problematiky v družstevních záložnách řeší otázku střetu zájmů pro družstevní záložny vzhledem k jejich specifickým zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění, v § 7. Současně dává najevo, že tento paragraf platí i pro orgány družstevní záložny včetně úvěrové komise.

§ 250 Hlasování v představenstvu a kontrolní komisi

(1) Každému členu představenstva a kontrolní komise družstva náleží jeden hlas. Hlasuje se veřejně, neurčují-li stanovy, že o určitých otázkách se hlasuje tajně. Na tajném hlasování se může v jednotlivých případech usnést jednající orgán.

(2) Připouští-li tak stanovy, lze usnesení přijmout hlasováním uskutečněným písemně nebo pomocí prostředků sdělovací techniky, jestliže s tímto způsobem hlasování projeví souhlas všichni členové orgánu. Pro tento případ se hlasující pokládají za přítomné (§ 238 odst. 3).

Související ustanovení: § 238 odst. 3, § 243, 244

Související předpisy: § 6 odst. 8 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Toto ustanovení obsahuje pravidla pro tvorbu a vyjádření vůle dalších orgánů družstva – představenstva a kontrolní komise. Navazuje tak na ustanovení § 238 odst. 3, zásadu „jeden člen – jeden hlas“, aniž z ní připouští výjimku nebo odchylnou úpravu ve stanovách. Představenstvo je schopno se usnášet, jen je-li přítomna nadpoloviční většina jeho členů. K usnesení je třeba většiny hlasů přítomných členů.

Stanovy mohou připustit pro tyto orgány i hlasování bez osobní přítomnosti člena na jednání orgánu, a to písemně nebo pomocí prostředků sdělovací techniky. S tímto způsobem hlasování, který je výjimkou z ustanovení § 238 odst. 3, musí souhlasit všichni členové orgánu.

§ 251 [Odpovědnost členů orgánů družstva]

Nároky družstva z odpovědnosti členů orgánů družstva za škodu uplatňuje představenstvo. Vůči členům představenstva uplatňuje nároky družstva kontrolní komise prostřednictvím jí určeného člena.

Související ustanovení: § 66 odst. 2, § 222 odst. 2, § 373 n., § 566 n., § 757

Související předpisy: § 420a ObčZ

Z literatury: *Suchánek, J.* Družstva a obchodní zákoník. Právník, 1992, č. 8

Institut odpovědnosti členů orgánů družstva za škodu je rovněž institutem, který dřívější právní úprava výslovně neřešila.

Obchodní zákoník nepočítá s družstevním orgánem jako nositelem majetkových práv, avšak počítá s institutem odpovědnosti za škodu. Tuto odpovědnost však nevztahuje k orgánu jako celku, ale k jednotlivým jeho členům. To ovšem ve svých důsledcích znamená, že tito členové družstevních orgánů odpovídají za svá rozhodnutí, resp. za škodu jimi družstvu způsobenou, svým osobním majetkem.

Zákon v tomto ustanovení blíže nevymezuje ani charakter, ani předpoklady odpovědnosti, kterou do těchto vztahů zavádí. Podle ustanovení § 243 odst. 8 a § 244 odst. 8 se však pro členy představenstva i kontrolní komise uplatní úprava ustanovení § 194 odst. 5 a 6. Podle ustanovení § 757 se uplatní pro odpovědnost za škodu též obdobně ustanovení § 373 a násl.

Díl čtvrtý. Řádná účetní závěrka a výroční zpráva o hospodaření

§ 252 [Účetní závěrka]

(1) Družstvo je povinno sestavit za každý rok účetní závěrku.

(2) Spolu s řádnou účetní závěrkou navrhne představenstvo i způsob rozdělení a užití zisku, popřípadě způsob úhrady ztrát.

(3) Členové družstva si mohou vyžádat řádnou účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku a úhradu ztrát k nahlédnutí.

Související ustanovení: § 39, § 222 odst. 2, § 223 odst. 6, § 236, § 239 odst. 3 písm. c) a d)

Související předpisy: zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění

K pojmu „účetní závěrka“ viz komentář k § 39. K rozdělení zisku viz komentář k § 236 a k úhradě ztrát komentář k § 222 a § 223 odst. 6.

V případech stanovených zák. č. 563/1991, v novelizovaném znění, je družstvo povinno zajistit ověření účetní závěrky auditorem.

Spolu s účetní závěrkou je představenstvo povinno předložit návrh rozdělení zisku, popřípadě způsob úhrady vzniklých ztrát. Oprávnění členů k nahlédnutí do obou dokumentů patří k základnímu členskému právu na informace.

Stanovy družstva by měly obsahovat lhůtu, ve které by mělo představenstvo uvedené dokumenty předložit k vyjádření kontrolní komisi před tím, než budou předloženy výroční členské schůzi. Stejně by v nich měla být stanovena i lhůta, v níž by se měla konat výroční členská schůze, již musí být tyto návrhy předloženy.

Novela provedená zák. č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001 uvedla zde používanou terminologii do souladu s terminologií používanou v předpisech o účetnictví, když dosavadní označení „roční účetní závěrka“ nahradila označením „řádná účetní závěrka“.

§ 253 [Výroční zpráva]

Určují-li tak stanovy nebo zvláštní právní předpis,^{4a} zabezpečí představenstvo vypracování výroční zprávy o hospodaření družstva, která obsahuje přehled obchodní činnosti v uplynulém roce a předpoklady jeho dalšího podnikání, jakož i další skutečnosti určené stanovami. Výroční zprávu předkládá představenstvo spolu s řádnou účetní závěrkou k projednání členské schůzi.

Související ustanovení: § 243 odst. 3, § 244 odst. 1

Související předpisy: zák. č. 563/1991 Sb., v novelizovaném znění

Zákon v tomto ustanovení sice výslovně hovoří pouze o projednání výroční zprávy, avšak z postavení členské schůze jako nejvyššího orgánu družstva a jejího vztahu k ostatním orgánům vyplývá, že na základě této zprávy bude členská schůze hodnotit i činnost těchto orgánů a eventuálně vyvozovat závěry a přijímat opatření vůči těmto orgánům. Spolu s výroční zprávou předkládá představenstvo k projednání i řádnou účetní závěrku.

^{4a} Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Díl pátý. Zrušení, likvidace a změna právní formy družstva**§ 254 [Zánik družstva]**

- (1) Družstvo zaniká výmazem z obchodního rejstříku.
- (2) Družstvo se zrušuje:
 - a) usnesením členské schůze,
 - b) zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, anebo zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku,
 - c) rozhodnutím soudu,
 - d) uplynutím doby, na kterou bylo družstvo zřízeno,
 - e) dosažením účelu, k němuž bylo družstvo zřízeno.
- (3) O rozhodnutí členské schůze o zrušení musí být pořízen notářský zápis.
- (4) Družstvo může změnit právní formu na obchodní společnost. Při změně právní formy nezaniká právnická osoba. Na změnu právní formy družstva se použijí přiměřeně ustanovení o změně právní formy obchodní společnosti. Člen družstva, který se změnou právní formy nesouhlasil, má právo na vypořádání, jestliže se účastnil členské schůze, pro změnu právní formy nehlasoval a po změně právní formy nevykonával práva společníka. Ustanovení § 220u odst. 3 se použije přiměřeně, a to i při změně právní formy na veřejnou obchodní společnost nebo komanditní společnost.

Související ustanovení: § 32, § 38 n., § 68 odst. 2, 4, 5, 8, 9, § 68a, 69d, § 239 odst. 4 písm. g), § 220u odst. 3, § 220x, 233, 255, 256, 257, 258, 259

Související předpisy: zák. č. 42/1992 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; § 80a n. NotŘ

Jako každá právnická osoba i družstvo může zaniknout, tj. pozbyt svou právní existenci (subjektivitu), nastanou-li stanovené právní skutečnosti.

Zákon rozlišuje mezi zrušením družstva a jeho zánikem. Při změně právní formy po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. k zániku právnické osoby nedochází.

Okamžik právního zániku družstva je zákonem spojen s výmazem družstva z obchodního rejstříku. Výmazu (a tedy i zániku) družstva vždy předchází zrušení družstva.

Výčet právních skutečností, které mají za následek zrušení družstva, je taxativní. Vedle tradičního způsobu, jakým je zrušení družstva usnesením členské schůze družstva, se v tomto výčtu objevují i způsoby nové, resp. staronové. Většina z nich je opět důkazem toho, do jaké míry obchodní zákoník družstva přiblížil obchodním společnostem, resp. toho, že klade mnohem větší důraz na podnikatelské funkce družstev, než na jejich funkce sociální. Platí to zejména o zrušení družstva uplynutím doby a dosažením účelu.

Z označení „zrušení“ by mohl vzniknout mylný dojem, že i ve dvou posledně jmenovaných případech o zániku družstva někdo rozhoduje. V těchto případech však účinek zániku družstva nastává v okamžiku, kdy právní skutečnost – uplynutí času, dosažení účelu – nastala.

Znovu se v zákoně objevuje možnost založení družstva na určitý čas uvedený ve stanovách. Uplynutím doby se družstvo „ruší“.

Podobný účinek spojuje zákon se splněním účelu, pro jehož dosažení bylo založeno. Tento účel musí být vymezen ve stanovách družstva, a to zcela určitě. Protože by eventuálně mohly vzniknout pochybnosti o tom, zda a kdy bylo účelu dosaženo, lze

doporučit, aby stanovy určily způsob posouzení (kritéria) splnění účelu. Jestliže se tak nestalo, nebo jestliže i přesto otázka splnění účelu, a tedy i zrušení družstva zůstaly spornými, posoudí splnění podmínek zrušení družstva v rejstříkovém řízení soud v rámci rozhodování o zápisu vstupu družstva do likvidace anebo v rámci rozhodování o zápisu výmazu družstva.

Někdy se objevující názor, že na rozdíl od obchodních společností členská schůze nemá možnost ve svém usnesení o zrušení družstva stanovit den zrušení družstva, nemá oporu v zákoně. Rozhodně nelze tento závěr dovodit ze skutečnosti, že § 254 v tomto směru nic bližšího nestanoví. Právě proto, že nic nestanoví, poskytuje prostor tomuto orgánu družstva, aby tento okamžik účinnosti svého usnesení v tomto usnesení stanovil.

V období mezi zrušením družstva a jeho zánikem bez právního nástupce (výmazem z obchodního rejstříku) probíhá likvidace družstva. Výjimkou může být zrušení družstva zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek úpadce nestačí k úhradě nákladů konkursu, anebo zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku – blíže viz komentář k § 68 odst. 2. Právě v případě konkursu jako důvodu pro zrušení družstva došlo ke změně dosud platné právní úpravy. Zatímco před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. došlo ke zrušení družstva již pravomocným prohlášením konkursu, napříště tento následek je spojen až se zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení.

Napříště také musí být o usnesení (rozhodnutí) členské schůze o zrušení družstva pořízen notářský zápis. Jde o notářský zápis podle § 80a n. NotŘ.

Novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001 vyjasnila i problematiku přeměny družstva na jinou podnikatelskou formu. Do té doby se někdy vyslovovaly pochybnosti o tom, zda je tato přeměna vůbec možná. V komentáři k jednomu z předchozích vydání jsme zaujali jednoznačné stanovisko ve směru její přípustnosti a také jsme doložili argumenty. To ovšem nic neměnilo na skutečnosti, že právní režim přeměny družstva byl nedostatečný. Zmíněná novela namísto přeměny, která byla provázena zrušením družstva, uvedla do života institut „změny právní formy“, pro nějž je naopak typické, že dosavadní subjekt nezaniká (ani nedochází k jeho zrušení), nepřetržitě existuje a jenom mění svou právní formu – z družstva na některou z obchodních společností. Je samozřejmé, že družstvo musí splňovat předpoklady pro takovou formu, např. společnost s ručením omezeným smí mít maximálně padesát společníků. Družstvo, které by mělo větší počet členů a všichni by souhlasili se změnou právní formy družstva, by se v tuto formu společnosti přeměnit nemohlo.

Na změnu právní formy družstva se přiměřeně aplikuje ustanovení § 69d o přeměně obchodní společnosti. Rozhoduje o ní členská schůze družstva, o jejímž jednání a usnesení musí být sepsán notářský zápis. Právní účinek změny nastává až zápisem do obchodního rejstříku. Ke dni změny je družstvo povinno vyhotovit účetní závěrku, a to z údajů, které nesmí být starší tři měsíců před rozhodnutím o změně. Jestliže výše vlastního kapitálu družstva zjištěná účetní závěrkou je nižší než základní kapitál, který má mít (podle zákona) společnost po změně právní formy, není změna právní formy přípustná. Dochází-li ke změně družstva na kapitálovou obchodní společnost – společnost s ručením omezeným nebo akciovou společnost – je družstvo povinno nechat ocenit své jmění znalcem. To proto, že výše základního kapitálu nástupnické obchodní společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti nesmí být vyšší než činí hodnota zjištěného vlastního kapitálu družstva.

Jestliže vlastní kapitál akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným po změně právní formy nedosáhne výše základního kapitálu uvedené v zahajovací rozvaze sestavené ke dni zápisu změny do obchodního rejstříku, jsou společníci povinni rozdíl v penězích společně a nerozdílně bez zbytečného odkladu doplatit. Pouhá změna právní formy nemá za následek ukončení účasti člena družstva.

Členové družstva, kteří se změnou právní formy nesouhlasili, mají právo na majetkové vypořádání za předpokladu, že se zúčastnili členské schůze, která o změně rozhodla, a pro tuto změnu nehlasovali (třeba se i zdrželi hlasování) a po změně nevykonávali práva společníka. Takoví členové se pochopitelně nestali ani společníky (akcionáři) nově vzniklé společnosti. Z uvedeného je zřejmé, že ti členové družstva, kteří se členské schůze nezúčastnili, se stávají společníky nástupnické společnosti. Pokud by členská schůze nebyla řádně svolána, měli by i možnost postupovat podle ustanovení § 242. Odpověď na otázku o jejich účastenství v nové právní formě by pak byla závislá na rozhodnutí soudu o platnosti či neplatnosti usnesení členské schůze o změně právní formy družstva.

Družstevní záložna se zrušuje též dnem nabytí právní moci odnětí povolení (§ 13 odst. 3 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění).

Družstevní záložnu může na návrh České národní banky, orgánu nebo člena družstevní záložny nebo osoby, která osvědčí právní zájem, soud zrušit v případech uvedených v ustanovení § 13 odst. 1 a 2 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění.

Splynutí nebo sloučení družstevní záložny je možné jediné s jinou družstevní záložnou a jejím rozdělením mohou jako nástupnické subjekty vzniknout zase jen družstevní záložny (§ 13 odst. 4 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění). Ve všech těchto případech musí dát svůj předchozí souhlas Česká národní banka.

Změna právní formy družstevní záložny je vyloučena (§ 13 odst. 5 zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění).

§ 255 [Fúze družstva]

(1) Na fúzi družstev se přiměřeně použijí ustanovení § 220a až 220d, § 220e odst. 1 věta první, odst. 2, 3, 5, 6, 10 a 11, § 220h až 220l a § 220n odst. 1 a 2.

(2) Bytové družstvo může uzavřít smlouvu o fúzi jen s bytovým družstvem.

Související ustanovení: § 6 odst. 2, § 38, 38b, § 239 odst. 4 písm. g), § 220a až 220d, § 220e odst. 1 věta první, odst. 2, 3, 5, 6, 10 a 11, § 220h až 220l a § 220n odst. 1 a 2, § 233, 254

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 307/2006 Sb.; zák. č. 308/2006 Sb.

Původní ustanovení tohoto paragrafu nahradil zák. č. 308/2006 Sb.

Z přiměřeného použití právní úpravy fúze akciové společnosti vylučuje ustanovení odstavce 1 pouze úpravu týkající se vlivu fúze na akcie a vypořádání s akcionářem (druhá věta ustanovení § 220e odst. 1a odstavců 7 až 9 a 12, § 220f, 220g, 220m), úpravu některých náležitostí usnesení valné hromady (§ 220e odst. 4), úpravu práva akcionářů na svolání valné hromady za účelem schválení fúze (§ 220e odst. 13), úpravu schválení fúze rozhodnutím představenstva (§ 220e odst. 14 a 15), úpravu zápisu splynutí do obchodního rejstříku a úpravu fúze akciové společnosti se společností s ručením omezeným. Blíže viz komentář k odkazované úpravě fúzi akciových společností.

Ustanovení druhého odstavce je určeno k ochraně zájmů členů bytového družstva. Při fúzi s jiným než bytovým družstvem by mohlo dojít k omezení či vyloučení zvláštní ochrany poskytované členům bytových družstev [viz § 234 odst. 4 písm. j)].

Fúze družstevní záložny je možná jen s jinou družstevní záložnou, a to jen se souhlasem České národní banky. Rozhodnutí členské schůze o fúzi družstevní záložny bez předchozího souhlasu České národní banky je neplatné. Změna právní formy družstevní záložny na jinou právnickou osobu je vyloučena.

Z judikatury:

R 14/1997 s. 132: Při rozhodování o zápisu družstva, vznikajícího vyčleněním podle ustanovení § 29 zák. č. 72/1994 Sb. do obchodního rejstříku, musí rejstříkový soud zkoumat, zda bylo platně rozhodnuto o vyčlenění družstva. V rámci tohoto zkoumání musí též zjišťovat, kolika budov, popřípadě domů, se vyčlenění týká, kolik je v každé z těchto budov bytů či nebytových prostorů a kolik nájemců nebo vlastníků těchto bytů či nebytových prostorů je členy družstva, ze kterého se zapisované družstvo vyčleňuje. Dále musí zjistit, zda je pro každou jednotlivou budovu splněna podmínka písemného souhlasu nejméně dvou třetin členů družstva.

Ustavující členské schůze družstva, vznikajícího podle ustanovení § 29 zák. č. 72/1994 Sb., se nemusí zúčastnit všechny osoby, které vyjádřily souhlas s vyčleněním, postačí účast splňující podmínku podle ustanovení § 221 odst. 3 a k přijetí usnesení je nutný souhlas většiny přítomných. Členy vyčleňovaného družstva se potom stávají všichni členové původního družstva, kteří jsou nájemci nebo vlastníky bytů nebo nebytových prostorů v budovách, kterých se vyčlenění týká, bez ohledu na to, zda projevíli s vyčleněním souhlas.

OP 1/1999 s. 21: 1. Souhlas s vyčleněním družstva a vznikem nového družstva podle § 29 odst. 1 zák. č. 72/1994 Sb. (zákon o vlastnictví bytů) mohou příslušní členové družstva vyjádřit i odděleně, tedy nikoli přímo v rozhodnutí o vyčlenění a vzniku nového družstva.

2. Pojem „vznik“ družstva je nutné v souvislosti s § 29 odst. 1 zák. č. 72/1994 Sb. chápat jako úmysl vyčlenivších se družstevníků transformovat se, jako úmysl směřující k založení nového družstva a jeho zápisu do obchodního rejstříku.

3. Dvě třetiny dotčených členů družstva jsou nutné pouze pro udělení písemného souhlasu s vyčleněním a vznikem nového družstva a není jich třeba k účasti na ustavující schůzi družstva.

§ 256 [Rozdělení družstva]

(1) Na rozdělení družstva se přiměřeně použijí ustanovení § 220r odst. 1, 2 a 6, § 220s, § 220t odst. 1, 2 a 5 a § 220v až 220zb.

(2) Bytové družstvo se může rozdělit jen na bytová družstva.

(3) Při rozdělení bytového družstva se člen zanikajícího družstva stává vždy členem toho nástupnického bytového družstva, které se stalo vlastníkem nemovitosti, k níž nebo k jejíž části má tento člen právo nájmu. Jestliže byl člen zanikajícího bytového družstva nájemcem dvou nebo více nemovitostí nebo jejich částí, které se staly vlastnictvím dvou nebo více nástupnických družstev, platí, že se stal členem každého nástupnického družstva, které je vlastníkem nemovitosti nebo její části, k níž má člen právo nájmu.

Související ustanovení: § 6 odst. 2, § 38 n., § 69, 69c, § 220r odst. 1, 2 a 6, § 220s, § 220t odst. 1, 2 a 5 a § 220v až 220zb, § 254, 255

Související předpisy: zák. č. 72/1994 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění; zák. č. 307/2006 Sb.; zák. č. 308/2006 Sb.

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 4

Původní ustanovení tohoto paragrafu nahradil zák. č. 308/2006 Sb.

Z přiměřeného použití právní úpravy rozdělení akciové společnosti vylučuje ustanovení odstavce 1 pouze úpravu týkající se vlivu rozdělení na akcie a vypořádání s akcionářem (§ 220r odst. 3 a 4, § 220t odst. 3, § 220u), určení výše základního kapitálu nástupnických společností a úpravu většiny potřebné k přijetí rozhodnutí o rozdělení. Blíže viz komentář k odkazované úpravě rozdělení akciových společností.

Účel úpravy v odstavci 2 je stejný jako u ustanovení § 255 odst. 2 – viz komentář k tomuto ustanovení.

Rovněž ustanovení odstavce 3 slouží ke zvýšení ochrany členů bytového družstva. Z dikce odstavce 3 plyne, že se člen zanikajícího družstva stane členem nástupnických družstev uvedených v tomto odstavci ze zákona, bez ohledu na to, že v usnesení členské schůze o rozdělení bylo případně uvedeno něco jiného. Přitom člen bytového družstva nemusí k tomu, aby se stal členem nástupnického družstva či družstev podle odstavce 3, napadat platnost usnesení členské schůze o rozdělení, jak tomu bylo před novelou provedenou zák. č. 308/2006 Sb.

Zák. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví k bytům, v novelizovaném znění, upravil v § 29 zvláštní případ vyčlenění části družstva. Jde o zvláštní úpravu vztahující se výhradně na bytová družstva, navíc úpravu s časově omezenou působností. Tato úprava umožnila členům bytových družstev tvořícím kvalifikovanou většinu v určité organizační jednotce družstva z družstva se vyčlenit včetně příslušné části majetku družstva a vytvořit družstvo nové. Význam tohoto řešení spočíval tom, že vyčleňující se část členské základny družstva nejenže ani zdaleka nemusela přestavovat většinu, jíž by jinak minimálně bylo nutno dosáhnout v nejvyšším orgánu družstva k dosažení souhlasu družstva s jeho rozdělením, ale souhlas družstva s vyčleněním nebyl vůbec potřebný. Uvedené vyčlenění části družstva bylo koncipováno ve své podstatě jako jednostranný projev vůle vyčleňujících se členů. Závažným nedostatkem této platné právní úpravy jinak velmi složité problematiky vtěsnané do jediného paragrafu uvedeného zákona je pouze rámcové vymezení způsobu dělení majetku mezi dosavadním a vyčleněním vzniklým družstvem.

Družstevní záložnu lze rozdělit pouze na družstevní záložny. K rozdělení je třeba předchozího souhlasu České národní banky. Rozhodnutí členské schůze o rozdělení družstevní záložny bez předchozího souhlasu České národní banky je neplatné.

§ 257 [Zrušení dle rozhodnutí soudu]

(1) Soud může na návrh státního orgánu, orgánu nebo člena družstva nebo osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodnout o zrušení družstva a jeho likvidaci, jestliže:

- a) počet členů družstva klesl pod počet stanovený v § 221 odst. 4,
- b) souhrn členských vkladů klesl pod částku stanovenou v § 223 odst. 2,
- c) uplynuly dva roky ode dne, kdy skončilo funkční období orgánů družstva a nebyly zvoleny nové orgány, nebo byla porušena povinnost svolat členskou schůzi, anebo družstvo po dobu delší než dva roky neprovozuje žádnou činnost,
- d) družstvo porušilo povinnost vytvářet nedělitelný fond,
- e) družstvo porušuje ustanovení § 56 odst. 3,
- f) založením, splynutím nebo sloučením družstva byl porušen zákon.

(2) Soud stanoví před rozhodnutím o zrušení družstva lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, jestliže je jeho odstranění možné.

Související ustanovení: § 30 odst. 2, § 56 odst. 3, § 221 odst. 3, § 223 odst. 2, § 224, 235, § 239 odst. 3, § 246, 254, 255, 259

Související předpisy: § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ; zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (I. a II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 3, 4

Zrušení družstva rozhodnutím soudu je mimořádným zásahem do integrity družstva s účinkem ukončení jeho existence. Z tohoto důvodu zákon tento zásah připouští jen v určitých přesně vymezených případech.

Již na první pohled je zřejmé, že jde o případy, kdy družstvo neplní své základní funkce, nebo se dopustilo závažného porušení zákona. Praxe ukazuje, že dvouletá lhůta stanovená v odstavci 1 písm. c) je neúnosně dlouhá. V zákoně o družstevních záložnách je v obdobných situacích tato lhůta šestiměsíční.

Zřejmě nedopatřením zákonodárce se stalo, že ve výčtu těchto případů chybí u písmene f) porušení zákona v souvislosti s rozdělením, případně s transformací družstva.

Tvrdost tohoto řešení zmírňuje zákon tím, že ukládá soudu (novelou změněný odstavec 2) i v těchto závažných situacích poskytnout družstvu ještě další lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, jde-li o důvod odstranitelný.

K podání návrhu na zrušení družstva je aktivně legitimován státní orgán (např. živnostenský úřad, finanční úřad apod.), orgán nebo člen družstva nebo osoba, která osvědčí právní zájem. Takovou osobou by např. mohl být občan, který sice není členem družstva, avšak přísluší mu majetková účast v družstvu.

K řízení o zrušení družstva je jako soud prvního stupně příslušný krajský soud – § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ.

V případě družstevní záložny zvláštní zákon stanoví opět některé odlišnosti ve skutečnostech, které mohou vést k rozhodnutí soudu o jejím zrušení. Odlišnosti vyplývají z odlišného charakteru záložny. Navíc je důvodem ke zrušení záložny soudem skutečnost, že opatření České národní banky (dříve Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami) uložená záložně podle zvláštního zákona zůstala neúčinná, tj. nevedla k odstranění závažného stavu.

§ 258 [Družstvo na určitou dobu]

(1) Členská schůze může rozhodnout, že družstvo zřízené na dobu určitou bude v činnosti pokračovat i po skončení této doby.

(2) Toto rozhodnutí musí však být učiněno dříve, než bylo započato s rozdělením likvidačního zůstatku.

Související ustanovení: § 254, 259

Členská schůze svým rozhodnutím může odvrátit účinek uplynutí lhůty, na kterou bylo družstvo založeno. Toto rozhodnutí však musí být učiněno dříve, než bude započato s rozdělováním likvidačního zůstatku. Uvedené rozhodnutí může znít opět na dobu určitou, ale není vyloučeno ani rozhodnutí o další existenci družstva bez výslovného časového omezení.

§ 259 [Likvidace družstva]

(1) Nestanoví-li zákon jinak, vstupuje zrušené družstvo do likvidace. Likvidátoři jsou jmenováni způsobem uvedeným ve stanovách družstva, jinak je jmenuje členská schůze.

(2) Likvidátoři jsou povinni vypracovat před rozdělením likvidačního zůstatku návrh na jeho rozdělení, který projednává členská schůze. Návrh na rozdělení musí být na požádání předložen každému členu družstva.

(3) Likvidační zůstatek se rozdělí mezi členy způsobem určeným ve stanovách. Neurčí-li stanovy jinak, vyplatí se členům splacená část jejich členského vkladu. Zbytek likvidačního zůstatku se rozdělí mezi členy, jejichž členství ke dni zrušení družstva trvalo alespoň jeden rok. Neurčí-li stanovy jinak, rozdělí se zbytek likvidačního zůstatku mezi tyto členy podle rozsahu, v jakém se podílejí na základním kapitálu družstva. Na vrácení nepeněžitých vkladů se použije průměrně ustanovení § 234 odst. 1.

(4) Každý člen družstva nebo jiná oprávněná osoba může do tří měsíců ode dne konání členské schůze navrhnout, aby soud prohlásil usnesení členské schůze o rozdělení likvidačního zůstatku za neplatné pro rozpor s právními předpisy nebo stanovami. Vyhoví-li soud návrhu, rozhodne zároveň o rozdělení likvidačního zůstatku. Do uplynutí lhůty tří měsíců anebo do pravomocného rozhodnutí soudu nesmí být likvidační zůstatek rozdělen.

Související ustanovení: § 38 g, §, 68 odst. 2, 4, 5, 8, 9, § 70 až 75b, § 234 odst. 1

Související předpisy: zák. č. 87/1995 Sb., v novelizovaném znění

Z literatury: Čáp, J. Majetkové vztahy v současném družstvu (II. část). Právo a podnikání, 1993, č. 4; Kratochvílová, H. Postavení likvidátora v procesu likvidace a schéma likvidačního procesu. Obchodní právo, 1993, č. 10

Likvidace družstva se provádí tehdy, jestliže družstvo nemá právního nástupce, na kterého by přešla všechna jeho práva a závazky s výjimkou těch, která v důsledku zániku dosavadního družstva zanikají.

Vstup družstva do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku a po celou dobu likvidace užívá družstvo své obchodní jméno s dovětkem „v likvidaci“.

Po dobu likvidace družstva zpravidla nevykonávají své funkce orgány družstva s výjimkou členské schůze. Ta také je oprávněna likvidátory odvolat, jestliže své funkce vykonávají v rozporu se zákonem nebo se zájmy družstva (např. rozprodávají majetek družstva bezdůvodně hluboko pod cenou). Jestliže likvidátory jmenoval soud, mohou být odvoláni jen soudem. Naproti tomu soud může likvidátory odvolat i v případě, kdy byli jmenováni orgánem družstva.

Úkolem likvidátorů je vypořádat práva a závazky družstva a vypracovat návrh na rozdělení likvidačního zůstatku. Způsob rozdělení likvidačního zůstatku musí mít družstvo upraven ve svých stanovách. Pokud v této věci nestanoví stanovy odlišně, uplatní se způsob rozdělení uvedený v zákoně.

Platná právní úprava likvidace družstva předpokládá, že na konci likvidace družstva členská schůze družstva schvaluje účetní závěrku, závěrečnou zprávu o průběhu likvidace a návrh na rozdělení majetkového zůstatku (pokud vznikl).

V podrobnostech k likvidaci družstva viz komentář k § 70 až 75b.

Z judikatury:

R 60/1994 s. 222: Jestliže družstvo k návrhu na zápis svého výmazu v obchodním rejstříku nepřiložilo písemný souhlas správce daně podle ustanovení § 35 odst. 2 zák. č. 337/1992 Sb., ani nedoložilo postup podle ustanovení § 35 odst. 5 téhož zákona a rejstříkový soud, aniž vyzval navrhovatele, aby osvědčil splnění uvedené povinnosti, povolil zápis výmazu družstva v obchodním rejstříku, porušil zákon v ustanoveních § 120 a § 200b odst. 1 OSŘ.

§ 260 Použití předpisů o obchodních společnostech

Nestanoví-li se v této hlavě jinak, použijí se na družstvo přiměřeně ustanovení hlavy I díl I (§ 56 až 75b) této části zákona.

Související ustanovení: § 56 až 75

Vzhledem k pouze obecné a někdy jen velmi rámcové úpravě právního režimu družstva si obchodní zákoník pomáhá tím, že zavádí podpůrnou (subsidiární) působnost obecných ustanovení o obchodních společnostech. Opět důkaz toho, že obchodní zákoník považuje družstvo jen za poněkud zvláštní případ obchodní společnosti. Je ovšem třeba přiznat, že zákon podpůrnost svých ustanovení o obchodních společnostech pro družstva poněkud zmírňuje tím, že hovoří o jejich pouze „přiměřeném“ použití.

I tak je ustanovení jen dalším ustanovením, které výrazně omezuje možnost družstev upravovat si vztahy neupravené částí druhou hlava II obchodního zákoníku ve svých stanovách.

Podle *Pekárka* skutečnost, že mnohá z ustanovení obchodního zákoníku o družstvech opakují nebo se jen velmi málo liší od jeho ustanovení o obchodních společnostech, nejsou důkazem o tom, jak blízká je si povaha obou skupin právnických osob, ale spíš důkazem necitlivého přístupu tvůrců této úpravy k potřebám družstev a družstevnictví. Nelze totiž současně nevidět, že vedle těchto opakujících se nebo si velmi podobných ustanovení mnohé otázky týkající se života družstev platná právní úprava neřeší anebo je řeší nedostatečně. O zcela absentující úpravě jejich sociálních funkcí, které vždy družstva plnila, ani nemluvě. Situaci, bohužel, příliš nezměnila ani novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 370/2000 Sb. Spíš naopak. Tím, že ve snaze odstranit některá tzv. „bílá místa“ v právním režimu družstva v řadě případů odkázala na ustanovení o obchodních společnostech (a to nejen na obecnou část, ale dokonce i na ustanovení vztahující se jen k určitým typům obchodních společností), nejen potvrdila přetrvávající necitlivost k družstevní problematice, ale v řadě případů značně ztížila orientaci v právním režimu družstev. Zvlášť výrazné je to v těch případech (a není jich málo), kdy ustanovení, na něž je odkazováno, dále odkazují na další a další ustanovení. Situaci zhoršuje i to, že často je odkazováno na celý paragraf, obvykle o mnoha odstavcích, z něhož jen část se hodí pro problematiku družstev.